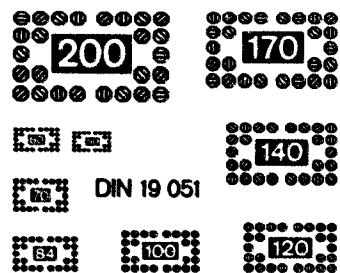


MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>

1

**ACTA**  
**ERUDITORUM,**  
A N N O  
M D C C X X V

publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.  
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

---

*LIPSIÆ,*

Prostant apud JOHAN. GROSSII Hæredes,  
JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.

ET

THOMAM FRITSCHIUM.

---

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.  
A. M D C C X X V.

No. I.

I

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia*

*Calendis Januarii Anno MDCCXXV.*

---

GERARDI NOODT, NOVIOMAGI, JURIS  
Consulti & Antecessoris, Opera omnia, ab ipso recognita, au-  
cta, emendata multis in locis, atque in duos Tomos  
distributa.

Lugd. Batav. apud Johannem van der Linden, 1724, fol.

Alphab. 14.

**P**rodierunt tandem in lucem avidis bonorum omnium vo-  
tis diu expectata Jurisconsulti summi Opera omnia. Offer-  
nobis Tomus primus opuscula, quibus olim jurispruden-  
tiam illustravit & quæ jam A. 1713, 4 junctim typis edita  
fuere. Horum numero in nostra editione nihil augmenti accessit,  
præter *amicam Responsonem ad difficultates a Viro Amplissimo*  
*Corn. van Bynckershoek Julic Paulomotar.* Tomus secundus ex-  
hibet Commentarium in Pandectarum libros XXVII, cujus pars  
prior, in Digestorum libros IV priores, A. 1716, 4 prodiit. Ha-  
buimus rationem limitissimarum harum Autoris lucubrationum,  
suo quarumvis loco & ordine, & inde diligentæ nostræ sola super-  
est Commentarii pars ultima, in secundam, tertiam & quartam  
Pandectarum periodum. Antequam vero recensendæ ei manum  
admoveamus, Lectorem moneamus, necesse est, intercidisse fere  
egregiam spem nostram, qua per vegetam auctoris senectam in in-  
tegra Digesta Commentarios ejus expectabamus. Jam enim ea, qui-  
bus antea oblectabatur, studia fatigant Virum, haud procul ab octo-  
gesimo ætatis anno constitutum. Igitur memor legis naturæ, non  
amplius meditari EDICTUM PRÆTORIS, sed in cogitatione  
vitæ melioris mentem animumque omnem defigere decrevit, ratus,

*Sat patriæ Priamoque datum.*

A

Redi-

Redimus ad Commentarium. Non deserit Autor viam, qua se melius laudabiliter incedere cœperat. Repetit jus civile a prima sua origine, sollicitus, quid Decemvirorum primo prudentia in legibus XII Tab. sanciverit, quid dein jus honorarium immutaverit, quid jurisprudentia antiqua & media adjecerit, quid denique Imperatorum majestas & decernendo & rescribendo innovaverit. Videas & mirere in conferendis fragmentis diligentiam singularem, in componendis sagacitatem eximiam, in emendandis & restituendis locis luxatis curiosam Viri felicitatem. Proclive nobis esset, hic exhibere emendationum potissima exempla, sed quotusquisque est eruditorum, qui tot egregiis experientis edoctus, non optima quævis speret de Autoris ingenio, & inde emendationes in ipso opere integras evolvere, quam hic truncatas legere malit? Accedit, quod hoc studiorum genus, tanquam difficile, triste & spinosum, fugiunt & horrent quidam, imprimis e nostris, qui hinc alia commendatione ad lectionem utilissimi operis excitandi sunt. Cum vero, teste *Plinio* in *præf. H. N.* maxima pars studiorum amœnitates quærat, age, ponamus operam, at Autoris exemplo elucescat, quantum lucis & amœnitatis arti severæ e lectione veterum Philosophorum, Historicorum & Poetarum accedere possit. Sed cum imprimis nobis cavendum sit, ne earum multitudine legentibus fastidium procreemus, paucas quidem, at eas selectas Autoris observationes delibare constituimus.

II p. 156

Quærit ad titulum de *inofficioso testamento*, cur illud a Gajo in l. 12 §. 1 *D. d. bon. poss. contr. tabb.* jure factum esse dicatur, cum sit impium atque inhumanum? Respondet vero, id ideo fieri, quia hujusmodi ultima voluntas conveniat verbis legis XII Tab. *uti legasset, ita jus esto*, nec mirum videri debere, addit, dedisse hanc legem patri exheredandi potestatem, cum eadem ei & occidendi dederit. Credidisse scilicet, disserente *Cicerone* pro *Roscio Amerino* C. 19, Decemviros, *patrem sanæ mentis non venturum ad exheredandum filium, nisi magnis illius peccatis incensum, ut naturam ipsam vinceret, ut amorem eum penitus insitum ejiceret ex animo, ut denique patrem se oblivisceretur.* Id ipsum significare *Senecam* d. *Clem. I.* 14, cum sic scribit: *Num quid aliquis sanus filium ad primam offensam exheredat? nisi magnæ & multæ injuriæ patientiam*  
ejus

*ejus evicerint. Nisi plus est, quod timet, quam quod damnat, non accedit ad decretorium stilum: multa ante tentat, quibus dubiam indolem & pejore loco jam positam revocet; simul deplorata est, jam ultima experitur.* Voluisse igitur legem, patris, quod de eo bene speraret, esse arbitrium exheredandi filii.

Observat ad eundem titulum, Papinianum in l. 13 eod. af-p. 161. firmare, olim dubitatum fuisse, an pater contra filii testamentum haberet querelam inofficiosi? scilicet in causa fuisse, quod, sive ordinem naturæ, sive spem parentum spectemus, non sit in votis, ut parentes liberis, sed ut liberi parentibus sint superstites. Aptè in hanc rem Penelopen apud Ovidium scribere Epist. I Heroid.

*Di, precor, hoc jubeant, ut euntibus ordine fatis*

*Ille meos oculos comprimat, ille tuos.*

Estè deinde in corpore inscriptionum Gruteri p. 716N. 7 inscriptionem sequentem huc pertinentem: VLPiA. PAVLiNA. MATER. INFELICiSSiMA. CONTRA. VOTVM. PIETATiS. POSVIT. Loqui eodem modo *Quintilianum* Decl. 6: *Ille est filius noster, cuius spes ipsas amavimus, quem apud omnia templa & surdos votis deos superstitem precati sumus, a quo sepeliri optavimus.* Porro hoc votum parentum indicare aliam inscriptionem veterum apud Gruterum p. 669 Inscr. 4, quæ ita habet: ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC. JACET. SINE. ANiMA. MISERABILI. FATO. QVI. VIXIT. ANNOS. BISSENOS. ET. SEX. MENSES. CVI. VOTA. ERANT. VT. PARENTIBVS. ISTA. PARARET. SED. MORS. IMMATVRA. FECIT. VT. PARENTES. FACERENT. FILIO. CONTRA. ORDINEM. Senecam vero plane liberorum votum, suos parentes sibi superstites sperantium, contra bonos mores esse, arbitrari. *Non est ignotum, inquit Seneca Consolat ad Martiam c. 1, qualem te in personam tui patris gesseris, quem non minus quam liberos tuos dilexisti: excepto eo, quod non optabas superstitem, nec scio an & optaveris. PERMITTIT enim sibi quadam ET CONTRA BONUM MOREM magna pietas.*

Ad iratum, de his, qui effuderint vel dejecerint, apponit primo Edicti verba, quibus Prætor judicium in duplum dat, contra

eum, qui ibi habitaverit, unde in eum locum, quo vulgo iter fit, dejectum vel effusum quid fuerit. Affirmat vero Autor noster, Edictum hoc ea propter inprimis necessarium fuisse, quod plebs Romana magna ex parte habitaret in cœnaculis, id est, in superioribus ædium locis, & quia ex his cœnaculis plurima in viam publicam dejicerentur & effunderentur, vix potuisse sine periculo, qua vulgo iter erat, transiri. Id loqui & observare Juvenalem I Sat. III v. 268.

*Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum  
Testa ferit, quoties rimosa & curta fenestris  
Vasa cadunt, quantum percusso pondere signent  
Et lædant silicem, possis ignavus haberi,  
Et subiti casus improvidus, ad cœnam si  
Intestatus eas, adeo tot fata, quot illa  
Nocte patent vigiles te prætereunte fenestra.  
Ergo optes votumque seras miserabile tecum,  
Ut sint contentæ patulas defundere pelves.*

p. 259

Ad caput de aleatoribus, cum de Edicti Prætorii capite primo sermo est, quo Prætor *judicium negat contra eum, apud quem alea lusum esse dicitur, si quis eum verberaverit, damnumve ei dederit*, observat Autor, hanc Prætoris severitatem notabilem quidem, at tamen non inauditam esse jure civili. Nam & alibi fieri, ut aliqui tam viles putentur, ut oporteat eos esse infra omnem legum curam. Exemplum esse in l. 29 C. ad legem Juliam de adulteriis. Esse & aliud apud Valerium Maximum L. 7 c. 7, ubi loquens de decreto Q. Metelli Prætoris urbani, qui lenoni denegaverit bonorum possessionem secundum Juventii tabulas: *Vir, inquit, nobilissimus & gravissimus fori ac lupanaris separandam conditionem exislmavit: nec aut factum illius comprobare voluit, qui fortunas suas in stabulum contaminatum projecerat, aut huic tanquam integro civi jura reddere, qui se ab omni honesto vitæ genere abruperat*. Eodem modo loqui Quintilianum Declam. 385: *Quanquam, ut fecerim damnum, merito tibi delata talio est; propter quem damna omnes faciunt. Leno est publicum malum.*

§ 2.

Pergimus ad caput Pandectarum de jurejurando. Repetit ejus definitionem Autor ex Cicerone lib. 3 d. *Offic.* qui illud affirmatio-

nem



MENSIS JANUARIi A. MDCCXXV. 5

nem religiosam esse ait. Subjicit Autor, religionem a Nonio dici Deorum culturam ac mstum. Inde jusjurandum esse affirmationem religiosam, quæ fit cum metu Divini Numinis. Fieri enim jusjurandum semper cum execratione sui, Deo, qui omnia scit & omnia valet, adhibito perjurii teste & vindice. Esse inde apud Ovidium L. VII Metam. v. 46 :

*Et dabit ante fidem : cogamque in fœdera testes  
Esse Deos.*

Et apud eundem Lib. II<sup>o</sup> v. 457 d. arte am.

*Parcite, Cecropides, juranti credere Theſeo;  
Quos faciet testes, fecit & ante Deos.*

In titulo de conditione ob turpem vel injustam causam ait Ulpianus l. 4 §. 3: *Quod meretrici datur, repeti non potest, ut Labeo & Marcellus scribunt. Sed nova ratione, non ea, quod utriusque turpitudine versatur, sed solius dantis. Illam enim turpiter facere, quod sit meretrix, non turpiter accipere, cum sit meretrix.* Huic illustrandæ monet Autor, sermonem esse Ulpiano de meretricibus, artem meretriciam veteri more professis apud ædiles. Hanc artem profiteri turpe habitum fuisse: adeo ut in eas, quasi indignas omni legum cura, deinde impune admitteretur stuprum & adulterium. Fuisse hujus generis meretricem, de qua Tacitus Lib. II annal. c. 85: *Vestilia, Prætoris familia genita, licentiam stupri apud ædiles vulgaverat, more inter veteres recepto, qui satis pœnarum adversum impudicas in ipsa professione flagitii credebant.* Dicere igitur Ulpianum, mulieres turpiter facere, quod sint meretrices, at non turpiter accipere, cum sint meretrices: ducto argumento a decoro artis professionisque, quale hoc lenæ apud Plautum *Afinar.* I, 3:

*Quid me accusas, si facio officium meum?*

*Nam neque usquam fictum, neque pictum, neque scriptum in poematis.*

*Ubi lena bene agat cum quiquam amante, que frugi esse vult.*

Quæ ultima sunt verba S<sup>c</sup>i Macedoniani: ut scirent, qui pessimo exemplo fœnerarent, nullius posse filii jam bonum nomen expectata patris morte fieri, ea sic explicat Autor. Sufficere Senatui, a fœneratore peccari exemplo, etsi non peccetur consilio. Hisce porro verbis, *expectata patris morte*, rem odiosam ac nefariam a Senatu signifi-

significari. Convenire nempe filii boni & pii officio *Juvenalis* dictum *Sat. IV, v. 43*:

*Funus promittere patris*

*Nec volo, nec possum.*

De impio contra *Ovidium* Lib I *Metam.* scribere:

*Ante diem patrios inquirit in annos.*

Alterum igitur optare vitam patris, alterum expectare ejus mortem. Demeam apud *Terentium* *Adelph. 5, 4 20* hanc in rem sic loqui: *Illum ut vivat optant, meam autem mortem expectant scilicet.* Eodem alludere *Quintilianum* Lib. IX *Instit. Orat. c. 3*: *Cum Proculejus quereretur de filio, quod is mortem suam expectaret, & ille dixisset se vero non expectare, imo, inquit, rogo expectes,* contraria scilicet verbi significatione: & *Livium* verbis sequentibus *LXXVIII c. 27*: *In castris en meis, quantum me opinio fefellit, fama mortis mea non accepta solum sed etiam expectata est.*

p. 428

In l. 56 *Locati conducti* *Paulus* sic scribit: *Cum domini horreorum insularumque, diu non apparentibus nec ejus temporis pensiones exsolventibus conductoribus (petunt ut sibi liceat) aperire & ea que ibi sunt describere, a publicis personis, quorum interest, audiendi sunt, tempus autem in hujusmodi re biennii debet observari.* Notat ad hæc verba inter cetera *Autor*, diu hic a *Paulo* exponi per *biennium*, cujus etiam mentio sit in l. 54 §. 1 *D. h. t.* Et in hoc *Martialis* Lib. XII *Epigr. 32*:

*O Juliarum dedecus Calendarum!*

*Vidi, Vacerra, sarcinas tuas, vidi:*

*Quas non retentas pensione pro bima*

*Portabat uxor rufa.*

456. Explicat *Autor* ad caput *Pandectarum* de *Ædilitio edicto* inter cetera sequentem edicti versum: *Si mancipium adversus ea venisset, sive adversus quod dictum promissumve, cum veniret, fuisset, judicium dabo; & monet cum *Ulpiano*, venditorem quædam promississeti non præstaret: veluti ea, quæ ad nudam laudem servi pertinent. Sic solere venditores: exemplum in mangone, apud *Horatium* lib. II *Ep. 2*:*

*Hic &*

*Candidus & talos a vertice pulcher ad imos.*

De

MENSIS JANUARIII A. MDCCXXV. 7

De hujusmodi venditione esse illud *Ciceronis* Lib. 3 d. *Offic.* *Qui proscribunt villam bonam, ut illi afferunt, beneque edificatam, non existimantur sefellisse, etiamsi illa nec bona, nec edificata ratione.* Eundemque addere rationem: *ubi enim iudicium emtoris est, ibi fraus venditoris que potest esse?* Ex eodem genere esse illud *Lucilii* apud *Gellium* Lib. III N. H. c. 14:

*Quidni? & scruta quidem ut vendat scrutarius, laudat  
Præfractam strigilem, soleam improbus dimidiatam.*

Sub titulo de probationibus & presumptionibus sollicitus de defini- p. 474.  
tione, qua probatio fides legitima dicitur, quam iudici de re contro-  
versa facit is, qui dicit, rem controversam rei liquidæ opponit eo-  
que adducit sequentia *Quintiliani* verba Lib. V *Instit. Orat.* c. 12:  
*In rebus apertis argumentari tam sit stultum quam in clarissimum  
solem mortale lumen inferre.* Notat dein, quod res est, rem contro-  
versam imprimis eam significari, de qua lis est. Pertinere huc se-  
quentia *Martialis* Lib. VI *Epigr.* 10:

*Non de vi, neque de cade, nec veneno  
Sed lis est mihi de tribus capellis  
Vicini, queror has abesse furto,  
Hoc iudex sibi postulet probari.*

Venimus nunc ad titulum de ritu nuptiarum, qui harum amœ- 485.  
nitatum plenissimus est. Inquiret primo, quid inter nuptias & ma-  
trimonium interfit, & dein nuptiarum definitionem aggreditur,  
quæ in §. 1 *Instit. de patr. potest.* sic habet: *Nuptiæ sive matrimo-  
nium sunt viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ consuetudi-  
nem continens.* Observat Autor, nemini apud Romanos fas fuisse,  
binas simul uxores habere, conjunctionem vero, cujus in definitio-  
ne mentio, duplicem fuisse, aut enim fuisse solennem & legitimam  
juris civilis, aut juris gentium simpliciter. De priori loqui *Juvena-  
lem* Sat. X v. 333, cum sic inquit:

*Dudum sedet illa parato  
Flammeolo, Tyriusque palam genialis in hortis  
Sternitur; & decies ritu centena dabuntur  
Antiquo; veniet cum signatoribus auspex.  
Hæc tu secreta & paucis commissa putabas,  
Non nisi legitime vult nubere.*

Porro

Porro dici nuptias individuam vitæ consuetudinem, non quod nolit Imperator eas divortio unquam solvi ex post-facto: sed quod velit, hoc voto fieri, ne aliter quam morte interrumpantur. Ne deesset exemplum, appofuit hoc Tibulli Lib. III eleg. 3:

*Sed tecum ut longæ sociarem gaudia vitæ,  
Inque tuo caderet nostra senectæ sinu;  
Tunc cum præmensæ defunctus tempora lucis  
Nudus Letheæ cogerer ire via.*

Similiter meretricem, vitæ suæ rationem comparantem ei, quæ est fœminæ honeste viventis, apud Terentium Heauton. 2, 4 sic loqui:

*Vobis cum uno semel ubi aatem agere decretum est viro,  
Cujus mos maxime est consimilis vestrum, hi se ad vos applicant.*

*Hoc beneficio utrique ab utrisque vero devincimini,  
Ut nunquam ulli amoris vestro incidere possit calamitas.*

Quæ Autor annotat de nuptiis incestis, quæ cognatione impediuntur personarum contrahentium, itidem digna sunt, quæ hic referantur. Ait Paulus in l. ult. D. h. t. Incestum juris gentium admitti ab eo, qui ex gradu ascendentium vel descendentium uxorem ducit. Verisimile vero Autori videtur, Juris consultos veteres existimasse, parentum ac liberorum nuptias fieri adversus pudorem naturalem; ideoque his incestum jure gentium admitti. Addit, causam, cur huc decurrerint, nullam afferri, nec, si sinceri simus judices, tam facilem esse demonstratu, quam passim creditur. Aduci plerumque confusionem nominum & jurium cognationis, qua idem, qui est pater, fiat filiæ suæ maritus, & liberorum suorum non modo pater, sed etiam frater & avus: similiter, quæ est filia, fiat uxor patris & liberorum suorum mater, soror quoque & avia. Non esse inficiandum, illam causam improbandæ hujusmodi conjunctionis commendari utilitate tuendæ in familia reverentiz, ideoque aptam videri ferendæ in Republica legi civili: sed ad probandam juris naturalis providentiam sine præjudicio nihil efficere: nisi quis possit sibi persuadere, illa nominum & jurium confusione, in quam sponte consentiant parentes & liberi, tolli societatem humanæ conjunctionis, ad quam unice respiciat jus naturæ & gentium. Sed ei, qui sic censeat, rem reclamare manifeste,

tum

tum exemplum Persarum, id est, gentis, si qua alia, egregie cultæ & moratæ: in qua usitatas hujusmodi nuptias fuisse inter alios memoret *Minucius Felix*, *Servius* ad *Virgilium* & *Hieronymus*, cuius locum sequentem adducit ex lib. II advers. *Jovinian. Persæ, Medii, Indi & Æthiopes, regna non modica & Romano regno paria, cum matribus & aviis, cum filiabus & neptibus copulantur.* Et paulo post: *Pervides igitur, quod non solum in esu sed & in sepulturis & in conubiis & in omni conversatione unaquaque gens suo ritu & proprietatibus victitet, & hoc eam natura legem putare quod didicit.* Præter hoc observandum esse, quod vel *Plato* illas nuptias optime quidem, sed non alio, quam civitatis instituto improbari arbitretur, eo nomine reprehensus ab *Aristotele*. Idem de *Chryssippo* ex *secta Stoicorum* tradere *Plutarchum*, ibidemque addere, illum argumentum sumxisse a ceteris animalibus, ab illa conjunctione non abstinentibus. Monet sub finem hujus articuli Autor, omnia in utramque partem disputata a Philosophis, quos consuluisse possunt veteres Jurisconsulti, repræsentasse *Ovidium* in causa *Myrrhæ* Lib. X *Metam.*

Transit dein ad lineam transversam, in qua similem, sed non tantam observationem esse, ait *Justinianus*, duplici, ut Autori videtur, ratione. Una est, ut amicitia illa providentia inter homines latius diffundatur, quod in republica fieri interest civilis societatis. Altera ratio est, quod inter propinquos more Romano erat jus osculi, quod facile stupris & adulteriis occasionem dedisset, si potuissent inter eos sperari nuptiæ. Pertinere huc verba *Biblidis* apud *Ovidium* Lib. IX *Metamorph.*

*Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.*

*Est mihi libertas tecum secreta loquendi*

*Et damus amplexus & jungimus oscula coram,*

*Quantum est quod desit?*

Sed diutius fere, quam par erat, huic titulo inhæsimus. Trans. p. 521. eamus a nuptiis ad divortia. Fingunt interpretes *Juris Canonici* duplex divortium, unum, quod separet conjugum consuetudinem, id est, ut ajunt, thorum & mensam sub perpetua spe conciliationis. Alterum abruptit matrimonii vinculum. Notat Autor, hanc distinctionem veteribus esse incognitam, qui matrimonium

individua vitæ consuetudine æstiment. Addit, hoc adeo verum esse, ut lege Papia Poppæa conjuges facti divortio non modo non jubeantur abstinere a secundis nuptiis, verum e contrario cogantur alias contrahere. Esse in jure iterati post divortium matrimonii exemplum in l. 64 D. d. *don. in vir. & uxor.* Etiam apud *Juvenalem* Sat. 6 v. 146 esse:

*Exi ocyus, & propera: sicco venit altera naso.*

Similiter *Apulejum* Lib. V *Metamorph.* in fabula de divortio *Cupidinis & Psyche* scribere: *Tu quidem ob istud tam dirum facinus confestim thoro meo divorte, tibi que res tuas habeto, ego vero sororem tuam & nomen quo tu censeris agebat, jam mihi confarreatis nuptiis conjugabo, & statim Zephyro precipit, ultra terminos me domus ejus affaret.* Accedere huic *Senecam* L. III de *benef.* c. 16, cum numquid, ait, jam ulla repudio erubescit, postquam illustres quædam ac nobiles femine non Consulum numero, sed maritorum annos suos computant, & exeunt matrimonii causa, nubuntur repudii, & quæ sequuntur. Sunt hujusmodi innumera alia per totum opus dispersa, sed temperamus nobis iis colligendis, ne legentium otio abuti videamur.

## HISTOIRE DU CONCILE DE PISE.

hoc est,

**JACOBI LENFANTII HISTORIA CONCILII PISANI, rerumque post id gestarum usque ad Concilium Constantiense. Additæ sunt imagines æri incise.**

*Tomi II.*

Amstelodami, apud Petrum Humbertum, 1724, 4.

Alph. 4 pl. 7 Tabb. zn. 16.

**E**N, Lector, bibliothecam ecclesiasticam novo eoque prorsus eximio Opere auctam! Cujus enim *Historiam Constantiensis Concilii*, A. 1714 editam, debitisque eodem anno p. 279 a nobis ornata laudibus, mirifico favore excepit orbis literatus, ejus nunc lætissimi videmus *Historiam Concilii Pisani*, non illius, quod A. 1511 habitum fuit, sed superioris, quod in annum 1509 incidit. Statuerat quidem *Max. reverendus Autor Basileensis historiam Concilii,*  
quan-

quanta posset, diligentia describere. At cum videret, arcte con-  
 xum esse cum Concilio Constantiensi Pisanum illud Concilium, hu-  
 jus historiam prius persequi in animum induxit, & hac occasione  
 summa fide enarrare, quæcunque in Ecclesia gesta sunt inde ab A.  
 1378 usque ad A. 1414, quo anno Concilium Constantiæ fuit habi-  
 tum. Nec vero solum Pisanum confessum describit Autor, sed titulo  
*Historia Concilii Pisani* liberaliter complectitur tum præparationes  
 ad illud Concilium, tum effectus ejus. Eo autem magis se commoveri  
 passus est ad contexendam hanc historiam, quod nemo Pisani illius  
 Concilii historiam accurate copioseque antea descripserat. Cum au-  
 tem historici, Concilium aliquod rite ac diligenter separato volumi-  
 ne descripturi, sit, non solum bona fide & ἀνεπιταξίαν scribere, ve-  
 rum etiam omnia, quæ gesta fuerunt, satis luculenter exponere; Cl.  
 Autor alienum ab hoc loco judicavit brevitatis studium, adeoque o-  
 rania investigavit doctiq; oculo lustravit monumenta, ex quibus ali-  
 quid peti posse sciebat ad cognoscendam hujus Concilii historiam,  
 ac in ipsa Præfatione omnes recenset hunc in finem a se consultos  
 libros, cum recentiorum, tum antiquiorum, de singulis addens ju-  
 dicium suum ex ipsorum diligenti consideratione collectum. Eo-  
 dem consilio in hac Historia sæpe integra exhibet documenta, nec  
 dubitamus, eruditus probatum iri hujus facti apologiam, quam in  
 Præfatione p. 52 legere licet. Quanquam illud nobis in mentem  
 venit vereri, ne multi, dum authentica monumenta Gallicum in ser-  
 monem translata hic conspicient, ægrius ferant, Autorem tam do-  
 ctæ historię patrio sermone, quam Latino, uti maluisse.

Divisum est hoc opus duos in Tomos, quorum prior tres li-  
 bros complectitur. Ac primo quidem libro Autor historiam describit  
 magni illius schismatis, quo duos Ecclesia habuit Pontifices, & satis  
 longo temporis tractu in duas sectas divisa mansit. Copiosissime au-  
 tem & accuratissime omnem istius schismatis historiam describit,  
 singulari etiam studio annotans, ubi historici, maxime σύγχενοι,  
 dissentiant, & utrius narratio sit fide dignior, ostendens. Hoc modo  
 statim initio omnium historicorum narrationes de Urbani VI electi-  
 one exhibet, earum discrimina commonstrat, ac denique, quid veri-  
 simum haberi debeat, exponit. Quam nihil ad hanc historiam illu-  
 strandam faciens omittat Autor, vel ex eo discimus, quod *Nicolai de*

*Clemangis* libri *de corrupto Ecclesie statu* potiora argumenta §. 59 p. 66 sqq. lectoribus suis repræsentat, ratus scilicet, hujusmodi libros utilissimos esse ad cognoscendam veram Ecclesie illius temporis faciem. Quod respiciens, etiam *Lib. III §. 78* exhibenda censuit, quæ libro Gerloniano *de auferibilitate Papæ* continentur.

*Libro secundo* reliqua hujus schismatis enarrat, fortunam Paparum Benedicti XIII, Bonifacii IX, Innocentii VII & Gregorii XII, item Gallorum labores ad tollendum hoc schisma susceptos, nec non Concilia hanc ob causam a Gallis habita. Describens §. 61 sqq. Concilium in Gallia A. 1406 habitum, quo nullum in hac gente numerosius & magnificentius unquam habitum fuisse ferunt, exhibet in compendium redactas Orationes in eo habitas a Petro ad Boves, Joanne Parvo, Simone Cramaldio, Guilielmo Fillastrio, Petro Alliacensi, (qui verba faciens super dictum aliquod Pauli Apostoli inusitata civilitate eum appellabat *Monsieur Saint Paul*,) Petro Regis, Petro Plaulio, Theologis ea ætate spectatissimis. Finit hunc librum secundum Declarationem Gallie Regis A. 1408 factam, qua Gallia se profertur *neutralitati* addictam, & utrumque Papam rejicit tanquam illegitimum.

*Libro tertio* ipsius Concilii Pisani historia exhibetur, & singulæ ejus Sessiones recensentur, adjuncta historia creati in illo Concilio Papæ Alexandri V. Nec omittitur duorum Conciliabulorum historia, quorum alterum hoc tempore a Benedicto XIII Perpiniani, alterum a Gregorio XII in Foro Julii fuit habitum. Cum vero Alexander V inter alia Pisis ediderit Programmam, quo Ordinibus mendicantibus indulget facultatem quosvis audiendi peccata sua pie confitentes, eosque a peccatis absolvendi, eaque res non solum ante illud tempus, sed etiam postea controversæ fuerit subjecta; libuit Autori nostro totam ejus rei historiam exhibere §. 79 sqq. Legere etiam hic licet §. 109 p. 328 epitaphium hujus Papæ tumulo inscriptum, quod ideo huc transferemus, quod non exhiberi illud integrum observavimus. En illud: *Summus Pastorum Alexander Quintus, & omnis scriptura lumen, sanctissimus Ordo Minorum quem dedit, & proprio nomine Petrus, migravit anno Domini MCCCCX.* Præterquam quod comma inter *sanctissimus* & *Ordo* interjectum eiecimus, etiam facile agnovimus tres versus hexametros,



tros, indeque concludimus, ab Editore unam vocem fuisse omiffam, ac tertium verfum sic fluere oportere: *Quem dedit, & proprio vocitatus nomine Petrus*. Vox igitur ifta (*vocitatus*) vel fimilis utique eft omiffa.

Librum inter tertium & quartum p. 330-349 doctiffimus Autor exhibet communicatas fecum ex illuftri bibliotheca Uffenbachiana quatuor libellos manu exaratos, nec antea unquam publicatos. Actres quidem in compendium duntaxat redactos exhibet, unum vero, qui tertium locum tenet, totum exhibet, fed Gallice redditum e Latino fermone. Exftat igitur hic (1) *Roberti de Franzola*, Doctoris Juris & Advocati Moguntini, Apologia Concilii Pifani, A. 1408 in Comitiiis Francofortanis recitata, audiente Ruperto, Rege Romanorum; (2) Refponfio Concilii Pifani ad Rupertum, Regem Romanorum, iftud Concilium non probantem; (3) Epiftola circularis Imperatoris Ruperti ad Epifcopos Germaniæ, qua fignificat, fe, non obftante Congregatione Pifana, adhærere Gregorio XII, tanquam vero Papæ, & Alexandrum V habere pro Antipapa; (4) Joannis Naffovii, Archiepifcopi Moguntini, Epiftola circularis ad omnes Germaniæ antiftites, qua docet, fe & Concilium Pifanum approbare & novo Papæ obedientiam præftare. Hinc fequitur Catalogus affefforum Concilii Pifani. Fuerunt nimirum Cardinales XXV, Patriarchæ IV, Archiepifcopi (qui partim præfentes fuerunt, partim legatos miferunt) XXIII, Protonotarii II, Epifcopi (quorum quidam per legatos fuos adfuerunt) CLI, Abbates CCLVII.

Haftenus prior Tomus. *Tomus fecundus* quinque posteriores libros continet, quibus ea defcribuntur, quæ inde ab exitu Concilii Pifani gefa funt in Ecclefia ufque ad initium Concilii Conftantiensis. Agitur itaque hic de electione, peffimis moribus, & actis Papæ Joannis XXIII: defcribuntur labores Imp. Sigismundi, quos impendit ad convocandum Concilium Conftantiense: docetur, quos fecerit progressus Joannis Huffi doctrina in Bohemia. Maxime totus liber octavus exhibet hiftoriam Huffi & Huffitarum, quantum quidem ejus ad hoc ævum pertinet: ac fimul fumma librorum hoc tempore ab Huffo editorum fideliter repræfentatur lectoribus. Cum vero arcta fit inter ftatum civilem & ecclefiafticum

connexio, fieri non potuit, quin multa simul illustrarentur ab Auctore capita historię civilis. Sic *lib. V §. 23 sqq.* descriptam offendimus historiam belli a Polonis hoc ipso tempore gesti cum equitibus Ordinis Teutonici.

Multa vero etiam reperiet lector in hoc opere, quę a titulo ejus non expectaverat. En potiora! *Lib. II §. 21* agitur de secta *Alborum*, qui in Italia orti sunt regnante Romę Bonifacio IX, & cum inepta superstitione sanctisque imposturis pessimos mores conjunxerant. *Ibidem §. 103* contra *Bzovium*, *Raynaldum*, & *Spondanum* ostenditur, *Theodoricum de Niem*, scriptorem magni illius schismatis, esse fidelem historicum & incorruptum, adeoque fide dignissimum. *Lib. III §. 103* disputatur de origine aureę rosę, quam Papa quotannis mittere solet ad aliquem e suis affectis Principem. *Lib. IV §. 31* docet Auctor, a Christianis toto illo ævo, quod *medium* vulgo vocamus, crudeliter vexatos fuisse Judęos: id quod tamen minus Christiane factum esse existimat. *Lib. V §. 8* de *Petro Allia: censi* agit, ejusque Epitaphium exhibet: *§. XI sqq.* historiam expeditionum cruciatarum, quas vocant, compendiose describit. *Lib. VI §. 25* de *Vincentio Ferrerio* disserit, qui innumeros prope Judęos in Christianorum castra traduxisse, itemque plurima miracula patrasse fertur; & *§. 26 sqq.* de converso illo Judęo, *Hieronymo de S. Fide*, cujus liber contra Judęos fere recensetur, ejusdemque solennes cum Judęis habitę disputationes copiose describuntur. *Lib. VII §. 28 sqq.* agitur de condemnatione doctrinarum *Joannis Parvi*, facta Lutetię a Theologis Regis jussu congregatis.

A SYSTEM OF THE MATHEMATICKS,  
hoc est,  
SYSTEMA MATHESEOS, AUTORE JACOBO  
HODGSON, Lectore Matheseos in Schola Mathematica Regia Orphanotrophii ad S. Salvatorem & Soc. Reg. Sodali.  
*Volumina II.*

Londini, sumptibus Thomę Pagii, Wilhelmi & Fischeri  
Mount, 1723, 4.

Alph. 7 pl. 19 $\frac{1}{2}$ . Tabb. æn. 14,  
cum figuris bene multis ligno incis.

C!

CL. Autor studium Matheſeos pro muneris ſui ratione promove-  
 vere intendit, quatenus ad navigationem utile. Edidit ante ali-  
 quot annos Tractatum de navigatione ſub titulo: *Theoria naviga-*  
*tionis demonſtrata*, quo meruit, ut Lector Matheſeos in Schola Ma-  
 thematica Regia eligeretur ad docendam Aſtronomiam & Naviga-  
 tionem. In hoc igitur Syſtemate non continentur, niſi quæ uſum in  
 navigatione præſtant, ſive immediatum, ſive mediatum. Eſt au-  
 tem ars navigandi inter diſciplinas practicas referatur & ob praxin  
 addiſcatur, non contemnendo tamen conſilio omnem praxin the-  
 orix ſuperſtruit Cl. Autor. Dolendum enim, quod vulgo theoriam  
 negligant, qui praxi e Matheſi derivatæ operam navant, non ſine  
 artium Mathematicarum detrimento. Dividitur totum opus in  
 partes quinque, quarum tres priores Volumini primo, duæ poſteri-  
 ores ſecundo cedunt. Parte igitur prima comparent *Euclidis* ele-  
 menta ſex priora, omnis ſcientiæ Mathematicæ fundamentum. Non  
 tamen ſequitur Cl. Autor ordinem propoſitionum *Euclidis*, cum  
 ſuo in demonſtrando ingenio utatur atque hinc praxes immiſceat  
 ad inſtitutum facientes, quæ ex theorematis *Euclideanis* fluunt. Suc-  
 cedit parte ſecunda *Trigonometria plana*, recentiorum inventis  
 plurimum illuſtrata. Applicat Cl. Autor ſeries infinitas *Newtoni*  
 aliorumque, quibus ſinuſ tangentes atque ſecantes, cum naturales  
 tum artificiales, ipſiſque reſpondentes arcus, tum etiam Logarithmi  
 numerorum naturalium exprimiuntur ad Tabularum conſtructio-  
 nem, operam imprimis dans, ut applicatio captui tyronum reſpon-  
 deat. Notat hac occasione data, *Abrabamum Sharpium* numeros  
*Ludolphinos* pro circulo ad loca 72, *Joannem vero Machinum*, A-  
 ſtronomix in Collegio *Greſhamenſi* Profeſſorem & Societatis Re-  
 giæ Secretarium, ad loca centum extendiſſe, ita ut poſita diametro  
 1.00000 &c. pleripheria ſit 3. 14159. 26535. 89793. 23846.  
 26433. 83279. 50288. 41971. 69399. 37510. 58209. 74944.  
 59230. 78164. 05286. 20899. 86280. 34825. 34211. 70679 †.  
 Parte tertia Tractatus de *navigatione* continetur, ſeu arte navem  
 per mare ab uno loco ad alterum via breviffima & tempore brevif-  
 ſimo deducendi. Orditur Cl. Autor ab introductione præliminari  
 de variis navigandi modis, ubi problemata ſolvuntur, demonſtran-  
 tur, exemplis illuſtrantur, adjectis Tabulis neceſſariis. Applicat  
 deia

dein doctrinam trigonometricam cum de triangulis planis, tum de obliquis ad navigationem planam, tam in cursu simplici quam composito, & alia problemata ad navigationem utilia solvit, veluti, de directione cursus navis pro diversitate venti, de currentibus, quibus motus navis vel acceleratur vel retardatur. Describit mappas nauticas eorumque usum; solvit problemata varia de navigatione parallela, quæ fit sub dato quodam parallelo, & hanc doctrinam applicat ad navigationem, quæ fit media (quod dicitur) latitudinæ; demonstrat errores mapparum planarum, & fundamenta mapparum *Mercatoris*, una cum methodis *Wrighti* atque *Oughtredi* illos errores emendandi; describit navigationem *Mercatoris* omniaque problemata huc spectantia solvit; declarat constructionem & usum mapparum *Mercatoris*, & navigatione circulari absoluta ostendit, quomodo problemata nautica sine Tabulis Logarithmorum sinuum, tangentium, secantium & partium meridionalium, aut alio quocunque numero artificiali ope serierum infinitarum solvantur. His larga manu adduntur problemata & doctrinæ per omnem navigationem amplissimi usus, de inveniendâ altitudine poli seu latitudine loci dati, non neglecta refractione, cujus lex præcipua per methodum de maximis & minimis demonstratur; de determinanda locorum longitudine per eclipses lunares, solares, satellitum Jovis, appulsus Lunæ ad fixas, immersiones & emersiones planetarum, horologia oscillatoria; de variatione acus magneticæ; de methodis determinandi longitudinem itineris confecti; de æquatione temporis; de theoria Solis & constructione ac usu tabularum Solarium; de projectionibus Sphæræ orthographicis & stereographicis, quæ ad solutiones problematum primæ mobilis juxta systema *Copernicanum* applicantur, de usu globi cœlestis atque terrestris; de fundamentis Chronologicis & natura atque constructione logarithmorum. Ex observationibus *Flamstædii* deduxit refractionem horizontalem 33 minutorum & in distantia 10 graduum a Zenith 9 secundorum. Ex observationibus ejusdem *Flamstædii* atque *Cassini* differentiam Meridianorum observatorii Regii Parisini & observatorii Regii *Grenovicensis* efficit 2 grad. 2 min. 30 sec. Ex aliis determinat differentiam Meridianorum *Grenovicensis* & *Ulyssipponis* 10 grad. 22 min. 30 sec. differentiam

Meri-

MENSIS JANUARIÆ. MDCCXXV. 17

Meridianorum *Grenovicensis & Romani* 13 gr. 03 min. differentiam Meridianorum *Grenovicensis & Dantiscani* 18 gr. 41 min. 15 sec. In theoria Solis utitur hypothesi elliptica *Kepleri* & juxta eam construxit novas Tabulas Solares ex observationibus *Flamstedianis* ad Meridianum *Grenovicensem*. Epocham pro anno corrente 1701 figit in 9 S. 20° 43' 50"; motum medium in anno communi constituit 11 S. 29°, 45', 40", diurnum 59', 8", horarium 2' 28"; æquationem maximam orbis 1, 56', 20", in primo anomalie gradu 1, 59'. Tabulam declinationum Eclipticæ ad bina minuta singulorum graduum computavit, supposita declinatione maxima 23°, 29', nec non Tabulam ascensionum rectarum Eclipticæ. Locus *Aphelii* Telluris juxta *Flamstedii* observationes A. 1701 in momento æquinoctii fuit 3 S. 7°, 44', 42", motus ejus seu Apogæi solaris annuus 1, 3": eccentricitas 1692 partium, quorum radius excentrici 100000. Hæc quidem continentur systematis volumine primo. Volumine secundo comparet totius operis pars quarta & quinta. Solvuntur hic problemata primi mobilis, cum per projectiones stereographicas, tum per Trigonometriam sphericam. Usus est Autor luminibus, quibus ipsi affulsit *Flamstedii* Doctrina Sphærica. Tractationem orditur a projectione stereographica spheræ, demonstrans theoremata de projectione circulorum tam maximorum, quam minimorum, & de arcibus projectorum metiendis. Hinc deducit solutiones problematum de circulorum projectione & projectionis ope construendis triangulis sphericis constructisque dimetiendis, sive latera spectes, sive angulos. Traditis adeo iis, quæ ad solutiones problematum primi mobilis per projectiones circulorum necessaria sunt, ad Trigonometriam sphericam progreditur. Præmissis principiis theoremata demonstrat, quibus nituntur solutiones triangulorum sphericorum, cum rectangulorum, tum obliquangulorum, atque inde problemata consueta Trigonometriæ Sphæricæ solvuntur, additis una eorundem solutionibus stereographicis. Tandem parte quinta sive ultima solutiones tam stereographicæ, quam trigonometricæ, ad problemata primi mobilis applicantur. Imprimis etiam rationem habet problematum de parallaxi, aliorumque, quorum in eclipsibus Solaribus computandis est opus. Sed quomodo illorum ope initium, medium & finis eclipsium deter-

minetur, ex *Flamstedii* Doctrina Sphærica petendum esse, monet. Nostrum imprimis est recensere ea, quæ Cl. Autor de Operibus *Flamstedii* post fata relictis annotat. Tribus ea comprehenduntur voluminibus. *Volumine primo* continentur observationes *Guiljelmi Gascoignii*, quem inventorem micrometri & dioptrarum telescopicarum autorem laudat Noster, ab anno 1638 usque ad 1643 celebratæ & ex litteris ad *Crabtrium* excerptæ, una cum ipsius *Crabtrii* observationibus eodem tempore habitis. Continentur porro eodem volumine Observationes diametrorum Solis & Lunæ apparentium, configurationes & elongationes Satellitum Jovis ab eodem, minutæ distantia fixarum cum appulibus Lunæ & Planetarum ad eosdem, observatæ ope telescopii micrometro instructi *Derbæ* ab anno 1670 usque ad 1675 a *Flamstedio*, una cum distantis fixarum a se invicem & Planetarum ab iisdem, eclipsibus Solaribus, Lunaribus & Satellitum Jovis, maculis Solaribus, Cometis & refractionibus ope Sextantis, cujus radius septem pedum, & Quadrantis mobilis atque telescopii micrometro instructi, ab A. 1673 usque ad A. 1689 captis in observatorio regio. Has observationes propria manu in ordinem digessit magnus ille Astronomus & loca *Lunæ*, *Saturni*, *Jovis*, *Martis*, *Veneris* & *Mercurii* ex observationibus deducta adjecit, una cum Tabulis necessariis. *Secundo volumine* comparent observationes distantiarum fixarum, Solis, Lunæ & ceterorum Planetarum a vertice in Meridiano, captæ ope arcus muralis, cujus radius 7 pedum, limbus 140 graduum, una cum tempore transitus ipsorum per meridianum & observationibus diametrorum Solis & Lunæ, eclipsium Solis, Lunæ & Satellitum Jovis, variationum acus magneticæ, ab A. 1689 usque ad finem A. 1719. Comparent porro Tabulæ, quibus computatio locorum fixarum & planetarum ex observationibus facilitatur. Adduntur 2000 fere loca Lunæ in Oppositionibus, Quadraturis & Limitibus &c. una cum locis *Saturni*, *Jovis*, *Martis*, *Veneris* & *Mercurii*, ex observationibus illis deductis. Tandem *Volumine tertio* exhibetur Catalogus ascensionum rectarum, distantiarum a Polo, Longitudinum, Latitudinum & Magnitudinum 3500 circiter fixarum, una cum variationibus ascensionum rectarum & distantiarum polarium interea factis, dum Longitudo uno gradu varia-

variatur, ut ascensiones & distantiae a polo ad duo retro & porro secula satis exacte determinari possint. Extant etiam in hoc Volumine Tabulae amplae, in quibus ex data ascensione recta & distantia a Polo fixarum & Planetarum reperitur Longitudo & Latitudo. Praefigitur Praefatio prolixissima, continens relationem de observationibus astronomicis antea factis, una cum descriptione instrumentorum, quorum ope peractae sunt, nec non Relatio de observationibus & instrumentis propriis, textus Graecus Catalogi *Ptolemaei* 1026 fixarum, cum versione nova Latina atque locis *Ulug Beighianis* correctis. Sunt ibi catalogi quidam *Arabum*, *Tychonis de Brahe* 780 fixarum, *Landgraviæ Hassiae* 386, *Hevelii* 1534, *Halleji* siderum 300 australium reductorum ad ascensiones rectas, distantias a polo, Longitudinem, Latitudinem, quae ipsis debentur ex *Flamstediono* Catalogo, in quo stellarum loca computata sunt ad A. 1726, una cum variationibus ascensionum rectorum & distantiarum a polo. Exhibentur mappae Constellationum visibilium in nostro hemisphaerio, constructae nova quadam methodo, in quibus figurae veteres instaurantur & stellae ex Catalogo proprio inferuntur, una cum duobus amplissimis Planisphaeriis constellationum borealium & australium. Sunt porro in eodem volumine Tabulae Astronomicae ex propriis observationibus deductae ad invenienda loca Luminarium & Planetarum, Volumen Actorum, Volumen lectionum Astronomicarum in Collegio *Greshamensi* recitatarum, cum diversis aliis Tractatibus, Volumen denique epistolarum a celeberrimis Mathematicis ad *Flamstedium* scriptarum, quos inter eminent *Cassinus senior*, *Hevelius*, *Blanchinius*, *Jonas Moor*, *Christophorus Wren*, *Wallisus*, *Molyneux*, *Gregorius*, *Caswellus*, *Rømerus*, *Oldenburgius*, *Collinsius*, *Townlejus*, *Isaacus Newtonus*, *Hallejus* & *Sbarpius*. Subjungit tandem Noster suo operi in usum nauticum & astronomicum Catalogum praecipuarum fixarum ad A. 1726, in quo ascensiones rectae, declinationes, Longitudines & Latitudines una cum magnitudinibus ex observationibus *Flamstedii* deductae comparent; Tabulam Latitudinum & Longitudinum portuum, promontiorum, insularum & urbium celebrium per universum orbem ex recentissimis observationibus deductam; Tabulam denique Logarithmorum ab 1 ad 10000 & Tabulam Sinuum, Tangentium & Secantium.

ACTA ERUDITORUM  
 RACCOLTA D' AUTORI CHE TRATTANO  
 del Moto dell' Acque.

h. e.

SYLLOGE SCRIPTORUM DE MOTU  
 aquarum.

*Tomii III.*

Florentiæ, e typogr. M. Ducis, ap. Tartini & Franchi, 1723, 4 maj.  
 Alph. 9 pl. 10 Fig. Tabb. 44, cum plurimis textui insertis.

**Q**uicquid præclari circa Theoriam aquarum fluentium adinventum est, imprimis industria Itatorum, illud in præstantissima hac Collectione velut in Thesauro quodam congestum habemus. Ad operis commendationem accedit, quod non tantum Inventum mere Geometrica, & quorum alias mentio facta est, sed etiam commentariolos, judicia & responsa, statum aquarum Bononientium & Ferrariensium diversis temporibus, & remedia vel proposita vel adhibita, concernentia, comprehendat: quo nomine indigenis necessarium, exteris omnibus, qui vel in Theoriis ulterius promovendis, vel in operibus ejusmodi Hydragogicis dirigendis & construendis occupantur, propter ingentem numerum experimentorum, perutile dici debet. Nobis in præsentem suffecerit indicasse nomina tractuum & autorum eo ordine, quo in quolibet Tomo disponuntur. Tomo I continentur *1 Archimedes* de iis, quæ insunt humidis; *2 Antonii Francisci Albizii* de Paludibus & solo Pisano; *3 Galilei* discursus de iis, quæ aquæ innatant vel in ipsa moventur; *4 Ejusdem* epistola de Bisentio Flumine; *5 P. Benedictus Castellus* de mensura aquarum fluentium; tum & ejusdem alia, nempe *6 Epistola ad Galileum Galilei*; *7 Demonstrationes Geometricæ de mensura aquarum fluentium*; *8 Liber secundus de mensura aquarum fluentium*, *9 Considerationes circa Lacunam Venetam*; *10 Considerationum pars secunda*; *11 modus examinandi turbidas, quæ intrant in Lacunam Venetam & in ea deponuntur*; *12 discursus de Lacuna Veneta*; *13 Epistola ad Jo. Basadonnam*, & *14 Epistola ad P. Bonav. Cavalerium*; tum *15 Epistola Cavalerii ad Castellum*; *16 Epistola alia Castellii ad Basadonnam*; *17 Epistola*  
*Hora-*



MENSIS JANUARIi A. MDCCXXV. 21

*Horatii Barbison* ad Castellum; 18 alia Epistola *Castelli* ad Rafadonnam; 19 *Ejusdem* epistola ad P. Franc. Josephum; 20 *Castelli* responso ad epistolam Bartolotti; 21 *Ej.* considerationes super Paludum Pontinarum exsiccatione; 22 *Ej.* considerationes super Paludum Bononiensium, Ferrariensium & Romandiolensium exsiccatione; 23 *Octavii Corfini* relatio de aquis Bononiensibus & Ferrariensibus; 24 *Castelli* Epistola ad Dn. Cesarini; 25 *Famiani Michelini* de fluaminum directione Tractatus; 26 *Jo. Alph. Borelli* discursus super Lacuna Veneta; 27 *P. Urbani Davisi* epistola ad Sereniss. Ducem Venet. 28 Relatio *J. A. Borelli* de Stagno Pisano; 29 *Ejusd.* Supplementum ad prop. 2 L. II Bened. Castelli; 30 *Ejusd.* Fragmentum Relationis &c. 31 *Ejusd.* aliud simile; 32 *Geminiani Montanari* Mare Adriaticum ejusque currentes examinati; 33 *Vincentii Viviani* Modus impediendi Fluviorum oppletiones & riparum corrosiones, cum applicatione ad Arnun Fl. 34 *Ejusd.* relatio de præservandis civitate & territorio Pisano ab inundatione; 35 *Jo. Dominici Cassini* Distributio aquarum Bononiensium & Ferrariensium; 36 *Ejusd.* considerationes de damnis Reni ad Card. Borromæum; 37. *Ejusdem* responsa tria data in eodem negotio. Tomus II complectitur 1 *Guilielmi* de mensura aquarum fluentium & de natura fluviorum; 2 *Guid. Grandi* de motu aquarum Tractatum Geometricum; 3 *Ejusd.* examen responsi Rondeliani. Tomo III inseruntur 1 Judicia & responsa varia *Eustachii Manfredi* & aliorum in negotio aquarum Bononiensium & Ferrariensium; 2 Tractatus *Picardi* de Libellatione; 3 *Thomasii Narducci*, Patricii Lucensis, de motu aquarum per canales diversos. Præmittitur operi Præfatio satis proluxa, cujus Autor anonymus promittit introductionem facilem in Operis lectionem, duobus absolvendani: primo, ait, se acturum de iis, quæ aquis naturaliter accidunt, secundo de iis, quæ arte inventa & perfecta fuere. Quibus præmissis si dem habens merito expectaverit compendium historię naturalis fontium, fluviorum & marium, nec non Historiam inventionum hydraulicarum & hydragogicarum eo ordine, quo sibi successerunt: sed non sine admiratione deprehendet in lectionis progressu haud aliud promi, quam Locos communes de utilitate aquarum & illud Pindari ἀγίςεν μὲν ὕδωρ; Declamationes contra

Ingeniarios & Practicos; Locos communes de operibus Hydragogicis veterum: paucissima denique vaga & generalia de mutatione naturali fluviorum & marium. Sub finem subjungit quædam de auctoribus diversis, quorum scripta huic collectioni inserta sunt, sed ejusmodi iterum, ut magis rationem habuisse videatur locorum communium, & quæ dici possent, quam quæ dici deberent. Huc spectat Sphæra Archimedis, Speculum, & reliqua in vulgus nota. Satius fecisset, si notasset, qua occasione quilibet Auctor sua scripserit; quoque tempore impressæ fuerint singulæ minores illæ dissertationes, & quo loco; quantumve quisque Theoriam motus aquarum promoverit; qua ratione utilem introductionem suppeditasset Lectoribus, quorum plerique verbosam ejus eloquentiam parum curabunt.

*FREDERICI RUYSCHII, MED. DOCT. ANATOMES & BOTANICES PROFESSORIS, ACADEMIÆ CÆSARÆ & CURIOSORUM COLLEGIÆ, NEC NON REGIÆ ANGLICANÆ SOCIETATIS MEMBRI, CURÆ POSTERIORES, SEU THESAURUS ANATOMICUS OMNIUM PRÆCEDENTIUM MAXIMUS.*

Amstelodami, apud Ianffonio-Waesbergios, 1724, 4.  
Plag. 5, cum fig. æn. tabulis 3.

**E**xhibet Clarissimus Ruyschius in hoc Thesauro Curas posteriores, ceu laborum omnium per tot annorum spatium exantlatorum & ad res Physicas ac Anatomicas illustrandas detectorum, epilogum, ultra ducenta & viginti objecta continentem, & Magnæ Russiæ Imperatori, Petro Alexiowitzio, dicatam. Quæcunque scilicet olim in *Observationibus Anatomico-Chirurgicis*, in *Thesauris & Adversariis Anatomicis*, a se detecta & inventa vel illustrata seorsim indicaverat, hic non solum repetit, sed & objecta ipsa nitide conservata curiosorum oculis conspicienda affert. Præ reliquis autem veram ramorum venæ portæ, hepar potissimum perreptantium, constitutionem, eorumque & venæ cavæ diversitatem, vasa sanguinea per mesenterium disseminata, lienis texturam, papillas cataneas, pro glandulis vulgo habitas, corticem cerebri vascu-

losum, cryptas Boerhnaavianas in intestinis, corpus reticulare Malpighii sub cute situm, fœtus humanos, eorumque sceleta, in tumulis, ex ligno Indico pretioso confectis, recubantia, miro modo spectantium oculos delectari, deprædicat. Inter Anatomica reperiuntur quoque varia Botanica, e. g. quæ analogiam quandam cum visceribus humanis possident, fructus puta, pyra, pruna, poma Armeniaca, &c. quæ in sceleta redacta curiose asservantur. Adfunt etiam variæ pyxides, quæ herbas floresque rariores, papiliones & alia insecta, ex utraque India potissimum allata, continent. Quæ pyxides instar Herbarii vivi sunt, in quibus vegetabilia naturalem formam conservant, coloremque per multos annos illibatam retinent.

ROBERTI WELSTED DE ÆTATE VER-  
gente Liber, ad Rev. admodum HUGONEM,  
Episcopum Bristoliensem.

Londini, apud Gul. & Jo. Inyrs, 1724, 8.

Plag. 8 ½.

Quo plura, quove majora ab ætate provectis in publicam rem commoda redundant, eo dignius meditatione argumentum elegisse sibi videtur Clar. Autor, dum, quid ætati vergenti conducere, quidve eidem nocere soleat, duodecim capitibus solerter exponit. Primo capite in generales naturæ, quas in omnibus vivis corporibus advertere licet, leges inquirit; naturæ ordinem, quæ in plantis vitam adumbrat, pleniorum ejus imaginem in animalibus exprimit, & denique in hominem assurgere videtur, imitaturus. Nimirum plantis æque ac animalibus commune est, ut ad maturitatem sibi propriam perveniant, ac deinde deficiente sensum vigore in quoddam quasi senium declinent; nec illud minus commune est, quod quæ arte ad maturitatem præpropere evehuntur, eo citius marcescant, quæ tarde vero crescunt, eo magis diuturnæ ac stabiles evadant. Quivis paulo attentior eadem cum hominibus ratione agi facile advertet, ita enim, ut ex multis, quæ fufius ab Autore adducuntur, unum saltem commemoremus, a primæ potissimum ætatis

dis-

dispositione atque cultura sequentium ætatum vigor & longævitas pendere omnino videtur. Hac generali consideratione præmissa propius ad propositum accedit, quidve Lectori in tractatione sperandum sit, in compendio exhibet. Accurate de ætate vergente æturo ejus ante omnia terminos constituere necesse erat, de quibus tamen nihil certi definiiri posse, ipse Cap. II fatetur, cum natura non annorum numerum, sed variam diversorum mortalium indolem respiciat, ita ut non eodem ætatis anno singuli senes habendi videantur, cum potius in omni ætate quædam quasi senectæ conspiciatur, ubi in ipsa hominis natura causa sit, cur diutius spiritum trahere non detur. Ex solis igitur naturæ viribus earumque defectu hujus, de qua agit, vitæ periodi initium judicandum esse inonet. Hinc ætate provecos hortatur, ne in semet ipsos iniqui existant atque injurii, si ex annorum numero de vigore suo viribusque judicium ferre velint; qui multis tamen familiaris esse soleat error, ut dum pauciores ex coætaneis superstites ac viribus integris esse vident, ipsi quoque spem abjiciant, ac quæ salutaria esse poterant, remedia negligant, & langueant tandem ægri vana decepti opinione magis, quam cum adversa valetudine colluctantes, quo ipso in mortem citius declinant, vel ad vitam imposterum miseratione dignissimam damnantur. Ubi vero sufficientia vergentis ætatisprehenduntur indicia, tunc omnino consilia, huic ætati accommodata & naturæ imbecillitati succurrentia, adhibenda sunt, quæ partim integram adhuc conservent, partim amissam restituant sanitatem. Illa duplicia apud Nostros occurrunt, quorum alia ex prudentiæ foro, alia ex Medicorum scholis desumpta sunt. Inter ea hoc potissimum peculiare atque notatu dignum visum est, quando senibus, natura sua juniorum ut plurimum consortium abhorrentibus, persuadere allaborat, nihil eorum imbecillitati magis posse mederi, quam vigentium ac spirituum copia abundantium juvenum consuetudinem, ut horum societate de novo vitalis eorum flamma accendatur, alaturque ad extremam usque senectutem: idque singulari ita a natura consilio constitutum arbitratur, ut a consueta illos morositate avocaret, dum salvos esse non vult, nisi amicitiam juniorum colant atque in societatem secum cooptent. Medica, quæ tradit, consilia fere omnia ex Hippocrate desumpta sunt, quem solum suo  
pro-

propósito sufficere arbitratur, cum reliquorum hac de re scripta non nisi commentaria ejus esse videantur. Primo quidem si nimis sanitatis speciem vultu senes præbeant, periculosum esse monet, eoque potius sanitatis modo contentos esse iubet, qui imbecillæ eorum naturæ magis sit: conveniens, nec tamen impetuose nimis aliquid detrahendum esse putat, cum ab utroque extremo tum inani tum repleto corpore periculum iis impendat, & facile, dum hoc fugiant, in illud incidant. Deinde, quibus tutissimi vivere queant anni temporibus, exponit, eosque æstate & autumnii prima parte optime valere, multis partim testimoniis ex Hippocrate & Celso, tum rationibus asserit: varias autem & repentinas tempestatis mutationes, quocumque incidant tempore, maxima iisdem damna minari ostendit. Qua occasione, dum varia ex Hippocrate & Celso loca adducit, Celsum non nihil carpere videtur: quando enim Hipp. Aph. l. 3 aph. 44 ait: *in tempestatibus si eadem die nunc quidem caliditas, nunc autem frigiditas adsit, autumnales morbos expectare oportet*: ita Celsus L 2 c. 1 interpretatur: *nam fere meridiana temporibus calor, nocturnis atque matutinis, simulque etiam vespertinis frigus est. Corpus ergo & astate & subinde meridiana caloribus relaxatum subito frigore excipitur; sed ut autumno id maxime fit, sic, quandocumque evenit, noxium est.* Quæ omnino verbis Hippocratis maxime conveniens esse videtur interpretatio. Autor contra his verbis ad 8 Aph. l. 3 Celsum respexisse, & ita mentem Hippocratis minus recte assecutum esse, nescio qua motus ratione, arguit: cum tamen in illo Aph. de indole potius morborum autumnalium, quam de origine eorum, de qua Celsus l. c. agit, differi videatur. Cum ipsa vero senectus morbus sit, nec alii profecto, qui hanc premant ætatem, deerunt morbi; quare ad horum quoque considerationem ultimis capitibus se accingit, & generatim quidem vel in sero vel in pituita vitium latere demonstrat: eos tamen ubi in pituita morbi fomes residet, non tam male, quam ubi in sero peccante constituitur, audire, nec adeo facile in chronicos, senibus maxime timendos, degenerare arbitratur. Ceterum plurimos, qui hanc ætatem affligunt, morbos, optime arthritide superveniente sublevari opinatur: hinc eo potissimum Medicos in tollendis ejusmodi morbis respicere jubet, ut quod in visceribus

hæret, val alia quacunque ratione æconomiam partium nobiliorum turbare potest, in articulos rejiciant; hoc enim tanquam remedio graviorum uti naturam, & senes, his interdum recurrentibus contentos, reliquorum immunes persistere malorum. Ex professo igitur Cap. 8 ad 12 usque de eodem agens, generationem materiæ peccantis in visceribus, indeque in articulamenta translationem persequitur: lapidosam istam congeriem, quæ tumoribus & excrementis haud raro in articulis sese prodit, cum unctuofo .sio liquore, qui lubricandis ossium commissuris inservit, advehi ratus, signum inde adducit, quo ex sede ejus mali de natura & duratione illius judicare possimus, siquidem pro propior adhuc est visceribus materia per morbum articulare ejicienda, eo tenaciorem esse exinde conjicitur, eoque majus ad tollendam temporis spatium requiritur; qua de causa ischias & gonagra magis semper, quam vel podagra vel chiragra metnendæ esse videntur: nec inconsulte Medicus agat, qui dolorem a prioribus ad remotiora transferre loca studebit, in pedibus vero extremis manibusque hærentem non uuo impetu repellat, sed paulatim potius attenuare, minuere & sic tandem penitus excernere allaborabit. Demum etiam ultimo capite nonnulla de iis, qui ad extremam ætatem pervenere, monenda esse censet. Ea vero quæ de ætate vergente generatim dicta sunt, in hac extrema ævi parte fortius urgenda sunt: nulla senibus subita diætæ & vivendi generis mutatio (etiam si nonnihil commodi exinde sperandum sit) admittenda; omne id quod olim nocuisse experti sunt, studiose vitandum; summa in animi commotionibus moderatio adhibenda, cum omnes nocere soleant, solo forsan gaudio excepto, quod cum senes ad tristitiam natura magis sint propensi, nimium in iis facile excitari nequit. Ea itidem omnia studiose conquirenda sunt, quæ spiritus roborando & sentiendi vim conservando profunt, quo respectu maxime quæ nervoso generi a Medicis dicata sunt, commendari merentur, ut & illa quæ mentem præteritorum recollectione & benefactorum conscientia recreare queunt. Ceterum libellus hic tum sermonis elegantia tum rerum optimarum apparatu facile Lectoris studium provocat.

**MAGNI CRUSII, S. R. M. DAN. LEGAT.**  
*in Gallia Pastoris, Singularia Plessiaca, sive memorabilia de  
 vita*

*vita & meritis, factis, controversiis & morte Philippi Mornæi de Plessis, maximam partem ex ipsis Mornæi scriptis, præcipue vero eius Memoriis atque Epistolis studiose collecta, in classes temporum ac rerum redacta, cum plurimis historiæ Galliæ monumentis fide dignissimis collata, & variis observationibus illustrata. Præmissa est præfatio D. HENRICI MUHLII Theol. in Eccles. ac Academia Holsat. primarii.*

Hamburgi, apud Christ. Kiferum, 1724, 8 maj.

Plag. 2 r.

**Q**Uæ ex indefessa sedulaque Epistolarum æque ac Memoriarum Mornæi lectione, præter cætera notatu digna, partim illorum temporum historiam, Ecclesiæque Reformatæ fata, partim Mornæi ipsius vitam resque gestas apprime illustrantia, Clariss. Autor observaverat, ea operæ pretium putavit cum orbe erudito communicare, eo quidem ordine ac methodo, ut præcipua historiæ momenta ipsis Mornæi verbis confirmet, textui statim adjectis. Inter alia singularia Cl. Autorem ex Memoriis Mornæi Tom. I p. 44 comprobasse videmus. Philippi Melanchthonis anno 1579 Monachii a Pontificiis factam post funera combustionem. Quæ cum illis hominibus, justissimo Dei judicio, feralis ac luctuosa imprimis extiterit: Bælius in Dictionario suo aliique, imprimis Pontificii, enixe id operam dedere, ut rem inter fabulas rejiciant. Verum Noster eam ex variis circumstantiis firmat, nec insolitam hanc esse inter Pontificios leonibus mortuis insultandi consuetudinem, exemplis Lutheri, Henrici Stephani, Pauli Sarpii atque aliorum ostendit. Interim in eo a Romualdo, scriptore Gallico, dissentit, quod non ipsum corpus Melanchthonis effossum, sed effigies ejus fuerit cremata. Nefandum scelus Iohannis Castelli, Henrico IV Galliæ Regi mortem intentantis, sed in ipso conatu capti, supplicioque digno affecti, describens, contra Gretserum aliosque Jesuitas, factum sedulo negantes, ex Mornæo docet atque evincit, perditissimum hominem ad perpetrandum hoc facinus a Jesuitis fuisse adductum. Rex enim ipse ad Plesseum scribit, confessum esse nebulonem, per aliquot sese annos in Collegio Jesuitarum fuisse altum atque educatum, ne-

p. 32.

p. 95.

- que dubium videri posse, quin illi sceleris autores suasoresque ei extiterint. Elegans Mornæi scriptum, quo Vir ille doctus de conjugii inter diversæ religionis Principes instituendis consultus a Comite Hanoviensi, sententiam suam ingenue aperit, integrum insertum est. De Isaac Casaubono existimat, Pontificiorum quidem castra aperte eum non secutum fuisse, attamen sibi in religione sua minus constitisse, neque ea, quæ tum Almeloveenius in vita ipsius, tum alii pro Casaubono asserant, eiusmodi esse, ut omnem plane dubitationem de religionis ipsius inconstantia tollant, unde facile intelligi possit, quid præsidii sibi Mornæus in colloquio illo cum Cardinale Perronio Fontisbellaquei religionis causa instituto, atque ab Autore Clar. pag. 116 seqq. expolito, a Casaubono & Canajo, tam dubiæ religionis hominibus, promittere potuerit: qui quidem ab ingenna probitate Thuani & Pithœi, Pontificiorum licet, meliora sperabat. Hinc iniquæ conditiones, quibus Mornæus ad colloquium supra dictum admissus est, ex historia edicti Nannetenfis, quæ Eliam Benedictum autorem habet, summæque fidei ac autoritatis scriptum merito existimatur, ac paulo post variæ artes, quibus in colloquio isto incautum Mornæum deludere tentavit Perronius, attinguntur: inter quas & illa est, quod Patrum editiones interpolatas atque ita depravatas in colloquium secum adduxisset, ut integra folia immutata preloque denuo subiecta, genuinis editionibus immixta, vel tituli editionum Basileensium ac Genevensium editionibus Pontificiis in locis impressis subdole fuerint præfixi. Contra Grammondum quoque & alios disputat, affirmantes, infelicem colloquii modo memorati exitum ansam Harrico IV dedisse Reformatorum sacra deserendi, quem iam anno 1593 ad Pontificios accessisse docet. Ceterum non adeo magnum discrimen Mornæus inter Calvinianos ac Lutheranos esse statuit, præsertim in articulo de sacra Cœna, in quo pro fraternitate invenianda sufficere posse ait, quod utriusque verum corpus & sanguinem Salvatoris nostri in sacra Cœna dispensari fidelibus credant, licet de modo non conveniant. Sunt, qui propter has aliaque loquendi rationes Mornæum transubstantiationis vel consubstantiationis errore infectum putavere: sed vel unica vox *fidelibus* a suspicione hac Mornæum liberat. De Paulo Sarpio varia non ubivis obvia observat, simulque nuntiat,
- litte.

p. 108.

126.

129.

138.

105.



litteratissimum Virum, Frider. Adolph. Reinbothium, in eo esse, ut prope diem singulari scripto omnia, quæ ad historiam Sarpîi, seu Petr. Suavis, pertinent, accurate exponat. De Mornæo quoque notat, eum multo ante infaustam Henrici IV cædem prælagiisse, unde & consilia ejus *Prophetia Andegavensis* nomine venerint; præterea Autores hujus cædis Jesuitas credi Mornæo, probat, mendacique arguit Boterejum, in vita Henrici IV Jesuitas omni culpa vacuos pronuntiantem. Ipsum vero Mornæum contra Martinum Jac. Owinannum, qui eum Hebrææ linguæ ignorantia accusavit, defendit. Varia quoque ex Memoriis Mornæanis singularia, quibus status Ecclesiæ Græcæ illustrari potest, adducit, simulque disquisitionem ejus de Patriarcha Constantinopolitano, num rite œcumenicus vocari possit, adjungit. In qua re explicanda eo majorem fidem meretur Mornæus, quod ipse in Memoriis Tom. IV p. 473 scribit, sese quondam litterarium quoddam commercium religionis causa cum Patriarcha Cyrillo & aliis habuisse. Tandem Cl. Autor accuratam omnium Mornæi scriptorum recensionem suppeditat, ita quidem, ut, quo tempore unumquodque ab eo confectum sit, primo explicet, deinde omnes editiones versionesque exponat.

p. 168.

169.

250.

252.

256.

*VITA GEORGII SABINI, CONSIGNATA  
a PETRO ALBINO. THEOD. CRUSIUS denuo edidit  
& luculento Commentario auxit.*

Lignicii, sumtibus hæredum Korlachianorum, 1724, 8.

Pl. 14.

Georgii Sabini, Poetæ laureati, Comitæ Palatini, Consiliarii Marchionum Brandenburgensium, & Professoris eloquentiæ in Acad. Francofordiana, Vitam ex ipsius potissimum scriptis collectam A. 1588 Wittebergæ ediderat Petrus Albinus. Hanc cum singulari perscriptam esse diligentia videret Cl. Crusius, rem gratam se facturum existimavit litteratis, si & edendam denuo curaret & annotationibus illustraret luculentis. Nos, non soliti antiquos recensere libros, ex Notis Crusianis, historiam literariam multa luce perfundentibus, nonnulla sumus delibaturi. P. 36 sqq. de Arnaldo Burenio, Rostochiensis Academiæ magno lumine, differit, & lectoribus suis

fuis plura monumenta ejus historiam illustrantia indicat: quem quidem morem in toto hoc libro servat Cl. Crusius. P. 54 sqq. de Simone Lemnio, poeta maledico, cognitu digniora licet legere; p. 89 sq. de Lazaro Bonamico. P. 136 ostendit, Sabinum fuisse primum eundemque perpetuum Rectorem Academiæ Regiomontanæ. P. 211 sqq. exhibet elogia plurium, dicata Sabini laudibus. Denique quotquot sive literarum studiis sive aliis ornamentis clari viri ab Albino commemorantur, eorum uberiores notitiam lectoribus exponit Cl. Editor.

*DE VITA ET SCRIPTIS ELIÆ EHINGERI*

*Commentatio, qua haud pauca Hist. Litterariam, præsertim Augustanam, illustrantia adducuntur. Accedunt ex*

*Schedis ejus nondum editis quædam; cura*

*IACOBI BRUCKERI.*

Aug. Vindel. apud Dav. Kaym. Mertz & L. Mayer, 1724, 8.

Pl. 15.

**A**utor Cl. in præfatione causas susceptæ tractationis hujus exponens, Augustam Vindelicorum, vel ob virorum eruditorum copiam, vere augustam vocari posse pronuntiat, numerosumque eorum Catalogum inserit, qui quondam orbi erudito innotuerunt, & adhuc in pretio haberi solent a multis. Fatetur postea, vulgatas quidem esse a *Jo. Chr. Wendlero* dissertationes duas, de meritis Reip. August. in rem litterariam, nec non ab *Adamo, Witteno, Frehero, Spizelio*, aliisque, quorundam saltem biographias conscriptas esse; verum imperfecta admodum fuisse hæc omnia, optandumque fuisse, ut Cl. *Spizelius*, intermissos *Ant. Reiseri* conatus continuaturus, eruditorum Augustanorum historiam edere potuisset. In opere ipso, ejusque cap. I profapiam *El. Ehingeri* a *Jo. Ebingero* derivat, qui A. 1488 natus, & a parentibus in monasterium detrusus, oriente postea Evangelii luce, & Luthero forte Augustam Vind. ad Card. Cajetanum concedente, monasticam vitam reliquit, veritatemque Evangelicam, pro suggestu etiam, masculæ defendit. Parentem vero habuit noster cognominem *Eliam Ebingerum*, V. D. M. apud Oettingenses & postea apud Augustanos, bene meritum. Na-

tus est in Cœnobio Oettingensi, *Christgarten* dicto, A. 1573 d. 7 Sept. In Wittebergensem Academiam missus, ulus est institutione *Polyc. Lyseri*, *Æg. Hunni*, *Huberi*, *Gesneri*, cet. Inclaruerat jam sex disputationibus, intra triennium habitis, quum supremos in Philosophia honores consecutus alios doceret, interque discipulos suos præcipuos *Frid. Hortlederum* quoque numeraret. Tubingam postea delatus, præter expectationem muneri ecclesiastico admotus, & a *V. C. Hafenrebero* sacris initiatus est. Mox a perill. Barone *Dav. Enenckelio* Albertobergam in Austr. inf. ad ecclesiasticis aulici munus obeundum vocatus est, quo etiam ab A. 1597 per sexennium functus est. Inde a *Jo. Wilb. L. B. de Zelcking* Kefermarckium in Austr. super. evocatus, oriente mox persecutione evangelicorum, A. 1605 cum uxore & liberis exulare coactus est. In patriam ita redux, musis privatis se totum dicavit, donec A. 1611 ad Pastoris & Superintendentis munus subeundum invitaretur, cui tamen vocationi aliam prætulit. Tanto nimirum amore complectebatur juventutem, a Senatu Rotenburgico, simul cum Rectoris officio, A. 1605 sibi concreditam, ut neque Sultzburgum, neque Unam evocatus, pareret. Suscepit tandem in patria Rectoris, Professoris & Bibliothecarii provinciam, quam, a Senatu Augustano sibi demandatam, A. 1617 d. 26 Maji solemnī oratione auspiciatus est. Hic, campum literarium nactus amplissimum, industriæ suæ specimina varia, cum confecto Bibliothecæ Catalogo, tum habitis Dissertationibus & Orationibus non paucis, editisque tandem variis aliorum eruditorum monumentis doctissimis, subinde prodidit. Notatu dignum quoque est commercium epistolictum, ab *Ehingero* nostro cum *Matth. Rudero*, *Jo. Brutschero* & *Jer. Drexe-ho*, S. J. Theologis, institutum, & postea juris publici factum. A. 1629 duriora rursus expertus est fata, ob editam fidei confessionem, Imperatoris decreto exauctoratus. In Saxoniam itaque se conferens, A. 1630 in Ludo litterario provinciali, cui a Porta nomen est, mandato Electoris, Rectoris officium adeptus est, donec mutata iterum rerum Augustanarum facie, & libertate religionis per Suecos restituta, inter alios Ehingerus etiam ad Rectoris & Bibliothecarii pristina munera postliminio quasi revocaretur. Nondum tamen constans fuit vel Ehingero vel reip. August. felicitas,  
fiqui-

siquidem nova fatorum intra triennium conversione & janua Gymnasii clausa sunt, & nosse urbe iterum excedere coactus est. Excepit autem exulem, vacantemque Rectoris scholastici locum demandavit eidem Ratisbona, ubi, post tot varios fortunæ lufus, appropinquante sensim senectute, & podagræ morbo indies iuvalente, placida tandem quiete frui cœpit. Attamen tempus, quod senii causa publicis negotiis liberaverat, otio minime consumpsit, verum partim scriptis suis expoliendis, partim carminibus conscribendis, utilissime consecravit, donec A. 1653 d. 28 Novembris octogenario major, vita excederet. Quæ de matrimonio ejus, liberisque, quorum quinque masculos, duas femellas numeravit, dici possunt, consulto omittimus.

Capite secundo de Scriptis Ehingeri nostri agens Autor, observat, non semper quidem numero scriptorum respondere eorundem præstantiam; eam tamen esse asseverat opusculorum Ehingerianorum rationem, ut non copiosa tantum, verum & insignis pretii esse deprehendantur. Tantis autem est tractatum, dissertationum & orationum, librorum denique ab eo editorum apparatus, ut numerus eorum ad septuagesimum usque excrescat. Sunt præterea incerta, inedita & posthuma, non pauciora sane, licet ea, quæ minoris momenti videri possent, studio prætermisisse se, fidem faciat Noster, totam tractationem suam elogio quodam Ehingeri, ex V. C. Spizelio excerpto, concludens. Appendicis loco additi sunt tres tractatus, minoris molis, e MSstis schedis Autoris nunc demum publicati; (I) Origines labilis, sive de nazvis Origenis; (II) Papa Mulier, sive de Ioanne VIII P. M. (III) Tr. an corpus Dion. Areopagita apud Ratisbonenses, an vero potius apud Parisienses quiescat? Tandem coronidis loco apparet Epistola V. C. *God. Thomasi*, M. D. apud Noricos cel. qua nonnulla ad vindicandam filiarum Ehingeri nostri famam suppeditantur. Quæ omnia Autore nostrum additamentis notisque amplissimis lectuque dignissimis ornasse & illustrasse, quivis, ipsum hoc scriptum evolvens, nobiscum fatebitur.

*VITA JOHANNIS GERHARDI, QUAM E FIDIS monumentis, magna ex parte nondum antea editis, atque ex*  
in.

*instructissima Sereniss. Ducis Gothani bibliotheca benignissime secum communicatis luculenter copioseque exposuit & ad illustrandam Historiam Ecclesiast. ejus, qua ille vixit, ætatis digessit ERDMANN RUDOLPH FISCHER, Ecclesiæ Coburg. Diaconus. Accedunt tres & quadraginta cum B. Gerhardi tum ad eundem Epistolæ.*

Lipsiæ, apud Jo. Christoph. Cœrnerum, 1723, 8.

Alph. 1 pl. 14.

CUM insignia Jo. Gerhardi in cœtum puriori Christi doctrinæ addictum merita sint, operæ pretium fecit Reverendus *Fischerus*, quod post J. Majorem, Io. Himmelium, Just. Feurbornium, Sal. Glassium, Jo. Mich. Dillherrum, Mich. Schneiderum, Theoph. Spizelium, Anton. Reiserum, Henning. Wittenum, P. Freherum, Jo. Casp. Zeumerum, & Jo. Christoph. Wendlerum, qui omnes in Jo. Gerhardi meritis recensendis exornandisque elaborarunt, Theologi hujus vere magni vitam & fata luculentius paulo exposuit, historiam simul sacram & litterariam ejus ætatis passim illustrans. Lucem autem adspexit Jo. Gerhardus Quedlinburgi d. XVII Oct. A. 1582, eo ipso videlicet anno & mense, quo insignem illam Fa-

storum mutationem Gregorius XIII Pontifex Rom. introduxit, id quod ipse B. Gerhardus tanquam singulare quid ad annum suum natalem adnotavit. Patrem nactus fuit Bartholomæum, ærarii senatorii præfectum, matrem vero Margaretam Berndesiam, quæ voce publica matronalium virtutum exemplar audire meruit. Inclusus adhuc utero materno mirabile providentiæ divinæ in se sensit experimentum. Accidit enim, (utimur verbis Autoris) ut Pater Gerhardi iratior servo currum frugibus onustum exonerare ante pertinaciter neganti, quam bibendum accepisset, magni ponderis fustem in eum conjiceret. Servus vero bibax, celeri corporis flexu hunc ictum declinans, effecit, ut heræ gravidæ e regione stantis faciem atque uterum graviter admodum iste fustis feriret, adeo ut omnes aut embryonis jacturam, aut certe ejusmodi ictus istius indicium in corpore sobolis præfagirent, quod deformitatem notabilem ipsi

P. 4.

5.

6.

7.

- esse allaturum. Sed neutrum, providente fœtui divino numine, evenit, & mater filiolum integrum & illæsum est enixa. Adolevit juvenis in Quedlinburgensi primùm, post Halberstadenli schola, & utrobique Poëseos imprimis, Græcæ & Latinæ, dedit specimina. Neque vero tum varix calamitatis expertus fuit, quippe cui modo cum morbis corporis animique, quibus etiam adductus se Theologico studio voto solenni consecraverat, modo cum contagiosa pestilentia lue conficiendum fuerat, quam sumto, per errorem quidem, duplici antidoto A. 1598 feliciter superavit. Anno proxime insequente contulit se Vittembergam, ubi quidem notitiæ rerum sacrarum fundamentum jecisse, non in minima felicitatis suæ parte postea posuit. Verum anno 1601 consilio propinqui sui, Andreæ Rauchbari, aliorumque Cognatorum, ad addiscendam artem Medicam se applicuit, præstantiores in ea doctores audiit, dissertationes Medicas conscripsit, atque hac ratione eam artis salutaris notitiam acquilivit, ut non solum Hemsendorffium delatus Medicinam facere inchoaret, verum etiam, cum Superintendens Heldburgensis munere fungeretur, ægrotantibus nonnunquam in vicinia medicamenta præscriberet. Anno 1602, exacto in Academia Vittembergensi triennio, evocatus a Rauchbaro ad suscipiendam liberorum institutionem Hemsendorffium fuit: inde vero, mortuo eodem ipso anno hospite suo, filii ejus natu majoris moribus præfectus, cum eo Jenam A. 1603 abiit, quo delatus, consilio mutato & voti olim facti memor, Theologiæ strenuam operam navavit, & Jo. Arndii imprimis consiliis adjutus, in hoc studiorum genere tam feliciter versatus est, ut mature admodum alios docere valuerit, in quibus Salomon Glassius Joanni nostro retulit acceptum, quicquid in his litteris, præcipue in egregio Philologiæ sacræ opere, tentavit. A. 1603 laurea Philosophica ornatus, & paullo post difficillimo vexatus fuit morbo, adeo, ut crederet, decretoriam sibi instare horam, quam ob rem testamentum, quod heic insertum legitur, vel potius testimonium sanctissimæ suæ fidei & pietatis formula solenni confecit; sed postquam adhibita venæ sectione cum valetudine in gratiam rediit, A. 1604 Marburgum se contulit, atque ibi Jo. Winckelmanni & Balh. Menzeri, cui etiam in itinere per primarias quasdam Germaniæ urbes comes fuit, in Theologia assiduus fuit auditor

tor. Relicto vero deinde ob turbas intestinas, ibi ob sacra reformata a Principe introducenda excitatas, Marburgo, cum Rectoris scholæ patriæ, neque minus Halberstadiensis Pastoris, itemque in Academia Giessensi Professoris provinciam detrectasset, Jenam redux factus, scholas Theologicas ibidem instituit. A. 1605, sexto demum anno vitæ academicæ elapso, primum verba ex ambone sacro ad populum fecit, neque inde ante oblatam Ephori & Pastoris Heldburgensis spartam sæpius quam quater concionatus fuit. Hac autem inde ab A. 1606 defunctus, A. 1615, satis quidem diu reluctatus, Coburgum ad Pastoris & Superintendentis Generalis munus evectus fuit, quod non alia tamen conditione suscepit, quam ut, si ad Professionem Academicam vocaretur, abire munere sibi liceret, quod evenit, cum mox Jenam vocaretur, id tandem consecutus, quod tot precibus totque votis quotidie optaverat, videlicet ut in Academia vivere & mori ipsi liceret, cui se natum esse & ipse agnoscebat & alii Theologi cordatissimi judicabant. Hic docuit gnaviter & nunquam fractis aut defatigatis animi corporisve viribus: fasces academicos magna dexteritate auspiciatissimoque rerum omnium ista ferali & bellica tempestate successu quater gessit: Academiam deprecatione sua apud Principes validissima duobus feudis, Rhemda & Apolda, locupletavit; mala varia & pericula ab eadem avertit. Non minori industria collapsam fere quibusdam in locis disciplinam ecclesiasticam restauravit: id quod in Episcopatu Coburgensi & Heldburgensi egregie præstiterat, quando Generalem, quam ajunt, Visitationem Principis jussu moderatus est, atque Ordinationem Eccles. Coburgensis conscripsit, luci publicæ deinde expositam. Doctrinam puriorem contra veritatis hostes masculè defendit; consilia & responsa Theologica concinnavit; Ministros ecclesiæ utiles constituit, aliisque Ecclesiæ mire profuit. Inprimis vero commemorandæ sunt tot legationes ab ipso Ecclesiis causa susceptæ, tot itinera, quorum molestias devoravit, tot conventus Theologorum, Jenensis, Lipsiensis, alique, quibus omnibus interfuit. De acerrimo ejus judicio scripta, in quibus controversias Theologicas pertractavit, & frequentissimæ consultationes, ad quas fuit adhibitus, satis loquuntur. Et qui materiaram multitudinem, varietatem & celeritatem, qua illas conscripsit, cogitaverit, facile adsentiet Dälherro, scribenti;

p. 78.

101.

105.

119.

omnisciam fere nostro fuisse memoriam, totumque memoriæ dolum eum exhaustisse. Præterea noverat res tractandas pulcerrimis orationis luminibus exornare, historiasque sacras & profanorum scriptorum sententias ad argumenta dicendi accommodare, ex quo lucidissime magna & præclara ejus ingenii vis patet, quod etiam ad condenda carmina erat aptissimum. Theologiam catechetica non solum Scholæ suæ Pietatis ex parte inferuit, sed etiam in peculiari libello, qui explicationem catechismi continet, dilucide selectis Scripturæ S. dictis proposuit. Quam solidam Theologiæ theticæ habuerit scientiam, cum Aphorismi ejus, tum imprimis Loci Theologici declarant, in quibus veram & Dei verbo consonam ubique doctrinam, missis omnibus Scholasticorum spinis & tricis, nervose, accurate, copiose & tam perspicue proponit, ut stipitem esse oporteat, qui mentem ejus assequi non possit. Theologiam Polemicam adversus omnis generis adversarios, Pontificios, Calvinianos, Photinianos, & Fanaticos, non contradicendi libidine, nec ulla verborum asperitate, sed veritatis divinæ amore, sobrie modesteque tractavit. Quid in Theologia exegetica valuerit, accurati, quos in Sacri Codicis libros conscripsit, Commentarii loquuntur, & si dicendum, quod res est, Gerardo imprimis debemus, quod Theologia exegetica in artis formam redigi cœperit. Etsi enim Hermeneuticam sacram Glassius primus omnium copiosissime præcepit, in Philologia sacra tamen tradenda nihil unquam tentasset, nisi stimulos veluti ei admovisset Gerhardus. Hic enim non solum peculiarem tractatum de legitima Scripturæ S. interpretatione ediderat, verum etiam optaverat, ut esset, qui Grammaticam & Rhetoricam sacram plenius tractandam sumeret, & Glassium, cum coram, tum per litteras ad laborem hunc in se suscipiendum erat adhortatus. Theologiæ homileticæ cum operam daret Gerhardus, methodo se usum esse profiteretur catechetica, & mystica, non illa famosa, sed quæ supposito sensu litterali Scripturas sobrie convenienterque accommodat. Illam enim ad captum plebis, hanc *πρὸς ἐκκοδόμην* accommodatissimam esse, recte judicabat. Theologiam Moralem, atque Paracleticam, aliquot pariter libris tradidit, eo quidem solidius, quod ipse pietatis non fucatæ cultor gravissimis sæpe tentationibus ad investigandas firmas in sacris Litteris consolationis.



tiones, quibus se erigeret, excitatus fuisset. Qui Theologiæ Casua-  
 lis & Consistorialis, quam probe perspectam habuit, specimina ex-  
 petunt, Responſa ejus Theologica, Locos etiam Theologicos passim,  
 & ordinationem Ecclesiasticam Coburgensem legant, & conventus  
 cogitent, in quibus præcipuæ fere semper Gerhardi partes in deci-  
 dendis rebus ecclesiasticis fuerunt. Quantum in Theologia Patristica  
 fuerit versatus, libri ejus, pleni testimoniorum ex veteris ecclesiæ  
 doctoribus depromptorum, ostendunt. Unde simul intelligitur, eum  
 in Historia Ecclesiastica minime hospitem fuisse. Certe ratio addi-  
 scendæ Historiæ Ecclesiasticæ, quam in Methodo studii Theologici  
 præscripsit, & imprimis ejus Confessio Catholica ubertim id de-  
 monstrant. Theologiæ Scholasticæ ea notitia erat imbutus, quæ  
 doctori, cum Pontificiis feliciter depugnaturus, sufficit. Neque mino-  
 ri linguarum præcipuarum & Theologo necessariarum cognitione  
 imbutus fuit. Hebraica ita calluit, ut, antequam Heldburgum Jena  
 discederet, dignus ab Aula Vinariensi haberetur, cui munus ordi-  
 narium docendi linguam sacram in Academia Jenensi demandari  
 posset. Attingit quoque Chaldaicam & Syriacam, uti ex Commenta-  
 tionibus ejus Biblicis, & sigillatim quidem ex Harmonia Evangelica  
 & Commentario in utramque Petri Epistolam apparet: quamvis  
 non dissimulandum, in illa non parum eum in inquirendis etymis  
 Syriacis Sal. Glassii, in hoc Mich. Schneideri opera fuisse adjutum.  
 Utrum Rabbincam linguam intellexerit, non liquet. Litteris Græcis  
 multos ejus ætatis Theologos antecelluisse Gerhardum, ex iis, quæ  
 supra commemoravimus, obscurum esse nequit. Nec vulgarem  
 sibi linguæ Latinæ scientiam ex optimorum autorum lectione com-  
 paraverat. Puriori certe ac magis perspicuo stylo libri ejus scripti  
 sunt, quam multorum aliorum Theologorum, quæ causa est, cur  
 vix imitabilem styli facilitatem modo citatus Schneiderus Gerhar-  
 do adscribat. Quod ad virtutes ejus, laudantur hic prolixè ejus pietas,  
 beneficentia, concordia & mansuetudo, sobrietas & *αὐταρξεια*,  
 gratitudo, humilitas & integritas vitæ, humanitas & festivitas, ob-  
 trectationum odium, patientia & in calamitate constantia, quibus  
 utique opus habuit, cum varias subinde calamitates experiretur.  
 Quæ aliis præcepit, ipse inculpatissimo vitæ genere, pietate  
 luci omnis experte, alios juvandi omnibusque bene faciendi  
 ardore

ardore, temperantia, moderate de se sentiendi studio, humanitate, infracto in adversis rebus animi robore, exemplo suo continuo expressit. Nunquam enim ipsi virtutem suam periclitandi tentandique defuit occasio, præcipue cum more omnium, qui Deum sincero studio colunt, multas injurias sustinuerit, multa suorum funera efferi viderit, morborum difficultate semel iterumque, invidia quoque & calumnia laboraverit. Bello Germanico tricennali & Cesareani & Suecici milites cum per insidias capere aliquoties tentarunt, & cum ipsi nocere non potuerint, in bona ejus variis modis debacchati sunt, ita ut crebris horum hostium depopulationibus atque incendiis quinquies mille aureorum jacturam fecerit. Neque vero adversitatibus his fractus est, sed intrepido animo omnia pertulit, certus de Dei hominumque in se favore, quo factum, ut e frequentibus amplissimisque Principum, aliorumque, quorum gratia florebat, donationibus, satis divitiarum collegerit. Ceterum mirum minime videbitur, tantum Virum viginti quatuor vicibus ad sacra vel Academica munia obeunda, nunc in superiorem aut inferiorem Saxoniam, nunc in Borussia, Holsatiam, Sueciam, imo & Bohemiam atque Austriam, propositis largis præmiis, fuisse invitatum. Rem familiarem Gerhardi quod spectat, tori sociam sibi elegerat Barbaram Neumeieriam, post Jo. Majoris privignam, quacum d. 19 Sept. A. 1608, præsentibus Serenissimorum Principum, Jo. Casimiri & Jo. Ernesti, Illustrissimæ item Principis Vinarientis, & Reverendissimæ Abbatissæ Quedlinburgensis legatis, nuptias celebravit. Qua vero, tertio anno post, præmaturo fato ipsi erepta, ad secunda vota cum Maria Mattenbergia ineunda transiit, nuptiis in arce Heldburgensi A. 1614 Kal. Martiis celebratis. Præcipuum quendam splendorem Serenissimi Principis, Jo. Casimiri, & legatorum, quos Elector Saxoniz, Vinarientis item, & Isenacenses Duces miserunt, præsentia nuptiali huic solennitati conciliavit. Et Serenissimus quidem Jo. Casimirus integrum quadriduum nuptiis interfuit, ferina, vino & necessariis omnibus lautissime eas instruxit, atque deducendo sponsum in templum latus ejus sinistrum clausit, Electoris legato dextrum relinquens. Sustulit ex hac conjuge, divite admodum & liberis & opibus, decem liberos, quorum IV vivus extulit, sex reliquos impuberes post fata

re.

MENSIS JANUARIJ A. MDCCXXV. 39

reliquit, in quibus Jo. Ernestus, Theologus Giessensis, Ioannes, qui Hebraice quidem apprimè doctus, ad juris tamen studium animum appulit, anno ætatis XXIII denatus; Jo. Fridericus, Eisenbergensium Antistes; Jo. Andreas, Ducum Saxoniorum Consiliarius & Comes Pal. Cæs. quorum, uti etiam totius stirpis Gerhardinæ, historiam Cl. Autor hic contexuit. Ceterum uti ab omni pertinacia p. 295  
fuit imprimis alienus, ita non dubitavit, sententiam, quam antea defenderet, re accuratius pensitata, retractare, cujus rei Noster producit tria exempla, in doctrina de intercessione Spiritus S. quam primum & effectivam & formalem esse affirmaverat, postea effectivam tantum judicavit; de regeneratione, quam phrasi Scripturæ esse generationem Christi in nobis, idque parturitionis Paulinæ voce Gal. IV, 29 evinci posse, quondam crediderat; 3 in doctrina de sui abægatione, quando vocem Taulerianam, *Gelassenheit*, ex libris suis Scholæ Pietatis ea de causa submovit, quia blandiri videretur somniis Fanaticorum, Weigelianorum & Rosencrucianorum. Licet vero cantissime & sentire & loqui studuerit Gerhardus, iniquas tamen censuras & narrationes God. Arnoldi evitare non potuit, contra quas fama ejus hic masculè vindicatur & restituitur. Multo rectius justiusve quam plurimi de Gerharo & sentiant & prædicant, quorum ex Pontificiorum, Reformatorum & Lutheranorum cœtibus honorifica de eo judicia hic adducuntur. 302.  
Antequam porro Autor libros a Gerharo conscriptos ordine & numero agmine recensere eorumque historiam filo prolixiore texere instituit, quæ hic reperere institutum nostrum non patitur, 355.  
commemorat, quod Gerharus biblio hecæ multis ii-que rarissimis libris habuerit instructissimam. Quam quidem omnibus patere voluit, ea tamen lege, ut libri mutuo dati post hebdomadis spatium bona fide reportarentur, id quod ex schedula intelligitur, 372.  
quam typis exscriptam singulorum librorum ad Bibliothecam Gerhardinam pertinentium fronti affixam videmus, hac quidem formula concepam: 373.

D. O. M. C. S.  
Pro cruditionis cultorum  
commodo augendo  
Bibliotheca Gerhardina

ad-

*adjectum me**L. B. O.**scito.**Ultra septimanæ spatium**e dicta bibliotheca**ne me tecum**retineto.**Quisquis me furto abstuleris,**ne Deum iratum sentias,**caveto.*

Hæres bibliothecæ paternæ, Jo. Ern. filius, plurimis eam ac sumtuosis libris locupletavit, post cujus suprema funera in bibliothecam Gothanam Fridericus I Sax. Dux A. 1675 eam intulit. Restat, ut de Gerhardi nostri discessu ex hac vita ad beatiores sedes paucissima commemorentur. Satur enim ille vitæ, honorum, omnisque felicitatis, quæ in hoc sæculo expectari potest, febri ardente vitæ suæ finem fecit d. XVII Aug. A. 1637 æt. 54 mens. 8, postquam diem supremum VI mensibus ante, quam obiret, præfagivisset. Quam lamentabilem ecclesiæ & omnibus bonis & cordatis viris mortem non Jenensis tantum Academia luxit, verum in doloris etiam societatem ultro, præter Vitebergensem, Marburgensem venit, in qua Gerardo Justus Feurbornius, quem quidem inter & Gerhardum sic ante aliquot annos convenerat, ut, ubi alter eorum vita defunctus esset, alter superstes ei parentaret, ei hoc pietatis officium perfolvit. Hæc est summa eorum, quæ in elegantissimo hoc de B. Jo. Gerardi vita commentario potissimum ex insertis partim suis locis, partim sub finem libelli subnexis epistolis Jo. Gerardi ad alios & aliorum ad illum exaratis, Cl. Autor exposuit, quibus porro excutiendis superfedemus.

## NOVA LITTERARIA.

**T**Ransmisere nobis nuper Rev. Patres S. J. Antverpienses schedulam impressam, qua novi Operis mox prodituri conspectus exhibetur, rogantes, ut Actis nostris inseratur: en itaque illum:

*A viginti & amplius annis, pauculi Sacerdotes Ultrajeſini, falso se dicentes Capitulum & Canonicos Ecclesiæ Metropolitanæ*  
 17.

*Ultrajectina, a centum quadraginta quatuor annis proprio Episcopo destituta, spirituales Jurisdictionem Ecclesiasticam, quantumvis saepe prohibiti, usurparunt per Missiones Hollandicas; & in hujus pravaricationis defensionem advocarunt nonnullos Viros doctos & Juris Ecclesiastici peritos, falsis utique Ultrajectinorum suggestionibus deceptos. Sed, quod caput est, Summo Romano Pontifici & S. Sedi Apostolica jam olim injurii ac rebelles effecti, a tribus praecipue mensibus vulgarunt Libellos varios, etiam hisce in partibus distractos, in quibus falsis confictisque titulis & narrationibus Reipublicae Litterariae conantur imponere: nihil minus persuadere volentes, quam injustitiam & iniquitatem totius rationis, quam ab hujus saeculi initio eadem S. Sedes Apostolica tenuit circa rerum sacrarum & spiritualium in dictis Missionibus administrationem. Cum itaque prelo paretur Opus, in quo Ultrajectensium errores, lapsus, falsa ratiocinia, usurpationes & imposturae referuntur & confutantur, atque S. Sedis Apostolicae justitia aequitasque liquido demonstrantur; rem nec inutilem nec importunam se facturum arbitratus est Autor, si interim emitteret Operis sui specimen, ut ex illo, veluti totius rei controversae imagine, statueret secum omnis Litterarum & Veritatis amator, alios etiam praeter Ultrajectenses audiendos esse, tum de accusata S. Sedis Apostolicae ratione, tum de ipsorummet Ultrajectensium causa: atque ut interim illi, quibus aut animus deest, aut otium inquirendi in veritate, aut qui vagis tantummodo rumoribus Summo Pontifici & S. Sedi detrabi vident, suspenderent tantisper judicium, quod illi extorquent; ne leviter & audita nondum utraque parte pronuntient inter Romanum Pontificem Sanctamque Sedem Apostolicam, & hos infimi Ordinis Sacerdotes. Titulus Operis est sequens:*

*Historia Ecclesiae Ultrajectinae a tempore mutatae Religionis in Foederato Belgio; in qua ostenditur, ordinariae Sedis Archiepiscopalis & Capituli Jura intercidisse. Accedunt varia Monumenta huc spectantia, cum Dissertationibus, in quibus elucidantur occurrentes difficultates Facti & Juris.*

*Hæc Editio paratur contra Assertionem Juris Ecclesiae Metropolitanae Ultrajectinae Romano-Catholicae Joannis Christiani Erckelii, anni 1703; Bataviam Sacram Hugonis Francisci van Heussen, anni 1714; Opus posthumum Quesnelli, sub hoc titulo: Justification du Droit des Chapitres de l'Eglise Catholique des Provinces Unies dans le Gouvernement de cette Eglise, avec une Addition sur l'injustice de la deposition de son Mr. l'Archeveque de Sebaste. Ouvrage posthume du R. P. Pasquier Quesnel, 1720; & contra Scriptum anonyum: Memoire pour l'Eglise & Clergé d'Utrecht . . . . . à Amsterdam, chez Nicolas Potgieter, 1722, alios-*

aliosque Libellos plurimos Latino, Gallico & Belgico idiomate in hanc rem editos.

Autor porro orditur narrationem suam ab Ereptione novorum Episcopatum in Belgio, factam anno 1559 & Sedis Ultrajectensis in Archiepiscopalem 1560. Exponit hujus leges & statuta, quibus omnibus retro temporibus standum esset; inaugurationem Frederici Schenckii & Baronibus de Tautenburch, primi & unici Archiepiscopi, 1561, ejus deinde gesta; celebratam Synodum; institutos Canonicos Graduatos, non completo tamen eorum numero; denique mortem 1580. Explicat statum Ecclesie Ultrajectinae, Sedis Archiepiscopalis, & Capituli post mortem Schenckii. Refert, Philippum II ad vacantem Sedem nominasse primum Hermannum Comitem Rennebergium, postea Johannem Bruhesium; neutrum confirmatum, aut consecratum. Ostendit, Sedem Archiepiscopalem destructam per superinductam Religionem praetense Reformatam & A catholicorum Dominationem. Docet Capituli interitum, per admixtos primo Catholicis Canonicis A catholicis; dein Catholicorum exclusionem 1622, ac tandem Capituli (ut loquimur) secularizationem. Narrat, Catholicos Canonicos dispersos, & neglectam ab iis curam Religionis & Ecclesie; Adversarios ipsos fateri: *celeberrimum illud olim Capitulum non potuisse non interire*; Pastores etiam confuso ordine sacra administrantes; Diocesim sine Episcopo, sine Vicario Capitulari. Probat, Nuntium Coloniensem de relicta Ecclesie providisse de Vicario in Spiritualibus generali in Persona Sasboldi Vosmeri 1580. Hunc nunquam fuisse Canonicum Ultrajectinum; hunc a Gregorio XIII Vicarium creatum Apostolicum 1583, nulla interveniente Cleri electione: atque ab Archiduce Alberto Belgii Principe ad Cathedram Ultrajectinam nominatum 1602. Prosequitur Sasboldum Romam euntem cum litteris clausis Archiducis ad Clementem VIII; consecratum ibidem, non Ultrajectensem, sed Philippensem Archiepiscopum *in partibus*. Commemorat ejus in patriam reditum; exilium; patrimonium fisco addictum; gesta ejus reliqua; mortem 1614. Docet, hoc tempore vix superfuisset Ecclesiam Ultrajecti. Majores nostros non nisi *Catholicorum reliquias* agnovisse. Non vacasse Sedem Archiepiscopalem Ultrajectinam, utpote everfata; neque dignitatem Vicarii Capituli Ultrajectini, destructi scilicet & exauctorati. Adducit Philippum Rovenium, Vicarium Apostolicum secundum, a Paulo V constitutum 1614, nulla pariter interveniente Cleri electione; consecratum eodem peregrino titulo Archiepiscopi Philippensis 1620; dissidium ejus cum Patribus Societatis JESU, ob quod proficiscitur Romam 1622. Nullam Romae factam instantiam, ut ad Archiepiscopatum Ultrajectensem promoveretur; nullam omnino faciendam (ipso testante Rovenio) nisi de consensu Regis aut Infantis Isabellae. Cleri Catholici conatus, ut Rovenius a Rege nominaretur ad Archiepiscopatum Ultrajectinum 1626, sed irritum effectu. Alia praeterea ejus gesta loquitur, & erectum ab illo, pro meliore Missionis regimine, *Vicariatum quendam* 1633. Hunc compositum ex Sacerdotibus Hollandis, praetermissis anti-

quis

quis Canonicis Ultrajectensibus, quorum aliqui adhuc existebant in vivis. Ejus deinde exilium 1640, mortem 1651. Hinc gradum facit ad Jacobi La Torrii Missionem ab Urbano VIII acceptam, ut Coadjutor esset Rovenii 1640. Cui successit tertius ordine Vicarius Apostolicus 1651, consecratus titulo Ecclesie Ephesinae, *in partibus*. Adducit confirmationem ejusdem Vicariatus a La Torrio factam 1658, reliqua ejus gesta, & mortem 1661. Narrat, Zachariam de Mez, in suis Ultrajectensibus Sacerdotibus, datum La Torrio Coadjutorem ab Alexandro VII 1656; hujus quoque gesta exponit, & habitam cum Ultrajectensibus dissidia. Probatum tamen ab illo Vicariatum, 1659, mortem 1661, in vivis adhuc existente La Torrio. Narrat Cleri Ultrajectini vota precesque pro Joanne Neercasselio, ut a Summo Pontifice constitueretur Vicarius Apostolicus, 1661. Docet, has preces non fuisse exauditas. Balduinum Catzium, quartum Vicarium Apostolicum (in suis rursus Ultrajectensibus) ab eodem Pontifice creatum, eique datum Joannem Neercasselium in Coadjutorem 1662. Utrumque consecratum titulo peregrino: hunc Castoriensis, illum Philippensis Ecclesiarum *in partibus*. Divisam inter illos Missionem, quod Neercasselius detrectaret subesse Catzio. Catzii obitum 1663. Neercasselium illo anno Vicarium Apostolicum quintum. Ejus gesta varia fufius enarrat. Concessam primo licentiam a S. Sede, ut Neercasselius Missionis Hollandicae regimen totum haberet. Secundo, restrictam, circa Sacerdotes ordinandos, potestatem. Tertio, rejectam ejus instantiam, ut in Vicariatu haberet omnem potestatem, qua gaudent Episcopi in suis Diocesibus. Loquitur Statum Missionis a Catzio Neercasselioque exhibitum S. Sedi, 1662, expensum Romae 1663; injunctum Neercasselio, ut explicaret, quomodo Vicariatus Ultrajectinus efformaretur, unde sumpisset exordium & progressus, & ex cujus auctoritate Sacerdotes illi in Missionis administratione adhiberentur. Exhibet trepidationem Neercasselii, magnosque timores. Profert ejus Declarationem ad S. Congregationem, qua respondet: *Collegium sive Vicariatum erectum a Rovenio. Confirmatum & amplificatum a La Torrio. Constare octo Sacerdotibus. Esse Vicario a consiliis in Diocesi Ultrajectina. In reliquis Episcopatibus nihil habere Collegium hoc. Illos Sacerdotes adeo habiles & obsequiosos eidem existere, ut aliquibus eorum uteretur in Daventriensi & Middelburgensi Diocesis. Optare se, ut eidem Collegio Robur Confirmationis Apostolicae adderetur. Se non confirmaturum, nisi S. Congregatio permittat.* Ostendit Autor, Sacram Congregationem, hoc responso habito, mandasse, ut Instrumentum Erectionis mitteretur Romam. Missum fuisse & examina um, non tamen approbatum Vicariatum. Neercasselium non stetisse verbo, sine licentia S. Congregationis confirmasse Vicariatum. Selectus tamen illum verbis, Consiliariorum expressisse ceetum, non Canonicorum Collegium. Autor jubet notari, ex mente Neercasselii, nullum hoc esse Capitulum, nullos Canonicos. Tum prosequitur gesta Neercasselii Inter in urbem 1670 & signatum ibidem, cum juramento, Formularium Alexandri VII. Ejus Epistolam Pastoralem pro observantia Decreti Innocenti XI contra 65 Propositiones, 1679. Nihilominus a Neercasse-

Casselio invitatos & receptos in Missionem Hollandicam, famosos profugos Gallos, Arnaldum, Du Vaucl, Gerberonium, Quesnellum, quasi *Angelos Dei*; verius quasi totidem vulpes ad suffodiendam Missionum Hollandicarum vineam 1680-1685. Institutos ab illo Pro-Vicarios Petrum Codde, & Josephum Causebant, qui etiam post ejus mortem, ex accepta a S. Sede potestate, Missionis regimen tenerent, donec eidem de Vicario Apostolico provideretur. Obitum Neercasselii 1686. Explicat rejectam Romæ Ultrajectensium propositionem de Hugone Heussenio in Vicarium Apostolicum præficiendo. Profert Petrum Coddæum a S. Sede constitutum Vicarium Apostolicum ordine sextum 1688. Consecratum titulo Archiepiscopi Sebasteni *in partibus* 1689. Initium Ministerii ejus prudens, & ex debito. Querelas contra Coddæum, ejusque Missionarios, super doctrina Janseniana, rigoribus exoticis, aliisque, 1690. Exhibet illum timentem sibi de ignominiosa abdicatione; sed Internuntii moderatione defungentem periculo; periculose ægrotantem 1691; in defensionem Cleri accusati distantem testimonium; convalescentem ex morbo; novas offensionis causas præbentem 1692, examinatas Romæ 1694; Missionarios suos non cohibentem ab administratione Sacramentorum, Matrimonii, Baptismi & Extremæ Unctionis, & Cereemoniarum funeralium, in lingua vernacula, 1695; intimam cum Quesnello, Gerberonio &c. amicitiam colentem 1696; Bajanorum, Jansenianorumque librorum impressionem distractionemque permittentem 1697. Tum enarrat exortos inde motus in Missionem Hollandicam, novas & tertias Romam querelas delatas a pluribus de Clero Seculari & Regulari Sacerdotibus; a Catholicorum Principum Legatis; ab Archiepiscopo Ancyrano; a Ministris Apostolicis. In lucem emissum: *Breve Memoriale extractum ex prolixiore, de statu ac progressu Jansenismi in Hollandia*; impugnatum ab his, propugnatum ab illis; accusatum, per ipsum Coddæum, apud S. Sedem 1698, cum adjuncta pro se, *Brevis Memorialis Refutatione*. Denique omnia discussa in Congregatione habita 25 Septembris 1699, cum exiit Decretum, quo Coddæus evocabatur in Urbem, & Theodorus de Cock designabatur interim Pro-Vicarius. Ad hæc refert Coddæum, Romanum iter averfantem, metuentem; variis quæsitis coloribus declinantem; Internuntii instantias, Coddæi defensiones; illius minas, hujus terrores; Quesnellum denique persuadentem; & odiosam de Formulario quæstionem, veram utique timoris causam, fortunæ committentem & tempori. Narrat discessum Coddæi; constitutos ab illo Pro-Vicarios quatuor, qui interim Missionis regi-  
mini intenderent; adventum ejus in Urbem 1700. Post decem nondum dierum mansionem, exceptum ad pedes Clementis X, tanta cum benevolentia, ut inde Belgium universum ad acclamationes permoverint Ultrajectenses. Adnotat, semestri spatio Coddæum quater se suamque causam Pontifici exposuisse; quinque habitas Cardinalium Congregationes; coram tribus Eminentissimis Deputatis auditum quinquies 1701. Adeo ut de maturato examine, de frequenti deliberatione, & de instituti judicii æquitate, immem-  
rito quæsi sint Ultrajectenses. Adducit Coddæum concinnantem *Respon-*  
*siones*



*Notes & Declarationem* suas; declinantem Formularii Alexandrini subscriptionem. Explicat ultimam Congregationem habitam 7 Maii 1702, præsentem ac præsidente Clemente XI, & latum inibi Decretum, quo Petrus Coddæus, Archiepiscopus Sebastenus, ab omni exercitio & administratione Vicariatus Apostolici suspenditur, & in ejus locum deputatur Theodorus de Cock, Pro-Vicarius Apostolicus. Probat, Decretum illud Coddæo traditum fuisse in Urbe die 22 Julii 1702, causamque suspensionis nec illi, nec sociis fuisse ignoratam. Exponit turbas in Hollandia excitatas contra Neo-Pro-Vicarium; spreta S. Sedis Mandata; seditiosas Ultrajectensium voces; exhortationes Internuntii inutiles; quæsitos inobedientiæ prætextus; adinventata tunc primum prætensa Capitula, quibus inauditis & invitis Cockius non posset Missionibus præfici; datas ab Ultrajectensibus ad Clementem XI literas officiosas, eodem tempore, quo palam Pontifici resistebant, ejusque Delegato. Profert Edictum Ordinum Hollandiæ, quo Cockius interdicatur muneris sui administratione; vesanam quorundam de Edicto lætitiâ; Catholicorum mœrorem. Narrat vocatum Pro-Vicarium ad Ordinum Cœtum; factumque eidem rigorosum mandatum, ut adesse curaret Coddæum ex Urbe; pericula rei Catholicæ tota Missionem ventura, nisi remeandi in patriam licentia fieret, 1703. Adducit S. Sedis Declarationem de gravibus causis, maturoque consilio, ex quibus deputandus fuerat Cockius Pro-Vicarius; Exhortationes ejusdem S. Sedis ad obedientiam. Explicat Pro-Vicariorum a Coddæo Romam eunte institutorum anxietates, dubitationesque circa Jurisdictionis Spiritualis exercitium. Consultum desuper Quesnellum; & hunc respondentem, quod in illo rerum statu (id est, stante Coddæi suspensione, & cognita delegatione Cockii) Pro-Vicarii Heussenius, Catzius, & reliqui, possent non tantum, sed & deberent Jurisdictionem arripere Ecclesiasticam. Hanc sententiam transisse in summæ Auctoritatis Decisionem. Desuisse tamen *Titulum* Potestatis novæ & insolitæ. Consultum desuper Juris utriusque Doctorem. Hunc inter Catholicorum in Hollandia reliquias titulum non invenisse, sed confinxisse anno 1703, scilicet *JURA Capitulorum Cathedralium*. His fortiter instituisse Ultrajectenses, & secundum ea perrexisse generose. Narrat a Pro-Vicariis usurpatam per omnia Jurisdictionem Ecclesiasticam; omnes actus a S. Sede rescissos; declaratos irritos & nullos; Pro-Vicariis interdictam administrationem; hos semper perrexisse. Assert Clementis XI Breve de 3 Aprilis 1703 ad universos Catholicos in partibus Hollandiæ & Provinciis conterminis constitutos. In quo Pontifex docet: Coddæum justis gravibusque de causis suspensum; Cockium ei subrogatum; nulli in Missionem Presbytero, sive Pro-Vicariatus, Archipresbyteratus, aut prætorum Capitulorum Assessoratus titulo, Jurisdictionem competere Ecclesiasticam, sub pœna Excommunicationis majoris ipso facto incurrendæ. Probatum dat, has Litteras Apostolicas ab Ultrajectensibus explosas, ut *infame Breve*, ut *obreptitium*, ut *seditiosum*. Narrat reditum Coddæi in patriam; Cockii excessum ex Hollandia; nova Monita S. Sedis ad Coddæum directâ; hujus conatus varios, ut muneri restitueretur, sed inutiles; novas rursus Declarationes S. Sedis, de non exi-

stente penes præsentia Capitula Jurisdictione ulla Ecclesiastica. Refert, contra has Declarationes aliaque mandata S. Sedis magnam exiisse copiam Scriptionum, Coddæum quoque edidisse *Epistolam ad Catholicos Incolas Fœderati Belgii*; damnatos Romæ Libellos suos, *Declarationem & Responsiones*; ipsum vero a Missionum regimine, a quo suspensus fuerat, penitus remotum, 1704. De restauranda in Missionibus tranquillitate varie multumque sudatum; nonnullos Sacerdotes seculares S. Sedi devotos in exilium missos; *Secundam a Coddæo Epistolam* evulgatam; datum Coddæo consilium, ut spreta suspensione ac privatione, regimen Ecclesiarum Hollandicarum usurparet audacter; rejectum a Coddæo consilium; de novo Vicario in Cockii sese absentantis locum substituendo actum; exhortationes S. Sedis; Eminentissimi Bullii, tunc Internuntii, iter in Hollandiam; colloquium cum Coddæo; cum Ultrajectensibus, 1705. Exponit Gerardum Potcamp a S. Sede constitutum Vicarium Apostolicum Missionis Hollandicæ ordine septimum; Coddæum huic provisioni acquiescisse, sed difficulter; nunquam agnovisse, legitime se & jure Vicariatu Apostolico privatum; Potcampium constituisse Pro-Vicarios contra datam Cardinali Bullio fidem; post integri vix mensis præfecturam obiisse 1705. Narrat novas in Hollandia turbas; Pro-Vicarios Coddæi & Potcampii Ecclesiasticum regimen rursum usurpantes; novam desuper S. Sedis prohibitionem, 1706. Hanc ab Ultrajectensibus spretam; Pro-Vicarios se dicentes electos Cleri Vicarios, & Pontificiam Delegationem nullam; apertum Schisma; plurimos Libellos damnatos 1707. Adamum Daemen per Cardinalem Bullium, tunc Nuntium Coloniensem, institutum per Missiones Hollandicas Vicarium Apostolicum octavum. Consecratum titulo Ecclesiæ Adrianopolitanæ *in partibus*; impeditum statim a Muneris sui administratione; Jesuitas Hollandia pulsos 1708; occupatas ab Ultrajectensibus varias stationes; datam Sacerdotibus assensibus Jurisdictionem nulliter; Jubilæum a Clemente XI indictum, Fœderati Belgii Catholicis submissum; exclusos a Jubilæo Refractarios; Litteras Apostolicas, Bullas, Brevia, aliaque Decreta Romana proscripta Edicto Ordinum 1708. Ab Ultrajectensibus laudatum Edictum; ab illis scriptum, *Bullas ad seditionem emissas esse*. Edictum a Cardinali Bullio, vitandos esse Ultrajectenses, & spiritualia subsidia quarrenda esse a Sacerdotibus in Communione S. Sedis existentibus; Mandatum, ut Adamum Daemen in Vicarium Apostolicum reciperent. Adversus hæc emissas esse famosas *Protestationes* 1709. Hic commemorat novum Vicarium ab Ultrajectensibus rejectum; ab Harlemonibus commendatum Ordinibus Hollandiæ, sed frustra. Narrat obitum Coddæi 1710, denegata eidem solita fidelium suffragia, tanquam notorie inobedienti & Refractario, 1711. Magnas in Missione anxietates & pericula in administranda re Ecclesiastica; publicatam a Cardinali Bullio, tunc Nuntio. *Instructionem pro Catholicis & præsertim Confessariis, in Fœderato Belgio degentibus, circa validitatem Sacramentorum*; magnam hinc secessionem factam ab Ultrajectensibus; hos erubescens exiguum adhærentium numerum, de pace cogitasse; Deputatos ab Ultrajectensibus Coloniam missos ad Nuntium, sed re infecta rediisse, cum edixissent: *se credere non posse*

*posse illa, quæ Ecclesia præscripsit in puncto Doctrinæ. Refert Censuras & Excommunicationes in privatos latas; illas contemptui habitas, impugnatas, rejectas; hinc aperto Marte pugnatum contra S. Sedem; ab Ultrajectensibus decretum, sollicitè conservandas, quæ ipsis reliquæ erant, Stationes; ob penuriam Sacerdotum, dari cœptas Dimissoriales Litteras ad suscipiendos Sacros Ordines, 1716. Quesnellum procurasse Episcopos, qui junioribus Ecclesiasticis ordinationes Sacerdotales impenderent, 1718. Ex hoc successu nullum amplius modum servatum; citatos ad Tribunal Colonienſe varios Stationum occupatores; querelas Consulibus Gaudanis delatas; Mandatum Joanni Bylevelt, ut evocationes impediret; ipsi Byleveltio datam a Nuncio Delegationem, ut intrusos conveniret, 1717. Oblatum ab Ultrajectensibus Libellum supplicem Ordinibus Hollandiæ, gravissime contumeliosum in S. Sedem, ejusque Ministros. Joannem Byleveltium a Clemente XI Vicarium Apostolicum constitutum, per Milliones Hollandicas ordine nonum, 1717. Exulare jussum 1718. Heuslenium a prætenſo Capitulo Ultrajectino electum Vicarium; usurpationes Ultrajectinorum varias; mortem Heuslenii & Quesnelli 1719. Appellationem Ultrajectinorum a Constitutione Unigenitus 1719, publicatam 1720. Usurpationes Steenovii, prætenſi Vicarii Cathedralis, 1721. *Memoriale* patrio sermone conscriptum, & Ordinibus Hollandiæ oblatum, pro consequendo Episcopo, 1722. Docet, datos fuisse a suspensione Sebasteni quatuor Vicarios Apostolicos Missioni Hollandiæ; inter hos consecratum unum; consecrandos fuisse plures, si per Ultrajectenses licuisset; adeo ut immerito querantur, negatos sibi Episcopos. Pseudo-Electionem Steenovii in Episcopum 1723, aliq; ausa inaudita.*

His ita per varios Articulis distinctis & explicatis, subjicit Autor plurima MONUMENTA, eaque omnia, vel authentica, vel partium confessione recepta, ut dictorum suorum fides constare possit omni Lectori, illa inspicere atque examinare volenti. Quibus etiam addidit Opusculum Theologicum, quo Instrumentum Appellationis Ultrajectensium refutatur.

Tandem variè succedunt DISSERTATIONES, in quibus examinat, quicquid occurrit, aut objicitur circa Factum vel Jus. In illis ostendit, antiquum Jus Electionis Episcopi Trajectentis periisse omne; non superesse liberam electionem, ex antiquo jure; non secundariam, ex pactione cum Carolo V anni 1528, neque subsistere novum statutum in Ereptione novorum Episcopatum conditum 1539. Evincit etiam, non esse postliminio locum; & Ultrajectenses non existisse, amissi juris, priores Dominos. Demonstrat, Sasboldum Vosmerum & Philippum Rovenium non fuisse Ultrajectenses Archiepiscopos, sed meros summi Pontificis & S. Sedis per Fœderatum Belgium Delegatos, uti reliquos Vicarios Apostolicos omnes; Sedem Episcopalem, ab inducta prætenſa Reformatione, & redacta Civitate sub potestatem Ordinum, nec mansisse erectam, nec etiam nunc subsistere; ubi occurritur Ultrajectinorum argumentis Ecclesiam Ultrajectinam habendam esse velut collapsam, omni jure & jurisdictione exutam, & ad conditionem nudæ, nec ideo tamen despiciendæ, Missionis redactam; Capitulum Ultrajectinum, ejusque jura conservata non esse, imo conservari non potuisse; nullos unquam,

quam, præ temporis iniquitate, a morte Schenckii Vicarios fuisse Capitulares, id est, a Capitulo electos. Nihil juvare, quod priores duo Vicarii Apostolici varias Prælaturas, Canonicatus aliaque Beneficia Auctoritate Apostolica contulissent, tam in Metropolitana, quam in aliis Ecclesiis Civitatis & Diœcesis Ultrajectinæ; Sasboldum Vosmerum, aliosque Vicarios Apostolicos non fuisse veri nominis *Ordinarios*; Vicariatum a Philippo Rovenio erectum, & a Jacobo La Torrio confirmatum, non esse, nec esse posse veri nominis Capitulum Cathedrale; antiquum Capitulum in dicto Collegio non subsistere, nec subsistere jure aut ratione posse; dictum Vicariatum nec vere, nec convenienter Capitulum representare, & consequenter nec debere, nec posse Ecclesie Batavæ curam habere, vel ulla omnino Munia exercere, quæ Capitulis Cathedralibus Sede vacante incumbunt. Et in his fuisse refutat Responsum quinque Doctorum Juris in Universitate Lovaniensi, qui ad *Casus-positionem*, ab Ultrajectensibus formatam, anno 1717 pronunciarunt in rem ipsorum. Deinde examinat Autor, an pro authenticis habenda sint Diplomata Rovenii & La Torrii circa Vicariatum Ultrajectinum, prout illa obtruduntur ab adversariis. Ostendit postea, quod Collegium a Rovenio erectum, sive Vicariatus ille, post obitum Vicariorum Apostolicorum, nunquam habuerit aut exercuerit Jurisdictionem Episcopalem, quasi Sede vacante, ut falso prætenditur. Evidentem dat & illud, quod omnes omnino Vicarii Apostolici a S. Sede pro arbitrio constituti sint, & quod penes dictum Collegium seu Vicariatum nunquam fuerit, aut esse possit Jus eligendi Vicarium, multo minus Episcopum, ut etiam prætenditur in vita ratione, & repugnante jure; & quod in diversorum Vicariorum Apostolicorum institutione, ex parte Ultrajectensium intervenerit nihil aliud, præter vota precesque licita & permilla omnibus, quorum interest. Examinat postea Autor, an moderni Sacerdotes Ultrajectini habendi sint velut Schismatici, si in defensionem prætenforum jurium imaginarii Capituli persistant. Excussit etiam ultimos conatus, omni jure schismaticos, in eligendo sibi Pseudo-Episcopo Steenovio; ubi de jure S. Sedis circa Episcoporum Confirmationes & Consecrationes. Refellit etiam Ultrajectinorum Sacerdotum cavillationes, quibus præjudicatas opiniones suas indoctæ plebi instillarunt, nec non stultam invidiam, quam etiam per patrii sermonis Libellos, de Romani Pontificis potestate ac Jurisdictione, ex Quesnelli opusculo posthumo, creare conati sunt. Objectiones denique omnes, ex auctoritate Venerandæ Antiquitatis petitas, diluit & conticescere facit.

Libellis vero nuper admodum editis, & *Causæ Ecclesiæ Ultrajectinæ* atque *Epistolis* ad diversos hoc anno exaratis, divulgatisque, operam dabit, ut nihil conquerantur neglectum.

Imprimatur. Datum Bruxellis die

16 Septembris 1724.

*De Mandato Eminentissimi & Reverendissimi Domini  
Cardinalis Archiepiscopi Mechliniensis.*

B. DE RUDDERE Secret.

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia*

*Calendis Februarii Anno MDCCXXV.*

---

BISHOP BURNET'S HISTORY OF  
his own Time.

hoc est,

GILBERTI BURNETI, EPISCOPI SALIS-  
buriensis, *Historia sui temporis.*

*Volumen I.*

Londini, apud Thomam Ward, 1724, fol.

Alph. 9 pl. 7.

**S**olum Cel. Burneti nomen egregia quævis de hoc Opere polliceri videbatur, quod penitus inspectum spem conceptam longe superat. Tanta enim fide, solertia & candore omnia hic collegit acutissimus Autor, ut Lectorem ad interna aulæ Britannicæ consilia rimanda admittat. Etenim Burneti Parens, Vir sincerus, & Regiis quidem partibus addictissimus, nævorum tamen aulæ probe gnarus, filii educationem ipse in se suscipiens, id præcipue operam dederat, ut puero omnem rerum, quæ præsertim in turbis intestinis gestæ sunt, seriem panderet. Hinc Noster negotiis publicis paulatim admotus, & summis Proceribus carus, multorumque secretorum particeps factus, id egit eximio hoc opere, ut res suo tempore gestas, procul omni partium studio, consignaret, imprimisque mores ingeniumque maximorum in Republica Virorum diligentissime adumbraret. Nobis notabiliora inde, per indicem quasi, commemorasse sufficiet, ne in tantarum scitu dignissimarum copia fines nobis præstitutos transfiliisse videamur. In limine Operis sistitur succincta Relatio rerum Britannicarum, a barbarum intestinarum sub Cromwello origine us-

G

que

- que ad restaurationem Caroli II. Jacobus I, vix Angliæ Regnum adeptus, Catholicis etiam ferebatur addictus, cujus rei famam odium in Presbyteros, favor erga Episcopos nimio zelo ardentis, ac præmatura mors Henrici, Principis regii, Catholicis infestis, & veneno, ut creditur, extincti, plurimum adauxit; licet Jacobus re vera, ut insidias Jesuitarum evitarct, Catholicos saltem tolerasse censendus sit. Palatinos inter hæc Reformatis se addixisse ideo, refert, quod Lutheranos Domui Saxonice nimis cernerent deditos. Accusat inde Jacobi prodigalitatē, eumque toxico sublatum, minime dubitat. Carolus I, nimia simulatione, favore in Puritanos, & Hispanica severitate suis adeo invisus, ut beneficia ipsa eos, in quos collata erant, parum devincirent, odium Scotorum mox incurrit, dum terras, Ecclesiis quondam dicatas, & decimas sibi vindicare, ac novam liturgiam introducere anniteretur, opibus licet ac milite destitutus. Inde turbulenti homines inter Anglos Scotosque, literis baculo excavato inclusis, rem eo deduxerunt, ut Scoti apparatu ferme ridiculo instructi in bellum prorumperent.
31. Quod Carolus Senatui Regni in Comitibus congregato facultatem Sessiones pro lubitu continuandi concederet, eadē injustæ Straf-  
fordi non satis obsisteret, & Hiberni inhumani crudelitate multa  
32. Protestantium millia trucidarent, Noster Regiæ consiliis tri-  
41. buit. Origo vocis *Whiggs* a Scotis derivatur. Aurigæ enim equos  
43. incitantes clamitant: *Whiggam*: hinc omnes ex Scotia adventantes, *Whiggamors*, sive cōtracto vocabulo, *Whiggs*, nuncupabantur. In bellis postea civilibus, nuntiata clade Hamiltonii, quum Clerus plebem ad arma capiēda concitaret, ista hominum colluvies *Whiggs* appellata, ac mox omnes aulæ adversi hoc nomine designati, unde factum, ut vox illa Anglis quoque, maxime  
46. A. 1681, innotesceret. Iretono potius, quam Cromwellio, parricidium Regis hujus adscribitur. Res Anglorum, ad Rupellam haud  
49. prospere gestæ, Buckinghamio, litteris Regiæ Galliarum deluso, imputantur. Libellum, qui *Ἐκὼν βασιλική* inscribitur, non a  
50. Carolo I, quod vulgo creditur, sed a Gaudeno exaratum, dubia tamen fide, Noster refert. Cladem prope Dunbarum haud parum promovit ardor Scotorum intempestivus: quandoquidem haud  
54. dubie fame Cromwellio fuisset pereundum, si pugnam paulo  
70. diutius

diutius detrectare Scoti voluissent. Cromwellum, ne Regiam di- p. 70.  
 gnitatem amplecteretur, a cognatis maxime fuisse deterritum; 71.  
 eundem arcana summorum Principum, Judæorum imprimis ope-  
 ra, fuisse rimatum; veritumque, ne Galli, exercitu ex Hugonottis 73.  
 collecto, Carolum II, classe in Angliam trajecturum, juvarent, fœ-  
 dus cum Gallis iniisse, docet; præterea ipsius de fide Protestantium 77.  
 propaganda consilia, effectu tamen destituta, aperit; & fœdos En-  
 thusiastarum, ob mortem Cromwelli improvisam, sermones enar- 82.  
 rat; Monkium denique, observat, cum animos plurimorum in Re-  
 gem inclinatos animadvertisset, Carolum II callide in solium avi- 89.  
 tum restituisse, nullis quidem ipsi conditionibus propositis, quod  
 Regno postmodum pæne fuit exitio. Præcipua Scotorum privilegia L. II p. 110.  
 & diplomata in Turrim Londinensem transportari curaverat  
 Cromwellus, quæ, Caroli II mandato, navi imposita, ut Edinbur-  
 gum denuo deveherentur, dum artibus Clarendonii, nonnulla ma-  
 joris momenti inde depromere cupientis, usq; in adultam hyemem  
 navis detinetur, coorta tempestate, cuncta perierunt. Suafu Midd- 131 sq.  
 letonii & Sharpii, Episcopi in Scotiam introducti, summo Regni  
 detrimento. De obedientia passiva quæsitus Colvilius prudentissi- 157.  
 me dixit: *Utinam Reges eorumque Ministri suos imperio regerent,*  
*quasi civilia bella semper timentes; cives autem, arma contra Prin-*  
*cipem induere, nefas putarent.* Clarendonium, Jurisprudentiæ 159.  
 operam navantem, Parens, quem forte inviserat, serio monuit:  
*ne Leges aliquando pro lubitu Imperantium interpretarentur, sed pa-*  
*tria libertatem Legibus tutarentur;* quibus verbis vix prolatis, apo-  
 plexia correptus obiit. Fata tam inopinata adeo percelluisse Cla-  
 rendonii animum feruntur, ut acerrimus exinde libertatis patriæ  
 vindex extiterit. Monkus matrimonium cum Principe Lusitani- 166.167.  
 ca primus Regi suasit, a Judæo, qui gentis illius negotia in Anglia  
 tractabat, ea de re admonitus, & quamvis Hispani illam sterilem  
 futuram prædicerent, causæ ita suæ servientes, vicit tamen Mon-  
 kii consilium, & solennia benedictionis sacerdotalis more Pontifi- 174.  
 cio celebrata sunt ab Aubiniaco, præsentem tantum Eboracensi Ar- 262.  
 chiepiscopo. Sæpius deinde consilia de matrimonio dissolvendo ob 435.  
 Regiæ sterilitatem agitata; imo præditionis in Regem insimulata  
 Regina, Caroli hujus, ejusq; fratris, Ducis Eboracensis, indolem ar-  
 gute

- p. 169. gute expressit Buckinghamius, *Regem*, dicens, *cuncta cernere posse, si vellet*; *Ducom cuncta cernere velle, si posset*. Dunquerca, Mon-  
 172 kio autore, Schombergio incassum repugnante, Gallis est vendita.
222. Quomodo Belgæ A. 1665 insidias, Anglorum ac Danorum classi  
 229. Indicæ ac Smirnenfi structas, evaserint; ut porro pugna navali A.  
 1666 classis Anglica, globulis Belgarum concatenatis (*Ketten-Ru-  
 geln*, quorum inventor perhibetur Thalassiarcha Belgarum *de Wit*)  
 248. ferme destructa, tempestivo tamen Principis Ruperti adventu fu-  
 erit servata; Clarendonii porro fata adversa, quæ maxime ob  
 273. amores Regis in foeminam generosam, Stewardam, delusos, est  
 expertus; Caroli II item cum Auriaco colloquium, quo verbis  
 haud ambiguus, Romanensium sacris semet addictum est professus;  
 309. Eboracensis vero uxorem minime Catholicis accessisse, sed scri-  
 ptum eo nomine, propria ipsius manu exaratum, a moribunda fuif-  
 310 sq. se extortum, fusius exponitur. Hinc quinque Protestantium Persecu-  
 tiones, quas numerat Autor, 1) sub Carolo V Imperatore, 2) sub  
 Maria Angliæ Regina, 3) sub Philippo II, cum classe Invincibili  
 655. Angliam petente, 4) sub Imperio Ferdinandi II, 5) sub Ludovico  
 XIV, rerum sacrarum non admodum gnaro, contra Batavos A.  
 1672, & cives suos A. 1685, quæ postea velut pestis ad alias quoque  
 gentes, (Jacobo in Anglia rerum potito, Electoratu Palatino ad  
 possessorem Catholicum translato, & Sabauda Valdenses divexan-  
 te) serpere cœpit, iminixtis ubique præcipuis rerum momentis,  
 alibi haud obviis, solertissime describuntur. Rex Galliæ, rebus  
 332. felicissime gestis A. 1672, subito Lutetiam remeavit, vel amoris  
 furtivi ardore, vel ambitiosa voluptate adulatorum, vel denique  
 suspicione infidiarum, pulvere pyrio Ultrajecti defosso, sibi stru-  
 ctarum, permotus. Ossorius, Comitæ Ormondi filius, A. 1672 con-  
 334. stituerat, portum Batavorum, *Helvoetschluyt*, repentino impetu in  
 Anglorum redigere potestatem, cui consilio saluberrimo Bu-  
 ckinghamii obstitit invidia. Batavi autem, re postea comperta, &  
 perpenso discrimine, extructis munimentis portum ab incurfio-  
 III. p. 389. nibus tutum reddiderunt. Lockharti, Legati Anglorum ad Gallos,  
 nobilem audaciam, in tutandis Juribus Regis gentisque suæ, in-  
 395. signi elogio maclat Autor; Colemannum vero, qui Gallos pecu-  
 nia emungere consueverat, detestatur. Odi Regis Galliæ inve-  
 terati



terati in Condæum hæc causa redditur, quod is Regi, gravissimo morbo decumbenti, ac Delphinum curæ ipsius commendanti, injuriam sibi quondam factam, exprobrasset; quam rem adeo Rex ægre tulit, ut ex illo tempore nullam omiserit Condæi opprimendi occasionem. In prælio ad Audomaropolim A. 1677 Galli superiores discesserunt, quod Arausionensis equitem recentem in pugnam produxisset, & maritimæ Batavorum copiæ primum impetum vix sustinerent. Quanta prudentia Danbius in conciliando Auriaci cum Eboracensis filia matrimonio fuerit versatus, Gallis ad rei novitatem stupentibus, legi apud Nostrum meretur. Inde infidix, partim a Catholicis An. 1678, partim a Protestantibus An. 1683, in caput Caroli II Regis, prout vulgo ferebatur, structæ, & ficta crimina ab utraque parte innocuis imputata, summo candore enarrantur. Singulare est, quod Carolus II, vaticinico velut spiritu afflatus, præsentem Auriaco, prædixisse fertur: *Eboracensem, folio olim admotum, ob turbulenta consilia, vix integris 4 annis regnaturum*, id quod eventus comprobavit. Cum Tingitanum castrum destruere Carolus II constituisset, magnumque auri pondus Lusitani obtulissent, si locus ipsis traderetur; Rex, illos haud idoneos existimans ad depellendos barbarorum insultus, quorum vires inde in Mari Mediterraneo metuebat, in proposito persistit. Eundem periisse venenato Tabaci pulvere per nares hausto, jussu quidem Eboracensis, cujus exilium tunc meditabatur, atque morti vicinum clam Sacramenta Pontificiorum admisisse, publicam tamen fidei confessionem haud edidisse, Noster demonstrat. Hujus deinde indolem describens, Tiberii statuam Romæ a se visam, refert, quæ Regis imaginem accurate exprimere visa fuerit. Felicissima hinc Regiminis sub Jacobo II auspicia; vanos Monmouthii ausus, in centore Argylio; reditus immensos Regi, nec petenti, a Senatu Regni attributos; inauditam Jeffrisii crudelitatem; lites circa Juramentum, quo Ecclesiæ Anglicanæ addictos semet Angli profitebantur, & hinc enatam aliquot Episcoporum captivitatem; porro Jus circa Leges dispensandi, a Rege usurpatum; controversias circa Collegium Magdalensæ Oxoniensæ; Processus contra Autorem aliosque injuste decretos, graphice describit; imprimis vero Principis Walliæ nativitatem, sive veram,

P. 404.

406.

408.

424. 475. fq  
536. 569. fq

575.

593.

607.

613.

L. IV. p. 617.  
629. 640.

638.

648.

652. 664.

668.

736. fq.

699.

726.

ACTA ERUDITORUM

54

P. 748. 785.  
689.

808.

sive fictam, secundum minutissimas circumstantias ita exponit, ut nec amori, nec odio quicquam dedisse videatur. Guilielmum III, tædio laboris, venationi nimis deditum, & unico vitio, quod mire celabat (clandestinis nempe amoribus cum Hamiltonia) additum, Batavis apprime carum, Anglis vero ob languorem & tarditatem ingenii haud adeo fuisse acceptum, non dissimulat. Ut Tyrconellus, jam deditio proximus, denuo Hiberniam contra Guilielmum tueri auderet, Hamiltonii fraude effectum, putat, qui, ab ipso Guilielmo ablegatus, cum in Hiberniam appulisset, Jacobi partes summo studio amplexus, Tyrconellum ad extrema tentanda permoverit. Sed hic vela contrahimus, illud saltem momentes, Opus hoc elegantissimum, (cujus posteriorem Tomum ne diutius, quod quidam verentur, Orbi Erudito invident possessores, publico nomine obtestamur) a Matthesonio Hamburgi Germanica lingua donatum, forma quadripartita nuper in publicum prodisse; quæ tamen versio, nimis, ut videtur, maturata, emendatione & omissorum restitutione pluribus in locis (vide p. 23, 29, 30, 38, 55, 130, 163, 480, 173, 428 &c.) indigere nobis visa fuit.

SECOND VOYAGE LITERAIRE.

hoc est,

ALTERUM ITINERARIUM LITERARIUM  
*duorum Monachorum Benedictinorum Congregationis S. Mauri.*

Parisiis, apud Montalant, 1724, 4.

Alph. 2 pl. 7.

**P**Riorem hujus *Itinerarii Literarii* Partem cum A. 1718 p. 488 exhibuerimus, nunc alteram, eadem, qua superior, methodo gaudentem, cupide adjicimus. Describuntur hic, quæ par illud doctorum Monachorum observavit in itinere, Lutetia A. 1718 d. 30 Maii suscepto, in Brabantiam & Westphaliam, itemque tractum Rhenanum. Hinc potiora, quæ literariam illustrant historiam, decerpemus. *Pag. 5* memorantur in Abbatia S. Faronis Meldensis reperta Opera MSS. Nicolai Lyrae, in quorum secundi voluminis sine Lyra, adscripto anno 1330, profitetur, se Commentarios scri-

scripsisse, primo *super libros, qui sunt de canone*, deinde *super illis qui non sunt de canone, incipiendo a libro Tobiae, & terminando in libro, qui dicitur secundus Esdrae, ut sic per hanc distinctionem librorum & ordinationem appareat simplicibus, qui libri sint canonici, & qui non, & qui maioris autoritatis, & qui minoris*. P. 9 exhibetur repertum in Abbatia Longopontana Epitaphium Petri Cantoris, Parisiensis Doctoris celeberrimi, A. 1180 d. 14 Kal. Junii extincti. P. 35 conspiciere licet formam hostiæ eucharisticæ, qualis in Gallia fuit sæculo duodecimo, & p. 36 sq. formam vetustiorum sceptrorum Regum Galliæ. P. 46 recitatur Epitaphium Almanni, (vulgo Altmannum vocant scriptores,) Monachi atque Philosophi, Lauduni superstes. P. 74, 79, 196. 223 & 267 docemur, quibus in bibliothecis lateant Acta Concilii Basileensis. P. 93 Epitaphium Hugonis de S. Victore sic profluit: *Anno ab incarnatione Domini 1141 obiit Dominus Hugo Canonicus S. Victoris 3 Idus Februarii, qui ex Iprensi territorio ortus, a puero exulavit, cætera*. P. 105 exstat figura vetus *Fratrū flagellantium*. P. 145 sq. legimus leges hominibus a rabido cane admorsis jam olim præscriptas, quæ, licet superstitiosæ videantur, tamen a Medicis fuerunt approbatæ, eosque, qui iis usi sunt, sanarunt. P. 155 representatur figura veteris *casule sive cuculle*. P. 187 memoratur, in duobus MSS. annotari tempus mortis Ruperti Tuitiensis, sed diverse. In altero quippe mortuus fuisse scribitur A. 1127, in altero A. 1135 IV Nonas Martii. Vid. & p. 263. P. 189 sq. describuntur duo vetera altaria portatilia, vna cum ipsorum inscriptionibus. P. 223 e MS. codice Trithemii recitatur de inventione artis typographicæ locus notatu dignissimus. P. 248 sq. de Irmsensula Saxonica differitur. Et sicut superiori Parte (Vid. in his Actis A. 1718 p. 488) sæpius Monachi nostri meminerunt codicum MSS. notissimi opusculi *de imitatione Christi*, eo fine, ut ex legibus sectæ suæ, eorum sententiæ patrocinentur, qui ejus verum autorem Thomam a Kempis esse negant; ita & hac in Parte Itinerarii eodem consilio memorantur hic illic reperti MSS. illius operis codices, e. g. p. 251, 257, 260, 265 sq. P. 254 sqq. monasterium Westphaliæ, *Corbeja*, copiose describitur. P. 278 commemoratur codex MS. librorum viginti Hieronymi in Prophetam Jeremiam. Sed nostri Monachi tandem

dem observarunt, esse hoc opus falso inscriptum, & autorem habere Rabanum Maurum. Etiam haud raro laudantur pervetusti codices & pretiosi Bibliorum: quos inter eminentissimus judicatur *p. 280* ille, qui asservatur in urbe Trevirorum. *P. 297 sq.* memoratur MS. codex Evangeliorum, quem plane inæstimabilem vocant Monachi nostri, & huc delatum ex Anglia putant a S. Willbrodo. *P. 305* finitur literarium hoc Itinerarium, eique, ne volumini desit justa magnitudo, subjiciuntur tres libelli, nunc primum typis descripti publicamque in lucem editi. Scilicet *p. 307 sqq.* exhibetur Episcopi Bajocassini, Nicolai de Bosc, A. 1381 missi, ad faciendam inter Gallix & Angliæ Reges pacem, Itinerarium, quo non solum historia ejus rei ordine narratur & copiose, sed etiam scripta Principum exhibentur singula. Deinde *p. 361 sqq.* prodit Balthafaris Spingeri *Relatio* (quæ quidem non est magni momenti) *de maxima sua marina peregrinatione ex partibus Hollandiæ in Ulixbonam Portugalliæ, ac deinde per Oceanum australem versus polum antarcticum in Indiam & ejus Insulas A. 1507 suscepta.* Tandem *p. 379 sqq.* legitur Anonymi *descriptio apparatus bellici Regis Franciæ Caroli, intrantis civitates Italiæ, Florentiam ac deinde Romam, pro recuperando regno Sicilia, hoc est, Neapolitano.* Hic jucundissime licet legere conditiones pacis, quam in ipsa urbe Roma A. 1495 cum Papa Alexandro VI fecit Rex Carolus.

#### IDEA DELLA STORIA DELL' ITALIA LET-

terata, esposta coll' ordine cronologico dal suo principio fino al ultimo secolo &c.

hoc est,

**IDEA HISTORIÆ LITERARIÆ ITALIÆ,**  
*ordine chronologico a suis primordiis usque ad seculum XVII  
 exposita: accessit historia particularis scientiarum artium-  
 que nobiliorum, inventorum, Scriptorum maxime celebrium,  
 & librorum ab iis editorum, monumentorum item nonnullorum  
 historiæ civilis & Ecclesiasticæ; Religionum, Academia-  
 rum, & denique controversiarum variis temporibus exorta-  
 rum;*

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXV. 57

*rum; cum defensione contra censuras iniquiores exterorum quorundam; Autore D. HYACINTHŌ GIMMA, Doctore Legum & Advocato extraordinario Neapolitano, Promotore generali Scientiæ Societatis Roscianensis Incuriosorum.*

### *Tomii II.*

Neapoli, e typographia Felicis Mosca, 1723. 4.  
Alph. 4 plag. 19.

**U**T primus est Clariss. Mich. Lilienthalius, qui edito scripto, *de historia litteraria certæ cujusdam gentis scribenda*, consilium dedit, historiam Res litterariæ eo modo contexendi, ut gentis cujusvis eruditæ historia separatim pertractaretur: ita hujus Historiæ Litterariæ, quam præsentem intueris, Clar. Autor primus omnium in exequendo laudabili illo & utilissimo consilio fuit. Et meruit is quidem jam aliis scriptis elegantioribus doctorum hominum plausum, præcipue *Elogiis Academicorum*, quæ duobus tomis 1704 edidit, doctisque Commentariis de hominibus pariter & animalibus fabulosis, 1714 vulgatis. Quod ad Ideam hanc attinet Historiæ Litterariæ Italiæ, in ea quidem scientiarum Italiæ natales ac incrementa tam doctè atque accurate exposuit, ut in omnibus æque illum dicas excellere, nisi forte Theologica exceperis, in quibus explicandis non adeo solerter versatus videtur. Historiam vero civilem atque Ecclesiasticam cum litteraria tam apte conjunxit, ut illæ huic sæpe lucem fœnerari videantur. Vitas clarissimorum Virorum Italiæ, tam veterum, quam recentiorum, ita expositas hic videas, ut nec scitu necessaria desideres, nec supervacaneæ fastidias. Inventa præterea, tum recentiora, tum antiqua, una cum eorum autoribus, exactè recensentur. Bibliothecæ, diaria litteraria aliaque Italiæ ornamenta quasi oculis exposita cernuntur. Academiæ & Societatis, eruditæ æque ac religiosæ, omnes, earumque fundatores, fideliter exhibentur. Atque, ut multa alia quibus se scriptum hoc commendat, prætermittamus, utique non parvum illi pretium conciliat, quod testes ubique in margine fide digni, &, apud nos certe, raro obvii producantur. Id in eo minus

H

pro-

probandum videtur, quod, communi fere Pontificiorum scriptorum morbo, in Ecclesia Romana divinis laudibus maclanda, reliquis omnibus ecclesiis damnandis paulo nimis laborare, & nimio patriæ amore abreptus, ea inventa, quæ nullo jure Italis competunt, omni arte illis vindicare, verisque inventoribus abjudicare, haud vereatur. His generatim de libro monitis, breviter strictimque ea, quæ in eo pertractata occurrunt, cum longioribus esse non liceat, persequemur. Epistolam dedicatorem ad Illustriss. Comitem *Cleliam Grillo-Borromeam*, quæ inter doctissimas hodie Italiæ feminas principatum sustinet, cujusque laudes Clariss. Auct. Tom. I p. 486 sigillatim persequitur, sequitur Epistola *D. Casparis Campanilii*, docti Itali, Nostrique familiaris, ad Lectorem, qua omnia illa, quæ ad commendandum hunc librum spectare videntur, commemorat. Hanc excipit Cl. Autoris Introductio in ipsum opus: qua sibi constitutum ait, non perfectam quandam historiam dare, sed brevem duntaxat delineationem, eo imprimis sine, ut patriam suam contra censuras exterorum, torporis ruditateque notam illi impingentium, tueatur. Cap. I agit de origine scientiarum a creato mundo; C. II de superioritate Italiæ tum quoad fidem, tum quoad Imperium, ubi articulo I differit de divisione partium Italiæ. C. III agit de incertitudine antiquæ historiæ, librisque Pseudo-Berosi & Annii. C. IV in eo est, ut demonstrat, Janum esse Noachum, qui in Italiam colonias deduxerit, scientiasque in ea plantaverit. C. V de antiquis Hetruscis, eorumque scientiis, dominioque in Italia conjecturas suas prodit. C. VI Imperium & sapientiam veterum Græcorum explicat. C. VII de Academia Italica a Pythagora instituta; C. VIII de Imperio & scientiis Romanorum post devictam Græciam agit. C. IX primum post natum Christum seculum; C. X secundum; C. XI tertium; C. XII quartum perlustrat. C. XVI ordines S. Benedicti enumerat. Sequentibus Capitibus usque ad XIX Seculum VII, VIII, & IX exhibet. Cap. XX agit de antiquis scholis scientiarum Italiæ, & contra Vallemontium disputat, affirmantem, Academiam Pariensem omnium reliquarum matrem fuisse. C. XXI De origine fabularum Romanensium; C. XXII de origine, itemque usu, variis generibus, & scholis Poeseos vernaculæ differit. C. XXIV Seculum unde-

p. II.

15.

20.

26.

47.

52.

64.

82.

100. 102.

107. 123.

153.

169.

undecimum ingressus, exponit, quomodo successu temporis per p. 224.  
 sacros Pontificum legatos Evangelium remotissimis populis an-  
 nuntiatum, scientiæque humanæ ad alias nationes ab Italis propa- 232.  
 gatae sint. C. XXV de Musica ab Italis exulta; C. XXVII de ortu 243  
 & progressu Jurisprudentiæ Romanæ; C. XXVIII de Jurispru-  
 dentia Canonica agit. C. XXIX porro ad Seculum decimum terti- 280.  
 um accedit. C. XXX Doctores Ecclesiæ Gregorium M. Augu-  
 stinum &c. producit, simulque Ordines Monasticos eorumque  
 congregationes describit. C. XXXI de Theologia Italarum con- 319.  
 servata & restaurata commentatur. Ubi imprimis in id incumbit,  
 ut dudum ab Ecclesia nostra explosis Areopagitæ scriptis auctori-  
 tatem conciliet. Gravissimum vero ejus argumentum præjudicio  
 auctoritatis innititur; unde, quid de reliquis sentiendum, æstima-  
 ri facile potest. Nostratibus, silentium primorum Ecclesiæ Do- 348. 349.  
 ctorum urgentibus, iatis frigide reponit, a nemine Patrum fuisse  
 allegatos ejus libros propterea, quod ad refutandos istorum tem- 351.  
 porum hæreticos nihil præfidii contulerint. Ceterum fatetur, ne-  
 gari non posse, in Actis Sanctorum ac Martyrologiis infinita fal- 352  
 sa & contradictoria deprehendi. Immerito inde Lutherum no-  
 strum accusat, quod non omnem tantum Philosophiam, tanquam  
 noxiam pestiferamque, condemnaverit, sed etiam reliquas omnes  
 scientias, quæ in contemplatione versantur, e medio tollendas ju-  
 dicaverit. Quem enim, vel leviter in historia Lutheranismi  
 versatum, fugit, ab hoc crimine Lutherum nostrum fuisse adeo ali-  
 enum, ut potius bonas litteras in Germaniam primus fere intro-  
 duxerit? De S. Thoma vero tradit Cl. Autor, tantam ei sapien-  
 tiæ laudem tribuisse Pontificem Innocentium VI, ut in Oratione, in  
 ejus memoriam habita, ipsum Salomonem Regem sapientia ante-  
 cessisse, publice affirmaverit. C. XXXII de pictura, sculptura &  
 Architectura agit, neque has artes dubitat asserere in Italia pri- 390.  
 mum inventas & exultas esse. C. XXXIII Seculum XIV confide-  
 rat, atque inter alia ostendit, Boccacium non Seculo XIII sed XIV  
 floruisse. Denique C. XXXIV de fati linguæ eloquentiæque  
 Græcæ ac Latinæ, ab Italis restituta, differit. Tomo II. Clar. Autor  
 pari studio scientiarum fata, incrementa ac decrementa per sin-  
 gula secula perducit, ita ut in unoquoque seculo primum civilis

- historiæ potiora momenta prælibanda det, deinde diviniore cœtus statum, hæreses nempe ac hæreticos, eosque, qui errores imprimis oppugnarunt feliciterque debellarunt, aliaque eo pertinentia exponat. Cap. igitur XXXV (nam continuatur hoc Tomo Capitum numerus) Seculum decimum quintum considerans, de typographiæ origine & incrementis, maxime in Italia; de inventa re pyrotechnica; ut & de novi orbis per Christophorum Columbum & Americum Vesputium Florentinum detectione; de litteris hoc seculo per illustrissimam Familiam Mediceam mirum quantum promotis; & de Hieronymi Savanarolæ, Ferrariensis, doctrina, scriptis, morte violenta & ejus causa agit. Motam quoque hoc seculo litem de nomine Christi adorando examinat, cui quidem controversiæ Bernhardinum, Parochum Florentinum, qui Christi nomen aureis literis in tabula quadam depictum auditoribus suis adorandum exhibuit, occasionem dedisse scribit: simulque originem trium literarum J. H. S. quibus Jesuitarum insignia ornata sunt, indicat. Controversiam quoque alteram circa sanguinem Jesu Christi enatam persequitur: simulque hac occasione docet, variis etiam locis Italiæ sanguinem Christi pretiosissimum asservari. Dissertit & de festo immaculatæ conceptionis Mariæ Virginis, & inter alia Natalem Alexandrum, cujus multa scripta a Papa Innocentio X damnata esse, ait, graviter increpat, quod negare conetur, Duns Scotum Oxonio Parisios venisse, ut defenderet immaculatam Mariæ conceptionem, publica quoque in procerum consilio verba pro ea fecisse; tum eos fere omnes, qui in hunc usque diem B. Virginis immaculatam conceptionem tuerentur, enumerat, simul commemorans, tum quum Colonienfis Academia constituta est, votum publice fuisse nuncupatum pro illa pugnandi, nec hodie ad gradum honoris quenquam illic admitti, qui ab hac sententia alienus sit. C. XXXVI omnes Italiæ Academiæ eruditasque Societates, tum a quibus institutæ sint, quique præter ceteros scientiarum laude florentes in iis fuerint conspicui, indicat, docetque, quare Societatum plerarumque membra fictum sibi nomen adsciverint, quam nominum immutationem olim Callimacho, Pomponio, Platina, Campano magnum apud Pontificem Paulum II, clandestinam conjurationem suspicatum, odi-



MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXV. 61

odium confasse tradit. C. XXXVII ordinæ Alphabetico Civitates p. 472.  
 Italiæ, in quibus hæ Societates inclaruerunt, enumerat. C. XXXVIII 476.  
 Academias Experimentales Philosophiæ naturalis, non in Italia  
 modo, sed in Europa univèrsa florentes, contemplatur. C. XXXIX 487.  
 de variis agit Philosophorum sectis, ex Itatorum scholis deriva-  
 tis, ubi in principio statim in aprico esse putat, præcipuas Philo-  
 sophiæ sectas, Platoniam, Aristotelicam, Atomisticam, Cartesia-  
 nam, Maignanisticam, & corpusculares omnes, ex Italia pro-  
 diisse: in sequentibus de cujusque recentium sectarum origine  
 & incrementis ample & erudite disputat. C. LX de Geographica 517.  
 Itatorum scientia, monstrat simul, tum Gallos, tum Lusitanos, tum  
 Hispanos novi Orbis inventionem falso sibi arrogare. C. XLI Pyxi-  
 dem nauticam unice Amalphantano Italo vindicari debere arbitra-  
 tur, & disputat contra Gallos, inventi hujus laudem sibi vindican-  
 tes, nihilque eis patrocinari ait vocis Italicæ *Calamita*, quæ ma-  
 gnetem significat, etymologiam, utpote quæ Latinæ Græcæque fit  
 originis. C. XLII ad Seculum XVI progreditur, ubi Lutheranos 539.  
 inter hæreticos hujus seculi principe loco reponit, & multa spar-  
 git in Lutherum & Calvinum scommata, quæ ejus in piam matrem 541.  
 Ecclesiam zelo condonanda videntur. C. XLIII microscopiorum, 608.  
 specillorum, telescopiorum &c. inventionem Italis vindicat. C.  
 XLIV de arte emblematica, & heraldica; C. XLV de ortu ac pro- 612.  
 gressu scientiarum Mathematicarum, speciatim Astronomiæ, varia  
 scitu digna tradit. C. XLVII transit ad seculum XVII, & figillatim 647.  
 C. XLVIII Medicinæ, speciatim Anatomix, historiam in Italia per- 672.  
 sequitur; ubi inventionem circulationis sanguinis Paulo Sarpio at- 696.  
 tribuit. C. XLIX quæ præfenti Seculo Italia in litterarum commo-  
 duna produxerit, enarrat, dumq; obiter de studiis hominum Eccle- 753.  
 siasticorum sententiam suam aperit, acriter satis contra Cl. Fleury  
 ejusque de methodo studiorum librum disputat. Hic Diaria quo- 769.  
 que litteraria generatim recenset, interque ea primo fere loco  
 Acta nostra ob accuratam in recensendis libris diligentiam, & opti-  
 morum librorum, qui in illis exhibentur, apparatus commendat. 744.  
 De Bibliothecis porro Italicis, deque recentissimis Itatorum inven- 776.  
 tis, utpote arte fullonia, phosphoro, sacharum purgandi arte, aliis-  
 que agit. De Oratoria etiam Itatorum Virisque eloquentiæ laude 787.

- p. 719.  
768.  
819.  
828.  
831.  
837.
- infinibus, de historia Italorum universali, de historiis urbium, imprimis patriæ suæ, civitatis Bariensis, itemque de partibus philologiæ, utpote Lexicis, Etymologiis, Orthographia &c. commentatur. De typographiis Italorum agens, memorat, se prelo paratum habere librum, cujus titulus : *Nova Encyclopædia, sive novus doctrinarum orbis, in quo scientiæ omnes, tam divina quam humana, nec non & artes, tum liberales tum mechanica, Tomis VI pertractantur*. Tandem opus ita concludit, ut minime se, affirmet in animo habuisse exteras nationes carpenti, deque illorum meritis quicquam detrahendi, cum potius omnes exteras nationes æquo pretio æstimet. Neque possumus hoc loco tacere propensum Cl. Autoris iudicium, quod de Germanis tulit, quoque suam iis eruditionis gloriam minime abjudicandam, ait. Nescimus tamen, quid sibi velit Cl. Autor, quum nostris hominibus ingenii quidem & eruditionis excellentiam, at multo labore partam, attribuit, quasi vero Itali, vel quicumque alii, sine ullo labore atque industria eruditionis laudem consequi valeant.
- 487.

**JUSTI FONTANINI, FOROJULIENSIS, DE**  
*Antiquitatibus Hortæ, Coloniae Etruscorum, Libri tres, cum figuris æri incisæ & gemina Appendice monumentorum ex Codd. potissimum Vaticanis: in quibus eminet genitum Decretum S. Gelasii I Pont. Max.*

Romæ, apud Pagliarinos, Bibliopolas, 1723, 4.

Alph. 3 pl. 12.

**N**Ecdum satis de Hortæ suæ meritum se credidit Celeberrimus Fontaninus, postquam de urbis hujus Antiquitatibus *Libros II*, in Actis nostris An. 1709 mense Januario recensitos, annis abhinc septendecim publici juris fecit. Cum enim elegantissimam commentationem non solum Thesauri Historiarum Italiæ insertam vidisset, verum & orbi literato admodum gratam acceptamque fuisse, passim ex Virorum doctissimorum scriptis intellexisset, novam ejus editionem, secundis quidem curis & *Libro tertio* auctam, suscepit. Novus hic liber constat capitibus duobus, quorum prius ad Hortanas Antiquitates spectat, eaque potissimum, quæ Noster, Hortam itinere facto, ipse oculis usurpavit, iterum velut oculis  
legetur.

legentium subjiçit. Ac primum quidem præcipua describuntur<sup>F</sup> templa, quibus hodierna civitas maxime superbit, initio facta ab *Ecclesia Cathedrali*. Ejus primum Antistitem S. Cassianum (cujus *Acta lib. II c. 6 & in App. Ep. 335 seqq. e MSS.* primum edita cernuntur,) sub Joviano Imp. sedisse. Præter *B. Virginem Desiparam* Hortanorum patronos coli *SS. Quirinum, Dionysium, Apollonium, Aurelianum, Marcum & Timotheum. Martyres; SS. Dorotheam & Faustinam, Virgines Martyres*, eorumque exuvias in Ecclesia Episcopali esse: præcipuum tamen Patroni urbis honorem quotannis haberi *S. Aegidio Abbati*, olimque haberi solitum *S. Laurentio*, cujus antiquissima *parœcia* prope civitatem extet. Pergit ad *Ecclesiam* in honorem *S. Antonii Abbatis* dicatam, pariterque corpora Sanctorum ibi adservata enumerat. In æde *B. Mariæ Lauretanae*, memorat, vixisse olim inter Virgines ordinis S. Augustini, *Annam Mariam Gryphoniam*, sed cui anno æt. 18 repente in marem transformari (an potius pro mare primum adgnosci?) contigerit: egressum inde novum hominem, assumpto Francisci Gryphonii nomine, literis operam dedisse, posteaque Presbyteratus ordine suscepto inter Canonicos Ecclesiæ Hortanæ cooptari meruisse, seque cum ipso collocutum, Noster testatur. De *Ecclesia ordinis S. Francisci*, qui *Conventualium* audit, & de *S. Bernardini minorum observantium* extra civitatem æde, reliquias Sanctorum in his superstites annotat; ac demum *Parthenonem Ordinis S. Petri Damiani*, qui sub titulo *S. Gregorii* quondam in urbe steterit, paucis attingit, ad vetustiora properans. Nimirum in substructionibus turris campanariæ & Ecclesiæ Episcopalis ante aliquot annos varia antiquitatis monumenta sunt reperta, in quibus eminere sarcophagi duo, anaglyphis Bacchanalium symbolis faberrime exornati, qui nunc in villa Nuptiana Hortæ conspiciuntur. Hos ad archetypa æri incisos exhibet Noster doctèque illustrat, tum quoque spem facit, ab Insigni Antiquario *Montsauconio*, in *Supplemento Antiquitatis illustratæ*, mox prodituro, ulteriorem illustrationem iri suppeditatum. Nos utrumque sarcophagum *Tab. I.* *I* subiiciendum duximus. Alter vindemiale aliquod festum exprimere Nostro videtur, ob cistam mysticam tigridesque Baccho sacras, quæ medio loco præter quatuor anni temporum Genios, lebores

TAB. I.  
Fig. 2.

lepores, capreas, corvum & cantharum, præterque adolescentu-  
los utrinque ludentes, facula & hastis, item pedo & utre armatos,  
una cum cantharo in extrema parte posito, visuntur. Quæ vero in  
frontibus apparent, hinc fœminæ, illinc maris, boves agen-  
tium, figuræ, quas hic exprimere supervacaneum duximus,  
Lunam & Endymionem referre judicat. Sed elegantiora sar-  
cophagi alterius symbola partim nuptias Bacchi cum Ariadna  
celebrandas, partim Orgia repræsentare conjicit. Videas itaque  
miseram ab infido Theseo in littore Naxi insulæ desertam & sub  
scopulo jacentem Ariadnam, quam solaturus cum Faunorum co-  
mitatu accedit Bacchus, pampinis coronatus pueroque Ampelo  
innixus. Videas præterea Cupidinem senemque alatas, & hunc  
Æolum putes, in auxilium desertæ precibus accitum. Adis *Cæ-  
tulli Epithalamium Thetidis & Pelei*, imprimis v. 50 ff. iterumque  
v. 251 ff. & sculptorem descriptiones, quas Poeta facit, æmulatum  
credas. Quos ad lævam Ariadnæ cernis, Sileni, vel Fauni, quo-  
rum unus manu gestat personam, similem earum, quæ in Bacc'i  
sacris stragem Penthei significarunt, porro senex sacerdos typi pa-  
num præferens, & qui fœminam pannis involutam mysteriis Bac-  
chicis initiare videtur, cista mystica, e qua serpens egreditur, bac-  
chantium larvæ & tigris, Orgia satis manifeste indicant. Frontes  
hujus sarcophagi utrinque Gryphis ornatae sunt. Sub sineri capi-  
tis Inscriptio seorsim effossa: D. M. M. AVRELI. HILARIA-  
NI. AUGG. LIB. H. O. (i. e. hic ossa quiescunt,) paucis expli-  
catur. Quemadmodum vero Libro II Fontanus noster civem  
inclytam, *Probam Falconiam*, Hortæ veteris ornamentum singula-  
re, produxerat: ita nunc Hortæ novæ splendorem ab eminentis-  
simo ejus quondam cive, *Cardinali Presbytero Ferdinando Nuptio*,  
conciliare studet, cujus elogio totum Caput II constat. Id cum ele-  
gantissimum sit, dignaque memoratu permulta contineat, potissi-  
ma juvat exin decerpere. Natus est *Nuptius* decimo die mensis  
Septembris anno 1645, patre Jacobo, cive Hortano probato ac hone-  
sto. Eo mature defuncto, novennis a matre, nomine Samaritana,  
Romam adductus ac Præceptorum in Collegio Societ. Jesu insti-  
tutioni commendatus est. Ibi dum literis operam dat, imprimis  
in Bibliotheca Angelica, quæ ab Angelo Roccha fundata tunc ad  
cœno-

1

TAB. I ad Acta Er. An. 1725 M. Febr. pag. 63.



cœnobium S. Augustini patebat, latere scriptoribusque antiquis pervolvendis totos dies infumere consuevit. Hinc factum, ut propter admirabilem memoriæ facultatem in extrema senectute sæpe integra fatisque longa veterum Autorum loca promte expediteque recitaverit. Cujus rei exemplum insigne affert Noster: Clementem XI Pont. Max. aliquando, ex Archiatri consilio, vetustissimum agri Latini stipulas mense Augusto comburendi morem publico Edicto vetare, ob intoleraibilem calorem urbi inde imminentem, decrevisse; tunc forte Nuptium, qui de rebus suorum munus spectantibus accesserit, de vulgando mox Edicto ex Pontificis ore accepisse, sed statim recitato Virgilii loco, quo ignes stipulis Romani agri immixtos, eorumque effectus salutes Poeta *Libr. I Georg.* celebrat, Pontificem a proposito revocasse. Utriusque juris decurso stadio, Nuptius ab Innocentio XI P. M. A. 1686 primum Commissarius Cameræ Apostolicæ allectus, mox & Basilicæ S. Petri Canonatu & quæstura Collegii Canonorum auctus est, in quo eum officio Innocentii successor Alexander VIII permanere voluit. Quo vita functo, purpuratorum Senatus Nuptium ærarii Pontificii tribunalum sede vacante suffecit, in qua dignitate ab Innocentio XII confirmatus, sed quadriennio post sacræ Congregationis Cardinalium interpretum Concilii Tridentini scriniorum magister atque universalis Inquisitionis Consiliarius renuntiatus est. Quo in munere constitutus, ut causæ, Patrum judicio proponendæ, summatim in gratiam Juris Canonici studioforum excuterentur, primus effecit. Alio quadriennio exacto, conventui Inquisitionis Assessor datus, inde a Clemente XI A. 1701 inter XII viros Cameræ Apostolicæ scriptus, rei frumentariæ præfecturam accepit, in qua ut posteritati etiam consuleret, novi horreorum ædificii ad Diocletiani Thermas extruendi autor fuit, tum & erudita civilisque ac æconomicæ prudentiæ plena dissertatione edita, Pontifici modum proposuit, quo Romanus ager ob aeris inclementiam quodammodo infamis desertusque facile coli posset. Postea congregationi, aquarum in terris S. Petri exundantium curam gerenti, a secretis esse jussus, itemque in Signatura gratiæ, in ærarii & subsidiorum confessibus suffragium indeptus, mox congregationis, rebus Episcoporum & Regularium præpositæ,

scrinii Magister, dein Archiepiscopus Nicænus, interque Antifites Solio Pontificio assistentes lectus, demum in sacro Pœnitentiæ Apostol. tribunali corrector declaratus est. Ita per tot hæc aulæ Romanæ summa interque se maxime distantia munera circumductus, A. 1715 die 16 Decembris in Purpuratorum Senatuum jure quodam suo cooptatus fuit. Cumque Ecclesiæ Urbevetanæ simul esset præfectus, ad regendum Episcopatum sese anno insequenti contulit, instante jam fato, cui fractus pridem tantis tamque diuturnis laboribus die 30 Nov. 1717 annos natus 72 mens. 2 dies 20 Urbevetanæ concessit, tumultusque est in sacello B. Mariæ, S. Britii nuncupato, in Episcopali Ecclesia, cui vivus omnem, qua usus erat, suppellectilem sacram donaverat. Monumentum Innocentius Nuptius, Cardinalis ex fratre nepos, statuit, Noster inscriptione elegantissima decoravit, quam ipsam una cum effigie in ære delineata calamoque descripta subjicit, tum vero animi, virtutum, totiusque vitæ imaginem longe expressiorem addit. Nobis ex ea tanquam singularia adnotasse sufficit, Nuptium, infinitis distractum occupationibus, nullum sibi extra Urbem solatium unquam quæsisisse, nunquam animi remittendi causa rusticatum esse: deinde, cur tanto Viro tam fero ad amplissimam dignitatem ascendere contigerit, unam hanc a Pontifice sæpius prolatam esse causam, *quod Nuptii, singularis Viri, opera in plurimis egeret, in quibus, eo ad ulteriorem gradum evelto, amplius uti non posset.*

Appendix, quæ noviter accessit, primo loco sistit *Julii Roscii, Hortini*, Lib. II cap. 7 atque alibi passim a Nostro celebrati, *Narrationem de instaurando Ponte Augusti*, de quo videndus harum Antiquit. Lib. II c. 2. Eam e MS. Vaticano exhibendam duxit Fontaninus, quod Umbricæ & Tusciæ suburbicariæ vias præfæcas habitumque antiquum egregie persequi videretur, quamvis ipsa commentatio exitu optato exciderit, quippe cum pontis ad Hortam Tiberi imponendi spe concinnata esset, pons iste ad Occulos stratus est, nomenque Felicis, a conditore Xysto V, olim Felice, accepit. Sequuntur ejusdem Roscii *Epigrammata in laudem Xysti V*, porro *S. Cassiani, Episcopi Hortensis, Acta brevia e MS. Codice membranaceo de vitis Sanctorum*: item, *Alexandri IV Pontif. Epistola ad virgines sacras ordinis S. Damiani civitatis Hortanæ* A. 1255 data. Denique



que supra jam laudata *Cardin. Nuptii* dissertatio, de cultura agræ Romani commode suscipienda, Italico sermone conscripta, adnectitur.

**HISTORIA MEDIANI, IN MONTE VOSA-  
go, Monasterii ordinis Sancti Benedicti ex congregatio-  
ne Sanctorum, Vitoni & Hidulfi.**

Argentorati, apud Joh. Reinold. D. Isecker, 1724, 4 maj.

Alph. 1 pl. 12 Tabb. æn. 4.

**E**Gregie profecto tum de re antiquaria, imprimis monastica; tum de monasterio ipso, cui jam a longo temporum intervallo Abbas eximia cum laude præest, tum denique de sanctissimo Viro, Mediani monasterii fundatore conditoreque, Hidulfo, promeruisse dicendus est Maxime Rev. *Humbertus Belhommius*, quod in hac Monasterii Medianensis historia partim colligenda, partim eruditissime illustranda, industriam suam voluerit extare. Hunc enim Belholmium, Abbatem Mediani jam emeritum, ideoque in muneris gerendi sublevationem Dominum *Humbertum Barrois* socium adiutoremque nactum, historię hujus Autorem esse, pagina statim tertia indicat. Neque vero hoc nomine tantum Medianense monasterium istud, in Lotharingæ Ducatu situm, inque Vosagi montis jugo exstructum, Belhommio nostro debet; sed & eo beneficio illi est obstrictum, quod vetustate jam collapsum & ruinam fere minatum illi, quem nunc habet, nitore splendorique restituit. Quem quidem non parum auget præstantissima bibliotheca, ejusdem studio collecta, quam non tantum selectis libris constantem, sed & nulli facile in Lotharingia cedentem, laudat. Quod ad præsentem historiam attinet, quatuor in partes illam divisit, quarum prima continet S. Hidulfi vitam triplicem ex antiquis codicibus depromptam, cum promisso commentario junctisque notis. Et has quidem vitas se olim quidem Sociis Bollandianis in Acta Sanctorum inferendam dedisse, idque studiose ab illis præstitum, Autor monet, operæ tamen pretium se putasse, recognitas auctasque emittere, cum & illud opus paucorum in manibus versetur, & princeps ac præcipua illa Medianen-

sis historię pars sit. Altera pars continet libellum de successoribus S. Hidulfi in Vosago usque ad initia seculi XI, notis illustratum. Tertia comprehendit excerptam ex Johanne a Bayonio subsequentium Mediani monasterii Abbatum continuationem, cum intermissa rerum Lotharingicarum historia ab anno MX usque ad annum MCCXX, in quo desinit, adhuc ineditus, Autor. Quarta, denique pars exhibet posteriorum ejusdem monasterii Abbatum feriem, e domesticis aliisque nonnullis monumentis & chartis depromptam, usque ad annum MCCXX. Toti huic operi præmittit doctam quandam dissertationem de Sancti Hidulphi triplici biographia, deque illius nomine, genere, patria, ætate, Archiepiscopatu, Monasterio, & cultu. In patriam S. Hidulfi inquirens, num fuerit scilicet Noricus an Nervius, Noricum extitisse, opinatur.

P. 7.

9. Quantum vero ad ætatem Hidulfi attinet, maximam in ea determinanda difficultatem exstare fatetur, quum non de annis quibusdam paucis, sed de integro propemodum seculo scriptores inter lis sit: aliis ad septimum, ad octavum aliis gesta ejusdem referentibus. In hoc sententiarum divortio, trivioque constitutus eam eligendam duxit, quæ septimum ei seculum attribuit. Hancque suam sententiam quinque argumentis confirmat. In quibus facile primum ac præcipuum, quod omnium consensu & magna semper inter B. Hidulfum Sanctumque Deodatum in Vosago commorantes amicitia intercesserit, & septimo Deodatum seculo vixisse, constat. Neve quis hic sibi, epistola S. Lutgeri ad Rixfridum nixus, jure contradicat, in qua epistola legitur, Stephanum Papam, canonizationem nescio cujus Sanctuli Hidulfo commisisse, pro supposititia eam reputat epistolam, & contentam in ea canonizationem merum esse figmentum, credit, id quod Mabillonius aliique solide satis demonstrarunt. De Otilia virgine, de qua Acta Sanctorum & alii Pontificiorum libri mirabilia complura narrant, varia curiosum ejusmodi rerum lectorem detinentia inspergit: ejusque baptismum attingens, Coitium, Annalium Franciæ Eccl. Autorem, rejicit, opinantem, baptizatam fuisse Otiliam cis Rhenum in Alfatia intra fines Diocesis Argentinensis. Repudiat quoque opinionem ejus, qua Anonymi cujusdam auctoritate ductus, asseruit, non Hidulfo, sed B. Erardo baptismum suum Otiliam debere: dilutisque

que ejus argumentis, quibus probatum hoc ivit, minime sancti hujus operis honore privandum esse Hidulsum, urget. Reliqua, quæ in hoc libro Autor persequitur, vel ad instituta, antiquitates, jura & hodie rnam formam hujus monasterii, cujus imaginem sub finem operis adjunxit, vel ad Abbatum, qui illi præfuere, & monachorum vitam moresque spectant, lectu nec inutilia, nec injucunda.

PRÆLECTIONES PHARMACEVTICÆ: OR, A  
Course of Lectures in Pharmacy Chymical and Galenical.

hoc est,

*CURSUS LECTIONUM PHARMACEVTICARUM, tam Chymicarum, quam Galenicarum; Autore D. JOHANNNE QUINCY, editus a P. SHAW, M. D.*

Londini, apud E. Bell, J. Senex, W. Taylor, W. & J. Innys  
& J. Osborn, 1723, 4.

Alph. 1 pl. 6.

**E**didit ante hos tres annos Clarissimus *Quincy* consilio & auctoritate Collegii Regii Medicorum Londinensis Dispensatorium in Actis Anni 1722 Mens. Martio pag. 121 commendatum, in quo multorum annorum fructum, observationes & experimenta, quæ fecit, candide cum L. B. communicavit. In præsentem vero Tractatu mysterium Artis Pharmaceuticæ pandit, & nefandas fraudes abususque, qui hinc inde observantur, detegit, cujus imprimendi curam in se suscepit D. Shaw, qui in præfatione demonstrat, cognitionem rerum pharmaceuticarum necessario requiri ad Praxin Medicam feliciter exercendam & Artem evehendam. Ubi sub Pharmaciæ nomine non solum comprehendit operationes manuales, quas pharmacopolæ in suis officinis tractant, sed plenariam qualitatum cognitionem, quæ Simplicia continent, & in quibus ab aliis medicamentis pro præparationis diversitate differunt, ut scilicet Medicus hisce subsidiis adjutus appropriata remedia causæ morborum, materiæ morbificæ, omnibusque circumstantiis opponere queat. Prælectiones ipsæ Pharmaceuticæ Clariss. Quincy sunt XVIII, in quarum I, facta materiæ medicæ re-

spectu suæ texturæ vel virtutis in medicamenta alterantia & eva-  
 cuantia, illorumque in odorata & inodorata divisione, de odo-  
 ratis agitur, quæ iterum in dulcia, acriora & foetida subdivi-  
 duntur. In II inodorata examinantur, & in emollientia, agglu-  
 tinantia, adstringentia & absorbentia distribuuntur; sub evacu-  
 antium nomine complectitur Autor non solum emetica & pur-  
 gantia, sed & diuretica & sudorifera, siquidem eadem medica-  
 menta modo vomitum excitant, modo per sedes operantur, modo  
 urinam, modo sudores movent, prout sub præparatione plus mi-  
 nus dividuntur & subtilifantur. Suntque vel salina, vel resinosa,  
 vel de utroque principio participant. Inter salina in Lect. III man-  
 nam, sal commune, sal Glauberi, sal catharticum amarum, ni-  
 trum, vitriolum, tartarum, & sal gemmæ; inter resinosa & mixta  
 in IV jalappam, gummi guttæ, scammonium, aloen, colocynthi-  
 dem, agaricum, & helleborum nigrum sub examen vocat. In V ad  
 talia pergit medicamenta, quæ pro præparationis diversitate ali-  
 am atque aliam sortiuntur efficaciam, inter quæ mercurium pri-  
 mum sistit, qui per divisionem & fixationem suorum globulorum  
 varia suppeditat remedia; hinc in VI de antimonio, & cum quo  
 ei quoad modum præparationis & efficaciam convenit, de ferro  
 agit, deque illo notat, principia ejus sive salina, sive sulphurea,  
 sive utraque, usque adeo inter se invicem esse mixta, ut antimo-  
 nium crudum, etiamsi in copia propinetur, nullum edat sensibi-  
 lem effectum, per præparationem vero illa a se invicem separa-  
 ta ad diversos usus disponantur. Postquam in Lect. VII sal ammo-  
 niacum & succinum analysi subjecit, & quæ ex eis præparantur,  
 descripsit, in VIII tria principia, in quæ Simplicia arte Spagyrica  
 resolvuntur, spiritum puta, oleum & sal, explicat, atque in IX re-  
 gulas generales, circa collectionem & conservationem florum,  
 feminum, radicum, corticum & gummatum observandas, suppe-  
 ditat, eorumque signa bonitatis & succedanea inculcat. Inde ad  
 compositionem medicamentorum in genere in X se confert, do-  
 cetque, quomodo ea mediante insigniores effectus iis sint com-  
 parandi, quales a singulis seorsim non erant expectandi; ubi se-  
 quentes cautelas observandas injungit: scilicet 1) ut singula in-  
 gredientia ad eundem colliment finem, 2) ne nimia fiat simplici-  
 um

um Farrago; 3) ut singula apta sint, quæ talem, qualem intendimus, constituent formam; & 4) ut omnes compositiones visui, odorati & gustui, quantum possibile, sint gratæ; sicque in specie in Lect. XI de destillatis, in XII de Tincturis, Elyxiis, Vinis medicatis, Acetis, Decoctis & Infusis, in XIII de formis medicamentorum, quas saccharum vel mel ingreditur, ut Conservis, Syrupis, Conditis, Confectionibus, Oxymelite, & Lohoch; in XIV de Pulveribus, Speciebus, Trochiscis & Pilulis; in XV & XVI de Electuariis tam officinalibus quam extemporaneis, Bolis, Linctibus, Emulsionibus, Julepis & Potionibus; in XVII & XVIII de medicamentis topicis, Oleis, Unguentis, Linimentis, Emplastris, Ceratis, Embrocationibus, Lotionibus, Gargarismatibus, & Collyriis agit. Atque in his omnibus Lectionibus ita se gerit Noster, ut Simplicium analysin tradat & quam ingredi possint, quamve respiciant formam, quomodo præparanda, quæ ex officinarum catalogis expungenda, quæve retinenda sint, qualem virtutem vel simplicia, vel composita possideant, fideliter inculcet. Speciminis loco de Lectione I paulo fusius locuturi sumus, ut L. B. de præstantia hujus operis eo melius judicare queat.

Simplicia odorata sunt vel dulcia, quæ suaveolentia & pleraque aromatica sub se complectuntur, ut caryophylli aromatici, cinnomum, lavendula, rosinarinus; vel acriora manifesta volatilitate prædita, ut piper, sinapi, raphanus, arum, cochlearia; vel foetida, ingratum spirantia odorem, ut valeriana, asa foetida, galbanum, & pleraque gummata, quorum singula respectu suæ texturæ manifestarumque qualitatum peculiari indigent enchiresi. Dulcia enim ob suam fragrantiam & volatilitatem spirituosos liquoribus auscultant, & destillationi subjacent, decoctionem vero non ferunt, nec in Syrupi, vel aliam formam, quæ aperto igne peragitur, converti possunt. Sub destillatione autem curandum, ut ingredientium quantitas talem fervet proportionem cum liquore abstrahendo, ut hic clarus & transparenter maneat; cum enim præcipua horum simplicium vis in oleo consistat æthereo, alembicum simul transcendente, aucta ingredientium quantitas nebulosum & lacteum reddet liquorem; & quo magis rectificatum est menstruum, eo plus olei capiet absque opacitatis metu, quam vero no-

tam non subterfugiet, si phlegmaticum extiterit. Ad compositas igitur aquas gustui gratas & cordiales destillandas species seliguntur, non solum fragrantés, sed & aridæ & friabiles, ex floribus, corticibus & radicibus, quæ enim ex feminibus, aromatis & gummatis recipiuntur; ob nimiam, qua abundant, olei copiam obscuritatem largiuntur aquis. Hinc commodius ex simplicibus volatilibus magis, quam oleosis particulis fœtis destillantur aquæ, eo etiam ex capite commendandæ, quod Julepis vel Potionibus mixtæ minorem stomacho creent averfionem. Si lacteum colorem contraxerint aquæ, nitori suo restitui possunt vel per admisionem aluminis aut similis rei, vel per filtrum. Quanquam autem primo modo asperæ & ponderosæ aluminis partes oleosas coagulent & præcipitent, aquarum tamen simul virtutem insigniter alterant; posteriorem vero laborem propter tædium lubenter effugiunt pharmacopolæ. Ex dulcium classe sunt quædam, ut balsamus Tolutanus, Styrax, Benzoe, quæ cum consistant volatilibus partibus, crasso oleo vel sulphuri non involutis, mediante calore lento per destillationem siccam volatiles magis & fragrantés suas concedunt partes sub nomine Florum, qui vim medicamentosam in se continent, & usui extemporaneo commode inserviunt. Camphora peculiare quid obtinet, dum nec cum aliis facile misceri, nec odorem suum penetrantem occultare potest; optime igitur cum vitello ovi solvitur, & appropriatis vehiculis offertur. Acriora simplicia pungentes suas particulas maximam quidem partem per destillationem suppeditant, specifica tamen sua virtute, e. g. salina & diuretica, exuuntur, nisi vehiculi loco aliis efficacioribus medicamentis inservire debeant tales aquæ. Rectius itaque in fervidam aquam clausis vasis infunduntur, imprimis quæ stimulo nitroso pollent, ut folia & radices petroselini, folia pyrethri, semina lithospermi, millepedes & similia. Ex fœtidis plantis destillatæ aquæ pro vehiculo pariter adhiberi possunt, quo plus tamen specierum receperunt, & quo lacteum magis habent colorem, eo pluribus de virtutibus medicamentosis participant, siquidem transparens & gratus color in hujus generis aquis adeo anxie non expetitur. Destillatio interim omnium medicamentorum volatilium bene lutatis vasorum juncturis institui debet, ne particulæ

culæ maxime efficaces exhalent & pereant. Præter destillationem medicamenta odorata Tincturis atque Infusis virtutes suas concedere norunt. Quæ enim cordialia dicuntur, menstruo spirituofo vel vinofo extrahuntur, & resinosa cum rectificato spiritu in pellucidam transeunt Essentiam, hoc nihilo minus incommodi fecum gerunt, quod tales Tincturæ, si cum vehiculo aquoso combinentur, lacteam reddant mixturam, aut, si diutius invicem conferventur, magna ipsarum pars vel fundum petat, vel instar nubis elevetur, pro specificæ gravitatis ratione, quæ est inter Tincturas & Vehiculum. Quæ vero sunt salinæ profapiæ simplicia, mistionem cum aquosis sine alteratione bene ferunt. Circa menstrua in Tincturis his extrahendis enchirefes pariter quædam sunt attendendæ, mediantibus quibus textura ingredientium melius dissolvitur & extractio promovetur. Sic in extrahendis lignis vel corticibus durioribus aut gummatibus tenacioribus v. g. helleboro, myrrha, &c. sal tartari adhibetur, quod firmiorem partium cohesionem recludat, cujus ministerio non indigent, quæ laxiori gaudent compage, ut castoreum, crocus, hiera; imo absurdum esset, papaveris vel rosarum Tincturis extrahendis illud addere, utpote quod colorem earum rubicundum in viridem, visui ingratum, sit immutaturum. Sunt vero etiam ex hac classe, quæ in Tincturas non commode abeunt, quoniam vel parum aut nihil virtutum suarum communicant nisi rectificatissimo menstruo, quod tamen Medici intentioni reluctatur, ut mastiche, & olibanum; vel propter fetorem & nauseam assumi ab ægris neutiquam possunt, ut opoponax & galbanum. Infusioni potissimum apta sunt talia Simplicia, quorum virtutes menstruo spirituofo non plenarie subjacent, sed in salina potius quam sulphurea substantia consistunt; ita tamen, ut, ubi stimulus est addendus, spiritusve restaurandi, menstruum spirituosum, ubi vero evacuatio per habitum vel vasa urinaria indicatur, acris aqueus affundatur liquor; quemadmodum in apoplexia & comatosis affectibus radix serpentariæ Virginianæ, Zedoariæ, Valerianæ sylvestris, femina nasturtii, sinapi & piper in vehiculo spirituofo, in continuis vero & ardentibus febribus, ubi humores depauperati & ventriculus inflammatus est, in aquoso menstruo, paululum acidulato, infunduntur. Decoctio

nullum invenit locum, siquidem vis medicamentosa exhalat; cui vero volupe fuerit, decoctum lignorum parare, fatius est, durioris substantiæ radices, cortices, ligna, in aqua calcis dilutiore aliquandiu infundere & dein cum reliquis speciebus igni apponere, quam seorsim per coctionem emollire, ita tamen, ut vasa bene cooperta ferventur, donec decoctum fuerit refrigeratum. Sic enim hoc nullam partium jacturam patitur, & stomacho gratum, aptumque redditur, quod cum lacte misceri & sorberi queat, qui assumendi modus Medici intentioni velificatur. In Pulverem conteri hujus classis simplicia non possunt, nisi quæ sicæ friabilisque sunt texturæ; quanquam enim humidiora, oleosa, gummosa & balsamica post exsiccationem tritulari possint, perdunt tamen per eandem omnem virtutem. Licet etiam recentia cum aliis in extemporaneis præscriptionibus miscere, & in Electuarii formam redigere. Pulveres quoque medicamentorum aromaticorum volatilium diu sine jactura virium in officinis asservari haud possunt, ut pulvis cinamoni, species diambriæ & dianthos, nisi ad Electuarius, Trochiscorum vel Pilularum formam reducantur. Secus se res habet cum floribus croci, & radicibus contrayeriæ & serpentariæ, quæ ob texturam magis fixam diutius vires suas conservant. Electuariis commodius includuntur, modo mel, conservæ & Syrupi, quibus excipiuntur, debitam habeant consistentiam, nec fermentationi sint obnoxia. Trochisci pariter & Pilulæ commodæ harum specierum formæ sunt, modo excipientis quantitas non sit tanta, quæ ægris nauseam pariat, id quod de ficcis, cordialibus & sudoriferis ægre, citius de gummatibus est expectandum. Hinc recte in officinis asservantur Trochisci hysterici, & de myrrha, ac Pilulæ gummosæ, cordiales vero & sudoriferæ exulant. Fœtida vero rite sub Pilularum larva absconduntur, quales sunt e bacis lauri, & Confectio Archigenis. Emulsionem etiam seu humores lactei parantur ex balsamicis, terebinthinatis & gummosis, cum vitello ovorum subactis, modo fœtida non fuerint.

**OPSERVATIO LUNARIS ECLIPSIS HABITA ULYS-**

*sipone in Palatio Regio die 1 Novembris 1724 a PP. JOHANNÉ*

*BAPTISTA CARBONE, & DOMINICO CA-*

*PASSO Soc. Jesu.*

*Obsre-*



Observavimus hæc Eclipsin Telescopiis, altero quidem Pedum Parisinorum 8, sed clarissimo, altero 10, sed minus claro: utroque tamen lunares maculæ perfectissime discernebantur. Ad temporis dimensionem usi sumus Horologio oscillatorio, vulgo *Pendula*, satis exacto, pluribus ante diebus in ipso observationis loco firmato, & quotidiano examine per meridianam lineam, ibidem a nobis jamdiu inventam, & pluries examinatum, ad medium Solis motum quam proxime reducto. Nocte vero ipsius Eclipsis ter illud ad trutinam revocavimus, ut ejus a vero tempore discordiam deprehenderemus. Primo in transitu *Fomalantis* per Meridianum, Hor. 8 M. 17 Sec. 18. Secundo in transitu *Rigel* seu *Pedis Lucidi Orionis* Hor. 2 M. 35 Sec. 21. Tertio in transitu *Sirii* Hor. 4 M. 4 Sec. 40. (Ascensiones rectæ deductæ sunt ex Tabulis Hierianis.) Invenimus autem Horologium tardius incedere secundis tantum 7, quæ jam addita sunt momento Observationis mox apponendæ.

A Solis occasu usque ad mediam noctem nubes ac pluvix cælum nobis identidem adimebant. Ventus tamen sub horam 1 illud nobis satis clarum restituit, eoque usi sumus ad horam prope tertiam.

Temp. Ver.

Hor	'	"	
1	38	0	Penumbra incipit esse sensibilis.
1	41	0	fit spissior.
1	43	29	fit spississima.
1	47	45	Umbra incipit.
1	49	25	Discus Lunæ apparet deficiens.
2	0	16	Umbra pertingit ad <i>Aristarchum</i> .
2	0	39	pertingit ad <i>Platonem</i> .
2	1	10	<i>Aristarchus</i> totus in Umbra.
2	6	22	<i>Architas</i>
2	8	7	<i>Aristoteles</i>
2	0	29	<i>Pitheas</i>
2	11	28	<i>Galileus</i>
2	13	22	Umbra ad litus Orientale <i>Maris Serenitatis</i> .
2	15	34	<i>Endymion</i> immergitur totus.

Temp. Ver.			
Hor.	"	"	"
2	18	2	<i>Copernicus</i> incipit immergi.
			totus in Umbra.
2	20	7	
2	21	5	<i>Possidonius</i> incipit.
			totus latet.
2	22	8	
2	27	49	<i>Ricciolus</i> incipit.
2	31	56	Umbra pervenit ad <i>Grimaldum</i> .
2	34	37	Ad Litus Boreale <i>Maris Crisium</i> .
2	37	17	<i>Proclus</i> immergitur.
2	40	0	<i>Nubes supervenit, quæ Lunam omnino tegit, diu- que videtur duratura.</i>
3	25	0	<i>Nubes discedit. Jam autem ex Umbra emerferunt Grimaldus Ricciolus Keplerus Galilæus.</i>
3	29	2	<i>Aristarchus</i> emergit.
3	30	30	<i>Copernicus</i> incipit emergere.
			totus extra Umbram.
3	31	34	
3	39	18	<i>Pithecæ</i> emergit.
3	47	46	<i>Timocharis</i> .
3	54	57	<i>Archimedes</i> .
3	57	18	<i>Plato</i> incipit emergere.
			emergit totaliter.
3	58	59	
4	2	0	<i>Nubecula iterum Lunæ aspectum nobis adimit.</i>
4	6	0	<i>Jam Luna restituitur.</i>
4	8	15	<i>Aristotelis</i> totalis emerfio.
			<i>Nubeculis identidem Lunam occupantibus reli- quarum macularum emerfiones exacte observa- ri nequeunt.</i>
4	20	36	Finis Eclipsis, tardius fortasse visus ob tenuem vaporem interpositum.
4	26	0	Definit Penumbra spiffior.
4	28	0	Definit Penumbra sensibilis.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXV. 77

Peculiari profecto cura, ac ea qua fieri potuit diligentia Eclipsin hanc observare conati sumus; non modo ut nostri sauneris partes pro modulo nostro impleremus, quippe Mathesi, ac præcipue Astronomicis observationibus hic addicti, verum etiam, ut Serenissimi Regis ingenio plenius, ut par erat, indulgeremus. Valde enim ipse in hujusmodi observationibus delectatur, ad easque perfecte instituendas, copiosam nobis Instrumentorum suppellectilem, munificentia vere Regia, suppeditavit. Neque vero aut iisdem observationibus interesse; aut Observatorem se nobis identidem adjungere dedignatur; illud unice semper sollicitus, ne, vel minimum, a rectitudine aberretur. Hoc igitur acti stimulo nec diligentiae pepercimus, nec labori, quo tanti Principis ingenio hæc nostra observatio responderet. Accessit & alia qua dudum tenebamur cura, novis, ac clarioribus confirmandi argumentis hujusce Urbis Longitudinem, vel certe ejusdem cum præcipuis Europæ Meridianis differentiam; itemque explorandi, an aliorum Tabulæ Astronomicæ, ad hunc Meridianum reductæ per inventas hactenus differentias, perfecte cælo congruerent? Ex quo enim Ulyssiponem pervenimus, ubi jam alterum egimus annum, nulla contigerat Lunæ Eclipsis supra nostrum Horizontem conspicua. Dux vero Solares, altera die 8 Decembris anni 1722, altera 22 Maii labentis anni, oppositis undique nubibus, observari nullatenus potuerunt. Jam autem repetitis hoc biennio observationibus tum Immerfionum, tum Emerfionum intimi Jovis Satellitis, proxime deprehenderamus, saltem quoad minuta prima, differentiam inter hujusce Urbis, seu verius hujusce Regii Palatii, ac Regii Parisiensis Observatorii Meridianos: minuta nempe horaria 48. (Mox ubi receperimus observationes habitas in eodem Observatorio, deprehendere poterimus & secunda, quæ hic diligenter notavimus.) Hac igitur usi differentia præsentem Eclipsin supputavimus ex Tabulis Hirianis. Tum autem mihi, tum P. Dominico Capasso eadem quantitas, idemque penè temporis momentum pro Initio, Medio, ac Fine Eclipsos prodiit: mihi nempe Init. Hor. 1 m. 48 sec. 4, Medium, Hor. 3 m. 3 sec. 59, Finis, Hor. 4 m. 19 sec. 54; illi vero, Init. Hor. 1 m. 48 sec. 0, Med. Hor. 3 m. 3 sec. 58, Fin. Hor. 4 m. 19 sec. 56. Quantitas utriusque

Digit. 6 min. 53. Sufficiens proinde argumentum erat, quod recte Tabulis uterque usus esset; atque illud unice expectandum, ut coelum pariter supputationibus responderet. Quanquam ex nonnullis Ephemeridibus aliter futurum deducebatur. At revera quam proxime respondit (neglectis scilicet tantum secundis) ut ex ipsa patet observatione.

Fateor tamen, nec me multum fidere hujusmodi observationibus Lunarium Eclipsium, quod attinet ad secunda definienda. Adeo enim male terminata apparet terrestris Umbra, ut ejus, ac spiritioris Penumbrae confinia illico discernere difficile admodum videatur. Hinc non abs re fore putaverim, nonnullas hic subtexere observationes Immerfusionum, atque Emerfusionum intimi Jovis Satellitis, ex iis, quae praesertim hoc anno habuimus; nam multas praeteriti anni in promptu non habeo. Duas tantum memini, & alibi etiam adnotata invenio, quibus scilicet usus est Cl. V. & Illustriss. Dns Franc. Blanchinus, ad determinandam differentiam inter Meridianos Ulyssiponensem ac Urbensem. Has igitur tantum ex praeterito anno subnectam.

Observationes Immerfusionum, ac Emerfusionum Intimi Jovis Satellitis, habitae Ulyssipone in Palatio Regio, & in Collegio Divi Antonii Soc. JESU.

*Regium Palatium, ac Collegium sunt in eodem omnino Meridiano. Omnes observationes habitae sunt Telescopio palmor. rom. 30 Josephi Campani.*

1723.		1724.	
<i>Emerfusiones.</i>		<i>Immerfusiones.</i>	
H.	' "	H.	' "
Die 23 Julii	7 47 0	Die 8 Jun. mane	2 3 28
Die 7 Septembr.	8 21 48	Die 15	3 56 27
		Die 30	2 8 51
		Die 2 Sept.	9 36 57
		Die 9	11 34 26
		Die 25	9 59 21
		Die 4 Octob.	6 26 44
		Die 18	10 21 20
		Die 3 Novemb.	8 42 30

JOH. ADOLPHI CRONII, J. V. D. TRACTATUS de Jure Asecuracionum.

Rostochii

Rostochii &amp; Parchimi, apud Georg. Ludov. Fritsch, 1725, 8.

Alph. 1.

**N**ON desertam ab aliis provinciam occupavit consultissimus Auctor, Syndicus Civitatis Rostochiensis, hanc de jure Affecurationum commentationem aggressus. Pacti enim affecurationis inter mercatores consuetudo ac frequentia pridem hoc argumentum ab utilitate sua Jctis ad calamos in eo exercendos commendavit. Jam olim *selecti Tractatus Juris varii, in materia Affecurationis & cautionis, diverforum*, Venetiis 1571, Colon. 1569, postea Francof. 1586 prodire. Nec ignoti sunt *Benevent. Straccha, & Petr. Santerna*, integri *de affecurationibus*, itemque *Alph. Villagut de usuris circa contractus mutui, affecurationis, &c.* tractatus. Inter plures eminent *Reinoldi Kürike diatribe de affecuratione, juri marit. Hanseatico inserta*, *Henr. Cocceji, Barth. Leonb. Schwendendorfferi, Wolfg. Textoris, Matth. Mayeri, de affecurationibus, & Jo. Werlbosi de instrumento Affecurationis, vulgo Polizza*, dissertationes, nec non *Rutgeri Rulandi, circa negotium affecurationis questionis difficillime deciso singularis*, scripta Germanice & Hamburgi 1630 edita. Quemadmodum & scriptores *de Jure Mercatura*, ut *Jo. Marquardus & Francisc. Stipmannus*, nec non *Schottelius, de singularibus quibusdam Germaniæ juribus*, ex instituto jus affecurationum, maxime secundum usum hodiernum & consuetudines Germanicæ, justo loco illustrarunt. Nemo tamen proinde actum agere Nostrium existimet. Non enim solum, quæ ab istis carptim dicta fuerunt, heic videas congesta, sed & luculento ordine disposita, ita, ut plenam absolutamque, sed brevem simul & concinnam de isthac juris parte commentationem libellus mole exiguus præstet. Verum id imprimis laudem meretur, quod fori Mercatorii usum Noster præ oculis habuerit, casusque permultos diligenti disquisitioni subjectos ubique insperferit. Sunt e jure communi translata, sunt e singularibus juris mercatorii & maritimi plerarumque regionum & locorum ordinationibus studiose collecta, sunt e probatissimis Jctis quoque adducta, quæ ad probandum, disputandum, decidendum in hoc argumento facere poterant. Præmissis quibusdam *de necessitate ac utilitate mercatura, ejusque speciebus juxta ac periculo, præsertim maritima, indeque inven-*

*inventæ affecuratione, methodo JCtis familiari ipsa tractatio adornatur. Cap. I Noster Affecurationis Originem, Etymologiam, Homonymiam, & Synonymiam investigat. Ubi de antiquitate hujus negotii dissenfives JCtorum in medio relinquit, idque solum definit, frequentiam pariter ac nomen affecurationis seculo demum XV inter Italos cœpisse, postea ad Hispanos, ab his ad Belgas, ac dehinc ad Germanos, Hamburgenses sc. & maritimas Hanseaticasque civitates ceteras migrasse. Inter Synonyma, præcipue vocabula apud varias Europæ gentes usitata notat, cum Affecuratio Lusitanis *Aposta*, Hispanis *Seguridado*, & *Seguros de Mercadores*, Italis *Sicurezza*, *Afficuranza*, Anglis *Quietness*, Gallis *Assurance*, Belgis *Versekering*, Germanis *Bersicherung* dici consueverit. Cap. II definitionem & divisiones producit, electa ex diversis aliorum definitionibus illa: quod sit *conventio de periculo mercium alio transvehendarum suscipiendo*; quæ est *Benev. Straccha*. Deinde affecurationem dispescit in maritimam & terrestrem, in affecurationem rerum; navis sc. merciumve, & hominum, in generalem & particularem, in scriptam & non scriptam, activam & passivam, puram & conditionalem, gratuitam & non gratuitam. Cap. III *Causam Effic. & Impulsivam* lustrat. Cap. IV *Subiectum*, puta affecuratorem & affecuratum, eorumque personas intermedias, factores, infitores, ministros, Notarios, proxenetas; quo loco disquiritur, quænam personæ secundum varia jura & statuta ab affecuratione contrahenda vel prohibeantur, vel impediuntur. Cap. V *Affecurationis Objectum* expenditur, quale sunt omnia, quæ mercium numero veniunt & in mercaturam cadunt, quæ sigillatim considerantur, & ex vario jure, statutis, ordinationibus, & consuetudine regionum, vel mercatorum res ab affecuratione remotæ sollicite enumerantur, subjectis enucleatisque variis, ad meliorem declarationem, quæstionibus. Cap. VI *Formam affecurationis* exacte describit, quæ in susceptione periculi rerum alterius, & periculi quidem in itinere, sine affecurati culpa, contingentis, tum quoque in confectione Instrumenti affecuratorii, *Pollicis s. Polizza*, consistit. Exhibetur ejus formula quædam plenior & accuratior, cujus deinde requisita a capite ad calcem explanantur, & quæstiones utilissimæ super iisdem obviæ disceptantur. C. VII *Finem affecurationis*.*

*rationis* constituit proxime in securitate & indemnitate assicurati, tum & in amotione decoctionis & fallimentorum, in conservatio-  
 ne demum mercaturæ, necessario exercendæ. Cap. VIII *Effectus* ex-  
 penduntur, obligationes ex conventionem, assicurati & assicurato-  
 ris adversus se invicem, diversæ, tum ex obligatione veniens  
 actio, quæ varias ex vario contrahendi modo formas induit, datur-  
 que assicuratori & heredibus adversus assicuratum & heredes, ad  
 solutionem præmii promissi, ad ejus quod interest, doli, culpæ-  
 ve levis præstationem; assicurato ejusque heredibus adversus as-  
 securatorem ejusque heredes, ad solutionem æstimationis merci-  
 um, existente casu sinistro, ut & mora commissa, ad usuras centesi-  
 mas, quandoque ad præstandam cautionem, item aliquando ad  
 restitutionem præmii. Cap. IX explicantur *Contraria*, i. e. modi,  
 quibus finitur, vel rescinditur, vel non tenet assicurationis obliga-  
 tio. Afferuntur dolus, metus, error, simulatio, obscuritas instru-  
 menti, læsio enormis, temporis lapsus, quippe in Belgio præscri-  
 bitur actioni assicurati selquianno, quod si vero ultra Europam  
 & Barbariam accidit, triennio, si terra vel fluminibus iter factum,  
 anno, & quidem a tempore existentis periculi, aut ubi de damno  
 per jactum dato agatur, a tempore expositarum mercium. Cap. X  
 ad assicurationis *Affinia* referuntur Bodmeria, fœnus nauticum,  
 conventiones aleam continentes, Hispanorum in auctionibus usi-  
 tata licitatoris assicuratio, & species quædam assicurationis in so-  
 cietate mercatorum irregulari obveniens. *Appendicis* loco Re-  
 sponsum Jctorum Vitenbergensium super Instrumento quodam  
 assicuratorio datum, duæque Instrumentorum Cognitionis, s.  
*Commoſſement*, & locatæ conductæ navis, vulgo, *Certe - Parthey* for-  
 mulæ subnectuntur.

Des Heil. Röm. Reichs vollständige Staats-Rechts-  
 Lehre, anderer und dritter Theil ic.

hoc est,

JACOBI CAROLI SPENERI PLENIOR DO-  
 ctрина Juris Publici Imperii Romano-Germanici.

Tomus II & III.

L

Fran-

Francof. & Lipsiæ, impensis Georgii Marci Knochii, 1724, 4.

Alph. 1 plag. 18.

*Tomus III.*

Ibidem, eodem anno. Alph. 2 plag. 11.

**E**quidem videbitur multis Consultissimus Autor doctrinæ suæ juris publici Libro II, quem duobus his voluminibus absolvit, omnino superedere potuisse, dum in eo speciali tractatione singulorum jurium, quibus in Imperio nostro status publicus continetur, origines investigat. Poterat enim, communi cum aliis scriptoribus methodo, in singulis partibus originum, quæ in jure publico prætermitti nequeunt, indagationem suscipere. Sed ipse hujus consilii causas habere sibi visus est fat graves. Nam id sedulo cavendum existimavit, ne status antiquus Imperii cum hodierno subinde commisceretur, qualem ex ista tractandi consueta ratione confusionem facile intercedere, observavit. Deinde operæ pretium fore existimavit, si verum ac præcipuum historię Imperii Rom. German. usum hac industria, ceu luculentiori quodam specimine, sisteret. Imprimis vero origines illas inter principia Juris publici referendas esse, probe animadvertit, seque eapropter feliciter ac inoffenso pede in libris sequentibus progressurum, credidit, ubi ad pleniorē originum expositionem a se factam provocare liceret. Quæ itaque Celeberrimus Titius olim, simili fere methodo, *de origine atque habitu antiquo Imperii Romano Germanici, ac de originibus Statuum Imperii secularium*, in *Specimine Juris Publ. lib. I* præmisit; item, quæ Ill. Coccejus de *Gentis Germanicæ & Imperii Rom. Germ. deque Electorum ac Statuum Imperii reliquorum*, ut & de *circulorum Imperii originibus* in *Juris publ. Prudentia* disseruit; ea Nostro partim minus sufficientia, partim ordine minus congruo disposita, partim, quod ad *Coccejana* attinet, lubricis quibusdam atque incertis principiis superstructa, visa sunt. Quamobrem tum ulterius progrediendum, tum solidius ac distinctius in originum expositione versandum duxit, eamque in rem *Origines Imperii Romano-German. in genere* Capite I, *Dignitatis Imperatoris, supremi in Imperio regiminis, electionis atque coronationis, juriumque Imperatoris* Cap. II, *Vicariatuum Imperii* Cap.



Cap. III, *Collegii Electoralis, eique competentium Archiofficioꝝ & Jurium* Cap. IV, *Statuum Imperii Ecclesiasticorum & Secularium* Cap. V & Cap. VI, haecenus Tomo II, evolvit. Pergit deinde Tomo III ad *Origines Membrorum Imperii tam immediatorum, quam mediatorum & subditorum*, Cap. VII, *Unionis Statuum ac Membrorum, tum generalis, tum specialis, ex instituto circuloꝝ*, Cap. VIII, porro, *unionis specialis e nexu feudali Statuum Imperii* Cap. IX, & *ex Jurisdictione Imperii universali* Cap. X, *juris coimperandi in comitiis* Cap. XI, *defensionis Imperii communis* Cap. XII, *superioritatis territorialis singulorum Statuum Imperii* Cap. XIII, *juris sacerdotum, tum a singulis statibus Imperii exercendi, tum a Papa occupati*, Cap. XIV. Denique Cap. XV *forma hodierna, defectus & ratio Status praesentis Imperii nostri* ab incunabulis suis repetuntur. In his omnibus non diffitemur, Nostrum, eclectici more, saniores aliorum doctrinas subinde secutum esse, sed iisdem permultum lucis, majoremque fidem, perpetua Historiae Imperii ac documentorum veterum comparatione, plus etiam certitudinis argumentis solidioribus, atque conjecturis felicibus passim, plurimum denique perspicuitatis attulisse, servata ubique distinctione inter ipsius Reip. Germanicae & Jurium Imperii publicorum, statum antiquum & ceteriorem, interque origines singulorum jurium remotiores & propiores. Quae sane operam huic libro impensam praecipue commendare debent.

**AMOENITATES LITTERARIAE, QUIBUS  
variae Observationes, Scripta item quaedam anecdotae &  
rariora Opuscula exhibentur.**

Francofurti & Lipsiae, apud Dan. Bartholomaei, 1785, 8.  
Plag. 21.

Jucundissimas has amoenitates debemus V. C. Jo. Georgio Schelhornio, Memmingensi, qui jam dudum de re litteraria bene mereri coepit. Partem tantummodo primam hac vice exhibuit, quam plures aliae aliquando sequentur. In quibus si eodem delectu usurus est Cl. Autor, quod quidem praecleara ejus industria cum laudabili judicii acumine conjuncta sperare jubet; nullum est dubium,

quin omne litterarum genus per has amœnitates incrementa sit capturum. Lectoribus certe omnibus (modo non sint ex famelico grege τῶν ἀμύσων, ἀναφροδῖτων καὶ ἀπροσδυσύσων, quibus nihil pulchrum, nihil amœnum, nisi quod panis, quæ vox eorum, lucrando est) vel ipsa raritas rerum propositarum non potest non esse gratissima. Ita in præfenti collectione primo loco conspicitur *Descriptio libri rarissimi, sub ipsis typographia inventa initiis excusæ*, quales etiam in præstantissimis, multis bibliothecis frustra quæriveris. Liber averso folio incipit, averso desinit; prima autem & ultima pagina glutine tegmini vel involuero affixa est. Continet compendiosam rationem potissima quatuor Evangeliorum argumenta memoriæ mandandi: hinc cuilibet textus folio e regione posita pagina sistit figuras tabulis ligneis incisas, quæ, numero ubique capitum adnotato, textui respondent. In folio minori impressus triginta absolvitur paginis, haud opisthographis: ad deformitatem autem vitandam duæ semper paginæ puræ conglutinatæ sunt. Litteræ tabulis insculptæ sunt: ut vel ex hoc appareat, in antiquissimorum codicum classem librum referendum esse, cum haud mobilibus nec sejunctis typis impressus sit. Character Gothicus est, majusculus, ater, crassus & informis. Litterarum figura atramento sæpe deformata, & venter earum, vacuus alius & albus, obductus & repletus, ut scilicet inde agnoscas artis typographicæ infantiam. Nec desunt crebra scripturæ compendia. Ad lacunas quasdam paginarum explendas nunc ductus longius extenduntur, nunc asserisci, aut animaleulorum quorundam figuræ adjiciuntur. Ad seriem chartarum designandam circa ultimi versus extremitatem signaturæ, ut vocant, apponuntur, ita ut prima pagina *a*, secunda *b* & sic porro ostendant. Plura ipsæ *Amenitates* narrabunt; cum & illa, quæ nos inde protulimus, jam satis evincant, ad venerandæ vetustatis monumenta typographica præ suo istum librum Mnemonicum referendum esse. Sequitur erudita *de vita, moribus & scriptis Marsilii Ficini* Commentatio, a Cl. Schelhornio ex ipsis potissimum Marsilii scriptis collecta. Ea & propterea eruditæ accepta erit, quod Vita Ficini, a Dominico Mellino, ut memorat Alexander Natalis, descripta, rarissime obvia est. Constat § §. 30, & a pag. 19 procedit usque ad pag. 118.

Tanta

Tanta autem cum cura, tantaque circumspectione conscripta est, quantam in re tali a viro prudenti exigere queas. Hinc Commentationi subjungitur statim *Apologia* Cl. Schelhornii *pro Marsilio Ficino, Magia postulato*. Vere autem doctissimus Autor ostendit, omnem hanc suspensionem in Ficinum ex libris ejus *de Vita*, maxime omnium ex tertio, *de vita cœlitus comparanda* derivatam esse, sese autem nihil magiæ diabolicæ, multum autem superstitionis anilis in Marsilio deprehendere. Et sane, cum Ficinus non Philosophus modo Platonicus, ut vulgo accipiunt, sed etiam peritus, ut erant tempora, Mathematicus fuerit : adhuc propter infirmissimam corporis valetudinem strictam dietam observaret, omniaque ad sanitatem, etiam minutissima, examinaret ; necesse erat, ut primo a vulgo multum dissentiret, dein singularia multa sectaretur, postremo Magus declararetur. In quo nobis similia cum Apulejo Platónico, cujus simillimus erat, fata tulisse videtur. *Quarto* loco leguntur *Leonardi Lauredani, Venetiarum Ducis, litteræ ad reip. Memmingensis proceres*. Datæ sunt die XVI Julii, Indictione XII, anno MDVIII, & comprehendunt querelam Ducis Venetiarum de bello, quod illis Maximilianus I inferebat, quod vulgo *bellum Cameracense* dicitur, quod Cameraci inter Imperatorem, Julium II Pontif. Ferdinandum Catholicum & Ludovicum XII Galliarum Regem fœdus contra Venetos inivitum est. Multa de amore & veneratione Cæsaris & Imperii Romano-Germanici differit, & Ludovici XII artes aliorumque malevolorum depingit, sed tali Latinitate, quæ sit putida passim & ridicula. Excipit *Jo. Christophori Wagenheilii, JCrî quondam & Philologi Altorsini famigeratissimi, Dissertatio adhuc inedita de Joanna Papissa* : & mox adduntur pag. 195 *Argumenta potiora, quæ a viris eruditis contra historiam de Joanna Papissa afferri solent*, quorum tamen autorem nescit Cl. Autor, etsi bene noverit, seculo superiori in Academia Altorsina conscripta esse. *Septimo* loco *de secunda Novi Testamenti editione, per Erasmus curata*, differit Cl. Schelhornius. Intelligit illam, quæ ex officina Frobeniana Mense Martio A. MDXIX prodiit, quam non modo cum cura recensuit, sed & multa, quæ ad historiam hujus editionis pertinent, in medium protulit. Jungitur *Octavo* lepidissima illa & gravissima Epistola *de Magistris*

*stris nostris Lovaniensibus, quot & quales sint, quibus debemus magistralem illam damnationem Lutherianam, quæ olim A. 1520 typis impressa est. Nono apparet observatio de Epistolis Caroli Ludovici Electoris Palatini & Degenfeldia Baronissa amatoris, quas Cl. Schelhornius pro fictitiis habet, eo quod, paucis leviter mutatis, defuntæ sunt ex Æneæ Sylvii libello, qui inscribitur, Euryali & Lucretia amores. Huic proxima sunt Julii Cæs. Scaligeri Epistolia duo, quæ inter Epistolas Scaligeri, Hanovix A. 1612 junctim editas, frustra quærentur; edita tamen jam A. 1619 Lugduni Batavorum cura ac diligentia Joachimi Morfi; quam editionem doctissimus Autor plane expressit. Undecimo loco habentur septem Epistolæ ineditæ, una per Casparem Bruschiu, reliquæ per Wolfgangum Rychardum conscriptæ: quibus multa ad statum Reformationis Ecclesiæ Ulmenfis pertinentia traduntur. Et dignum notatu, Rychardum illum epistolis suis ita plerumque subscribere: Vale ex Ulma, tertio Calend. Mart. Anno ab adventu spiritus Helix quinto, item ab ortu, manifestatione spiritus Helix, numerantem ab initio Reformationis. Ultima inter has amœnitates, sed & ipsa est amœna, Descriptio vetustæ editionis Lactantii, quæ A. MCCCCLXXI Venetiis prodiit. Ex optimo codice eam expressam esse, variis exemplis ostendit Cl. Autor; simul aliquot conjecturas V. C. C. A. Heumannii ex eadem confirmat. De eruditissimis Annotationibus, quas passim huic opusculo adjectas reperies, singulatim dicere locus non permittit. Nos, qui non sine voluptate inter has amœnitates versati sumus, doctissimo Schelhornio operam suam bene positam gratulamur: optantes, ut quam primum plures partes nobiscum communicet, ac ut possit, faciles rariorum opusculorum possessores inveniat.*

**DESAXONUM ORIGINE CONJECTURÆ  
verosimillimæ; Autore M. CHRISTIANO HENRICO  
WEISSIO, Lycei Chemnitienfis Correctore.**

Chemnitii, apud Conradum Stœffelium, 1724, 8.

Plag. 5.

**S**i quæ gens est, cujus de origine eruditi variis sententiis inter se  
dis-

diffident, mireque fluctuant, ea profecto est Saxonica. Deficientibus enim certis ac luculentis de Saxonum populo monumentis, tot ferme de ortu initisque ejus sunt sententiæ, quot unquam in origine ejus gentis evolvenda fuere occupati. In his tamen omnibus opinionibus Clariss. Autori nostro adeo nulla arrisit, ut reliquis examinatis rejectisque, novam aliquam eamque veri similio-rem indagandam putaverit. Eo vero abit Clariss. viri conjectura in hisce pagellis, non incomate scriptis, proposita: non unum aut singularem populum fuisse Saxones, ut hodie ex. gr. sunt Prussi Polonive, sed potius concursum complexumque multarum gentium, ad maris Balthici oram imprimis habitantium, quæ aliæ post alias coiverint, inque unum tandem corpus concreverint. Proinde quoque Saxonum nomen non tam sanguinis ac nationis, quam certi vitæ generis, quod illi omnes, qui confluxere, populi tenuerunt, extitisse putat. Patriam eorum, unde in alias demum provincias excursions fecerunt, Jutiam, in borealem & meridionalem olim divisam fuisse, opinatur. Plurimum autem gentium congressui ortum debere Saxones, inde probare studet, quod a piratica, quam exercuere, Saxones primum innotuerint: plures vero ad Mare Balthicum populi maritimo huic latrocinio fuerint dediti. Nullam enim probabilem rationem exquiri posse, cur veterum scriptorum nemo Saxonici nominis faciat mentionem, antequam latrocinia ipsorum percrebuerint. Gravissimum huic rei argumentum præbere autumat vocem *Saxe*, quæ prisca Germanica lingua raptorem, prædonem, spoliatorem, piratam notaverit, qualem prima Saxonum turba sese gessit. Eoque minus de hac vocis significatione dubitandi locum relinqui, quod in hodierna Anglica, e veteri Saxonica prognata, lingua *Sack* rapere, prædas agere, exspoliare significet. Neque abire ab hac notione veterem illam Germanicam locutionem, in Agricoltæ proverbii Germanicis occurrentem, *eine Stadt Sackmann machen*, i. e. urbem militibus diripiendam concedere. Denique huc accedere, quod *facire* ferreo Latinitatis seculo idem fuit, quod capere & diripere. Tandem quoque varia veterum testimonia pro sententia sua allegat: imprimis Ammiani Marcellini illud, quo Saxones diffusam & ferocientem variarum gentium plebem nominat. Quemadmodum  
autem

autem Clariss. Autor noster a diripiendo Saxonum vocem unice arcessit, ita & vicinos finitimosque eis populos, bellandi hoc genus in laude ponentes, Saxonum, id est, prædonum nomen, sibi tribuisse censet. Refutat quoque Vir Clariss. eorum opinionem, qui Saxonum nomen a *Saks*, quo nomine certum genus cultrorum, quibus Saxones olim usi sunt, designabatur, derivant. Saxones quippe multo ante hoc nomine fuisse appellatos suspicatur, quam cultris eorum inditum hoc nomen sit. In fine schedialmaticæ hujus Clar. Autor duas objectiones, quæ sibi fieri possint, diluit. Altera nititur testimonio Bedæ, in Historia sua narrantis, Anglos in Jutia Vitarum inter & Saxonum provincias sedisse. Altera illa est, quod credibile non sit, Britannos Saxones, si ex latronibus piratisque collecti fuissent, in subsidium auxiliumque contra hostes vocaturos fuisse. Solutis his objectionibus, rariores quosdam libros, de origine Saxonum compositos, enumerat: in his *Roberti Sheringhami* librum de Anglorum gentis origine, qui anno 1670 Cantabrigiæ in 8 prodiit, & *Job. Andr. Angelini Bontempii* libellum qui Perusis 1697 editus in 12 sub titulo: *Historia dell' origine de Sassoni*. Imprimisque se dolere, Cl. Autor ait, sese hos libros nancisci non potuisse, ex quibus forsitan certiora cognoscere licuisset. Et sane negari nequit, multa in Sheringhami opusculo inveniri, quæ alibi frustra quæras. Minime tamen eundem cum Nostro facere, vel iste locus, quem *αἰς ἐν παρόδῳ* ex pag. 54 huc transferemus, declarat. *Errant*, inquit, *imprimis, qui Cimbroso ita nuzcupatos esse arbitrantur, quia prædones fuerint & per mare piraticam exercuerint: quia, quicquid sit de Cimbrorum prædationibus & rapinis, quas omnes olim gentes, quantum poterant, agitarunt, Germanica vox Cimber, non furis sed robusto militi & ad pugnam parato quadrat.* Quo pertinent & illa, quæ de Saxonum origine pag. 207 pronuntiat. *Mibi*, inquit, *eorum sententia maxime probatur, qui a saxis, i. e. incurvis & serratis ensibus, falcium & cultrorum æmulis, Saxonibus nomen deserunt.* Quod ad *Bontempii* librum attinet, non multam utique utilitatis Clar. Autori afferre potuisset: is enim quæ de Saxonum origine habet, & admodum pauca & sterilia sunt, & minime probata, siquidem parum apte Saxonum nomen a Germanici verbi *sitzen* imperfecto *sass* deducit. Neque  
jam

tam id agit ut Saxonicae gentis originem explicet, quam ut Reges, qui ab antiquissimis temporibus illi praefuerunt, praecipuaque eorum facta ex Saxone, Cranzio, Albino aliisque scriptoribus collecta ordine enarret.

CARPENTARIANA, OU REMARQUES D' HISTOIRE, de Morale, de Critique, d' Erudition, & de Bons Mots de M. CHARPENTIER, de l' Academie Françoise.

hoc est,

CARPENTARIANA, SIVE OBSERVATIONES Historicae, Morales, & Criticae, nec non sales eruditi FRANC. CARPENTARII, Academici Gallici.

Parisiis, apud Nicol. le Breton, Fil. 1724, 12.

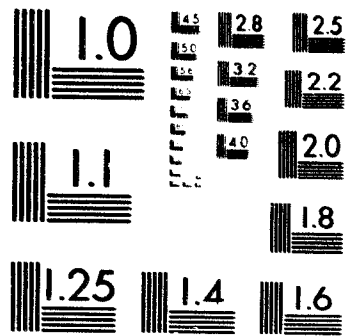
Alph. 1.

**D**UO jam effluxerunt lustra, ex quo MSCtorum Carpentarii, quem A. 1702 diem obiisse supremum in Actis nostris A. 1718 p. 343 annotavimus, edendorum curam in Bocheronium devolutam, spemque factam esse accepimus, fore, ut ex illis Carpentariana primum prodirent, sive varia annotata, argute dicta, & carmina, vel ab ipso Carpentario, vel ab aliis composita, & in Museo ipsius reperta. Haec ipsa nunc demum prodeunt, & quod in praefatione monetur, per incuriam typographi in singulis paginis totius operis minus recte *Carpenteriana* dicuntur, in Catalogum scriptorum in *ana* desinentium, a doctissimo Lilienthalio in selectis literariis p. 153 concinnatum, omnino referenda, quippe de quibus idem, quod de reliquis scriptis in *ana*, ferri potest iudicium, videlicet, variis, quae facile & sine reipublicae literariae detrimento ignorari possunt, immixta esse nonnulla lectu scituque dignissima. Nostrum est, ut ea, quae nobis commemoratu praereliquis digna videntur, cum erudito & curioso lectore communicemus.

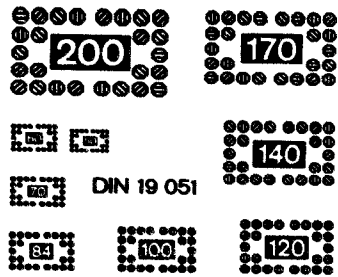
Ad historiam civilem ea potissimum spectant, quae p. 141 & p. 316 sqq. leguntur. Priore loco narratur, tres Francisci I filios, Franciscum, Henricum & Carolum, ab Helvetiis, ad Iustriam

M

neces-



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24



ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>



necessitudinem exoratis, dictos fuisse Sadrach, Mesach & Abednego: posteriore vero, qua de causa, & quo supplicii genere Christina Sueciæ Regina, quam androgynam fuisse nonnulli crediderint, Marchionem Monaldeschi, natione Italum, sumum stabuli sui præfectum, Fonte Bellaqueo interfici iusserit.

Historia autem literaria plurimis in locis egregie illustratur, quandoquidem Carpentarius cum Costario iussu Mazarini catalogum eruditorum Gallorum confecit, quoad maximam partem huic operi insertum. Et merito laudanda est in eo, quæ in hac gente rarior est, sinceritas, quod eruditos, nulla sectæ vel Ecclesiæ, cui addicti fuerunt, ratione habita, dignis elogiis sit prosecutus. Ut singularia quædam, ad rem literariam spectantia excerpamus, non prætermittendum ducimus, quod p. 1 de Turcarum scriptoribus historicis commemoratur, latere scilicet quam plurimos in Bibliotheca Regia, quorum, si Leunclayii annales, non ita magni faciendos, exceperis, nullus in linguam aliquam Europæam sit translatus: summa etiam a Turcis laude celebrari historiam quandam Regum, versibus Persicis conscriptam a *Ferdous*, rustico quidem, sed ad Poesin nato, cuius carminis disticha singula Rex Persarum numo aureo compensasse dicitur. P. 4 asseritur, Balsacium ipsum, & non Ogerium, autorem esse Apologiæ, in qua se ipsum plus iusto extulerit: p. 18, Franc. Eudesium, in pago *de Mezerai* natum, & propterea Mezeræum dictum, primum operis sui historici tomum minus bene, alterum non ita male, tertium vero peregre conscripsisse, atque in hoc ultimo perficiendo commentariis *Puteani* usum esse: & quanquam opus hoc infinitis scateat erroribus, omnium tamen eorum, in quibus historia Francica descripta sit, esse præstantissimum: porro, Mezeræum hunc fuisse Secretarium Academiæ, parvum corpore, & infelici vultu (*un petit homme de mauvaise mine*): p. 20, Morinum, a Maresio proditum, duobus tantum suffragiis esse damnatum; & primum quidem fuisse adjunctum rei pecuniariæ (*Commis des Finances*), postea vero uni alterive a manibus fuisse, & serviisse calamo, in literarum figuris scite formandis versatissimum. P. 25 Claudium Quilletum, cuius Callipædia satis nota est, per aliquod tempus artem excoluisse Medicam, atque hoc titulo Romæ in ser-

viisse

viisse Marefchallo d'Eſtrées, cui legato a fecertis eum fuiſſe, perperam tradit Bælius. P. 29 Autorem libri, Italico ſermone ſcripti, & in Gallicum translati, cui titulus : *Explorator Turcicus*, in quo hiſtoria Turcica ſuperioris ſeculi deſcribitur, eſſe Joannem Paulum Maranam, Mediolanenſem, teſtatur: id quod ipſius autoris chirographo firmat, quod Carpentarius dari ſibi poſtulavit, cum juffu Cancellarii librum hunc legiſſet, & loca quædam omitti oportere judicaffet. P. 43, Menagium verſioni epigrammatum Martialis Marollianæ inſcribi curaffe : *Epigrammes contre Martial*. P. 53, Nicolaum Francum, Poetam Italum haud incelebrem, e patibulo ſuſpenſum eſſe juffu Pii V, non tam ideo, quod in Paulum IV aculeos emiſiſſet, quam quod Papa odio ipſius flagraverit virulento, (*qui par une haine particuliere lui chercha querelle affez mal à propos.*) P. 76, Johannem Launojum ſua ætate, poſt Arnoldum, omnium Gallorum doctiſſimum fuiſſe Theologum, hiſtoriæ eccleſiaſticæ, recentioris imprimis, peritiſſimum, & pro candore ſuo veritates nonnullas, placitis Romano-Catholicorum adverſas, libere profeſſum eſſe ; plurimos quoque Sanctos de throno ſuo dejeciſſe, a Feramo ſequentibus collaudatum verſibus :

*Tu quoque, Launoj, veri indagator & index,  
Addita quæ factis numina falſa doces.*

Eundem inter alia opuscula quamplurima, Pariſiis obſidione cinctis, libellum edidiſſe de delectu ciborum in jejuniis, in eoque commonſtraſſe, carnem non tollere jejunium. P. 80, librum Helotii, cui titulus : *L' Ecole des filles*, in Belgio impreſſum, Pariſiis publice combuſtum, & Autorem, qui fuga ſibi conſuluerat, in efigie eſſe ſuſpenſum. P. 82, Peliffonium, in linguis, Græca, Latina, Italica & Hiſpanica erudiſſimum, qui præter alia hiſtoriam Academicæ Francicæ, & Gallicam paraphraſin Libri I Inſtitut. edidit, admodum deformem fuiſſe ; mulierculis tamen ſeſe pergratum amatumque reddere potuiſſe, ut in illum quadraverint verſus Ovidii :

*Non formoſus erat : ſed erat facundus Ulyſſes  
Et tamen æquoreas uſſit amore Deas.*

P. 127, Capellanum a nonnullis Academicis dictum fuiſſe *le Chevalier*

lier de l'ordre de l'Araignée, i. e. equitem ordinis telæ aranearum, ob sorditiem, p. 277 & 471 quoque notatam: cui Carpentarius sequens epigramma, manu incognita scriptum, offerri curavit, quod p. 455 legitur, & in quo ejus avaritiam & carmen *de ia Pucelle* acriter perstrinxit:

*Ille Tigellinus, tota notissimus urbe,  
 Fraudibus insignis versibus atque malis;  
 Frigidus Heroum cantor, quem Regia torvo  
 Nascentem adspexit lumine Calliope:  
 Dona Ducum, & famam qui captans arte sagaci,  
 Nomen & ingentes accumulavit opes:  
 Non potuit semper Nemesin vitare potentem,  
 Ultoresque Deos sensit adesse sibi.  
 Nunc exors fama, nunc pondus inutile terra,  
 Ediscit sannas ludibriumque pati.  
 Et male quaesito dum sordidus incubat auro,  
 Et numerat nummos, Pontice; vivit inops.  
 Causa malorum in promptu est, illaudabile Carmen,  
 Atque malo pejor carmine avaritia.*

P. 169 Racanus, ex illustri familia *de Beuil* natus, primus Gallorum Poeta Lyricus fuisse dicitur, ad linguam vero Latinam discendam adeo ineptus, ut ne suum *Confiteor* quidem ediscere poterit. P. 175 Calvino, cujus verum nomen fuit *Cauvin*, A. 1564 (non 1594 uti per errorem typographi positum est) demortuo, cum undecim morbis conflictandum fuisse, relatum legimus, altero semper alterum excipiente, eaque de causa adeo morosum fuisse, ut nonnulli dixisse perhibeantur: se cum Beza, viro disertissimo, in inferno esse malle, quam cum Calvino in paradiso. P. 215 Colletet, bonus quidem, sed non adeo dives Poeta, tres suas ancillas, unam post alteram, uxores duxisse, & cum a Cardinale Richelio pro sex versibus aliquando sexcentas accepisset libras, sequens scripsisse dicitur epigramma:

*Armand, qui pour six vers m'as donné six cens livres,  
 Que ne puis je à ce prix te vendre tous mes livres.*

P. 284 lepida habetur historia, ex qua ea illustrari possunt, quæ in Actorum nostrorum Supplem. Tom. V p. 541 recensuimus. Cornelius senior carmen composuerat inscriptum: *l'Occasion perdue & recouvrée*. Hoc cum innotuisset, Cancellarius Seguerius Cornelium ad se accersit, & propter scandalum hoc carmine publice datum, quippe quo hominis dissoluti notam sibi ipsemet inuulsisset, graviter reprehensum, stato die secum peccata coram Confessionario expiare iussit. Cum itaque Cornelius, dicto audiens, coram P. Paulino, se versus impudicos scripsisse, confiteretur, ab hoc illi per modum poenitentiae impositum est, ut primum librum de imitatione Christi Gallico, eoque ligato sermone exponeret. Primo autem libro hoc ab omnibus magno cum plausu recepto & multoties recuso, Cornelius alterum quoque librum iussu ac precibus Reginae transtulit; nec non tertium, cum iniqua valetudine aliquando esset tentatus. P. 303 Varillasium legimus viginti annos stylo eleganter formando impendisse, omnemque gnauiter navasse operam, ut duritiem sermonis, quæ in scholis contrahi solet, evitaret. P. 340 commemoratur, Scuderium, cum sorore sua in diversorio consultantem, quo mortis genere Princeps, quem nempe in fabula sua Romanensi, quam *Cyrus* inscripsit, sibi finxerat, e medio tollendus esset, a mercatoribus in proximo conclavi cubantibus proditum, captumque Lutetias esse deductum. P. 398 festivum exhibetur epitaphium, quod Scarroni posuit *Moisant de Brieux*, Consiliarius supremi tribunalis Metensis:

*Voir les ris tout en pleurs, est une étrange chose,  
Et qui surprend d'abord:  
Mais qui ne surprend plus, quand on en sait la cause.  
Hélas! leur Pere est mort.*

Commeleti dum pag. 472 Carpentarius meminit, Astronomi pauperis & egeni, in Bibliotheca Regia sex Tomos in fol. se vidisse refert de infelicitate literatorum, eorundemque numerum facile augeri posse, arbitratur: ubi etiam caput, quod de eodem argumento ipsemet in libro de excellentia linguæ Gallicæ composuit, Huetio perplacuisse confirmat. Sed ne ea, quæ ad ipsum Carpentarium pertinent, prætermittamus, ex variis epigram-

matibus, in quibus Græcorum anthologiam passim imitatus est illud tantum describere juvat, quod rogatu pictoris, qui faciem ipsius accurate expresserat, de semet ipso fecit, quodque pag. 287 legitur:

*Le Rang, ou je suis parvenu,  
N'est pas d'un fort grand revenu ;  
Un Doyen de l'Academie  
Fait peu craindre son Tribunal :  
Pour être estimé dans la vie  
Il faut pouvoir faire du mal.*

Sic etiam certiores nos esse jubet p. 159, versionem epigrammatis Græci, quod in Menagianis Conrartio tribuitur, Græcarum & Latinarum literarum experti, cum annexa epistola, a se esse compositam : p. 369, se multum operæ contulisse in itinerarium Nicolai du Loir, Parisiis An. 1654 impressum, & primum Tomum equitis Chardini, ac utrique præfixam dedicationem elaborasse : se maximam partem præfationis in Catullum a Cappello editum, itemque præfationem & epistolam Dictionario Academiæ Gallicæ præmissam, & dedicationem Athenarum Guilletii confecisse : p. 401, se anno ætatis XXII vitam Socratis edidisse, & totum transtulisse Xenophontem, cujus Cyropædiam non fabulosam, sed veram Historiam esse, contendit, P. 418, se etiam Autorem esse testatur libelli, cui titulus: *le Voyage du Valon tranquille*, & in illo quamplurimas personas, quin & suam quoque ipsius sub Amaxitis nomine, graphice depinxisse: p. 460, se quoque scripturum fuisse librum de pictura loquente, seu de quæstione, utrum picturis, res gestas repræsentantibus, subjicienda sit inscriptio, nec ne: p. 487, sibi denique ab Academia injunctum fuisse silentium, ne contra Fureterium ulterius scriberet, ad cujus invectivas in dialogo quodam jam acerbè satis responderat, quemque cum aranea comparaverat, proprio pendente filo. In antiquis scriptoribus sæpius desiderat judicium, notatque, quod naturam non intueantur nec sequantur; ex. gr. p. 143, quando Horatius *nitorem dicit urcere*, cum oculis offundere caliginem, dicere debuisset: p. 7, quando Ovidius moribundum

dum *digitis morientibus fila lyra retentasse* canit. &c. P. 59 Senecam dicit plus gratiæ conciliare aliorum scriptis, in quibus citatur, quam suis ipsius, eo quod stylus ipsius vinculis sit destitutus.

Ex reliquis observationibus annotare quoque liceat sequentes ad rem Theologicam maxime spectantes. P. 5 Bignonium, cuius stupendam memoriam p. 238 prædicat, dicenti, Romam esse sedem fidei, respondisse ait: hoc quidem verum esse, sed fidem illam similem esse hominibus, qui nunquam reperiantur domi. P. 210, religionem Romano-Catholicam multiplicando populo valde esse contrariam, hincque in solo Electoratu Saxonico majorem hominum inveniri copiam, quam in omnibus Imperatoris provinciis Germanicis. Pag. ead. literas MCCCCLX, qui annum indicant 1460, prædictionem continere papatus Leonis X, quem eo ipso anno Papam creatum esse dicit, & in hanc sententiam posse explicari: *Multi Cæci Cardinales Creaverunt Cæcum Leonem X.* Sed Papam Leonem X A. 1513, non 1460, electum esse, extra omnem dubitationem positum est; & literas illas ab Hutteno ita expositas esse, ex codice quodam manuscripto refert Cl. Burckhardus in eruditissimo de Ulrici Hutteni vita commentario, P. III p. 48. Hinc veram hujus expositionis originem facile nos divinare posse nobis videtur, videlicet Huttenum Romæ fuisse A. 1513, quo Leo X electus, & portam forte prætereuntem, An. 1460 procul dubio reparatam, ideoque numeris hunc annum indicantibus insignitam, literas hæc ita ex ingenio suo de Leone X ejusque electione esse interpretatum. Porro p. 352 refert, Legatum quendam, Constantinopoli venientem, Romæ Pontificem in oratione sua non solum Abelis, Noachi, Melchisedeci & Aaronis nominibus compellasse, sed etiam sequenti titulo, quem longe eminentissimum duxerit, usum esse: *Il Sultano della chiesa Catholica, è il Gran Turco delli Christiani.* P. 245 S. Maturinum perhibet Patronum dici stultorum, & pro ipsa sumi stultitia, eo quod prima syllaba *Mat*, Italice *matto*, stultum significet. P. 340, Eliam, in cælum sublatum, parabolice indicare, pietatem evolasse in cælum; pallium vero relictum esse Monachis, ut personas honestorum hominum agentes, alios deciperent: qua occasione etiam observamus, Monachos sæpius (ut p.

18, 28, 147, 280, 308) deridendos propinari; & primo quidem loco sequens habetur epigramma Carpentarii:

*Frere Roch de son froc bridé  
Exorcissoit un possédé;  
Le diable à l'instant part du gîte,  
Redoutant moins en frere Roch  
La puissance de l'eau benite,  
Que la puanteur de son froc.*

Pag. 240. Autor observat, ex quo doctrina Lutheri prædicata sit, Romano-Catholicos in inscriptionibus quoque sepulcralibus testatum fecisse, credere se purgatorium, a Lutheranis negatum. P. 325 Laurentii Raggi ridet simplicitatem, qui Episcopus primum factus Catanæ in Sicilia, postea ob insignem stoliditatem ab Urbano VIII purpura donatus, & Auditor cameræ Apostolicæ fuit. Hic, cum aliquando contra causam, cui favebat, Codex testari diceretur, iratus præcepit, ut Codex, testaturus, se præsentem sisteret in judicio; acceptoque responso, inveniri illum posse in domo patroni hujus causæ, lictores misit, ut illum adducerent; qui Codicem sibi traditum attulerunt, librum illum damnatum esse opinantes. Quo facto Cardinalis hic fabula totius Romæ exstitit. Ex observationibus denique moralibus, passim insperis, unicam duntaxat ex p. 293 sq. annotabimus, dignam sane, quæ diligentius perpendatur: velle scilicet nos quidem amari, sed facere ea, quæ nos non possint non exosos reddere: tyrannorum nos imitari mores, & velle suspici ut Evergetas: pro fratribus haberi velle ab iis, quos hostili animo prosequamur; unum amorem & benignitatem facile parere amicos.

#### NOVA LITERARIA.

Thesaurus Italiæ & Siciliæ *Grævio-Burmannianus* propediem integer prostabit, multo quidem pluribus, quam initio constitutum fuerat, Voluminibus; siquidem præter scripta in primo Operis Conspectu memorata, accessere insuper Libri octoginta duo, plerique vel rariores, vel hætenus inediti.



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia*

*Calendis Martii Anno MDCCXXV.*

**Q.** CURTII RUFII DE REBUS GESTIS ALEXANDRI M. Libri superstites, cum omnibus Supplementis, variantibus Lectionibus ac Notis perpetuis FR. MODII, V. ACIDALII, T. POPMÆ, J. FREINSHEMII, J. SCHEFFERI, C. CELLARII, N. HEINSII, selectis & excerptis PH. RUBENII, F. RUTGERSII, C. BARTHII, J. LOCCENII, M. RADERI, CL. SALMASII, J. FR. GRONOVII, M. TELLIERII, C. A. HEUMANNI, itemque J. PERIZONII Vindicis & aliorum observationibus auctoribusque Indicibus. Curavit & digessit HENRICUS SNACKENBURG.

Delphis & Lugd. B. ap. A. Bemann, & Sam. Luchtinans, 1724, 4 maj.  
Alph. 6 plag. 2 Tabb. æn. 17.

**Q**uid novi nova hæc Curtii editio apportet, index libri fati declarat. Blancardi certe, Schrevelii, & Pitisci rationes deseruisse Cl. Snackenburgium, primo patet intuitu: ac tot celeberrima nomina, quorum adnotationes promittuntur, magnifica omnia & exquisita sperare jubent. Nihilominus illi, qui usu didicerunt, quam sæpe quidam homines Salmasiorum & Gronoviorum hedera abutantur, hæsitabant paullisper, cum libri molem, & tot virorum doctorum opera inter sese conferent. Nos vero, quibus cum illo genere hominum depugnare non vacat, simpliciter pronuntiamus, Curtium hunc multa habere, quibus antea impressos omnes vincat. Et quamvis proinde in fronte scriptum sit: *curavit & digessit H.*

N

Snacken-

Snackenburg; quippe quo nil nisi curam & laborem in digerendis aliorum observationibus Vir doctus sibi vindicat; multa tamen insuper *ὁμολογία* ab eodem allata esse testamur, quæ vero, ut ipse profitetur, per festinationem adscripta sunt. Noltrum est, singulatim quædam adferre: cum ut legentium cupiditati satisfaciamus, tum ut iudicii cuique materiam suppeditemus. Externus nitor libri & prima faciei elegantia ad morem hodiernum atque ad modum, quo eruditi imprimis Batavi, dum variorum notas emittunt, aliquam gloriam adepti sunt, curatissime exacta sunt, ita, ut ne nummos quidem aliasque imagines, nec expeditionis Alexandri designationem desideres. Jam *varia lectiones*, quas olim non sine tædio in Freinshemianis editionibus ad calcem rejectas quærere necesse erat, separatæ quidem ab adnotationibus, singulis tamen paginis subjectæ nunc visuntur: ea forma, qua interpretationes subjiciuntur ab illis, qui olim in usum Delphini veteres scriptores evomebant. Illæ tamen multum etiam auctæ sunt. Nam & ex præstantissimo, quantum conjectura assequitur, codice Florentino, ab N. Heinsio excerptæ lectiones discrepantes, & aliæ a Cl. Editore ex uno Leidensi & duobus Vossianis codd. descriptæ nunc immixtæ sunt, quæ sane haud parvum apud peritos libro pretium conciliabunt. Accedunt nunc primùm editæ conjecturæ & notulæ Illustris N. Heinsii, quas oræ codicis sui, prout in mentem venerant, adscripserat: non elaboratæ illæ quidem & ab Autore ad editionem paratæ; acceptissimæ nihilo secius omnibus, qui norunt eximium illud ingenium, quique ab aliorum tumultuariis cogitationibus ad inquirendum & maturiora proferendum excitari amant. Aliquot vero ex his non sunt brevissimæ; maturas potius diceres, nisi omnia ad notam Heinsii eruditionem exigere velis, qualis illa est ad Lib. VI Cap. XI n. 3. Porro & Brunonis, & Freinshemii atque Cellarii Supplementa integra suis quæque locis inserta sunt: neque minus, quæ Freinshemius de ætate, nomine, editionibus Curtii, & aliis hujuscemodi disseruit, commentariis præmittuntur, quæ hic illic auxit Snackenburgius. Sed ne omnia Freinshemianæ editioni respondere putes, omiſsa sunt loca, ut vocant, parallela margini ab illo adscripta, & summaria in superiore parte paginarum denotata:

tata: quod institutum, olim admatum, hodie obsolevit. Indices eosdem, qui in editione A. 1670 expressi sunt, non exhiberi, nemo gravabitur: cum ii, quos dedit Cl. Editor in Curtium, in Adnotationes & autorum illustratorum usui sint magis accommodati. Sequitur, ut de ipsis Adnotationibus pauca dicamus. Quæ primo loco indicantur Modii, Acidalii, Freinsheimii & reliquorum integræ partim, partim selectæ tantum aut contractæ leguntur. Neque illud dissimulavit Cl. Editor, qui consulto consilio solemne illud: *cum integris adnotationibus*, in fronte non appingit, & in Præfatione abunde demonstrat, quod fuerit rationibus suis alienum, Freinsheimii nominatim integrum Commentarium addere. Idque etiam exemplis cognoscere licet. Nam ubicunque Freinsheimii adnotatio fuit laxior, ibi aut plane omiffa est, ut illa ad Lib. IV Cap. XV n. 28, aut, abscissa aliqua parte, contracta, quod ex notis ad ejusdem Libri Cap. XIV n. 24, Cap. XV n. 24, Cap. XVI n. 26 & aliis infinitis est videre. Ex Cellarianis observationibus illæ tantummodo omiffæ sunt, quæ totidem verbis apud Raderum, Freinsheimium, aut alios legebantur: ne scilicet eadem crambe bis apponeretur. Quò consilio si, qui variorum notas ediderunt, semper usi essent, non ipsi profecto adscripsissent, quod ab aliis jam præceptum erat. Aliter tamen statuendum, si ex duplici citatione aliquod emolumentum speratur. Nam & ipse Snackenburgius ad Libr. III Cap. II n. 2 Rubenii Electa citat, quæ jam citaverat Raderus: nisi quod hic Prælectiones vocaverat, & periculum erat, ne quis diversum librum intelligeret. Quo etiam referres, quod hæc editio eandem fere Heumannii notam bis propinaverit: nempe ad Lib. IV Cap. XI n. 21 & ad Lib. XI Cap. X n. 7. De his, quorum selectas & excerptas notas suppeditat, multa dicenda forent. Id cuius constat, esse in eis, qui numquam data opera totum Curtium illustraverint; sed saltem, dum aliis auctoribus emaculandis aut illustrandis incumbunt, unum alterumque ex illo locum attigerint: Quorum nominibus jure suo adjungi potuissent Burmannus, Davifius, Drackenborchius, Duckerus; si, quod aliis æquum videtur, editoribus etiam opportunum aut commodum esset. Satisfecit Cl. Editor officio suo, dum horum etiam nomina sedulo adnotavit, illisque,

quorum erant, observationes reddidit; & quidem non sine laude, quod docebit nota ad Libr. III Cap. II n. 7, item ad Libr. VII Cap. XI n. 16, ubi ita Snackenburgius: „Meliorum codicum auctoritate morem gerens Cl. P. Burmannus hic *ensis is* legit, ad Val. Flacc. L. II v. 462. Quod ne mireris hic annotatum, antequam „limatissimæ ejus in optimum Poetam curæ lucem publicam adspicerent; his deliciis frui, dum apparantur reliqua, pro sua, quæ „nobis utitur, liberali humanitate, nobis largitur poeticæ venustatis columnen. Hæc ille. At dum undique conquirat, quæ Curtio suo prodesse, humani aliquid passus videtur, ubi ad Libr. IV Cap. VIII n. 6 Cl. Drackenborchio tribuit emendationem quandam Curtii, quam tamen Vir ille doctissimus ad Siliii Libr. XIII v. 766 Dan. Heinsio adscripsit; ejusque esse, & Lugdunensis & Cantabrigiensis Crepundiorum Heinsianorum editio docebit. Infertæ sunt etiam suo quæque loco Vindiciæ Curtii a cavillationibus Clerici, olim a Cl. Perizonio conscriptæ. Verum cum is multas accusationes non attigerit, aut, ut inanes, præterierit; negotium sibi datum esse existimavit Cl. Snackenburg, ut iis etiam reponeret, quæ essent veritati consentanea. Ex multis hujusmodi observationibus unicam nominamus ad Libr. VIII Cap. X n. 8 prolatam, ubi bene & multis rem Curtii egit. Alibi paucis defungitur, uti ad Libr. III Cap. V n. 11; ad Libr. IV Cap. XVI n. 10, & alibi 7 quandoquidem inter criticæ artis peritos jam dudum constare noverat, quam non idoneus judex de Curtio fuerit Clericus. Restat, ut de emendationibus Cl. Heumannii, quæ nunc primum cum Curtio prodeunt, pauca moneamus. Desumptæ sunt maximam partem ex libello, cui *Parerga Critica* nomen fecit Heumannus: sed vix ullam suam conjecturam impune tulit. Modeste tamen, quod laudamus, refutatur a Cl. Snackenburgio, atque ita, ut plerumque lectores in hujus partes pertrahantur, qui operosiores conatus & alia quædam illius ferre non possunt. Miramur tamen, Editori nostro adeo ignota fuisse, quæ alibi Cl. Heumannus in Curtium meditatus est. Nimirum jam Anno 1719 communicavit cum eruditis *Specimen artis Criticæ, novæ editioni Q. Curtii Ruffi præmissum*, quod legitur in horum Actorum Supplement. Tom. VII Sect. II pag. 54 sqq. quo viginti amplius loca Curtii

Curtii emendavit, & aut Modii aliorumque conjecturas confirmavit, aut quæ Heinſio & Snackenburgio in mentem venerunt, prævidit. Modio accedit Libr. III Cap. VI n. 11 legens: *oro quaſoque, omiſſa metu* cet. item Libr. IV Cap. XIV n. 10. Freinſhemium & Acidalium tuetur Libr. V Cap. III n. 14; ac Libr. X Cap. VIII, n. 9; ut & Modium & Freinſh. ad Libr. VIII Cap. VIII n. 19. Heinſii conjecturam Libr. X Cap. IX n. 31 præcepit: ne de illis locis dicamus, quibus proxime ad ejusdem illuſtris Viri divinationes accedit. Denique cum Snackenburgio nervoſior ſenſus videatur, ſi Libr. V Cap. In. 7 legeris: *jam Suſa, jam cetera ornamenta regni, cauſſam belli victorem occupaturum*; ſciat, hanc etiam elegantiam ab Heumanno occupatam eſſe: etſi tam contra hanc, quam aliquot alias emendationes eruditus adoleſcens jam olim publice quædam admonuerit. Verum ſi hæc diligentiam Cl. Editoris effugerunt, feſtinationi ejus ut hoc, quidquid eſt, condonemus, æquum eſſe putamus. Hactenus ea potiſſimum enumeravimus, quæ variis Virorum doctorum curis Curtius debet: non tamen nihil proſus Snackenburgius in medium protulit; quin potius de ejus etiam meritis dicendi copiam habemus. Nam præter illa, quæ ſupra illi tribuimus, & præterquam quod ipſum contextum aliquot locis emendatiorem reddidit (ut quando *Philolan, Euphraten*, aliosque Accuſativos ad eandem formam excudi curavit; quando Libr. III Cap. V n. 8 *abrumpi* ex MSS. pro vulgato *abripiti* reſcripſit, quando ſeptem voces, incuria aliorum omiſſas, Libr. VII Cap. In. 26 reſtituit) igitur præterea etiam adnotationes ſuas ſubjecit, de quibus ſtatim dicemus, ſi prius unum hoc profeſſi erimus, ſumma cautione uſum eſſe in emendando contextu; quod vel ſolo hoc exemplo, ex Libr. IV Cap. I n. 3 deſumto, ubi pro vulgato *præripere*, & Modius & quatuor codd. manu exarati *præcipere* habent, verum & genuinum Curtio vocabulum, tanta auctoritate adductus, reponere non eſt auſus. Adnotationum duo maxime ſunt genera: breves aliæ & adſtrictæ; aliæ laxiores. Illarum tria exempla adnotabimus. Ad Libr. III Cap. II n. 5 ita notat: *Bipennis manuſtum eſt id dici, quod ex utraque parte fit acutum. Nonius.* [Nonium jam citaverat Pitifeus.] Ad Libr. III Cap. VI n. 10 hæc habet: *Amiculo] Veſtimentum*

tum *feminarum commune cum viris*; videfis *Ferrarium de re vestia-  
ria L. III Cap. XIX.* [Pitiscus ad Libr. III Cap. III n. 10.] Ad VIII  
Cap. VI n. 4 scripsit: *Actos ab agasonibus* Agasones, equos agen-  
tes. *Festus Pompejus* [eundem & plures citat idem] Pitiscus] Hæ  
funt tres notæ integræ. Longiorum notarum itidem duo genera  
facere possemus, & ad primum referre, quæ pag. 54, 56, 130, 137,  
147, 204, 208, 265, 276, 583, 803, aliisque habentur; sed ne tædio  
funus, alterius tantum modo generis quædam exempla subjicie-  
mus. Libr. III Cap. VI ineunte, non male conjicit, pro *Erat inter  
nobiles medicos*, ex Palatino primo, omiſſa postrema voce, legen-  
dum esse: *Erat inter nobiles*, usumque vocabuli *nobilis* firmat. Sic  
Libr. IV Cap. I n. 22 verba, uti scribuntur in Vossiano primo, *ab-  
lue corpus illuvie terrenisque sordibus squalidum*, doctè illustrat.  
Plura talia pag. 174, 175, 176, item 668, 669, 720, 721 reperias. De  
verbo *contribuere* proba est observatio ad Libr. V Cap. III n. 16:  
& elegantiore usum vocabuli *voces*, & particulæ *intra* adstruit  
ad Libr. VII Cap. I n. 25. Tellierius pessime Libr. VII Cap. XI n.  
12 scripserat: *eademque servabitur proportio*, cum in MSS. aliis-  
que impressis omnibus esset *portio*. Hanc vocem revocavit, idem-  
que, quod ille voluit, significare docet. Libr. VIII Cap. II n. 6  
recte tuetur ex MSS. *stato*, pro vulgari *statuto*: nec contemnenda  
sunt, quæ ad ej. libri Cap. IV n. 2 de *pristino die* observavit, &  
quæ ad Libr. IX Cap. IV n. 25 de absoluto positu particulæ *an*,  
ubi *incertum est* omittitur; & ad ej. Libri Cap. VIII n. 20 de *stre-  
nuâ morte*, quæ *subita* vocanda erat, differuit. Ex quibus omni-  
bus de opera Cl. Snakenburgii justum ferri poterit judicium.  
Subjungimus unam nostram conjecturam de loco Curtii, quæm  
& Sébifius & Heinſius tentarunt; alii verò tanquam bene sanum  
transferunt. Is est Libr. X Cap. V n. 15, 16: atque levissima trans-  
positione integritati suæ ita restituendus est: *Babylonii alius e  
muris, alius culmine sui quisque tecti prospectabant. nec quisquam  
lumina audebat accendere, quasi certiora visuri; & quia oculorum  
cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant.* Certiora vi-  
delicet ex tenebris, quam ex luce videntur; sed ubi oculorum  
usus cessat, aures adhibemus. Notio verbi *audebat* paullo ex-  
quisitior, & elegans compositio particulæ *nec* atque *et*, tum scri-  
barum incuria omne verborum decus sustulerant. DAVI.

DAVIDIS MILLII DISSERTATIONES SE-  
lectæ, varia S. Literarum & Antiquitatis Orientalis ca-  
pita exponentes & illustrantes.

Trajecti ad Rhenum, apud Jac. Brœdelet, 1724, 8.

Alph. 1 pl. 9.

**D**ecem hic exhibentur Dissertationes, obscuriora aliquot Sa-  
cri codicis loca illustrantes egregie. Ac *prima* quidem con-  
tra Drusium, Lightfootum, & Relandum ostenditur, per *fluvium*  
*Ægypti*, qui *Genes. XV, 18 & Josue XIII, 3* terminus possessionum  
Israeliticarum una cum Euphrate constituitur, omnino significari  
*Nilum*, simulque rationes laudatorum triumvirorum diluuntur  
ac refutantur. Cumque in Germania doctus quidam Vir per *Eu-*  
*phratem* istis locis memoratum intelligendum censeat fluvium  
*Eleutherum*, hujus quoque sententiam Cl. Autor satis lucide re-  
fellit. *Diff. II* vulgaris sententia de *vitulo aureo Exodi XXXII*, qua  
credunt, vitulum illum ab Israelitis formatum fuisse ad similitu-  
dinem *Apidis*, sacri Ægyptiorum bovis, impugnatur hoc argu-  
mento, quod non sit verisimile, Israelitas illud idolum coluisse,  
a cujus cultu ipsi in Ægypto abhorruerint, quodque viderint Mo-  
sis miraculis quasi prostratum esse a Numine potentiore. Statuit  
itaque, vitulum illum aureum fuisse figuram *Typhonis*, Ægyptio-  
rum Cacodæmonis. *Nam, inquit, manifestum est, Israelitas vi-*  
*tuli simulacro eum Deum exhibere voluisse, qui maximis calamita-*  
*tibus Ægyptum affecerat, atque proinde infestissimum Ægyptiis Nu-*  
*men. Talis vero erat Typhon, terribilis ille Deorum atque inco-*  
*larum Ægypti inimicus: unde & Israelita non sine ratione sibi colle-*  
*gisse videbantur, Deum, qui tot erga se singularis gratia, & in Ægy-*  
*ptios vehementis ira argumenta ediderat, eundem cum Typhone*  
*fuisse.* Confirmat hanc suam sententiam consensu Philonis, & hoc  
argumento, quod Ægyptii Typhoni tribuerint omnes calamita-  
tes sibi immittas, itemque, quod Typhonis imago fuerit bos ru-  
fus, adeoque *aurei* coloris. Hoc etiam ex fonte derivat fabulam  
de *ὄνολατρεΐα* Judæorum, docens, Typhonem, ab Israelitis in  
deserto adoratum, ab Ægyptiis vocitatum fuisse *asinum*.

*Differt. III* agit de nomine singulari, quo Rabbini afficiunt  
altare

altare templi Hierosolymitani, id appellantes *mediatorem*. Oſtendit ipſis Rabbiorum verbis, quo ſenſu ii putent altare vere dici mediatorem inter Deum & homines. Illas Rabbiorum interpretationes etſi non putat abhorrere a vero, id tamen ab iis peccari indicat, quod non typicum, ſed verum mediatorem in eo altari ſibi inveniffe videantur.

*Diff. VI de Gad & Meni, Jefa. LXX, 11,* diſputatur. Huetius per *Gad* intelligebat Lunam, per *Meni* Solem. Vice verſa Vitringa *Gad* Solis eſſe nomen exiſtimabat, *Meni* Lunæ. Noſter Autor per *Gad & Meni* non duos Deos, ſed unum Numen deſignari ſtatuit, nempe *Lunam*. Cum enim Iſraelitæ dicantur menſam exſtruxiſſe *ꝛō Meni*, atque ethnicorum conſuetudo fuerit, ſingulis Diis menſam cibus refertam ſimulque poculo onuſtam apponere, hinc liquere putat, unum idemque Numen a Jefaia deſcribi. Id quo minus dubitetur, oſtendit, aliis quoque locis ſacri codicis in diverſis comunitibus eandem rem deſcribi duobus nominibus. Ipſum nomen *Gad* Arabicum eſſe docet, & ſignificare *benignitatem*, cujus nomine magna in laude apud veteres Lunam fuiſſe, manifeſtum facit. Eandem Deam *Atergatin* vocari contendit, atque hoc nomen ſignificare *Deam Aſſyria*: quam eſſe Lunam, ſatis jam demonſtratum eſſe ait ab aliis. Ceterum cum Venus veteribus eadem credita fuerit cum Luna, facile Cl. Autor concedit, nomine *Gad* etiam Venerem hoc loco intelligi. Nam & Venerem & Lunam olim creditam fuiſſe cauſam ſœcunditatis & generationis. Imo cum Luna dominari crederetur in ſublunaria, & felicitatis mater haberetur, ideoque nomine *Fortuna* ſignaretur, Cl. Autor putat, etiam Fortunam ſignari nomine *Gad*. Atque hinc locum illum *δυνατότων Genef. XXX, 11* explicat, ubi Lea præ gaudio exclamat *ꝛꝛ hoc eſt, Feliciter*. Veniens hinc Cl. Autor ad alterum nomen *Meni*, ex linguarum conſenſu oſtendit, eo ſignificari *Lunam*, gaudens, multos doctiſſimos Viros jam ea eſſe in ſententia. Denique oſtendit, Lunæ cultum in oriente olim fuiſſe frequentiſſimum.

*Diff. V de idolo 𐤒𐤍 Jefaia LXVI, 17* diſſeritur. Plerique id nominis exponunt per *unum*. Alii, qui ſerſerunt, eſſe illud certi idoli nomen, innui crediderunt *Adadum*, idolum Phœnicium.

At



At Noster, de *Hecate*, inferorum regina, sermonem hic esse, contendit, idque probat primo ex ipso nomine, cujus & natales docte investigat, deinde ex cultu huic idolo exhibito: qua occasione verba *Jesaiæ* explicat & ex antiquitate luculenter illustrat.

*Dissert. VI* duo veteris Testamenti idola considerantur, *Baalzebub* & *Miphlezeth*. Cl. Autor vulgarem opinionem, qua *Baalzebub* fuisse creditur Deus muscarum averruncus, rejicit, eoque nomine *Plutonem* describi statuit, qui præses inferorum ac princeps dæmonum a prisca fuit habitus, itemque *Dominus mortis*, per sacrificia imploratus, ut vitam hominibus prorogaret. Atque hoc nomine eum adoratum fuisse Cl. Autor credit a Rege Achazo 2 *Reg. I*. Adducit etiam rationes aliquot, cur Deus ille dictus fuerit *Baalzebub*, inter alia docens, dæmones a Rabbiniis vocari solere *בְּבוֹתָם*. Hinc de *Miphlezeth* agit, per eam intelligens *Hecaten*, inferorum Reginam, *Plutonis* conjugem, derivans ejus nomen a *מַרְצָא*, *tremuit, terruit*.

*Dissert. VII* Cl. Autor, quodnam divinandi genus *אֵלֶּם* in sacro codice vocetur, disquirat. Vulgo putant, *ventriloquos* five *ἐγγαστριμύθους* intelligi. At hujus sententiæ fundamenta Noster ostendit esse minus firma. Ac *Jurizus* omiſſa hac sententia novam excogitavit, statuens, per *אֵלֶּם* intelligi *vas aqua plenum*, in quo imagines defunctorum conspectæ fuerint edita simul exili voce. Sed & hanc opinionem argumentis inniti imbecillibus, Cl. Autor docet, hætenus tamen verum vidisse *Jurizum* largitur, quod ad necromantiam retulit hoc divinationis genus. Putat igitur Noster, per *אֵלֶּם* *Manes* fuisse evocatos, ut responsa darent consulentibus: idque probat primo inspectione locorum sacrorum de illa divinatione agentium, tum ex consensu aliquot Rabbiorum, denique ex vocis *אֵלֶּם* significatione Arabica. Ceterum per *אֵלֶּם* capi jubet ipsos *νεκρομαντεις*, qui *Manes* eliciebant elicitosque consulebant: quorum superstitiosas opiniones ac ritus exponit pluribus.

*Dissert. VIII* Magorum Orientis nomina in sacro codice obvia, *חַרְטָעִים*, *חַבְרִים*, & *כַּמְרִים*, exponuntur. Ac primos quidem, *LXX* Interpretes ac nonnullos Rabbinos secutus duces, Cl. Autor interpretatur *rerum latentium interpretes*. Per secundi ordinis

dinis Magos eos capit, qui constringere efficaciter & ligare posse credebantur, adeoque nocendi facultate privare, vel dæmones vel serpentes aliaque venenata animalia certis carminibus magicis. Per tertium genus intelligit *incensores* thuris, qui simul ex thuris suffitu divinabant.

*Diss. IX* legem *Deut. XXII, 5* contemplatur de commutatione vestium utriusque sexus prohibita. Hic primo Cl. Autor aliorum de hac lege sententias recenset atque examinat, deinde suam exponit & confirmat. Scilicet multi & Rabbiorum & Christianorum ita istam legem interpretantur, ut mulieribus arinorum usus interdictus sit. Alii putant, hac lege vetari idololatriam Zabzorum, qua mulieres Martem induzæ armis virilibus, viri Venerem vestibus muliebribus amicti, colebant. Utramque sententiam Cl. Autor refellit, ostenditque, singula legis illius verba erudite explicans, prohiberi hac lege promiscuum vestium utriusque sexus usum. Ad rationem hujus legis quod attinet, Cl. Autor ideo promiscuum vestium usum a Deo credit prohibitum esse, (1) ne ordo naturæ confundatur, sed distinctio servetur inares inter & feminas, (2) ne eo modo præbeatur occasio libidini, (3) ne Israelitæ ea se idololatria contaminarent, qua inter ethnicos viri muliebri, mulieres virili veste induzæ sacra faciebant. Qua occasione Cl. Autor etiam de illa ethnicorum sententia disserit, qua Diis ii suis, e. g. Veneri, tribuebant sexum utriusque.

*Dissert. X*, quæ longior ceteris a p. 301 usque ad p. 447 procedit, de *Mohammedismo ante Mohammedem* inscripta est. Ostendit enim hic Cl. Autor, Mohammedem, hominem minus doctum, neque adeo ad novam effingendam religionem idoneum, ethnicorum, Judzorum atque Christianorum compilasse scrinia veluti graculum quendam Æsopicum. Et ex Arabum quidem, inter quos natus & educatus erat, institutis, præter unius Dei cultum ac mortuorum resurrectionem, quas doctrinas præstantissimi Arabum jam dudum profitebantur, retinuit morem templum Meccanum frequentandi, faciem inter precandum ad Cabam convertendi, Meccam quotannis iter faciendi, ritum item lapillos in valle Mina conjiciendi. Imo Cl. Autor, Mohammedem etiam circumcisionis ritum, varias item lotiones & jejunia, abstinentiam

tiam a carne suilla, cultum diei Veneris, accepisse ab Arabibus, contendit, docens, vêtustas illas fuisse Arabum ethnicorum religiones. Cumque illo tempore etiam Christiana religio radices egisset in Arabia, Nestorianorum maxime secta, factum hinc esse ostendit Cl. Autor, ut Mohammed non solum plurima e Novo Testamento infereret Alcorano suo, verum etiam e Tatianorum hæresi mutuat sumeret abstinentiam a vino. De Judæis Autor initio manifestum facit, ingentem eorum multitudinem tum temporis in Arabia vixisse, ipsumque Mohammedem Judæi cuiusdam, cui nomen Abdalla Ebn Salam, opera usum fuisse ad novam suam exornandam religionem. Hinc singulatim recenset doctrinas, fabulas, ac ritus, quas e Judæorum fontibus hausit Mohammed, Rabbinorum loca cum Alcorano aliorumque Mohammedanorum libris diligentissime conferens. Nimis longum foret hæc omnia persequi. Sufficiat igitur indicasse, ex hac dissertatio, ne luculenter apparere, Cl. Autorem cum in Rabbinorum, tum in Mohammedanorum scriptis esse versatissimum.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE  
des Sciences. A. 1721.

hoc est,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-  
tiarum A. 1721, cum Commentariis Mathematicis  
& Physicis ejusdem anni.

Parisiis, ex typographia Regia, 1723, 4.

Alph. 2 plag. 9 Tabb. æn. 17.

**I**N *Physica generali* inter petrefacta in Gallia reperta duo prorsus singularia producit in medium de *Jussieu*, granum scilicet arboris tristicis, quæ nonnisi in insulis Canariis atque Indiis orientalibus efflorescit, in Itinerariis decantata, & maxillam piscis Sinenfis. Probat *Fontenellius*, quod *Leibnitium* sensisse constat, historiam globi nostri terraquei deperditam aliquando ex istiusmodi fossilibus restitutum iri. D. 27 Febr. anni 1723 ab hora tertia pomeridiana usque ad quartam *Maraldus* quatuor parhelia

observavit & phænomenon observationibus *Lycosthenis*, *Hevelii* atque *Zabnii* conformiter apprehendit. Ceterum probat *Hugenianum* de eodem systema. *De Mairan* suspicatur, unum tantum esse parheliorym phænomenon; diversitatem vero inde oriri, quod ex defectu materiæ refractivæ subinde tantum partes videntur. Idem *Maraldus* auroram borealem observavit aliquoties anno 1720 mensibus Februario, Martio, Novembri atque Decembri, & d. 17 Febr. anni 1721. Hoc phænomenon apparere arbitratur, si plures anni sicci se ihutuo consequantur, inductione observationum confusus. *De Reaumur* in genesin filicis inquiri, quo ad excitandum ignem utimur. Cum filices inter lapides communes & in filicibus chrystallos repererit, eandem omnium lapidum, quos in tria ista genera partitur, originem esse censet; diversitatem nonnisi ex accidente oriri. Distinctam *Succi lapidifici* notionem exhibet, quem consistere statuit in sabulo quodam subtilissimo aquæ permixto. Si particulæ hæc exiguæ successive deponantur, oriri chrystallos. Sabulum istiusmodi posse formari solo aquæ in lapides irruentis attritu; Quodsi succus lapidificus sabulum atque arenam irretit, lapides nascuntur communes; si vero lapides communes spongiosi succum lapidificum attrahant, filices oriuntur. *De Mairan* perficit meditationes suas de causa generali frigoris hiberni & caloris æstivi, quas in Commentariis anni 1719 proposuit, dum accuratius determinare docet quantitatem luminis ab atmosphæra intercepti pro diversa Solis altitudine. Idem describit varios filices, & repetitis ope hodometri observationibus didicit, passus in ascensu esse longiores, in descensu breviores, cujus rei rationem ex situ crurum in ascensu & descensu diverso reddere conatur. D. 1 Junii seu ipso die Pentecostes Sol instar Lunæ absque radiis visus Parisiis & in locis vicinis, ære licet sereno. *De Mairan* observavit, colorem cæli fuisse obscurum, qualis nocte serena observatur. Quidam mane Solem viderant obscuratum, ita ut eclipsin pati ipsis videretur. Obscuritas ejus diei similis ipsi apparuit cum ea, quam d. 12 Maji A. 1706 in eclipsi Solis totali notavit. *Cassinus* idem phænomenon in Picardia eodem tempore vidit, & de *Louville* autor est, quod etiam visum fuerit Arvernibus & Mediolani. Prostat de hoc phæ-

no-

nomeno dissertatio non inelegans physico-historica Cl. *Thümmigii*. In Insula *S. Michaelis*, quæ est Acorum una, cum terræ motus perciperetur, ad 28 circiter milliarium Gallicorum distantiam inter eam & *Terceram* apparuit torrens ignis, qui duobus novis scopulis ortum dedit. *Maraldus* quantitatem aquæ pluvialis A. 1720 reperit 17 digitorum & 2 linearum, & mense Septembri atq; d. 2 Jan. 1721 declinationem acus magneticæ 13 graduum versus occasum. *De Reaumur* de consiliis meditatur lignorum proventum augmentandi, cum etiam in Gallia metuant damna ex defectu.

In *Anatomicis* tunicam internam intestinorum tenuium examinat *Helvetius* una cum nervosa & carnosa. Internam negat esse villosam; affirmat esse papillosam. Villos nonnullis villos esse papillas dissectas. In tunica carnosa præter fibras circulares deprehendit etiam longitudinales, sed valde tenues: quæ ratio, cur vulgo non fuerint animadvertæ. Circulares quæ dicuntur, integram perimetrum non absolvunt, nec in se redeunt ad spiram accedentes. Membranam nervosam non ex fibris nervosis, sed tendineis esse contextam, oblique se mutuo interfecantibus. *Winslow* ficit puerum ex imaginatione matris absque oculis natum. Idem observationes aliquot circa mechanismum muscutorum oculi, de iride & porositate tunicæ corneæ communicat.

In *Chymicis* alcali salis Armoniaci volatilius esse docet Lemery phlegmate sive aqua, immo spiritu vini. Salia autem volatilia alcali cum acido unita volatilitatis minorem gradum acquirere, ita ut volatilitati aquæ æqualis fiat, nec ipsa vi caloris nisi cum hoc elevari possint. Quod si vero ab acido liberentur, eadem ante phlegma in forma sicca elevari. *Godofredus* junior salia plantarum essentialia sub examen revocat. Miram hic occurrere notat naturæ varietatem, cum sal essentialiale non in integra planta, sed nunc in radice, nunc in cortice, nunc in floribus, nunc in fructibus reperiatur, immo ne in his quidem partibus integris, verum in aliis minoribus. Imprimis autem notatu dignum est, quod oleum essentialiale, unde odor corporis pendet, perinde ac pinguedo in animalibus, vesiculis seu cellulis conclusum contineatur. Ut una operatione citra rectificationes iteratas saepius idem obtineas, mixtum in spiritu vini menstruo minimum spatium macerari & deinde in balneo

Mariæ destillari jubet. Reperit etiam, quæ hac methodo præparantur, per annos complures minime alterari.

In *Botanicis* nova genera plantarum cum floribus compositis condit *Vaillant*, & aliud *Isnardus*, quod *Monosperma-Alba* ab ipso appellatur.

In *Geometricis* problema Geometriæ practicæ seu stereometricum de investiganda capacitate navis solvere tentant *Varignonius* atque *de Mairan*. Cum figura navis geometrica non sit, ut soliditatem determinare posset *Varignonius*, navem ejus figuræ concipit, ut singulæ sectiones, sive horizontales, sive verticales, sint ellipses. *De Mairan* sub incudem revocat regulas usitatas & eam ceteris præfert, qua partis ab onere imposito submersæ duæ superficies horizontales in unam summam colligi jubentur, hujus dimidio ulterius per altitudinem partis immerse multiplicato. Neque enim nisi partis immerse ab onere imposito soliditas queri solet. Consideratur autem ea in praxi communi instar pyramidis truncatæ, non attenda curvedine laterali, & ea æqualis sumitur prismati ejusdem altitudinis, cujus basis est medium arithmeticum inter bases pyramidis truncatæ: quod in rigore Geometrico non esse verum, notissimum est. Tandem tamen largitur, has aliasque difficultates non esse tanti momenti, ut praxis illa admodum commoda ideo sit rejicienda. Cum *Bouguierus* methodum *Varignonianam* & alteram a *Mairanio* probatam ad praxin transferret, illam  $\frac{7}{2}$  hanc nonnisi  $\frac{1}{5}$  a vero aberrare deprehendit.

In *Astronomicis* Venerem a Luna d. 31 Dec. A. 1720 eclipsatam observarunt *Cassinus* atque *Maraldus*. Eclipsis erat centralis & Lunæ ætas nonnisi duorum dierum. Venus emergens arcui lucido in medio infidebat, ut vulgus portentum judicaret. Contigit immerfio h. 3 18' 17" & emerfio h. 4 33' 52". Nullum sese prodidit atmospheræ indicium. Cum eclipsis interdiu esset observanda, telescopium in Venerem directum ope machinæ parallacticæ a *Cassino* seniori ad observationes stellarum diurnas inventæ, quæ cum a *Cassino* juniore atque *Maraldo* fuerit perfecta, hic accurate describitur. Idem *Cassinus* theoriam parentis de motu librationis Lunæ uberius confirmat, quod is oriatur ex combinatione motus revolutionis circa Tellurem & motus vertiginis circa

circa proprium axem, qui intervallo 27 dierum & 5 horarum absolvatur, eodem scilicet tempore, quo Luna ad nodos restituitur. *De Louville* mutabilitatem eclipticæ, quam in his Actis operose adstruxit, novis observationibus confirmat. Nimirum cum eam A. 1716prehendisset  $23^{\circ} 28' 24''$ , in Solstitio æstivo anni 1721 eam 3 scrupulis secundis inminutam invenit. Ex ipsius enim hypothesi intervallo unius seculi non nisi unico minuto mutatur. Quanta cum circumspectione ac scrupulositate altitudines meridianas observavit, ut ne in scrupulis secundis a veritate aberraret, cum cura exponit. *Cassinus* d. 24 Jul. A. 1721 præsentis Regis observavit eclipsin Solis, sed tempestate minus favente. Hor. 7 min. 22 eclipsis erat digiti dimidii; sed min. 32 integri. *Delisle* senior jussu Regis composuit mappam Geographicam de expeditione Cyri, ut ipsi usui esset in lectione *Xenophontis*, ubi ea describitur. Multas reperit difficultates in contextu *Xenophontis*, quas enucleat. Inter eas notatu dignum est, quod stadia *Xenophontis* fere dimidia modernorumprehenderit: reperit enim gradum cœlestem fere 1100 stadiorum *Xenophontis*, cum moderna 600 eidem sufficiant. Idem annotationes exhibet in mappam geographicam maris *Caspii*, quam Russorum Monarcha ad Academiam Scientiarum misit.

In *Mechanics*, mensuram virium vivarum *Leibnitianam* impugnat *de Louville*, quod *Wolffius* eandem in cursu Mathematico adoptaverit, ne ipsius autoritate vires novas acquirat. Notum vero est, eandem quoque adoptasse *Joannem Bernoullium*, *Hermannum* & *Polenum*, ac nuperime in eadem castra transiisse quoque *Gravesandium*, cum antea sententiæ communi subscripisset. Neque vero *Bernoullius*, *Wolffius*, ceterique ex præjudicio autoritatis mensuram *Leibnitianam* receperunt. Etenim *Bernoullius* propriam invenit demonstrationem, quam in Elementis Mechanicæ exhibuit *Wolffius*: integram de virium æstimatione dissertationem conscripsit *Hermannus* & mensuram *Leibnitianam* ab objectionibus liberavit. *Polenus* per experimenta in veritatem theorematis *Leibnitiani* inquisivit & *Wolffius* demonstrationem invenit in motu æquabili, antequam ederet Elementa Matheseos universæ, quam jam A. 1710 cum *Leibnitio*, illustri Comite de *Herberstein*, *Hafio*, Professore nunc Wittebergenfi, aliisque communificavit,

cavit, sed quoniam eam ex genuinis Dynamicæ principiis dederat, postea Elementis suis inferere noluit, quod *Leibnitio* non commodum videretur, aliquam principiorum *Dynamica* partem ante in publicum proferri, quam ipsi ad *Dynamicam* condendam animum appellere liceret. Et sane ex *Dynamica* principiis facillime responderetur ad argumentum, quo *de Louville* impugnavit theorema *Leibnitianum*. Reducit enim ascensum gravium, juxta notissimum *Gallilei* theorema, ad motum æquabilem, & in motu æquabili sumit, vires esse ut spatia eodem tempore percurfa. Enimvero per principia *Dynamica* assumtum negatur. Licet enim vires sint in ascensu gravium ut altitudines, ad quas gravia ascendant; in motu tamen æquabili sunt ut celeritates ad spatia applicatæ, corpore existente eodem. Alia enim est ratio virium, quæ ab effectu absorbentur; alia virium purarum, ubi vires ab effectu non absorbentur, sed eadem persistunt. In priori casu demonstrationem dederunt *Leibnitius* atque *Bernoullius*; in posteriori eandem repererat *Wolffius*, qui impetus seu facta ex massa in celeritatem ad spatia eodem tempore descripta applicaverat, propterea quod effectus puri sunt in ratione composita massarum & spatiorum, actiones autem in ratione composita effectuum & velocitatum. *Saxlmom* in formulas generales motus corporum elasticeorum inquirat & inter alia postliminio revocat theorema *Cartesianum* de eadem motus quantitate in universo conservata. Arbitratur enim, motum, qui in conflictu perditur quoad apparentiam, recipi a materia subtili elasticitatis causa & in ea conservari. Tractat etiam de theoria centri gravitatis communis duorum corporum in se mutuo impingentium. *De Reaumur* medelam describit, quam rhedæ attulit, ut per vias ordinariis angustiores & in orbitis admodum profundis absque difficultate vehi posset.

Mortuus est hoc anno *Marcus Renatus de Voyer de Paulmy d'Argenson*, natus *Venetiis*, d. 4 Novembr. A. 1652, patre *Renato de Voyer de Paulmy Comite d'Argenson*, qui Legati munere fungebatur. Patronus Comite de *Ponschartrain*, rationum adversarum Censore generali, ad dignitatem Magistri libellorum supplicum evehctus & elapso triennio summa Reip. in urbe *Parisiorum* administratio A. 1697 curæ ipsius demandata. Muneri tam arduo



arduo maxima cum laude præfuit & præclaras animi dotes abunde prodidit. Cum A. 1709 & 1710 annonæ caritas existeret, plebs injusta ira adversus ipsum exarsit, etsi omni modo calamitati huic medelam afferre studeret. Accidit itaque quodam die, ut in domo obsideretur, quam flammis feralibus tradere decreverat multitudo: at *Argensolius* imperterritus, foribus apertis plebem male sanam allocutus, turbas feliciter sedavit. Meruit hoc facto, ut ad dignitatem Consiliarii Status admitteretur. In incendiis semper primus adfuit &, quid fieri debeat, præcepit. Etsi publica urbis cura ipsi plurimum negotii faceretur, hoc tamen non obstante Rex aliis quoque negotiis majoris momenti eum quam sæpissime adhibuit. Quoniam ab ipsius imperio pendebant artifices & opifices, Academia, scientiarum, artium & opificiorum descriptionem molita, A. 1716 eum in numerum Sociorum honorariorum recepit. Mox regni Administrator eum negotiis maximi momenti admovit & tandem initio anni 1718 sigillorum custodem constituit & ærario regio summa cum potestate præfecit. Cum quædam ipsius consilia de ære alieno status diminuendo non probarentur & alia iisdem præferrentur, initio An. 1720 ærarium dimisit & mense Junio ejusdem anni consultum duxit, ut etiam Sigilla ex custodia sua redderet, quamvis gratia Principis minime exciderit. Obiit d. 8 Maji A. 1721, duos relinquens filios, alterum successorem in administranda re publica urbis, alterum vero Consiliarium Status & Præfectum *Malhodensem*, atque filiam unicam, nuptam *Colandio*, Mareschallo campi & commendatori Ordinis S. *Ludovici*.

**DANIELIS BERNOULLII, BASILEENSIS,**  
*JOH. Filii, Exercitationes quedam Mathematicæ.*

Venetis, apud Dominicum Lovisam, 1724, 4.

Flag. 12 Tab. æn. 1.

**E**Xercitationes hæc enatæ sunt occasione controversiæ, quæ Cl. Auctori cum *Joanne Rizzetto* circa problema aliquod ad calculum probabilitatum de ludis pertinens, & cum Comite illustri *Jacobo Riccato* circa vim, qua aqua ex vase per foramen ejicitur, intercessit. Controversia intra privatos parietes agitata publici facta est

P.

juris

juris, ut obrectationibus *Rizzettianis* & *Riccatianis* obex poneretur. Ut sterilitati occurreretur, variæ hinc inde meditationes Mathematicæ interferuntur. Controversia prior concernit casum simplicissimum ludi *Pharaon*, in quo calculando hallucinatos fuisse *Monmortium* in libro suo & *Joannem Bernoulli* in epistola eidem opposita, contendit *Rizzettus*. Ansam inde arripit Noster ad jiciendi dissertationem de ludo *Pharaon*, ubi vitatis ambagibus *Monmortianis* fortem œconomi brevissimo calculo generaliter determinat & tabellam lucrorum œconomi in hoc ludo *Monmortiana* concinniore & exactiore condit. Occasione vero ejusdem controversiæ methodum tradit generalem inveniendæ summæ omnium serierum numerorum integrorum, differentias primas, secundas, tertias &c. constantes habentium, diversam ab ea, quæ legitur in Actis A. 1720 p. 27, & ubi generalius, quam par erat, enuntiatur, series omnes, modo certam progressionis legem servent, ad formulam aliquam generalem reduci posse. Universalitatem asserti instantia infringit Noster. Sit enim series 1. 3. 4. 7. 11. 18. 29 &c. in qua quilibet terminus duorum præcedentium summa. Se demonstratum habere affirmat, quod ea nunquam ad terminum generalem reduci queat. Quod controversiam alteram attinet, notari quidem meretur, Virum summum *Newtonum* in priori editione Principiorum vim, qua aqua per foramen ex vase ejicitur, fecisse æqualem pressioni cylindri aquei foramini ad perpendiculum insistentis; in posteriori autem cum *Hugenio* duplici pressioni istius cylindri æqualem statuisse. *Michelottus* in libro de separatione fluidorum prioræ *Newtoni* sententiam stabilivit, at posteriorem defendit *Riccatus*, invito *Bernoullio*, qui cum *Michelotto* facit. Multa afferuntur, quibus hoc argumentum oppido illustratur.

Subjicit appendicis loco explanationem notationum suarum, quæ extant in Actis Supplement. Tom. VIII Sect. II, una eum solutione problematis *Riccatiani* ibidem p. 73 propositi, quam proxime integrat in Supplementis exhibituri sumus. Subjungit secundæ appendicis loco problema aliquod Geometricum una cum controversiâ ejusdem occasione orta. Problema Cl. Autori propositum ab amico tale est : *invenire methodum deter-*  
*minan-*

*minandi infinita & omnia spatia seu lunulas inter duos arcus circulares se invicem secantes contentas quadrabiles. Ex ejus solutione porro deducit solutionem problematis alterius de lunulis circularibus a Cl. Goldbachio propositi.*

**RAYMUNDI DUELLII, VENDIBONENSIS,**  
*Regul. S. Augustin. Canon. & Bibliothec. Sand - Hyppoly-*  
*tensis, Excerptorum Genealogico - Historicorum Libri*  
*duo. Accedunt Appendices II,*

Lipsiæ, apud Petr. Conr. Monath, 1725, f.  
 Alph. 4 pl. 23 cum figg. æri incis.

**Q**Uæ in primo *Miscellaneorum Tomo* expectari a nobis voluerat, excerpta e diplomatibus Sand - Hippolytensibus, ad Historiam mediæ ævi, remque Genealogicam imprimis facientia, ea nuper accurata nitidaque editione prodire jussit Plur. Rev. Duellius. Quamvis autem non unius incommodi evitandi causa, tum & alios, integra diplomata prodere dubitantes, ad simile institutum adducendi animo, hanc excerptendi methodum elegerit, sedulo tamen id operam dedit, ne quicquam memoria dignum, ac minime omnium consuetas juris formulas, in chartis antiquis occurrentes, præmitteret. Cunque eam serio præ se ferat intentionem, ut ad sequendum alii hoc labore alliciantur, non solum in præfatione consilia cautionesque suggerit, quomodo in judicanda chartarum ætate, edendisque diplomatibus docte ac prudenter versandum sit, verum & specimina quædam scripturarum veterum a seculo VI ad secul. XV usitatarum, partim a *Mailonio* mutuata, partim e codicibus chartisque suis collecta, quatuor tabulis exhibet, itemque in ipso opere passim initia Diplomatum vetustiorum, notabili caractere exscripta, profert. Libro I dedit excerpta e tribus chartulariis Canonice regularis Sand - Hippolytensis, tresque idcirco ejus voluit esse partes. Chartularium primum, quod libri hujus Pars I refert, duobus membranis voluminibus constat, olim separatis, quorum prius chartas LXVIII complexum, Sec. XIV exeunte scriptum, alterum XXI chartas continens, Sec. XIII senescente exaratum judicat, præterquam

- quod in postica parte ultimæ paginæ manu Sec. XV literæ Georgii Episcopi Pataviensis & Gerungi Præpositi Sand-Hippolytensis adjectæ noscantur. In parte hac antiquissimum esse diploma *Henrici IV Imp.* A. 1058 datum, recentissimas vero Magistri Alberti & Joannis Præpositi Sand-Hyppolyt. chartas annum 1370 præferentes, observavimus. Alterum chartularium, ad quod excerptorum Pars II spectat, membraneum, Sec. XIV a Joanne Præule, qui circa A. 1370 Ecclesiæ colleg. præesse cœperit, conscriptum, ex rubricis chartæ 28 & 33 probat. Extant hac parte chartæ CXXII in quibus vetustate eminet *Ottocari R. Bohem.* diploma de A. 1270, iterum vero chartæ quædam, nimirum a N. CX subsequentes, Sec. XV & N. CXV seculo demum XVI accesserunt. Tertium Chartularium, in partem III redactum, ex authenticis transcriptum manu Sec. XVI nondum adulti, docet. Hujus voluminis chartæ CLXXV, quarum nulla annum 1540 ætate sua attingit, nisi quas exiguo numero subsequa manus adjunxit, quemadmodum a chartis post A. 1500 conceptis Noster in hoc opere omnino abstinuit, præter eas, quæ antiquiores confirmare viderentur. Est inde ceteris omnibus ætate prior charta Ottonis Comitis de Eberstain, A. 1248 signata, interq; illas manu priore descriptas, novissima charta Wolfgangi Præpositi Sand-Andreani, quæ annum 1520 exprimit. Sequitur *Necrologium Sand Hippolytense* Sec. XIV inchoatum, variis posthac scripturis ad finem Seculo XVI perductum, idque non integrum, sed ejus potius excerpta, subnexis XXX *chartis confederationum*, opera adm. Rev. *Ildephonsi Hiersehbii*, Canon. reg. Sand-Hippolyt. Nostro voti laborisque socii, producuntur. Qui jam succedit Liber II excerptorum, primo loco sistit 500 sigilla & bullas, Imperatorum, Pontificum, Ducum, Nobilium, Episcoporum, Canonicorum, Universitatum, quæ e diplomatibus Sand-Hippolytensibus propendent. Ea accurate in æs incisa tabulis 41 secundum annorum seriem a Seculi XII anno 76 incipiendo, usque ad A. 1497 disponuntur. Equidem Germanicarum Antiquitatum amatoribus ea res non potest non grata acceptaque esse, cum jam præclara quondam *Celeb. Heineccii* opera insignem sigillorum veterum usum in Antiquitatibus non minus, quam in re Diplomatica, Heraldica, Genealogica, & in ipsa Historia, demonstratum dederit.

derit. Alteram libri II partem conficiunt diplomata CCXCIX. quæ in chartulariis desiderantur, ab A. 1160 usque ad A. 1500 prodita, initio facta a Bullis Ruperti & Wolfgeri Episcoporum Pata-  
 viciensis, ob formam literarum, in lineis initialibus repræsen-  
 tatum, conspicuis. Lustrabimus nunc Appendices, quæ ipsi opè-  
 ri magnitudine sua parum cedunt. Prior *Joannis Hollandi & Ja-  
 cobi Pütrichii Rhythmi* Sec. XV *de familiis Bojovaria, quæ ludis E-  
 questribus intersuere*, conscriptos producit e Bibliothecæ Sand-  
 Andreanæ codice Sec. XVI exarato, scutaque familiarum gentilitia  
 e lateribus versuum depicta referente, quæ in tabulis 5 junctim  
 exhibentur. *Jo. Hollandus* Eckenfeldensis Bavarus, Præco, Imp.  
 Sigismundi aulam secutus, rhythmos suos post ludos equestres  
 Schaphusæ A. 1392 celebratos in honorem Nobilium Bojorum,  
 monitu Casp. Schlickii Cancellarii Imperat. composuit. Eos pri-  
 mum, in *Stemmatographia Bojovaria*, Hundius edidit, tribus ex-  
 emplaribus usus. Sed ab Hundii editione Duellianum exemplum,  
 (olim a *Lazio* Biblioth. Cæs. Præfecto communicatum,) in per-  
 multis discrepat, ut in margine studiose ista annotari cernimus.  
*Jac. Pütrich*, Reichertsulanus, e Nobili Bojorum familia oriun-  
 dus, epistolam suam, quam vocat, *den Ehren-Brief*, A. 1462 ad  
 Mathildem Ludovici Palatini filiam, Ludovici Würtemb. pri-  
 mum, deinde Alberti VI Archi-Ducis Austriæ, conjugem, elabo-  
 ravit. Et si vero in elogio ejus iconi subscripto audiat: *Ein Poet  
 Deutsch nit unlieblich*, hiuleo tamen tristisque adeo scribendi ge-  
 nere, verbisque horridis, insolentibus, & in rhythmos coactis uti-  
 tur, ut instar omnium rudis istius seculi infelicium scriptorum  
 esse queat, eoque unice, quod in familiis describendis planior sit,  
 in lucem proferri meruerit. Appendix II *Syntagma Antiquita-  
 tum & Sigillorum incerti temporis, aut alienorum*, a Nostro inscri-  
 bitur. Non contemnenda varii ævi monumenta in hac, sed citra  
 temporum ordinem, figuris in ære delineatis conspicienda præ-  
 bentur, observationibus partim illustrata, partim aliorum exami-  
 ni relicta. Nos extantiora recensebimus. Primo depingitur lite-  
 ra initialis Antiphonarii membranei, sub finem Sec. XV exarati, in  
 qua Præpositi Sand-Hippolyt. quatuor ad genua Servatoris pro-  
 voluti comparent, ipsi, ut & Servator, & Canonici 50 in eodem

libro depicti, mitellis rubris operti, adjectæque sunt imagini literæ LI, quibus existimat *liberos* Præpositos indicari, ut in sigillis Herzogenburgensis Monasterii simile quid animadvertit. Post monumentum sepulcrale vetus, præcipue tutelares Sand - Hippolytenses, S.S. Augustinum & Hippolytum exprimens, sigilla sex conspiciuntur, in quibus eminent sigillum Liberæ civitatis minus, & sig. *Leyserianum*, qua occasione hujus antiquæ Gentis Stemmatographia inferitur, duabus aliis, nempe *Lasbergiana*, & *Geyeriana*, nunc *Comitum de Geyerperg*, comitantibus. Sub N. 9 lapis vetustus est, prope Hippolytopolin effossus, in quo conspicuas columbas ad amici lapidem ponentis affectum, delphines vero ad statum liberti refert, inscriptionemque ita legit : *Marco NAMMIO Marci LIBERTI SVRIONIS ANNORUM L VLPINUS SPERATIVS AMICO FECIT*. N. 10, Majoris formæ numisma *Malatesbam Novelum* repræsentat, opus pictoris *Pisani* numismatum instauratoris. Sigilla iterum inserta tria excipit N. 13 monumentum vetus Romæ peculiari dissertatione a *Cl. Schwartzio* aliquot abhinc annis illustratum, quod feminæ infantem uberibus admoventis imaginem ostentat, inscriptione addita : *T. CLAVDIVS. SVRVS, ET VLPIA. RESTITVTA. V. S. ET. CL. VLLÆ. FIL. ANN. XX. H. S. EEC.* N. 14-22 alia monumenta sine inscriptionibus fiuntur e parietibus Ecclesiæ parochialis Pechlariensis, diversas figuras exhibentia, quæ tamen nec omnia Romana credimus, & imprimis lapidem N. 19 sepulcralem duorum Ecclesiasticorum agnoscimus. N. 23 Icuncula muliebris ex alabastro confecta, minioque inducta, Nostro Parcarum una videtur, propter coli & fusi indicia, sed obscure satis. N. 24, 25, 26, Fundatores Ecclesiæ *Tirnstainensis*, cujus chartam foundationis *Miscell. T. I p. 156* evulgaverat, e pictura vetusta delineantur. N. 27, 28 extant insignia *Tirnstainiorum* & alia quatuor, ad familiam *Comitum de Riettenburg* spectantia. N. 29 lapis votivus Hippolytopoli etiamnum visendus, cum inscriptione : *D. NEPTUNO. AQUARUM. POTENTI. ob. INDUCTUM. EI. (e) TRAGISA. FLVMen. MVRIS. EIVS. A. V. P. L. L. M. Noster explicat : Accola votum posuerunt libentissime merito.* N. 34 Epitaphium *Christophori Nimptschii* & 35 *Conradi Nimptschii* Equitis Rhodii, deque illustrissima hac gente tum alia quædam

dam tum præcipue excerpta e Regio Feudorum tabulario Principatus Suidnicensis & Jaurienſis ſuppeditantur. In remotioris antiquitatis reliquiis ut deſinat, N. 36 ſl. vaſcula fictilia tria in agro prope Hippolytopolin effoſſa, & numulum *Claudii Caſ.* in urnula repertum docte deſcribit, ſubjicitque numum *Auguſti* æreum cum triſulco Jovis fulmine, & nota reſtitutionis, item numos *Conſulares duos* argenteos, quorum alter *Roma & A. Spurilii*, alter, *Victoriatus, L. Piſanis*, forte iſtius *Frugi Conſulis*, nomina oſtentant. Sequitur poſt numum *Anaſtaſii* aureum, alius *Macedoniæ primæ, Diana* effigiem gerens, in cujus averſa facie clava Herculis cernitur, cum inſcriptione: ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ, quæna eam corona ambit, ſubjecto fulmine. De quonummo elegantiffimo erudita *diſſertatio Romani P. Dom. Celeftini l'Oreſce, Benediſtini & Reg. Sicil. Hiſtoriographi*, inferitur. Denique gemmæ duæ & numiſmata totidem aurea, unum *Romani & Conſtantii Imp.* alterum *Ottonis Archiep. Trevirenſis*, ob oculos ponuntur. Corollarii loco accedunt Epitaphia quædam Eccleſiæ B. M. in Wüntzendorff, inter quæ lapis, quo *Elifabetha, Conjugis Jo. Fridrici D. Sax.* inteſtina obteguntur, item Epitaphia in Eccleſia Loſtorffenſi & in Eccleſia Capellen prope Hippolytopolin, ac in fine inſcriptio Romana, quam viridarium Arcis Transmurenſis, vulgo *Traiſenmaur*, ſervat: IMP. CAESARI. DIVI. HADRIANI. FILI. DIVI. TRAIANI. PARTHICI. NEPOTI. DIVI. NERVÆ. PRONEPOTI. T. AELIO. HADRIANO. ANTONINO. AUG. PIO. PONTIFICI. MAXIMO. TRIBVNICIAE. POTESTATIS. COS. III. P. P. ALA I. AVGVSTA. THRACVM. OPTIMO. PRINCIPI. Nemo nobis vitio vertat, quod in recentendis Appendicibus longiores fuerimus, quippe ex iis Doctiffimi Duellii ſingularis induſtria conſtare poteſt. Sed ne iſtis excerptorum libris eam parcius impenſam quis credat, commendandæ ſunt notæ & obſervationes perutiles doctæque chartis ubique ſere ſubjectæ, quæ vel iſis lucem afferant, vel uſum earum edoceant, & hiſtoriam mediæ ævi haud raro illuſtrent, teſtes aſſidue varizque lectionis. Ita ſtatim p. 4 ad *Diploma Rudolphi Habſp.* reſellitur opinio de ſingulari ac proprio hujus conſilio abſtinendi a titulo Imperatoris, quia Romæ coronatus non eſſet:

dein-

p. 312.

340 f.

deinde observatio *de Advocatis Monasticis* inter regalia Imp. usque ad *Ottonis IV* tempora relatis, subnectitur. P. 24 in originem formulæ: *Apostolica sedis gratia*, Episcopis usitata, inquiritur. P. 51 annotatur, nobiles anno æt. vicesimo primo demum propriis figillis uti consuevisse. P. 220 monetur, in chartis Sec. XIV exeuntis & Sec. XV incipientis frequentiores fusioresque cautionum formulæ occurrere. P. 222 titulum: *Erber*, docetur, competiisse *Authentico*, seu *hamini synodali*. Quæ speciminis quidem loco sufficiant: sed nec id sine præcipua commendatione indicandum est, excerpta hæc permultum adjumenti ad illustrandum Jus German. afferre, cum, quod initio laudavimus, solennes juris formulas & cautiones contractuum, aliorumque negotiorum, Noster diligentissime enotaverit. Optamus ceterum, ut egregia ista Nostri opera plures ad excutienda scrinia claustraque, in quibus antehac monumenta vetusta delituerunt, excitati, ejus in excerpando industriam sequantur, & eliminatis vulgaribus, quæque præter majorem voluminum molem nihil præstare queant, exquisitiora, & quæ usum in Historia Germaniæ spondent, in publicum proferant.

THE SURVEY OF CORNWALL &c. BY RICHARD CAREW, of Antonic. &c,

hoc est,

RICHARDI CARÆI CONSPECTUS CORNWALLIÆ, & Epistola de præstantia Linguae Anglicæ, nunc primum edita. Accessit ejusdem Vita, Autore H. C.

Londini, apud Sam. Schapman & reliqu. 1723, 4.

Alph. 2.

CUM Conspectus hic *Richardi Caræi, de Antoni* Scriptoris, qui Cornwalliam illustravit, hæcenus fere unici & accuratissimi, jam tum A. 1602 Londini prodierit, eoque caro hæcenus pretio venerit, operæ pretium putarunt Angli, ut opus utilissimum recuderent. Ne tamen solus compareret, præmisit vitam Autoris, qui in titulo primo sub H. C. in altero sub *Hugo C.* forte



ex ipsa Caræorum familia, latere voluit, & accessit sub finem Epistola nunc primum e schedis Caræi edita. Nos Conspectu ipso, cui nihil accessit, & Vita, quæ tota fere ex Ant. Woodi Athenis Oxon. nuper auctius recensis, transcripta est, prætermittis, ex Epistola pauca decerpemus. Probat in illa Autor, linguam Anglicam significans, facilem, copiosam & suavem esse. Quoad primam præstantiam ostendit linguæ Anglicæ præ Græca & Latina in literis, vocibus & phrasibus: plures enim habere Anglos literas quam Græcos, ut C; plures & quam Latinos, ut K & Y, & plures quam utrosque, ut W. In vocabulis monosyllaba Anglo-Saxonica commendat, & virilem sonum in Interjectionibus, ut levis doloris *Ab!* & majoris *Ob!* commiserationis *Alas!* complorationis *Alacke!* detestationis *Pby!* attentionis *Haa*, evocandi *Whowpe*, sistendi *Waholovve*, quæ mire rebus apta putat. Composita, quibus aliæ linguæ subveniunt, ipsam naturam rei exprimere; nomina propria majoribus ob singularia, quæ patrarunt, facta, imposita fuisse; raro autem a corporis defectu, quod solemne Romanis, quibus ita Nasonum, Labeonum, Frontonum, Dentonum nomina nata. In phrasibus proverbiorum præstantiam extollit, ut cetera taceamus. Quoad alterum, facilitatem inde probat, quod voces in declinationibus & conjugationibus parum vel non inflectantur, & monosyllaba facilius memoriæ mandentur. Quod vero Anglos ad alias linguas pronuntiandas aptiores putat aliis gentibus, in eo valde veremur, ne fallatur Autor. Quod tertio copiam attinet, eam haud difficulter ex eo probat, quod liberum semper Anglis fuerit, tum ab his, qui sedes illic fixerunt, Saxonibus, Danis, Normannis, tum a transmarinis, cum quibus bella gessere, ut Hispanis, vel apud quos iter fecere, ut Italis, vocabula mutuari, quibus accedunt tot in Anglia dialecti, ipsis etiam vocabulis diversæ. Ita e. gr. τὸ *Appage!* viginti vicibus & amplius variari posse ostendit. Denique & suavitatem e mixtura illa ipsa, qua Brittonum monosyllaba cum polysyllabis aliarum gentium apte permiscerentur, probat, atque ita mollitiei Italorum vocabulorum robur, additis consonantibus, abruptis Gallorum verbis sonum plenum conciliari, Germanorum consonantes ingratas vocalibus emolliri &c. existimat. Utque probet, veteres Græcos & Romanos pares in Anglia habuisse,

Platoni *Thomam Smith*, Ionibus *Thomam Morum*, Ciceroni *A-fcbamum*, Varroni *Cbaucerum*, Demostheni *Jo. Cbeccum*, Virgilio *Comitem de Surry*, Catullo *Shakeſpearium & Barlovium*, Ovidio *Daniclem*, Lucano *Spencerum*, Martiali *Jo. Daviſum*, omnes præſtantiffimos illius ævi ſcriptores Anglos, opponit; *Philippum* vero *Sidneyum*, cum quo vix vindecenni Caræus anno ætatis decimo quarto publice Oxonii magno plauſu & ex tempore, quod ajunt, diſputaſſe in vita præmiſſa traditur, miraculum ſui ævi in proſa pariter & vorſa oratione vernacula appellat.

HISTOIRE DU CHRISTIANISME DES INDES.

id eſt,

*HISTORIA CHRISTIANISMI INDORUM;*

*Autore M. V. LA CROZE, Bibliothecario*

*& Antiquario Regis Pruſſiæ.*

Hagæ Comit. ap. fratres Vaillant & N. Prevost, 1724, 8.

Alph. 1 pl. 17 cum fig. & inappa Geogr.

**R**eligionis Chriſtianiæ, apud Indos Orientales quoque per XII Sæcula hætenus conſervatæ, & indies magis magisque ſuc-crescentis, hiftoriam dum Autor celeberrimus composuit, non ſine ratione credidit, quod in præfatione indicat, in novo & eru-ditis etiam incognito ſe verſari argumento, quum Antonii de Go-vea hiftoria expeditionis Alexii de Menezes Luſitanice ſcripta, quanquam non in Hiſpanicam ſolum, ſed & in Gallicam linguam translata ſit, perpaucis in his regionibus innotuerit, & verſio Gal-lica Monachi Belgæ, cui nomen fuit Joh. Bapt. de Glen, eccleſiæ Romano-Catholicæ præjudiciis ſit repleta, immo Abbas Renau-dotus in collectione liturgiarum nonnunquam a veritate aberraverit, hoc nomine paſſim in hoc opuſculo notatus. Eccleſiæ qui-dem Malabaricæ hiftoriam Londini A. 1694 ex Commentariis An-tonii de Govea Luſitanicis Anglico ſermone edidit Michael Ged-deſius, Cancellarius eccleſiæ Salesburienſis, qui etiam acta ſynodi Diamperenſis integra in Anglicam linguam tranſtulit, & brevi-bus quidem, aſt doctiſſimis annotationibus illuſtravit. Sed, ut ta-ceamus, ſcriptum hoc Anglicanum vix uni vel alteri in his terris viſum

visum esse, atque adeo nomen Christianorum, uti vocantur, S. Thomæ heic ignotum mansisse, silentio non præterundum est, Geddesii historiam, teste Autore nostro, cui copia illius demum facta, opere suo jam sub prælo sudante, cum expeditione Alexii de Menezes Archiepiscopi Goensis, A. 1599 finita, desinere. E contrario Autor noster historiam, ab ovo, quod ajunt, inceptam, ad initium usque præsentis sæculi persequitur, & ex actis commemoratæ synodi in hoc opere, quod Gallico idiomate edere consultum ipsi visum fuit, tantum potiora capita recenset, eadem in alio quodam opere Latino melius exhiberi ratus, in quo plurimarum ecclesiarum orientalium fidelem exactamque historiam se contexturum promissit. Interim ex præsentia historia evidenter cognosci potest, ecclesiam Indorum, quæ per XII sæcula cum Romana, Constantinopolitana, Alexandrina & Antiochena nihil habuit commercii, dogmata Protestantium, ab ecclesiis adductis vel omnia vel ex parte rejecta, maximam partem credere & fovere, primatum Pontificis Romani omni nisi repudiare, transsubstantiationem pernegare, & sacramentum eucharistiæ tantum figuram corporis Christi esse, asserere, confirmationem extremamque unctionem & matrimonium e numero sacramentorum eximere, cultum denique imaginum pro idololatria habere, & purgatorium pro fabula; hinc etiam Antonius de Govea hæreticos recentiores, per quos Protestantes intelligit, errores suos ab Indis accepisse, sibi persuasum habuit, quo nihil insulsius dici scribique potuit. In præfatione etiam refert ex Coddesio Autor eruditissimus, Alexium de Menezes, ex India reducem, factum esse Archiepiscopum Bragensem, Proregem Lusitaniæ per biennium sub Philippo III, & Præsidentem senatus supremi, res Lusitanicas Madriti, ubi mortuus est, dirigentis; inque Sanctorum numerum fuisse referendum, nisi rediisset in Hispaniam, ubi gloriam, quam absens jactata infidelium in India conversione sibi conciliaverat, præsentia minuit. Sic etiam Franciscum Barretum, Lojolitam Lusitanum, A. 1645 Romæ sermone Italico relationem edidisse de statu Christianissimi in Malabaribus; sed præter Catalogum Prælatorum seu Episcoporum Christianorum S. Thomæ ad Franciscum Garciam usque nihil commemoratu dignum in ea haberi, nos certiores facit.

Tandem malorum, quæ nos premunt, maximum esse dicit Indifferentissimum, & de nova conqueritur hæresi, reliquis, quæ hactenus disturbarunt ecclesiam, periculosiore, quæ monumenta veterum cum sacra tum profana supprimat, maximo cum zelo prudenterque reprimenda & coercenda.

Ipsa historia in septem Libros divisa est, ex quibus primo, secundo, tertio & ultimo, ne nimis arida videretur historica relatio, elegantissimas lectuque dignissimas præmisit observationes. In *primo* statim Libro prolixa habetur Nestorianismi historia, dignissima sane, quæ attentius perlegatur, & sine partium studio ponderetur, ut eo melius constet, quinam sint Nestoriani dicendi; quomodo disciplina ecclesiastica post conversionem Constantini M. sit corrupta; quibus in causis Nestorius excusari queat, Cyrillus e contrario accusari: & inter alia Cosinam, Indicopleusten dictum, Nestorianum fuisse probatur, ex cujus testimonio, religionem Christianam apud Indos jam sexto sæculo stabilitam fuisse, luculenter apparet: tumque in Christianorum Indorum, Nestorianis addictorum, qui ab Apostolo Thoma principia religionis se accepisse credunt, & propterea Christiani S. Thomæ dicuntur, veram originem inquiritur, & status ecclesiæ describitur, qualis fuerit ante adventum Lusitanorum, una cum rebus gestis primorum Missionariorum, & ipsius Alexii de Menezes, usque ad iter hujus præfulis ad Christianorum regiones & ecclesias visitandas institutum. In Libro *secundo*, enarratis prius moribus & consuetudinibus Christianorum Indorum, ipsa Alexii de Menezes expeditio enarratur, & pluribus ostenditur, eum & vi & astutia usum esse, ad veteres Christianos, jugum Pontificis Romani respuentes, fedi Romanæ subjiciendos, atque dogmata Pontificiorum, ipsis antehac inaudita, & obtrudenda & stabilienda: quem in finem etiam omnes Christianorum libros, qui in ipsius & Jesuitarum manus inciderunt, vel corruptos, vel combustos esse, plus simplici vice eum detestatione refertur. In Libro *tertio*, præmissa iterum eleganti dissertatione de opinionibus & ritibus ecclesiasticis Indorum Christianorum, historia synodi Diamperæ A. 1599 coactæ, & quid in quavis sessione actum sit, recensetur; qua de re satis dictum putamus, si prudentem lectorem monuerimus, decreta hujus synodi  
ab

ab ipſo Alexio de Menezes & Francisco Roz S. J. qui poſtea primus Epifcopus latinus Chriſtianorum S. Thomæ a Clemente VIII conſtitutus eſt, in Cranganor, priuſquam Diamperam proficiſcentur, compoſita, & Chriſtianos S. Thomæ minis blanditiisque adactos eſſe, ut prælectis decretis auſcultarent, iisdemque externa professione ſuffragarentur. In Libro *quarto* ea referuntur, quæ ſynodum Diamperenſem ſecuta ſunt, ad abitum iſque Alexii ex India: & in Libro *quinto*, quæ poſtea facta ſunt, uſque dum Bataui, expulſis Luſitanis, totam illam regionem ſub ſuam redegerunt poteſtatem, qui ad commoda & commercia ſua omnes ſenſus nervoſque intendentes, Jeſuitis, quibus Chriſtiani S. Thomæ ſe rurfus oppoſuerant, omnis generis honorem, nullam vero Chriſtiano- rum rationem habuerunt. In Libro *ſexto* gentium, quas inter Chriſtiani vivunt, idololatria exponitur, quæ ab Ægyptiorum & Perſarum placitiſ originem traxit: & denique in libro *ſeptimo*, impedimenta felicioris ſucceſſus religionis Chriſtianæ apud Indos in medium proferuntur, videlicet, quod Indi doctrina Chriſtiana non ſatis inſtructi, nec ad ipſius Scripturæ S. lectionem perducti fuerint: quod miniſtri eccleſiæ non ex ipſis Indis electi: quod converſi ex paganismo & ſuis & Luſitanis exoſi ſuſpectique: quod denique ſpiritus violentiæ & perſecutionis religionem & nationem Luſitanorum Indis deteſtabilem reddiderit. Ea omnia ſublata ſperat Autor noſter nova miſſione Danica, cujus inſtitutum & progreſſum uſque ad obitum Ziegenbalgii & Grundleri, miſſionariorum Regis Daniæ ad colligendam ex Indis in Tranquebar eccleſiam, ex ipſorum relationibus ſtrictim percuſet, nulla, quod miramur, relationis Bövingii mentione injecta, in qua epiſtoliſ Collegarum ſuorum recte intelligendis & dijudicandis facultam accendit.

DESCRIZIONE DEL CELEBRE ARCO, ERET-  
to in Benevento à Marco Ulpio Trajano XIV Imperadore  
dal Senato e Popolo di Roma &c.

i. e.  
DESCRIPTIO CELEBRIS ARCUS TRIUM-  
phalis, M. Ulpio Trajano Imp. XIV Beneventi a Sena-  
to & Populo Romæ &c.

*tu Populoque Romano anno Christi CXII erecti, cum compendio antiquæ recentisque ejus urbis historię, factorum item illustrium Trajani Cæsaris; Autore*

**JOHANNE DE NICASTRO.**

Beneventi, typis Archiepiscopalibus, 1723, 4.

Plag. 16.

**E**Xiguæ quidem molis est hic liber, Sereniss. Principi *Michaeli Friderico de Comitibus de Althann* dedicatus, sed qui exquisita arte atque industria antiquissimum illud fereque maximum Romani luxus monumentum Divo Trajano Cæsari quondam constructum depingit, simulque Beneventum oppidum, tanto urbis miraculo superbiens, fama que in primis celebre, describit. Illustris Autor, Patritius Beneventanus & Sipontinus, Legum Doctor, & Archidiaconus Ecclesiæ Metropolitanæ, aliis jam scriptis editis nomen sibi peperit, in quibus unum inscribitur *Pinacotheca Beneventana*, continetque virorum qui doctrina ac virtutibus suis imprimis Beneventanam urbem decorarunt, vitas luculenter expositas; alterum Italico idiomate conscriptum sub titulo prodiit; *Gladius Salomonis*. In limine præsentis scripti Beneventani Arcus effigies ea qua nunc conspicitur, forma ante oculos ponitur, cum inscriptione:

IMPERATORI. CÆSARI. DIVI. NERVÆ. FILIO  
NERVÆ. TRAJANO. OPTIMO. AUGUST.  
GERMANICO. DACICO. PONTIF. MAX. TRIBUN.

POTEST. XVIII. IMP. VII. COS. VI. P. P.  
FORTISSIMO. PRINCIPI. SENATUS P. Q. R.

In hac inscriptione multi verba illa *NERVÆ F. Nerva Fratri* legenda ~~possunt~~ <sup>possunt</sup>. Contrarium autem docet Cl. Autor, abruptas in inscriptione voces ita explens: *Imperatori Cæsari Divi Nerva Filio, Nerva Trajano, Optimo Augusto, Germanico, Dacico, Pontifici Maximo, Tribunitiæ Potestatis Decimum Octavum, Imperatori Septimum, Consuli Sextum, Patriæ Patri, Fortissimo Principi, Senatus Populusque Romanus*. Ceterum Cl. Autor nobilissimum argumen-

mentum quinque capitibus absolvit. Cap. primo antiquam Beneventanæ urbis historiam exponit. Fuit olim Beneventum metropolis bellicosi Italiæ populi, qui Samnites vocatur; in coloniam postea Romanorum conversa. Fuit & Principum Longobardorum quondam sedes. Natales ejus originemque, quam nonnulli Diomedæ Ætolici Regi, alii idque minus recte, ex Autoris sententia, Æneæ Sylvio deberi censent, in annum 432 ante Romanam conditam, ante Christum natum 1184, Chronologi rejiciunt: qua occasione Cl. Autor doctissimi Fratris sui *Jornandis de Nicastro* Historiam Beneventi IV Tomis divisam, nondum editam, sed jam dudum ab erudito orbe sollicitè expetitam, citat. Cap. II recentiorē Beneventi historiam æque doctè persequitur, in quo quidem *Thomasi Mariae Alfani*, Ordinis Prædicatorum inque S. Theologiae Lectoris, mentionem injiciens, in animo illum habere ait, ad exemplum Emin. Cardinalis *de Aguirre*, Conciliorum in Hispania habitorum celeberrimi Collectoris, ea quæ in regno Neapolitano convocata sunt, Concilia collecta edere notisque suis illustrare. Inter cetera urbis memorabilia refertur a Nostro Beneventana Nux, circa quam certo tempore sagæ a longe distitis locis noctu convenire & convivia celebrare dicuntur. Et si vero neget Cl. Autor, vel olim id factum esse, vel hodiernum fieri; cum Theologis tamen & Jctis Italiæ, Hispaniæ Germaniæque quam plurimis, rem extra dubium positam satisque probatam existimat, vere nonnunquam sagas, hirco vel aliis animalibus, vel arundini insidentes, de loco ad locum transferri. Palmarium, quo hoc confirmatum ivit, argumentum est, quia, quod bonis angelis *δὲναιλον* est, idem & malis denegari nequeat, cumque Augustini atque Gregorii auctoritatem opponant nonnulli, ostendit, secum potius facere istos Ecclesiæ Doctores, neque ex genuinis ipsorum scriptis opinionem hanc posse demonstrari, & cum in Canone *Epi-scopi* 26, ii, qui hujusmodi næniis anicularum fidem præbent, excommunicari videantur, non inveniri respondet hunc Canonem in Græcis Latinisque Concilii Ancyranæ exemplaribus, aut, si inveniatur, non fuisse tamen universale illud Concilium sed provinciale, hoc est, particulare tantum. Cap. III pergit in enarranda recentiori Beneventani oppidi historia. Ubi inter alia eos refutat qui

p. 40.

qui aerem Beneventanum minus salubrem esse putant, falseque Trajanum Boccalinum, hujus quondam urbis incolam, perstringit, quod in animadversionibus suis in Tacitum cives suos omnibus scelerum generibus deditissimos vocare non erubescat, quam meram esse calumniam, ex odio atque invidia profectam, affirmat. Sequitur Cap. IV, in quo patria, præclaraque facinora Marci Ulp. Trajani XIV Imperatoris exponuntur. Sunt nonnulli scriptores historiæ minus periti, qui Imperatorem Trajanum Tuderti in Italia natum, memoræ produnt. Sed egregie illi falluntur, quum urbs Turditana in Bætica Provincia illi natalis exstiterit. Germanici ac Dacici cognomentum inde tulit, quod ingenti Germanos Dacosque prælio victos ad interneccionem usque delevit. Præter ceteros honores, a Populo Senatuque Romano illi decretos, posita ipsi fuit statua in Trajano foro ad Quirinalis collis, qui Viminali adjacet, radices sito, foro omnium celeberrimo, in quo & aliis summis in toga sagoque Viris statuæ olim ponebantur. Non debet autem hæc Trajani statua cum Antoniniana, ut sæpe fit, confundi. Victori a Parthis redeunti Parthici & Arabici titulus fuit a Romanis assignatus. Errant vero, Cl. Autore observante, doctissimi Diarii Italici scriptores, qui Beneventanum arcum Trajano fuisse tum erectum ajunt, quum victoriam a Parthis reportasset. Aperte namque inscriptio arcui adjuacta contradicit, in qua Trajano non Parthici sed Dacici ac Germanici cognomen datur, unde conficitur, post victoriam in Dacos Germanosque hunc illi honorem fuisse habitum. Ceterum cum Trajani animam post aliquot sæcula Gregorii Magni precibus ex inferno fuisse redemptam, plurimi Pontificiorum stolide affirmant, Damasceni & revelationum S. Brigittæ, spuriorum scriptorum, auctoritate fulti, falsissimum hoc esse, Cl. Autor judicat, quia probabile non sit, tantum Ecclesiæ Doctorem pro Cæsare adeo impuro & in vitia effuso ad Deum preces fuisse: non dubium enim esse, quin S. Gregorius, qui A. 604 adeoque quinto post Trajanum sæculo vixit, qualem se in Christianos gesserit, habuerit exploratum; ut plurima, quæ inde consequuntur, absurda & fundamento fidei repugnantia silentio prætereamus. Capite tandem V usque ad finem Triumphalis arcus Trajani, dictus *Porta Aurea*, quæ moles

60.



moles omnia reliqua monumenta Romanorum longe superat, ample enarratur, simulque inscriptio supra memorata quoad omnia verba erudite explicatur.

STATO DELLA S. CHIESA PAPALE LATERANENSE nell Anno 1723.

h. e.

STATUS ECCLESIAE PAPALIS LATERANENSIS Anno MDCCXXIII.

Romæ, in typographia S. Michaelis a Ripa grande, 1723, 4.

Alph. 1 plag. 3 fig. zn. 6.

Cum jam pridem optarint Eruditi, ut Templi Romani Lateranensis toto orbe celebrati monumenta, inscriptiones, ornatusque splendidissimus, a Panvino, Mellinio, Severanio, Rasponio, Ciampino, aliisque Viris celeberrimis, in describendo hocce templo occupatis, prætermissa, accuratius exponerentur, opportune nunc prodit liber hic, Illustriss. Principi ac Cardinali *Benedicto Pamphilio*, Ecclesiæ Lateranensis Episcopo, inscriptus. Continet ille duo opuscula, quæ etsi non uno tempore neque ab iisdem autoribus confecta sint, ambo tamen isto consilio sunt scripta, ut rarissima quæque, in Lateranensi Templo hodie conspicienda, Lectoribus exhibeant. Prior tractatus Abbatem *Alexandrum Baldeschium*, posterior vero *Johannem Mariam Crescimbenium*, Præfulem Ecclesiæ S. Mariæ in Cosmedin sacræ, variis jam præclaris ingenii fructibus inclutum, Autorem agnoscit. In ipso statim frontispicio insigne Pontificis, clavibus triplicique corona conspicuum, videtur, appositis his verbis: *Sacro sancta Lateranensis Ecclesia, omnium Urbis & orbis Ecclesiarum mater & caput*. Prius opusculum, a Baldeschii ingenio profectum, primariam Templi navem, ut vocant, describit. Inter alia monumenta positum hic vides Pontifici Martino V sepulchrum ex ære conflatum, cum inscriptione:

MARTINUS PAPA V.

SEDIT ANN. XIII. MENS. III. DIES XII.

R

OBIIT

## ACTA ERUDITORUM

OBIT A. MCCCCXXI. DIE XX. FEBRUARII  
TEMPORUM SUORUM FELICITAS.

Non procul ab eo sepulchro aliud quoddam conspicitur, Hannibali Albano erectum. In superiori portæ primariæ parte hæc legitur inscriptio:

INNOCENTIUS X.  
PONT. MAX.

LATERANENSEM BASILICAM  
CONSTANTINI MAGNI IMPERATORIS  
RELIGIONE AC MUNIFICENTIA EXTRU-  
CTAM

SUMMORUMQUE PONTIFICUM PIETATE  
SAEPIUS INSTAURATAM  
VETUSTATE IAM FATISCENTEM  
NOVA MOLITIONE AD VETEREM  
EX PARTE ADHUC STANTEM CONFOR-  
MATA

ORNATU SPLENDIDIORE RESTITUIT  
ANNO JUBILAEI VI.  
PONT. VI.

Eodem hoc tempore in honorem Innocentii cusa moneta est, cujus figuram pag. 9 Clar. Autor expressit, uno in latere imaginem nomenque Pontificis, altero Basilicam exhibens, adscriptis his verbis DECOR DOMUS DOMINI. Frontispicio navis hæc inscripta: SUPER FUNDAMENTUM APOSTOLORUM ET PROPHETARUM. Quibus verbis ornata & moneta, quam Clemens XI pictoribus olim duodecim, quorum præclara in pingendis tabulis Basilicæ ornandæ destinatis fuerat opera, donavit. Tacemus imagines & ornamenta alia, quæ Pontificis hujus munificentia huic Templo illata sunt: neque operæ esse pretium ducimus, carmen, alioquin elegantissimum, in Clementis honorem a celebri Poeta quodam compositum, Brevesque ac Epistolas, a Clemente XI ædificationis Templi occasione scriptas, fusius commemorare. Sed potius ad posterius Clariss. Crescimbenii opusculum conversi, rariora ex eo deli-

delibabimus. Capite I varias templi appellationes, quibus nunc Constantinianum, nunc aureum, nunc Johannis Baptistæ, nunc Salvatoris dicitur, recenset, tantam ei dignitatem atque præcellentiam assignans, ut cum alias semper olim, tum hodie quoque primatus ac magisterium in reliquis omnes Ecclesias illi tribuantur. Cumque Regius in ea thronus positus sit, vel ideo dignam esse judicat, quæ Dei Regia dicatur. Primum porro hoc esse templum putat, quod Imperator Constantinus, sacro baptismatis fonte ablutus, extruxerit; & quanquam sæpe a fundamentis disjectum ac restauratum, eadem tamen ad hunc usque diem materia eademque forma constare, qua Constantinus olim Imperator eam donaverit, minime dubitat. Versus Leoninos:

*Dogmata Papali datur ac simul Imperiali,  
Quod sibi cunctarum mater caput Ecclesiarum.  
Hinc Salvatoris caelestia regna Datoris  
Nomine sanxerunt, cum cuncta peracta fuerunt;  
Sic sumus ex toto conversi supplice voto  
Nostra quod hæc Aedes tibi Christe sit inclita sedes.*

qui in limine porticus reperiuntur, quosque nonnulli, eo quo hanc Ecclesiam Silvester consecravit, tempore confectos fuisse conjiciunt, Noster censet a recentiori quodam Poeta profectos esse. In Porticu alio ad latus conspicuo extat inscriptio statuae, Henrici IV Galliarum Regis memoriz possitæ:

RAULO V. PONTIFICE MAX. SEDENTE  
ENRICO IV. FRANCORUM ET NAVARRORUM

REGI CHRISTIANISSIMO  
PIETATE ALTERI CLODOVEO  
VARIETATE PRAELIORUM CAROLO MAGNO  
AMPLIFICANDAE STUDIO RELIGIONIS  
SANCTO LUDOVICO GENERIS PROPAGATORI

STATUAM HANC AENEAM  
SACRO SANCTAE LATERANENSIS BASILICAE  
CAPITULUM ET CANONICI

ACTA ERUDITORUM  
 GRATI ANIMI MONUMENTUM  
 COLLOCANDAM CURARUNT  
 CAROLO DE NEUVILLE D.D'HALENCOURT  
 REGIO ORATORE ANNO MDCVIII.

Missis inscriptionibus Pauli Millinii, Julii Aquavivæ, Dominici  
 Maximi, Cæsaris Rasponii, Antonii Cardinalis Portugall. Sylvestri  
 II, Ant. Sanctorii, Hier. Casanatæ aliorumque; unam Alexandri  
 III hic addere non dubitamus:

ALEXANDRO III. PONT. MAX.  
 NOBILI BANDINELLA GENTE SENIS NATO  
 QUI DIFFICILLIMIS TEMPORIBUS EXIMIA  
 PIETATE SUMMA PRUDENTIA  
 AC DOCTRINA ECCLESIE PRÆFUIT ANNIS  
 XXII  
 INVICTA FORTITUDINE ATQUE CON-  
 STANTIA  
 APOSTOLICÆ SEDIS JURA  
 AUCTORITATEM DIGNITATEMQUE RE-  
 TINUIT  
 ET POST IMMENSOS LABORES  
 AC SOLLICITUDINES PACE PARTA  
 OECUMENICUM LATERANENSE CONCI-  
 LIUM  
 CELEBRVIT  
 SANCTISSIMAS DE ELIGENDO  
 SUMMO PONTIFICE  
 DEQUE VI ET AMBITU COERCENDO LE-  
 GES TULIT  
 THOMAM CANTUARIENSEM ANTISTITEM  
 BERNHARDUM CLARAE VALLIS ABBATEM  
 QUOS VIVENTES AMICISSIMOS HABUIT  
 ODOARDUM ANGLIAE  
 CANUTUM DANIAE REGES SANCTORUM  
 NUMERO ADSCRIPSIT

PLU.

133

MENSIS MARTII A. M. DCCXXV.  
 PLURIMISQUE ALIIS MAXIMIS REBUS  
 GESTIS  
 VITAE DEMUM ET GLORIAE CURSUM CON-  
 FECIT  
 ANNO SAL. MCLXXXI. KAL. SEPT.  
 ALEXANDER VII. PONT. MAX.  
 NOMINIS ET MUNERIS  
 IN ECCLESIA SUCCESSOR  
 PONTIFICI TANTO  
 CIVI SUO PIOS CINERES VENERATUS PO-  
 SUIT.

De altari Pontificis Cap. VII agens Autor, notat, quod inter tot incendia, totque ruinas, Basilicam evertentes, divina providentia saluum ac intactum semper perstiterit. Nimirum idem illud altare ligneum superesse urget, in quo Princeps Apostolorum Petrus ejusque successores ad Sylvestrum usque rem sacram peregere: nec cuiquam, nisi Pontifici, ad illud accedere permiffum. Habet hæc ara antiquissimas rarissimasque reliquias: in his Petri Paulique Apostolorum crania: quæ quidam S. Laurentii ecclesiæ, *sancta sanctorum* dictæ, plerique vero Basilicæ Lateranensi illata fuisse a Sylvestro, affirmant, quamvis certum interim Noster putet, sancta Apostolorum capita ab Urbano V in oratorio S. Laurentii A. 1367 inventa inque Basilicam Pontificiam translata esse, id quod publico instrumento, quod exhibet, demonstrat. Non potuit hoc tamen Illustriss. Isabellam Galliarum Regis sororem adducere, ut hæc Apostolorum capita genuina esse crederet: quin potius suum, quod a Græcis dono acceperat, Pauli caput verum ac germanum putavit. Colligitur id manifesto ex epistola Clementis IV, quam ad eam dedit, quam, cum nusquam alibi legatur, tuis B. L. oculis subjicimus:

“Dilectæ Filie in Christo, Nobili Mulieri, Isabellæ, charis-  
 simi in Christo Filii nostri, illustris Regis Francorum, Germanæ.”  
 Scias, Filia, Apostolorum capita Romæ indubitanter haberi,  
 quæ fel. rec. Gregorius Papa IX, Prædecessor noster, de Sanctis  
 Sanctorum suis manibus extrahens, Romano Populo patenter ex-  
 hibuit,

„hibuit, & in locum suum restituit, cum debita reverentia, præsen-  
 „tibus & scientibus universis. Quod si forsitan Caput B. Pauli Apo-  
 „stoli apud te esse putas, depone conscientiam, ne fallaris, ne po-  
 „nas scandalum Matri tuæ Romanæ Ecclesiæ, quæ deceptionem  
 „hujusmodi non posset æquanimiter tolerare. Si vero Græci ali-  
 „quo tempore se illud habere dixerint, ne mireris: nam odio Lati-  
 „nos habentes facile tibi formaverunt mendacium, qui de fide  
 „mentiri catholica, quod est majus, minime dubitarunt. Bene igi-  
 „tur facies, si quid habes, dilecto Filio nostro, Simoni Tituli S. Cœ-  
 „cilix Presbytero Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, nomine no-  
 „stro reddideris, nobis perinde mittendum: ne, si ad alias manus de-  
 „venerit, possit inde cum erroris periculo scandalum fuscitari. Da-  
 „tum Viterbii XIV Kal. Maj. Anno IV.”

Ceterum in eodem templo Petro & Paulo Apostolis statua  
 dimidiæ ex argento purissimo constat, gemmisque innumeris  
 distinctæ, ab Urbano V Pont. positæ, in quibus, dubium, quo ca-  
 su, Paulus dextram, sinistram Petrus occupat, appenso etiam Pau-  
 li pectori nummo argenteo, cum inscriptione:

*Cedit Apostolicæ Princeps tibi Paule, vocaris  
 Nam dextra natus, vas, tuba clara Deo.*

Sed de his Cl. Autor prolixius egit in Historia S. Mariæ in Cosme-  
 din & S. Johannis ad Portam Latinam. Exponuntur inde indulgen-  
 tiæ, quas Pontifex iis, qui Basilicam Lateranensem frequentant,  
 justoque tempore istas reliquias venerantur, indulget. Sed pro-  
 gredimur ad porticum Leoninam, a Leone I sic appellatam. In  
 qua primo occurrit Fulvii Ursini sepulchrum elegantissima, sed  
 prolixiori, quam ut hic repeti possit, inscriptione. Sepultus hic  
 quoque Paulus V Pontifex M. cuius monumento hæc sunt addita:

PAULO V PONTIFICI MAXIMO  
 ECCLESIASTICAE LIBERTATIS VINDICI  
 VIRTUTIS REMUNERATORI  
 OB REDEMPTUM A SPOLIORUM ONERE  
 CLERUM ROMANUM  
 GRATI ANIMI MONUMENTUM

LATE-

MENSIS MARTII A. MDCCXXV  
LATERANENSIS SACRO SANCTAE  
BASILICAE  
CANONICI POSUERE.

135

Nec negligenda in eadem Porticu Laurentii Vellæ Inscriptio sepulchralis:

LAURENTIO VALLAE HARUM AEDIIUM  
SACRARUM CANONICO  
ALPHONSI REGIS  
ET PONTIFICIS MAXIMI SECRETARIO  
APOSTOLICOQUE SCRIPTORI  
QUI SUA AETATE OMNES  
ELOQUENTIA SUPERAVIT  
CATARINA MATER FILIO  
PIENTISSIMO POSUIT  
VIXIT ANNOS L.  
OBIIT ANNO DCCCCLXV.  
AUGUSTI CALENDIS.

Cap. XII & XIII Clar. Autor primum & secundum imaginum ordinem, quæ in ea Ecclesiæ parte, quæ *Tribuna* Italis vocatur, reperiuntur, explicat: earumque figuras tabula quadam adjecta depingit. Spectabatur olim in hac templi regione Pontificis Cathedra sex gradibus innixa, quorum uni insidebant Leo, Draco, & Basiliscus, quo quidem alludebatur ad vaticinium illud Propheticum: *super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & draconem*: infra vero scripti erant hi versus:

*Hæc est Papalis sedes & Pontificalis,  
Presidet & Christi de jure Vicarius isti,  
Et quia jure datur, sedes Romana vocatur,  
Nec debet vere nisi solus Papa sedere,  
Et quia sublimis, alii subduntur in imis.*

Denique Cap. XIV tertium picturarum ordinem enumerat; simulque omni studio id agit, ut supra memoratam Salvatoris imaginem non artificis manu elaboratam esse, sed subito per miraculum populo congregato apparuisse, demonstret. Quamvis scriptores,

ptores, ad quos provocat, vel anonymi, vel inventu sunt rarissimi. Pancirolus vero in libro, quem *Tesori nascosti* h. e. thesauri absconditi vocat, in longe alia, quam ceteri dicunt, Ecclesie parte imaginem conspectam, ait. Cap. XV probere conatur, eandem imaginem esse, quæ hodie picta cernitur, cum ea, quæ olim apparuit. Cap. XVI de veneratione imaginis differit, ejus æquitatem inde in ceteris probans, quod Regina Sueciæ, Christina, summo illarum cultu affecerit.

**JO. ZACHARIÆ HILLIGERI, CHEMNIC.**  
*Ord. Phil. in Ac. Witteb. Ass. Institutiones Logicæ Eclecticæ, ex veterum & recentiorum Scriptorum monumentis studiose collectæ & brevibus Thesis ac perspicuis Ecthesibus instructæ, in usum lectionum Academicarum, cum gemino Indice.*

Wittebergæ, apud Ge. Marc. Knochium, 1725, 8.

Plag. 17½.

**C**L. libri hujus Autor, qui in Academia Wittebergenfi Philosophiam per septennium docuit, initio quidem cum Cl. Ridigeri tum Celeb. Buddei vestigiis instituisse se profitetur; ast successu temporis observans, hunc præsertim, *variis præjudicatis, novis & non satis limatis opinionibus sæpenumero teneri, quæ facile in juvenum animis insidere possunt*; ipse animum ad novum Logicæ Eclecticæ system scribendum applicuit. Præmisit operi *Prothoriam generalem* de Philosophia generatim agentem, in qua definire Philosophiam ipsi placuit per *habitum, Intellectum cognitione veri, Voluntatem actione boni, atq; totum hominem utilissimis in vita artibus, ductu rectæ rationis, informantem atque perficientem, in singularem ejus felicitatem*. Post definitionis hujus explicationem, in Ecthesi subjunctam, sequitur divisio Philosophiæ nova, in *Instrumentalem & Directivam*: ad *Instrumentalem* pertinere asserit (1) Grammaticam, (2) Mathesin abstractam, (3) Logicam exotericam, (4) Historiam compendiarum, (5) Ethicam præliminarem, (6) Rhetoricam Progymnasticam atq; (7) Ontologiam. *Directiva* ab

-Auto-



Autore, more antiquioribus familiari, in Theoreticam, Practicam & Effectivam dispefcitur, in quarum speciebus enumerandis multa occurrunt singularia, nobis brevitati studentibus non attingenda. In *Protheoria Speciali*, præter succinctam Logicæ historiam, inde a Zenone Eleate ad sua usque tempora deductam, ejus exhibet definitionem, docens, Logicam esse *doctrinam Luminis naturæ, quæ intellectus operationes speciatim tradit, earundem vitiis medetur, virtutes vicissim amplificat, atque adeo cogitationes convenienter formare, ab aliis formatas solide eruere, & proprias nervose cum aliis communicare ostendit.* Sequitur Logicæ ipsius Pars I, Autori *Rationalis* dicta, ut secundæ, quæ *Sermonalis* audit, contradistinguat. Medicorum methodus cum se probaverit ipsi, Capite I Sectionis primæ *Physiologiam* sive naturam intellectus in genere tradit, receptam de tribus mentis operationibus doctrinam proponit, & sequi. Cap. II, III & IV uberius explicat, ubi varia tum in Peripateticorum tum recentiorum Logicorum scriptis obvia, satis prolixè partim adducta videas, partim etiam ex mente Autoris refutata. Doctrinam syllogisticam non probat tantum, sed quatuor etiam figuras ejus admittit, licet exempla nulla regulis suis interponere consultum duxerit. Cap. V de intellectus puri actibus agit, ac tres numerat, *Judicium, Ingenium & Memoriam*; impuri totidem addit, *imaginationem* nimirum, *phantasiam & memoriam sensualem*; in quibus explicandis Malebranchii fere sententiam secutus est. Sect. II *Nosologiam* Logicam proponit, & Cap. I de intellectus humani vitiis in genere agit, quæ cum a protoplastorum lapsu derivet, per rationem non nisi a posteriori cognosci ea posse, docet. Addit tamen & alias vitiorum intellectus causas, nempe constitutionem corporis, educationem, imitationem & conversationem cum aliis. Capita II, III & IV in exponendis singularum mentis operationum vitiis occupantur, quarum primæ Ignorantiam, mentis angustiam, Obscuritatem Confusionem & Errorem, secundæ Præjudicia, Dubitationem, & Fictionem, tertiæ tandem Sophismata, cum quoad materiam tum quoad formam talia, tribuit. Sequuntur Caput V vitia intellectus in actibus specialibus, puri nempe æque ac impuri, e. g. Enthusiasmus & Fanaticismus, quorum multæ species recensentur. Se-

ctione III *Hygienam* tractat Autor noster, ubi Cap. I de intellectus virtutibus in genere agit, & contra eos disputat, qui veram eruditionem sine pietate esse non posse, contendunt. In sequentibus Capitibus speciatim virtutes trium mentis operationum aggreditur; primæ claram, distinctam & adæquatam rerum cognitionem; secundæ judiciorum veritatem & cognitionis evidentiam; tertiæ convenientiam Syllogismorum in materia & forma &c. tribuens. Intellectus puri virtutem Cap. V facit abstractionem; Imaginationis convenientiam idearum cum objectis adæquatam, & quæ sunt reliqua. Sectio IV *Therapeveticam* proponit Logicam, ubi Capite I, emendationem non a voluntate, sed ab intellectu incipiendam esse, inculcat. Cap. II, III & IV ea, qua cœpit, methodo singulis mentis operationibus sua præscribit remedia, actus speciales etiam ut a vitiis sibi familiaribus liberari possint, Cap. V docet, & sic Parti I Logicæ suæ finem facit.

Pars secunda *Sermonalis* Autori dicta, dimidio brevior est priori, agitque Sect. I *de Interpretatione*, cujus Cap. I naturam & indolem, Cap. II vitia, Cap. III virtutes & Cap. IV remedia exponit. Sectio II circa *disputandi artificium* versatur, & methodo semel recepta Cap. I de Disputationis natura & indole, Cap. II de disputantium vitiis, Cap. III de eorundem virtutibus, Cap. IV de Disputantium remediis, regulas non contemnendas & tironibus necessarias tradit. Laudanda est in Autore, quæ ubique in eo observatur, sentiendi libertas, qua in nullius magistri verba jurans, quicquid rectum, quicquid verum sibi videtur, defendit, & secus sentientes modeste refellit. Unde Logica hæc eclectica Academicis Lectionibus & ab aliis fundamenti loco substerni poterit, dummodo eadem, quam Autor secutus est, philosophandi libertate in eadem explicanda versari voluerint.

MEMOIRES CHRONOLOGIQUES ET  
Dogmatiques &c.

i. e.

COMMENTARIUM CHRONOLOGICUM ET DO-  
gmaticum ad inserviendum Historiæ Ecclesiasticæ ab An. 1600  
usque

usque ad A. 1716, una cum Observationibus & Disquisitionibus criticis.

*Volumina IV.*

A. MDCCXXIII, 12 maj.

Alph. 6 pl. 13.

UT de præfenti opere, cujus & Autor nobis, & locus impressio-  
nis ignoratur, quantum satis est, constare possit, principio  
summatim monendum est, Commentarios hos nequaquam ad  
laudatissimum Tillemontii exemplum compositos, sed undique  
ex recenti rerum ecclesiasticarum memoria conflatos, & ita fere  
instructos esse, ut, memoratis ad singulos annos potioribus factis,  
plus propemodum subinde disputationi & affectui, quam fidei  
historiæ datum videatur. Liceat nobis illud quoque adjicere,  
quod ex prima operis lectione perspeximus, Autorem nempe, qui  
nimis in præfatione laudibus extollitur, & Gallum esse, atque in  
Galliarum regno degere, & ecclesiæ Romano-Catholicæ, in ea-  
que Lojolitarum Ordini addictissimum esse. Quæ quidem Lecto-  
rem nostrum non nescire, haud parum refert. Sed agendum, per-  
lustremus singula volumina, & quædam saltim inde afferamus.  
Pleraque enim omnia jam satis nota sunt. *Tomus I* ab A. 1600 us- p. 18-30.  
que ad 1626 procedit. Autor noster ad A. 1604 copiose nec sine  
propensissimi animi significatione de Edicto, quo hoc tempo-  
re Socii Jesu in Galliam reslituti sunt, exponit, neque diffiteri  
potest, id vel maxime invito supremo Senatu regio factum esse,  
cum & Præses illius Harlæus, & Advocatus generalis Servinus  
Societati isti plane adversarentur. A. 1605 obitum memorat Cle- 39 ff.  
mentis VIII, & Leonis XI, cujus utriusque P. R. prioris maxime,  
laudes decantat. Quid Paulus V cum Venetis de Immunitate ec-  
clesiastica, & cum Jacobo IM. Brit. Rege de Catholicis juramen-  
to non obstringendis egerit, prolixè enarrat: neque ipse tamen  
omnia isto in Pontifice probare videtur. Subjungit postea am-  
plissimam historiam certaminis inter Dominicanos & Jesuitas  
de prædeterminatione & præmotione physica agitati, itemque  
Congregationum de Auxiliis, sed ita, ut aperte ordini faveat suo,  
& dif-

- 104 sq. dissentientes invidia variisque suspicionibus oneret. Jus illud regium in Galliis, quod *Regale* vocant, describit, & fatetur, antiquissimum quidem illud esse, sed olim non perinde ac nunc amplificatum. De Thuano, ejusque Historia, ab officio Inquisitionis Romanæ damnata, agit, & quamvis autorem, ejusque mores, stylum ac eruditionem sic satis laudet, indignissime tamen fert, Thuanum Calvinistis amicum & tantum non Indifferentistam fuisse. Censuram Sorbonæ in Mornæi Mysterium iniquitatis (quem Autor noster *librum miserabilem* vocat) commemorat, eaque occasione ipsum Mornæum naso adunco excipit. Ad A. 1612 docet, quomodo in concilio provinciali Edmundi Richerii liber de potestate ecclesiastica & politica condemnatus fuerit, neq; ipsi Richerio parcat, de cujus morte, quæ Morisotus in Epistolis refert, refellit. Scripserat ille nimirum, Richerium, a P. Josepho S. J. ad prandium invitatum, cum comparuisset, a quatuor sicariis, pugionibus pectori ejus admotis, coactum fuisse retractationi, quam literis consignatam ipsi offerebant, subscribere, eumque ingenti terrore percussum biduo post A. 1633 exspirasse. At Noster, Richerium anno integro & sex mensibus post factam retractationem & quidem jam A. 1631 d. 29 Novemb. decessisse, asserit.
242. A. 1617 effunditur Autor in historiam controversiæ de immaculata Conceptione B. M. V. & placet ei sententia, quæ placet ecclesiæ, ejusque parti potiori, ridetque simul Quesnellium, & qui cum eo faciunt. Ad A. 1618 de auspicio Synodi Dordracenæ commentatur, jactatque, quantum inde commodi & præfidii pro ecclesia Romana ejusque auctoritate colligi possit. Mitimus plura alia.
- 14 sq. *Tomus II* ab A. 1627 usque ad 1665 pertingit. Sub initium statim occasione decreti cujusdam Carentonenfis contra Lutheranos æque ac Calvinianos more suo disputat. De celeberrimo Mathematico, Galilæo, ejusque altera condemnatione Romæ facta differit, sed ita, ut mitiorem fere in partem inclinet. P. Scheinerum autem Galilæi delatorem fuisse, negat. Ad A. 1538 pluribus verbis de Abbate de S. Cyrano, & fatis ejus exponit, & ex rariore libro ejus: *Question Royale &c.* excerpta quædam inserit. Ad A. 1642 incipit Autor Jansenianas controversias enarrare, quarum

rum plenus inde omnis fere liber est. Imaginem quoque exhibet Innocentii X P. R. & de abjuracione Lutherani fini exponit, a Christina, Sueciæ Regina, facta, quam gloriosam vocat conversionem: neque tamen audent affirmare, Christinam cum hac religionis mutatione mores quoque emendasse vitamque. Pascalii Litteras Provinciales ita recenset, ut, quod facile suspiceris, abjectissime de iis pronuntiet, qua occasione Probabilismum quoque defendit & emollit.

*Tomus III* complectitur historiam ab A. 1666 usque ad 1694. Ad A. 1666 adducit Autor decretum Alexandri VII de attritione, simulque de hac ipsa doctrina disputat. De eodem, quem diximus, Pontifice fulius agit, ejusque ingenium moresque describit. Suppressionem Novi Testamenti Montibus editi copiose commemorat, nec sine affectu, qualem ab hujusmodi scriptore expectes. Docet, quomodo de libro Kempisiano de Imitatione Jesu Christi variis scriptis disceptatum fuerit, ipso quidem Autore rem fere in medio relincente, & de dubia MSS. fide conquerente. Commentationem illam: *Avis salutaires de la B. V. Marie a ses devots indiscrets* &c. memorat, & more suo librum vocat miserabilem. Quesnellianas controversias primo quidem ob novam Opp. Leonis M. editionem, deinde ob Meditationes in N. T. acerbissime excitatas referre incipit, sed non sine furore. Michaëlem de Molinos describit, ejusque historiam breviter persequitur. Innocentii XI P. R. imaginem exhibet. Decretum memorat Alexandri VIII contra errorem de peccato philosophico, quem ipsum tamen haud parum mitigare conatur. Reliqua maximam partem ad Jansenium pertinent, & Arnaldum, nisi quod & de Dupinii Bibliotheca nova Scriptorum Ecclesiasticorum nonnulla commonet, & incertum, qua fide, testatur, Dupinium non ipsum verum Bibliothecæ illius autorem esse, sed nomen tantum suum operi alieno commodasse.

*Tomus* denique *IV* res in Ecclesia gestas exhibet ab A. 1695 usque ad finem A. 1715. Hunc enim annum, quo Ludovicus XIV excessit, operis sui terminum statuit. De Guyonia hic iterum, illiusque Testamento, agit. In Bailletum invehitur, eumque plane contemnit. De Actis Sanctorum, ab Inquisitione Hispanica da-

- p. 106. mnatis, & quid eam in rem disputatum sit, exponit. Noallium  
 118 - 142. notat, qui Quesnellii N. T. probarat. Fenelonii, ob editum de Re-  
 143. gulis Sanctorum librum, fata commemorat. De Missione Indica  
 sic disputat, ut Socios suos ubique defendat. Consultationis Theo-  
 logi Helmstadiensis, A. 1707 in favorem ecclesie Romano-Ca-  
 tholicæ promulgatæ meminit, quam perperam putat a non-  
 nullis, ipsoque Picteto, in dubium vocari, cum res ipsa negari  
 148. non possit. De Constitutione *Unigenitus*, ab Episcopis Gallicanis  
 Parisiis recepta, agit, ac reliqua quoque, quæ de Constitutione  
 & Bulla Clementis XI in Gallis acta sunt, subinde porro, sed more  
 suo, explicat. Tandem in elogio Ludovici XIV definit, quem  
 cum Constantino M. comparare haud veretur. Ceterum mone-  
 T. III. mus, Autorem passim P. Bælium fugillare, de quo non dubitat affir-  
 p. 377. mare, eum reditum in Gallias ad professionem religionis R. Ca-  
 tholicæ certis propositis conditionibus molitum esse, sed tulisse  
 repulsam. Eundem neque Protestantem, neque Christianum  
 omnino fuisse, existimat.

## NOVA LITTERARIA.

**I**N Anglia nuper studium Artis Heraldicæ ingens incrementum  
 cepit. Prodiit enim anno superiori *Jobannis Guillim* opus He-  
 raldicum, sexta editione, triplo quidem prioribus auctiore, &  
 innumeris fere insignibus aliisque figuris & iconibus, imprimis  
 Principum virorum, elegantissimis adornata, qua quid contineat-  
 tur, vel titulus satis prolixus docebit. Est vero hic: *A Display of  
 Heraldry, by JOHN GUILLIM, Pursuivant at Arms. The sixth  
 Edition, improved with large Additions of many hundred Coats  
 of Arms, under their respective Bearings, with good Authorities  
 from the Ashmolean Library, by Sir George Mackenzie &c. with his  
 Tract of Precedency, containing all his Rules, Observations, Ar-  
 guments, and chief Instances. To which is added a Treatise of Ho-  
 nour military and civil, according to the Laws and Customs of  
 England, by Capt. John Logan, illustrated with the Arms, Crests,  
 Supporters and Motto's of the Royal Family, and Nobility: the Arms  
 of the Sees of the English Bishops, and several of the Gentry, toge-  
 ther*

ther with the proper Habits of the different Degrees of the Nobility of England and the Emblems of the chief Orders of Knighthood in Europe, all fairly engraven on Copper Plates. Also an exact List of the Baronets, from their first Creation to this present Time, and most of their Arms blazoned: with an Account of the Customs, Government and Privileges of the City of London, the other Cities of England, and Shire-Towns of each County and their Arms. Likewise a Supplement of scarce Tracts relating to the Office of Arms, taken from authentic Copies: and a Dictionary explaining the several Terms used by Herald, in English, Latin and French. London 1724, f. Hoc opus dum Angli parent, prodit in Scotia: *A System of Heraldry Speculative and Practical: with the true Art of Blazon, according to the most approved Herald in Europe; illustrated with suitable Examples of Armorial Figures, and Achievements of the most considerable Surnames and Families in Scotland &c. together with historical and genealogical Memorials relative thereto.* By ALEXANDER NISBET, Gent. Edinburgh. 1722, f. In hunc censum venire etiam poterit, vel eo nomine quod præmissa habet subscriptorum insignia 75, æri accurate incisa, opus elegantissimum, duobus Tomis absolvendum, quorum primus hoc titulo nuper prodit: *Westminster, or the History and Antiquities of the Abbey-Church of S. Peters Westminster, containing an Account of its antient and modern Building, Endowments, Chappels, Altars, Reliquies, Customs, Priviledges, Forms of Governement &c. with the Copies of ancient Saxon Charters &c. and other Writings relating to it; together with a particular History of the Lives of the Abbats, collected from ancient MSS. of that Convent and Historians, and the Lives of the Deans of this Time; and also a Survey of the Church and Cloysters, taken in the Year 1723, with the Monuments there, which, with several Prospects of the Church, and other remarkable Things, are curiously engraven by the best Hands.* In 2 Vol. By Mr. JOHN DART. To which is added *Westminster Abbey, a Poem, by the same Author.* Vol. I. London, fol. Opus est planè regium, figuris nitidissimis, si primum hunc tantum Tomum spectes, LXXIV illustratum, quæ non modo

Anti-

Antiquariis, Historicis, Heraldicis, verum & Architectis & Pictoribus insignem usum præbere valeant. Qua occasione non possumus prætermittere, Cl. *Johannem le Neve* jam tum An. 1718 edere cœpisse librum non inelegantem, sub titulo: *Monumenta Anglicana, being Inscriptions on the Monuments of several eminent Persons, deduced into a Series of Time, by way of Annals*, cujus quinque hæcenus Volumina, si Supplementa computes, Virorum illustrium inde ab An. 1600 ad 1718 passim in Anglia demortuorum Inscriptiones sepulcrales complexa, in forma octava prodierunt, e quibus non modo Historia civilis, sed & Literaria Anglorum ingens capere incrementum poterit. Nec incommode ceteris hic jungere possumus librum nitidissimum variisque antiquitatis monumentis, sigillis, insignibus, tabulis genealogicis conspicuum, qui sub titulo: *Registrum Honoris de Richmond, exhibens terrarum & villarum, quæ quondam fuerunt Edwini Comitis infra Richmundsbire Descriptionem: ex libro Domesday in Thesauria Domini Regis: nec non varias Extentas, Feoda Comitis, Feoda Militum, Relevia, Fines & Wardas, Inquisitiones, Compotos, Clamea, chartasque ad Richmondia Comitatum spectantes; omnia juxta exemplar antiquum in Bibliotheca Cottoniana asservatum exarata. Adjiciuntur in Appendice Chartæ aliæ, Observationes plurimæ, Genealogia & Indices ad opus illustrandum necessarii. Londini A. 1722 fol.* seu potius superiori demum anno editum, in quo id, quod ad impressionem attinet, singulare, quod ea, quæ ex Codice illo Cottoniano depromta sunt, pariter hic, ut ibi, minio ubique distinguuntur & exornantur.

Mediolani prodire Celeb. *Muratorii* Scriptorum rerum Italicarum Tomus V & VI, quos proximo M. Aprili excipiet Septimus. Ibidem prelo paratum est cæsurasque expectat opus pereruditum, cui titulus erit: *Lælii Palmæ, Jcti, Commentarii de Imperii Romani & Regni Italici cum Germania conjunctione, ex Historiarum monumentis deducti, & antiquis tabulis, partim nunquam antea, partim nunc accuratius editis, illustrati.* Fol.





# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia  
Calendis Aprilis Anno MDCCXXV.*

EDMUNDI MARTENE ET URSINI DURANDI, Presbyterorum & Monachorum Benedictinorum e Congregatione S. Mauri, veterum Scriptorum & Monumentorum historicorum, dogmaticorum, moralium amplissima Collectio.

Tomus I, II & III.

Parisiis, apud Montalant, 1724, fol.

Alph. 29.

**N**on adeo effœta est res literaria, ut non adhuc egregia multa commodo eruditorum e tenebris in lucem proferri possint. Testantur id imprimis hoc exemplo Viri eruditissimi, *Edmundus Martene & Ursinus Durandus*, qui post editam, cujus in Act. A. 1718 p. 481 rationem habuimus, Anecdotorum Collectionem hanc novam Collectionem novem Tomis adornare satagunt. Congesserunt eam in itinere suo literario, quod suasu Illustrissimi Domini de Dagueffau, Franciæ Cancellarii, quod Andreæ Chesnii collectionem non rariorem tantum esse, verum & maxima sui parte augeri aptiorique ordine disponi posse observassent, adornandæ iterum historiæ Franciæ causa susceperunt. Igitur non Belgium tantum & Ardennam, verum etiam, quæ his propiores sunt, Germaniæ partes perlustrarunt, & ex cartariis, Prumiensi, Trevirensi S. Maximini, Epternacensi S. Wilbrordi, Valciodurensi, Stabulensi & aliis, quicquid ad rerum olim memorabiliter gestarum conservandam memoriam pertineret, descripserunt. Reversis in Galliam, cum nova appareret rerum facies, neque de historiæ Franciæ editione amplius cogitandum

T

esset,

esset, mutato consilio minora saltem monumenta colligere, & reipublicæ literariæ consignare, visum est operæ pretium.

Distribuerunt collectionem suam in quatuor classes, quarum prima tota est diplomatica & epistolaris, secunda historica, tertia & quarta moralis & dogmatica. Prima classis, quæ jam tum lucem adspexit, tres Tomos habet. Tomus primus miscellanea diplomatum & epistolarum virorum illustrium supra mille & trecenta complectitur. Videas in iis innumera manifesta, quæ antea tam in historia politica quam ecclesiastica spissis tegebantur tenebris. Ut ab historia Franciæ, imprimis politica, rem ordiamur, multa ex his supplementa accedere possunt Commentario Mabilionii de antiquis regum Francorum palatiis, quem libro IV de re diplomatica edidit, qui propter summam Viri accuratorem in iis quæ occupaverat, eruditorum omnium calculum meruit. Simili ratione emendari & augeri ex his egregie possunt, quæ Mabilionius de Regum Franciæ Notariis scripta reliquit; quod utrumque exemplis comprobatum daremus, nisi in his sufficere viderentur generalia materiarum *πυρρῶν*. Dabimus potius id historię patriæ nostræ, ut in ea Priapum illum Deorum omnium falacissimum a Slavis cultum, ex his literis doceamus. Narrant rem Adelgorius Archiepiscopus Magdeburgensis & ceteri in synodo Saxonica A. 1110 cum eo congregati Episcopi in literis, quas ad Episcopos Saxonię, Franciæ, Lotharingiæ dederunt, p. 625, & quibus Concilium, pro tuenda religione & ad reprimendos infideles Slavos, qui facta irruptione in terras Albim fluvium adjacentes Christianos inauditis cruciatibus afficiebant, coactum profitentur. *Phanatici autem illorum quotiens comestationibus vacare libet, feriis indictis, capita inquirunt vult nosser Pripegala. Hujusmodi fieri oportet sacrificia. Pripegala, ut ajunt, Priapus est, & Bečepbegor impudicus. Tunc decollatis ante prophanationis suæ aras Christianis & horrendis vocibus ululantes, agamus, inquirunt, dies letitiæ, victus est Christus, vicit Pripegala victoriosissimus.* Ceterum negandum non est, imprimis ætati Regum Franciæ tertiæ stirpis insignia ornamenta accedere posse e diplomatibus, & epistolis hic editis. Unum enim Philippi Augusti, quo usi sunt Nostri, Cartarium ea fere exhibet, quæ annis amplius cen-

centum gesta sunt in regno Franciæ bella, pacis tractatus, integras fere provincias armis aut fœderibus comparatas, fœdera ipsa, matrimonia, testamenta, aliaque multa, quæ omisere scriptores, vel levissime tractavere. Ut ab observationibus politicis ad ecclesiasticas transeamus, multorum hic Conciliorum memoria superest, quorum aut nulla, aut parum accurata, neque satis integra historia in vulgatis omnibus Conciliorum editionibus occurrit. Sic A. 888 celebrata fuit Moguntinæ Synodus tempore Arnulphi Imperatoris, cujus quidem canones protulere doctissimi Editores, at de numero & nomine Episcoporum illam celebrantium altum apud eos silentium. Verum ex diplomate Frederici Coloniensis Archiepiscopi pro Corbejæ novæ monasterio p. 661 discimus, Præsules tantum novendecim cum vicefimo Wiliberto, Archiepiscopo Coloniensi, huic Concilio interfuisse, quorum omnia nomina profert solenne decretum, quo sua Corbejensi & Herivordensi Monasteriis privilegia afferuntur. Adfunt deinde nonnulla, quæ juvando studio Juris Canonici & historiæ Pontificum utilia esse possunt. Huc pertinent Nicolai I Papæ epistola ad Episcopos Germaniæ, p. 149, de parricidis & fratricidis pœnitentibus, & de consanguinitatis gradibus matrimonium dirimentibus, & Urbani II epistola ad Salzburgensem aliosque de electione sua, quæ A. 1088 III Id. Martii contigit, & quæ eo magis notabilis est, quod de creatione Urbani, quæ per schisma sine requisitione consensus Imperatoris Henrici IV facta est, multa continet, quæ aut leguntur nusquam, aut plane aliter referuntur, quare magno se earum videndarum desiderio ferri olim professus est Baronius. Porro historiæ etiam Episcoporum multum lucis ex monumentorum horum collatione accedere potest, cum haud pauci in medium proferantur antea ignoti, aliorum vero patria, natalis & res gestæ detegantur: quod exemplis ecclesiarum, Trevirensis, Metensis, Moguntinæ, Paderbornensis, Argentinæ, Halberstadenfis, Coloniensis, Leodiensis & aliarum ostendere, si vacaret, proclive esset. Denique historia etiam monasteriorum & Sanctorum, imprimis S. Bernardi, & S. Nicolai, notarii ejus, mire inde illustrantur. Exhibentur inter hæc quædam, quæ ab aliis haud genuina aut mutilata edita erant, sincera & integra, quo pertinet te-

tum S. Irminz, p. 9, quod Christophorus Browerus deflexis in puriorem latinitatem verbis ediderat. Injiciunt Collectores ejus occasione mentionem in præfatione p. 72 epistolæ Episcoporum in Concilio Papiensi congregatorum de electione Victoris Antipapæ, a Goldasto editæ, sed truncatæ maxima ex parte, inprimis vero eo in loco, ubi *Romana ecclesia mater & caput omnium ecclesiarum* dicitur, quæ Collectores Goldastum partis studio omisisse censent, forte immerito, cum in exemplar mutilum incidisse potuerit. Proinde illiberale & ab indole studii literarii, quod mores emollire deberet, alienum est, quod fidem Goldasti ac Protestantium accusant. Quid enim dicetis, o boni, de Abbate illo vestro monasterii Farsensis, quem in Chronico a Mabillonio edito, Musei Italici T. I parte posteriore p. 58, legimus, diploma protulisse, pro causa sua asserenda, quod statim falsitatis convictum sit. Quam foret incivile, si quis vos imitari, & hoc argumento uti ad concitandam omnibus religiosis invidiam vellet.

In Tomo II comparent *primo* vetera monumenta Imperialis Monasterii Stabulensis in Arduenna. Hujus primi Abbates, quod dignum notatu, fuerunt simul Episcopi, & utroque nomine mactantur in antiquissimis hujus collectionis epistolis. Possis ex his monumentis multum augere Abbatum Stabulensium catalogum, quem olim Mabillonius texuit: narratur enim in iis, quicquid in Stabulensi monasterio contigit memorabile annis sexcentis, quo pertinent primordia ejus, progressus & excidia, Abbatum mores & conditiones variæ, frequentes regularis disciplinæ defectiones, ejus reparationes, singulæ denique rerum mutationes. *Secundo* Wibaldi, Abbatis Stabulensis & Corbejenfis, Epistolæ, quæ eventus rerum insigniores XII ferme sæculi attingunt, Eugenii Papæ III adventum in Gallias, procuratas ab ipso expeditiones, alteram in Orientem adversus infideles, alteram in Slavos in Germania, celebrata ab eodem Pontifice concilia duo, unum Treviris, alterum Remis. His accedit Conradi fœdus cum Emanuele Constantinopolitano Imperatore adversus Rogerium Siciliae Regem, Filii ejus Henrici Romanorum Regis victoriæ in Welphum, Friderici I creatio, primordia ejus Imperii, plurimarum denique rerum cum ecclesiasticarum tum civilium, sed Coloniensium

ensium maxime, Moguntinarum, Leodiensium, Brementium, imo & Polonicarum continuata series. *Tertio* registrum Epistolarum Alexandri Papæ III & aliorum Pontificum, quibus historia cum ecclesiastica, tum civilis, præsertim Francica, & Ludovici VII Francorum Regis fratrisq; ejus Henrici Remensis Archiepiscopi atque insigniorum quorundam Principum acta illustrantur: sedes etiam episcopales, res monasticæ, ecclesiastica disciplina & ritus sacri sæpe enarrantur. *Quarto* Epistolæ variorum ad S. Hildegardem cum ejusdem ad eos responsis. Hæ epistolæ pleræque itidem historicæ sunt, & modo de schismate ab Alexandro III adversus Victorem IV suscitato, modo de instauratione disciplinæ regularis in collapsis Monasteriis agunt. *Quinto* Friderici II Imperatoris Epistolæ variæ, quas olim collegit Petrus de Vineis ejus Cancellarius. Repetierunt Collectores hic editionem, quam Mabillonius e codice manuscripto Christianæ Reginæ Sueciæ, collato cum editionibus impressis, evulgavit. Sequuntur Summaria privilegiorum ecclesiæ Romanæ, quæ Innocentius papa IV in concilio Lugdunensi in Gallia, cum Fridericum II throno suo exturbare constituisset, quadraginta Prælatorum sigillis obsignata, diversis in locis asservari jusserat. Summaria hæc tantum hodie supersunt, quæ ex bibliotheca Cardinalis Ottonboni, qui postea fuit Alexander Papa VIII, eruit Mabillonius. *Sexto* Epistolæ Pontificum, Clementis IV, Gregorii X, Nicolai III & Nicolai IV, selectæ, quas partim ex codicibus Italicis describi curavit Mabillonius, partim Collectores nostri ex Colbertinis acceperunt. *Septimo* Epistolæ selectæ Joh. de Monsterialio, Præpositi Insulensis ac Caroli VI Franciæ Regis Secretarii, quibus hæc Regis tempora illustantur. *Octavo* denique excerpta ex Sixti IV Papæ registro anni 1474, quibus quæ tum in Europa gesta sunt, elucescunt.

Tomus tertius exhibet primo Ambrosii, Sacræ Eremitæ Camaldulensis Prioris ac totius ordinis Præpositi generalis, Epistolarum libros XX. Agunt de vita ejus amplissime Collectores in præfatione huic Tomo præmissa, ejusque inter cetera ad Concilium Basileense legationem illustant. Epistolas has ex quatuor codicibus Italiæ collegit Mabillonius. Testes sunt eæ luculentissimæ, quibus artibus e tenebris barbariæ instauratæ sint literæ,

cum eo tempore scriptæ sint, quo bonarum artium studiis excellentium ingeniorum ferax extitit Italia, cum quorum plerisque literarum commercium intercessit Ambrosio nostro. *Secundo* Epistolæ selectæ Alberti Sarthianensis, ordinis Minorum Vicarii generalis. *Tertio* Petri Delphini, Camaldulensis ordinis, Epistolæ. *Quarto* Ægidii Viterbiensis, Thomæ Volsæi Cardinalis Eboracensis, & Alfonso Ciacconii Epistolæ, quibus de momentis plerumq; criticis & philosophicis, interdum etiam negotiis civilibus inter se verba miscent. Ceterum integer Tomus hic, epistolas virorum sæculi XV clarissimorum continens, totus est Mabillonii, qui eas olim summo studio in Italia collegerat. Dederunt operam Collectores, ut, quod in monumentis his obscurum videretur, annotationibus suis planum facerent, qui & commodis lectorum diligenti præfatione in limine uniuscujusvis Tomi & indice in calce prospexere. Monuerunt etiam, si qua ab aliis diplomata antea edita novissint. Multa autem præterea exstant in Collectionibus in Germania editis, prout vel solum Spicilegium Ecclesiasticum Cl. *Lunigii* conferentibus patebit.

### Sächsische Merkwürdigkeiten.

id est,

### MEMORABILIA SAXONICA, SEU HISTORIA Saxonie Antiqua, Media & Nova.

Lipsiæ, apud Maurit. Georg. Weidmann, 1724, 4.

Alph. 6 pl. 9.

CUM dudum in votis habuerint historiarum cupidi, ut historia Saxonica more hodierno paullo solertius perpolitata & probis testibus firmata in publicum prodiret, cujus rei spem vanam nonnulli augurabantur, haud infelici nuper successu negotium hoc suscepit Anonymus operis hujus Autor, qui eo imprimis animum intendit, ut Corpus historiæ Saxonicæ, quantum potis erat, absolutum, nec tamen mole sua nimis laborans, ex Autoribus & monumentis optimis, quorum copiosum satis numerum recenset in Præfatione, compilaret, fontes ubi-

tibique adderet, & subjunctis annotationibus, ab erroribus præfertim Chronologicis atque Genealogicis historiam sedulo purgaret. Ut cognoscamus ex uigine leonem, singularia quædam breviter decerpemus. Ptolemæus primus Saxonum mentionem fecit. Anglorum, qui ab Angulo mundi, vel Polo, vel hamo i. e. *Angel*, sunt nuncupati, jam meminit *Tacitus Germ. c. 47*. Plures e Saxonibus, Britanniarum Dominis, prodierunt familie illustres, inter quas memorantur *Flamini* seu *Flemmingi*, quorum e posteris unus ex Anglia redux medio ævo terras gentis suæ in Pomerania fitas sibi vindicavit. Genealogia Witekindea multis dubiis obvoluta; unde nec Imperatores Saxonicos, nisi forsan ex Gifela, Witekindi filia, derivandos, nec fat tuto Saxoniarum nunc felicissime imperantis origines inde deducendas censet Noster, Eccardi sententiam, a nobis A. 1722 M. Mart. p. 98 propositam, secutus, *Otto M.* Saxoniam Transalbinam tantum jure hæreditario concessit Hermannò Billingo, reliqua terra sibi retenta, donec extinctis Ottonum posteris omnis Saxonia ad Billingianos devolveretur. *Albertus Degener*, patre adhuc vivo, Kunegundem duxit in matrimonium. *Fridericus Admorfus*, a Brandeburgicis captus, Plisnensium virtute liberatus est, quandoquidem illi antequam hi promissi fidem fecissent, inconsulto Fridericum in viciniam Altenburgi adduxerant, unde violatæ fidei reus, ob conditiones haud servatas, frustra incusatur. *Dicemannus*, ut ab insidiis Præfulum Misnicorum sibi caveret, clam monitus, suo damno id neglexit. Ex *Friderici Sapientis* diplomate probatur, Vicariatum Saxonicum a Mareschallatu ortum, & A. B. fuisse longe antiquiorem. Idem A. 1507 non Vicarii, sed Locumtenentis Imperii vices gessit; ejusque curæ debetur, quod, abolito idionate Latino, Germanica lingua primum in Cancellaria introduce- retur; etsi primus inter Principes Saxoniarum literis operam navare dignatus sit. *Jo. Friderico* Electori, artis militaris minus gnaro, culpa melioris fortunæ prope Ingolstadtum neglectæ tribuitur; idem non invitus, ut quidam sibi finxerunt, sed conventis prius cum Imperatore pactis, libertatem obtinuit. *Strauchius* rusticola, qui vadum Cæsareanis Albi transseuntibus monst-  
 verat, binos equos, 100 coronatos, & usumfructum prædii Bor-  
 fchi-

P. 2.

54.

57.

134 sq.

152.

254.

184.

318.

344.

354.

426.

436.

441.

442.

473.

488. 769.

478.

- p. 528. schizensis ad dies vitæ præmium tulit. Nullum, qui *Jo. Casimiro* divortium suavit, felici fato defunctum, ex *Nic. Rebhahnii* *bisf. Isenac. Eccles. MSCra* notatur. Carmen Heroicum rarissimum
664. *Jo. Wimpina de vita Alberti Animosi, Lipsiæ 1497* excusum, typis denuo vulgandum commendat Autor, id quod præstabit Cl. Menckenius noster in Collectione Scriptorum rerum Saxon. Misnic.
789. &c. quam proxime typis subjiciet. Carolum V Imperatorem & Ferdinandum Regem Rom. diu hæsitantes, tandem ad pacem Religionis pangendam eo consilio permovit *Augustus* Elector, quod alia ratione haud obtineri posse auxilia contra Turcas, doceret; num
825. vero lapidem Philosophorum invenerit idem Augustus, quod ex
875. ipsius literis probare satagunt, nostrum non est dijudicare. Annam Conjugem, vel quod nimis videretur imperiosa, vel quod dissidiis Religionis se immisceret, paullo ante obitum Augusti gratia fere excidisse, uti nonnulli existimant, alii rectius negarunt. Morte
875. *Christiani II* audita, *Rudolfus II* Imperator adeo percussus fertur, ut toto corpore perhorresceret: eundem vero Electorem, a calumniis quorundam vindicatum, sobria placidaque morte obiisse, demonstrat Autor. *Josephus Imp.* Jus expectativæ in Frisiam Orientalem concessit Regi nostro Potentissimo, Electori Saxoniz, quod *Carolus VI Imp.* confirmavit. Ceterum lubet & dubia quædam, quæ nobis obvenerunt, paucis subjicere. *Ottonem M.* Imperatorem in Fioniam penetrasse, & *Ottonium* de suo nomine ibi condidisse, ut Noster quidem arbitratur, alii non levibus adducti argumentis negant. Eundem Episcopis jura secularia primum concessisse, haud omnes sibi persuadebunt. Libelli: *Sachsen Lauburgischer Stammfall*, autorem *Christ. Frid. Franckensteini* um nostratem haud fuisse, certo compertum habemus, quippe qui *Imman. Webero*, Prof. Giessensi, meliori jure ab aliis tribuitur. *Albertum Austriacum* sua manu peremisse *Adolfum* Imperatorem, apud Scriptores, coætos vix invenias. *Jo. Fridericum II*, Saxoniz Ducem, Gotha capta, non Dresdam, sed Misenam fuisse deductum, plerique tradunt. Principem Juniores *Hilpershusanum* non *Josephum Marianum*, sed *Josephum Annam* nominari, relatum accepimus. Quæ de *Henrico Pio I Freidigerus* inique, nec sine calumniæ suspitione effutivit, a *Frid. Strunzio* in Oratione



tlone Vitebergæ A. 1714 habita, ibidemque typis expressa, satis confutata sunt. Ceterum nihil magnopere in Historia desideramus, nisi quod optandum fuisset, ut Autori summa controversiarum & transactionum illustrium capita repetere, & in rebus dubiis sententiam suam expromere libuisset.

**ANASTASII DE VITIS PONTIFICUM A  
Petro Apostolo ad S. Silvestrum, cum notis Variorum. Sub  
Auspiciis Sanctissimi Domini nostri INNOCEN-  
TII XIII Pontificis Opt. Max.**

**TOMUS II.**

Romæ, ex typogr. Vaticana, apud Jo. Mar. Salvioni, 1723, f.

Alph. 6 Tabb. æn. 6.

**A**nastafius, Bibliothecarius quondam Vaticanæ, quantum de sede Romana meruerit libro *de vitis Pontificum*, inter cætera argumenta satis luculenter indicat editio splendidissima, quæ annis proxime elapsis, auspiciis Clementis XI & Innocentii XIII, P. P. M. M. a V. C. Francisco Blanchino, Veronensi, Prælato domestico Innocentii XIII, nuper adornata est. Tomum priorum, quo Anastafii imprimis contextus continebatur, annus 1718 nobis præstitit; ejusque rationem habuimus in Act. A. 1719 p. 425. Nunc diligentiam nostram desiderat Tomus secundus, quem Innocentio XIII P. M. gratitudinis lege nuncupavit Joannes Maria Salvioni, Typographus Vaticanus. Continentur eo primo Francisci Blanchini prolegomena, quæ, si separatim compingantur, justi voluminis molem efficere possunt; secundo variorum in Anastafium notæ. Sequemur editionis ordinem, & inde de prologomenis primum dispiciemus. Exhibetur iis *primo* Catalogus Pontificum Romanorum antiquissimus, sub Liberio Papa, sæculo quarto collectus, tanquam basis & fundamentum historię Pontificalis. Ediderat eum olim Cuspinianus in *Fastis* & Ægidius Bucherius *Commentario in Canonem Paschalem Victorii* p. 269 sequ. qui & alia eademque brevissima opuscula de *depositione Episcoporum & Martyrum* adjecit, quæ typis itidem

repe-

reperierunt editores. Hunc Catalogum erudito Commentario illustrat laudatus Blanchinus. *Secundo Catalogi* tres Episcoporum Romanæ urbis, quos olim edidit Schelstrateus in *Appendice ad Opus Chronologicum*, cum duobus aliis e Mabillonii *Analektis* descriptis. Quibus omnibus notas suas adjecit Blanchinus. *Tertio* Emanuelis a Schelstraten, Belgæ & Canonici primum Antwerpensis deinde bibliothecæ Vaticanæ Præfetti primarii, dissertatio de antiqui Romanorum Pontificum Catalogis, ex quibus Liber Pontificalis concinnatus fuit, & de Libri Pontificalis autore & præstantia, cum Blanchini appendice, quo inter ceteras observationes rei diplomaticæ amatoribus specimen donationis Caroli M. ex Farnesiano codice, eodem fere sæculo scripto, offertur. *Quarto* ejusdem Blanchini dissertatio de antiquis Romanorum Pontificum catalogis, eorumque comparatione & delectu instituendo, ex genuinis documentis Romanæ ecclesiæ, ad usum Historiæ & Chronologiæ. Scilicet cum nondum omnia a Cl. Schelstrateo in hoc argumento adeo exhausta Blanchinus existimaret, quin suæ diligentiæ multa adhuc relicta essent, inquirendum sibi tum sit in historiam & chronologiam Papatum, qui patriarchalibus in Basilicis urbis, Lateranensi, Vaticana & S. Pauli in Ostiensi depicti antiquitus visebantur. *Quinto* opuscula tria chronologica, ex archivo Farvensi ab eodem Blanchino nunc primum edita. Primum, ex codice membranaceo circa finem XI sæculi scripto depromptum, complectitur epochas Imperatorum, a Julio Cæsare ad Henricum III, insertis etiam Regibus Gothicis & Longobardis, qui Italiæ imperarunt, nec non Principibus ejusdem gentis Longobardicæ, tam ante quam post Desiderium Regem. Alterum opusculum sistit Catalogum Pontificum a S. Petro ad Benedictum III, ex regesto Gregorii Monachi Casinensis, perductum ex anno Chr. 661 ad A. 1140. Ex eodem regesto desumptum est tertium opusculum, Chronicon scilicet a Gregorio Casinensi, monacho Farvensi, collectum ex diplomatibus Pontificum Romanorum, Imperatorum, Regum Longobardorum, Ducum, Comitum aliisque publicis tabulis ibi afferatis, ex anno 660 ad annum 1098, in quo apparet series Pontificum Romanorum, Imperatorum, Regum, Ducum, nec non ejusdem cœnobii Abbatum, per singulos annos *Æræ*  
Chri-

Christi distinctos, cum notis Indictionum. *Sexto* Descriptio regionum Urbis. Hanc ideo adjecit Blanchinus, quod difficile est in lectione Anastasiana versari sine aliqua notitia ædium sacrarum, cœmeteriorum, viarum aliorumque urbis Romanæ ornamentorum, quæ longa ætas destruxit atque diruit. Est autem illud opusculum recensio præcipuorum locorum memorabilium dextra lævaque occurrentium, tum intra muros urbis Romæ, tum in suburbanis, juxta ductum viarum. Reperit illud celebris veterum codicum vindex Mabillonius in bibliotheca Monasterii Einsidensis in Helvetia, idque retulit inter Analecta veteris antiquitatis T. IV p. 506; ex quo descripsit Editor, suamque ei appendicem adjecit. *Septimo* enumeratio topographica cœmeteriorum martyrum prope Urbem, desumpta ex historia Malmesburiensi circa finem sæculi undecimi. *Octavo* denique Chronologia Pontificia, Cæsarea & Consularis, a Julio Cæsare ad S. Silvestrem Papam, disposita per Franciscum Blanchinum secundum annos Romanorum civiles, comparatos Æræ Christi communi & periodo Julianæ Scaligeri. Adjecit huic chronologiæ Blanchinus lapides duos, illustrandæ temporum seriei; unum Latinum, alterum Græcum. Latinus, in litore Antiati ante annos aliquot inventus, exhibet fragmentum Calendarii Juliani complectens semestre posterius anni a Kalendis Juliis ad Kalendas Januarias, quo multa illustriora gesta Cæsaris & Augusti ad certos dies referuntur, in quibus & dies victoriæ Pharsalicæ V Idus Augusti, olim ignotus. Lapis Græcus exhibet Epistolam Tyriorum, apud Puteolos degentium, quam ex schedis Pighii haud satis accuratè olim ediderat Gruterus, cum in editione ejus, ea quoque quam Batavi recudi fecere, oblitteratum sit Æræ Tyriorum monumentum.

Pergimus ad Partem secundam hujus Tomi secundi, qua notas & observationes variorum ad Anastasium contineri, supra annotavimus. Præmittuntur iis in singulis Pontificibus verba Anastasii, ex præiori editione repetita, singulisque versibus in margine nomina apponuntur eorum, quorum notæ deinde ordine nominum Alphabetico subjiciuntur. Harum quædam alias editæ sunt; aliæ nunc primum in lucem prodeunt. Quæ nunc primum eduntur, signo stellæ notabimus. Sunt vero Autorum sequentium:

tium: 1 Emanuelis a Schellstraten (quem supra laudavimus) ex Tomo I Antiquitatis Ecclesie; 2 Antonii Dadini Altaferræ, Galli, Professoris Juris in universitate Tolosana; 3 Severini Binii, Ecclesie metropolitanæ Coloniensis Canonici, & Philippi Labbei, Soc. Jesu Theologi, selectæ ex editionibus, quas fecerunt, Conciliorum; 4 Francisci Bencii, Præfecti bibliothecæ in Collegio Urbano de propaganda fide; \* 5 Francisci Blanchini, cujus fere industria, ut supra monuimus, cetera omnia evaluerunt; \* 6 Alphonsi Ciacconii selectæ ex vitis, quas reliquit, summorum Pontificum & Cardinalium; 7 Francisci Pagii excerptæ ex tribus ejus Tomis gestorum Pontificum Romanorum; 8 Joannis Claudi Somierii, Doctoris Theologi, Sereniss. Lotharingæ Duci a consiliis sanctoribus, selectæ ex Historia dogmatica S. Sedis, Gallico idiomate ab Autore editæ, Latine redditæ, eidemque Romæ agenti in hac versione recognitæ & probatæ. Inter has variorum observationes quin judicio, accuratone & eruditione præcipuæ sint ex Francisci Blanchini, nemini dubium esse debet; quare diu nobis deliberandum non erit, an ex alio magis quam ex ipso specimina nostra delibanda sint. Censemus vero, recte nos initium ducere posse a vexata illa chronologia annorum Petri, in qua adstruenda mire desudavit Vir Clarissimus. Igitur ex ipsius calculo CHRISTUS DOMINUS NOSTER, cum duobus Geminis Romæ Coss. anno bissextili Æræ communis 28 V Kal. Aprilis surrexisset a mortuis, paulo post in apparitione apud Capernaum Petro Pontificis maximi munus seu ecclesie universalis regimen & Episcopatum, ante promissum, contulit verbis, *pascite oves meas*, Joh. XXI, primusque proinde annus Petri Pontificis completur circa finem mensis Aprilis anni sequentis Æræ communis 29. Refertur vero postremum Pascha ante martyrium a Petro celebratum in catalogo Liberii, Pontificis ævo, id est, sæculo quarto contexto, ad consules Nervam & Vestinum, qui consules figunt annum vulgaris Æræ Christi 65, iisdemque Coss. tertio Kal. Julii, Petrus Romæ pro evangelio cruci affixus est: ex quibus consequitur, Petro tribuendos esse Episcopatus annos 37 & menses duos circiter, quot etiam S. Hieronymus enumerat in lib. de Script. ecclesiasticis. Ex his annis 37 duodecim in Oriente impendit il-

lius

hinc tractus ecclesiis ordinandis, antequam Romam veniret, conjectura ducta ex Euseb. Hist. Eccl. L. V. c. 18, ubi Apollonius, secundi sæculi Scriptor Ecclesiasticus, tanquam ex veteri traditione refert, Dominum Apostolis suis præcepisse, ne intra XII annos Hierosolymis sive, quod idem videtur Blanchino, Syriæ, cui Hierosolymæ suberant, excederent ad Episcopatus alibi constituendos. His ita præmissis, anno quinto Constitutionem sedis Antiochenæ a B. Petro factam tribuit Blanchinus, idque auctoritate S. Gregorii & Clementis Alexandrini, qui Petrum Antiochiæ septem annis, antequam Romam digrederetur, sedisse affirmant. Quæ si ita essent, commode in catalogis veteribus B. Petro tribuerentur anni 25 acti in sede Romana, cum hic numerus superfit, si a 37 demantur 12. Retulimus hæc bona fide, eorumque dijudicationem iis relinquimus, quibus cum Friderico Spanhemio & Jacobo Basnagio de Petri Romam adventu, ejusque sedis annis alia plane stat sententia. Progredimur ad observationes Ecclesiæ antiquarias. Narrat Anastasius in vita S. Lini, successoris B. Petri, Linum ex præcepto B. Petri constituisse, *ut mulier velato capite in ecclesiam introiret*. Observat Blanchinus, quod Paulus Corinthi per literas præceperit, hoc Petrum Romæ sancivisse, idque primo honestatis causa, præcavendis paganorum contra Christianos calumniis, ac si ad Thyestæas cœnas, & scelerata convivia convenirent, deinde etiam compescendæ impudentiæ muliebri ac superbiæ, ne scilicet se quoque sacerdotii novæ legis participes arbitrarentur. Scilicet, cum Diaconissarum ministerio uterentur fideles imprimis in circumtegendis feminis, ad baptismi fontem accessuris, & adolescentularum cura, quibus etiam in repetitionibus eorum aderant, quæ a Catechistis audivissent, periculum fuisse, ne sibi quoque sacerdotii, solis viris concessi, dignitatem arrogarent. Esse hujus audaciæ exemplum in literis S. Firmiliani ad S. Cyprianum: *Inter cetera, inquit, quibus plurimos decipiat, hoc etiam frequenter ausa est, ut invocatione non contemptibili sanctificare se panem & eucharistiam facere simularet, & sacrificium Domini sine sacramento solita precatationis offerret. Baptizavit quoque multos, usitata & legitima verba interrogationis usurpans, ut nihil discrepare ab Evangelica regula videretur*

Ad vitam Alexandri, anno Christi 121 sub Adriano Pontificatum Romanum gerentis, qua Anastasius, *hic constituit ait aquam asperſionis cum ſale benedicti in habitaculis hominum: ideo ſalis admixtionem benedictioni junctam arbitratur Blanchinus, quod in veteri ſœdere nulla oblatio fieret niſi adjecto ſale, quod præceperit Dominus Levitici II, 13: Quicquid obtuleris ſacrificii, ſale condies: nec auferes ſal ſœderis Dei tui de ſacrificio tuo: in omni oblatione tua offeres. ſal. Nimirum, Pontificem, ut doceret preces vim a Dominica paſſione, cujus oblationis veteris typus fuerint, percipere, congruum duxiſſe, ſal aquæ miſcere in memoriam mortis DOMINI, quare hanc aſperſionem memoriam dedicationis Chriſti appellet Tertullianus. Invocari vero a ſacerdote Redemptoris noſtri præſidium contra ſpiritus malignos, felicitati noſtræ invidentes, & inſidias parantes, ad impetus rebellium in nos ſpirituum virtute Chriſti frangendos, & coercedendos. Tranſimus, quæ de anachorciſino p. 96, jejunio quadageſimali p. 97, clero in gradus diſtributo p. 107, de tonſura clericorum p. 114, de celebratione Paſchatis die Dominica p. 121, de ordinatione ſacerdotum & officio Subdiaconorum in portandis ante ſacerdotes eccleſiam petentes patinis vitreis p. 170 ſequi. de translatione prima corporum Petri & Pauli p. 205, de miſſis ſupra ſepulcris martyrum celebratis p. 238, de ſepultura martyrum p. 243, animadverſione digna dicuntur, & unicum adhuc locum de baptiſmo Constantini delibamus. Eſt in Anaſtaſio in vita Silveſtri: *Hic in exilio fuit in montem Soractem perſecutione Constantini concuſſus, & poſtmodum rediens cum gloria baptizavit Conſtantinum Auguſtum.* Annotat Blanchinus hæc verba, quanquam Nicomediz demum ab Eufebio, ejus civitatis Epifcopo, baptizatum Conſtantinum affirmet Eufebius, cujus ſententiam inter innumeros alios Pagius in Critica, contra Baronium ſentens, præfert Anaſtaſio, ſtabiliri poſſe per verba Malalæ, qui ſæculo V vixit & hiftoriam ſuam præduxit ad A. C. 474 libri XIII Chronographiz. Is initio poſt enumeratam crucis viſionem, & victoriam ſub ejusdem auſpiciis reportatam a Magno Conſtantino, memorat *Principis victoris ingreſſum in urbem Romam & legem editam, ut Chriſtianorum eccleſia ubique aperirentur.* Tum vero per-*

pergit: ubi jejunasset & rudimentis Christiana religionis imbutus fuisset: „Baptizatus est ipse, cum Matre Helena a Silvestro Episcopo Romano: Baptizati etiam sunt propinqui ejus omnes & amici; Romanarumque insuper aliorum multitudo ingens.„ sic itaque Imperator Constantinus Christianus factus est. Nec refragari Malalæ Eusebium, qui de Ecclesie sacramento, a baptisimi lavacro diverso, licet appelletur perfectio baptisimi, nempe confirmatione, loquatur; quare Romæ a Silvestro baptizatus Constantinus, Nicomedie demum confirmatus esse intelligendus sit; quod Historie ecclesiastice studiosis ulterius examinandum relinquimus.

THE DOCTRINES CONTROVERTED  
between Papists and Protestants.

f. e.

DOCTRINÆ PONTIFICIOS INTER AC PROTESTANTES controversæ, sigillatim distincteque propositæ, quarum ille refutantur, cum Introductione enarrante initia & progressum Papatus, ejusque decrementum circa tempora Reformationis. In fine libri solide respondetur cavillationibus Romane Ecclesie contra Protestantium religionem & Doctores.

Londini, apud Jac. Roberts, 1724, 8.

Alph. i plag. 10.

ET nomen suum, quo insignitur, & quod sustinet, munus Cl. Autor plane reticuit; nisi quod in Præfatione eundem se esse ait, qui haud ita pridem Articulos fidei, quibus pura continetur Ecclesie doctrina, dederit explanatos. Fatendum autem est, gravissimos Romani cœtus errores ea eruditione, puritate, ingenio, & judicii acrimonia plerosque detegi ac refutari in hoc libro, ut summo cum fructu ab iis, qui contra hos Ecclesie nostræ inimicos in aciem descendere cupiunt, legi possit. Dicimus plerosque. Quod enim ad articulum de transubstantiatione attinet, cum iis, qui Calvinii sententiam de sacramento Cœnæ ac speciebus de humanæ Christi naturæ in illa præsentia sequuntur,  
Clar.

Clar. Autor facit, in eaque infirmanda non Pontificios tantummodo aggreditur, sed & ipsos Lutheranos recte impugnat. „Si „ad finem seculi, inquit pag. 185, Christus demum rediturus in „mundum est, assequi cogitatione non possumus, Christum quo „ad corpus in sacra Coena presentem esse. Pag. 197 sacramentum hoc relationem tantum habere ad Christum, nullaque alia re panem & vinum, in eo apposita, reliquis cibis preferenda esse, quam quod sanctitatis aliquid habeant, in peculiarem usum consecrata: & p. 200, ex his, inquit, manifestum est, panem vinumque significare ac representare tantum Christum. In his locis a nobis adductis uti satis sectam suam prodit Cl. Autor, ita eandem spirant, quæ p. 189 legis, ubi certo credere nos debere asserit, nullam revelationem a Deo esse, quæ sensibus rite se habentibus repugnet; & pag. eadem: omnes, inquit, ratione præditi homines sensualem apprehensionem pro optimo certissimoque veritatis divinæ indice immo fundamento fidei Christianæ habent. Ut plura alia loca brevitate gratia omittamus. In reliquis articulis, iis scilicet, in quibus communis nobis cum Reformatis Pontificios contra causa est, satis candide versatur. In præfatione ad lectorem Protestantium improbat consuetudinem, qua omnia a Pontificiis e Patrum scriptis adversus doctrinam nostram allata testimonia enervare, ac si vel maxime secus explicari non possint, alium tamen in sensum deflectere laborent. Melius esse contra existimat, falsis heterodoxorum Patrum testimoniis recta recte docentium opponere. In opere ipso huic ordinem observat, ut, antequam ad articulos ipsos disciplinæ Pontificiæ accedat, in Introductione præmissa originem, progressum & incrementa Papatus, ut & ejusdem decremента, tum in reliquis orbis terrarum partibus, tam speciatim in Regno Britannico ostendat, simulque varias incrementorum ad decremंतरorum causas penitus investiget. Historiam reformationis, per Henricum VIII laudabili conatu susceptæ, persequitur, quo tempore tantus monasteriorum numerus fuit, ut non nisi ingens quoddam monasterium tota Britannia videretur. Locum Apocalypf. XVII, 13-16 ad Henricum Regem applicat, publico scripto primum vindicantem Romanam ecclesiam, postea vero eam gravissime impet-

p. 40.

47.

tem.



tentem. Clarendonii Comitis Historiam rebellionis ac civilium P. 76.  
 bellorum, quam alii optimæ notæ opus censent, propterea carpit,  
 quod princeps historici officium, singulorum nempe factorum  
 causam atque originem evolvere, sæpius neglexerit, eosque viros,  
 quos minime decebat, in crimen vocaverit. Librum *ἔκων βασι-* 75.  
*λική*, Carolo I Angliæ Regi abjudicatum, Doctori Gaudenio assi- 129.  
 gnat. Introductione absoluta ipsas religionis Pontificiæ doctri-  
 nas aggreditur : qua in re ea methodi via incedit, ut *primo*, eas  
 revera sententias Romanæ Ecclesiæ esse, ex ipsorum publice rece-  
 ptis libris demonstret, *secundo* eas labefactet ac destruat, anti-  
 thesi simul Protestantium asserta, *tertio* objectionibus atque argu-  
 mentis secus sentientium solide respondeat, *quarto* denique uni-  
 cuique articulo monita nonnulla moralia aut dogmatica, ex  
 dictis fluentia, annectat. Capite I Papæ Primatum impugnat : 129.  
 quod dum facit, non, ut fieri vulgo solet, eo ex capite adversus  
 Pontificiæ sedis vindices pugnat, ut nunquam Romæ fuisse Pe-  
 trum evincat, quod fidei historiæ ecclesiasticæ repugnare putat,  
 sed hac Petri Romæ præsentia concessa, nullam ab eo ad successo-  
 res potestatem unquam fuisse transmissam traditamque confir-  
 mat. Neque appellationes olim ab aliis ecclesiis ad cætum Ro-  
 manum factas Pontificis sedem stabilire posse, ex eo probat, quod  
 hæc provocatio ad Pontificem Romanum non tanquam ad supe- 154.  
 riorem Judicem, sed tanquam ad Arbitrum sit facta. Cap. II fal- 156.  
 sam illam de infallibilitate Papæ opinionem explodit, quam et si  
 nonnulli Romanorum non sibi Papæ sed Conciliis simul ac Ponti-  
 fici vindicent, non tamen re vera ita sentiunt, sed cum in ipsa  
 praxi de infallibilitate quæritur, vel in Pontifice vel in Conciliis  
 eam statuunt. Cap. III articulum de Transsubstantiatione impu- 183.  
 gnat, non tamen eo, quo debebat, modo, quippe, dum Charybdim  
 vitare studet, in Scyllam incidens. Deductionem illam ad ab-  
 surdum, qua ex transsubstantiatione Pontificia sequi dicitur (quod  
 tamen impium ac blasphemum sit) ipsum Christi corpus vel a  
 muribus arrodi, vel a canibus devorari, nullam refutandi vim  
 continere, Cl. Autore ea ex ratione censet, quod in diebus carnis 191.  
 Salvatoris nostri corpus flagellatum sputisque ignominiose ob-  
 tectum sit, & sanguis ejus profusus atque ab impiis impurisque  
 nebu-

nebulonum pedibus conculcatus sit; cum tamen majoris multe impietatis scelerisque hoc sit, quam a canibus sanguinem Christi lambi. Ad objectionem Lutheranorum contra periculosam Reformatorem de non præsentia Christi in sacra Cœna sententiam, qua multa alia in corpore Christi accidisse ajunt, quæ, licet externis sensibus percepta non fuerint, minime tamen neganda sint, e. g. tertio die ex sepulchro saxi mole obstructo incolume evasisse, clausasque fores penetrasse, respondet Cl. Autor, sine omni miraculo ac sensuum deceptione hæc facta esse, quum non nisi devoluto ab angelo saxo, & sepulchri janua aperta, Christus surrexisse dicendus sit: verba autem illa Joh. XX, 19, quibus Salvator, obstructis foribus, in medium congregatorum discipulorum pervasisse narratur, ita interpretatur, ut dicat, non significari hoc loco penetrationem miraculosam corporis Christi per clausas & obferatas fores, sed indicari tantum, eo tempore, quo mos fuerat apud Judæos januas claudere, Christum ad discipulos suos, remoto pessulo, venisse. Lutheranos etiam ridet, putantes, ob arctissimam divinæ & humanæ naturæ copulationem, corpus Christi omnipræfens esse. Cap. IV Sacrificium Missæ, Cap. V communionem sub una specie tantum, Cap. VI purgatorium & satisfactionem, Cap. VII indulgentias, Cap. VIII confessionem auricularem, Cap. IX preces pro mortuis suas, Cap. X extremam unctionem, Cap. XI merita & opera supererogationis, Cap. XII sacra ignota lingua peracta, Cap. XIII cœlibatum Clericorum, Cap. XIV idololatriam Romanæ Ecclæs. & divinum creaturarum cultum sub examen vocat. Cap. XV objectiones Pontificiorum de novitate Protestantium religionis diluit, sic ut planum faciat, omnibus sæculis extitisse viros, Rom. Ecclæs. nævos indicantes ac veritatem tuentes. Notandum autem est, in testibus adducendis minus dextre egisse Cl. Autorem, dum eos qui pro Evangelica veritate testimonium præbuerunt, ad partes Reformatorum pertrahit. Sic Bertramum Gallum, qui sæculi IX testis est, veram Christi in S. Cœna præsentiam impugnasse, falso tradit. Cap. XVI secundæ Pontif. objectioni de non consentientibus inter se Protestantibus, Cap. XVII tertiæ de non probata a Protestantibus successione respondet. Cap. XVIII probat, Rom. Eccl.

cum sociis suis esse Antichristum, præsertim ex Apocal. I, it. ex p. 474. II Cap. secundæ Epist. ad Thessalonic. refutans Grotium, Hammondum, aliosque, Pontificem hic indicari dissentientes. Destructionem Antichristi probabiliter, si a prima Antichristi epocha in Annum C. 470 cadente supputemus, circa ann. 1730, si vero a secunda, quæ ab anno 606 incipit, instituatur supputatio, circa annum 1866 futuram conjicit. Cap. XX Mahumedem esse orientalem Antichristum, vel potius utrosque Papam & Mahumedem unum magnum Antichristum conficere, demonstrat, parallelisimo inter eos instituto. 478.

**GOTTFRIDI KOHLREIFFII, TI EOL. LICENT. & Philosoph. M. ad Æd. Cathedr. Raceb. Pastoris Præpos. & Consistorial. Chronologia Sacra, a mundo condito usque ad ipsius interitum, nova, facili & jucunda, ex interioribus fontium recessibus eruta, & majori ex parte apodictica, nullo hiatus, ex scriptis humanis redintegrando, laborans, præcipuorum tamen antiquitatis monumentorum consensu stipata, integritatis atque eminentiæ divini, qua S.S. ubique sibi constat ac sufficit, testis ac vindex, plurimorumque locorum Biblicorum, pro difficillimis adhuc habitorum, interpres.**

Hamburgi, sumtu Theod. Christ. Felgineri, 1724, 8.

Alph. 1 plag. 10.

**C**um maxima existat Chronologiæ S. difficultas, imprimisque laboraverint hætenus eruditi, ut in emendandis Scripturæ locis, quæ corrupta censebant, ingenium experirentur, id sibi datum putavit Max. Rev. Autor, ut Codicis S. integritate vindicata & accentuationis imprimis, de qua justum opus molitur, præfidiis adhibitis, accuratius, quam adhuc a plerisque factum est, universam Chronologiæ rationem explicet, ea fere methodo, qua conscriptas vidimus in Actis nostris A. 1723 p. 270 & Suppl. T. VIII p. 402 Dissertationes de Regno Medo-Perfarum & de

tempore Estheris, quas adeo Nostro nunc vindicare non dubitamus. In præfatione, qua præcipuos Chronologiæ S. scriptores enumerat, Theod. van Thuynen eo imprimis laudem commemuisse censet, quod non, ut reliqui fere Calviniani solent, tam multa S. Scripturæ loca mendis male affecta, arbitretur, & contra Vignolitum notat, quod locum primarium 1 Reg. VI, 1 depravatam falso suspicetur. Dolet vero, e nostris Theologis præter Strauchium & Calovium paucos, neque ita eosdem omnes aggressos esse Chronologiam S. ut Scripturæ testimoniis potissimum uterentur, & falsæ Ecclesiæ doctores expediendis evolvendisq; rerum Chronologicarum dubiis ideo ineptos esse, censet, quoniam his S. Scripturæ codex obfignatus sit. Qua occasione locum Dan. XII, 10 pro sententia sua adducit, eoque nixus, vel jam adesse, vel proxime instare tempus existimat, quo Deus majori fideles luce in hac quoque scientia donaturus sit. Inter scriptores, Sacri Codicis integritati vim inferentes, Whistonum, Anglum, refert, in libro imprimis, cui titulus : *an Essay towards restoring the true text of the old Testament* : h. e. Conamen restituendi verum V. T. textum ; qui cum una cum multis aliis similis notæ scriptoribus ad nodos Chronologicos subinde tanquam ad sacram anchoram confugiat : hoc ipso se adductum Noster ait ad hunc laborem suscipiendum. Novam vero hanc Chronologiam vocat, quod plane aliam, quam vulgo fit, rationem in ea secutus sit, & quamvis non neglexerit scripta Chronol. alia, exoticis imprimis linguis consignata, minime tamen ea ideo adhibuerit, ut Scripturam ad ea accommodet, sed ut illius summa præstantia eo lucidius enitescat. Partitus est librum in duas Partes, quarum priori continetur Canon Chronologicus, algebraica quadam ratione, sed unicuique plana atque aperta, demonstratus, & in decem periodos divisus. Prima a condito mundo usque ad diluvium ; altera hinc usque ad exitum Abrahami in terram Canaan ; tertia ad exitum Israelitarum in eandem ; quarta ad ædificationem templi Salomonis ; quinta ad captivitatem Babylonicam ; sexta ad Hierosolymam restitutam ; septima ad natalem Christi ; octava ad excidium Hierosolymæ ; nona ad ortum Antichristum ; decima ad finem mundi pertingit. Pars posterior uberiorem continet Canonis Chronici explicationem,

nem, demonstrationem, confirmationem atque illustrationem.  
 Cap. I de constituta statim cum mundo condito temporis mensura ipsiusque mundi conditi tempore agit; ubi de creatione mundi ex physicis varia erudita in medium profert, de tempore vero, quo hæc mundi spectabilis machina a Deo constituta est, agens, iis accedit, qui afferunt, mundum cum æquinoctio, quod nobis autumnale dicitur, sive cum ingressu luminis in cardinale cœli punctum, libræ postea assignatum, conditum esse. Cap. II de necessaria cautione circa annos completos & non completos adhibenda Lectorem instruit, eoque consilio certas quasdam regulas præferibit. Prima hæc est: *Ubicunque vocabulum anni vel nudum, vel cum præfixo in statu regiminis, attamen sine demonstrativo sequentis genitivi ponitur, sequens numerus ad annum præteritum, secus autem ad annum præsentem pertinet.* Improbatur hic obiter sententiam eorum, qui cum Celeb. Buddeo diluvium anno Noachi sexcentesimo ineunte incepisse statuunt: feliciter enim omnes difficultates posse tolli, si post illum annum exactum ingruisse dicatur. Infirmo quoque fundamento Copernicanum æque ac alia systemata niti, demonstrare conatur: ampliusque id se probaturum pollicetur peculiari scripto, quod Cosintheorum Bibliocum inscribet, non solum observationibus sacris, sed & experimentis physicis ornatum. Alteram de annis completis ac incompletis regulam hanc communicat: *In quacunque historia S. parte vel semel annus non completus completis adnumeratur, aut non completos non annumerari, vel ex unico certo constat indicio, in eo id constanter fieri putandum est.* Cap. III de numeris agit Chronologicis septuaginta Interpretum, ubi principio monet, septuaginta viralem versionem non Ptolemæi Ægyptiorum Regis iussu, sed ab invidis Judæis susceptam esse. Expedire quidem, versionem istam extare, & pro magno Dei beneficio habendum, quod miseris gentilibus verbum hac versione innotescere voluerit; nec tamen abuti hoc beneficio quenquam debere ad obliterandum majus illud, quo fontes Hebræos ab omni, vel in unica literula, etiam in numeris, a corruptione usque ad præsentem diem tutata sit divina bonitas. Cap. IV de numeris Chronologicis Josephi disserit Cl. Autor, ubi inter alia observat, Josephum, ubi

p. 118.

121.

126.

132.

116.

134.

153.

- numeris Biblicis utitur, non nisi etiamnum in Bibliis nostris Hebraicis extantes agnovisse, proindeque, quoties septuaginta Interpretibus accedere videtur, in mendo jacere; ceterum certum esse, multis Josephum præjudiciis laborasse, speique in Christum exortem plane extitisse. Cap. V accedit ad regnum Terræ Sinear, quod vulgo dicitur Babylonicum, omnium primum. Varia hic scitu digna de turri Babylonica inspergit. Nec sine animadversione prætermittendum judicat, quod homines dispergendi, ad relinquendam nominis sui famam, urbis turre; structuram suscepisse nonnullis dicantur. Accentum enim Atnach finem, quem sibi proposuerint, a mediis nimis manifesto distinguere, & prohibere, quominus comparatio nominis ad finem referri possit, in mediis potius censenda. Cap. VI progreditur ad regnum Terræ Uz, postea ab Edomo nomen adeptæ, deque ætate Jobi, Melchisedeci & Abrahami agit. De auctoritate libri Job loquens, ultimum hoc antiquitatis monumentum ab ipso Jobo conscriptum tuetur, quæque de Arabismis in hoc libro occurrentibus Philologi, & in his Kromayerus, sentiunt, probari posse, negat. Cap. VII de Dynastiis Ægyptiorum, Cap. VIII de Chronologia Assyriorum, Cap. IX de Sinensium Chronologia commentatur. In hoc capite ceu rem admirandam notat, Christianos cum Sinensibus, ex diversis licet principiis, eidem anno mundi, scil. 4541, Salvatoris nostri mortem assignare: eosque refutat, qui eclipsi Sinicæ cum tenebris die mortis Christi coortis nihil commune fuisse dicunt. Minime quoque tolerandam opinionem Origenis ac Isaaci Peyrerii ducit, qui deliquium Solis tempore mortis Christi eclipsin tantummodo particularem fuisse, nec alibi extra horizontem Hierosolymitanum videri potuisse, idemque vel ex vaporibus aerisque obnubilatione vel alia tempestate natum, putant. Cap. X Assyriorum regnum exhibet, deque Nimrodi origine varia immiscet. 250. Sardanapalum quoque, Ninivitarum Regem, concionibus Jonæ ad 354. pœnitentiam perductum esse, temporis ratione habita, haud improbabile putat. Ceterum Canoni Ptolemæi non ubique fidem habendam judicat. Cap. XI agit de Israelitarum commoratione in Ægypto, & exitu ex Ægypto in terram Canaan; statimque initio locum illum Exod. XII, 37, 40, 41, ab obscuracionibus Chrono-  
logo-

logorum liberat, tropum, quem fingunt, scil. nomine filiorum Israelis hic comprehendi Abrahamum, Isaacum & Jacobum, repudians. Probe etiam observandum urget, duplicem genealogiarum rationem in populo Dei fuisse, alias nempe solum genus describentes, alias vero præter genus & temporis notitiæ intervenientes. Cap. XII de tempore ab introitu in terram Canaan usque ad ædificationem templi Salomonæi differit. Cap. XIII locum I. Reg. VI, 1, omnium difficillimum, ad quem tanquam ad lapidem offensionis per tot seculorum decursum Chronologi impegerint, ita explicat, ut ad multa alia loca feliciter evolvenda viam simul sibi pariat, duplicem nempe epocham in eo designari docens, alteram minorem, ubi diferte indicatur, annos numerari ab exitu ex Ægypto, alteram majorem, qua non exprimitur, unde anni derivandi sint, quemadmodum & hodie raro annis Christi, unde deducantur, adjicimus. Cap. XIV, de Chronologia Regum Israelis & Judæ, ad dilucidandam Regum historiam, quinque aphorismos proponit: simulque voce שבטה constanter annum post illum, qui numeratur, significari, notat. Cap. XV de annis agit a primo Cyri usque ad primum Artaxerxis I, ex Scriptura restituendis. Hic ex eo, quod Cambyfes in Esd. IV, 6 Ahasverus nominetur, evincit, Ahasverum maritum Estheris non alium esse, quam Cambyfen. Tum e clausula epistolæ Ahasveri, quam pro Judæis ad omnes regni sui provincias misit, quamque Noster neutiquam pro supposititia habendam putat, ex illis item, quæ apud Herodotum de ignominia idolis eorumque templis a Cambyse illata leguntur, apparere putat, Cambyfen ab Esthere ad agnitionem veri numinis adductum esse. Cap. XVI sermo instituitur de annorum hebdomadibus usque ad Christum numerandis, Dan. IX, 24. Cap. XVII de anno nati Christi sententiam suam exponit. Cumque in superioribus a priori ex prædictis Danielis Prophetis demonstrasset, annum post trigessimum primum Artaxerxis primi quadringentesimum trigessimum quartum, qui in canone Ptolemæi numeratus ut trigessimus post pugnam Actiacam, esse annum nativitatis Christi: nunc a posteriori hunc annum verum esse nati Christi, ex Evangelistarum testimoniis, cum monumentis profanis, imprimis Josepho, collatis, reddit perspicuum. Præterea

p. 286.

360.

365.

395.

Chri-

- p. 396. Christum natum anno 35 Regis Herodis pro certo ponit, & eorum sententiam probat, qui statuunt, in Epocha Christi vulgari figenda nullum errorem commissum. Hinc ipsum adeo diem natalem Christi patefcere indicat. Si enim Herodes initio mensis Nisan deceffit, nihil magis probabile esse, quam Christum ipso Paschatis die, quo & se aliquando Deo in morte sacrificaturus erat, oblatum esse Domino. Ex eo porro, quod Christus anno post pugnam Actiacam trigesimo vergente natus est, concludit, annum sequentem non posse non esse primum annum Julianum post Christum natum, incidentem secundum calculum Scripturæ S. in annum mundi 4510. Cap. XVIII pergit ad annos Ministerii & Mortis Christi, docens, ante annum vigesimum Tiberii passum esse Christum, cumque annus Christi vigesimus nonus sit decimus sextus Tiberii, restare pro annis Ministerii annos Tiberii decimum sextum, decimum octavum & decimum nonum. Hinc quoque sequi putat, eclipsin Solis extraordinariam, quam in commentarios suos retulit Phlegon Trallianus, Hadriani Cæsaris libertus, vel si mavis ipse Hadrianus, eandem fuisse cum ea, quæ in Christi morte accidit. Idem probat de terræ motu tempore mortis Christi, quem non solum in Bithynia, sed per universum orbem observatum fuisse, docet. Diem, quo crucifixus Salvator est, primam Paschatis Judaici feriam fuisse, evincit, nec audiendos putat, qui eum non una cum Judæis agnum paschalem comedisse tradant. Cap. XIX de annis bis mille & trecentis, Danielis VIII, 14, & demum Cap. XX de imperio urbis Romæ, ortu Antichristi, & ultimis temporibus, ex Dan. XI & Matth. XXIV accurate agit. Accessere postremo appendicis loco 1 Dynastiæ Ægyptiacæ Manethonis, maxime secundum Julium Africanum; 2 Reges Thebani ex Eratosthene; 3 Canon Claudii Ptolemæi. Tandem Cl. Autor Supplementa elegantissimis observationibus partim Chronologicis partim Exegeticis referta attexuit.
- 399.
- 401.
- 427.
- 409.

**FRIDERICI GENTZKENII, POLIT. ET PHYS.**  
*Prof. Ord. Systema Philosophiæ, in usum Juventutis  
 Academiæ Cimbricæ adornatum.*

Kilia,



Kiliae, literis J. C. Reutheri, 1722, 4 &amp; 8.

Alph. 6 pl. 18.

Celeberrimi *Buddes* exemplo, qui in usum studiosæ juventutis, quam privatis scholis quondam erudiebat in omnibus Philosophiæ partibus, concinnatas ex optimis Philosophis *Institutiones Philosophiæ eclecticæ* edidit, etiam Celeb. Gentzkenius totum Philosophiæ Systema thesibus, quam fieri potuit, brevissimis ac paucissimis complexus est, quas explicaret & illustraret suis auditoribus. Separatim jam ante plerasque hujus Systematis partes ediderat: at nunc recognitas singulas ac locupletatas in unum volumén conjungendas duxit. Exhibentur autem hic libri duodecim: 1 Dissertatio de natura & indole Philosophiæ in genere, 2 Historia Philosophiæ, 3 Metaphysica, 4 Logica, 5 Theologia naturalis, 6 Physica, 7 Pneumatologia, 8 Juris divini naturalis prudentia, 9 Ethica, 10 Pathologia, 11 Politica, cui adjungitur Dissertatio de matrimonio clandestino, Gallis dicto *le mariage de conscience*, 12 Juris divini positivi prudentia. Non exigent a nobis Lectores nostri, ut pluribus recenseamus singulas hujus Systematis partes: cum tamen de singulis nonnulla videantur commemoranda, breviter nostro fungemur officio. *Dissertatione* itaque *proæmiali* generatim exponitur natura *sapientiæ, prudentiæ, & virtutis*, ac simul omnes sub Philosophiæ ambitu comprehensæ doctrinæ justa methodo succinctè exponuntur, atque ex solidis fundamentis demonstrantur. In *Historia Philosophiæ*, quæ anno superiori Hamburgi, passim aucta, imprimis Vita G. G. Leibnitii (quem virum appellat ultra hominum fortem doctum) sigillatim recusa est Hamburgi in forma octava, Philosophorum celeberrimorum omnis ævi vitæ, eorumque hypotheses notabiliores, ac sectarum facta, compendiosè describuntur, ducibus scriptoribus accuratissimis. Ac pertexta quidem hæc historiæ tela est ad hanc nostram ætatem, ne omisso quidem Illustri *Christiano Thomasio*, quem *strenuum* vocat *libertatis philosophicæ in Germania vindicem*: ut fatendum nobis sit, melius & concinnius Compendium Historiæ Philosophicæ vix exflare. In *Metaphysica*, sequestra-

tis inutilibus, generaliores ideæ, solidum fundamentum habentes, commodis terminis exprimuntur, ac universales inde fluentes veritates breviter exhibentur & perspicue. Hic p. 17 rejicit Scholasticam divisionem ubiætatîs in *repletivam, definitivam, & circumscriptivam*. P. 23 *substantiam* definit *ens extensum & per se subsistens*. In *Logica* Cl. Autor p. 18.-34 singulari industria agit de *probabilitate*, ejus criterio, gradibus, & speciebus, scilicet probabilitate physica, practica, historica, & hermenevtica. Ac sub finem hujus libelli exhibetur singularis Dissertatiuncula de usu doctrinæ de probabilitate. In *Theologia naturali*, præmissa existentia divinx demonstratione, oppositisque erroribus, atheismo, Spinozismo, ac superstitione, confutatis, non solum secundum infinitæ rationis lumen Dei perfectiones ex solidis fundamentis adstruuntur, sed & jus Dei eidemque respondentia hominum officia exponuntur, atque ita cognitio Dei cum modo eum colendi conjungitur. Quod hic p. 20 *sqq.* exhibetur de *superstitione* Caput, lectu dignissimum est. P. 29 Deo tribuitur *extensio immensa*, hujusque doctrinæ indicatur fundamentum. P. 76 *sqq.* exhibet Cl. Autor criteria religionis vere divinæ, eaque ad Christianam nostram religionem applicat. In *Physica* præcipuè Physicorum hypotheser, pro demonstrandis rerum naturalium phænomenis constitutæ, succincte exponuntur, & quidem plerumque duce Cl. Rudigeri nostri *Physica divina*. In *Pneumatologia* Cl. Autor, præmissa historia doctrinæ de spiritibus, non solum generatim sistit naturam & proprietates spiritus creati, verum etiam speciatim contemplatur naturas plasticas, item animas brutorum, mentem denique humanam, omnesque huc pertinentes controversias exponit pariter ac resolvit. In *Juris naturalis prudentia* fundamentum omnis justii cum Pufendorffio ponit *socialitatem*, & ex hac deducit omnia erga nosmet ipsos & alios homines officia, ommissis officiis Deo debitis, supra quippe jam pertractatis in *Theologia naturali*. In *Ethica*, quam Cl. Autor definit *doctrinam honesti & decori*, interspersis præcipuorum Philosophorum diversis sententiis, hoc tandem ponit *honesti* fundamentum: *Quicquid amor rationalis ad beatitudinem obtinendam agendum aut emittendum esse judicat, id est honestum, & contrarium est turpe*.  
 Hic

Hic etiam p. 46-60 exhibet *artem characteristicam*, probabiliora dogmata stabiliens contra communia præjudicia, idque stimulatus dubiis a Longolio receptæ doctrinæ objectis. *Decori* fundamentalem propositionem hanc facit suam: *Quicquid in genere actionum externarum & indifferentium approbationem aliorum & estimationem nobis conciliat, illud est decorum: quicquid vero aliorum fastidio, illulioni & contentui nos obnoxios reddit, illud est indecorum.* In *Patbologia*, sive Tractatu Ethico-Phyfico de affectibus humanis, omnes affectus tum generatim, tum speciatim considerantur, eorumque natura, proprietates, diversæ species, objecta peculiaria, physici characteres, singularia phænomena, naturales & morales usus, varii abusus, horumque moralia remedia exhibentur. In *Politica* sive Philosophia civili, præmissa simplicium societatum consideratione, exponitur modus, quo civitas secundum regulas justitiæ & prudentiæ sit constituenda & administranda, ita, ut omnia summi imperii jura debito ordine & nexu sistantur. Denique in *Juris divini positivi prudentia* Cl. Autor leges divinas positivas universales justa serie exhibet, controversias ibi occurrentes enucleans ac perspicue solvens. Differit igitur de non comedendo fructu arboris boni & mali, de vitando sanguinis esu, de muneribus non accipiendis, de spicilegio intermittendo, de solvendis decimis, de mercede operariis reddenda, de pignore non fumendo, de retorsione verbali, de citatione in vallem Josaphat, de polygamia, de subjectione uxoris, de incestu, de divortio, de concubitu cum uxore menstruata, de potestate judiciali, de potestate punitiva, de jure belli gerendi, de vestibus non commutandis, de mendicis non tolerandis, de jure & obligatione docentium, itemque auditorum, de jure & obligatione totius ecclesiæ, de solo Deo adorando, de votis sancte reddendis, de Deo non tentando, de confessione nominis divini, de Deo sub imagine rei creatæ non colendo, de Sabbatho sanctificando, de honesto divino positivo, de decoro Christiano. Facile apparet ex hac *συναγωγία*, auditores Cl. Autoris egregie, si modo ipsi sibi non desint, in sapientia philosophica proficere, dignaque est ejus & industria & *ἀριστεία*, quam in seligendis bonoque ordine digerendis optimorum Philosophorum doctrinis hic ostendit, ut

omnibus Philosophiæ studiosis de meliore nota commendetur  
hoc Systema vere eclecticum.

VOYAGE DE SYRIE ET DU MONT LIBAN.

i. e.

RELATIO ITINERIS IN SYRIAM ET AD  
montem Libanum suscepti, Autore DE LA ROQUE.

Tomi II.

Amstelodami, apud Hermannum Uytwerf, 1723, 12 maj.

Alph. 1 pl. 1<sup>2</sup>. cum fig. 21.

**A**utor, edito antea in *Arabiam felicem & Palestinam* itinere clarus, nunc exhibet descriptionem itineris in ipsum *Libanum* montem suscepti, de quo incerta & fabulosa fere hactenus tradita fuisse, in præfatione queritur. Nos potiora Lectori repræsentabimus. Initium *Libani* montis facit supra Tripolim urbem, terminum ejus Damascum; *Antilibani* initium infra Sidonem, terminum montes Arabiæ vel Trachonitidis. Ambitus utriusque horum montium centum leucarum longitudo ab occidente in orientem ad 40 leucas. Media inter eos vallis *Calesyria* dicta. Quæ de reliqua figura ejus, rectius fortassis ex *Macindrelli* mappa noscenda, dicit, cum iis, quæ sequantur, vix concilianda. *Canubui*, a Græco Cænobium deductum, est Monasterium & sedes Patriarchæ Maronitarum, qui Papæ permissu se etiam Antiochenum Patriarcham vocat, & nomen Petri, ex quo die ad hanc dignitatem eligitur, sinit. Situm est non procul ab editissima parte montis supra Tripolin. Non longe ab eo abest vicus *Bsciar-ray*, Episcopum Maronitam habens, in cujus vicinia sub ipso editissimi jugi supercilio cedri eminent numero viginti majores, silvulam constituentes, mixtis quippe inter majores parvis atque etiam minutulis. Figura cedrorum & fructuum, quos majores ferunt, ab Autore depicta exhibetur. Unicas has esse reliquias magnæ olim copiæ harum arborum, constat, nec tota ea regione vel in vicina Asia similes occurrere. Singulare est, quod rami earum æstate diffunduntur amplissimæ coronæ instar, hyeme contrahuntur & in conum quasi acuminatum coguntur: alias enim ferendo

rendo oneri iuvivis allapsæ pares non forent. Parvo inde itinere versus meridiem est *Eden*, Archiepiscopo Maronita gaudens, quo loco in planitiem pulcherrimam despicitur; unde orientabilibus persuasum, hunc fuisse locum Paradisi terrestris. Regionis hujus montanæ, a Maronitis habitatæ, plures sunt portiones partim a vicinis urbibus litoralibus *Botry (Patron) Byblo (Gebel) &c.* dictæ, partim aliis nominibus insignitæ, veluti *Giobbet Bfciarray*, a viço modo memorato (qui pridem munitus) dicta; maxime australis portio & prope Berythum, qua confines sunt Drusi, *Kesroan (Castrevent* Europæis) appellatur, habens *Antoura* vicum, ubi Jesuitarum missionariorum domicilium. A Berytho usque ad Tyrum habitant *Drusi*, quorum regio, in mediterraneis usque ad Damascum excurrens, *Antilibanum* maxima ex parte complectitur. Divisa & ipsa in varias partes, quarum quæ vocatur *Cbouf* prope Sidonem ab Emiro sive primario Drusorum Principe, reliquis minoribus imperante, habitata, sedes ipsa *Dairal Gamar* appellatur. In *Wadestein*, alia hujus regionis parte & ad Damascum usque excurrente, fontes Jordani conspiciuntur. Hæc de regionis montanæ Libanotidis & Antilibanotidis descriptione. Multus vero etiam est Autor in describendis memorabilibus urbibus *Balbec* sive *Heliopoleos*. Sita est scilicet eadem in valle inter Libanum & Antilibanum spatiosissima. Stupendæ vero magnificentiæ rudera ex antiquitate ibidem sunt conspicua: inter quæ eminent palatium & templum. Hoc quidem fere integrum extat, cujus imaginem exhibet Autor, exemplar Architecturæ Romanæ exquisitissimæ. Peristylon vel Peripteron columnis Corinthiacis 52 ped. altis cingitur numero 40, quarum 16 frontem anteriorem & posteriorem, reliquæ latera ornant. Porticus omnis sculptura plane admiranda ubique ornatus. In templo ipso navis visitur cum specie quadam chori: ubique vero nidi statuis & imaginibus locandis destinati. Palatium, cui temporis injuria non æque pepercit, figura deprehenditur oblonga parallelogramma, fossa profunda cinctum. In angulis eminent turre quadratæ prægrandes. Prostylon ejus ornatum est columnis Doricis. Intus & superato primo vestibulo, eoque subdiali, objicit se spectandum ædificium hexagonum, aditum faciens ad alterum subdiale vel

atrium, porticu utrinque ornatum, latum 8, longum 66 hexapodis, quod claudebatur ædificio postremo, cujus vero solum restant columnæ 9 prægrandes & fere colossæ. Inferiora fornicatis cameris stupendæ artis constant. Muri omnium horum operum lapidibus insanæ magnitudinis, quorum aliqui 60 pedum latitudinem, 18 profunditatem habent, compacti sunt. Lapidicina, ex qua deprompta hæc saxa, prope ipsum oppidum Balbec etiamnum visitur. Est & aliud templum rotundum minus, totum fere ex marmore, quod jam cultui Christianorum Græcorum cedit, cumque S. Barbaram ibi conditam putent, nomen inde templo imposuerunt. Quod ad antiquitatem horum operum, notat Autor, Judæos credere, hæc omnia Salomoni deberi, quod commentum ipsa inspectione confutatur. Nec minus falsam esse opinionem eorum, qui eandem hanc urbem pro *Tadmor* vel *Palmyra* habent, ostendit Autor e descriptione Arabiæ Sultani Abulfedæ, in Gallicum sermonem a se translata. Errat quoque Plinius, qui prope Helio-polim *Orontis* fluvii fontes locat: ex inspectione enim Autor probat, ortum ejus non esse in valle inter Libanum & Antilibanum, sed extra Libanum loco 4 leucis a summo jugo Libani Canubino distante, prope urbem *Giranija*. Unde idem fluvius, recta fere versus septentrionem delatus, Emesamque (*Cbems*) & Apameam (*Hama*) præterfluens, post modicum diverticulum in mare infra Antiochiam devolvitur. Ceterum extant plures nummi Helio-polenses, unde dignitas urbis sub Imperatoribus Romanis (sub Severo quippe coloniarum Romanarum jura adeptæ) colligitur. An vero Elagabalus, quem Sacerdotium Solis in hac urbe exercuisse constat, autor sit templi supra descripti, dubium videtur Autori, quod imperium ejus vix 5 annis duraverit; quod tamen argumentum parum ponderis habere videtur. Varia dein fata habuit urbs, quæ modo in Saracenorum, itemque Tamerlanis, modo in Christianorum Principum potestatem venit. Numerus habitantium hoc tempore 6 vel 7 millium æstimatur. De fluviis ex Libano defluentibus dum differit Autor, *Eleutherum* falso haberi credit pro *Kasemiech*, qui recipit *Letain* & proxime supra Tyrum in mare defluit. Potius, ad ductum Strabonis, quærit eum inter *Orthosium* (*Tortosam*) & *Tripolin*, ubi occurrit fluvius, Magnus sive *Kebir* dictus, im-

primis cum Josephus Eleutheri ostia Sidone borealiora faciat, *Kasemiech* vero longe sit australior eadem. De *Chrysostræa* fluvio, qui nunc *Barradi* vel *Barrada* dicitur, observat, ipsum in septentrionali parte non longe a Damasco ortum, ferri in meridiem, & prope illam urbem, in alveos & ramos perquam multos divisum, delicias & temperiem universo illi campo conciliare, nec longe inde iterum in unum alveum cogi, tandemque bidui itinere austrum versus decurrentem, perdi in lacu aliquo grandiori, & nullatenus in mare exire. *Amana* & *Pharphar*, II Reg. V memoratus, non esse nisi ramos hujus fluvii, nequaquam vero partem Orontis, ex hoc ipso intelligitur. Hæc e primo Tomo, duas partes operis complexo. Altero Tomo, quæ a tertia parte initium ducit, cum Autor descriptionem nationum, quæ Libanum incolunt, *Maronitarum*, *Drusorum*, *Turcomannorum* vel *Amedensium* se daturum promississet, sibi oblitus, Maronitarum tantum res atque origines fuscè describit. In his observat, quosdam ex Latinis, seductos ab *Eutybio* Patriarcha Alexandrino, qui annales ad annum usque Christi 947 lingua Arabica scripsit, in ea opinione fuisse, atque eam scriptis quoque propugnasse, Maronitas dici a *Marone* quodam, Monacho hæreseos Monothelicæ erroribus infecto. Sed ipsos Maronitas & inter eos *Faustum Naivonium* contendere, se nomen ferre a *S. Marone* Anachoreta, circa initium seculi V celebri, cujus vitam descripsit Theodoritus. Primum ait monasterium a sequacibus & discipulis ejus circiter octingenta structum fuisse *Apamea*; hosque omnes orthodoxos, ab hæreticis potius aliis tota regione sparsis Maronitarum nomine invidiæ causa vocatos, variisque persecutionibus vexatos. Cum *Jacobus*, Monophysitarum autor, in iisdem regionibus errores suos spargeret circa annum 584. contra eum veritatem editis scriptis defendisse *Joannem*, ab hoc monasterio, quod regebat, & ob virtutes, quibus elucebat, *Maronem secundum* dictum; qui sibi a recentioribus pro Monothelita habeatur. Cum sub imperio *Constantini Pogonati* Syriam invasisent Saraceni, Maronitas Libani incolas, capite & duce sibi lecto, eis se opposuisse; quod tamen ipse Constantinus minime probaverit, ex eoque tempore ab inimicis *Mardaisas*, quod rebelles sonat, vocatos fuisse.

Cum

Cum autem pacis etiam temporibus incurfiones in Saracenos continuarent, conventum inter Saracenos & Imperatorem, ut is Maronitas e Libano deduceret, quorum adæo duodecim millia ad fines *Armenia & Cilicia* rejecta. Inter eos qui in Libano remanserunt, circa exitum seculi XII turbæ dicuntur motæ per *Thomam* quendam Archiepiscopum *Kfartab* Monothelitam; quarum finis, ut circa annum 1182, interpositione Antiocheni Patriarchæ Aymerici, illi qui Thomam secuti fuerant, ad priorem, hoc est, Romanam fidem reducerentur: ex quibus gestis male intellectis natam esse volunt fabulam, a *Guilielmo Tyrrio* relatam, de tota gente tunc demum ad orthodoxam fidem & ecclesiam reducta, asserit Apologista Maronitarum supra laudatus. Ceterum cum objicitur, in libris Maronitarum deprehendi errores Jacobiticos, respondet, illos esse interpolatos; de qua re quidem difficilius jam est iudicium, postquam Patriarchæ, Maronitarum zelo inconsiderato inducti, plerosque libros, ex quibus doctrina eorum cognosci posset, sive pravos, sive bonos, igni tradiderunt. Tandem ut appareat, non omni eruditionis laude destitui Maronitarum gentem, catalogus doctorum numero fere 28, inter quos *Gabriel Sionita*, *Abrahamus Ecchellensis* &c. exhibetur. Subjungitur tertix huic parti vita *Domini de Cbastevil*, Aquensis ex Provincia, qui in Libanum montem secedens, Eremitam austeritate summa egerat, nuncque etiam ab incolis fere ut Sanctus colitur; nec non Historia principis Maronitæ *Juriets*, qui primo coactus ad Muhammedanam religionem se contulerat, post Christianam iterum cum Muhammedisimi detestatione publice professus, eaque propter crudeli supplicio, palo nempe per viscera adacto, a Basila Seydenfi peremptus memoratur. Junguntur literæ & diplomata, quibus *Hussum Casen*, Princeps ex Maronitis, quo sede sua pulso, Sultanus alium ex Drufis Principem regionis ejusdem fecerat, in tutelam Gallicam a Ludovico XIV recipitur, & Consul nationis Gallicæ Baruthi constituitur.

## THE FEMALE PHYSICIAN.

i. e.

VALE-



MENSIS APRILIS A. MDCCXXV. 177  
*VALETUDINARIUM MULIERUM; AUTO-*  
*re JOHANNE MAUDRAY, M.D.*

Londini, apud Jacobum Holland, 1724, 8.

Alph. 1 plag. 4.

**A**git in hoc Tractatu Clariss. Autor de Morbis, quibus tam virgines, quam in matrimonio viventes, ut & viduæ, sunt subjectæ, artemque obstetricandi exponit, & opus dividit in octo sectiones, in varia iterum capita distributas. In *Sectione I*, postquam de Deo, Natura, Homine, Anima, & Corpore humano pauca præfatus fuerat, Fœtus formationem, animationem, maturationem, & nutritionem ante oculos ponit; pergit hinc in *Seçt. II* ad virginum morbos, inter quos potissimum Chlorosin & Appetitum venereum sub examen vocat, atque de virginitate, coitu, vi imaginationis & similitudine fœtus sermonem facit. In *Seçt. III* in Conceptionem ejusque signa inquirit, regimen gravidis præscribit, earum Symptomata allegat, ac partus theoriam tradit. In *Seçt. VI* Artem obstetricandi explanat, partesque in fœminis generationi inservientes delineat. In *Seçt. V* causas curamque partus difficilis, tam naturalis, quam præternaturalis insinuat. In *Seçt. VI* regimen ordinat & Valetudinarium pandit Puerperarum, quæque circa lactationis & ablactationis tempus infantum, horumque morbos præcipuos observanda sint, docet. In *Seçt. VII* de Conceptionibus præternaturalibus & Sterilitate tractat, & in *Seçt. VIII* Viduarum Symptomata, in specie Passionem hysterica & suffocationem uteri exponit. In hisce omnibus quæcunque Autor a Scriptoribus fide dignis & in Arte celebribus clare descripta invenit, aut proprium studium laboriosum, profundæ & crebræ meditationes, & Praxis locupletissima suppeditarunt, fideliter communicat, & ubi de morbo quodam differendum est, non solum naturam ejus clare ante oculos ponit, sed & in causas inquirit, signa diagnostica & symptomata investigat, prognosin addit, hisq; therapiam tam præservatoriam quam curatoriam subjungit; de Arte vero obstetricandi ubi agit, ita se gerit, ut summam ejus utilitatem & necessitatem non solum insinuet,

sed & cautelas & enchirifes, in singulis casibus observandas, summo studio inculcet. Pauca cum L. B. communicabimus.

Anima, juxta Autoris sententiam, tanquam divina substantia, mediante corpore quodam æthereo ceu vehiculo cœlesti, Deo, tanquam centro mundi, ita jubente, primum in cor infunditur, unde calido innato, spiritibus & humoribus immiscetur, per morbos vero calido extincto, spiritibusque cum humoribus dissolutis, ad cor, & tandem ex eo ad vehiculum suum originale revertitur, vel cruciatibus infernalibus vel æternæ beatitudini destinanda. Infunditur autem eadem 70 aut ad summum 100 die a conceptione, prout formatio fœtus citius vel tardius absolvitur. Succedit vero hæc sequenti modo: substantia scilicet spirituoſa feminis virilis & fœminini, in utero bene conformato concurrens, ope generativæ & activæ suæ virtutis producit intervallo 7 dierum genituram, tres bullulas includentem, tribus spermaticis visceribus dicatas, quarum prima purissimam seminis partem, spiritibus vitalibus turgidam, pro corde, secunda crassioſam & pinguiorem, spiritibus naturalibus fœtam, pro hepate, & tertia frigidam & crudam, spiritibus animalibus refertam, pro cerebro continet. Eadem substantia spirituoſa quatuor facultatibus distinctis est prædita, quarum prima, animativa seu vivificans dicta, septem dictis diebus circumſcribitur, intra quos tempus spumificationis, lactationis seu coagulationis absolvitur. Secunda seu separativa, constituendis partibus organicis destinata, sequentibus 8 vel 10 diebus, aut 15 vel 17 die a conceptione perficitur, hocque tempus delineationis seu ramificationis, & genitura embryo vocatur. Tertia collocat partes materiales juxta naturæ leges in suum ordinem, figuram, & situm per sequentes 12 vel 15 dies, aut 27 vel 32 die a conceptione, quod tempus carnificationis appellatur, & tunc embryo recipit nomen fœtus. Quarta seu formatrix facultas, singulis membris debitam magnitudinem, figuram, & formam naturalem impertit per sequentes 8 vel 18 dies, aut 35 vel 50 die a conceptione, quod tempus coarticulæ formationis est, & tunc fœtus infans vocatur. Quodsi igitur infans perfecte formatus fuerit 35 die, animatur die 70 & nascetur 210 die, seu circa finem septimi mensis; si 40 die animatur, 80 die, & partus cadet in octa-

octavum mensem; si 45 die, animatio 90 die, & partus nono mense continget; si 50 die, animatio 100 die, partus decimo mense succedet. Animatio enim duplex semper requirit spatium respectu formationis ad conceptionem, & triplex partus ad tempus animationis. Non habet itaque homo determinatum nascendi tempus, sed a septimestri ad undecimestrem legitimus & naturalis est partus. Causa vero præcocis vel ferotinae formationis, animationis & partus dependet vel a conditione feminis, vel a facultatis formatricis diversa activitate, vel a temperamento uteri, vel a matris habitu & vivendi modo, maturationem, perfectionem & robur infantis diversimode moderante, vel denique a siderum, potissimum planetarum, influxu, cui ubique multum acceptum est referendum. Quemadmodum autem conceptio prima atque principalis actio & functio peculiaris est uteri, qui miscet debito modo & fovet semina tam maris quam feminae, ita eidem debetur numerosae proles conceptio, cujus culpa vel in ipso utero latet, vel immisioni feminis est tribuenda. Sive enim uterus justo ampliorem nactus sit cavitatem, sive nimis avidè attrahat semen virile, contingere possunt tot conceptiones, quot venarum orificia adsunt, & singula vasa distinctam materiae spermaticae portionem attrahere, ac conceptionis primordium efficere possunt, etiam si hæc non semper ultimam acquirat perfectionem. Ita quando semen virile per vices & intervalla in aruum muliebrem immittitur, uterus attrahens illud totidem conceptionibus ansam præbet. Artem obstetricandi quod attinet, quemadmodum hæc in se excellens & ingeniosa est, ita potissimum ab utilitate & necessitate maxime commendatur, quatenus 1) fertilem uterum distinguit a sterili, illumque corroborat, & hunc corrigit; 2) discernit imprægnatum uterum a vacuo, & conceptionem veram a falsa; 3) docet regimen uteri imprægnati, ut scilicet avertantur symptomata, pro diverso gestationis tempore metuenda, morbiq; acuti, ac ut infans roboretur, & abortus præcaveatur; 4) manifestat solo tactu gravidæ conditionem, non solum per totum gestationis tempus, sed potissimum antequam conatus parturienti inviant, & quando iidem augmentum capiunt; 5) sub primo insultu laborum naturalem a præternaturali,

rali, facilem a difficili discernit partum; 6) detegit unam alteramque, tam generalem quam particularem, partus difficilis causam; 7) suppeditat modum corrigendi & removendi causam non per instrumenta crudelia, sed solo iudicio & manuum auxilio, mulieremque ab onere suo liberandi; 8) demonstrat rationem fœtum non solum mortuum & monstra, sed & falsas conceptiones, superfœtationes, molas &c. extrahendi; 9) præscribit regimen tractandi tam puerperam, quam infantem recens natum, noxasque ab utrisque avertendi modum. Sub illorum enim nomine, qui artem obstetricandi exercent, non vulgares solum comprehendit obstetrices Autor Clarissimus, sed & viros, quos extraordinarios vocat obstetricantes. Quemadmodum autem in illis requirit, ut ne sint nimis juvenili nec provecta nimis ætate, non infirmæ, aut valetudinariæ, non nimis corpulentæ aut laceratæ, non manæ vel mutilæ, nec rigidos vel incurvatos habeant digitos, manus, vel brachia, non sint gravidæ, nec stupidæ, ignoræ, imprudentes, sed mediæ ætatis fœminæ, vegeti habitus, tenuium manuum, digitorum longorum, tactu excellentes, graves, consideratæ, sagaces, prudentes, vigilantes, diligentes, expertæ, piæ, bonæ famæ, misericordes, urbanæ, lenes, fideles, taciturnæ, notitiam habeant exactam partium tam externarum, quam internarum generationi dicatarum, & adjacentium, illarumque functionum, pelvis, & ossium, quibus concluduntur, noscant tangere gravidam, & vertere, dolores spurios a veris distinguere, & extrahere secundinam, & quicquid præter naturam in utero continetur, methodum cognoscat, qua quævis parturiens sit tractanda, infans convertendus, pedibusque extrahendus, quid cum puerpera pariter ac infante recens nato sit agendum: ita ab extraordinariis obstetricantibus seu viris postulat, ut præter jam dicta requisita noscant, quomodo noxæ vel incommoda tempore gestationis, partus & puerperii tam a matre quam infante sint vel avertenda vel curanda. Atque in his omnibus solide instruit Clarissimus Maudray obstetricantes. Enchireses vero, in singulis casibus observandæ, ex ipso tractatu elegantissimo commodius haurientur.

MENSIS APRILIS A.M.DCCXXV. 181  
AN ACCOUNT OF THE NEW METHOD OF  
Extinguishing Fires &c.

h. e.

**NOVA METHODUS EXTINGUENDI IN-  
cendia ope explosionis & suffocationis; Autore AM-  
BROSIO GODFREY, Chymico.**

Londini, apud Autorem, 1724, 8.

Constat 7 semiplagulis.

**N**onus nunc annus agitur, ex quo Zacharias Greyl, civis Augu-  
tanus, novam invenit publicoque tentamine in patria sua  
comprobavit machinam, ad restinguenda celeriter incendia, ope  
explosionis, accommodatam. Idem anno sequente, 1717, jussu  
augustissimi Imperatoris, Ministroque gravissimo inspectante,  
inventionis suæ specimen, Viennæ, cum applausu edidit. Sed  
cum artificium studiose celaret, præmiium scilicet non mediocre  
expectans, vel a principibus personis, vel a satis magno numero  
privatorum, quibus A. 1720 schedula publice impressa significa-  
vit, cum quot commoditates ex nova sua machina essent expectan-  
dæ, tum quibus legibus, quo pretio, qua silentii sponfione, inven-  
tionem cum ipsis communicare statuisset, factum est, ut prius  
morte abriperetur, quam obtinere scopum suum posset. Mortuo  
Autore hæredes rem non ueglexerunt, missusque est, qui Dresdæ,  
An. 1722, coram ipso Rege nostro potentissimo, magna specta-  
torum copia confluyente, denuo virtutem machinæ comprobavit,  
impetratoque non contemnendo præmio, artificium detexit.  
Idem paullo post in Galliam profectus, cum Lutetiæ Parisiorum,  
tum alibi, rem suam non egit infelicitè, Resoniumque excitavit,  
ut novam imitari methodum atque amplificare, non mediocri  
studio, nec infelicitè contenderet. Quanquam fatendum profecto  
est, machinam Greylanam haudquaquam eam apud plerosque  
nostrates invenisse approbationem (rei an hominum vitio, in-  
certum) quam mereri videbatur, neque etiamnum in frequen-  
ti usu esse. Sed ad ipsum artificium veniamus, quod est hu-  
jusmodi. Dolium quoddam ligneum, XXX, vel etiam plures

aquæ cantharos capiens, paratur, in cuius medio firmatur vasculum, ex laminis ferreis constructum ac pulvere pyriæ impletum, ad quod a summitate dolii tubus pertinet, materiam continens, concipiendo facile atque ad receptaculum pulveris propagando igni accommodatam. Usus hic est, ut in conclave incendio correptum machina inferatur; qua, ab incluso accensoque per tubum commemoratum pulvere, celeriter ac vehementer displosa, aqueisque particulis quaquaversum cum impetu dispersis, continuo extingui flammam necesse est. Ita & temporis, & sumptuum, non mediocri compendium facere, & omnia mox in promptu habere licet, quibus paucorum hominum opera delere ingens incendium valeas. Et quanquam in ædificiis jamjam corruentibus, aliisque in locis, undique, ac superne imprimis, nimium apertis, machinam Greylianam vix ullius esse usus fatendum est, ignem tamen in conclavi quovis vehementissime sævientem, ac per fores fenestrasque apertas magna vi erumpentem, ope hujus machinæ celeriter penitusque extingui posse, non uno tentamine comprobatum est. Hæc præmittere visum fuit, priusquam de methodo doctissimi Autoris Angli, qui nunc sub manibus est, exponeremus. Is cum jam antea diu multumque cogitasset de inveniendis perficiendisque machinis, violentiæ incendiorum rite opponendis, neque ullis postea sumptibus pepercisset, ad addiscenda tentamina, Lutetiæ potissimum instituta, atque ad explorandam machinam Germanicam, de qua audiverat, postremo voti sui compos omni studio in id incubuit, ut inventionem laudatam, quam vehementer statim approbavit, a defectibus quibusdam liberaret, commodioremque exhiberet. Et nimiam quidem amplitudinem gravitatemque machinæ Germanicæ imprimis corrigendam ratus, scilicet ut commodius tractari faciliusque inferi in loca quævis angustiora atque altiora posset, arte chemica, quam diu strenueque exercet, ita præparavit aquam, & certa quædam materia igni inimica (ut ipse loquitur) imprægnavit, ut jam multo minor ejus quantitas requiratur, ad effectus non modo non minores, sed etiam majores præstandos: eademque opera simul illud obtinuit, ut aqua a corruptione conservetur, quod ad diuturnitatem machinæ non exigui esse momenti facile intelligitur. Ceterum

terum quod suis machinis, in iis etiam conclavibus, quorum fenestras ac januas apertas sint, itemque in pluribus conclavibus simul ardentibus, extingui flammam posse memorat, ea quidem re nihilo esse inferiorem Greylianam machinam censemus. Divisus est totus libellus, quo methodum suam exponit Autor, in quinque capita. Primum agit de nova methodo in genere ac de tentaminibus duobus publice factis. Alterum descriptionem & usum machinæ complectitur, a Greyliana parum differentis: nam & doliolo ligneo utitur Autor, diligenter oblito ac communito, ne penetrare atque effluere liquor possit, & receptaculum pulveris sphæricum, oblongum, e metallo constructum, in medio ponit firmatque, & aquam, non tamen illam simplicem ac puram, circumfundit, & tubum denique adhibet incendiarium, operculo instructum, quod, ubi usus est, facile remove licet. Ceterum machinarum suarum tria facit genera; quorum unum, majoribus oecis atque atriis destinatum, quinque circiter liquoris mensuras, quas Angli *Gallons* nominant, alterum pro modicis conclavibus tres, tertium duas, pro minimis complectitur: quibus duo minora genera addit, in scalis, incendio correptis, aliisque in locis angustioribus, maxime vero in caminis (unde etiam *machinæ caminorum* dicuntur) usurpanda; quæ a superioribus non modo amplitudine differunt, sed & eo, quod receptaculum pulveris non in centro, sed in fundo habent, quippe sursum, non quaquaversus, explodenda, ob eamque rem ope perticæ, cui affiguntur, sublimia tenenda, tubulo incendiario deorsum spectante. Jam circa usum hæc potissimum observanda sunt: ut inserta machina in conclave ardens, materiaque in tubulo incendiario inflammata, mox tergum vertas ac recedas paullulum, deinde, explosione facta, secure ingrediaris, & reliqua forte ignis semina linteis scopisve madefactis deleas; ut, si in coronide spatiosissimi conclavis ardentes quidam carbones reliqui sint, eos in subsidium vocata machina camini, extinguas; ut, si in una tantum & propiori parte conclavis, nimium in longitudinem patentis, ignem explosa machina extinxerit, cum alia machina ad partem remotiorem continuo accedas, indeque similiter flammam arceas; ut, si plura conclavia ejusdem contignationis ardeant, in singulis singulas machinas ac-

commo-

commodati generis explodi cures ; ut denique, si plures contignationes flamma occupaverit, inferioribus locis prius succurras, ac postea per scalas, machinis caminorum adhibitis, ad superiora tibi viam pares. In tertio capite præcipuè commoditates novæ methodi exponuntur. In quarto ac quinto machina consimilis, quam æmulator quidam Povey, cum tentaminibus Autoris nostri interfuisset, ac fragmenta dispiosarum machinarum studiose collegisset, perperam imitari, vocabuloque *Machina vigilis* insignitam Londini publice vendere ausus est, examinatur atque reprehenditur. In præfatione opusculo præmissa cum alias machinas contra incendiorem vim adhuc paratas, maximeque Germanorum *serpentes aquarios*, (*Schlangen-Spritzen*) seu siphones longos, e corio confectos, ideoque flexiles & expedite dirigendos, laudat Autor noster, & cur tamen non sufficiant, ostendit, tum quid ipse præstiterit, & qua ratione ad novam suam methodum pervenerit, ingenue satis profitetur.

NOUVELLES DECOUVERTES SUR LA GUERRE, dans une Dissertation sur Polybe ; par le Sieur DE FOLARD, Chevalier de l'ordre militaire de S. Louis, & Mestre de Camp d'Infanterie.

i. e.

NOVÆ MEDITATIONES DE RE MILITARI, *Dissertatione in Polybium expositæ ; Autore Dn. DE FOLARD, Equite ordinis militaris S. Ludovici, & Præfecto castrorum peditum. Editio secunda, ab Autore revisa.*

Bruxellis, apud Franciscum Foppens, 1724. 8.

Plag. 19.

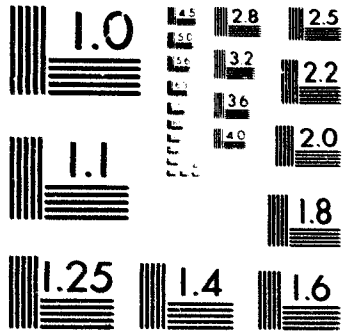
ERuditus militibus jure meritoque annumerandus est Autor hujus operis, non tam equestri dignitate & muneris splendore, quam artis Martisque studiis florentissimus, majoremque sibi insuper celebritatem majore, quod molitur, opere conciliaturus. In pace enim, qua fruimur, dulcissima studia belli literarum ductu

EXOR-

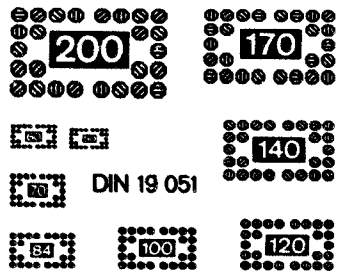


exornare, quin immo ad majorem perfectionem perducere, & simul antiqua literarum monumenta ea, quam XXXVI expeditionibus sibi comparavit, rei militaris peritia illustrare dum est aggressus, prolixum in Polybium conscripsit Commentarium militarem, quem subscriptionum, quas vocant, ope in lucem publicam edere voluit. Sed sinistris nonnullorum judiciis spem, quam conceperat, præcidentibus, post primam instituti sui ideam, typis jam antea descriptam, tres in hoc opere exhibet dissertationes, ex majori suo Commentario desumptas, ut, quid in illo præstitum sit, ex his speciminibus periti in arte militari perspicere, & ex ungue leonem cognoscere possint. Prima enim complectitur prolegomena Commentarii in Polybium; altera, quæ doctrinam de columna tradit, initium est majoris illius operis; & tertia de instruenda acie, primo Commentarii Tomo coronidis loco est annexa.

Ex præfatione tantum observamus, Autorem firmiter sibi persuasum habere, sententiæ suæ, quam ipsemet paradoxam novamque nominat, nihil posse objici, quam quod nova sit & singularis: veritatem quidem nudam, a nudo, i. e. fortunæ ornamentis haud fulgente propositam, per paucos nancisci sectatores: ad doctrinam tamen suam de columna facile applicari posse, quæ Cartesius in principiis artium & scientiarum inquirendis requirat. Ut vero harum rerum curiosis salivam moveamus, ipsarum dissertationum argumentum paucis indicabimus. *Prima* decem constat capitibus, in quorum primo Autor causam exponit, qua commotus, laborem satis arduum & difficilem suscepit; nullum scilicet de re militari accurate pleneque scripsisse; si Vegetium & Montecuculum exceperis, reliquos omnes parvi esse habendos; Machiavellum & de Lostelneau plagiaris esse accensendos, illum Vegetium, hunc Germanum quendam, cujus nomen non exprimit, in linguas suas vernaculas sere tantum transfussisse &c. In secundo capite militiam usu tantummodo addisci, diserte negat, eandemque scientiam speculativam magis quam experimentalem esse, pluribus contendit. Militiam itaque in formam artis redacturus, vel potius de militia commentaturus, Polybium se prætulisse Cæsari, Cap. III fatetur, cum ille Magister ac Consiliarius mili-



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>

tum rectius dici possit, quam quidem Homerus, hoc titulo a non-nemine insignitus. Cap. IV argumentum & utilitatem Commentarii sui in Polybium plenius describit, & lectorem certiore esse jubet, omnia, quæ ad militiam veterum spectant, nova & facili ratione in illo explicari, plurimumque lucis accendi antiquis autoribus recte intelligendis, in primis Tacticam, sive artem instruendi aciem, præscribi omni numero absolutam. In Cap. V ad Tacticam Græcorum & Romanorum digreditur, & Græcorum non tantum simpliciore, sed & perfectiore fuisse asserit. Cap. VI Romanorum aciem prolixius depingit, & Lipsium, quem ceteri sequuntur, ignorantia rei militaris accusat, novamque exhibet delineationem. Cap. VII ea persequitur, quæ in Commentario suo inveniuntur, cujus historiam Cap. VIII ita enarrat: se animi gratia sæpius legisse Polybium, & observationes suas ad marginem adnotasse; ex illis se peculiarem tractatum de militia componere voluisse, ejusque sciagraphiam A. 1709 ab ipso Delphino & Duce Burgundia probatam fuisse; postea se castra Caroli XII Regis Suecia secutum, MSCta sua secum sumfisse in Sueciam, ea vero omnia perdidisse naufragio ad oram Jutia, cum ex Suecia reverti voluisset in patriam; telam ergo novi operis denuo incipere, cum nimis molestum visum sit, ad Polybium tantum illustrandum applicuisse animum; versione autem *Ricrii* Gallica minus fideli, & Casauboni Latina plurimis in locis perobscura existente, quod hic imprimis veterum militiam, atque adeo ipsum Polybium non satis intellexerit, Benedictinos S. Germani se adiisse, & Thuillerium, Græcas literas optime callentem, textum primum verbotenus transtulisse, & tunc sententia Autoris nostri cognita, novam versionem adornasse: atque hoc pacto omnes se superasse difficultates, & re ipsa expertum esse, rei militaris peritiam ignorantia linguæ sæpius subvenisse. In Cap. IX novas sententias suas recenset, ex ipso Commentario hauriendas, & contra Lipsium atque P. Danielelem, cujus Historiam rei militaris Francica meritis alibi prosequemur laudibus, fossas castrenses (*tranchées*) veteribus jam in usu fuisse probat, laudatque Ablancurtium, qui in Gallica versione Cæsaris verba *intra vineas* transtulit *dans la tranchée*: ubi p. 76 sqq. specimen novæ versionis Polybii Gallicæ

licæ, suarumque observationum inferit. Cap. X institutum suum denuo vindicat, multiplicem usum ex Commentariis suis in milites non solum, sed & in omnes antiquitatum cultores redundaturum asserit, tandemque concludit, opus suum, ad prælum jam paratum, quod in suo genere unicum sit, & totum belli ambitum exhauriat, præ multis aliis dignissimum esse, quod regio sumtu splendide & magnifice imprimatur. Et quis invideret illi hanc felicitatem, si institutum, quod sibi hactenus minus prospere cessisse queritur, felicioribus auspiciis frueretur, & regiam munificentiam obstetricantem adipisceretur?

Sed properandum nobis est ad reliquas duas dissertationes paucis perlustrandas; quarum prior inscribitur *Traité de la colonne*, i. e. tractatus de columna; in cujus Cap. I ostenditur, artem bellicam nondum ad summam perfectionem esse perductam; Cap. II, quid per columnam intelligatur, nempe exercitus peditum in forma quadrangulari oblonga dispositus, & quænam sint ejus partes; Cap. III, quomodo diversa Veterum aciem instruendi ratio huic invento ansam dederit, & quid de turma quadrata (*bataillon quarre*) statuendum; Cap. IV, quid de forma triangulâ seu cuneo veterum; Cap. V, quibus argumentis; Cap. VI, quibus exemplis probari possit, formam illam quadratam oblongam reliquis esse præferendam; Cap. VIII, quomodo eadem formari, & in illa prælium committi debeat; & Cap. IX, sarissam (*sapique*) inter arma peditum, veluti summe necessariam, omnino retinendam fuisse, cujus usum & defectus indicat, novamque speciem delineat commendatque. In ultima dissertatione disquiritur, num aciem instituendi ratio, qua pedites in medio, & equites ab utroque latere ponuntur, tam bene fundata sit, quam antiqua est, & universalis. Et in hujus dissertationis parte prima Autor de ordinibus & armis veterum & recentiorum suam exponit sententiam; in parte altera equites & pedites in acie oportere intermixtos esse, demonstrare conatur; & in tertia ordinem, quem tutissimum, & perfectissimum, & regulis belli quam maxime conformem esse judicat, describit, atq; exemplis & rationibus confirmat. In fine hujus dissertationis se quoque Commentarium in Cæsarem, prout in Polybium, adornare testatur: sed utrumque a regia liberalitate suppeditas expectare.

JOSEPHI JUVENCII, ESOC. J. RATIO  
*Discendi & Docendi.*

Parisiis, apud Fratres Barbou, 1725, 8.

Pl. 32 dimid.

**A**etatis puerilis institutione sanam sibi quam maxime comparare studuit a prima sua origine Societas Jesuitarum, nec omnem non movit lapidem, ut studia, quæ docentibus non minus, quam discantibus plurimum laboris pariunt, quoquo modo facilitentur. Quem in finem libello de studiorum ratione in discantium gratiam edito, & jam multoties recusò, nuper in congregatione generali XIV decreto X sancitum fuit, *ut præter regulas, quibus Magistri literarum humaniorum diriguntur ad docendum, haberent instructionem ac methodum recte discendi, ad quam privata sua studia exigent, etiam tunc, cum aliis edocendis dant operam.* Huic decreto satisfacturus Autor, qui duobus Orationum Tomis, ex quibus eas in Actis nostris 1703 p. 321 laudavimus, quæ tum temporis editæ fuerunt; nec non Horatio, Terentio, Juvenali, Martiali & Ovidii Metamorphosis notis illustratis; & dissertatione de Diis & Heroibus Poeticis, modo huic, modo illi auctori ex commemoratis appendicis loco annexa, Rhetorices denique Candidato & Institutionibus Poeticis inclaruit; præsentem elucubravit methodum pro docentibus, ut ex ejus Parte priorè, quæ rationem discendi tradit, ipsi Professores & Magistri discerent, quam in studiorum cursu viam tenere ac sequi possent; ex posteriore vero, quæ docendi rationem præscribit, juventutis recte docendæ ducendæque prudentiam sibi redderent cognitam perfectamque.

In *priori* Partis, quæ tribus absolvitur Capitibus, Capite *prime*, & ejus quinque articulis agitur de *linguarum*, Græcæ, Latinæ & vernaculæ, cognitione; de autoribus Græcis Latinisque; nec non de stilo ejusque vitiis & virtutibus. *Alterum* Caput circa ipsas versatur *scientias*, & quatuor articulis Rhetoricam, Poeticam, Historiam, Chronologiam, Geographiam & Philologiam seu polymathiam, ad quam Artem Heraldicam, Symbolicam, Epigraphicam, Diplomaticam, peritiam numismatum, & id genus alias

alias artes, in primis rationem ænigmatum recte conficiendorum refert, strictim persequitur. *Tertium* varia doctrinæ parandæ *adminicula* subministrat, atque articulo primo notas & excerpta disponit; secundo ordinem in studiis servare jubet; & tertio frequentiora studentium errata notat, dum vel segniter, vel prætermodum in laborem incumbunt, memoriam non excoiunt, libros sine delectu evolvunt, optimos in quovis genere negligunt, levioribus contenti &c. Si de hac discendi ratione verum fateri licet, discitentibus quidem eadem commode inservire posse videtur, quanquam & discentes in ludis literariis plura adhuc discere debeant, in hac methodo prorsus omiſſa: docentibus vero vel nullam vel exiguam admodum præstabit operam, cum levia tantum & vulgaria sint pleraque, quæ in illa proponuntur, nobisque vix ac ne vix quidem persuaderi patiamur, in Jesuitarum scholis tales constitui Magistros & Professores, qui ea, quæ hic exhibetur, linguarum, scientiarum, auctorumque notitia ipsi adhuc sint imbuendi. Quid? quod Magistri etiam in arte critica, antiquitatum studio, historia literaria, maxime Philosophica, & in rerum divinarum humanarumque cognitione prope versati, & Hebræas ut taceamus literas, Matheſeos non prorsus expertes esse debeant, cum illas qui ignorat scientias, Autores classici Græcos Latinosve, ipsemet plene percipere nequeat, tantum abest, ut aliis rite interpretetur: sed eas discendi rationem frustra in hac methodo quæſiveris.

*Posterior* Pars, seu ratio docendi, totidem constat Capitibus, & C. I *pietate*; Cap. II *eruditione* discipulos imbuere docet; Cap. III præcipua quædam bene docendi *præſidia* commoſtrat. Et hæc quidem Pars multa continet, quæ monitu sunt necessaria, & ap-  
prime salutaria. In primo enim Capite bene recteque monetur, præceptorem ipsum pium esse oportere, piosque cum discipulis habere sermones, & variis artibus eorum fovere pietatem. Quod præceptor etiam B. Virginem ita adorare jubeatur: *tu cali Regina Augustissima, quæ teneram hanc pubem, istos filiolos a Christo primogenito tuo tibi datos habes, monstra te esse matrem*; quod jubeatur sacrificium, si sacerdos fuerit, pro discipulis identidem offerre Namini; Sanctos, ut D. Josephum, S. Nicolaum, S. Catharinam Alexandrinam, S. Callianum Martyrem, D. Pelagium &c. vocare

subsidio; curare etiam, ut pueri de sacrificio missæ magnifice sentiant, & ii, qui maxime omnium idonei videantur, in sodalitia B. Virginis adsciscantur, &c. talia a Societatis Jesuitarum Magistro præcipi, mirum videri debet nemini. Non possumus tamen, quin serio probeamus monitum, scriptores, quamvis ethnicos & profanos, ita explicandos esse, ut quodammodo fiant Christi præcones. In Capite secundo Autor duplicem primum studiorum stimulum, laudem & vituperium, commendat; tum, quomodo studia discipulorum privata dirigenda & Academia in illis erigenda ostendit; porro publicas exercitationes, & imprimis modum explicandæ prælectionis prolixius describit, cujus quinque vel sex constituit partes seu regulas, quas exemplis nonnullis illustrat; & deinceps de scholarum regimine, de pædagogis, de libris prælegendis, & de schola rhetorum domestica disserit. In ultimo Capite docet, qua ratione autoritas Magistro possit conciliari, & discipulorum modestia atque attentio excitari, tandemque concludit, tentari quidem solere & infringi docentium laborem negligentia, studiis ab instituto alienis, nimia cum discipulis familiaritate, agendi cum iisdem ratione non satis æquabili, tædio etiam ac defatigatione; sed his frequentioribus docentium vitiis obviam iri optime, si quis muneris sui dignitatem, summasque utilitates animo sæpius verset suo, sique meminerit, quicumque laborum exitus demum futurus sit, præmium non successui, sed labori, non fructui, sed studio conatibusque responsurum.

#### NOVA LITTERARIA.

**C**um Lugduni Batavorum Janssonii van der Aa novam *T. Lucretii Cari* de rerum Natura Libr. VI editionem Cl. Viri, *Sigberti Havercampi*, cura in forma quarta typis subjecerint nuper, & conspectum operis, intra paucissimos menses prodituri, & leges ac conditiones subscripturis propositas prodiderint, inde præcipua hic repetere lubet. Quod adeo ad ipsum opus attinet, præfigentur Præfationes &c. Edit. primarum, Doctorumque, quorum Notæ & Commentarii in hoc Opere continentur; Testimonia de Poeta &c. Textus ipse ad probatiores maximeque genuinas ex  
im-



impressis vel MSS. Codd. plus XXV & præcipue duobus antiquissimis Lugd. Bat. quondam Vossianis, emendatus exhibebitur. Interpretatio Thomæ Creech loco debito subjicietur. Variæ Lectiones ex ingenti illo Codd. numero, sed litteris A. B. C. notat. itidem separatim subjicientur; intermissis conjecturis Isaaci Vossii, sive Var. Lect. quas idem ex aliis quam suis MSS. hauserat. Sequentur dein suo ordine & loco Notæ plane integræ *Dionysii Lambini*, *Oberti Gifanii*, *Tanaqu. Fabri* & selectæ *Jo. Bapt. Pii* aliorumque, sed ita, ut ad maximam Lectoris commoditatem, longo Editoris & juvenili quondam labore, ubique Libri & versus exprimentur locorum, qui ex Poetis &c. passim in iisdem adducuntur. Hisce Notis illæ *Thomæ Creechii* integræ inferentur, ubi non de verbo ad verbum ex Fabro aut Lambino, sæpius iisdem laudatis quoque, sunt descriptæ, ne videlicet chartæ dispendio bis idem legeretur. Accedent nunc primum doctissimi Viri, *Abrahami Preigeri*, Notæ, ut & ipsius Cl. Hevercampi, itemque *Isaaci Vossii* quædam, quas oræ Codicis sui adscripserat Hadrianus Beverlandus. Opusculum deinde, a Viris doctis maximis laudibus commendatum, Ob. Gifanii in T. Lucretium Index, seu potius Conlectanea, in quibus vocabula prisca ac dictiones elegantiores commemorantur, & adductis aliorum Scriptorum testimoniis, sæpe explicantur. Sciat vero Eruditionis studiosus, voces in hoc opere (quod a Gifanio ad paginas Poetæ, non numeratis versibus, erat confectum) suis versibus fuisse assignatas; atque libros, capita, versus Historicorum & Poetarum, quorum testimonia adducuntur, ipsis verbis passim in legentium usum fructuque maximum esse appositos. Agmen claudent Indices numerosi, luculenti & copiosissimi Auctorum, qui citantur, explicantur, emendantur; rerum & verborum, quæ notabilia in omnium Interpretum Commentariis occurrunt; omnium quoque verborum, quæ apud Poetam exstant. Et ne ornatus defuit, singulis libris apponentur Tabulæ æneæ ab optimis Chalco-graphis sculptæ.

Leges, quas sibi aliisque dederunt Typographi, hæc sunt: Novem Alphabetis integris Opus hoc constabit, atque chartæ nitore & characterum novitate, sive recenti usu præstans, duobus

com-

comprehendetur voluminibus, præfixis loco suo artificiosissimis (ut diximus) picturis. 2 Exemplaria non plura inprimuntur quam octingenta & viginti, quæ vix dimidia pars est istius numeri, quo designari passim modus editionis similis solet Autoris. Eo ipso autem pretium libri in dies auctum iri omnes sciunt; pro rei autem fide in singulis exemplaribus addito chirographo suo appingent Typographi, quotum sit id ipsum; quo factò per omne seculum promissi fides implebitur. 3 Fidem suam iidem interponunt, Opus hoc nunquam iterum, typis suis excusum, exiturum; neque sese jus suum cuiquam librariorum unquam vendituros, tradituros, aut relicturos. Quo ipso itidem Dominis semper eodem imò majore pretio possessio libri permanebit. 4 Ante finem mensis Julii anni hujus 1725, & forsitan prius, integrum Opus erit absolutum. 5 Si forte contingat, ut numerus Subscriptentium superet numerum Exemplarium 820, uti diximus, qui priores nomina dederunt, jure vincent, neque reliquis exemplar concedi poterit, quum numerus porro augeri nequeat. 6 Merces, quæ libraribus a subscriptoribus repræsentabitur, pro tantis in operosam hanc Editionem impensis, jam ante, neque alieno ære, factis, æquissima est, videlicet: Ubi quis nomen suum dabit, pro ejus formæ, quæ adjicitur (neq; enim alia forma vel majori vel minori impressa sunt exemplaria) solvet 6 Flor. ubi integrum Opus seu II Volumina accipiet, 7 Flor. Atque ita totum Opus 13 Florenis dabitur Subscriptoribus, singulis foliis octo chalcis, sive uno stufro æstimatis, & reliquo summæ pro picturis insumendo. 7 Si tamen contigerit, ut ex exiguo hoc numero quædam reslent exemplaria, quæ Subscriptores suos non invenerint, illa nulli hominum nisi annumeratis sexdecim florenis posthac ullo modo addicentur. 8 Ipsa Subscriptio exordium sumet primo die Febr. 1725, neque prorogabitur in Holl. atque hisce terris ultra 15 mensis Maji, in Anglia vero, Germania &c. ad finem usque dicti mensis, propter loci distantiam, extendetur. 9 Subscriptiones denique in se suscipient præcipui typographi in Belgio, Germania, Helvetia, Anglia & Gallia.



A C T A  
ERUDITORUM,  
*publicata Lipsiæ*  
*Calendis Maji Anno MDCCXXV.*

*M. TULLII CICERONIS OPERA, QUÆ SUPERFUNT omnia, cum ASCONIO & SCHOLIASTE veteri; ac notis integris P. VICTORII, J. CAMERARII, F. URSINI, & selectis Manutii, D. Lambini, J. Guilielmi, J. Gruteri, J. Fr. & Jac. Gronoviorum, J. G. Grævii & aliorum quam plurimorum, qui aliquam Ciceronis operum partem Animadversionibus illustraverunt. ISAACUS VERBURGIUS collegit, disposuit, recensuit, variantes lectiones ubique apposuit, paginas Aldine editionis, quas Nizolius & alii sunt secuti, una cum Alexandri Scoti Sectionibus, Apparatus Latine locutionis respondentibus, ad utentis commodum ubique diligenter notavit. Cum Indicibus accuratissimis insigniter auctis.*

Amstelodami, apud Rod. & Gerh. Wetstenios, 1724, fol. 4. & 8.  
In fol. Voll. II. Alph. 22 pl. 21. In 4. maj. Voll. IV. Alph. 16 pl. 1.  
In 8. min. Voll. XI. Alph. 22 plag. 12.

**F**acile est, edere atque illustrare autores veteres, qui tribus, ut ille ait, chartis constant: difficilius, qui magna & ampla opera posteris reliquerunt, a quibus vel ipsa mole bene cupientes deterrentur. Verum tamen facile etiam est, amplissima Volumina renovare & animadversionibus exornare. Nam, ut non dicamus, sæpissime tales conatus plus ostentationis, quam operis habere, ex tot scriptis unius auctoris levi & gratissima opera ingenium ejusdem & linguam certissime nosse

Bb

licet;

licet; cum contra in brevioribus Scriptis hoc maxime negotium faceſſat editoribus, quod ex paucis adeo paginis genium autoris non ſatis cognoſcere, & ſic vera a falſis, ſi emendare nituntur, non ita certo diſtinguere queant. Hoc tali commodo quantum uſus ſit in edendis Tullii Ciceronis Operibus omnibus *Cl. Verburgius*, nemini obſcurum erit, qui laborem ejus inſpexerit. Non potuit igitur non moleſtiſſime illi accidere, quicquid in Tullium contulit: eo magis, quoniam, præter libri molem, cum permagno numero interpretum conſultandum illi fuit, ex quibus fere omnibus notas excerptas Ciceroni ſuo adjecit. Quo factò promeritus eſt, ut nomen ejus a Cicerone illuſtretur, ut Ciceronis libris præmitteret imaginem faciei ſuæ: cum ingenium ex ipſius notis quilibet lectorum deprehendere queat. Res monet, ut perſpicue magis & diſtinctius de hoc noſtro Cicerone loquamur. Mittimus tralatitia, & quæ jam in vulgus nota ſunt: tribus ſimul formis librum impreſſum eſſe, ita, ut eædem in omnibus literæ, eædem adnotationes ſervatæ ſint; niſi quod in forma prima & octuplici variæ lectiones in ora poſitæ ſint, quæ in forma quater plicata inter contextum & adnotationes ponuntur: & quod in hac paginæ Aldinæ editionis in margine quidem, minoribus tamen numeris notatæ ſint, quæ in illis majoribus h. e. Romanis numeris notantur. Neque illud majoris momenti eſt, quod in prima & ſecunda forma libris, præter ornamenta in fronte ponenda, adjiciantur duæ tabulæ æneæ, altera, quæ Verburgii faciem, altera, quæ Ciceronis vultum, ut eſt in editione Gronovii, repræſentet: quarum prima in forma octuplici deſideratur. In reliquis omnibus, modo chartam non reſpexeris, plane conſentiunt, ita, ut etiam typorum errata ſerventur. Sic ad Orat. pro Cluent. cap. XIX nota 59, poſt verba contextus in omnibus formis omittitur uncinulus: item ad Orat. de Haruſp. Reſp. cap. VIII nota 19 ſcribitur *incomparabilis viri*, pro *incomparabilis vir*: nec non ad Orat. pro M. Marcello c. III nota 25 poſt vocem *Barthii* omittitur diſtinctio, quam provide appoſuerat Jac. Gronovius, ne lector feſtinans *Barthii pater* conjungeret, ſibi que perſuaderet, Barthium non fuiſſe in his literis

novum hominem: porro in Libr. III ad Attic. epist. XV not. 50 in Verburgii, quod mireris, observatione omnes formæ habent *victores videremus*, pro *viveremus*; sicuti in nota 88 in Libr. IX ad Attic. epist. X *βλέτων* legitur, pro *βλέπων*, ut alii omittamus. Quædam tamen hujusmodi errata suæ quæque formæ propria sunt, quod, si primam consulueris, videbis Lib. I in Verrem cap. VII nota (b) in Asconio, III Verr. cap. XXV nota 63 & aliis. Ad Opus ipsum ut adgrediamur, post Præfationes Victorii & Camerarii, quorum, ut & F. Ursini, notæ integræ exhibentur, ponitur Vita Ciceronis, a Fr. Fabricio conscripta, notulis quibusdam Jac. Gronovii stipata; eamque excipit libellus, ut Editor vocat, rarissimus Schotti, qui inscribitur: *Cicero a calumniis vindicatus*. Sequuntur Autoris, qui aliis Cornificius nomine est, Libri Rhetoricorum ad Herennium, ab imperitis Ciceroni aliquando adscripti, quibus præter ea, quæ ad alias partes adjecta sunt, *Longolii* paucas, plures *Hieronymi Capiduri* adnotationes subdidit. Iste Capidurus plerumque exempla afferre solet, ut doctrinam autoris illustret, eaque vel ex Cicerone, vel ex aliis scriptoribus desumpta. Sic ubi Cornificius, vel quicumque alius, docet, quod ab auditorum persona benevolentia captetur, ex Oratione Darii apud Curt. V cap. 8 verba adscripsit. Ad libros de Inventione accesserunt pauca ex notis *Nascimbentii*; ad Dialogos autem de Oratore selecta ex Commentario *Jac. Ludov. Strebæi* & ex notis *Zacharie Pearce*. Ille quidem obscura quæque optime explicat, quod vel ex sola observatione ad libr. III de Oratore cap. XXXIII de Jctis transverso foro ambulantis discas; hunc vero *Pearcium* castigare etiam ausus est Cl. Editor ad libr. I de Orat. cap. XI, ubi tamen, quid dicere sibi visus sit, nos haud assequimur: propius tamen nosces doctissimum *Pearcium* ex observatione ad libr. I de Orat. cap. LI, & ad libr. II cap. V. Librum de claris Oratoribus, qui dicitur *Brutus*, ornant doctissimæ animadversiones *Seb. Corradi*, & *Jo. Rivii*; ille magis Historica, hic vero Grammatica sectatur; uterque legentibus satisfacit. In Oratorem ad Brutum pauciores dedit notas: unam *Strebæi*, unam *Manutii*, unam *Godofredi*, unam *Gronovii*; reliquæ sunt

Camerarii, Victorii, Ursini, Lambini, Gruteri ac Verburgii & hæ quidem non adeo magnæ operæ. Reliqua Oratoria opuscula etiam paucis tantummodo illustrantur. In Orationibus secutus est maxime Celeb. Grævium, addidit tamen quædam etiam ex Gronoviano penu. Præterea accedunt ad Orat. pro S. Roscio Amerino *Jo. Saxonii* notæ, quæ quales sint, vide ad cap. XXVI nota 72, ubi ostendit, quod falso quidam putaverint, lustrationem expiationemque tantummodo aqua fluviali, non etiam marina, fieri solitam, cum contrarium ex Cicerone & Euripide demonstrat. Observationes ad Libr. V in Verrem ineditis *Petri Nannii*, de quibus vide Cl. Editorem ad dictæ orationis cap. VII nota 13, augentur. Oratio pro A. Cæcina accessiones habet *Pellitarii*, qui ad cap. II scilicet docet, quid sit *religio, obstringere religione, exsolvere & dissolvere religionem*; ut & *Tislini*, qui ad cap. X quædam de Phormione, alia alibi, annotat. Illustrioribus accessionibus splendent Epistolæ ad Familiares scriptæ, ineditis observationibus *J. Fr. Gronovii*, & quæ cum illis de eruditione certant, *Gisb. Cuperi*. Gronovianarum exemplum habent unam illam ad libr. I epist. 9 not. 19: *magna mercede i. e. gravi* „damno. Sic in Orat. pro domo: *data merces est erroris mei* „*magna Pontifices*. Livius VIII cap. 39: *expiandum id bellum* „*magna mercede tuendumque esse*. Silius Libr. VII: *imbelles* „*magna mercede piabunt Erroris rabiem*„ Hæc Gronovius. Cuperianarum illam damus not. 53 ad eandem epistolam, ubi „Cicero meminit *aliptarum*. De re, scribit Cuperus, vide „Arnob. Libr. I adv. gent. & ibi Elmenhorst. adde prima Scaligerana pag. 17 in voce *Balinsorum*, nec non Meursium libr. I Critici Arnobiani. Persius Sat. IV:

„ - - *uncta vixisse patella*

„*Semper & assiduo curata cuticula Sole &c.*

„Ubi vetus Scholiastes: *curata cuticula, scilicet a chromataris* „&c. adde omnino Casaubonum ad dictum Persii locum & „Franc. Francum Confut. Animadv. Antonii Cercoetii pag. 182. „Atque hinc explicandus Terent. Adelph. A. IV Sc. II v. 4. Hæc Cuperus. Et quantum quidem ex variis documentis discere licet, habuit Ampliss. Cuperus illas Gronovii ineditas notas in manibus, „& suas

& suas illis adjecit: sæpe enim sese hæc ad illas referunt; nisi forte ista relatio a Cl. Editore est profecta. Vide modo ad libr. I epist. 2 not. 24 & 38; & ad libr. III epist. 6 not. 39. Ejusdem J. Fr. Gronovii ineditæ notæ accesserunt etiam interpretibus Epistoliarum ad Atticum. En tibi unam. Ad libr. VI epist. 8 princip. not. 47 ita scribit Gronovius: *cum instituissem scribere calamumque, sumsissem*) Sic *calamariam thecam* Sueton. Claud. 35 & Martial., XIV, 9; veteres enim non pennis, sed calamis, sive arundinibus, scribebant. Persius III, 11, Aufon. Epist. 15., Ita Gronovius. Verum, nobis tacentibus, quilibet sentit, multa in his Gronovianis, quæ primum vulgavit Verburgius, inesse, quæ nunquam vulgari voluerit optimus Gronovius. Et quanquam plurima nomine ejus haud sint prorsus indigna, indicia tamen certissima produnt, ex scholis privatis aut publicis Viri doctissimi esse defumta: in quibus tironibus quædam exponere licet, quæ vix satis apte in tali editione Ciceronis leguntur. Et si tironum commoda spectare voluissent curatores hujus editionis, infinitum numerum notarum hoc more his aliisque libris addere debuissent. Reliqui Epistolarum libri, nempe ad Q. Fratrem & ad Brutum, a *Malaspina*, *P. Manutii* & *Hotomanni* curis aliquam lucem acceperunt; a pluribus autem libellus Nepotis de vita Attici. Sequuntur Academicæ Quæstiones, exque *Turnebi*, *P. Manutii* & *P. Fabri* selectis notis superbiunt. Libri de Finibus bonorum & malorum *Mureti* saltem diligentia aliquid debent in hac editione; nihil vero Thomæ Bentlejo, cujus notas tum ob alias causas, tum ne volumen hoc nimis pinguesceret, neglexit Editor. Quæ aliæ illæ causæ sint, nemo ignorabit, cui genus adnotationum Thomæ Bentleji haud est ignotum. In Tusculanis quæstionibus, libris de natura Deorum, de divinatione & de fato largior & utilior est Verburgius noster, quia *Davissii*, *Walckeri* & *Bouhierii* laboribus uti frui, ex eorumque limatissimis observationibus multas in hanc suam editionem transferre potuit. Integras Virorum doctorum notas non dedit, (sed utinam dedisset! quod nec adeo alienum, nec importunum rationibus Cl. Editoris fuisset, & eximiam libro opinionem conciliaisset) sed utilissimas excerpfit. Neque tamen excerptæ illæ plenæ adferuntur; sæpe tantum dimidiatas apponit, quod, si

cupis, cognosce ex nota prima Davisii ad libr. I de nat. Deorum. Præterea primis tantum editionibus usus est Verburgius; cum tamen Celeb. Davisius secundis curis multa emendaverit, multa mutaverit, addiderit aut omiserit. Sic notam ad libr. I cap. 1 extr. Tusc. Quæst. correxit secunda editione Davisius; eam, quæ est ad libr. I cap. 12 de *Cascis*, immutavit, nec non emendationem libr. II cap. 4 de *vita & vitis*, omisit plane, quæ ad libr. I cap. 4 de formula *id disputo*, & ad cap. 8 de *calce*, & ad Libr. V cap. 7 de *Perse*, ubi Xerxes notatur, attulit. Et talia longe plura sunt, & editiones illæ prima & secunda adeo differunt, ut fere aliæ videantur. Amplissimi Bouhierii notæ in libros de natura Deorum Gallica lingua scriptæ sunt ab autore, sed Cl. Verburgius utilissimas latine vertit: quod nemo non odorabitur, cum legerit e. g. observationem in libr. I c. 10, ubi ita habet ex Bouhierio: „Locus „corruptus, nec sine ope alicujus MSti restituendus. Proponam „tamen conjecturam meam, qua legendum censeo: *Qui, si dii „possunt esse sine sensu? & mentem cur aquæ adjunxit, si ipsa mens „constare potest, vacans corpore.* Potest etiam ut Cicero scripserit, „*sine sensu & motu.* Secundum Stobæum enim Eclog. Phys. lib. I „c. 16 Thales inter alia statuebat, primam causam esse sine motu: „*τὸ πρῶτον αἴτιον ἀκίνητον.* Unde pulcherrimus emergeret sensus; verum metuo, ne mutatio sit nimis magna, idque tanto „magis, quia necessaria non est.„ De Legibus libros comitantur notæ *Turnebi & Schefferi*: quas, quoniam dudum in manibus eruditorum fuere, modusque autorum scribendi in vulgus notus est, exemplis hic ostendere non fuit necesse. Multo minus opus est, ut circa libros de Officiis & qui his vulgo adjunguntur, diu hæreamus. Satis est dixisse, Grævium hic maxime expressum esse, accessisse tamen laudati J. Fr. Gronovii ineditas. Libello Q. Ciceronis de petitione Cof. *Palermi* notæ subjectæ lectorem statim advertunt: ut, quæ Fragmentis Operum Ciceronis substratæ sunt, *Patricii & Sigonii*.

De his omnibus lector quædam necessario admonendus est. Primum quidem, quando in indice *Camerarii* integræ notæ promittuntur, ut Scholia intelligat in omnem Ciceronem scripta, non alias curas, quod & Verburgius jam admonuit. Sed & ex scholiis



scholiis illis quædam omittuntur, quando jam ab aliis iisdem verbis prolata sunt: quod simul de *P. Victorii* castigationibus tenendum est, ut monstrabit Verburgius ad Brutum cap. V nota II, & ad Orator. cap. VI nota 4. Deinde, quod Cl. Editor nimis secure exemplaria, Gronovii maxime & Grævii editiones, secutus sit. Sic Grævius alicubi, aut, ni fallimur, ad Orat. pro Q. Ligario citat editionem *Afrens.* errore typorum manifesto; at Noster sine inquisitione retinuit errorem, cum tamen facile *Ascens. h. e. Ascensianam* editionem rescribere potuisset. Item ad IV Catilinar. cap. IV scribit nota 9 ἀκακολουδίαν cum Grævio suo, quem ἀνακολουδίαν voluisse exhibere, manifestum est. De vitis in Gruterianis notis relictis, illis etiam, quæ damnaverat Præfatione Gronovius, e. g. ad libr. II de Invent. cap. 38 nota 78, nihil ipsi imputabimus. At simplicioribus non bene consultum videtur, quando ex Gronoviana in hanc editionem parum circumspecte transfertur illud e. g. ad I Verrin. cap. I lit. (x) Scholiastæ veteri insertum: *hunc locum citavit pater.* Intelligit Gronovius & prudentes patrem Gronovium: at forte imperiti in Verburgii editione cogitabant de patre Verburgii, requirentque ejus editionem Senecæ. Pariter in libr. II ad Herenn. cap. 3. nota 9 media ponitur, ductu Gronovii, *Idem.* Nempe in Gronovii editione proxime præcedit *Gruteri* nomen, quem hoc *Idem* denotat; at in hac editione sequitur post nomen *Capiduri*, cujus tamen nota non est, quæ vocabulo *Idem* clauditur. *Idem* erratum deprehendes libr. IV cap. LV nota 15. Denique *selectas* Grævii aliorumque adnotationes promiserat. Nobis vero id nullus selectus esse videtur, quando eadem res ter, quater, aut pluries inculcatur. Jam vero Grævius vel quinque hac editione inculcabit observationem de *tempestivo convivio*, quam hodie ne discipuli quidem Amstelædamenses magnopere desiderabunt: & tamen Cl. Verburgius ab animo suo impetrare potuit, ut & ipse inde construeret notam ad Or. pro Archia cap. VI. Eodem vitio bis, ter, quater & amplius de verbo *jacere*, quando negligi notat; de *cupidus* & *cupiditate*, ubi nimis acre partium studium notat; de *gratia*, quod & bona sit, & mala; de *non modo*, pro *non modo non* observationes diversis locis hæ notæ selectæ suggerunt. Quæ levicula  
tamen

tamen nihil dignitati hujus editionis, neque variis illis adnotationibus detrahunt: cum ab reliquis commodis facile occultentur. Hæc hæc tamen. Sed, ne *Verburgii* nostri prorsus obliviscamur, de ejus domestica quasi & propria opera pauca dicenda sunt. Primum non modo variantes lectiones, quas alii jam notaverant, diligenter adscripsit, sed & ipse novas attulit: inter quas eminent excerptæ ex codice Regio Luparensi, qui annorum circiter 800 ætatem ferre dicitur. Deinde ex Face Artium Gruteriana, Brouckhusio aliisque, maxime ex Spanhemii Dissertationibus loca, quibus Cicero emendatur, aut illustratur, sedulo collegit, nomenque suum apposuit. Et hæc melior atque major pars est ejus adnotationum. Sæpe tamen etiam per se aliquid audet. Nimirum in libr. I ad Herenn. cap. 12 necessarium judicavit adnotare, quis fuerit *L. Saturninus*. Bene au libr. I de Invent. cap. 45 exponit mentem Tullii. Ad Brutum cap. 15 in vulgato Eunii versu conjicit legendum: *Flos delibratus populi*, pro *delibatus*. Ad Orat. pro Sex. Rosc. Amerino cap. 20 nota 60 verosimili illi visum, si legatur: *ut etiam Kappas omnes oderitis*, vel *Kappa omnia*, pro vulgato: *ut etiam eas omnes oderitis*. Ad libr. I in Verrem cap. 20 nota 61 rationes reddit, cur reposuerit, *sub dio vidimus*, pro aliorum *sub divo*; veluti non cogitaverit de *me dius fidius*, aut quod veteres promiscue *dium & divum* pro *deo* dixerint. Orationis pro domo cap. 5 verba, *propter varietatem venditorum* bene interpretatur. Ad omnes quatuordecim Orationes Philippicas ne unam quidem adnotationem contulit, quam ipse dignatus esset nomine suo: sicuti & alix sunt, immo & libri aut libelli, ubi nihil memorabile nobis fuit obvium. At in Epistolis ad Familiares disertus est Noster, & mox ad Epist. 2 libr. I auctoritate Gronoviana docet, *Enim* recte ab initio poni: ad libr. III epist. 5 nota 31, ubi ceteri interpretes silent, exponit verba, *ex publica permutatione*. Ad libr. I epist. 8 nota 1 testatur, se monstrum vocabuli *Emplatorio* amplius non ferre potuisse, atque ex conjectura Ursini *M. Platorio* reposuisse: quasi vero non pridem in tribus Cellarianis edd. aliisque ita lectum sit. Similiter libr. III epist. 10 verbum *coexistari* restituit: cum & illud in iisdem editionibus jam olim lectum fuerit. Sed forte has editiones

tiones pædagogum tantum consulunt, non illi, qui omnia Tullii scripta legunt. Ad libr. V epist. 13 nota 79 invehitur in Gebhardum, tueturque Urfinum, ut illo altero & meliorem & doctiorem, fassus, hunc excursum esse extra suam consuetudinem. Nos, etsi alienum & hoc sit, neque nos illi liti immisceamus, rem narrabimus, ut eam ex schedis Illustris Spanhemii cognovimus, quæ multum causam Gebhardi juvabit. Habebat ille Fulv. Urfinus aliquando codicem manu exaratum, quem nunc servat Vaticana, eum pro optimo & qui sexcentorum annorum ætatem excederet omnibus venditabat: cum repente alius quidam ei ostendit ab eodem librario, qui codicem scripserat, alicubi appositum indicium ætatis, numeros nempe 1207. Sed ex aliis etiam monumentis Urfini, qui non hospites sunt in his literis, didicerunt, non optimis eum libris esse usum: quod fortasse Gebhardi suspicionem excitavit. Hæc obiter. Epistola 6 lib. VII nota 46 in verbis poetæ pro *manibus gypsatis*, mavult *malis gypsatis*, aut denique, *membra Abyssi sparsit*. Ad libr. IX epist. 13 not. 59 Burmanni notas (quod & bis terve alibi factum est, cum nobis ne nunc quidem eas videre contigerit, hæc tamen notæ Ciceronianæ superiori jam anno absolutæ sint. Usus est forte Cl. Verburgius eo beneficio, quo Cl. Snackenburchius: de quo alibi diximus) Burmanni itaque notas in Ovidium citat, ubi vocabulum *levidense* vix Latinum putat, & supponit in Cicerone *levi pensio*. Sed Nostro ea conjectura non placet, reponitque *vile ac densum*. In omnes Epistolas ad Atticum vix decem adnotationes Verburgianas videbis, & a libro IV usque ad X plane mutus est. Quid enim Verburgio cum Epistolis ad Atticum? Tamen in libr. III epist. 15 nota 50 adscripsit: illud *victores*, *viveremus* videtur mihi non multum abesse a proverbiali locutione. Scilicet quia Plautus eadem dictione usus est. Bonum factum! proverbium est, ut apud Aufonium, *cui vivit adultera conjux*; apud Plautum, *versuti vivitis*; apud Catullum, *insulsa & molesta vivis*; apud Terentium, *deserti vivimus*; apud Sallustium, *obedientes vivamus*; apud Livium, *obnoxium vivere*; denique apud Ciceronem ipsum, *beatissimi viveremus*, ex quibus exemplis quædam ostendere potuisset Cl. Editori Gronovius ad

Liv. III cap. 50. Sed satis diu hoc saxum volvimus, dum lectoribus nostris in omnem partem satisfacere laboramus. Paucis dicamus. Bibliopolæ optimi utilissimam reip. litterariæ operam præstiterunt, cum elegantem & nitidam Tullii editionem procurarunt. Nec minus utilis fuit Cl. Verburgius, dum molestissimum laborem, commodi publici causa, exhausit. Si quæ sint, quæ non omnibus arrideant, quæque paullo melius potuissent constitui, ea omnia infinitis illis molestiis condonanda sunt. In tanto hujus sæculi pruritu, in tanta multitudine notarum & commentariorum non Scaligeros modo, Heinsios, Gronovios, sed etiam Veenhusios & Schrevelios esse, ferendum est.

*THESAURUS ANTIQVITATUM ET HISTORIARUM Italiae; cum Præfat. PETRI BURMANNI. Tomi IX Pars VI, VII & VIII, quæ priorum Tomorum Supplementi vicem præstantes, præteritos & postea demum acceptos Scriptores secundum ordinem regionum Italiae dispositos continent.*

Lugduni Bat. excudit Petrus van der Aa, 1723, f. maj.  
Alph. 14 Tab. æn. 43.

**E**T si absolutum fere putavimus splendidissimum hunc Italiae Thesaurum, cum Tomi IX Partes V recensere in Actis A. 1723 M. Jun. p. 247 sqq. nec ipse forte Editor solertissimus de eo augendo cogitaret, plures tamen ex Italis, Viri celeberrimi, id sibi datum putarunt, ut libellos quosdam rarissimos, adhuc prætermittos, & in his ineditos aliquos, conquirerent, & liberaliter cum Nostro communicarent. Itaque hic, ne Tomos auget, novas tamen Tomo IX Partes, sextam, septimam & octavam, priorum Tomorum Supplementum præstantes, addere non dubitavit; de quibus nunc paucis pro more nostro agemus. Exstant vero

*Parte VI: Philiberti Pingonii Augustæ Taurinorum Chronica & Antiquitatum Inscriptiones, olim Taurini 1577 fol. edita, in quibus præter gentis urbisque origines, nimis forte longe, nec satis certis testibus, arcessitas, annales nobis dedit succinctos,*

Etos, ad ipsum annum impressionis continuatos, quibus inscriptiones urbis & Principum ac familiarum Taurinensium catalogos subjecit. *Petri Jofredi* Nicæa civitas sacris monumentis illustrata, ubi, præter Antiquitatum notitiam, Niciensis urbis, Diocesis, Comitatus, Sanctorum & pietate illustrium, qui ibi sunt nati, mortui aut tumulati, gesta describuntur; Episcoporum Cemelio-Niciensium, nec non Abbatum Monasterii S. Pontii successiones aliæque recensentur; liber Aug. Taurin. 1658 fol. impressus, hæcenus rarissimus. Fides ejus in vetustis Cl. Burmanno magis probata, quam Pingonii, quod vero Longus in Bibl. Hist. Franciæ dictionem ejus & elegantiam Latini sermonis commendat, in eo ipsi minime suffragatur. *Benedicti Accolti* Aretini, nati 1415 & Florentiæ mortui 1466, de præstantia virorum sui ævi Dialogus non inelegans, de quo uberius dictum in Actis A. 1690 p. 510. *Petri Azarii* Chronicon gestorum in Lombardia, A. 1362 scriptum & antehac ineditum, quod Cl. *Apostolo Zeno* debetur, res varias notatu dignas, Autoris imprimis tempore gestas, complexum, majoreque fide quam styli elegantia exaratum. *Andree Bilibi* Historiæ, seu Commentarii rerum Mediolan. Libri IX, quibus res ab A. 1404 ad Annum circiter 1432, quo Sigismundus Imp. in Italiam venit, traduntur, cujus libri Codices, quamvis parum castigatos, eidem Viro Cl. debet Editor. *Georgii Flori* de bello Italico & rebus Gallorum præclare gestis Libri VI, ab *Hugone Picardeto* primum Paris. 1613, 4 editi, quibus continentur, quæ Carolus VIII usque ad Neapolin captam gessit in Italia, tum Julii II Pont. expeditio in Bononienses, ope Gallorum peracta, & Ludovici Regis Gall. bellum Genuense. *Petri Pauli Boscha* de origine & statu Bibliothecæ Ambrosianæ Libri V, antea Mediolani 1670, 4 editi, quos ichnographia Bibliothecæ & icone Federici Borromæi Card. exornavit Noster, qui addidit quoque librum non minori raritate commendabilem, nempe *Christophori Giarda* Bibliothecæ Alexandrinæ Icones Symbol. A. 1628, 4 editas, & disciplinarum liberalium figuris non inelegantibus denuo nunc exornatas.

*Parte VII: Dominici Macanei* Lacus Verbanus Chorographia, liber elegans, primum Mediolani 1490, iterumque ibi-

dem 1699, 4, cum pereruditis *Stazii Trugi Catalauni de Ameno* notis & præfatione ad Cl. *Muratorium* (cui plus intra paucos annos debere Italiam, quam integro ante hoc Seculo aliis, jure meritoque censet Burmannus) ipsius maxime opera editus. *Francisci Bellasini* de origine & temporibus h. e. fati urbis Bergomi, ut & *M. Ant. Michaelis* agri & urbis Bergomatis Descriptio, quod utrumque opus Venetiis 1532 prodiiit. *Vincentii Coronelli* rerum ac temporum Bergomenfis Ecclesiæ Synopsis, quæ Colonix 1696, 8 prodiiit. *Bartholomæi Farina* de Bergomi origine & fati Commentarius, quem ex Actis potissimum urbis conflasse videri voluit, in originibus Berosum potius secutus, Patavii 1702 Italico sermone vulgatus, & Latine versus ab *Abrab. Preigero. Ant. Cornazzani* de vita & gestis Bartholomæi Colei, qui Bergomum maxime belli gloria illustravit, Commentariorum Libri VI, quos Noster e Codice MS. a *Josepbo Maria Sandi* liberaliter communicato, expressit. *Helix Capreoli* Chronica de rebus Brixianorum, cujus operis Libri XII, ad annum 1500 pertingentes, Brixix, fol. ince. tum, quo anno, multis abbreviationibus deformes prodire, tam rari quidem, ut nuper in venditione Bibliothecæ cujusdam amplius centum & triginta florenis constiterint. Quamvis vero Autor Guelfis nimis addictus fuerit, multa tamen notatu digna refert, ab aliis prætermissa, ut dignum adeo censuerit Noster, cujus non modo Libros XII multo luculentius recuderet, verum & adderet Libros XIII & XIV, ab Autore ad A. 1510 productos, quos e Codice chartaceo Bibliothecæ Ottobonianæ descriptos & cum alio Codice Brixienfi optimæ notæ collatos, perhumaniter communicavit Vir Cl. *Apostolus Zeno. Alexandri Squadroni* Fasciculus laudum Regii Lepidi, quo non oppidi modo, sed & Academiæ ibi constitutæ Historia & Viri illustres breviter enarrantur; cui libello, ex editione, Regii 1619, 4 procurata, hætenus raro obvia, repetito, accessere nunc ejusdem oppidi descriptio & monumenta, e *Laur. S. braderi* Monumentis Italiæ excerpta. *Torelli Sarayne* de civitatis Veronæ origine &c. Libri VI, quorum ultimus agit de interpretatione literarum antiquarum, Veronæ antehac impressi 1540, fol. nunc cum notulis *Jos. Scaligeri*, quas suo exemplo adscripserat,

perat, recusi. Qui autor etsi gravis sit & eruditus, quo non sine laude usus Panvinius in Antiqu. hujus urbis, non satis tamen ab Annianis fabulis temperare sibi potuit. *Ejusdem* Historiarum ac gestorum Veronensium, temporibus populi & dominorum Scaligerorum, Libri III, Italico sermone editi primum Veronæ 1542, 4, nunc Latine redditi; quibus accessit demum ob argumenti affinitatem *Jos. Justi Scaligeri* Epistola de vetustate & splendore gentis Scaligeræ excerpta ex ejus Epistolis, quarum exemplo cum notulas nonnullas alleverint *Dionysius Vossius & Paulus Colemesius*, has quoque Lectori invidere noluit Editor.

*Parte VIII: Andrea Chiocci* de Collegii Veronensis illustribus Medicis & Philosophis Commentariorum Libri III, Veronæ 1623 publicati, quibus ea, quæ Panvinius Antiqu. Veron. libro VI de claris Veronensibus attulerat, suppleuntur. *Pauli Cigalini* de C. Plinii secundi vera Patria, ejusdemque fide & autoritate Prælectiones duæ, Comi 1605, 4, iisque oppositi *Palycarpi Palermi* de vera C. Plinii secundi Patria Libri III, Veronæ 1608, 4 editi; quorum ille Comensibus, hic Veronensibus, magno uterque eruditionis apparatu, Plinium vindicat. *Jo. Nicolai Dogliani* Diss. de origine & antiquitate civitatis Belluni, ejusque variis fatis, quam ex Italico idiomate, quo prodierat Veronæ 1588, vertit *Sigeb. Havercampus*, brevem quidem nec ineruditam tamen. *Laurentii Marucini* Bassanum sive Diss. de urbis antiquitate & Viris illustribus, ab eodem Interprete ex Italica editione, Venetiis 1577 procurata, Latine versa; cujus quidem autoris fides in vetustis admodum vacillat. *Hieronymi Baruffaldi* de Poetis Ferrariensibus Diss. Ferrariæ 1698, & *Josephi Lanzoni* de Iatrophylis Ferrariensibus Diss. Bononiæ edita, quarum posterior quidem, brevi trium dierum spatio effusa, nihil fere præter Catalogum continet. *Cesaris Brixii* Urbis Cæsenæ Descriptio brevis, quam Italice olim proditam 1598, & nunc Latine a *Francisco Maria Faccino*, Cæsenate, versam, Illustrissimus Comes *Hercules Franciscus Dandinus*, cum notis doctis & prolixis, sub *Elcbrei Dinunde* ficto nomine (quo forte ipsum Dandinum designari dixeris) Typographo nostro transmiserat. *Fr. Bernardini Manzoni* Cæsenæ Chronologia, olim edita

Pisus 1643, 4, nunc ab *Hectoris Buccii* aucta iis, quæ post Autoris mortem sunt consecuta. Cum vero Partem II, ad quam ipse Autor subinde provocat, summa industria investigare non potuerit Editor, eam nunquam prodiisse putat; si tamen prodierit & obtineri possit, spem ejus deinceps edendi Lectori facit: unde facile conjicias, ne hac quidem Parte integrum Thesaurum Italix absolvi. *Georgii Marchesii* Forolivii Compendium Historicum, nuper A. 1722 ab autore jussu Senatus Forolivienfis eo consilio editum, ne hujus urbis memoria, contra Petrum Mariam Kavinam vindicata, in Collectione hac amplissima desideraretur. *Alphonfi Ciccarelli* de Clitumno, Umbrix flumine, opusculum, Patavii 1563, 8 vulgatum; cujus quidem autorem ob falsi crimen, detruncata prius manu, laqueo suffocatum interiisse A. 1580, Cl. Burmannus docet. *Gabrielis Naudæi* Tabularii majoris Templi Reatini Instauratio, Romæ excusa 1640, 4, quo libro, quæ in singulis armariis contineantur antiquitatis monumenta, accurate exposuit. *Naldi Naldii* Vita Iannoctii Manetti, Senatoris Florentini, in omni literarum genere doctissimi, cujus Codicem MS. A. 1500 exaratum, Nostro benigne communicavit Cl. *Zeno Martini Mansfredi* Monumentorum Historicorum urbis Lucæ Libri V ab origine urbis ad A. 1661, quos adhuc ineditos, ex Italico idiomate, quo scripti erant, in Latinum converti curavit Editor. *Gauges de Gozze*, Pisauriensis, Diff. de inscriptione Columnæ Rostratæ, olim in Foro Romano eruta, quæ C. Duillio Consuli, ob victoriam, quam primus de classe Carthaginiensi reportavit, aliaque egregie ab eo gesta, posita. Hanc Roma 1695 ad Peirescium transmissam, ex Italico Latine vertit *Abrab. Preigerus*. *Francisci Maria de Aste* de Memorabilibus Hydruntinæ Ecclesiæ Epitome, Beneventi 1700 edita.

His ita breviter commemoratis, nihil addimus, præter ultima *Celeb. Burmanni* verba, quæ e præfatione tribus hisce voluminibus præmissa huc transcribere lubet. *Nos, inquit, longa horum opusculorum, licet maxima eorum pars magnam nobis voluptatem attulerit, lectione fessè, hic summam recensendo huic Italia Thesauro manum imponimus & omnes rogatos summo opere volumus, ut incredibilem Editoris industriam & studium*  
ornan-



*ornandi literas non laudare modo, sed etiam adjuvare velint; certi enim esse possunt, tot non tantum raritate, sed & ingenio & eruditione insignes Scriptores a nullo ante hunc in unum coniectos fuisse corpus, & tam exigua, si ad eorum pretium, quo singuli vendi solent, exigatur, pecunia posse parari, ut aliquot milium nummorum, in hoc solo libro comparando, compendium fieri possit.*

**JOANNIS FRIDERICI SCHANNAT VIN-**  
*demie Literarie, h. e. Veterum Monumentorum, ad*  
*Germaniam sacram præcipue spectantium,*  
*Collectio II.*

Fuldæ & Lipsiæ, apud Maur. Georg. Weidmannum, 1724, f.

Alph. 1 pl. 21.

**N**ihil præstantia sua concedit priori collectioni, quam superiori Anno M. Febr. p. 51 perlustravimus, hæc altera, novum specimen singularis industriæ Cl. *Schannati*, quæ & *Traditiones Fuldenses* nuper Orbi erudito dedit, proxime a nobis commendandas, atque ita Historiæ Fuldensis Ecclesiæ, majoris operis futuri, initium fecit pulcherrimum. Exhibentur vero in hoc volumine: I Traditiones veteris Cœnobii S. Petri Erfordiæ. II Excerpta ex Necrologio ejusdem Cœnobii. III Anonymi Chronicon Wirtembergense, cujus autor Monachus quidam circa medium Seculi XVI videtur fuisse, opusculum vero hoc inscripsit Wernhero Comiti de Zimbra, Ferdinandi I Archid. Austriæ supremo Aulæ Præfecto, ut brevis MSti Codicis Epigraphe docet. IV Anonymus de origine & Abbatibus Cœnobii Combergensis. Cum Cl. *Raim. Duellius* libro II Miscellan. ejusdem Monasterii historiam inferuerit, existimat Noster, ad tam speciosum titulum explendum permulta adhuc posse desiderari, imo nec ea, quæ a Duellio, nec quæ a se in præfenti allata, aut imposterum ex Archivo illius, nunc Equestris, Ecclesiæ proferenda sint, sufficere. V Necrologium Monasterii S. Michaelis Bambergæ, Antiquitatibus hujus Cœnobii, in prima collectione exhibitis, merito accensendum, quod seculum

lum XII non excedit. VI *Burchardi de Hallis* Chronicon Ecclesie Collegiatæ S. Petri Winpinensis. VII *Dietberi de Helmsat* continuatio ejusdem Chronici. Quemadmodum hic autor diligens est in consignandis rebus sui temporis, ita inter alia illud prorsus singulare refert de Alberto Austriaco, eum, rejecto Adolfo Nassovio, in Alzeja oppido a Gerardo II Archi-Episopo Moguntino & fautoribus suis non super scutum, ut mos antiquus Germanorum ferebat, sed *super dolium, levatum & in Regem sublimatum esse*. VIII Necrologium ejusdem Ecclesie Collegiatæ, ex veteri codice membraneo erutum. IX Anonymi vita R. Lamberti, Monasterii Novi-Operis juxta Halas Saxonicas primi Præpositi. Conscripsit eam ejusdem Monasterii canonicus regularis, S. Lamberto fere coævus, multaque lectu digna commemorat, maxime de veteri Walhufanorum Comitum profapia, ex qua Lambertus originem duxerat. X Translatio reliquiarum S. Alexandri Martyris ad idem Novi-operis Monasterium, pariter ac præcedens opusculum ex MS. Cod. Bibliothecæ Moguntinæ deprompta. XI *Joannis Tylich*, Monasterii S. Mauricii Ord. Can. reg. extra muros Nueemburgenses Præpositi, Chronicon Misnense, ex autographo lituris frequentibus resperfo descriptum. Autor sub finem Sec. XIV ac initium sequentis vixit; incipit vero a Witekindo Magno, atque in Friderico Bellicoso non multo post foundationem Academix Lipsiensis, qua de nonnulla refert, definit. XII Anonymi series Chronologica Episcoporum Virdunensium, cui locum non minus in Germania Sacra, si tale opus sperare liceret, quam in Gallia sacra, jure dandum, Noster judicat. XIII Sequuntur Diplomata & Epistolæ varix Principum atque illustrium Virorum. Quandoquidem in his multa memoratu dignissima continentur, operæ pretium faciemus, potiora quædam indicando. N. VII extat Friderici I Regis præceptum solemne confirmatorium, Arnaldo II Archiepiscopo Coloniensi concessum, pro recuperandis prædiis ad mensam Archiepiscopalem spectantibus, perperam in feudum concessis A. 1153, ex authentico prolatum; in quo non solum Conventus Regalis in Burgo Tremonio a Friderico I A. 1152 celebratus, quem nemo scriptorum alius memoravit,

ravit, annotari meretur, sed & permulta, quæ ad probanda Ecclesiæ Colonienſis feuda, & ad refellendas *Wernheri Thumermut* adverſus eadem objectiones facere poſſint, Noſtro ſeſe obtulerunt. N. II. X Ejuſdem Regis diploma alterum eſt, quo Walthero Præpoſito Colonienſi ſuiſque ſucceſſoribus Advocatiam villæ Worunch confirmat A. 1153, & N. IX Ejuſdem Imp. diploma tertium, quo anteriorum Regum ac Imperatorum privilegia Eccleſiæ Herbipolenſi conceſſa confirmat, aliaque ſuperaddit, A. 1168. Hoc tanto magis nunc ex authentico proferendum duxit Noſter, quod ipſum a *Lunigio* noſtro in Spicilegio Eccl. II & a *Leuckfeldio* in Append. III ad Antiqu. Pœdenſes inconcinne & mendose, ut ait, editum animadvertiſſet. Duo vero potiſſimum hoc diploma complectitur, unum, quod Epifcopo Herbipolenſi Ducatus Franciæ Orientalis confirmatur, alterum, quod inhibetur, ne quis alius per totum *hunc Epifcopatum & Ducatum & Cometias, infra terminos Epifcopatus & Ducatus ſitas, judiciariam poteſtatem exerceat, niſi ſolus Wirzeburgenſis Epifcopus, ut Dux.* Sequens N. X Friderici I diploma, quo Capitulum Majoris Eccleſiæ Herbipolenſis hortatur, ut Reinhardo Eleſto ſuo media pro ſuſcipienda expeditione Italica adminiſtret, ad expeditionem in Italiam ſpectat, ab hoc Imp. A. 1172 in comitiis Wormatienſibus impetratam, biennio poſt ſuſceptam, ob conſilia, quæ inter Pontificem atque Italos agitari de Imperio Romano in Manuelem Græcorum Imp. transferendo, Fridericus aut a malevolis acceperat, aut ipſe in odium Alexandri III Pontif. fortaliſſis conſinerat. N. XXX Caroli IV Imp. Epiftoſa ad Joannem VI Palæologum Imp. Conſtantinop. qua eum de ſolemni coronatione ſua Romæ peracta certiore facit, eique adverſus inimicos ſuos opem pollicetur A. 1355, ex cod. MS. Fuldenti, & N. XXXI ejuſdem Imp. Præceptum, quo Rudolfo Saxonæ Duci dignitatem Electoralem, Ducatui Saxonico adnexam, una cum omnibus juribus ac privilegiis hereditarie confirmat, circa annum 1356, ex eodem codice ſubjicitur. Maxime vero attendendæ ſunt ſubſequentes Caroli IV Conſtitutiones & diplomata, quæ ſatis manifeſta indicia præbent iſtius curæ atque vigilantix, qua ipſe jura ſua præcipue in Regno Arelatenſi & partibus Italiæ aſſertum

p. 116.

118.

130.

- ivit, uti probant N. XXXV Præceptum, quo monetas in Delphinatus & Sabaudiz ditionibus non aliter, quam sub modo & forma præscriptis cudi vetat, A. 1363; N. XXXVII charta absolutio- nis, super quibusdam excessibus a Ludovico Marchione Montis- ferrati commissis, circa A. 1369. N. XXXVIII Edictum, quo Bar- nabovem Mediolanensis civitatis vicarium, officio & dignitate exuit circa eundem annum. N. XL ad Urbanum V Pont. max. Epistola, qua huic potestatem concedit intromittendi se in bona universa rebellium Barnabovis & Galeacii fratrum, eaque inter alios titulo vicariatus distribuendi ad tempus, A. 1369. Huc &
- 141 seqq. faciunt N. XLI formula juramenti eidem Imp. Carolo IV præ- standi, præscripta Florentinis, & N. XLII juramentum solemne Lucanorum Imperatori præstitum: N. XLIII Præceptum ejus- dem Imp. quo Lucanis tanquam peculiari & fidelissimo S. R. Im- perii populo, jus cudendæ monetæ concedit: quæ singula ad annum 1369 referenda, atque ex laudato codice Euldensi depromta sunt. Nec prætereunda, quæ occurrunt porro N. XLV, L, LI &
144. LII. Quippe primo loco extat Caroli IV Præceptum, quo Ama- deum Sabaudiz Comitem ab officio vicariatus Imperii revocat A. 1373, altero loco, Sigismundi Hungariz Regis Diploma, quo
- 150 seqq. Johanni Duci Gorlizenfi fratri suo Marchiam Brandeburgensem confirmat A. 1392, tertio est Joannis Moguntini & Friderici Colonienfis Archiepiscoporum Epistola encyclica ad universum Clerum & Ordines Regni Hungariz super electione Jodoci, Marchionis Moraviz, in Regem Romanorum, A. 1410. Hæc epistola cum forma atque ratio in ista electione servata, quæ- que occasionem dedit proverbio: *Zu Frangksurd binderm Gbor, haben geweeelt ainen Kunig, ein Cbind, und ein Thor*, minus ingenue recepsentur, Anonymus quidam *refutationem contentorum in præcedenti epistola* conscripsit, quam ex codice MS. Moguntino, unde & ipsam epistolam acceperat, Noster extremo loco producit.

TABULARUM LITERARUMQUE VETE-  
rum, usque huc nondum editarum, Spicilegium, idque  
pri-

*primum. Accedit Dodecas ejusdem generis epistolarum.*  
**GEORG. CHRISTIANUS JOANNIS** pu-  
*blici juris fecit.*

Francof. ad Mœnum, apud Jo. Maximil. a Sande, 1724, 8.

Alph. 1 pl. 21.

**P**ostquam subinde in Actis utilissimam Clarissimorum hac ætate Virorum contentionem de monumentis chartisque varii generis ab æterno squalore, quo sepulta antehac jacuerunt, in dias luminis auras proferendis, hætenus celebravimus, eorumque collectiones diversas recensuimus, nobis diutius silendus haud est doctissimus & industria *Rerum Moguntiacarum Operi* navata jam insignis Vir, *Cl. Joannis*. Complura sane olim parum cognita, &, quæ in lucem revocarentur, dignissima in primo hoc spicilegio profert, eoque sequentium spicilegiorum mox videndorum nobis desiderium injicit. Et cœpit quidem a *Chartulario Coloniensi*, id quod XXII tabulas, ad Archiepiscopatus Agrippinensis res juraque nonnulla haud postrema spectantes, complectitur. Cumque priores ex illis dux controversiam inter Præpositos Bonnensem ac Xantensem cum Præposito D. Geronis Coloniensi super *προεδρία* olim agitatam concernant, hac occasione *Catalogum Præpositorum D. Cassii Bonnensium* subjecit. Sed præcipuæ sunt in hoc chartulario Imperatorum, *Wilbelmi, Adolphi, Alberti I, Henrici VII, Fridrici Austriaci Anti-Cæsaris, Caroli IV, & Wenceslai* chartæ, quibus partim de Advocatione Essëndiensis Ecclesiæ Coloniensi commissa, partim de Comitatu Tremoniensi, eidem oppignorato, partim de Comitatibus liberis, vulgo *Freygraffschafften*, vel *Still-Gerichte* dictis, juribusque aliis Archiepiscopatus indultis, aut confirmatis, agitur. Descripsit has ex apographis A. 1471 jussu Archiepiscopi Ruperti recognitis. *Diplomatarium Disibodenbergense*, quod succedit, LX absolvitur literis, originem fortunamque veteris cœnobii, quod vulgo *Disenberg*, i. e. *Montis D. Disibodi* dictum fuit, exponentibus, quarum nonnullæ ex codice diplomatico Moguntino desunt. Præfixit autem historiam hujus cœnobii novis & commodis observationibus adornatam, ruderaque ejusdem in æs delineata inseruit.

ruit. Duplicem deinde fecit *Appendicem*, ita, ut prior sit *de S. Disibodo e Mabillonii Actis Sanctorum Ordinis Benedictini*, altera *canobii Abbates* recenscat. Hæc excipit *Chartularium Aedis collegialis Asschaffenburgensis ad D. Petri & Alexandri martyris*, ab Ottone, Sueviæ & Baviaræ Duce, Ottonis I Imp. nepote sub medium sæc. X fundatæ. Sistit illud VIII chartas, quarum priores V Ottonis II Imp. sunt, & fundationem, census ac donationes istæ Aedi factas, tres reliquæ certas ordinationes respiciunt. Quæ jam sequuntur, *duo diplomataria*, constant pluribus chartis, perillustrium olim duarum gentium, *Eppensteiniensis & Breubergensis*, conditionem, statum, controversias, jura, pactiones, alia, revelantibus. Erutæ sunt e cod. MSto A. 1426 a *Wernbero de Redenbach Primissario*, ut vocatur, *Hofheimensi* ex autographis ipsis confecto, quem Ludov. de Chanxe, Eminent. Elect. Mogunt. Consiliarius & Judici Moguntini Aulici Assessor, cum Nostro communicavit. Utriusque familiæ *stemmate gentilitio* hi potissimi num ob oculos ponuntur, qui ex iis Dynastæ in chartis occurrunt. Floruit autem *Eppensteiniorum* familia maxime jam Seculo XI & Ecclesiæ Moguntinæ quinque Archiepiscopos, *Sigfridos I, II & III, Wernberum, & Gerardum II*, dedit. Possessiones tenuit in Wetteravia contiguas ad Rhenum Mœnumque finibus amplissimas, in iisque castrum *Eppenstein*, duobus a Moguntia miliaribus situm, unde nomen gentilitium. Postquam ultra V secula stetit, A. 1535 expiravit. Non minor fuit altera gens, *Breubergiorum*, matrimonii cum *Waldeckiis & Wertheimensibus Comitibus*, cum *Dynastiis Falckensteiniis, Winspergiis, Eppensteiniis, Trympergiis* connexa. Nomen itidem a castro gentilitio *Breuberg*, seu *Bruberg*, in *silva Ottonia* sito, indepta est, in qua silva, *dem Oden-f. Ostenvwald*, bona inprimis habuit, partim ab Imperio, partim ab Episcopo Argentoratensi, partim a Fuldeni Abbate feudo accepta. Ex ea *Gerlacus* militariibus obsequiis *Adolfo Imp.* præstitis eminuit, cujus filius *Eberhardus* per Wetteraviam præfectus provincialis a *Cæs. Ludovico IV* multis beneficiis ornatus est, & in hoc ipso nomen gentis defecit, bonaque Breubergensia ad Comitum Wertheimensium itemque ad Trympergensium & Eppensteiniorum gentem per filias

filias delata sunt. Tandem *Diplomatarium Miscellum* varii generis chartas XXXVI variorumque res varias exhibet, nec minus historię Germaniæ tam civili, quam ecclesiasticę, Geographiæ, rei que Genealogicę, tum & juri Germanico usui esse queunt. Eas partim autographa, partim exempla fide digna suppeditarunt. Ut nonnullas indicemus, *prima & secunda* sunt *Ludovici Pii Imp.* quarum illa commutationem quorundam bonorum inter *Gebehardum Comitem & Riculfum Presbyterum* factam confirmat; hac in fidelem quendam *Adalbertum* bona certa donatione confert. VII est *Friderici II Imp.* declarantis, oppidum *Selingenstadt* non esse Imperiale, sed ab Ecclesia Moguntina jure hereditario feudaliter Imperatorem illud possidere. X Bulla *Urbani IV Pont.* qua Monasterii *Gerodensis* in Eichsfeldia siti statum fortunamque confirmat, ac novis privilegiis auget. XVI *Gerbarði II* Archiepisc. Moguntini privilegium civitati Moguntinæ indultum, a Judæis Moguntinæ habitantibus exigendi collectas. XXII *Ludovici IV Imp.* charta, qua villæ *Sobernheim* jus civitatis impertit, *ad instar oppidi regalis Franckenwort.* XXXIV *Reinbardi* Episcopi Wormatiensis literæ de avita *Ruperti Palatini* ab utroque parente nobilitate. Ceterum Noster singulis diplomatum fasciculis a se edendis destinavit *epistolarum ineditarum* certum numerum adjicere, maxime talium, quæ ad historiam literariam illustrandam, vel emendandam facere videantur, quales & hic *duodecim* annectit, beneficio Ampliusunorum Virorum *Conr. Zach. ab Uffenbach, Dni de Gudenus, & Jo. Jac. Hottingeri,* tum & ex *Archivo Bipontino* acceptas. Sunt ergo 1 *Jobi Venerii* (qui U. J. D. Nobilis Alfatus & in aula Imp. Ruperti Protonotarius fuit) ad Præpositum Cœnobii Lunensis, super lata a Patribus Concilii Pisani sententia. 2 *Maximiliani I Imp.* quibus vetus Neptuni monumentum, quod Ettlingæ in ponte flumini Albæ imposito sub turri erat, sibi concedi desiderat. 3 *Sebastiani Hofmeisteri,* Helveti, quibus *Lutheri* expetit amicitiã. 4 *Jo. Latomi,* quibus *Joanni Sapido (Witz)* id temporis viduo, uxorem quaerit. 5 *Laurentii Cardin. Campegii,* quibus *Fridericum Nau-secam (Gravv)* Senatui reip. Francofurtensis ad Mœnum commendat. 6 *Othonis Packii* ad *Martin. Lutherum,* de fœdere illo

commentitio. 7 *Urbani Regii* ad eundem, de familiaritate, quæ sibi cum *Melancthone* ceterisque sit, suavissima, deque *Philippi Landgravii* circa doctrinam de S. Cœna animo. 8 *Francisci I Gail. Reg.* literæ fidei *Guil. Bellajo*, ad *Rupertum Palatinum* delegato, datæ. 9 *Casp. Glaseri* epistola, qua *Conrado Pellicano* veterem amicitiam in memoriam revocat, ac simul rerum suarum statum perscribit. 10 literæ *Michaelis, Episc. Merseburgensis*, quibus *Philippum Arbogastum* Ordini Theologorum in Academia Moguntina commendat. 11 *Emanuelis Tremellii* ad *Wolfgangum Ducem Bipontinum*, quibus promissum salarii augmentum petit. 12 Ejusdem, ad Consiliarios Bipontinos. Singulis literis attextæ sunt observationes doctæ, & quibus varia Biographorum loca suppleantur, aut corriguntur; quorundam, quorum istæ literæ sunt, integræ vitæ, ut *Casp. Glaseri, Badensis*, qui Præceptor *Ducis Wolfgangi Palatini* fuit, hic primum descriptæ leguntur. Gratissimum vero historix literariæ cupidis faciet Cl. Joannes, si quidem pari instituto ejusmodi epistolas antehac ignotas evulgare, singulariaque de Eruditis ex penu suo literario addere & in posterum velit. Quod reliquum est, commendari haud parum meretur jucunda pariter utilisque lectoribus opera, quam Noster impendit, tum, præmittendis cuiusvis chartæ summulis, ex quibus statim contenta liceat pernoscere, tum & concinnandis quatuor *indicibus*, quorum *primus* autorum, in præfationibus, quas diplomatis præmisit, atque observationibus, quas epistolis subjunxit, illustratorum, vel notatorum; *alter* locorum, qui mediolorum temporum Geographiæ apprime inservit; *tertius* personarum, quæ in chartis occurrunt, in certas distinctas classes; *quartus* demum est rerum præcipue memorabilium.

*D. SIMONIS FRIDERICI HAHNII, HISTORIAR. in Acad. Julia Prof. P. O. Collectio monumentorum veterum & recentium, ineditorum, ad Codicum fidem restitutorum, selectiorum & rariorum.*

*Tomus I.*

Brunsvigæ.



Brunsvigæ, ex officina Frid. Wilh. Meyeri 1724, 8.

Alph. 3.

**E**Gregium quoque & plausu dignum est, quod Vir Celeberrimus consilium cepit, novam diplomatum, sigillorum, literarum, chronicorum aliorumque insignium scriptorum antiquitates, Geographiam, Historiam omnem ac nobiliores juris partes illustrantium collectionem instituendi, ac per intervalla continuandi. Jubet nos in ea non solum antea nunquam impressa, verum & olim edita, quæ tamen raritate ineditis parum cedant, nunc ad manuscriptorum Codicum fidem diligenter emendata, restituta, aut certe revisa expectare. Videamus, quæ primo hoc volumine proferantur. Primum locum occupavit *Ægidii Romani, Bituricensis Archi-Episcopi, libellus de re militari veterum, ad mores præsertim mediæ ævi*, 23 capitibus constans, dignus profecto, qui in lucem revocaretur, ob antiquitates majorum nostrorum bellicas, quas haud mediocriter illustrat. Autor, Ægidius, ex illustriss. Colomnensi gente Romana, fuit discipulus Thomæ Aquinatis, Augustinianus cremita, ac ordinis ejus prior generalis, Aquitanæ primas & septuagesimus quintus inter Archi-Episcopos Bituricenses. Scripsit autem majus opus, *de regimine Principum*, rogatu Philippi Pulchri, Francorum Regis, aut forsitan adhuc Principis Regii, quem Ægidius instituendum nactus fuerat. Ejus operis, quod, *Caveo teste, Roma 1482, & Venetiis 1598* prodiit, tertiam partem liber hic militaris constituit, quem ex codice membranaceo eleganti, olim *Obrechtana* bibliothecæ cimelio, tanto confidentius produxit Noster, postquam in bibliothecis instructissimis binas istas editiones frustra requiri sensisset. P. 69 sequuntur XXIV *Diplomata & instrumenta donationum* varia, (inter quæ duo Henrici III Imp.) cum subscriptionibus suis & sigillis in ære delineatis. Equidem non dissimulat Editor, extare jam nonnulla horum diplomatum in doctissimi P. Schannati *Vindemiarum literariorum collectione I*, in *Reinbardsbornensi chartario*: sed cum & sigilla ibi omiſſa, & quasdam tabulas vel mutilas, vel vitiosas esse, viderit, eas hic integritati suæ restitutas dare voluit. Excipit hæc, p. 116, *semicenturia bullarum rariorum atque monumentorum, ad illustrandam*

- p. 117. *dam Pontificum Romanorum historiam facientium.* Eminent in illis *Gregorii VII* epistola, Rudolphum Anti-Cæsarem & adfclas ejus universim exhortantis ad constantiam, deque auxilio & favore suo securos esse jubentis; *Adriani IV* invectiva in *Imp. Fridricum I*; *Innocentii IV* epistola ad *Imp. Fridricum II*, qua eum increpat ob invasionem in patrimonium Petri præsumtam, cum excommunicationis minis: sed & reliquæ hujus Pontificis epistolæ, velut quibus *Brixienfes* & *Bononienses* hortatur ad Parmensium & Placentinorum defensionem, *Mediolanenses* super morte *Anti-Cæsaris*, *Henrici Rasponis*, consolatur, ad historiam illorum temporum conferri merentur. His, p. 197, alia succedit *femienturia chartarum, literarumque selectiorum a Regibus, Principibus & Viris illustribus aliis, inde a Sec. XI usque ad XV, perscriptarum.* Multa hic iterum singularia & conservatione digna occurrunt, ut: *Henrici V* Imp. querela de *Alberto Moguntino*; *Otonis IV* querelæ ad *Innocentium III* Pontif. super seculari potestate, quam is sibi arrogaret; literæ *Fridrici II*, quibus ad quendam Imperii principem super filio suo *Henrico* conqueritur; ejusdem Imp. admonitoria ad filium, *Conradum*; literæ, quibus Prælati quidam Ecclesiæ Rom. & Imperii Principes Pontificem inducere tentant ad pacem inter Ecclesiam & Imp. reconciliandam; epistolæ *Henrici Rasponis* ad *Mediolanenses*, & *Wilhelmi Comitis Hollandiæ* ad eosdem; *Ruperti* Imp. charta confirmationis, super emtionæ arcis *Steinbergiæ*, prope *Goslariam* sitæ, vernaculo idiomate concepta, vel hoc nomine memorabilis, quod in ea bis *lapidei montis*, illustrium *Steinbergiorum* arcis gentilitiæ, fit mentio, cujus ruinas antiquissimas esse, nec ejus volam, aut vestigium in monumentis vetustis ac literis sibi obvenisse, *Celeb. Heineccius, Antiqu. Goslariensium lib. I p. 93* affirmavit. Post hæc comparet, p. 279, *Thome Capuani, Rom. Ecclesiæ Tit. S. Sabinae presbyteri Cardinalis, Dictator, multas Pontificum bullas & epistolas alias, cum publico, tum privato nomine scriptas, continet.* Dictatoris & dictaminis voces, medio ævo notissimæ, institutiones epistolicas, vel manuactionem ad stilum, vel ipsum literarum commercium significarunt. Inde Sec. XIII tres potissimum *dictatoriæ artis*
122.  
148.  
160 seqq.  
172.  
203.  
208.  
225.  
228.  
232.  
247 ff.  
275.

*artis* notitia claruerunt viri, *Gaufridus Bononiensis*, *Petrus de Vincis*, & hic ipse *Thomas Capuanus*, qui cum A. 1230 pacis inter Fridericum II & Gregorium IX conciliator fuisset, novennio post vita excessit. *Dictator* hic e vetusto bibliothecæ Academ. codice membraneo editus, inter ludicra & inepta fatis multa, memorabilia non pauca refert, cum primis Pontificum epistolas ad imitandum propositas, sed quæ nunc meliores quidem usus præstare debent. P. 385 vetustus & Sec. XII jam vergente compositus *Archi-Episcoporum Colonienſium Syllabus* comparet, ex quo *Levoldum a Nortboſ*, equitem Marcanum, qui medio fere Seculo XV eorundem Archi - Episcoporum Catalogum confecit, antiquiora hauſiſſe, Noſter exiſtimat. Poſt *Guteti de Mixigia, Mediolanenſis Notarii, & ſociorum, carmina & literas quasdam, in honorem Alphonſi Sap. Legion. & Caſtil. Regis, electi Imp. Romani, in Richardum Alphonſi amulum mordaciſſime ſcripta*, p. 394 exhibita, ſequitur *Jo. Fiſtenportii, Moguntini, ordinis ſepulchri Domini, continuatio Chronici ab Hermannſo Januenſi ſcripti*, ab A. 1352 ad A. 1421, brevis ac ſimpliciter ſatis ſcripta, ex codice chartaceo bibliothecæ Julix, quo *Hermannſi Januenſis flores temporum* ſimul continentur, deprompta. P. 406 occurrit nobis *Hiſtoria amorum Eurioli & Lucretiæ, ſive narratio arcana illorum, qua Caſp. Schlickio, Senenſis nobiliſſimi civis uxorem deperdiſſe amanti, in diſtaciuitate acciderunt, ab Ænea Sylvio, tum quidem Friderici III Imp. Secretario, perſcripta, ſingularia quedam continens, ad exprimendos Sigismundi Imp. Schlickii & ipſius Sylvii characteres, atque illuſtrandam iſtorum temporum hiſtoriam apprime facientia.* Cuius amores iſtos antehac Latino & Gallico ſermone tantum prodiſſe, nec, ſub larva *Eurioli* quis lateat, obſervatum eſſe, animadvertit Noſter, verſionem Germanicam, ſi non ipſius Sylvii ætate, certe non multo poſt, confectam, ejus exemplum nitide ſcriptum beneficio *Cl. Polycarpi Leyſeri* nactus, evulgandam duxit. P. 479 *Jac. Unreſti, Theologi & Sacerdotis Carinthiaci, Chronicon Carinthiacum*, & p. 537 *ejusdem Annales Auſtriaci*, ex uno volumine, quod *Chriſtophori Forſneri* olim fuit, produntur, hiſque annalibus res geſtas *Friderici III Imp.* ab initio regiminis uſque ad extremum vitæ annum candide, aperte,

sine ullo amoris odiique respectu & luculenter exhiberi, Noster judicat. P. 803 comparat *chronicon Waldeccense*, idque recentius, quippe ad annum 1663 pertingens, cujus autor videtur fuisse *Daniel Prafferus*, Illustr. Comitum Waldecci Consiliarius. Denique p. 875 *Joachimi Rusdorffi epistola arcana 37*, ad *Ludov. Camerarium, Palatinum*, Latinæ, cum quibusdam aliis Gallicis, agmen claudunt, easque Noster opinatus est novam historiæ belli tricennalis lucem afferre, collectioni vero *Rusdorffianarum epistolarum A. 1701 Francfurti ad Mænum*, collectoribus *Miegio & Nebelio*, (sub titulo: *Varia pietatis & eruditionis virorum superioribus duobus seculis celebrium monumenta*,) editæ supplementum præbere non contemnendum, ac e codice, qui ad ipsum *Camerarium* olim pertinuerit, hic suppeditari, fidem suam interponit. Ex his ergo, quæ a nobis adducta sunt, constare jam potest, quali cum delectu non modo atque cura præfens collectio adornata sit, verum & quam insigni fructui eadem esse queat, præsertim in *Historia Imperii nostri Romano-Germanicæ*, ad quam præclare cœptam & communi applausu continuatam *Introductionem* ut Vir Celeberrimus brevi ad finem feliciter perducatur, publico nomine precamur.

JO. CHRISTOPHORI WOLFII, PAST.  
*Catharin. Anecdota Sacra & Profana.*

Tomus IV.

Hamburgi, apud Th. Chr. Felginerum, 1724, 8.  
Alph. I pl. 2.

Quartum hoc est Anecdotorum Volumen, quod summe Rev. Autoris industriæ debemus. Primo loco heic exstat Continuatio excerptorum ex Catena MS. egregia in Actus Apostolicos & Epistolas Catholicas, quorum Pars in volumine III superiori exhibetur. In his sunt duo Athanasii fragmenta, ex sermonibus ejus adversus Novatianos, adhuc *cæcundæ*, & quæ *Cl. Monsfauconii* industriam fugerunt. Succedit collatio Synodici Magni Beveregiani, cum tribus Codd. MSS. quod ad Tom.

I a *Gvilb. Lloydio*, Præfule quondam Anglicano, olim instituta, & inde descripta. Eam excipiunt *Claudii Salmasii* emendationes, manu ipsius ad *Christoph. Justelli* Codicem Ecclesiæ Africanæ olim consignatæ. Proximæ sunt Virorum eruditorum animadversiones & emendationes ad *Hesychii* Glossarium pertinentes. Illæ debentur *Q. Septimio Florenti Christiano*, & *Eduardo Bernardo*, quas Noster ex Codicibus manu ipsorum notatis descripsit; tum vero *Jo. Vito Pergero*, cujus castigationes quippe copiosiores hic tantum quod ad literam A exhibentur, in posterum forte continuandæ. Agmen claudit *Plutarchi Chæronensis* Opusculum ὑπὲρ εὐγενείας sive pro Nobilitate, μείσθρον, & adhuc non editum. Hujus copiam nactus est Noster a *Jo. Grammio*, Professore hodie Hafniensi meritissimo, qui membranas suas, recentiore manu descriptas, facili communicavit. Contextui Græco addita est latina interpretatio *Arnoldi Ferroni*, Burdegalensis, Lugduni olim apud *Seb. Gryphium* A. 1656, 8, sine Græco edita, & adeo rara, ut præstantissimorum in hoc genere Scriptorum industriæ se subduxerit. In his edendis ita versatus est Rev. Editor, ut in notis hinc inde Codicem MS. a librarii vitiis vindicaret, versionem subinde emendaret, loca veterum Scriptorum, Plutarchi more, copiose allata, & in MS. temere omissa, beneficio Latinæ versionis, ex monumentis, quæ exstant, restitueret, ac denique argumentis ipsis illustrandis incumbere. *Ferroni* interpretatio cum lectionibus textus Græci, etiam ubi male habet, ut plurimum consentit, & a fine quoque, non secus ac ille, deficit; interim tamen nonnunquam plenior est codice exarato. Plutarchi hoc esse opusculum in præfatione idoneis argumentis evincitur. Certe Plutarchum de hoc argumento commentatum esse, *Lamprias* in indice Scriptorum ejus n. 192 autor est, ubi tamen inscriptio habet περὶ εὐγενείας, quæ rectius & tractationi convenientius cum illa nostri Codicis ὑπὲρ εὐγενείας permutatur. Eam vero commentationem, qualis nunc editur, vere a Plutarcho profectam esse, duo fragmenta, quæ a *Stobæo* in Florilegio sub ejus nomine afferuntur, & cum Cod. MS. prorsus consentiunt, dubitare nos non patiuntur. Præterea & stilum & multiplicis lectionis copiam, ingeniumque & doctrinam Plutarchi

tarchi non minus ex hoc opusculo quam ex ceteris ejus scriptis prudens lector perspiciet: quemadmodum & passim ad disputationes suas contra Stoicos provocat. *Pompejum Caimum*, Medicum Patavinum, in libello suo de Nobilitate locum ex isto Plutarchi afferre, qui in MS Græco non extet, in præfatione monet Noster, & hinc suspicatur, *Caimum* pleniori forte exemplari usum esse. Sed postea idem intellexit, *Caimum* ipsam Ferroni versionem, in qua iste locus legitur, tantum adhibuisse. Opusculum ipsum nonnulla ex libris veterum deperditis loca non contemnenda & interdum longiora affert, quæ harum rerum studiosis & intelligentibus placebunt. Ita p. 249 locus extat *Lycophronis Sophista* contra nobilitatem, *Aristodemi* cujusdam contra eandem objecta p. 214 sqq. *Cbryssippi* varia, quorum Index mentionem facit. In notis luculentis Editoris complura exstant, quæ varia antiquitatis momenta, Scriptores veteres, & Græcam linguam ita illustrant, ut continuationem laboris hujus, quæ promittitur, avide expectemus.

**POGGII BRACCIOLINI FLORENTINI Historiæ de varietate fortunæ Libri quatuor, ex MS. codice bibliothecæ Ottobonianæ nunc primum editi, & notis illustrati a DOMINICO GEORGIO. Accedunt ejusdem Poggii Epistolæ LVII, quæ nunquam antea prodierunt.**  
Omnia JOANNE OLIVA, Rhodigino, vulgata.

Lutetiæ Parisiorum, typis Ant. Urb. Costelier, 1723, 4.  
Alph. I pl. 18.

**E**Ditioni hujus Operis, nondum antea typis exscripti, occasionem dederunt *Novæ literaria*, A. 1720 una cum hisce *Actis eruditorum* Lipsiæ nostræ edita p. 84 sqq. Cum enim ibi Collega noster perindustrius, Cl. Heumannus, codicem hujus Operis MS. quem Gottingensis civitatis Archiater, Cl. Barnstorffius, possidet, haud indiligenter descripsisset, indeque haustam ejus rei mentionem Romani legerent in *Bibliotheca Germanica*, quæ per aliquot annos

annos Gallico sermone edi consuevit; statim Leonardus Adamus, qui alium ejusdem Operis codicem MS. Romæ latere in Ottoboniana bibliotheca sciebat, in animum induxit, editione ejus typographica sibi devincire literarum cultores. Is vero cum paulo post susceptum hoc consilium vita excessisset, provinciam hanc adit doctissimus Vir, Dominicus Georgius, Eminentiss. Card. *Imperialis* Bibliothecarius, ac simul annotationes in Poggium conscripsit singulari industria. Quibus confectis edendi operam commisit Cl. Olivæ, qui ex urbe mundi olim domina Lutetiam delatus, splendida ac nitida hac editione, quam inscripsit Serenissimo Principi, Cardinali ROHANIO, beavit orbem literatum. Hæc, quæ diximus, ipse nos docet Oliva in Præfatione, quam Præfatio Cl. Georgii excipit, præclara nonnulla proferentis historiam librorum Poggii illustrantia, ac præterea docentis, quartum præsentis Operis librum separatim jam olim editum fuisse circa annum 1492 sub titulo *India recognita*. Idem Georgius altera Præfatione, quarto isti libro præfixa, docet, eundem Poggii librum quartum jam dudum conversum fuisse in Lusitanicam linguam, pariterque lingua Italica donatum exstare in primo Tomo *Itinerum* a Joanne Baptista Ramusio quondam emissorum. Ceterum ut paucis exponamus argumenta Poggiani hujus Operis, Nicolao V Papæ dicati, libro is *primo* Romanæ urbis imperii que occasum tercio dicendi genere deplorat, atque hac occasione reliquias Romanæ magnificentiæ perditigenter describit. Hic igitur antiquitatis curiosi maxima cum voluptate cognoscent prisca monumenta, Poggii ævo adhuc Romæ residua. Deinde de natura *fortune* Philosophorum sententias recitat & expendit Poggius. Hinc de Tamerlane quædam narrat, addens, se cum quibusdam de eo locutum esse, qui in Principis illius castris versati fuerint. *Secundo libro* exempla producit multorum sua ætate a fortuna afflictorum usque ad obitum Martini V Papæ. Describit hic miserabilem exitum Richardi II Angliæ Regis; tristem fortunam regni Galliæ sub Carolo VI; casus acerbos Regi Cypri & Neapolitanis Regibus importatos; Balthasaris Cossæ, qui sub nomine Joannis XXIII Papa fuit, infortunatissima fata; multorum denique Italiæ Principum historiam,

p. 124.

riam, qui illo ævo lubricitatem fortunæ experti sunt. Non est dubium, jucunda lectu hæc omnia fore historiz studiosis, cum sui sæculi historiam illustret Poggius, & ea persequatur copiose, quæ se vivo ac veluti in conspectu suo acciderunt. Similis est *liber tertius*, quo narrat exempla inconstantis fortunæ ea, quæ sub Eugenio IV Papa vidit Italia. Hic ipsius Eugenii historiam fuse describit, vix ullius Pontificatum tantam provinciis Romanæ Ecclesiæ vastitatem & calamitatem attulisse, diserte scribens. Qua occasione etiam brevem exhibet & elegantem historiam Concilii Florentini. *Quarto* denique *libro* describitur Nicolai cujusdam Veneti *Iter Indicum*, ac pleraque eo tempore nova atque inaudita narrantur, quæ ex ipsius Nicolai ore exceperat noster Poggius. Ad Notas quod attinet, a Cl. Georgio his libris subjectas, primus liber egregie illustratur annotationibus antiquariis. Sequentium duorum historias uberiori luce perfundit idem, subinde etiam errores Poggii aliorumque corrigit historicos. Nec *quartus* liber prorsus caret annotatiunculis Georgianis. Ceterum cum Romæ quinquaginta septem Epistolæ Poggii, nondum illæ quidem editæ, deprehenderentur, Cl. Editor, qui simul testatur, Florentiæ ducentas circiter alias asservari, pariter ineditas, hac occasione eas protrahendas duxit in publicum. Fateri autem cogimur, fecutum esse Editorem codicem admodum mendosum. Ipse quidem nonnulla correxit: at plura reliquit in emendata. E. g. *Epist. I lin. 6* scribendum erat *legerunt*; *lin. 14 at, cum*; *lin. 16 scribo*; *lin. 32 ut-monsret*; *lin. 37 Atque hæc*. Ut ex his epistolis excerpamus potiora, *Epist. 13 & 14* scribit Poggius, se Dialogum composuisse *contra avaritiam*, sed non audere eum publicare, ne quis eum in se scriptum putet, qui possit proscribere. De eodem Dialogo disserit *Epist. 20*. *Epist. 30* dicit, quosdam Livii libros ineditos alicubi servari. Ceterum cum Laurentius Valla, quocumque intercessit Poggio, quædam loca harum epistolarum in *Antidoto* suo vellicet, quasi minus Latine scripta, Cl. Editor loca Vallæ in margine indicavit. Quæ nunc subijcimus, cum Editori Poggiani Operis, tum ceteris Poggii studiosis haud ingrata fore, confidimus.



C. A. H. Emendationes libri primi *de varietate fortunæ*  
e codice MS. Barnstorfiano.

Collatione facta Barnstorfiani codicis cum Ottoboniano, alterum alterius opem subinde poscere deprehendi. Multa enim rectius scripta exstant in Ottoboniano: multa vicissim in Barnstorfiano. Non credo opus esse, ut loca Barnstorfiani mendosa hic recitem. Illud gratum spero futurum lectoribus, si hoc loco exhibeam vitiosa Ottoboniani loca, quæ e meo codice oportet emendari. Scribendum igitur p. 2 lin. 19 *plurimum varios atque prophetas variosque*; lin. 27 *ut plurimum* pro *plurimum*; p. 3 lin. 13 *vidimus, varie eorum* pro *vidimus eorum*; p. 4 lin. 4 *censeo, æte aspernandam* pro *censeo aspernandam*; p. 6 lin. 9 *suam pro sui*; p. 7 lin. 15 *asseveret* pro *assereret*; p. 8 lin. 6 *sculptum* pro *scriptum*; lin. 7 *atque admodum* pro *atque adeo*; lin. 15 *et M. Lepidum M. F. cos.* pro *et M. F. cos.*; p. 9 lin. 16 *legenda* pro *legendas*; lin. 23 *incuria* pro *injuria*. Sic & p. 25 *fortunæ negligentia*; p. 17 lin. 13 *populo* pro *populis*; lin. 16 *ab stultitia* pro *ob stultitiam*; p. 26 lin. 10 *estimata* pro *existimata*; p. 28 lin. 24 *Nam pro banc*; p. 29 lin. 4 *vendito* pro *vendit*; lin. 15 *imperatoris* pro *imperatoris*; lin. 27 *faciat, cognosce* pro *faceret, cognosco*; lin. 30 *fors* pro *fors*; p. 30 lin. 18 *tutissimum est* pro *tutissimum*; p. 32 lin. 16 *eoque magis* pro *eaque magis*; p. 33 lin. 6 *regatur* pro *agatur*; lin. 9 *Stultis - adulatur - trahit* pro *stultis - eam adulari - trahere*; lin. 26 *trudit* pro *trahit*; lin. 36 *bello* pro *belle*; p. 35 lin. 5 *ac virtuti* pro *aut virtuti*; p. 36 lin. 2 *tanta bis fide* pro *tantaque bis fides*; lin. 9 *cum illis prioribus* pro *illis prioribus*; p. 38 lin. 9 *subegit* pro *subiecit*; lin. 11 *nihil denique* pro *nihilque*; lin. 29 *efastigio* pro *a fastigio*; p. 39 lin. 21 *an et externa* pro *an externa*. Subiicio unius atque alterius loci, utroque in codice depravati, emendationem, quam probatum iri cordatioribus, vix dubito. Igitur p. 3 lin. 6 legendum *tuis me cohortationibus*; p. 25 lin. 16 *fit, & lin. 26 altricem*; p. 36 lin. 16 *evexit*. P. 27 lin. 17 alter codex habet *culpam sui*, alter *culpam suæ*. Mihi totus locus sic videtur scribendus: *confictum putem, sua vitia fortunæ tribuentium*. P. 28 lin. 28 Ottobonianus exhibet: *Utrumque speravit*; meus codex: *Utrumque superavit*, Legendum contendo sic: *Utramque* (scilicet

cet & Galliam & patriam suam, ) *superavit*. P. 30 lin. 12 Barnstor-  
 fianus liber habet *a cesa*, Ottobonianus *a Cesare*. Neutra lectio  
 vera. Emendando huic loco acumen meum non suffecit. Relin-  
 quo igitur eum aliis corrigendum. Libet jam subungere eas scri-  
 pturæ diversitates, quæ non sunt magni momenti, hoc est, ubi  
 utraque scriptura potest ferri, ita tamen, ut mei codicis lectio  
 plerumque videatur sincerior. Priori igitur loco Ottoboniani li-  
 bri, posteriore Barnstorfiani scripturam exhibeo. En ista loca:  
 P. 1 lin. 8 *eujus beneficio. beneficio eujus*. P. 2 lin. 14 *impertuntur;*  
*impertuntur*. Lin. ult. *detrabonitium. detractantium*. P. 3 lin. 11  
*esse majestatem. majestatem esse*. P. 5 lin. 5 *sape. sapius*. P. 9 lin.  
 21 *Hec sola. Hæc sola igitur*. P. 11 lin. 7 *Antonini. Divo Antonii*.  
 Lin. 8 *plures. pluxima*. P. 12 lin. 16 *consumtam. consumtum*. P.  
 13 lin. 12 *monet. movet*. P. 14 lin. 3 *exstructa. exstructas*. P. 15  
 lin. 10 *servitatis. servitit*. P. 16 lin. 5 *superscriptio. superscriptio*.  
 P. 17 lin. 4 *conspicitur. concipitur*. P. 18 lin. 1 *occupata. occupatur*.  
 Lin. 12 *etiam ipsa. & ipsa*. Lin. 15 *a quadam præfecto urbis. a præ-*  
*fecto urbis*. P. 19 lin. 13 *marmoree speciosa. marmore specioso*. P. 20  
 lin. 2 *secundo: a secundo*. Lin. 16 *Hoc videbitur. Videbitur*. P. 21  
 lin. 4 *ancam solam. unam solam anciam*. Lin. 12 *tot tantarum-*  
*que. tot tantarum*. Lin. 24 *vineis. vineisque*. P. 23 lin. 10 *haud*  
*decem. haud ultra decem*. Lin. 23 *Nomentana. Nomentanam*.  
 Lin. 24 *quarta etiam. quarta*. P. 24 lin. 17 *argumentis. multis*  
*argumentis*. Lin. 27 *privatorum. privatorum adificiorum*. P. 25  
 lin. 21 *& philosophis. philosophis*. P. 32 lin. 5 *quorve. quasque*.  
 Lin. 9 *viam dat & præcepta. viam: dat præcepta*. P. 36 lin. 7  
*imperaret, imperitaret*. Duo supersunt, quæ inoneantur, haud  
 indigna. Scilicet p. 20 *obelisci* vocabulo adjunguntur nonnisi fœ-  
 minini generis nomina in meo codice: rectius in Ottoboniano  
 masculina. Denique p. 6 lin. 20 pro *Luciano* meus codex habet  
*Luianio*. Quid si legeremus *Libanio*? Expendendum hoc per-  
 mitto Clarissimis editoribus, Georgio atque Olivæ. Ego vero  
 criticam libri primi perlustrationem hic finio, ceterorum trium  
 librorum variantes scripturas atque emendationes inferurus  
*Pociles meæ Tomo secundo.*

MENSIS MAJ A. M. DCCXXV. 225

CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMANNI  
*Pœcile, sive Epistolæ miscellaneæ.*

*Tomi I Liber IV.*

Halæ, in officina Rengeriana, 1725, 8.

Plag. II.

**E***Pistola prima* primus *Theophsii Antiocheni*, nuper a Celeb. Wolfio editi, liber non solum pluribus locis emendatur, sed etiam a falsi nominis emendationibus defenditur. *Secunda* felicissimus literariorum studiorum status nostri ævi prædicatur, subjuncta eodem de argumento *Oratione*, qua docetur, inde a tempore Lutheri ad nostram usque ætatem in Germania *argenteum* fluxisse literarum sæculum, nostro autem ævo plane *aureum* decurrere cœpisse: quæ aurea literariorum studiorum ætas quamdiu duratura sit, conjectura adjicitur. Facit hac occasione Cl. Autor suum illud Ovidii:

*Prisca juvent alios: ego, me nunc denique natum,  
Gratulor.*

*Tertia* eclogam *Virgilii* decimam partim emendat, partim obscurioribus locis illustrat, addito suo de commentatoribus in illam judicio. Ac profecto multa hic occurrunt, quæ ceteri interpretes non viderunt, cum tamen clarissimam lucem inferant Poetæ verbis. Nec dubitamus, gratum fore humanitatis studiosis, si Cl. Autor pari diligentia reliquas pertractet *Virgilii* eclogas. *Quarta* Theologis exhibet novam interpretationem nominis *Cobeletb*, allatis simul causis, cur ceterorum explicationes non possint admitti pro veris. Primo igitur existimat, *Cobeletb* esse nomen substantivum fœminini generis, & *concionem* sive *cœtum* signare. Deinde subesse docet ellipsin  $\tau\acute{\epsilon}\omega\mu$ , frequentissimam illam apud Hebræos: ut adeo Salomo dicatur  $\tau\acute{\epsilon}\omega\mu$ , hoc est, *concionator*, recteque id nomen reddiderit Græcus interpret *ἐκκλησιαστήν*, Latinus *ecclesiasten*. *Quinto* loco exhibentur *Electa epistolica*, hoc est, Excerpta singularis doctrinæ plena ex Epistolis *ἀνεκδότοις* Velferi, Jungermanni, Tobix Adami, Bersmanni, Ducxi, Gruteri, Putschii, Georgii Remi, Rittershufii, Savillii, Scaligeri, Schegkii, Andreæ Schotti, Seberi, Sileri,

Ff

beri,

beri, Sylburgii, Weizii, Henrici Wottonii, Zinzerlingii. Gratissimæ omnino eruditæ futuræ sunt hæc epulæ. Multa enim hic occurrunt, quæ summa cum voluptate et maxime legent, qui historiam colunt literariam. Ceterum hæc Excerpta epistolica Cl. Autor accepisse se gratus profitetur a Francofurtensi illo Peirescio, *Uffenbachio*. Sextum locum tenet Dissertatio *de doliari habitations Diogenis Cynici*, a Jac. Hafæo, Viro clarissimo & lugentibus omnibus bonis reip. literariæ non ita pridem erepto, composita. Is scilicet vetustam de Diogenis doliæ narrationem contra Cl. Autorem nostrum, qui eam in *Actis suis Philosophorum* in fabularum censum rejecerat, defendendam hic suscepit, omnesque ingenii solertissimi nervos intendit, ut tot scriptoribus sua constaret fides. Ac ipse Cl. Heumannus fatetur, causæ huic non potuisse contingere patronum doctiorem. Ceterum cum sententiam suam judicaret non eversam esse oppositis a Cl. Hafæo rationibus, responsionem hic suam exponit: qua primo urget eorum scriptorum silentium, qui, si vera esset ista narratio, & scivissent eam, & tot oblatis occasionibus nequaquam reticuisissent. Deinde ex loco quodam Senecæ eruit inveteratæ fabulæ originem. Cumque Hafæus persuadere studuerit, olim in Græcia usitatissimum fuisse, ut pauperes habitarent in doliis, Noster singula ejus argumenta expendit ac refellit. *Octava* dissertatio, *de fulminibus politicis* inscripta, considerat heroes illos, qui improviso in vicinos facto impetu tam latam edidere stragem, ut ubique victores omnia summo terrore impleverint. Talibus *fulminis* appellationem olim inditam fuisse, postquam exempto Scipionis, Cæsaris, Hannibalis, Bajazethis, Ptolemæi Cerauni demonstravit, alios hujus generis Principes commemorat, Alexandrum M. Attilam, Tamerlanem, Scanderbegum, Gustavum Adolphum, aliosque. A politicis his fulminibus ad ecclesiastica descendens, hæc in salutaria & pestifera dividit, prioris generis exemplum exhibens Lutherum, posterioris Muhamedum. Ultimo loco literaria producit fulmina, hoc est, summos viros, qui summis viribus barbariem sui sæculi adorti ea usi sunt felicitate, ut philosophiæ omnibusque bonis literis suis redditis sit vigor, suus honos. Laudat hic Erasimum, Huttenum, Pufendor-

fendorfium, atque florentem adhuc Thomafium. Hinc de fulminibus his politicis, ecclesiasticis & literariis philosophicam subjicit meditationem, tanquam Specimen aliquod tractationis historiarum pragmaticæ. *Nona* Differtatio Tacitum illustrat, apud Germanos scribentem *viros pariter ac feminas ignorasse literarum secreta*. Noster verba hæc de amatoris quidem capit literis, sed simul omnem literarum usum Germanis a Tacito denegari contendit, hanc verborum ejus exhibens paraphrasin: *Noli putare, Germanos Romanorum more epistolis uti amaris interuentiis. Imo vero tantum abest, ut hoc modo amorem inter se concilient & alant, ut non femina solum, qua quidem & Roma pertenuem literis operam dant, sed etiam viri literas exarare amatorias, clandestinoque uti epistolarum commercio, prorsus nesciant.* Decima eademque ultima hujus libri differtatio *Paulum Apostolum* exhibet *insania reum, Actor. XXVI, 24.* Primo igitur multis exemplis ostendit, sapientissimos homines omni ævo accusatos fuisse *τῆς μωρίας*. Deinde verba Festi, Paulo dicentis: *Insanis, Paule*, molliorem in sensum interpretatur, ut is tantummodo imbecillitatem mentis & inopiam judicii Apostolo objecerit. Affert eam in rem parallelum locum ex *Actor. XII, 15*, ubi, qui, ancillam ineptire & aniliter errare, dicere volebant, ita eam compellant: *Μωρῶν*, quod Germani nostri hunc redderent in modum: *Du bist ein Narre, du bist nicht klug.*

Schauplaß der Wasser, Künste.

hoc est,

**THEATRUM MACHINARUM HYDRAULICARUM**, Autore **JACOBO LEUPOLDO**, Mathematico & Mechanico, Regi Borussiae a Consiliis Commerciorum, diversarum Societatum Scientiarum Sodali.

**Tomus I.**

Lipsiæ, sumptibus Autoris, 1724, fol.

Alph. 2 Tabb. æn. 53.

F f 2

Primo

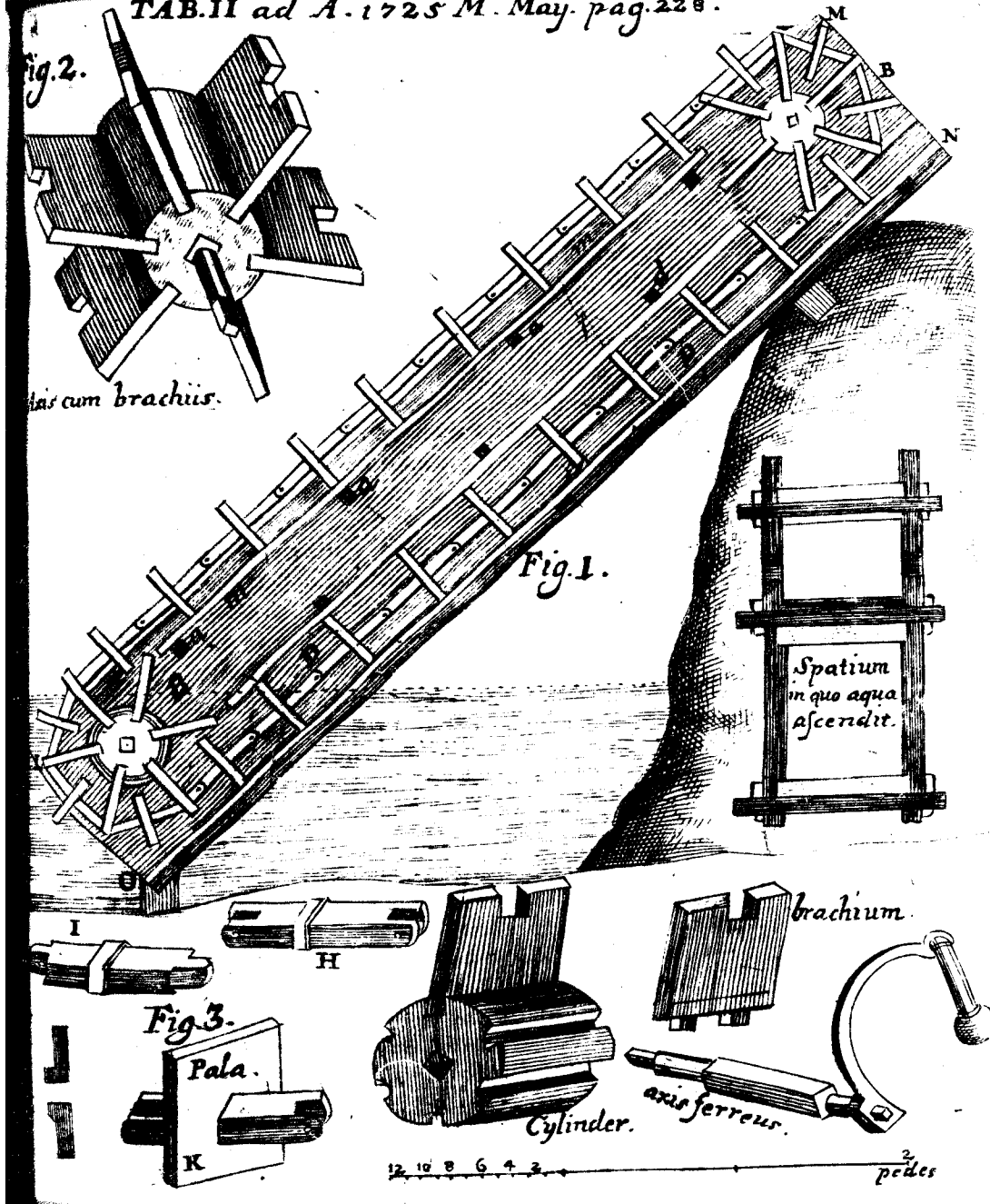
- PRimo hoc machinarum hydraulicarum Tomo describit Cl. Autor omnes machinas & apparatus reliquum omnem aquarum elevandarum. Orditur ab instrumento simplicissimo, siphone, cujus varia genera recenset, quorum usum demonstrat. Eminent hic siphon Würtenbergicus *Reisleri*, de quo alibi dictum in his Actis. In ejus vertice antliam extractoriam applicare docet Cl. *Leopoldus*, ut aqua inde altius elevetur. Siphonem excipiunt varia instrumenta, quorum ope homines aquam ad mediocrem altitudinem elevant. Sequuntur machinæ illis ægnatæ, hominum vi agitandæ, quæ multiplex præsertim vechis applicatio peperit, & quædam magis compositæ aquarum vi movendæ junguntur. Plurimum de industria collocat in describendis variis rotarum speciebus, quibus aquæ ad diversas altitudines elevantur, ubi inter alia *rata Bremensis* descriptionem *Sturmsianam* reperies, additis nonnullis in eam animadvertionibus, & data occasione de Opere Gallico, quod Lugduni Gallorum A. 1719 in 4 sub titulo: *Recueil d' Ouvrages curieux de Mathématique & de Méchanique, ou Description du Cabinet de Mr. Grolliere de Serviers* prodit, monet, et si ingens machinarum multitudo in eo describatur, paucas tamen in earum numero esse, quæ aliquid singulare habeant & usui esse possint. Miratur itaque *Leopoldus*, cur Galli & Diariorum compilatores tantopere illud deprædicarint. Progreditur a rotis ad cochleam *Archimedis*, cujus non modo descriptionem ex *Vitruvio*, sed propriam quoque & Batavorum constructionem docet, inquirens una in diversos modos eam commode movendi, & illorum lapsum corrigens, qui eadem ad condendum perpetuum mobile uti voluerunt. Vidit *Berolini* illius loco aliam adhiberi machinam, quæ cum nullibi adhuc descripta extet, placet ejus sectionem orthographicam una cum partium quarundam delineatione scenographica hic exhibere. LMNO repræsentat unam ex asseribus lateribus, ex quibus tubus secundum longitudinem LM adæptus constat, qui machinam sustentat. In BB sunt axes palis ligneis instructi, quas Fig. 2 monstrat. DD est tubus, intra quem tabulæ K decenti ratione, ut in H & I videre est, inter se connexæ ascendunt aquam elevantes. Denique mm est planum, in quo tabulæ istæ rursus descen-

Tab. II.

Fig. 1.

2.

3.







descendunt. Tubus apertus seu arca tignis transversis a & d firmatur. Huic machinæ Cl. Autor sociam jungit aliam, quæ a Batavis usitata constat rota vi venti circumacta & palis suis aquam ad semidiametri altitudinem propellens. Sequuntur variæ species machinarum, aquam ope sitularum catenis vel funibus inter se connexarum elevantium: quæ Autori nostro parum probantur, etsi medelam afferre tentet incommodis, quibus vulgo premuntur. Etsi tollenones sint machina admodum vulgaris; attamen non utilitate modo sua sese commendat, verum etiam varia applicatio amplam differendi materiam Nostro præbet. De rosariis paucis agit Autor, quæ mediantibus globis coriaceis catena inter se connexis intra tubum ligneum aquam elevat, propterea quod affricus ingens machinæ hoc genus parum commendat. Majorem vero operam impendit variis antliarum speciebus describendis, quarum non modo major est usus in praxi hydraulica, sed circa quarum constructionem plurima quoque notanda veniunt, si earum perfectio curæ cordique fuerit. Describit præterea aliquot species suctoris & pressoris rotatis, qualem a *Papino* inventum exhibuimus in Actis A. 1689. Hinc jungit machinam aliam, quæ aquam forcipum quodam genere elevat. Ex Transactionibus Anglicanis A. 1722 transcribit descriptionem novæ cujusdam antliæ, in qua argentum vivum emboli vicem subit, inventæ a *Josua Haskin*, sed post mortem ejus cum publico communicatæ a *Desaguliero*. Ceterum ostendit, machinam hanc, etsi ingeniosam, in nostris metallifodinis nullius esse utilitatis, in quibus aquæ magna copia ultra altitudinem 78 pedum elevanda; ut communiter adhibeantur cylindri, quorum diameter 12 digitorum. Sane calculo subducto monstrat, in solum argentum vivum faciendos esse sumtus 4500 imperialium, ut antlia *Haskiana* uni cylindro substitui possit. Denique colophonis loco inventa quædam hydraulica & mechanica commemorat, quæ publico pretio redimenda obtulerunt schedis vel manuscriptis, vel typis descriptis, Anonymus quidam, *Joannes Michael Backius*, *Nicolaus Molwizius*, *Fridericus Gerockius*, *Joannes Jacobus Brückmannus* & *Joannes Henricus Weberus*. Enimvero magnifica illa promissa vel manifestam absurditatem involvunt,

c. 6. 7.

8.

9.

10. 11.

12.

13.

14.

15.

16.

monstrante *Leopoldo*, vel lucri cupidini proportionantur, si non omni effectu destituitur inventum.

**INSTITUTIONES PHILOSOPHIÆ WOLFFIANÆ, in usus Academicos adornatæ, opera LUDOVICI PHILIPPI THUMMIGII, Professoris Philosophiæ ordinarii, Reg. Soc. Scient. Bor. Sodalis.**

*Tomus prior.*

Francofurti & Lipsiæ, in Officina libraria Rengeriana, 1725, 8.  
Alph. I plag. II Fig. 22. 71.

**S**istimus hic Tomum priorem Institutionum *Philosophiæ Wolffianæ*, quas ad prelium parari a Cl. *Thummigio* in Actis anni superioris p. 409 monuimus. Complectitur is philosophiam theoreticam universam, quam in Meditationibus Logicis, Metaphysicis, Physicis & tribus Experimentorum tomis proposuit Philosophus. Nimirum primo loco comparet *Logica*, seu philosophia rationalis; secundo *Ontologia*, seu philosophia prima, Metaphysicæ pars prima; tertio *Cosmologia generalis*, Metaphysicæ pars secunda; quarto *Psychologia*, Metaphysicæ pars tertia, in *empiricam* & *rationalem* divisa; quinto *Theologia naturalis*, Metaphysicæ pars quarta; sexto *Philosophia experimentalis* & tandem ultimo *Physica* seu philosophia naturalis. *Logicam* dividit in duas partes, theoreticam atque practicam. In *theoretica* tres mentis operationes, notio cum usu vocum, iudicium & ratiocinatio ita explanantur, ut appareat, *Logicam artificialem* non esse nisi distinctam *naturalis* explicationem. In practica monstratur usus Logicæ in inveniendis tum notionibus, tum propositionibus, tum demonstrationibus mathematicis similes extra Mathesin; in veritate inventa dijudicanda; in libris dijudicandis & legendis; in convincendo denique, refutando & disputando. In *Ontologia* præmissis principiis contradictionis & rationis sufficientis, inde notiones generales distincte evolvuntur, quæ obscuratæ potius, quam explicatæ fuerunt a scholasticis.

cis, maximam quoque partem prorsus neglectæ, & inprimis de ente composito & simplici ex professo traduntur, quæ in physica & psychologia usum amplissimum habent, proprietatibus utriusque ex ipsis compositi atque simplici notionibus deductis. In *Cosmologia generali* primum exhibetur definitio mundi in genere & plures inde conclusiones de mundo materiali deducuntur, prædicata inprimis transcendentalia demonstrantur. Explicatur deinde, in quoniam essentia & natura corporum consistat & quæ hinc pendeant affectiones. Demonstrantur ex rationibus metaphysicis leges motus, quas tanquam axiomata sumunt Mathematici regulas conflictus corporum demonstraturi, advocatis in subsidium, quando opus fuerit, experientiæ principii. Cum enim non sint absolute necessariæ, ex solis notionibus prorsus a priori deduci nequeunt. Traditur differentia inter naturale & supernaturale, quod miraculum appellari solet. Inquiritur in elementa rerum materialium eorumque diversas a prædicatis corporum proprietates. Tandem de perfectione & ordine universi cursuque naturæ instituitur tractatio. In *Psychologia empirica* traduntur ea, quæ de anima hominis a posteriori innotescunt, & quæ tanquam principia demonstrandi a priori praxes logicas atque ethicas usurpantur a Philosopho. Sect. 1 de animæ existentia disquiritur & inprimis docetur, qua evidentia eadem nitatur. Sect. 2 de facultate cognoscitiva agitur, quæ in partem inferiorem atque superiorem dispescitur. Ad partem inferiorem refertur sensus, imaginatio, facultas fingendi, memoria, oblitio, reminiscentia, ad superiorem attentio, intellectus, ejus profunditas atque acumen, facultas abstrahendi, judicandi, ratiocinandi, ars inveniendi, ratio. Sect. 3 expenditur facultas appetitiva, ejusque tum pars inferior, appetitus sensitivus & averfatio sensitiva, (ubi etiam voluptatis atque doloris & displicentiæ habetur ratio) indeque oriundus affectus seu passio animi diversi generis, atque status servitutis; tum pars ejusdem superior, appetitus rationalis seu voluntas & averfatio rationalis seu noluntas, atque libertas. Denique Sect. 4 commercium inter mentem & corpus statuminatur. In *Psychologia rationali* Sect. 1 de essentia & natura animæ agitur, & inde Sect. 2 a priori redditur ratio  
cum

cum eorum, quæ de facultatis cognoscitivæ parte inferiori a posteriori observantur, tum illorum, quæ de ejusdem parte superiori in empirica docentur. Similiter Sect. 3 ex eodem fonte derivantur rationes cum eorum, quæ de facultatis appetitivæ parte inferiori in empirica traduntur, tum illorum, quæ in eadem de ejusdem parte superiori annotantur. Sequitur Sect. 4 explicatio commercii inter mentem & corpus tum secundum systema influxus physici, tum secundum Systema adfidentix seu causarum occasionalium, tum denique secundum Systema harmonix præstabilitæ. Prudenti autem consilio Cl. Autor hanc doctrinam a reliqua tractatione separavit, ut liquido appareat, tractationem de anima, quam Cl. *Wolffius* sive a posteriori, sive a priori instituit, esse a systemate harmonix præstabilitæ independentem, cum adversarii contendant, universam ipsius philosophiam esse in prævium sensum detorquendam, propterea, quod affirmaverit, systema harmonix præstabilitæ solum commercium inter mentem & corpus rationali modo explicare & esse notionibus, quas de corpore & anima habemus, ordinique naturæ conforme. Denique Sect. 5 de immortalitate animæ, de spiritu in genere & unione spiritus nostri cum corpore atque animabus brutorum totidem distinctis capitibus tractatur. Notatu vero dignum est, quod in solo systemate harmonix præstabilitæ *unio naturalis* non sit vox, cui nulla respondet idea, seu sine mente sonus, quoniam in eo anima non est indifferens ad unionem cum quolibet corpore, ut in ceteris systematibus, sed per naturam suam & naturam corporis ad unionem cum hoc præcise corpore destinatur. In *Theologia naturali* agitur de existentia Dei & attributis cum eadem connexis, de intellectu divino & attributis inde pendentibus, de voluntate atque attributis ad eam relatis, de attributis, quæ per antecedentia demonstrantur, atque de operibus divinis. In *Philosophia experimentalis* reperiuntur Sect. 1 experimenta hydrostatica de æquilibrio fluidorum, de pressione fluidorum, de gravitatione corporum in fluido & motu hinc pendente; Sect. 2 experimenta aerometrica ope antliæ pneumaticæ potissimum instituenda de proprietatibus aeris, ejusque effectibus variis; Sect. 3 experimenta & observationes meteorologicæ ope barometri,

metri, thermometri, monometri & hygrometri, nec non æolipilæ & hyetometrorum capienda; Sect. 4 experimenta circa qualitates sensiles, veluti calorem, frigus, ignem &c. Sect. 5 experimenta optica de lumine, coloribus, vitris opticis, speculis, microscopiis cum observationibus microscopicis. Sect. 6 experimenta physica miscellanea de magnete, de sono, de corporum poris, de animalibus in vacuo; Sect. 7 experimenta statica de æquilibrio, mechanica de regulis motus, hydraulica de motu fluidorum cum a gravitate, tum a vi aeris pendente. Denique in *Physica* parte prima de corporibus eorumque affectionibus in genere agitur, nimirum de proprietatibus corporum generalibus, de differentia eorundem a materia cohærente constante profecta, de differentia a materia variabili & interlabente manante. Parte secunda occurrit contemplatio mundi universi, ubi de corporibus mundi totalibus in genere, tum de Sole, Luna & planetis, stellis fixis atque planetis in specie demonstrantur, quæ certa observationum fide nituntur, mundanique Systematis redditur ratio. Parte tertia considerantur Telluris corpora partialia. Præmissa telluris contemplatione generali agitur de aere, vento, tempestatibus fixis atque vagis, de meteoris aqueis, nebula, nubibus, rore, pruina, pluvia & grandine; de emphaticis, iride, halonibus, parheliis & paraselenis phænomenisque agnatis, de fulgure ac tonitru aliisque meteoris ignitis, aurora inprimis boreali, de aqua, de terra & fossilibus. Parte quarta de plantis seu vegetabilibus exponitur structura plantarum, & per eam declaratur earundem vegetatio, vita, mors & generatio. Parte ultima, quæ est de œconomia animali, explanatur nutritio, sensitio, motus, generatio, vita & mors animalium atque hominum. Concinna brevitate complexus est Cl. Autor, quæ in operibus suis prolixius exposuit Philosophus, ita ut definitiones & theses *Wolfianas* retinuerit, subinde tamen nova ratione inter se connectere studuerit, ut & in compendio cohærent, quæ in ipso opere justa inter se connexionem unum veluti corpus constituunt. Cum opera Philosophi singula in his Actis uberius recensuerimus, inutile foret, ipsorum dogmatum inire rationem. Sufficit igitur ex præfatione recensuisse rationes, quæ Cl. *Thümmigium* per-

moverunt, ut institutiones sermone Latino conderet. Consulere nimirum studuit juventutis Academicæ utilitati, quibus sese Philosophia *Wolfiana* commendat accuratis terminorum definitionibus, exquisitissimis experientiarum evolutionibus, limatissima in judicando acie, felicissima in inveniendis sagacitate ac genuino in demonstrando rigore, propterea quod volumina Philosophi majoris sunt molis, quam ut ad lectiones Academicas intra definitas temporum periodos absolvendas debita accuratatione adhiberi queant, stylo præterea puro conscripta, ipsis terminis technicis apud Latinos autores sapius barbariem præ se ferentibus ad genium linguæ vernaculæ compositis, ut subinde ad verba hæreant atque difficultates neccant tanta linguæ teutonicæ capacitate minime instructi. Accedit, quod in plerisque Academiis Latino idiomate utantur docentes. Ceperat id consilium, cum a Potentissimo Borussiae Rege Professio Philosophiæ ordinaria in Academia Halensi ipsi fuisset collata. Sed cum deinde Philosopho, ut Noster ait, insidias struerent adversarii ad fortunas ejus funditus subvertendas, novas hinc sibi rationes enatas esse fatetur Cl. *Thimmigius*, cur consilio exequendo omnem applicaret operam. Nimirum cum periculosissimas fingerent theses, quas Philosopho maxime invito ac omni modo easdem detestanti sub causæ Dei titulo obtruderent, ipsimet gloriantes, istis allatis Systema ejus in contradictionum chaos degenerare, quod alias pulcherrimo consensu omnium sese commendat; ad retundendos immanes clamores ad externos quoque disseminatos, quibus *Wolfiana* scripta evolvere non datur, non alio remedio opus esse arbitratur, quam ut theses *Wolfianæ* justo ordine inter se connexæ æqua lancis trutina expendantur. Atque id in frontispicio libri indicat cygnus ab anatibus strepentibus conspurcatus, sed suis se undis abluens. In Tomo posteriori, quem nunc prelo parat, continebitur Philosophia practica, quam *Wolffus* in Meditationibus Moralibus & Politicis proposuit. Rogat autem Cl. *Thimmigius* Lectorem, ut in perlegendis iis, quæ perpetua connexionione inter se cohærent, & ab omni superfluo verborum ornatu libera sunt, animum lento gradu progredi & ad quælibet verba suo ponderanda sensu subsistere jubeat, ne sibi exemplo adversariorum

fariorum *Wolfsi* fingat, quæ ab ejus mente multis distant parafangis, præfertim si eo animo ad lectionem accedat, ut dogmata periculosa quærat.

**GE. FRIDERICI RICHTERI DE NATALIBUS Fulminum Tractatus Physicus.**

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. filium, 1725, 8.

Constat 8 plag. & tabula ænea.

**E**Rudita disquisitione digna novaque & oppido curiosa est sententia, quam hoc libello ornare & propugnare instituit Cl. Autor, Collega noster solertissimus, idemque rerum physicarum & mathematicarum scientissimus. Erat una omnium, nec Physicorum modo consensu, sed generis humani experientia propemodum quotidiana comprobata opinio, e nubibus generari tonitrua & fulmina, de super jactari tela fulminea. Hæc in præsentî libello non ut minus firma laceffit, sed omnino convellitur & penitus evertitur, ostenditurque, prope terram, in aere inferiori, atque adeo in ipsis locis fulguratis, pleraque oriri fulmina, ita scilicet, ut e terra emissæ exhalationes sulphuræ, nitrosæ, aluminatæ, hinc inde collectæ atque opportune mixtæ, eodem fere exemplo inflammentur, ut aurum fulminans, ut phosphorus Hombergianus, ut multa alia chemicorum arte præparata. Omnem Tractationem tribus partibus absolvit Autor, quarum una sententiam & argumenta illustris Maffei, Marchionis Itali, qui primus illud dogma defendit, exponit, illustrat ac confirmat; altera suggerit rationes quasdam novas; tertia objectiones & difficultates solvit. Et Maffejus quidem in Epistola ad V. Cl. Ant. Vallisnerium, operibus, quæ titulo, *Rime e Prose del Sig. Scip. Maffei* Venetiis 1719 prodierunt, inserta, provocat ad proprios sensus & luculentissimam experientiam. Nam cum aliquando per Etruriam iter faciens in castellum Lunensis agri diverteret, quod *Fordinuovo* appellatur, coorta paulo ante tempestate pluvia & fatis turbulenta; tum vero nova ipsi res planeque improvisa accidit. In ipso nempe conclavi, ubi cum aliis confederat, pavementum versus, ante oculos Maffei repente nascitur flam-

flammula vividissima, e caeruleo subalbicans: quæ cum exiguo temporis momento constitisset, motu saltim intestino agitata, tum, velut tenui exerta lingua, paullo propius ad confidentes hospites accedit, iterumque aliquantisper insistit atque ampliat, eodem plane modo, uti ab incenso pulveris pyrii cumulo ad alium cumulum modice distantem, intercedente ferie quadam pulveris confimilis, celeriter propagari ignem observamus. Inde supra humeros Maffei extento radio, in sublime fertur; calcis quædam fragmenta e fornice decidunt; fit strepitus in superiori contignatione; & puncto temporis fragor & tonitru exauditur. Non absimile spectaculum exorti extra nubes in aere inferiori fulminis, aliquot annis post, obtigit eruditissimo Abbati Lionio, eundemque, cum strenue incredulus esse & obfirmate placitis Maffei resistere in animum induxisset, mox dare manus veritati, & fidem propriis habere oculis coegit. Neque vero mirandum est, rarissime fieri ejus generis observationes. Nam & singularis requiritur loci commoditas, & impavidus animus, & conversus accurate atque opportune illuc ubi fulmen nascitur, obtutus. Quæ vero conspiciunt homines ignobiliores & incuriosi, ab ipsis ut inutilia negliguntur, ab aliis rejiciuntur ut minus tuta fide nixa; denique in literas non relata cum autoribus suis pereant. Interim neque experientias ad Maffeanam & Lionianam accedentes, neque ipsum nomen terrenorum fulminum, res esse antehac plane inauditas, infra Autor noster evincit. Nunc ut cetera Maffei argumenta paucis attingamus, urgentur potissimum illa: Loca terrena aliis alia magis esse obnoxia fulminibus; de fulmine fere nihil videre, qui locum fulguratum circumstant; motu flexuoso atque errante incitari, resiliereque identidem & fatis incomposite replicari fulmina; postremo, plerisque fulminum effectus multo promptius commodiusque e nova hypothesi, quam e doctrina Cartesii aut Gassendi explicari. Atque hæc de prima libelli parte. Sequitur altera, in qua statim ab initio id agit Autor, ut tria potissimum esse loca doceat, ubi nasci fulmen possit; infra terram, juxta, & supra. De fulminibus tonitruisque subterraneis testantur terræ motus, testantur halitus fulminantes in fodinis quibusdam obvii, testantur denique famosi



famosi montium ardores. De singulis hic exempla, testimonia & rationes afferuntur: quo facto ita pergit Autor: *Quemadmodum autem in ipsis specubus subterraneis interdum colliguntur atque succenduntur fulmina, ita fieri nullo modo posse videtur, ut halitus nitrosi, aluminati, ac sulphurei, ubi e tellure fuerint enisi, non aliquando prius maturati inflammantur, quem ascendere in aërem superiorem queant, præsertim si adibus, arbusis, itemque aliis locis ac rebus, ubi sæpe multum materia cognata offendunt, ita vel inhaerint vel obhaerint, ut non nimis prompta sit ipsorum dissipatio: hinc fulmen quod Maffejus vidit; hinc illud quod Lionio est oblatum; hinc reliqua fere omnia, quæ res quasque in superficie telluris sitas adurunt, discutiunt, & late strages edunt.* Adduntur ex Actis Philosophicis Anglicanis, ex Scheuchzero, aliisque autoribus, observationes nonnullæ, quæ profecto haud mediocriter convenire cum Maffejana observatione ac sententia videntur. Quanquam vero cum infra tum prope terram nasci interdum fulmina solent, tamen longe maximam seminum fulmineorum partem e terræ vinculis liberatam, magis magisque evehi, atque in altiori deinceps aëre cum magno sed innoxio tumultu conflagrare non dubitat Autor; in eo diversus ab autore novæ sententiæ, Maffejo, qui universorum præe fulminum origines in vicinia telluris & longe infra nubes collocat, illud tertium genus fulminum in meris fulguribus numerans. Quod vero non modo refellit Noster, sed & fulminum id genus fines ac terminos ita aliquatenus definiri posse censet, ut illam aëris regionem, ubi frequentissime suspendi nubes, præsertim altiores, consueverunt, raro vel attingere vel superare pronuntientur. Jam si naturam nubium consideramus, quæ nihil aliud sunt, quam sublimiores quædam nebulæ, quid iis ad procreandam dejiciendamque flammam ineptius? Si ipsam flammam cogitamus, quid magis incomprehensibile, quam rem adeo fluxam evanidamque posse sic vibrari atque dirigi, ut per liberum aërem trajecta tum collecta maneat, tum vehementiam impetus conservet? Si ad fulmina sereno puroque cælo facta respicimus, quorum complura exempla adducit Autor, quid minus ambiguum, quam nubes ad fulmen procrean-

creandum haudquaquam esse necessarias? Si denique ad intervallum illud temporis attendimus, quod fulgur inter ac tonitru plerumque intercedit, ex quo etiam satis accurate computare licet, quam longe a nobis absit fulminis origo, quid est cur de origine proxima dubitemus, ubi intervallum illud nullum est, ubi uno atque eodem momento aures oculosque ingens fragor & flamma occupat? Et quanquam Maffejanum dogma nullum habet inter Philosophos superiores, quantum quidem constat, propugnatores ac patronum, complures tamen eo pervenerunt, ut parum ab ipsa veritate abesse videantur. Favent sane Autori nostro (ut ipse interpretatur) qui cum Gassendo *fulmen fulmineumve ignem non advenire e nubibus in terram, illamque ferire, ut vulgo omnes opinantur, sed ibi crumpere existimant, ubi effectus ipsi violentissimi eduntur*: favent qui series vaporum fulmineorum a loco fulminis natali ad res quasque fulguratas pertinentes statuunt; sed ut conficti a Gassendo glomeres merito repudiantur, sic alterorum illud unum displicet, quod series suas ad nubes usque extendendas putant. Favent Peraltius, Mariottus, Fabri, quorum hypotheses circa fulminis ac tonitru generationem non præcise nubium præsentiam deposcere, recte annotavit Sturmius: favent qui cum Jo. Clerico, *incensionem fulminis nihil indigere opis nubium*, diserte atque ingenue profitentur: favet celeberrimus Newtonus: favent multi alii. In partes etiam vocat Noster mythologiam veterum, qui Vulcanum de femore Junonis idcirco natum finxerunt, *quoniam fulminum de imo acre nascentium imago est*, quique non uni Jovi, sed & aliis Diis, partim cœlestibus, partim terrestribus atque inferis, manubias seu jactus fulminum asseruerunt: provocat ad celebrata Plinio & Senecæ *fulmina infera, terrena atque atterranea*, quæ partim *e terra crumpere*, partim *in incluso fieri*, partim *ex proxima & turbidiore natura venire pronunciant*: provocat denique ad gemmam antiquam, Causæi, cujus Schema in opere magnifico Antiquitatis explicatæ expressit Montfauconius, ubi Ceres sive Terra spectanda proponitur, cum fulmine in manu & duabus spicis ante pedes. Sed his causa brevitas omittis, ad tertiam libri partem progredimur, ubi expenduntur rationes illæ, quæ imprimis obstare novæ sententiæ

videbantur. Quid enim? nonne ipsis oculis nubes fulminibus gravidas observamus? nonne eas supra horizontem assurgere, nonne sensum appropinquare, nonne scindi identidem & flammam vibrare cernimus? qui sit, ut eo graviora & propinquiora sentiantur fulmina, quo magis ad verticem nostrum accedunt nubes illæ crassæ & squalidæ? & quid tandem in causa est, cur de serena cœli parte aut raro, aut nunquam detonet? His illa reponit Noster: Nubes luridas & opacas cerni, fulminibus gravidas fingi ab imaginatione nostra. Cum fulgur & lumen a nubibus fortissime repercussum, aut aeris a fulminea flamma veluti discissi coruscantes rimas, & signatas igne lineas videmus, continuo colligimus, e nubibus vibrari flammam: sed idem plane effici potest a fulmine in aere paullo humiliore generato. Denique quod nexu satis arcto inter se vincita & velut colligata ut plurimum sunt fulmina & nubes, id ea re fieri ait Autor, quoniam fulmine effervescent, concutitur atque attenuatur aer, ut immixtas sibi aqueas particulas sustentare amplius nequeat; quocirca non a nubibus fulmina, sed nubes potius a fulminibus introduci dicendum esse contendit. Affert deinde ac dissolvit alias nonnullas objectiones, docetque, quam parum fidendum sit vulgaribus fulminum historiis, ubi distincte relatam legitur, quo loco sese insinuaverit fulmen in ædificia vel res alias destructas, item qua progressum via, & qua porta mox elapsum fuerit; perinde ac si comanode & pedetentim permeanti conclavia fulmini comites in itinere adfuissent observatores curiosi. Postremo veterem sententiam cum novo dogmate aliquatenus conciliare commoda quadam interpretatione conatur. Appendicis loco subjiciuntur literæ & observationes quædam huc spectantes ipsius Maffei, Lionii, Pagliarini, aliorumque, in Latinum sermonem conversæ & variis annotationibus illustratæ, ne quidquam desiderent lectores, quod lucem huic argumento fœnerari posse videatur.

#### NOVA LITTERARIA.

V. C. Gottlieb Cortius haud ita pridem Lucanum, locis permultis emendatum, vulgata lectione singulis paginis adnotata, typis tradidit. Cum enim cognovisset, alibi locorum viros eruditos novam ejus Poetæ editionem minari, suam vero, quam variis

riis & bonam partem ineditis doctorum virorum observationibus, ut & vetere Scholiaste nondum vulgato augendam cum maxime adornat, vix proximo anno absolvi posse videret: rationibus suis optime consultum esse putavit, si hujusmodi minorem editionem primo quoque tempore in publicum emitteret. Ita nempe nemini quid surripuisse dici poterit, si quis post ipsum in easdem emendationes inciderit: & apparebit, quid cuique tribuendum sit. Intra unum alterunve mensem prelo liberabitur; quam major illa editio proximo, ut spes est, anno sequetur.

Petropoli in Russia Reverendissimus P. Gabriel Buzinski, Pultaviensis, quondam Kyov. postea Moscovienfis Gymnasii Præfectus, modo Russiacæ S. Synodi Consiliarius, Scholarum atque typographiarum in Russia Protector, & primicerius in Russia Monasterii, quod *Troiza* S. S. Triados & S. Sergii vocant, Archimandrita, &c. qui ante aliquot annos Sam. L. B. de Pufendorf Introductionem in Hist. Univ. in linguam Ruthenam vertit, atque bis Petropoli in fol. & in 8 typis excudi curavit, 1719; Theatrum Historicum M. Wilhelmi Stratemanni Frf. & Lipsi. in 8 impressum, universam Historiam Eccl. & profanam exhibens, e Latina in linguam Slavonicam verti iussit, eaque translatione emendata, typis monasterii S. Alexandri Nevensis prope Petropolin 1724 in fol. cum fig. mandari, addita epistola Dedicatoria ad Augustissimas Majestates M. Russiæ, & præfatione ad Lectorem. In Dedicazione laudatur imprimis Petrus Magnus, Imperator Russiacus, sub cujus auspiciis Russia e tenebris ad lucem scientiarum pervenit, atque Seren. Imperatrix, Catarina Alexievna, mater patriæ, uti norma & exemplar virtutum. In Præfatione vero ostendit utilitatem hujus libri & scopum Versionis, simulque agit de computatione annorum ceterarum gentium inæquali ac diversa a computatione Græca, utpote quæ varia discrimina & difficultates in computatione temporum Chronologis peperit. Hortatur quoque, ut & Protestantium libri (a quorum lectione quondam prohibiti & coerciti fuerant Russi) evolvantur, manibusque terantur. Expectamus brevi versionem Ruthenam Puff. de off. hom. & civis, in qua idem Archimandrita desudat, ut ad captum lectorum Ruthenorum, imprimis studiosæ juventutis in Academia, sumtibus munificentissimi Imp. brevi fundanda, quam fieri potest clarius explicetur.

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsia  
Calendis Junii Anno MDCCXXV.*

A. DE LA MOTRAYE'S TRAVELS.

i. e.

AUBRII DE LA MOTRAYE ITINERA PER  
*Europam, Asiam & partem Africae.  
Volumina II.*

Londini, sumptibus Autoris, 1723, fol.  
Alphab. 10 plag. 8 Tabb. æn. 48.

**A** Vide fuit expectatus hic liber, & Regum etiam atque Principum studiis, ut ex subscriptorum indice præfixo patet, promotus; utrum vero expectationi satisfecerit, nec ne, haud difficulter dijudicabit Lector. Tantum abest certe, ut a rebus nemini adhuc visis, a periculis fabulosa virtute propulsatis, a præstigiis, & quæ sunt alia peregrinationum meteora, ornatum Commentariis suis quæsierit Cl. Autor, ut ea etiam videatur insuper habuisse, sine quibus nec placere diu, nec vivere libri possunt; selectum scilicet argumentorum, penitentiorem rerum cognitionem, errores cavendi curam. Ita nec illi, qui vana mirantur, sibi scripta putabunt hæc itinera, & solidi amatoribus haud probabitur, pleraque vulgaria, multa aliena, manca quamplurima, prout forte in Commentarios temere prius relata fuerant, nunc ad molem faciendam in duo Volumina fuisse coacervata. Tot & tam elaboratæ Romæ pariter ac reliquarum Italiæ urbium descriptiones extant, tam trita sunt imprimis, quæ ad religionem & ceremonias sacras Romanensium pertinent, ut cum talia primo statim loco evolventibus occurrant, in ipsa gustatione fallidii periculum sit lectoribus. Infiniti sunt, qui Constantinopolin, Ægæi maris insulas, Natoliæ Syriæque me-

morabilia, Turcarumque & Græcorum inter Turcas mores & instituta exposuerunt, ut eadem nunc repetens Autor operam ludere videatur. Nonnullos male habebit, cum se primum ex Italia ad Palæstinæ & Africæ littora, hinc per Ulyssiponem in Trapæ monasterium rapi, dein, vix libata Gallicæ aula, in Angliam, ex Anglia in Orientem transportari, inde subito Barcinonem vehi, rursusque Italicæ reddi, paulo post ad Turcas relabi, lustrata porro Tartaria, Germanicæ parte & Hollandia visis, Turcis tertium restitui, illisque demum valere iussis, ab adito extremo Europæ Septentrione ad Angliam denuo contemplandam revocari videbunt. Verum id quidem excusaveris, si dicas, diaria esse, quæ scripserit Autor, vel annales, quod genus, præter temporis seriem, ad alium ordinem haud sit exigendum. Quis autem vel in annalibus diariisque paulo concinnius scriptis ferat inter itinera Turcica nuncios de Regis Hispanicæ morte, Suecorum ad Narvam victoria, Hochstetensi prælio? quasi ab Hellesponti littoribus resonando facta ejusmodi aut veritatem firmiorem aut novam saltem speciem asciscerent. Quisquis tamen hæc non averfatur, delectetur ille *Tom. I capite 7*, cujus titulus Ludovici XIV gesta pollicetur, neque putet, illa plane ab hoc libro esse aliena. Fac etiam non esse. Sed spectata narrationem ipsam. Ante ovum a sterilitate matris eam orditur, mira circumstantiarum implicatione. Cur enim expositionem votorum, pro fecunditate Regicæ conceptorum, dividit Richelii & Mazarinii ad gubernacula imperii constitutio? Porro cum ex ejusmodi principio copiosam Ludovici Regis historiam merito expectet Lector, facili artificio descriptis hic ex opere satis noto 137 nummis historicis, spem suam an videbit impletam? an delusam Verum sunt adhuc alia epifodia, in quibus magis sibi placet Noster, & veremur, ne sibi soli. Dum enim de rerum Anglicarum agitationibus, quas ipse vidit, loquitur, non facta solum, sed &, quod nemo requirat, scripta diversarum partium & colloquia operose recenset, & aliquando, tanquam spiritu raptus, Duci Aurelianensi Dissertatione de Whigismo & Torrisimo parentat, & Elogii vice Galli cujusdam pro Duce Apologiam annectit, inter calidæ potum effusam, ferventem ipsam, Anglosque potissimum adurentem, quos tamen intercedens ipse quasi affusa

T. II c. 4.  
& 16.

P. 247.

frigida, periculo liberat Autor. Imprimis inexpectatum accidit, p. 135-145.  
 Satyram Swiftii, *a Tale of a Tub* inscriptam, prolixius excerpti, &  
 Collini nihil cum reliquis commune habentem *Discursum de fun-* 426.  
*damentis & rationibus religionis Christianæ*, addito etiam præco-  
 nio ingeniosi & eruditi libri, commendari. Sed & inficeta quæ-  
 dam de religione colloquia malleus omissa. Scitum enim profe-  
 cto Turcas & Mythologiæ gnaros & Critico acumine est audire de  
 Textus Ebræi interpolatione querentes, & Anti-Christianismum  
 crepantes, & Apocalypsin cum Alcorano conferentes. Adfunt &  
 quædam negligentius nec sine errore prolata. Eo pertinet, cum  
 scribit, ultra trecentos annos effluxisse, ex quo viris sacris cœli-  
 batus a Pontifice sit inunctus; exemplum Evangelii Marci Vene-  
 tiis asservatum pro Græco venditari; a Præfule Cameracensi Fe-  
 nelonio librum sub titulo, *la pratique de Devotion*, scriptum, eun-  
 demque Romæ damnatum; *παιρηγορίαι* titulum, Sacerdotibus 257.  
 Græcis (vel potius sec. Goarum Metropolit) tribui solitum, æta-  
 tis & prudentiæ maturitatem indicare; Roscoporedoum Regis  
 Bosphorani nomen esse, eum sub Constantino natu minimo re-  
 gnasse, æram urbis conditæ in nummis Bosphoranis signatam  
 fuisse, notas AKX numerum 1079 referre. Si evolvat Lector  
 observationes ejus Historico-Geographicas in reditu ex  
 Turcia per Germaniæ partem factas, deprehendet quædam supi-  
 ne errata, ut, Pragæ S. Nicepovicenum coli; arcem ejus urbis  
 (*Citadelle*) inter Germaniæ munitissimas referendam; Dresdam  
 Metropolin esse superioris Saxoniz & præter propugnacula, qui-  
 bus undique cingitur, pariter arce muniri; Sueciz Regem post  
 pacem Travedalensem cum Rege Poloniz factam, ad eum Dres-  
 dæ visendum venisse; Lipsienfi circulo Ducatum Halensem &  
 comitatum Wettinensem comprehendi; Halam arce munita de-  
 fendi; specus Baumannianæ meatus nil nisi Catacumbas vel *Casa-* 179.  
*tombas*, ut Noster appellat, esse. Porro, unde Monachorum ordo 205.  
 S. Johannis regulæ astrictus eruetur? Quo autore Servium Tulli-  
 um Romæ Consullem fuisse rescivit, quem omnes adhuc Regem  
 crediderunt? Sunt tamen etiam, quæ legentem juvent, & gratiam  
 libro concilient. Talis est historia prægrandis adamantis Medi-  
 cæi, quam non meminimus alibi reperisse. Talis narratio Itali  
 cu-

p. 135-145.

426.

T. I p. 81.

235.

T. I p. 4.

67.

257.

T. II p. 40.

T. II. 176.

177.

178.

179.

205.

278.

T. I 54.

- p. 79. cujusdam Monachi de fraudibus Græcorum ignem cœlestem stato tempore in sepulchro Christi excipientium, ubi in mentem venit illud Juvenalis: *Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?*
92. Talis observatio de *Secretis Petri Apostoli*, libro, quem plerique Coptorum ne nomine quidem tenus norunt; pauci, qui aliquid se scire videri volebant, Nostro dixerunt, archetypum extare apud Abyssinos, eçtypum apud Patriarcham Alexandrinum, unde corruit autoritas *Prateoli*, in Elencho hæreticorum asserentis, Coptos eum librum in Ecclesiis suis legere. Tale indicium fornicum subterraneorum ad aquas servandas Constantinopoli summa magnificentia structorum, qui Sponii, Wheeleri, aliorumque scrutinia fugerunt. Neque injucunda sunt, quæ ad recentiorum Historiam illustrandam passim afferuntur. Ita solennis introitus legati Poloni, post pacem Carolovicensem Byzantium missi, describitur, propterea notabilis, quod sexcenti ejus comites evaginatis gladiis & illis plerique loriceis indui processerint, quibus ad Viennam Turcas exuerant. Quod Comes Oettingensis, ab Imperatore ad Sultanum missus, veste talari usus sit, ea ratio redditur, quod ita controversia de gladio in conspectu Sultani portando facillime vitaretur, cum gladium iste habitus fere prohibeat. Multa passim de Comite Tœckelio occurrunt, quem sæpe in loco exilii sui ad Nicomediam convenit Autor. Id vero præcipuum, quod falso vulgatum fuerit, eum ad Romanensium partes transiisse. Professus est enim ipse paulo ante mortem, se quidem ejus rei spem aliquam sub certis conditionibus fecisse Jesuitis, eam vero nunquam implevisse, testatumque id scripto sua suorumque
- 238 seqq. manibus signato reliquit. Insignis ista rerum inter Turcas mutatio, qua A. 1703, Mustapha remoto, Achmetus adhuc superstes imperio fuit admotus, copiose narratur, ut &, quæ Ferriolio legato Gallico acciderunt, qui, cum satis pro dignitate munus suum per aliquot annos obiisset, denique ob animi, ut aiebant, intemperiem a suis vinculus & in Galliam remissus est.
- 238 seqq. Ad Chotimias (*Chotzim*) a Turcis A. 1713 non aliam ob causam exercitus admotus dicitur, quam quod putarent, Cameneciam sibi vel a Stanislai fautoribus, qui id promiserant, vel ab Augusto Rege, per hanc armorum ostentationem territo, traditum
- iii. Præ-



Præter hæc vero notabilia sparsa hinc inde, tria potissimum sunt argumenta selectiora, unde dignitatem opus hoc habere potest. *Primum* est plena de gestis & fatis Regis Sueciæ, postquam ad Turcas An. 1709 confugisset, narratio, quæ hoc magis videtur fide digna, quod integro triennio apud legatum Holsaticum, Fabricium, interioris admissiois fuit Noster, ab illo Regi commendatus, pro quo & itinera quædam ob causas sæ graves suscepit. Imo in Norvagian secutus est Regem, ab eo per Görtzii gratiam, incertum, quid impetraturus; quæ spes Regis morte subita decollasse videtur. Memorabilia sunt *secundo* & *tertio* loco itinera ad Tartaros circa mare nigrum, paludem Mæotidem & mare Caspium sitos, & in extremam Lapponiam suscepta, quas terras inhospitas summa cum patientia permeasse Nostrium apparet. *Succica* lectores eo fortius alliciunt, quod singularis plane exempli Rex iste fuit, seu fata spectes, seu mentis indolem. Confirmatur hic, quod sæpe fando accepimus, eum Curtii lectionem amasse præ aliis, & Alexandrum sibi non imitandum modo, sed superandum etiam animi magnitudine & expeditionum difficultate, proposuisse. Quid mirum igitur, si heroem, quem in oculis ipse gestabat, a Boilavio naso suspensum ferre non poterat, atque proin Satyram hujus Poetæ, qua mordacissime læditur Alexandri in memoria, dilacerabat? Neque censendus est Carolus in superando Alexandro frustra laborasse. Cum enim hunc secundæ res cito corrumperent, & vacationes a militia ad comestandum & pergræcandum inducerent, ille contra in otio quoque nunquam quievit, nunquam voluptatibus indulfit, & tam constanter sobrietatem servavit, ut post discessum ab Holmiæ neque delicatiorum ciborum appetens fuerit unquam, neque sitim alio, quam aquæ potu restinxerit, donec Warnitzæ a Turcis ferro ignique oppugnatus, aqua deficiente, primum post tot annos vinum & id quidem pileo, ignarus, quis liquor esset, hauriens, biberet. Atqui non naturali stupore velut coactus ita vivebat, nam & genuisse dicitur Holmiæ antequam bello implicaretur, & postea quoque jocos delectabatur, suos hilarius potantes absque tædio spectabat, amoribus illorum ad se delatis arridebat, quæ omnia absque insito quodam voluptatum sensu esse non possunt. Verum

T. I p. 291.

T. II p. 344.

T. II p. 207

T. II p. 343.

p. 46.

prudens & firmo proposito ad continentiam temperantiamque se formaverat, ut omnem a se mollitiei speciem amoliretur. Quantum in turbatis adversa fortuna rebus futurus fuerit Alexander, non liquet. De Carolo certe constat, quod nunquam agitaverit majora, quam cum castris exutus, opibus, exercitu, provinciis privatus, ad Turcas ejectus, animum propemodum solum superstitem haberet. Istud autem non admirabile modo, sed ultra fidem futurum esset, nisi tot *αυτόπταις*, inter quos & Cl. Autor numerandus, confirmaretur, quod, cum ab aliquot millibus Turcarum & Tartarorum urgeretur, cum manipulo suorum, e domo non munita, oppugnatores diu propulsaverit, ardentis domus ruinas impavidus viderit, non nisi numero oppressus in hostium manus venerit, victores alto supercilio despexerit, captivus de aliorum Regum fortunis evertendis cogitaverit, obdurandoque pervicerit, ut ab illis, quos manifeste lacessiverat, melius tandem haberetur. Neque hæc sui haud compos egerat. Nam, cum quidam, id Turcis persuasum esse referrent, respondit: *se malle pro insano ab iis haberi, quam pro meticuloso*. Non vacat, nec est hujus loci, singula commemorare, quæ mota, dicta & acta sunt inter Turcas a Rege Sueciæ toto quinquennio, aut quæ de consiliis ejus atque vivendi ratione tempore Norvagicarum expeditionum usque ad mortem, cui nimio periculorum contemtu occurrebat, annotavit Cl. Autor. Legi merentur omnia, ipsis Litteris Magnatum inter Turcas Tartarosve aliisque documentis confirmata.

p. III.

T. II p. 21-85 *Tartaricum* iter Tomi secundi capite II continetur, quo Akermanenses, Ozakovianos, Crimæos, Nogajenses, Circassos peragravit, quæque de populis hisce scripsit, oculis ipse usurpavit, majorem ita gratiam a lectoribus initurum se sperans, quam si aliorum vestigia fuisset secutus, qui vel ex folis incolarum, hominum ignarissimorum, narrationibus, vel, opinione ducti de barbara crudelitate harum gentium, e suo cerebro falsa pro veris produnt. De *Akermania* & *Ozakoviensi* tractu parum dicit, sive quod cursim hæc transiverit, sive quod deserta sint omnia. Cultior est *Crimæa*, quanquam longe absit ab eo, quod nos cultum dicimus. Precopiæ namque domus palis & arborum ramis luto fimo-

22.

que

quæ tectis constant ; munimenta vero vix sunt arcendo hosti imperitissimo rei militaris idonea. Ejus urbis Dominus est secundus ex Chami filiis, cui reditus præbent Salinæ quædam prope sitæ, & qui in urbe cauponariam exercent, quemadmodum & reliqui hujus Principis filii suis titulis singuli sunt insignes, propriisque dignitatibus præditi. Bacafiræ, (*Bacchiferai*) quæ sedes Principis est, in palatio aquam fontanam offendit Auctor, qua meliorem bibisse non meminerat, dictumque est, eam septem vel octo drachmis leviolem aliis omnibus in Tartaria Turcarumque ditioribus inventam. Neque aquas solum excellentes gignit Chersonesus Taurica, sed vina etiam producit, quæ bonitate Burgundico & Campanico nihil cedunt. Habent Tartari nobiles suos, inter quos quatuor præ aliis eminent familiæ, quarum prinæ permisum est connubia jungere cum principali. Omnes autem nobili genere prognati jus habent suffragiorum in comitiis. Arces & castella per Crimæam a Turcis tenentur, neque in loca ejusmodi quicquam imperii est Chamo. De vocabulis linguæ Tartaricæ affinitibus nostræ, quæ vel a Saxonibus, eo aliquando deportatis, vel a Gothis, earum regionum pristinis dominis, deducenda suspicatus est *Busbequius legat. Turc. Ep. 4*, ita censet Noster, per bella Germanos complures in Tartarorum servitutem redactos, ibi matrimonia inivisse liberosque genuisse, horum vero progeniem postea linguas parentum & incolarum miscuisse. *Nogajenses* Tartari ad paludem Mæotidem, non confundendi cum synonymis circa Astracanam, Nomadum more viventes & aspectu fœdi, hospitaletamen sunt, excipiunt pro facultatibus suis peregrinantes liberaliter, & qui sunt inter eos inhumanissimi, (quales sunt montani,) nunquam tamen eos vel furto vel alio quocunque modo lædunt, sed salvos transire patiuntur, iniquum putantes, idem in eos statuere, qui se fidei ipsorum credunt, quod in vicinos statuunt, quos assiduis incursionibus vexant, & homines rapientes & eorum facultates. Imo inter se quoque furta exercent, equorum maxime, quæ non nisi restitutione ablati puniuntur, cum cædes contra sint capitales. De *Circassis* idem prædicat, quod ante Nostrum alii, affabiles esse peregrinis & elegantis formæ, religione in mediterraneis mere gentiles, in extremis vel Persiæ vel

Russi.

p. 24.

25.

22.

32

41. 51.

52.

25 seqq.

- p. 69. Ruffiæ atque Georgiæ finitimos, multa ex illorum cultu adoptasse, filias suas exteris vendere. Ea vero occasione quædam de *Calmuccis* differit, quos ad maris Caspii septentrionale & orientale latus habitantes, fixa domicilia non habere, neminique parere testatur, nisi quod a Ruffis per dona & prædæ spem in expeditionum militarium societatem trahi se patiantur. Alicubi in Circassia inter varias urbis everfæ ruinas lapidem invenit Noster literatum, cujus characteres ejusdem ætatis esse putat cum characteribus foliorum a Ruffis antè aliquot annos versus mare Caspium inventorum. Unde circa ætatem conjectura ipsi nata sit, nescimus. Hoc autem lapidem delineatum cum Specimine MStorum a Ruffis repertorum, in his Actis M. Jul. An. 1722 exhibito, conferentibus nobis patuit, scripturas esse prorsus diversas. Illud etiam hic non est prætereundum, chartam Geographicam maris Caspii ab Autore exhiberi, litera C insignitam, de qua prodit, eam ad observationes Mathematicorum, a Rufforum Imperatore ad id missorum, esse exactam, & a Medico Imperatoris, Areskino, cum Thalaffiarcho Anglorum Norriffio communicatam. Ast deprehendimus, ei nec cum *Hmanniana*, nec cum illa convenire, quam Gallorum celebris Geographus *de 1<sup>o</sup> Isle* edidit, plura etiam loca in terris ad Orientem maris sitis harum utraque indicari, cum interim constet, utrique Geographo ad illas imprimendas materiam e Ruffia suppeditatam. Noster ipse, cum Caspii maris litora non lustraverit, mavult illius chartæ fidem præstare, qua sub lit. B mare nigrum exhibet. Eam delineatam dicit a Germano quodam, qui jussu Imperatoris Ruffici, cum comite Legati Batavi, litora maris istius & munimenta prope illud Turcica primum nemine turbante, quod plerique illum Magicam exercere, ex insolentia instrumentorum crederent, sit dimensus, denique vero, cum securus omnium absque literis legati exiisset, in depingenda Jegnikala deprehensus & clam in carcere necatus fuerit.
- T. II c. 12. Quomodo inter *Lappos* versatus sit Cl. Autor, Tomi II capite XII narratur. Altius in istam regionem penetravit, quam vel Episcopus a Carolo XI ad eam indagandam missus, vel quisquam alius peregrinatorum; usque in illos montes scilicet, qui summam
- p. 289.  
309.

mam Norvagiam a Suecica Lapponia dividunt, & in quos Lappones mediterranei æstatis tempore se suaque omnia & ran-  
 ferorum greges, omnis caloris impatientissimos, transferunt; un-  
 de septentrionalem Oceanum prospicere potuit. Fructum e tam  
 difficili peregrinatione per invias, steriles, gelu horridas regio-  
 nes, hunc tulit maximum, quod non viderit, quæ alii fabulosa  
 de Lapponibus prodiderant. Quæ extitit huc usque luculentis-  
 sima descriptio Lapponiæ a *Scheffero* edita, eruditione plena,  
 hoc vitio, quod Autor non visa sed audita tantum scribit, mani-  
 feste laborat. Inde sunt enim tot incerta, tot contraria, cum in-  
 ter ea, quæ diversis Autoribus acceperat, seligere optima non va-  
 leret Historicus, neque satis discernere, quæ, cui Lapponum  
 speciei, sint tribuenda. Patet enim, alios in multis mores esse  
 illis, qui Finlandiæ Sueciæque propiores vivunt, quam qui ver-  
 sus Norvagiam sunt remoti. Noster hos homines habitu corporis  
 plerumque bono, sæpe etiam satis formoso, statura vero medi-  
 crem excedente & membris apte compositis ex illorum  
 numero vidit multos. Tantum abest, ut, non dicimus pro py-  
 gimæis, ista enim fabula dudum explosa est, sed pro homini-  
 bus *inconcinni corporis & tanquam in nodum contorti* haberi  
 debeant, quod *J. Vossius* ad Melæ III, 8, magnis autoribus, oculis  
 scilicet suis, credi cupit. Truculentos facit *Schefferus*, dolosos,  
 pigros, impudicos. Noster humanos expertus est, officiosos,  
 hospitales, bonæ fidei. Ubique enim in tuguria receptus, passus  
 & potus, in via ductus fuit & reductus. De industria dubi-  
 tari nequit, si cogites, eos vestes sibi, naviculas, trabas, arcus  
 & quicquid est utensilium manibus suis parare, ab aliis instru-  
 mentis, præterquam securi & cultro acuto, haud instructos. Uni-  
 cum cædis a Lappone, & illo quidem ebrio, commissæ exemplum  
 extare, furta vero & rapinas plane ignorari huic genti, a fide di-  
 gnis accepit Autor. Quæ verisimilia videri possunt, cum & sibi  
 ipsi contrarius *Schefferus* c. 13 scribat: *vitia graviora, furta, ra-  
 pinas, cædes, adulteria & id genus apud Lappones fere esse ignota;*  
 c. 8 autem virtutum christianarum exercitium inter eos summo-  
 pere commendat. Fatendum tamen est, Autorem nostrum de  
 illorum religione, prout ad revelatam exacta esse deberet, non  
 nimis

p. 297.

302

331.

333.

- p. 298 sqq. nimis magnifice sentire. Persuasus enim est, omnem Dei cultum ab  
 302 sq. 329. iis collocari in accurata & liberali solutione eorum, quæ sacerdoti  
 331 sq. debentur; de ipsis autem religionis fundamentis eos parum esse  
 edoctos, licet Sacramentorum exteriores actus ipsis non sint in-  
 cogniti. Culpam in defectum scholarum & pastores negligentes  
 & ineptos conjicit, cui addere posset difficultatem instituen-  
 gentem, quæ vastis terrarum tractibus per familias dispersa, se-  
 29. des præterea pro anni tempestatibus mutat. Tuguriorum stru-  
 cturam apud Lappones explicat quidem Autor, sed nihil de my-  
 sterioso isto postico habet, per quod, sec. *Schefferum* c. 16, soli viri  
 a venatione reduces prædam referunt, & quo mulieribus acce-  
 dere nefas. Diu est, quod in Magicis excellere putantur Lappo-  
 nes, neque adhuc omnium animis excellit ista opinio. Ipsi certe  
 credunt, esse Magos inter se, qui tympanorum tam celebrato-  
 rum ope futura prædicere, oculis fascinare & nihil non noxii  
 34. secretis artibus efficere queant. Noster, cum cupidus esset eam  
 rem indagandi, deduci se passus est ad lenem præstigitorem,  
 qui, cum ante largo vini adusti haustu se proluisset, (inde scilicet  
 Enthusiasinus,) e tympano suo nil, nisi futilia, prædixit, ad quæ-  
 stiones vero propositas respondere noluit. Alia experimenta sci-  
 entia apud hunc populum occultæ non cepit Mottrajus, neque, cu-  
 riosè licet quærendo, ab illis quid expiscari potuit. Ceterum opta-  
 remus, alia quædam a Cl. Autore tacta legere, qui magis sollicitus  
 de observandis accurate, quæ se essent oblatura, quam de consti-  
 tuendis ante, quæ vellet quærare, fuisse videtur. Talia sunt, de  
 lingua Lapponum, de divisione regionis, inter eos autoritate  
 regia olim jam facta, de superstitionis & paganismi reliquiis &  
 similibus. Expediret imprimis, si locorum situm, quos in Tarta-  
 ria & Lapponia attingit, secundum longitudinum & latitudinum  
 gradus designasset. Chartæ enim, quas exhibet, non satisfaci-  
 unt. Duo verba de *Appendicibus* itinerum horum, epistolas &  
 dissertationes quasdam continentibus de argumentis in opere  
 ipso tractatis, dicenda restant. In Appendice T. I notanda sunt  
 imprimis, Comitis *Tackelii* confessio de religione usque ad  
 mortem servata, p. 406, Turcarum Imperatoris adversus Jesuitas  
 mandatum, p. 409, Jesuitarum Apologia querelis Armeniorum  
 oppo-

opposita, p. 401, literæ quædam inter Regem Sueciæ, Mullerum, ejus Cancellarium, & Sultanum atque Supremum Vezirium mutuz, p. 415 sqq. In illa, quæ *Tomo II* annectitur, legi meretur *Poniatovii* Epistola de Turcarum & Russorum ad Hierasum (*Pruth*) congressu, p. 6, Comitæ *Wollingii* literæ, de voluntate Anglorum erga Suecos, p. 16, 17, 25, Tartarorum Chami & Regis Sueciæ literæ mutuz, cum ille hujus e Turcaram ditionibus discessum urgeret, p. 23 sqq. *Fabricii*, Legati Holsatici, relationes de vi Regi Sueciæ a Turcis illata, p. 26 sqq.

Denique non pigebit hic legere versus, tanquam tabulam T. II p. 323. votivam ab Autore in templo Yukacervensi, post absolutum iter Lapponicum, suspensos, quibus complexus est omnes suas peregrinationes:

*Me genitrix tenuit bis denis amplius annis,  
Gallia, me Italica, Africa terra, Britannica regna,  
Amba Afrix, Melite sterili vicina Cosyræ,  
Utraque me Germania, Græcia magna minorque,  
Urbes Tarraco, Barcinon, Herculeæque Columnæ,  
Euxina & Mæotica, Caspia, Baltica nec non  
Littora viderunt; vidit Polus arcticus ipse,  
Ac mihi inocciduum ostendit Lapponia Solem,  
Proque cibo ac potu carnem & lac Rangiferinum  
Præbuit, ut quondam præbere solebat equinum  
Tartaria.*

LA RELIGION CHRETIENNE PAR  
les Faits &c.

h. e.

RELIGIO CHRISTIANA PROBATA EX FA-  
ctis, cum Dissertatione Historico-Critica de methodo præ-  
cipuorum Autorum, qui pro Christianismo, vel contra  
eum, scripserunt; Autore Abbate  
HOUTTEVILLE.

Parisiis, apud Gregorium Dupuis, 1722, 4.

Alph. 3 pl. 17.

li 2

Et si

**E**T si liber iste sero ad manus nostras pervenit, tamen recensionem ejus, cum propter argumenti dignitatem, tum propter industriam Auctoris in eo tractando adhibitam, hic non omittendam putavimus. In præmissa dissertatione, non est, quod vel siccum aliquem indicem, vel integram bibliothecam omnium eorum, qui religionem Christianam scriptis quibundam asseruerunt, aut impugnaverunt, expectes. Nam Auctori tantum notitia methodi, pro diversitate temporum diversæ, qua hujus generis scriptores, inde ab initio Christianismi usque ad nostram ætatem usi sunt, suppeditare propositum fuit. Ad hanc vero vel unum atque alterum ex præcipuis singularum ætatum auctoribus, exempli causa nominare ac disjungere sufficiebat. Dividuntur illi in tres periodos, quarum prima in confinio tertii & quarti seculi definit, altera a temporibus Imperatoris Constantini M. usque ad seculum XV, quo bonæ literæ resurgere cœperunt, tertia inde usque ad nostram ætatem decurrit. Ad periodum primam post *Petrum & Paulum* Apostolos, ut præcipuos contra Simonem Magum, (cujus volatum casumque Romanum quasi verum recense, miramur) Hymenæum, Philetum aliosque Pseudapostolos, religionis Christianæ assertores referuntur *Aristides, Quadratus, Justinus Martyr, Tatianus, Theophilus Antiochenus, Hermias, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes*, cum adversario ejus *Celfo, Minutius Felix, Arnobius & Lactantius*. Sicut autem horum argumenta, quibus religionis Christianæ veritatem, antiquitatem & innocentiam contra adversariorum obreptiones vindicant pariter ac superstitionis Paganæ vanitatem demonstrant, merito commendat; ita neque nō vos illorum tacet. Plerosque omnes de animæ humanæ natura minus recte sensit, eique compositionem ex corpore subtiliori, effigiem humanam, & præexistentiam, licet non æternitatem, cum Platone, attribuisse, observat. Nonnullos præterea, nominatim Papiam, Irenæum, Justinum, Tertullianum & Lactantium, chilianum docuisse, quem quidem Noster ut subtiliorem & in bonis duntaxat spiritualibus quaesitum, a crassiori Cerinthi, Marcionis, Nepotis aliorumque hæreticorum chilianismo, in corporis voluptate posito, distinguit, atque ex

Plato-

p. XVII.

LXIX seq.



Platonis Phædro, & libro X de republica deducit. Sed, si dicendum, quod res est, utrique corporis æque ac animi delicias in regno suo millenario promiserunt, atque adeo re ipsa non multum differunt. Annon præterea opinionis istius origo ex placitis Judaicis verisimilius, quam ex Platonice arcessatur, doctissimo Autori amplius cogitandum relinquimus. Denique Justinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Clemens Alexandrinus, Lactantius & alii ex suppositis sæpe monumentis, ac præcipue ex oraculis Sibyllinis, veritatem religionis Christianæ infeliciter probatum iuverunt, pagani propterea contemptum Sibyllistarum dicti. Hujusmodi naves eviterunt *Periodi secunda* scriptores Christianorum apologetici, prioribus sine controversia doctiores & cultiores, inter quos primo loco commendatur, simulque Arianismi suspitione liberatus *Eusebius Casareensis*, præcipuus religionis Christianæ adversus paganos æque ac Judæos vindex. Illos enim in libro contra Hieroclem scripto, & in *Præparatione Evangelica*, hos in *Demonstratione Evangelica* confutavit. Eum deinceps infecuti sunt *Cyrillus Alexandrinus*, libris adversus Imp. Julianum Apostatam insignis, & *S. Augustinus*, qui in Civitate Dei, civitati mundi, h. e. paganismo opposita, præter cetera Theologiam paganorum philosophicam, in eaque potissimum Theurgiam Platonice, a Platonice junioribus, ut Plotino, Porphyrio, reliquis celebratam, & historiam evangelicam de miraculis Christi oppositam, confutavit. Idei Præsul Hipponensis doctrinam morum pariter ac fidei Christianæ in meliorem ordinem redegit, & non minus contra Pelagianos, Manichæos aliosque hæreticos, quam contra Paganos vindicavit. Sed post eum, in Ecclesia præsertim Occidentali, magna talium Doctorum penuria extitit, & in cultioris religionis locum ignorantia & vitiorum barbaries successit, cui inanis scholasticorum, Aristotelis potius, quam Scripturæ & autoritate nitentium, subtilitas medelam non attulit. Inter hæc tamen a vulgo Scholasticorum S. Thomam Noster excipiendum putat, cui doctrina Christiana clariorem & distinctiorem methodum acceptam referat, quæ ad illam non modo addiscendam, sed etiam fovendam, & adversus errorum labem conservandam plurimum valet. Ex ista mediæ ævi barbarie,

p. LXXV.

LXXX.

in qua orientalis Ecclesia hodieque hæret, Occidentalis seculo XV paulatim eluctari cœpit. Hinc ab eo *periodi tertiæ* initium ducitur, qua quidem religio Christiana non amplius contra Paganorum idololatriam, sed adversus Judæorum calumnias, Socinianorum ratiocinationes, & Spinozæ ejusque similium Scepticorum impietatem vindicanda fuit. Ac Judæis quidem jam seculo XIII *Raimundus Martini* Pugionem fidei opposuit, ex quo libro *Porcettus Salvaticus* totum fere opus suum, sub titulo Victoriz adversus Judæos editum, depromsit. Sed uterque plus zeli, quam roboris habet. Majus operæ pretium fecit *Hieronymus de Sancta Fide*, cujus refutatio Talmudis sic satis solida est, licet, pro ratione illorum temporum, omni ornatu destituatur, adeo, ut sine tædio legi vix possit. Seculo autem XVI illi, qui religionem emendare aggressi sunt, complurium virorum doctorum industriam excitarunt, & bonas literas magis magisque instaurandi occasionem dederunt. Post harum igitur *παλιγγενεσιαν* multo limatius, ac tantum non profuso eruditionis apparatu, hoc argumentum tractavit *Phil. Mornaus*, in libro de Veritate religionis Christianæ, quem communi orbis literati applausu non immerito exceptum esse, Houttevillius profitetur, quamvis eum in refutanda idololatria, tunc pridem abolita, & in cumulandis Philosophorum ac Poetarum paganorum testimoniis, de peccato originis, de S. Trinitate, & similibus dogmatibus Christianorum propriis, operam supervacua posuisse arbitretur. Majori delectu, licet minori eruditionis ostentatione hoc argumentum persecutus est *Joh. Lud. Vives*, in quo id unum desideratur, quod jugum opinionum quarundam Philosophicarum, tunc adhuc regnantium, nondum excusserit, quo posteriora demum tempora Cartesius, præcipuus artis recte cogitandi magister, liberavit. Secundum hanc artem prius veritatem religionis Christianæ accuratius asseruit *Hugo Grotius*, qui tamen luculentam vaticiniorum quorundam expositionem, in libello de veritate religionis Christianæ a se datam, ipse postea in annotationibus suis ad Scripturam S. pervertit. Magnum *Pascalis* ingenium, in asserenda religionis Christianæ veritate occupatum, infirmitas corporis, & mors ipsa tandem, quo minus destinata perficeret, impedivit.

divit. Interea conatuum ejus præstantia vel ex specimine posthumo meditationum de religione apparet. Seculo XVI & XVII religionem Christianam Anti-Trinitarii & Athei potissimum impugnarunt. Illorum, ac præcipue Socinianorum, objectiones *Andr. Kestelus, Abrahamus Calovius & Adamus Scherzerus*, viri in Theologia Scholastica haud obiter versati, & post eos alii diversis sectis addicti profligarunt. Contra hos, & nominatim contra *Bened. Spinozam, Lamii, Fenelonii, Turnemini, Jaqueloti* & aliorum libri pro Dei existentia & attributis scripti commendantur. A *Petro Dan. Huccio*, in Mythologia Pagana historiarum sacrarum vestigia, & in utriusque similitudine quadam nescio quod Christianæ religionis præfidium querente, Autor noster dissensum suum non dissimulat, & in ejusdem questionibus Alvetanis vix quicquam præter Librum II probat. Inter novissimos hujus generis scriptores *Abbadio* palmam tribuit, ut qui primus omnes cum infidelibus controversias uno opere complexus sit. Nam in ejus libro I Atheos, in libro II Deistas & Naturalistas, in libro III Socinianos refutat, quamvis in ultimo hoc industria ejus relanguisse videatur. Denique cum nostra memoria *Petrus Badius* veritates quasdam religionis Christianæ non modo supra rationem positas esse, sed etiam cum ea pugnare, contenderet, difficultates ab eo motas, præter ceteros, *Leibnizius* solvit, distinctione veritatum Geometricarum, quæ æternæ & absolute necessariæ sunt, a veritatibus physicis sive secundum communes tantum naturæ leges necessariis. Scilicet hæc quidem interdum, nunquam vero illæ veritatibus Theologicis adversantur. His omnibus, diversarum licet partium, scriptoribus debitam laudem Noster ingenue tribuit, & post eos, in præsentis opere se id tantum egisse profitetur, ut omnia in meliorem ordinem redigeret, nonnulla novis argumentis fulciret, & adversus infidelium objectiones clarius vindicaret. Et sane, cum inter Romanenses, vix autoritatis potius, quam vix examinis adfuetos, rari admodum sint, qui veritatem religionis Christianæ demonstrare studuerunt, & vel ipse index eorum Houttevillianus, hucdum re-entus, prodat, quod optimi quique hujus generis scriptore. extra eorum communionem fuerint; non immerito, eum  
in

in hac parte fidei suæ sociis, qui adhuc talibus scriptis innotuerunt, palmam præripuisse, dixeris.

In *libri I cap. I-IV* probationis per facta naturam, auctoritatem & characteres exponit, cujusmodi sunt, ut factum aliquid non sit *αδύνατον*, sive contradictorium, ut a testibus pluribus fide dignis, & extra fraudis suspicionem positus, confirmetur, ut sit publicum & magni momenti, ut cum antecedentibus & consequentibus apte cohæreat, ut ab ejusdem auctoritatis & fidei testibus non infirmetur, & ut per omnia Secula sine variatione relatum ad nos perveniat. Singulos hosce characteres in facta, Apostolorum & Evangelistarum monumentis celebrata, & in ipsa miracula Christi & Apostolorum convenire, singulis *capitibus V-XI* seorsim demonstratur. Inter testes de factis religionis Christianæ minime suspectos, *capite X* ipsi adversarii ejus, Judæi ac Paganis, adducuntur, ex Judæis nominatim Josephus, cujus notissimum de Christo testimonium contra Blondelli & Fabri objectiones copiose vindicatur, & Talmudistæ, qui non tantum ab ipso Jesu Nazareno, sed etiam, nomine ejus, ab aliis miracula patrata fuisse, agnoscunt: ex Paganis, præter Porphyrium, Celsum, Julianum & reliquos, qui Jesum partim virum bonum & immortalitate dignum judicaverunt, partim etiam miracula ejus agnoverunt, ipsi Imperatores, Tiberius, Hadrianus, & Alexander Severus, qui templa & aras ei destinarunt. In *capite XI*, quod narratio de factis Evangelicis intemerata ad nos pervenerit, demonstratur, & adversus objectiones, potissimum ex locis, quæ in codicibus quibusdam sacri Codicis desiderantur, ut Marci XVI, 1, 12, de Christi resurrectione & apparitionibus, Joh. VIII, 3 seqq. de adultera, 1 Joh. V, 7, de tribus testibus divinis, vindicatur. Præterea etiam ad objectiones ab autore Anonymo libelli de libertate cogitandi, ex chronico Victoris Tununensis, in quo, *Imperatore Anastasio jubente, sancta evangelia, tanquam ab idiotis composita, emendata esse* dicuntur, respondetur, & verba hæc de corruptela quadam particulari, quam sub Imperatore Anastasio Macedonius, Patriarcha Cætanus, in Nestorianismum propensus, & propterea expulsus, sacro Codici intulerit, intelligenda esse, Liberati Diaconi testimonio probat.

Liber

*Liber II* Veteris Testamenti de Messia vaticinia in Jesu Nazareno inpleta esse probat, speciatim *caput II*, post nonnulla de prophetiæ natura, in *capite I* præmissa, docet, quod Jesus Christus eo tempore, loco, & modo venerit, quo Messias, secundum Prophetas, venire debuit. *Capite III & IV* præcipua illa de tempore hujus adventus oracula, Gen. XLIX, 8 & Dan. IX, 24 explicantur & vindicantur. In posteriori Autor eorum sequitur hypothesein, qui LXX hebdomadas ab anno vigesimo Artaxerxis Longimani incipiunt. *Capite VI & VII*, quod Jesus Christus prophetam, qualis Messias secundum Deut. XVIII, Dan. VII & VIII esse debuit, cum vaticinando, tum docendo se præstiterit, demonstrat, ubi quidem Noster, dum Christum novum legislatorem facit, qui amorem Dei perfectiorem & alia melius, quam Moses, docuerit, sectæ suæ placitis plusculum indulgere videtur. Quam evidenter vero iis, quæ Christus de excidio templi & urbis Hierosolymitanæ, de signis illud præcessuris, de passionis & mortis suæ ratione, de Ecclesia Christiana adversus portas inferorum prævalitura &c. prædixit, eventus responderit, non tantum ex historia sacra, sed etiam Scriptorum Romanorum & Judaicorum testimoniis accurate ostendit. Inter vaticinia de Messia non postremum locum tenet illud de vocatione gentium, sive quod gentes in toto terrarum orbe, idololatria hucdum quasi fascinatæ, per eum ad verum Deum convertendæ sint, sec. Es. XI, 9, 10, XXXI, 7, Jer. XVI, 19, Hof. I, 10, II, 24, Hagg. II, 7, Zach. IX, Malach. I, 11 &c. Hoc vero tam mirabiliter impletum esse, ut doctrina Christiana jam Sec. I post C. N. toto terrarum orbe personarit, & subsequenti- bus deinceps seculis majores subinde, intra & extra fines Imperii Romani, progressus fecerit, in *capite VI* ex instituto demonstratur. *Caput VIII*, quod Jesus Christus mortuus sit, sicut Messias, secundum vaticinia Prophetarum, mori debuit, & *caput IX*, quod iisdem convenienter in vitam redierit, ostendit, & imprimis veritatem resurrectionis Christi contra Spinozæ & aliorum objectiones luculenter vindicat. *Liber III* duodecim Deistarum objectiones adversus facta evangelica, & religionis christianæ veritatem dissolvit, quas cum responsionibus suis apud Autorem ipsum integras legi, quam hic recenserit, fatius judicanus.

**ADAMI FRIDERICI GLAFEY** *COMMENTATIO Historica de vera quondam Ministerialium Indole, qua Ministeriales Palatini, præsertim vero Milites Imperii aut Statuum Nobiles, qui nomine olim Ministerialium potissimum veniebant, pristino nitore, dignitati, juribus, generis integritati, eminentiæ singulari, & immunitatibus restituantur &c.*

Francof. & Lips. apud Christoph. Riegel, 1724, 4.  
Alphab. 2 Pl. 12.

**C**Um sint varii, cum in aliis doctrinis, tum maxime in iis, quæ ad Jus Imperii nostri publicum pertinent, dissensus & perpetuæ fere Virorum Doctorum contentiones, de Ordinis etiam Equestris, maxime immediati originibus, Juribus, & statu Jctorum non una est opinio, aliis ad perturbanda eorum jura, proturbandamque dignitatem cuniculos varios agentibus, aliis mascule eorum vetustum decus & ex vetustis fontibus pulcre profluentes prærogativas afferentibus. Posteriorum castra sequitur Consultissimus *Glafeyus*, quod duo hujus sutz Commentationis historici Libri abunde probant, in quibus se ita gessit, ut in priore equidem ex genuinis antiquitatum Germanicarum monumentis veram Ministerialium indolem exponat, in posteriore cum delecto sibi adversario, Illustri Joachimo Georgio de Plönies, olim Illustrissimo Comiti Nassovio a consiliis secretioribus & dirigenda cancellaria, jam vero Imperialis Camerae Assessore gravissimo, qui, singulari dissertatione de Ministerialibus Marpurgi habita, litem de fervili indole Ministerialium suam fecit, manus conferat. Nos, a quorum instituto quam maxime abhorret, litem hanc etiam facere nostram, seposito illo posteriore libro, lectorique docto & harum concertationum appetenti commendato, ex priore, quæ sit Consultissimi Autoris de Ministerialibus sententia, pro virili & candide dicemus. Initium facit Consultissimus *Glafeyus* a Ministerialibus Palatinis, & C. 1 Sect. 1 Ministeriales Palatii Regii exponit. Fuere Cancellarii, Buticularii, Stabularii, Seneschalli, Dapiferi, Camerarii & similes

similes Regibus Franciæ ; idem mos ab Imperatoribus Germanicis fuit servatus, unde Electorum Archi-Officia, ita quidem ut iidem Imperatores in singulis etiam provinciis Marchalorum, Camerariorum, Dapiferorum & Pincernarum officia ordinarerint, & insignioribus familiis curam, quæ ad ejusmodi ministeria pertinet, commendaverint. Hoc exemplum Regum & Imperatorum imitati sunt Principes & Status Imperii, Sect. 2, & sibi etiam suos delegerunt Ministeriales, *Dienstmanns, Dienstherren*, Officiales simpliciter dictos, quotiens a ministerialibus militibus distinguendi erant, ministeriales nempe provinciæ, probe iterum secernendi a ministerialibus Principum aulicis & quotidianis, quorum provinciæ ministerialium ordo adeo fuit honoratissimus. Nunquam non in diplomatibus ante milites, equites & ipsos principum officiales collocantur, integritate generis ut splenderent candidati, erat necesse, Duces aliquando & comites inter ministeriales occurrunt, nobilis viri, Domini, *der Dienst-Herren, Herrn Herrn* titulos iidem ministeriales usurpant, ad partes reipublicæ regundas admissi sunt, Pares Curie habuere judices, nec est, ut ex restricta matrimonia ineundi potestate quicquam sinistri omineris; tantum abest, ut inde nobilitati eorum & ingenuitati quicquam derogetur, ut potius inde constet, quam arcto fidei vinculo Principibus suis fuerint juncti, & quasi innexi, ut matrimoniorum ministerialium cura ad ipsam reipublicam & principis inspectionem pertinuerit. Ab his diversum genus Ministerialium Militum Imperii Cap. 2 explicatur, & Sect. quidem I eos sub Imperatoribus Francorum apud Ansegisum se reperisse contendit Consultissimus Autor, sane sub Imperatoribus Germanicis ante Interregnum passim in vetustis chartis occurrere, Sect. 2 demonstrat, nobilitatem generis ex variis diplomatibus iisdem asserit Sect. 3, immo immediate Regi atque Imperatori subsuisse & paruisse, Sect. 4 ostendit, inter Judices & testes in tribunalibus Imperii admissos, Sect. 5 tradit, Sectione denique 6 hos Imperii ministeriales quartum gessisse clypeum, Comitibusque & Baronibus Imperii dignitate fuisse pares, evincit. Existimat nempe Consultissimus Glasæus. Speculatorem Saxonem suos septem clypeos ex doctrina Longobardica de Capitaneis

p. 8.

9.

11.

17.

25.

27.

28.

34.

41.

42.

49.

54.

59.

65.

67.

72.

- taneis, Valvafforibus, & Valvasinis effinxisse, & Capitaneis quadruplicem clypeum tribuisse, Imperatoris, Principum Ecclesiasticorum, Secularium, Comitum denique & Baronum. Ita & rationes instituisse Suevum, addidisseque his quatuor clypeis, *der Hochfreyen oder Hochmanner*, clypeum quintum *der Mittelfreyen*, mediatam nobilitatem, & sextum ministerialium armigerorum. Jam vero Celeberrimum Gundlingium dudum docuisse, Capitaneum esse Vasallum, qui feudum habet a capite, hoc est, immediatum, non posse adeo ministeriales milites Imperii quinto aut sexto clypeo comprehendere, quod Sect. 4 jam sit ostensum, eos immediate Imperatori subfuisse, ad priores adeo clypeos pertinere, & saltim ad quartum, qui Comitum est & Baronum. Horum Ministerialium Officia Sectione 7 indagat, quæ bellica asserit, ita ut ad vexillum vocati se sistere debuerint, Sect. 8 discrimen, quo a militibus simplicibus & Vasallis Imperii distinguuntur, indicat, Sect. 9 jus eorum suffragia ferendi in Comitibus Imperii adstruit, proprios homines possidere potuisse Sect. 10 confirmat, quæ denique utilitates ex hac doctrina ad Equestrem Imperii ordinem redundent, Sect. 11 innuit, quibus ut Ministerialibus Imperii militibus Jus suffragii in Comitibus, parem cum Comitibus dignitatem, antiquissimas & propria auctoritate contra Duces non usurpatas origines tribuit. Sed nunc & de Ministerialibus militibus Principum & Statuum Imperii agendum erat, quos & a liberis hominibus, ab omni nempe nexu sive ministeriali sive feudali immunibus, ab ipsis vasallis, ab armigeris denique distinguendos esse docet Consultissimus Autor.
85. Capitis III principio & Sect. 1 per milites nobiles, nobilitatis  
89. puta non primæ, sed secundæ, Principibus aut Statibus Imperii  
95. pro feudis vel salariis militari opera deservientes definit. Fuisse  
100. ejusmodi ministeriales omnino milites, Sectionis illius 1 mem-  
104. bro 1 adstruitur, fuisse nobiles & ingenuos, quæ veluti controver-  
sæ arx est, longa argumentorum & auctoritatum serie membr. 2  
128. evincitur, eosdem, milites antea Imperii, novo nexu ministeriali  
136. Principum finitimorum suscepto, non statim in subjectionem  
144. novorum dominorum transisse, membro 3 disputatur, eosdem  
194. fuisse comperantes provinciarum Germaniæ, variis rationibus  
216.



& exemplis fulcitur membro 4, quibus omnibus membro 5 ob-  
 servationes de iisdem miscellanæ adduntur, & membro ultimo,  
 quando deserint, inquiritur, placetque, sublata post Maximilia-  
 num Cæsarem necessitate servitia militaria in persona præstandi,  
 in quo imprimis ministerialium essentia & forma collocanda vi-  
 detur, eosdem a Jctis cum Vasallis fuisse confusos. p. 223.  
 Capite IV de Ministerialibus Armigeris differitur, quos & 235.  
 famulos, servos, *Knechte*, *Knapen*, *Wappenträger*, *Wappen-*  
*knapen* clientes, militares appellatos esse, Sect. 1 ostenditur. 243.  
 rum officium fuit bellicum, Sect. 2, nobilium nempe juvenum,  
 honore militare nondum præditorum, sed tale decus, non fa- 259.  
 mulitio reliquis militibus præstando, ut nonnulli volunt, sed 277.  
 fortibus factis merentium. Qui nobilitatem generis ejusmodi ar-  
 migeris denegant, contrarii probationes in Sect. 3 offendunt. 283.  
 a comitibus quoque dabantur & accipiebantur fidejussores, arbitri  
 erant in litibus Statuum, tutores Principum & Dominorum suo-  
 rum, socii & fœderati majorum Statuum. Non licuit matrimo- 287.  
 nium inire armigero, nisi miles prius factus esset, ut sera sit ju-  
 venibus venus, nec istis illecebris virtus juvenilis exstinguere-  
 tur. Ad ordinis injuriam, non nisi injuria, hoc referri poterit. 291.  
 Ad sextum clypeum armigeros pertinuisse mediatos, supra anno- 293.  
 tatum est. Fuisse autem nobilitatis amittendæ varios modos, ex  
 historiarum monumentis liquet, quæ peculiari capite V collegit  
 doctissimus Autor, uti & plebejos homines seu rusticos ministe-  
 rialium nomine aliquando venire, idem capite VI indicat.

PETRI ANTONII MICHELOTTI, TRI-  
 dentini, ad Illustrem ac Celeberrimum Virum, BERNAR-  
 DUM FONTENELLIUM, Regiæ Scientiarum Academiæ  
 Parisiensis a Secretis epistola, in qua aer pulmones influens  
 cogatne, an solvat sanguinem, eorum canales perme-  
 antem, inquiritur.

Lutetiæ Parisiorum, typis Petri Johannis Marietti, 1724, 4-  
 Plag. 7½

**P**ostquam Clarissimus Helvetius, filius, pulmonum structuram singulari solertia rimatus, varia vidit nova, haecenus non observata, quæ Anno superiori Mense Januario pag. 14 recensuimus, ulterius in sanguinis pulmones transfluentis mutationes ab aere illatas inquisivit, suamque opinionem in schediafmate quodam Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum, quæ Parisiis floret, Anno 1718 pag. 222 inferi voluit. Tres videlicet in scholis Medicis circa respirationis usum haecenus viguerunt sententiæ; siquidem Hippocrates, Galenus, Avicenna, Cartesius, Swammerdammius & Franciscus de le Boe Sylvius sanguinem in ductibus pulmonum ab aere perfrigerari atque condensari crediderunt; Malpighius pulmonum agitationem mixtioni & coactioni particularum sanguinis opitulari existimavit; ac denique cruorem ab aere relaxari, solvi, atterique putarunt Borellus, Bellinus, Pitcairnius, Gulielminus, Boerhaavius atque Keilius. Helvetius priores secutus sanguinem in vena cava, in dextro cordis ventriculo & in arteria pulmonali rarefactum in venæ pulmonalis propaginibus ab aere revera inspissari, variis rationibus & experimentis probare conatus est. Quæ postquam Clariss. Michellottus accuratius examinavit, plures subesse causas, quo minus in Helvetii sententiam descendere queat, convictus, eas in Epistola hac significavit. Potiora nunc hujus argumenta, illiusque ad hæc responsum cum L. B. communicabimus, relictis reliquis, ne nimis prolixi esse videamur.

Statuit scilicet Helvetius, sanguinem ideo in venis pulmonalibus coccineum induere colorem, quod illius particulæ antea exolutæ, ab aere in cellulas pulmonales inter inspirandum irruente ad se invicem propius accedere cogantur, & ita quidem, ut sanguis inde spissior reddatur. Pro stabilienda hac sententia tribus potissimum utitur argumentis, quorum primum est, quod non modo sanguis, sed & reliqui corporis nostri humores, sive intra sive extra canales, ab aere, nulla re interjecta, nunquam attingantur, quin condensentur. Provocat enim ad sanguinem ex vena arteriave incisa aut in hæmorrhagiis profluentem, qui coagulatus conspicitur; ad liquores, quos ulcera fundunt, qui in aere, potissimum frigidiori, inspissantur; & ad experimentum

in

in cane sufflatu aeris in venam jugularem occiso factum, cujus pulmones maxime rutilantes, sanguineque turgidi, cruor vero tam in venis quam arteriis per eos dispersis coagulatus & coccinei coloris fuerunt. Alterum argumentum in eo consistit, quod cruor nullo non tempore rutilantem eum, quem in vena pulmonali & arteriis conspiciamus, colorem adipiscatur, quando fit densior. Experientia siquidem constare dicit, eam cruoris, vasculo excepti & coagulati, partem, quæ fundo adhæret, divisioni minus resistere, nec coccineo micare colore, inversam vero & aeri aperto per duos tresve horæ quadrantes objectam rubicundioram & spissioram fieri; imo sanguinis per angustam aperturam exilientis aut angustiore vase collecti summam superficiem firmitatis quidem esse consistentiæ ac purpurascere, reliqua vero supposita strata & molliora & coloris rubri obscurioris evadere; contrarium vero observari, si cruor ex eodem homine, ex eadem vena & per idem foramen exiens vase valde lato ac ferme plano excipiatur, vel si idem sanguis per minimum filo subtilissimo egrediens orificium in vasculum decidat satis angustum; cruoris etenim utraque ratione excepti inferiora strata colorem & densitatem fere eandem atque superiora habere. Ex quibus infert, cum istiusmodi coloris & firmitatis sanguinei crassamenti differentia a nulla alia re, quam a debiliori aut fortiori aeris actione provenire possint, sanguinem revera purpureo nitere colore, cum ab aere coagulatur. Tertium argumentum exinde desumit, quod sanguis venæ pulmonalis & arteriarum a sanguine arteriæ pulmonalis & venarum nulla alia re quam spissitudine & densitate differat, siquidem aer particulas uniendo sanguini venoso arteriosi colorem aliasque affectiones impertiat. Observasse scilicet se scribit, sanguinis ex arteriis detracti, vaseque nonnihil profundo excepti coagulum, minus de sua altitudine ac diametro amittere, quam venosi crassamentum, hocque majori feri quantitati quam arteriosi coagulum innatare, ac parte summa, aera spectante, firmitus rubicundiusque, ina laxius atque coloris rubei ad atrum vergentis existere: fecus ac sanguinis arteriosi coagulum, quod suprema & infima sua superficie æque firmum rutilansque illi visum fuit. Hæc cruoris discrimina fere omnia satis super-

superque ostendere autumat, particulas sanguinis in arteriis confertiores esse quam in venis. Viam autem inesse aeri, sanguinis ex vena aliqua profiliensis particulas congregandi, eique cunctas quibus arteriosus gaudet, qualitates impertiendi, sequenti probat experimento. Si sanguis ex arteria profluens vase aliquo excipiatur, & in consimile vas sanguis ex vena ejusdem hominis per exiguum foraminulum lente aut guttatim depluat, tum istiusmodi cruor omnes fere arteriosi affectiones assequetur, quoniam particulae aeris in singulas cruoris massulas penetrant. Ad haec sequenti modo respondet Clariss. Michelottus; primum gratis assumitur, liquores corporis nostri a contactu aeris spissiores reddi, siquidem semen humanum subtilius inde fluidiusque fit. Deinde negatur, propter condensationem sanguinem in colore exaltari, & qui in vena pulmonali, & arteriis vehitur, compactiorem esse sanguine in venis & arteria pulmonali incluso, huncque colore rubeo haudquaquam splendentem, aeris ope ad condensationem redactum aequae ac illum purpurascere. Quod autem a condensatione rutilus sanguinis color non oriatur, cruor demonstrat in quibusdam morbis crassescens, qui vel flavescit, vel albicante cuticula est obductus: nec stante hac hypothese inferiora hujusmodi coaguli strata nigrescerent, quae usque adeo firma & indurata quandoque conspiciuntur, ut cultro difficulter discindi queant. Et cum sanguinis ruborem determinatae magnitudinis sphaerulae seu globuli, certo numero peculiarique ratione invicem coeuntes, praesent, aer exaltat hunc colorem, dum sanguinis particulas vi sese dilatandi ocissime agit, & ne plura plano-ovalia corpuscula, primae compositionis globulos compingentia, ad colorem rubrum futurum producendum uniantur, prohibet. Quo posito evidens Auctori videtur, aerem in pulmones irrumperentem non cogendo, sed continue renitendo & coagitando sanguinis massulas, ut is rutilescat, efficere. Quandoquidem igitur haud absolute verum est, cruorem nullo non tempore rutilantem colorem adipisci, quin eodem temporis momento fiat densior; non recte ex colore coccineo sanguinis, in vena pulmonali & arteriis contenti, Helvetius deduxisse videtur, sanguinem arteriosum venoso sanguine densiorem existere, nihilque inter  
hunc

hunc & illum præter densitatem interesse. Neque ex eo, quod missus sanguis calicibus exceptus, aërique libero expositus coagulatur, & superficiei tenus colore micat purpureo, recte infert, a condensatione ab aëre facta hoc phænomenon dependere. Nam ante omnia discrimen faciendum est inter coagulationem & condensationem; dein sanguinis vasculo excepti crassamentum spissum firmumque evadit, non aëris prementis aut condensantis virtute, sed motus cessatione, qua fit, ut sanguinei crassamenti partes, fibræ nimirum & globuli, serosis particulis ponderosiores, deorsum ferantur, sese mutuo petant, ac inter se implicentur: superficies vero rubet, quia majori globulorum coccineorum, fibrarum sanguinis graviorum, parte deorsum subsidente, ille solummodo sphaerularum rubearum, peculiari modo sibi aptatarum, numerus summis fibrarum sanguinearum areolis irretitur, qui requiritur, ad lucis purpureos radios repellendos. Nec inferiora sanguinei coaguli strata semper mollia aut laxaprehenduntur. Quod sanguis concretus, si invertatur aërique exponatur, colorem rubeum splendens acquirat, propterea fit, quoniam globuli sanguinis antea subsidentes & acervatim superimpositi primum aëris actione non nihil agitantur, inde quoad majorem partem pro ratione gravitatis iterum deorsum ruunt, quapropter paucioribus globulis in inversa crassaminis sanguinei fibrosa parte restantibus, villosisque fibris se mutuo apprehendentibus, illa ipsa inversa superficies & rubescit, & solidiorem compagem nanciscitur. Sanguinis autem aut parva venæ apertura egressi, aut angustiore vase collecti summa superficies rutillescentis apparet coloris, & difficilius scinditur, reliquis interim stratis nigricantibus; cultroque minus renitentibus, secus ac evenit in sanguinis vel in vas latum ac ferine planum injecti vel per angustissimum foraminulum educti coagulo, cujus inferiora strata colorem & consistentiam fere eandem atque superiora habent, idque ex variis causis. Nam in vase latissimo peneque plano sanguinis adhuc calentis & quoquo versus diffuere nitentis globuli valde minorem quam in vase profundo & multum angusto ad dilabendum offendunt resistantiam: quamobrem sanguineis sphaerulis multo confertiori copia in hujus quam illius fundo con-

gregatis, consequens est, quod coloris & compagis differentia non admodum sit notabilis. Porro in vase latiore aeræ particulae sanguinis globulos, ad strata supremæ coaguli superficiei supposita pertingentes, & facilius penetrare & fortius disgregare valent, quam in vase angusto altiori. Ob eandem rationem non multum admodum interest inter colorem & firmitudinem supremæ & infimæ partis crassamenti in sanguine per minimum foramen proficiente, inque angustum decedente vasculum; siquidem subtilissimi sanguinei sili globuli, præterquam quod effluendo a se invicem separantur, facilius ab aere permeantur, validiusque exagitantur, quam globuli sili crassioris, quod obscuro est colore. Quæ autem Helvetius subjicit ad demonstrandum, sanguinem arteriosum venoso densiorem existere, pro majori potius gravitate ac densitate partium, coagulum venosi cruoris constituentium, pugnare videntur: si enim coagulum sanguinis arteriosi revera summa ac ima sui parte æque rubet atque durefcit, minus de sua amittit altitudine, minusque in fero subsidet, quam coagulum sanguinis venosi, necessario sequitur, hoc illo ponderosius, imo vero, posita utrobique voluminis æqualitate, etiam densius existere. At vero sanguinis ex arteriis ducti concretam massam æque semper fulgere suprema ac infima sui superficiei, nulla re intermedia tangente, admodum dubium est. Quod ad colorem rubrum splendidissimum sanguinis arteriosi attinet, is non coagulationi globulorum sanguineorum, ut Helvetius vult, sed continuæ eorundem jactationi, ab alternis sinistri ventriculi cordis & arteriarum pulsibus, nec non ab aere sese expandere conante factæ, in acceptum est referendus, quemadmodum etiam sanguis venosus in vasis vitreis aliquando pene nigricans fortissima jactatione in purpureum colorem exaltatur. Mutatio coloris, quando sanguis venosus per exiguum foraminulum in vas aliquod lente & guttatim depluit, ex eo evenit, quod guttulæ sanguinæ, præterquam quod aliæ post alias separatim cadendo ab aere jactantur, vi lapsus ad fundum vasis allisæ in minores globulos disjiciuntur, atque hoc pacto ad colorem arteriosi sanguinis recipiendum excitantur. Sed ex iis quoque liquet, pulmones canis vehemente inflatione aeris in venam jugularem necati, sanguine rutilefciente coagulatoque plenos appa-

paruisse, propterea quod discruciatu canis pulmones primum mirum in modum una cum incluso cruore fuerint concussi, inde vehementissime distensi, ab ejusmodi autem valorum pulmonalium jactatione, ne plures coccinei globuli ad præstandum colorem fuscum accumularentur, fuit cautum: hinc continua flatus in venam jugularem vi ad dextrum usque cordis ventriculum & ad ipsosmet pulmones, motus pressionis communicatione propagata, cruoris globuli per aquearum spherularum & fibrarum sanguinis per exigua interstitia huc illuc dispersi, validissime in ductus pulmonales ad eos in continua distensione detinendos, ipsique cruori urgendo ineptos reddendos adigebantur, atque idcirco nimia arteriolarum venularumque pulmonalium compressione, motu lationis sublato, ibidem subsistendo in ipsarummet sanguinearum fibrarum areolis æquali numero & posito, ad coagulationem & coccineam rubedinem progignendam irretiebantur.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE DES

Sciences. A. 1722.

hoc est,

**HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-**  
*tiarum A. 1722, cum Commentariis Mathematicis*  
*& Physicis ejusdem anni.*

Parisiis, ex typographia Regia, 1724, 4.

Alph. 2 plag. 19 Tabb. xx. 18.

**I**N *Physica genera* i *Jussieu* cornua *Ammonis* (quæ sunt lapidum figuratorum species) cum nautilus comparat, atque ostendit, illa non esse nisi nautilus petrefactos. Plures nautilorum sunt species; plures etiam *Cornuum Ammonis*; trium similitudinem evolvit *Jussieu*. Nautili sunt in numero testaceorum in mari Indix obviatorum. Quamobrem cum cornua *Ammonis* magno numero in Gallia, Anglia, Helvetia & Germania reperiantur, *Fontenellius* inde concludit, quod olim mare Indix obtexerit totam Europam. *De Reaumur* describit machinam *Greylianam*, qua incendium in conclavi subortum subito restinguitur, & experimentum Parisiis factum, cui ipsemet interfuit. Eius mentionem jam fecimus in Actis A. 1724 p. 408 & hoc Anno p. 181 ex conjectura *Thimmigiana* atque ex descriptione præsentis apparet, *Thimmigium* in

conjectando non fuisse infelicem. *Deslandes* mira narrat de inundatione arenosa in Britannia minori, quæ Galliæ provincia est. Etenim non procul a littoribus maris ab anno 1666 terra ad distantiam quatuor milliarium Gallicorum oblecta fuit sabulo, ita ut incolæ, quorum nunc ædes sepultæ sunt, nonnisi turrium fastigiis & fumariis hinc inde eminentibus, loca habitata relinquere fuerint coacti. Progreditur quotannis inundatio, & hodie nonnisi dimidii milliarii intervallo distat ab oppido *S. Pauli*, successu temporis tandem evacuando. Arenam valde subtilem magna copia & ingenti celeritate secum vehit *Solanus* & arctapeliotes ex vado, ubi arena accumulata ultra superficiem maris eminent. Idem *Deslandes* autor est, aquam dulcem, postquam putredine corrupta fuit, mortuis vermibus, iterum fieri bonam. Dum altera vice corrumpitur, alia in eadem generari infecta; immo adhuc alia, ubi tertia corruptio accidit. Fieri autem posse, ut trium mensium intervallo aqua ter, immo quater corrumpatur. Impediri corruptionem & insectorum generationem, si dolia halitu sulphuris accensi inficiantur, vel aquæ spiritus vitrioli exigua quantitas affundatur. Ceterum ut aqua marina salubris fiat, eam non a sale, sed amaritudine purgandam esse censet. *De Mairan* meminit novæ ceræ speciei, quæ ex granis cujusdam arboris in India excoquitur. In terræ motu, de quo dictum Mense Martio p. 109, & qui contigit noctu inter 7 & 8 Decembris A. 1720, nova insula prodiit, quæ in distantia 7 vel 8 milliarium Gallicorum conspicitur; sed Mense Martio A. 1722 jam insigniter immixta fuit. *De Malezicu* singulare prorsus vidit phænomenon trium Solium in eodem circulo verticali positorum & sese mutuo contingentium d. 24 Octobris A. 1722. Unus occidit post alterum, cunque tertius solus restaret, instar veri luminosus apparuit. Antequam occiderent, omnis terra circumjecta quasi ardere visa. *Maraldus* A. 1721 apprehendit quantitatem aquæ pluvialis 12 dig.  $7\frac{2}{3}$  lin. Idem d. 16 Octobr. A. 1721 & d. 4 Jan. 1722 observavit declinationem acus magneticæ  $13^{\circ}$  versus occidentem, ita ut intra biennium stationaria visa fuerit.

In *Anatomicis* novam morbi speciem describit *Petitus* sub nomine *carnificationis ossium*, quam pluribus observationibus confirmat. Ossa scilicet duritiem amittunt, fibris eorundem car-

neis



neis propemodum assumilatis. Notatu vero dignum est, quod ossa sæpius abierint in carnem, immutata prorsus cartilagineum substantia. *Morandus* observationes nonnullas de oculorum suffusione communicat. *Littre* casum singularem recenset, ubi uterus & difficultas respirandi eandem habuere causam. Vulgi opinione constat, soleas a carabis gigni. *Deslandes* cum insignem caraborum multitudinem in labro ligneo aqua marina pleno asservaret; tredecim diebus elapsis octo vel decem soleas exiguas deprehendit. Repetito sæpius experimento, idem semper fuit eventus. Re tandem accuratius examinata, vidit ovula solearum inter pedes caraborum magno numero obvia, in quibus ope microscopii embryonem distinguere licuit: ut adeo carabi excludant ovula solearum. *Godofredus* commemorat menstrui sanguinis anno ætatis 40 ob sætum tubarium defectum, qui tandem in massam irregularem excrevit & anno decimo quinto mortem intulit matri. *Fresier*, Architectus militaris Regius in insula S. *Dominici*, refert, natura ibidem fuisse vitulum, cui squamæ pilorum loco fuerint. Fertur esse effectus imaginationis vaccæ gravidæ metuentis sibi a crocodilo vaccis infesto. Denique *Lemery* autor est, virum Religiosum stato tempore per octo jam annos vomitus pati, materia excreta urinæ simili. A vomitu ingentem sentire dicitur in renibus dolorem. Ceterum A. 1722 *Helvetius* edidit *Ideam generalem æconomia animalis & observationes de variolis*, cujus argumentum *Fontenellius* recenset. In solis Commentariis extant duo schediasmata *Petiti*, Chirurgi, alterum de luxatione cruris; alterum de ruptura tendinis, cui *chorde Achillis* est nomen. Ibidem quoque reperies observationes *Morandi* de hydatidibus & observationes miscellaneas *Winslovii*. Explicat hic ex principiis anatomicis, qui fieri potuerit, ut præstigiator per nares clavos adigeret & vas aqua plenum fune mediante inde suspensum teneret. Describit structuram cranii singularem & alia ad osteologiam spectantia. *Morandus* vero in cadavere militis reperit saccos membranofos pluribus visceribus infimi ventris annexos & hydatidibus innumeris plenos.

In *Chymicis* vegetationes artificiales expendit *Petitus*, Medicus, eas præsertim, quæ nihil metallici continent, sed tantum ex materijs

terii salinis, sulphureis ac terreis fiunt. Usus est potissimum nitro depurato, crystallo minerali, sale Armoniaco, sale marino, sale de duobus seu sale ex capite mortuo aquæ fortis ex nitro & vitriolo paratæ extracto, & menstruis, aqua communi, vino, aqua calcis, variis spiritibus, subinde cum oleo Tartari per deliquium commixtis. *Godofredus* de imposturis Alchymistarum disserit, & *Fontenellius* omnem philosophiam hermeticam rejicit, negans, unquam metallum imperfectum, nedum aurum arte fuisse productum, vel radicaliter solutum. Prodiit A. 1722 liber, quem *de Reaumur* conscripsit, sub titulo Artis convertendi ferrum cufum in chalybem & artis emolliendi ferrum fufum, cujus argumentum prolixè recenset *Fontenellius*. Liber utilissimus, cum opera ex ferro longe minori sumtu parare doceat, quam vulgo fieri solet.

In *Botanicis* Florem terræ seu cæli, quem *Magnolius* & *Tournefortius* primi inter plantas retulerunt, describit *de Reaumur*. *Godofredus* sibi videbatur reperisse radices, sed *de Reaumur* persuasus est, nullas dari. Historiam naturalem *Vagnilla* exhibet *Jussieu*, quam obtinuit a *Partietio* Consule Gallo Gadibus in Hispania. Affertur enim ad nos ex America ab Hispanis, qui nomen indiderunt fructui. *Vaillantius* in condendis novis plantarum generibus pergit & stricuras quasdam in methodum *Tournefortii* edit.

In *Algebraicis* comparet integer Tractatus, quem *de Lagny* modesto titulo de Progressionibus arithmetiis omnium graduum in infinitum inscribit, cum in eodem agat de resolutione æquationum determinatarum omnium graduum, quem adeo isti in Historia substituit *Fontenellus*. Sumit autem *de Lagny* vocem progressionis arithmetice in latiori significato, ita ut per eam denotetur numerorum series, quorum differentie vel primæ, vel secundæ, vel tertiæ, vel quartæ, vel quintæ &c. in infinitum sunt æquales. Et ex harum serierum indole deducit methodum suam extrahendi radicem ex æquationibus determinatis cujuscunque gradus. Promittit autem, se calculum integram seu summatorium harum serierum alio tempore daturum & ad Geometriam appli-

applicaturum. Promittit etiam methodi suæ applicationem ad æquationes intricatissimas & compendia operationum.

In *Geometricis* ultimum schēdiasma recensetur, quod *Vari-gonius* exhibuit Academiæ Scientiarum & in quo respondet Religioso cuidam Italo ante annos complures ipsum aggresso, quod cum recentioribus Geometris curvas instar polygonorum infinitorum laterum consideraret. *Saurinus* difficultatem examinat, quam olim *Parentius* contra isochronismum cycloidis movit & nuper *de Louville* renovavit. Nimirum 1 per principia Geometriæ recentioris arcus infinite parvus est chordæ æqualis & tempus mobilis per utramque viam æquale, & 2 arcus infinite parvus curvæ & circuli osculatoris sunt æquales & consequenter idem quoque tempus descensus per utrumque. 3 Secundum Galilæi systema tempus per diametrum circuli osculatoris dimidiæ cycloidis est duplum temporis per diametrum circuli generatoris, & 4 tempus per chordam infinite parvam, qua terminatur semicirculus, est æquale tempori per diametrum circuli. Denique 5 secundum *Hugenium* tempus per ultimum arcum infinite parvum cycloidis est ad tempus per diametrum circuli generatoris ut semiperipheria circuli ad diametrum, h. e. fere ut 3 ad 2. Ex harum propositionum collatione difficultatem deduxere *Parent* & *de Louville*: inferunt enim ex 4 propositionibus prioribus, tempus per arcum infinite parvum cycloidis esse duplum temporis per diametrum circuli generatoris, quod per propositionem *Hugenianam* est ad hoc ut 3 ad 2. *Saurinus* admittit errorem aliquem, sed qui nec a principiis pendet, unde *Galileus* deduxit Chordarum circuli isochronismum, nec ab iis principiis, quorum ope *Hugenius* detexit arcuum Cycloidis isochronismum. Ostendit nimirum, etsi in Geometria recentiori arcus infinite parvi cycloidis & circuli osculatoris sibi mutuo substitui possint, perinde ac arcus infinite parvus circuli osculatoris ac ipsius chorda, tempus tamen per arcum infinite parvum & ejus chordam non esse idem. Etenim identitas arcus & chordæ infinite parvorum pendet inde, quod non differant nisi quantitate infinite parva secundi gradus, quæ respectu primi evanescit: quoniam vero vis verticalis, qua utrumque spatium per-

percurritur, est quantitas infinite parva secundi gradus, ejus respectu differentia spatiorum secundi gradus non evanescit, ut adeo temporibus inæqualibus percurrantur. Notandum vero, quod non chorda, sed arcus minori tempore percurratur: id quod probare aggressus est *de Louville*, cum paradoxum videri possit ad curvam celerrimi descensus non attendentibus.

In *Astronomicis* parallaxin Martis methodo *Cassiniana* scrutatus est *Maraldus*, cum mense Augusto A. 1719 in oppositione cum Sole esset terræ proximus, non procul a Perihelio distans. Reperit autem parallaxin Martis 27 scrupulorum secundorum, unde sequitur parallaxis Solis horizontalis 10 secundorum, qualem *Cassinus* reperit A. 1672 & A. 1704, ubi eadem propemodum fuit Martis positio respectu terræ. Investigavit quoque in comoda positione Veneris parallaxin, cujus a parallaxi Solis differentiam reperit eadem methodo 33 scrupulorum secundorum, quanta ex parallaxi Martis ante determinata per famosam regulam *Kepleri* resultat. Quoniam hodie multi spe præmii amplissimi obtinendi ducti arduum in re nautica problema de determinanda maris longitudine solvere tentant, qui nec satis intelligunt, quid queratur, principiorum Geometriæ & Astronomiæ profus ignari, *Cassinus* operæ pretium duxit de hoc problemate commentari. Argumentum scripti recenset *Fontenellius*. De *Malezicu* egregium observavit Stampis Tabularum Solarium *Cassini* cum cælo consensum. Elevationem æquatoris in urbe ista reperit  $41^{\circ} 34' 30''$  & A. 1720 d. 21 Junii declinationem Eclipticæ maximam  $23^{\circ} 28' 42''$ . *Cassinus* quædam monet de observationibus astronomicis, quas R. P. *Feuillée*, Mathematicus Regius, ad Academiam Regiam Scientiarum misit. Cum A. 1720 d. 5 Martii Venus a Luna occultaretur, per limbum illuminatum h. 11 18' 25" eclipsari cœpta, ante occultationem tota super disco Lunæ apparuit, miræ refractionis effectum. Eidem causæ tribuendum, quod subinde, vere præsertim & autumno, matutino & vespertino tempore, montes *Corficæ* insulæ in tractu *Genevensi* videantur, qui alio tempore quasi vadis submersi disparent. Insulæ hujus situm geographicum determinat *Maraldus*. Idem d. 28 Jun. 1722 observavit eclipsin lunarem. Penumbra attigit limbum Lunæ orientalem 12 h. 1 f;

initium eclipsæ h. 12. 15' erat adhuc dubium, sed h. 12. 16. 20' certum. Hor. 13. 22' immersio totalis erat dubia; at hor. 13. 24. 20' certa. Color erat ruber in obscuratione totali: pars septentrionalis paulo obscurior erat meridionali. Hor. 14. 25. 48' emersio erat dubia; at h. 14. 27. 38' initium emersionis certum. Hor. 15. 36. 45' accidit finis totius eclipsæ. Duratio abscurationis totalis seu mora Lunæ in umbra fuit 1 h. 3. 18'; integræ vero eclipsæ 3 h. 26. 25'. *Cassinus* initium notavit h. 12. 16. 37', immersionem totalem 13. h. 23. 46', emersionis initium h. 14. 27. 20', finem h. 15. 35. 41'. Idem d. 8 Decembr. A. 1722, præfente Rege, Versaliis observarunt eclipsin Solis. Initium accidit h. 1. 42. 58', maxima obscuratio h. 2. 51. 30', quæ erat dig. 6. 12'. Hor. 3. 44. 30' quantitas decrefcentis erat 2 dig. 44'. Mox cœlum nubibus tectum.

In *Mechanicis* de corporum reflexione tractat de *Mairan*. Prima parte dissertationis lux agit de reflexione corporum in planum immotum impingentium. Quod si corpus latere destituatur, nullam fore reflexionem, sed motum expirare debere, si directe impingat; mobile autem juxta planum, in quod impingit, progredi debet, si oblique impingat. Quod si vero corpus fuerit elasticum, tum demum locum esse reflexioni, cum in impactu comprimatur & mox iterum figuræ præstintæ restitatur. Si elasticum oblique impingit, tum motum obliquum more recepto resolvit in duos simplices, quorum alter est verticalis, alter vero horizontalis. Horizontalem, cui planum sese minime opponit, invariabilem agnoscit; verticalem vero mutari pro ratione impactus. Anguli incidentiæ & reflexionis æqualitatem pendere a duobus principiis, vi nempe horizontali constante & inalterabili, atque vi verticali per conflictum destructa & integra rursus restituta. Quod si ista restitutio patitur diminutionem vel augmentationem, rationem quoque anguli reflexionis ad angulum incidentiæ variari, atque adeo in natura rerum ob causas physicas vix unquam perfectam dari æqualitatem anguli incidentiæ & reflexionis. Differentiam omnem possibilem formulis algebraicis comprehendit de *Mairan*. Probat autem *Newtoni* placita, quod reflexio luminis a speculo non fiat a particulis speculi, sed a particulis atmosphæræ ipsum ambientis, quæ est eadem cum materia porosa

minimos replente. *Bon*, horologiopæus, ostendit Academiæ Scientiarum pendulum a se inventum, quod indicat tempus verum, diversum ab eo, quod A. 1717 dedit *de la Hire*. Utitur ea fini curva in se redeunte, quæ juxta tabulam æquationis horologii constructitur, quotannis in Ephemeride jussu Academiæ Scientiarum edita sub titulo: *la Connoissance des temps* extantem.

Mortui sunt hoc anno *Cupletus*, *Meryus* & *Varignonius*. Eorum primus *Claudius Antonius Couplet* natus est Parisiis d. 20 Aprilis 1642, patre *Antonio Couplet*, civè Parisiensi. Patre sic volente, Jurisprudentiæ studio sese tradidit & in numerum Advocatorum receptus fuit. Sed mox hujus vitæ generis pertæsus, opera *Buboti*, Cosinographi & Architecti militaris regii, in Mathesi profecit, cujus agnatam cum 24 annos natus A. 1665 in uxorem duxisset, ejusdem commendatione in Academiam Scientiarum A. 1666 fundatam receptus est, habitationem commodam in Observatorio regio cum custodia machinarum nactus. A. 1670 Professionem Matheseos in equili majori regio a *Buboto* meruit, cumque illo tempore stupendi aquæductus fierent jussu Regis, in arte libellandi, quæ novam prorsus formam induebat, multum profecit. Maximum, quod perfecit, opus fuit, quod in Burgundiæ oppidum *Coulanges la vineuse*, fontibus destitutum, aquam ex fontibus seaturientem deduxerit A. 1705. Cum ex lacubus haurirent aquam, quibus exsiccatas, ejus tanta erat penuria, ut eam ex fonte, integro milliari Gallico ab oppido distante, arcessere tenerentur, maximo in incendiis dispendio, ad quæ restinguenda vinum flammæ ferale aliquando affundere coacti, & irritò prorsus successu aquæ in vicinia sæpissime fuissent quæsitæ; *Cupletus*, principiis suis confusus, quod intra viscera terræ ubivis sint venæ aquam versus declive deducentes, in solo sabuloso dissipandam, in glareoso & alio aquas sistente colligendam, aquas repertas in oppidum felicissime deduxit, tanto incolarum gaudio, ut ad ejus adventum campanas fortissime pulsarent, maxima earum obagationem nimiam sede sua divulsa, & hymnum S. *Ambrosii* cantarent. *Cupletus* aliorum magis cominodo, quam propriæ utilitati serviens, rationem aquarum inventarum candide exponerat, hanc inscriptionem meritis:

*Non*

*Non erat ante fluens populis sitientibus unda,  
Ast dedit aeternas arte Cupletus aquas.*

Anno ætatis 79 apoplexia ipsi infesta & mox altera vice repetita paralyfin in lingua & œsophago causata est. Morbo biennali enervatus A. 1722 d. 25 Julii ætatis 81 vitam cum morte commutavit. Fuit Academix Scientiarum Thesaurarius, in qua functione ipsi successit filius.

*Joannes Mery* natus est Vatani in Biturigum Provincia d. 6 Jan. A. 1645, patre *Joanne Mery*, Chirurgo. Cum ex studio literarum parum voluptatis perciperet, ad Chirurgiam animum applicuit & anno ætatis 18 Parisios venit, ut in nosocomio proficeret, ubi exercitiis diurnis minime contentus, clanculum cadavera noctu in lectum suum deportavit, ut ex eorum sectione proficeret. A. 1681, cum *Lamius*, Medicinæ Doctor, secundam editionem libri de anima sensitiva meditaretur, ab eo rogatus, auris descriptionem apposuit, mox Chirurgi Reginæ spartam nactus. A. 1683 *de Louvois* ipsum Chirurgum Superiorem militum invalidorum constituit, & anno sequente mittebatur a Rege Galliarum in Lusitaniam, Rege Lusitanorum Chirurgum petente, qui conjugæ ægrotæ succurreret: sed antequam is advolaret, expiraverat Regina. Nullis vero precibus se adduci passus, ut vel in Lusitania, vel in Hispania sedem suam figeret, in patriam mox rediit, ubi A. 1684 in Academiam Scientiarum receptus. A. 1692 jussu Regis in Angliam abiit; sed quænam fuerit itineris causa, nec conjux, nec liberi rescivere. A. 1700 Chirurgus primarius nosocomii factus, observationes exactas curæ cordique habebat, neglectis systematibus; parum enim curabat, cur hæc ita sint, non aliter. Musæum habuit Anatomicum instructissimum. Fulget in eo sceleton, ubi nervorum omnium ductus a primo fonte, usque ad extremitates comparent. Parum loquebatur de iis, quæ noverrat, nec precibus exterorum adduci poterat, ut Anatomiam traderet. Varia ipsius schediastmata leguntur in Commentariis Academix Regiæ Scientiarum, de aere in pulmonibus, de iride oculi, de choroide, de nova nervi optici structura, de generatione animalis absque coitu, & imprimis de circulatione sanguinis in fœtu, seu de usu foraminis ovalis, in quo universam Anatomicorum cohortem

sibi contradicentem insuper habuit. De hoc argumento A. 1700 peculiarem edidit Tractatum, cui subjunxit animadversiones in novam artem secandi lapides. Quemadmodum difficillimus erat in admittendis placitis alienis, ita pertinaciter inhærebat suis & in disputando non sibi temperabat a fervore. Dicitur vidisse valvulam *Eustachii* & glandulas *Cuperi* ante *Eustachium* & *Cuperum*: enimvero, iudice *Fontenellio*, inventa relinquenda sunt iis, qui in publica possessione existunt. Obiit d. 3 Novembr. A. 1722, ætatis 77, relictis liberis sex. Per omnem vitam usus est amico fidelissimo *Varignonio*, & ultimos vitæ annos totos in exercitiis pietatis consumsit.

*Petrus Varignonius* natus est Cadomi in Normannia A. 1654, patre Architecto, cui fortuna erat valde mediocris. Artem ruditer delineandi horologia Solaria a parente hauserat, & studio Theologico consecratus, cum apud Jesuitas Cadomenfes Philosophiæ operam daret, forte fortuna in bibliopolio incidit in *Euclidem* & ejus lectionem anteposuit Philosophiæ scholasticæ, æterna incertitudine, perplexitate Sophistica & inutili, immo affectata subinde obscuritate laboranti. Geometriæ studio ad *Cartesii* opera deducebatur, unde ipsi multum luminis affundebatur, improbantibus parentibus studium, quod in iis evolvendis poneret, qui facile videbant, non esse libros ordinarios, quos tractarent commilitones. Ad Theologiam cum pedem promovisset, vetera studia non deponebat, sed sæpissime in classibus Philosophorum opponentis vice fungebatur. Commendabant opponentem argumentorum firmitas & vocis elatæ claritas. Firmam ea de causa amicitiam contraxit cum Abbate *S. Petri*, qui tunc in eodem collegio Philosophiæ operam navabat, & qui ipsum contubernalem sibi adscicebat, addito 300 librarum stipendio annuo. Uterque Parisios venit A. 1686. Abbas potissimum ad mores hominum & principia regnandi, *Varignonius* vero ad Mathesin cogitationem omnem convertebat. Ipsorum sodalitio frequentissime fruebatur *Fontenellius* conterraneus. *Varignonius*, cum constitutione corporis esset robusta, continuis laboribus tempus consumebat, ita, ut lucubrationibus intentus sæpe miratus fuerit, jam alteram a nocte media elapsam esse horam. A. 1687 in publicum emisit

Ide-



Ideam novæ Mechanicæ, dedicatam Academiæ Scientiarum, de qua olim diximus in his Actis, cum applausu a Mathematicis excepta: & mox A. 1688 Geometræ locum in Academiâ Scientiarum & Professoris Matheseos in Collegio *Mazariniano* obtinuit. A. 1690 prodierę ipsius Conjecturæ novæ de gravitate, & Commentariis Academiæ Regiæ inserta sunt, quæ de motu analytice meditata. Quæ enim de hoc argumento hæcenus ineditati fuerant alii, *Varignonius* formulis admodum generalibus complexus est, calculo *Leibnitiano* felicissime usus, quem plurimum excoluit. In Geometriæ historia valde versatus erat. Studiorum intemperantia morbum pertinacissimum sibi consciverat, ita ut sex mensium spatio vita periclitaretur & tribus annis integris languorem perennem perciperet. In symptomate febrili subinde sibi visus est ambulare in media sylva, ubi omnia arborum folia calculis algebraicis obsita. Illo tempore *Wallisi* spatia plusquam infinita refellere studuerat, quod scriptum ipso incio in Commentariis vulgari curavit *Carré*. Omnibus exemplaribus Ideæ novæ Mechanicæ distractis, de amplo opere Mechanico edendo cogitabat; sed tempus eidem perficiendo non suppetebat, cujus non exiguam partem frustrabat commercium literarium cum eruditis, & quod plurimi cum exteri, tum indigenæ eum quotidie accederent. Pacis quamvis esset studiosissimus, Religiosus tamen Italus impugnabat principia, quibus more modernorum Geometrarum usus fuerat in tangentibus & angulo contactus curvarum determinandis. Et ex ejus responsione, quæ scriptorum ultimum est, quod Academiæ Scientiarum obtulit, relationem contexuit *Fontenellius* in Historia anni 1722. Duobus ultimis vitæ annis difficultate respirandi laboravit, & cum d. 22 Decembris A. 1722 lectionibus in Collegio *Mazariniano* vacasset, nocte sequente subita morte extinctus. Non vidit *Fontenellius* quenquam, qui conscientiæ suæ magis rationem habuerit, quam *Varignonius*, seu exactius satisfacere studuerit iudicio mentis interno. MScripta legavit *Varignonius* amico suo *Fontenellio*, qui Mechanicæ editionem & commercium literarium una cum relatione de ceteris publice promittit.

Notandum denique, sub finem Commentariorum comparere

Scriptum a Societate Regia, quæ Montepessulano floret, ad Parisiensem missa, in quo *Senectus* continet praxes Geometricas de soliditate fornicum determinanda, quarum pars prior subjuncta est Commentariis A. 1719.

*Ausführliche Anleitung zu der ganzen Civil-Bau-Kunst etc.*  
i. e.

**INSTITUTIONES COPIOSÆ TOTIUS ARCHITECTURÆ CIVILIS, quibus, præter Descriptionem vitæ, V. Ordinum, præcipuorumque edificiorum J. BAROZZI DE VIGNOLA, nec non MICH. ANGELI, quicquid ad Architecturam civilem pertinet, luculenter explicatur atque illustratur; antea Gallice collectæ atque editæ ab A. C. DAVILERIO, ac deinde in linguam Germanicam translatae, multisque Annotationibus & schematicis auctæ a L. CHRIST. STURMIO; nunc cum nova & pleniore editione Gallica collatae, correctæ, atque accurato Indice instructæ.**

Augustæ Vindelicorum, apud hæredes Jerem. Wolffii, 1725, 4.  
Alphab. 2 plâg. 8 & Tabb. æn. 150.

**Q**uanta sit apud Architectos J. Barozzi de Vignola autoritas, neminem præterire potest harum rerum vel mediocriter peritum. Complures quidem extant editiones præclarissimi ejus libelli, sed palmam sine dubio meretur illa, quam Gallice adornavit luculentissimoque Commentario illustravit A. C. Davilerius. Prodiit ea primum Parisiis 1691, sub titulo, *Cours d'Architecture*, ac deinde iterum Amstelodami 1694: quo anno etiam in Actis nostris recensita & collaudata est. Transtulit hoc opus Davilerii in linguam Germanicam atque Amstelodami edidit B. Leonh. Christ. Sturmius, Vir haud dubie de Architectura meritisissimus, atque hoc nomine a nobis sæpius commemoratus; idemque novas quasdam annotationes delineationesque adjecit, ac præfationem præmisit, in qua potissimum de libris ad addiscendam Architecturam pertinentibus, deque ipsius clarissimi Editoris

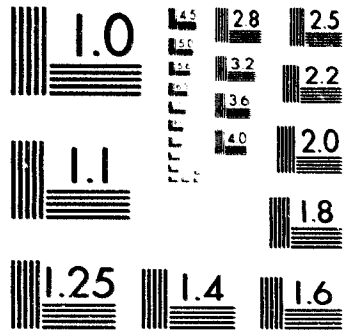
ris in hac arte progressibus, exponitur. Nunc cum & exemplaria hujus Editionis omnino distracta sint, ut haberi amplius vix queant, & nova haud ita pridem editio Gallica prodierit, compluribus capitibus, ad constructiones podiorum, caminorum, scalarum, contabulationum, spectantibus aucta, operæ sane pretium fecerunt hæredes B. Jerem. Wolffii, Augustani, quod Versionem Germanicam Sturmianam, cum Gallica modo commemorata diligentissime collatam, denuo recudi eleganter, correcte, & cum pleniore Indice, curarunt.

DE OPTIMIS STUDIIS ORATIONES X  
 JACOBI FACCIOLATI, S. Theologiæ Doctoris, &  
 in Seminario Patavino Stud. Præfetti. Accedunt Laudatio  
 Funeris, Commentariolum de Latina lingua, & Exer-  
 citationes aliæ.

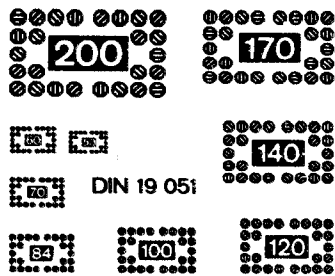
Patavii, apud Jo. Manfrè, 1723, 8.

Alphab. i plag. 3.

Quam varie se diffundat Celeb. Facciolati ingenium, quanta & eidem insit vis in dicendo, si non aliunde constaret, quamvis vel nobis testibus satis constare potest, hæc certe Orationes abunde docerent: in quibus recensendis otium nobis ipsi quodammodo fecimus, qui aliquas earum separatim editas jam antea recensuimus. Et primæ quidem, quæ ad Grammaticam inscribitur, brevem jam pridem mentionem fecimus in Actis A. 1714 M. Dec. p. 563: illud nunc addimus, Autorem, incertas admodum esse Grammaticorum regulas, passim contendere, quod inter multa Emanuelis Alvari, qui de sola nominum, verborum ac participiorum constructione quingentas ferme regulas composuit, exemplo docet, qui verbum, *AMO*, Activum pronuntiat: at Facciolatus ipsi Aufonium opponit, qui ad Neutra hoc verbum refert: *Ut apud Deum fieri amat*; cumque ille asserat, nullum alium casum poscere hoc verbum, quam Accusativum, Noster cum Genitivo jungit: *Nolo Thaidem amare tanti*; atque ita multis ipsius regulas perstringit. Imprimis vero risui & ludibrio exponit ipsas Grammaticorum inter se contentiones, quibus illi



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>

incertam rerum suarum fidem luculenter satis produunt; ut cum de Pronominum causa, numero ac natura longe aliter Varro, aliter Probus, aliter Priscianus, aliter Donatus, aliter ipse Quintilianus sentiant; Valla castiget Priscianum, quod sicum morbum quartæ Declinationis fecerit; in hunc item invehatur Petrus Ramus, quod sicum fructum masculino genere extulerit; Impersonalia dicat Alvarus, *deceat, pœnitent, pluit* & similia; nulla dari Impersonalia, testetur Deos hominesque Scioppius. Hinc illa esse puerilia fere tantorum virorum jurgia & contumelias; litterarum porcum Varronem dici a Palæmone; Priscianum græcum hominem Latinæ linguæ fucum illivisse, credere Alvarum; Vallæ elegantias a Ramirezio de Prado inelegantes appellari; Donatum, Probum, Servium, Charisium monstra Latii vocari a Scioppio; imo & hunc miserabilem Litteratorem ab Hornio, virum desultoriæ levitatis a Labbeo, canem Grammaticum a Lambecio. Denique & ipsum Orationis genus, cui assuescere solent Grammatici, egregie carpit, & Terentium Varronem ex antiquis, Julium Cæsar. Scaligerum e recentioribus in theatrum producit. De altera *ad Humanitatem* non est ut nunc repetamus, quæ in Actis A. 1715 M. Jun. p. 279 dicta sunt. Sequitur *ad Rhetoricam* Oratio tertia, in qua de cura verborum, quæ præcipua debet esse Rhetori, verba facit, eos imprimis adortus, qui præcipuas eloquentiæ partes volunt, invenire ac disponere, eloqui vero postremam, ceu minimi laboris, nulliusque fere dignitatis. Hos tum ipso Eloquentiæ nomine, quod ab eloquendo dictum, tum & aliorum testimoniis refutat; ut Ciceronis in Orator. Cap. 14 dicentis, *inventionem ac dispositionem prudentis hominis esse, Eloquentiam Oratoris*; nec non M. Fabii, qui lib. 8 in præcæm *elocutionis rationem partem operis difficillimam* vocat; imo ipsius etiam Cæsar, qui, *sumendam a verborum delectu eloquentiæ originem*, contendit. Nimirum inventionem ac dispositionem ad Dialecticam pertinere, solam eloquentiam ad Rhetoricam, nec illos Græcæ Oratores celeberrimos, ut Pisistratum, Solonein, & Clisthenem, ceterosque omnes, qui Athenis ante Periclem & Thucydidem dixerunt, Oratorum nomen mereri, quod invenire ac disponere probe quidem sciverint, suaviter vero ac eleganter elo-

qui plane ignoraverint. Nec mitiorem sperandam Ciceroni fortunam fuisse, si, quæ singulares, exquisitæ, imo plane divinæ sunt ipsius sententiæ, hiulca quadam & inquinatissima aut Apuleji, aut Tertulliani, aut Marcellini dictione involutæ fuissent. Jam vero, quod sua illis constet præstantia ac dignitas, verborum suavitatem efficere. Nihil vero secundum Isocratem, uti Plutarchus in vita ejus refert, esse aliud artem Oratoriam, quam facere de parvis magna, de magnis parva, ad quod efficiendum necesse sit, ut omnium figurarum artes probe calleamus, iisque tum extendere res, tum contrahere sciamus. In Orat. IV *ad Philosophiam* solam adolescentibus historiam Philosophicam commendat, subtiliorem vero omnem cogitandi rationem dissuadet, propterea, quod ingeniorum debilitas altiorem doctrinarum indagationem ferre nequeat, nec tantum ipsis sit judicii, quantum ad dignoscendum verum requiritur, multo vero facilius sit, variorum referre hac & de illa re sententias, quam suam ceteris addere, aut certi cujusdam Philosophi opinionibus inhærere, ad quas penitus intelligendas in omnem ipsius doctrinam variasque quæstiones alias subtili quodam acumine sit excurrendum. Delabi enim in varios præjudiciorum errores adolescentem, qui prima statim ætate, deficiente plane judicio, Philosophiam affectet, doctrinamque aliquam magis juvenili quodam impetu, quam certi verique conscientia arripiat. Expectandam potius maturam ætatem esse, judicii que vires præstolandas; tum demum, quid optimum, quidque rectum sit, judicandum. Nec ipsum inanem esse, qui ex historiæ Philosophicæ notitia depromatur, fructum, cum in interpretatione autorum, inprimis Poetarum, non parum illa afferat utilitatis, & horum nonnulli Stoici, Epicurei nonnulli, plures Socratici, imo & Peripatetici ac Pythagorei quidam inveniuntur, quos si quis inspexerit ignarus historiæ Philosophicæ, illum hæsitaturum, nec, quid sibi velit autor, intellecturum. Hinc illam esse Criticorum ignorantiam, Homero infausta multa minitantium, quod ineptæ fabulæ autorem illum crederent, rerum pulcherrimarum, quas ex vetusta Ægyptiorum ac Phœnicum disciplina collectas fabulis illis inclusit, ignari æstimatores. Oratione VIII *ad Theologiam* id agit, ut Theologum neminem dici posse doceat,

nisi qui pius ipse supremi Numinis cultor fit, quique ad modum Socraticorum, qui ita omnino vivebant, quemadmodum docebant, magis suo exemplo, quam doctrina ad virtutem & Dei reverentiam alios concitet. Qui enim intentius de sapientia, & eruditione, quam de vitæ innocentia curent, ac in seo multum laudis quærant, ut vel novi sectarum autores quondam audire possint, vel dubitent de eo, quod tot seculis suo constitit valore, hos nomine Theologorum indignos credi, & quam infelici protulerant ingenio, in alios etiam pestem derivare. Sexta Oratio ad *S. Scripturam* veterum linguarum studia illis commendat, qui subtiliori, quam plebs solet, iudicio circa Scripturæ S. indagationem versantur. Esse enim omnino quædam, asserit, S. Scripturæ loca, in quibus forte non suffecerit, illam, quam dicimus Vulgatam, Bibliorum versionem cognovisse, sed quæ ex fontibus explicari necesse sit. Lexica nonnulli opponunt, quibus nimium temporis videtur impendendum esse linguarum exercitio; ex iis enim omnia, quæ cognitu difficiliora sint, depromi facile posse, existimant. At his, regerit *Facciolatus*, memoriæ magis, quam ingenio & iudicio consuli. Inter exempla varia maxime urget vocem אֱלֹהִים Psalmo LII, frustra de ea consuli Lexicorum oracula ratus, cum parum referat invenisse in iis variorum de illa sententias, quod e. g. Junius & Tremellius Adverbium, Paulus Burgensis & alii vocem ἐγκλιτικὴν, Matthæus Polus Exclamationis signum, Calovius & Olearius pauſæ significationem, Buxtorfius musicam notam faciat. Horum vero omnium quis rectius statuatur, tacere Lexica, nec sine solerti linguarum studio cognosci. Adducit inde loca multa alia controversa, ut de verbo אֱלֹהִים Genes. XXXVI, de אֱלֹהִים Exodi XXXIV, de אֱלֹהִים Levitici XX, de אֱלֹהִים Numer XII, in quibus explicandis iudicium Criticum requirit. Hinc extollit illud Concilii Viennensis, trecentorum Episcoporum ipsiusque Pontificis præsentia venerabilis, decretum, a Gregorio XIII, nec non Paulo V confirmatum, quo non minus Hebraicis, quam Chaldaicis, Arabicis, Græcisque etiam litteris suis in quavis Romana provincia locus concessus est. Oratione VII ad *Juris prudentiam* imprimis docet, omnes gentes Romanis legibus operam dare, sed suis vivere debere. Duabus ergo partibus omne  
ora-



orationis caput absolvit; altera, nullum esse jus ad cognoscendum Romano præstantius, altera, patrias leges hoc jure temperari oportere, ostendit. Ideo vero illud ceteris præfert, quod egregie Legislator id, quod honestum, bonum, ac decorum ex naturæ principii est, observaverit, nihilque bonum aut malum lege sanxerit, quod non animus noster sponte sua & cogente nullo arripiat, seu detestetur. Opponit hisce leges aliarum gentium, quibus id, non dicam concessum, imo jussum erat, quod natura ipsa horrore quodam detestatur. Ita Massagetis nec inhonestum nec detestabile visum fuit, uxores habere promiscuas, incertamque sobolem educare: Filias in matrimonium ducere, non indecorum Persis fuit, nec sorores, Atheniensibus: esculentorum furta Spartani probarunt, otium & ignaviam Sybaritæ. Hinc Cicero libro de Orator. c. 44: *Jus civile inquit Romanorum multis præclaris artibus excultum, ceterarum gentium inconditum fuisse, ac pervidiculum, ne Lycurgi quidem libris, aut Draconis, aut Solonis exceptis.* Orationi VIII ad historiam titulum fecit: *Qualcunque historiae genus ad omnes pertinet, criticum ad paucos.* Nimirum homines ostendit ab ipsis incunabilis rerum novarum infatiabili quadam cupiditate trahi, cum, ipsos infantulos vix ita crepundiiis suis delectari, appareat, quam fictis illis nutricularum narratiunculis. Illam crescere cum annis, semperque animis infidere, donec cum vita omnis, quo agitatur, ardor expiret. Inde ad cunctas disciplinas digreditur, nullamque perhibet sine historiarum studio solide posse excoli; non Poesin, quæ facta imitari fingendo solet, non Eloquentiam, quæ rerum veterum exemplis tum ad ornandum tum ad probandum interdum utitur, non Juris prudentiam, quæ sine Romani Imperii totiusque antiquitatis notitia explicari ac intelligi nequit, non Civilem scientiam, quæ multiplici rerum publicarum historia constat, & ex ea maxime conflata est. Neque etiam in ipsa Philosophia morum doctrinam quidpiam esse aliud, quam historiam, aut cum historia ita conjunctam, ut, si careat exemplis, scholastica sit, jejuna ac supervacanea. At maxime illa opus habere Theologum, quem probe nosse oporteat omnes Mosaicas narrationes, acta Pontificum & Conciliorum, priscorum Patrum res gestas, vitasque Apostolorum & Martyrum.

rum. Criticum vero historiae studium neque opus esse ab omnibus excoli, neque sine magno labore multisque subsidiis posse acquiri. Ut enim obscurissimam antiquitatem excutiat quis, prober, castiget, excipiat, condemnet, pleraque genera rerum, linguarum, studiorum investigasse ipsum oportere, plurima legisse, vidisse, audisse, ac percepisse ex omni vetusta recentique doctrina. *Ad Ethicam* pergit Oratione IX, in qua solis Poetis moralem institutionem vindicat, nec jure competere Philosophis existimat, ex eo potissimum, quod malit mens humana sub jucunda imagine molliter flecti, quam severis praeceptis ad virtutem obstringi. Quae ultima est Oratio *ad Mathematicam*, minime nos morabitur, cum de ea abunde dictum sit in Actis A. 1722. M. Oct. p. 59 Neque est, ut quicquam dicamus de Oratione XI in funere Georgii Card. Cornelii, IV Id. Aug. 1722 mortui, habita, quae ceteris accessit, cujus Viri vitae compendium descripsimus in Actis ejusdem Anni & Mensis p. 512, aut de vita Phil. a Turre, quam integram dedimus in Actis A. 1717 M. Aug. p. 381. Prodiert & jam olim cum Oratione ad Grammat. alibi memorata, Commentariolus de ortu, interitu & instauratione linguae Latinae, quem hic diligentius elucubratum recudit Cl. *Facciolatus*, qui & postremo Epistolas de vocibus, *Nepos, Artopia, Locus & Nota*, quam ultimam vocem pro adnotatione aut explicatione temere ab ipsis Criticis usurpari observat, Exercitationes item, quas vocat, Literarias, ex more atque instituto Seminarii Patavini, cui praest, recitatas, & alia quaedam, quae mira dictionis elegantia placent, subjunxit.

**EXEMPLIS ILLUSTRATA ANALECTA**  
*styli, quae ex ore Divi CONRADI SAMUELIS*  
*SCHURZFLEISCHII, Polyhistoris incomparabilis,*  
*Vitembergae quondam calamo excepta, nunc vero in usum*  
*studiosae Juventutis sunt exhibita a M. JO. CHRISTI-*  
*ANO KNAUTH, Strel. Misn. tertio docentium*  
*Lycei Dresd. ad Divum divae Crucis Collega.*  
 Dreidæ, sumtibus Editoris, literis Crusianis, 1725, 8.  
 Alph. I.

Non

**N**on tam de Manibus B. Autoris, qui, si hæc de stylo Analecta, quæ privatis scholis communicaverat, prodire olim in lucem voluisset, longe magis haud dubie exaſciata dedisset, quam de studiosa Juventute mereri voluit Cl. Editor, qui illa, hæcenus non semel calamo a nostris descripta, publici tandem juris fecit. Dedit in iis præcepta Celeb. Autor tum generatim de stylo, tum speciatim de diversis ejus generibus, de periodis ac mensura pedum orationis profæ, de particulis recte componendis, de inve-niendis argumentis, de iis, quæ pertinent ad Oratorem Civilem in deligendis Autoribus Clauicis, de Characterè historico, qua occasione conciones quasdam Livii earumque imitationes proponit, de scribendis Epistolis, ut & de Epistolæ partibus, subjunctis Ciceronis nonnullis, ut & suis & amicorum Epistolis, quibus accedunt postremo carmina quædam in laudem Editoris scripta. His interspersæ sunt p. 58 Particulæ quædam ex Cicerone, Cornelio Nep. & Vellejo Paterculo collectæ, ut & p. 312 selectiora loquendi genera, quæ in Lexicis vix invenias. Nos, ut ceteris recen-sendis superſedeamus, quædam tantum acutissimi Autoris de eruditis judicia, quæ larga manu adſperſit, enotabimus. Chri-stop. Longolius, hortatu Petri Bembi, exquisitissime imitatus est Ciceronem, ita ut fuerint, (in quibus Majoragius,) qui eum ob nimium imitationis Ciceroianæ studium reprehenderint, quamvis multo æquius de eo judicaverit Muretus, elegantis ingenii & judicii vir. In genere sublimi Ciceronis Orationes pro lege Manilia & pro Muræna, in tenui ejus Topica & Epistolæ quædam ad familiares, in mediocri Philosophica & uterque Orator aliaque commendantur. Demosthenes apud Græcos primus numerum excoluit, quem secutus ipse Cicero. Ejusdem Ciceronis, quem identidem in exemplum proponit, liber ad Trebatium Jctum scriptus, dignus dicitur, qui ab omnibus, præcipue a Jurecon-sultis & civilis prudentiæ studiosis legatur, quod in eo & exempla ex jure civili petita sint, & rationes egregiæ ad illud institutum pertinentes, inveniantur. In Batavis magnam laudem adeptus est M. Zuerius Boxhornius, quod stylum historicum perapte ad numerum oratorium composuerit, & summa vicinarum regionum ingenia recte ac liberaliter ad civile dicendi genus finxerit. Hu-

P. 3.

21.

24.

31.

76.

121.

123.

p. 128. go Grotius, priusquam imitari cœpit Tacitum, Julium Cæsarem legit diligenter, atque inde sermonis Latini rationem regulamque sumpsit. In exprimenda J. Cæsaris elegantissima simplicitate æstimanda fuit opera Joh. Sleidani, cui in documentis rerum Jacobus Sturmii navavit insigne studium; in cultu sermonis Johannis Sturmii consuetudo ei profuit, multaque laude ejus ornatum ornavit. Ubertatem Livii multa cum elegantia & gravitate imitatus est M. Ant. Sabellicus, historix Venetæ conditor egregius, copioseque laudandus. Inter epistolas variorum, de quibus accurate censet, meminit etiam Epistolarum obscurorum virorum, quæ cum ad ignorantiam tum ad mores Monachorum reprehendendos comparatæ, Erasmo tunc ex tumore, qui ei in facie natus erat, laboranti medicinam attulerunt. Nam cum ei a Jacobo Ammiano allatæ fuissent, atque sibi risum tenere legendo non posset, raptus tumor est, atque sine ope Medicorum Erasimus convaluit.

236.

M. CHRIST. HENRICI WEISII, LYCEI  
Chemnitensis Con-Rectoris, Libri quinque de stylo  
Romano.

Chemnitii, apud Conradum Stœffelium, 1724, 8.

Alph. I pl. 13.

**D**E stylo Romano, sive Latini sermonis, cujus rite formandi studium post religionis veræ, morumque honestorum præcepta, & Græcorum Latinorumque autorum interpretationem, præcipuam merito in scholis postulat industriam, jam bene multi operibus in lucem editis præceperunt. Quicquid vero ab aliis bene monitum invenit Autor clarissimus, cujus Dissertationem de Saxonum origine jam in Actis hujus anni pag. 76 recensuimus, id omne pro munere, quo cum laude fungitur, ratione, discipulis collegium styli petentibus ut inserviret, non solum in unum collegit, sed etiam concinno ordine, & puro, perspicuo, elegantique dicendi genere enarravit. Videlicet in libro I per VIII capita ea persequitur omnia, quæ ad stylum universim spectatum referri possunt, utpote vocis styli significationem, stylique Ro-

Romani excellentiam, excolendi necessitatem, excultique utilitatem, autorum classicorum lectionem & imitationem, styli exercitia & colloquia Latina. In reliquis vero Libris ad specialiora progreditur momenta, & in Libro II de puritate XV capitibus: in III de perspicuitate V capitibus: in IV de dignitate, qua voce decentiam moralem, sive veritatis, prudentiæ, honestatis, & decori studium intelligit, IX capitibus: & in V de elegantia styli, Grammatica, Rhetorica & Logica, nec non de numero Oratorio, suavitate soni, & elegantia verborum ex rebus, quas notant, XI capitibus, doctè non minus quam eleganter disputat. Stylo itaque Romano usurum primo respicere jubet linguam, qua scribitur, ut sit pura; tum hominem, ad quem scribitur, ut illa, quæ afferuntur, citra difficultatem intelligere possit; porro suam ipsius dignitatem, ut fidem atque gratiam sibi conciliet; & ultimo loco modum, quo scribitur, ut oratio non solum pura sit, sed etiam venusta & elegans. Nos elegantissimum hunc libellum omnibus styli elegantioris cultoribus de meliore commendare non dubitamus, quippe in quo invenient, quod in stylo & emendando & excolendo lectu observatuque dignissimum.

## NOVA LITTERARIA.

**E**st Holmiæ Vir quidam eruditus, qui Subscriptionis lege vulgare in forma folii constituit opus insigni studio elucubratum, cujus hunc titulum typis impressum vidimus: *Regni Sueciæ Historia Pragmatica, quam vulgo Jus Publicum vocant, inde ab initio Regni ad hoc tempus e traditionibus historicis, legibus non scriptis & scriptis, antiquis & recentioribus, provincialibus & communibus, tum pactis & conventis publicis, decretis comitalibus, & statutis atque edictis regis, &c. per rerum temporumque periodicas mutationes ingenue ac fideliter deducta, ubi etiam incidenter errores Autoris Anonymi Anecdotorum Sueciæ aliorumque deteguntur & refutantur. Holmiæ, typis Job. Laur. Horrn, Reg. Antiq. Archiv. Typogr.* Ex Schemate operis, quod titulo accessit, patet, post generalem status Regni Sueciæ notitiam, initia nempe, mutationes & divisiones, formamque regiminis & jus Regium succedendi, Leges hic considerandas esse tum primarias, quæ Regem ipsum, Or-

Ordines, Nobiles scilicet in corpore, classibus & familiis, Clericos, Civitates, rusticos, Senatuum porro, Collegia & Magistratus, etiam Academicos, obligant, tum secundarias, forenses, permissivas seu privilegia, consuetudinarias; denique œconomiam omnem expendendam, redditus nimirum, bancam publicam, rem metallicam, agriculturam &c. & quæ ad mercatores, artifices, advenas spectant.

In Belgio Typographi quidam Hagenfes & Amstelodamenses Illustrissimi *Aloisii Ferdinandi* Comitis *Marsili* Opus Danubiale, cujus jam pridem singulari Prodro-mo, A. 1700 in fol. maj. edito, nunc minori forma recuso, & a nobis in Actis A. 1701 p. 84 recensito, spem fecerat, typis mandare forma regia ac subscribentibus vendere decreverunt. Continebit Opus, Leopoldi Imp. jussu & impensis susceptum, Icones fere 400, a peritissimis Italiæ Magistris, ad hoc missis, ad vivum delineatas, cum justa expositione, qua Geographia, Antiquitates & imprimis Historia naturalis Hungariæ egregie illustrantur. Exemplaria non ultra 625 imprimuntur, siquidem Bibliopolæ, si numerus excedens reperitur, sibi ipsi statuunt multam 10000 florenorum: nec de nova editione metuendum, cum Tabulæ omnes, exceptis Geographicis, Bononiam, absoluta impressione, remittendæ, ibique inaurandæ & parietibus, ad perpetuam tanti operis memoriam, affigendæ sint. Constat vero sex Tomis, quorum duo primi mensibus tribus post subscriptionis terminum, qui ad Calendas Septembris hujus anni, nec ultra, protrahetur, duo a datis prioribus sex mensium intervallo, reliqui post ultimam distributionem pari sex mensium spatio, tradentur. Totius operis pretium erit 150 flor. Batav. quorum 30 in ipso subscriptionis momento, 40 prima, totidem secunda, totidemque ultima Tomorum traditione solventur. Ceterum quisque Tomus frontibus ad materiam pectinentibus, viticulis, & plurimis ornamentis, ab excellentissimis Italiæ cælatoribus incisis, decorabitur. Apochas, propriis Bibliopolarum, qui editionem moliuntur, manibus signatas, tradent, & pecuniam ad se recipient, inter ceteros Hagæ Com. *David Martini*, Germanus, nunc ibi degens, & præcipui quique Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Italiæ, Helvetiæ, ...  
& Belgii Typographi.

\* \* \*

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ  
Calendis Julii Anno MDCCXXV.*

THESAURUS ANTIQUITATUM ET HISTORIARUM Siciliæ, Sardinie, Corsicæ & adjacentium, digeri cœptus cura & studio JO. GE. GRÆVII, cum Præfationibus PETRI BURMANNI.

*Volum. VI, VII, VIII, IX & X.*

Lugduni Batav. excudit Petrus vander Aa, 1723, fol. maj.  
Alph. 18 $\frac{1}{2}$  Tabb. æn. 259.

**C**UM nobis, vix aliquot præstantissimi hujus Thesauri Voluminum recensione defunctis, continuo nova veniant perlustranda, veniam facile impetrabimus, quod majori, quam optarent aliqui, brevitate in iis recensendis utimur, quo aliis etiam libris optimæ notæ, qui quotidie prodeunt, locus relinquatur. Quinque iterum sistimus Volumina, quibus novam Præfationem præmisit Cl. *Burmannus*, in qua spicilegium quodammodo facit eorum, quæ in Præfationibus, singulis scriptis a Typographo vel Interpretibus præmissis, fuere neglecta & omissa.

Volumina VI, VII & VIII *Huberti Goltzii*, *Philippi Paruta* ac *Leonardi Augustini* Sicilia Numismatica, ut & *Georgii Gualtheri* Tabulæ antiquæ Siciliæ occupant, quos scriptores in unum coegit Vir Cl. *Sigebertus Havercampius*, & Commentariis satis laboriosis illustravit, ita ut, quantum res litterariæ ferunt, teste Burmanno, in hoc opere totius Siciliæ & civitatum singularum, per omnia secula, monumenta unum in conspectum dederit. Etenim post *Goltzium*, cui uni, judice Havercampio, omnis Græ-

cia plus quam omnibus simul. sunt. debet Antiquariis, Paruta nummorum patriæ suæ longe majorem ediderat Thesaurum. sub tit. *Della Sicilia descritta con Medaglie. Parte I. Palermo 1612*. qui solos nummorum ægyptos, indicatis tantum, museis, ubi extarent, & cælaturæ dignitate notata, exhibuit, explicatione omni in secundam Partem, quæ nusquam tamen prodiit, rejecta; quem secutus *Augustinus*, coemtis tabulis æneis, additisque quingentis fere nummis, Romæ 1649, fol. recudit opus, nullis pariter additis notis, & omissa ipsa Parutæ præfatione & dedicatione, nummisque duobus ad hanc spectantibus. Denique *Marcus Majerus*, spe lucræ, denuo recudit opus Lugduni in Gallia 1698, fol. non modo his quæ Augustinus neglexerat, verum & Parutæ indignatione, quam ille provide retinuerat, omissa, simul tamen, ne Commentarius desideraretur, pauca quædam, quæ *Inveges*, *Carrera* & *Mirabella* de quarundam urbium Siciliae nummis observaverant, aliaque e Golzio, turbato subinde ordine, & nullo delectu, ut erat literarum fere expertus, addidit. Cujus editionis exemplaria aliquot una cum tabellis (utimur verbis Cl. *Havercampii*) cum similes Majero homines aliquot nacti essent, scirentque, ipsius Parutæ opus in magno desiderio ab eruditis flagitari, continuatis Auctionibus publicis intrusis semper aliquot exemplaribus, iisque divenditis accenso pretio, aliis dein suppeditatis ex Tabellis iisdem denuo prelo subjectis, additaque pro more hædera *rarisissimi libri*, fecerunt, ut fucata illa editio ubique germanam Parutæ suffocaret prolem. Non possumus, quin de M. Majero hoc loco moneamus, eundem prelo paratos reliquisse nummos Neapolitanos & Calabros, quos in præfatione Siciliae Parutæ promiserat, eosdemque ante paucos annos prodiisse cum ejusdem brevi expositione, sub titulo: *Il Regno di Napoli e di Calabria, descritto con Medaglie, arricchito d'una descrizione compendiosa di quel famoso Regno; ed illustrato d'una succinta Dichiarazione intorno alle sue Medaglie, cavata da & più celebri ed approvati scrittori sì antichi come moderni, da Marco Maier. In Lione 1717, f.* quem librum ad jungere solent Bibliopolæ alteri, anno proxime antecedente Romæ (forte pariter Lugduni) hoc titulo edito: *Monete del Regno di Napoli da Ruggiero primo Re sino all Augustissimo*



*stissimo Regnante Carlo VI Imperadore, e III Re Catolico, raccolte, e spiegate da D. Cesare Antonio Vergara, Dottore dell' una e l'altra Legge. In Roma 1716, f. quod opus præmissis Franc. Bianchini & Jo. Vignolæ censuris imprimis comendatur. Uterque liber, etsi exiguæ molis, figuris tamen haud paucis decoratus, & vix ultra centum, ut fertur, exemplis excusus, satis magno pretio venditur. Sed his obiter annotatis, ad Parutam revertimur, in quo restituendo & Commentariis illustrando non frustra laboravit Havercampus. Præterquam enim quod servato Parutæ civitatum ordine, singularum nummis Goltzianam descriptionem, cum notulis Parutæ, (Augustinianas, serius impetrata Augustini editione, præfationi seorsim adjecit,) tum & Majeri excerptis præmisit; ipse nummos Parutæ passim plusquam quingentis, accurate æri incisis, a se detectis, immo & gemmis nonnullis auxit, & Introductionem in illos ac Commentarium satis prolixum ac eruditum suppeditavit; quibus denique subjecit Inscriptiones veteres & novas Georgii Gualtheri, Panormi olim 1624 & Messanæ 1625, 4 editas, sed hic, prout Parutæ ordo postulabat, discerptas ac translocatas. Effet hic locus longe amplifsimus e Commentariis Cl. Havercampii, quas urbes hactenus ignotas invenerit, quos Clarorum Virorum vultus commonstraverit, quas vel Græcorum vel Romanorum Colonias investigaverit, quid novi in symbolis urbium, passim in nummis conspicuis, detexerit, quæque ejus generis alia, speciminis loco exhibere, nisi copia nos deterreret. De Gualthero, Germano, Augusta quippe oriundo, observat Cl. Burmannus, eum circa veram lapidum lectionem perpetuo hæsitantem, nimium conjecturis in duplici editione indulgere, ut non multum ipsi tūdere liceat; dolet tamen, eum denuo in Siciliam adnavigantem, forte ut secundæ labori suo curas impenderet, in conflictu Meliteni-um & Bisertensium triremium ictu bombardæ a Barbaris explosæ occubuisse, & simul scripta ejus, quibus Italiam illustrare meditabatur (nam in Præfatione se ad XX millia titulorum collegisse scribit) periisse.*

*Sequuntur Volumine IX Josephi Bonelli & Constantii, Equitis Messanensis, Messanæ Descriptio, Libris VIII, Ven. 1666, 4 edita,*

& *Placidi Reyna* Notitia Messanzæ, cujus pars I Messanzæ 1658, pars II ib. 1668, fol. prodiit Italice : utramque Vir Cl. *Jo. Laur. Mosheim*, S. Liter. in Academia Helmstad. hodie Prof. ex Italico Latine vertit, & notis pereruditis illustravit, observans simul, eo majorem hunc præ illo fidem mereri, quo magis ab Annianis fabulis remotus sit, addensque posteriori Catalogum Codicum Græcorum, qui MSpti reperiuntur in Archimandritatu S. Salvatoris Messanzæ. Succedit Ætnæ montis Topographia & ejus incendiiorum Historia admodum accurata, autore *Antonio Philotheo de Homodeis*, qui ter A. 1533, 1540 & 1545 Ætnam longe feliciori, quam Plinius Vesuvium, successu adscendisse fertur; olim a Nic. Oddo Ven. 1591, 4 edita. Tum *Petri Carrera* Descriptio Ætnæ, Catanæ 1634, 4 vulgata, ut & *Alexandri Burgos*, in Patavina Universitate hodie Professoris, Terræ motus Siculi, qui contigit 1693, Descriptio: quod utrumque opusculum ex Italico vertit *Havercampius*.

Volumine X comparent: *Petri Carrera* Monumentorum historicorum Urbis Catanæ Libri IV, ex inscriptionibus, nummis &c. collecti, & Catanæ 1639, fol. Italico idiomate editi, hætenus rarissimi, quos una cum *Diodori Siculi* Epistolis, quas spurias esse, facile cum Burmanno credimus, & *Carrera* ad easdem annotationibus, Latine nunc vertit *Abrab. Preigerus*; ejusdem *Carrera* Disquisitione de vero significato numismatum quorundam Messanenium, seu Mamertinorum, Catanensium &c. sive Refutatio & Censura Mariani Perelli, a Cl. *Havercampio* Latinitate donata; denique *Jo. Baptista de Grossis* Catanense Decachordum, sive novissima S. Ecclesiæ Catanensis Notitia, qua tum Ecclesiæ, tum Secularis Politicæ Status universus signatur, cujus Tomus I Catanæ 1642, II ib. 1647, fol. prodiit. Hujus libri, non indocti, Autor melius famæ suæ consulisset, si, ut sæpius ad Diplomata & MSpta provocat, ita Cluverium quoque & alios, per quos profecerat, nominare dignatus esset.

Dum hæc typis imprimuntur, nuntiatur nobis a perindustrio Typographo Lugdunensi *Petro vander Aa*, prodiisse jam quinque ultima *Theatri Siciliz* Volumina, nempe XI, XII, XIII, XIV & XV, eoque absolutum XLV Voluminibus nunc esse

opus integrum. Qua de re non possumus non publice gratulari Viro solertissimo, eo quidem impensius, quod neminem meminimus, Opus tam voluminosum, tantis curis & impensis, tantillo temporis spatio, (vix enim ultra biennium sub prelo fudavit,) in lucem edidisse. Ceterum cum primum ad nos pervenerint Volumina illa, quæ propediem exspectamus, in iis recensendis officio nostro, prout consuevimus hactenus, defuncturos nos pollicemur.

**DOMINICI GEORGII DE ANTIQUIS**  
*Italiae metropolibus Exercitatio historica.*

Romæ, apud Georgium Plachum, 1724. 4.

Alphab. 1 plag. 4½.

**A**utor hujus Exercitationis clarissimus, Bibliothecæ antehac Cardinalis Ottoboni, iam Iosephi Renati Cardinalis Imperialis Præfectus, in præmissa Dedicacione, *Innocentio XIII* P.R. inscripta, omni diligentia se collegisse hic scribit, quicquid de clarissimarum in Italia urbium præstantia, ab Augustæ Imperii exordiis ad ejus occasum, in literarum monumentis invenire potuerit, ut eas veluti ab interitu vindicaret. In Præfatione ad lectorem veteris Historiæ & Geographiæ utilitatem dum commendat, ad Philippi Cluverii Germaniam antiquam provocat, eundemque immenso prope ac improbo labore veterem regionum & urbium Italicarum situm, collectis ex Græcis Latinisque scriptoribus, quæ in rem hanc congeri poterant, testimonio ita illustrasse fatetur, ut nihil excellentius, nihil laudabilius expeti possit. Ex Geographiæ itaque studio multum lucis omnibus afferri disciplinis cum ipsi persuasum esset, hac potissimum de causa ad hanc exercitacionem conscribendam se impulsus esse testatur. Attamen non dissimulat, a Scipionis Maffei se deflectere sententia, qui in historica Disquisitione de antiqua urbis Veronæ dignitate, Italico sermone anno 1719, 8 typis descripta, in Italia, Romano imperio vigente, nullam urbem præter Romam metropoleos jure donatam esse, tueri conatur. Huic tota, quod ex ipsa lectione evidenter apparet, opposita est hæc Dissertatio, quæ viginti & duobus

constat capitibus. Postquam enim Cl. Autor in capite I de vocis Metropoleos, a Solino primum in Latium invec̄tæ, significatio-  
ne, & de urbe *prima*, quid apud Græcos significet, nonnulla attulit,  
statim capite II Maffejum aggreditur, &, quæ hic de Cenomanis  
eorumque in Italia urbe principe, ac de Venetorum finibus vul-  
gavit, figillatim expendit. Nempe Livius l. 5 c. 34, 35 Gallorum  
in Italiam transitum describens, manum Cenomanorum conse-  
disse tradit, ubi nunc Brixia & Verona urbes sunt: Ptolemæus &  
Justinus Veronam quoque Cenomanis adscribunt: & Catullus in  
cæmine 68 Brixiam matrem Veronæ dicit. Maffejus ergo  
Veronæ dignitatem propugnaturus, omnes intendit nervos, ut  
locum Livii corruptum, & pro *Verona* reponendam esse *Cremonam*;  
Ptolemæum & Justinum hallucinatos; distichon vero  
Catulli, in quo de Brixia & Verona loquitur, spurium, & a  
Brixiano quopiam, ut Brixiam supra Veronam extolleret, Catullo  
suppositum esse, evincat. Livium vero non de Cremona, sed  
Verona locutum esse, Autor noster pluribus confirmat, & locum  
Livii, ab imperitis librariis miserrime turbatum, in Vaticanis  
codicibus MSCtis optimæ notæ ita se habere scribit p. 17: *Alia  
subinde manus Germanorum & Cironio duce, vestigia priorum  
secuta, eodem saltu favente Belloveso cum transcendissent Alpes,  
ubi nunc BRIXIA & VERONA urbes sunt, locos tenuere.  
Libus confidunt post hos Salvis, qui prope antiquam gentem, Lenos,  
Ligures, incolentes circa Ticinum amnem.* Porro Ptolemæum &  
Justinum vindicat, atque Cenomanos non modo ad Veronam,  
sed ad fines Patavinorum protensos esse; apud Iustinum quoque  
verbum *condere* frequenter *instaurare* & *amplificare* significare,  
probat. Catulli versum, in quo Brixiam Veronæ matrem dici,  
ægerime tulit Maffejus, non solum a Catullo profectum esse,  
codicum MSCtorum fide confirmat; sed etiam verba Catulli:  
*Brixia Veronæ mater amata mea*, ita exponenda esse docet cum  
Scioppio: *Brixia mater*, i. e. Metropolis tuæ gentis, quam Livius  
lib. 32 cap. 30 Cenomanorum caput appellat, *quæ amaris a mea  
Verona*. Quando autem Scaliger in eodem versu Catulli pro *mea*  
substituit *tuæ*, quia Janua Brixiana Catillum Veronensem allo-  
quitur, receptam Autor noster tuetur lectionem, cum omnes  
codices

codices eam exhibeant, & per Januam designari cenfet ancillam seu mulierem lenoniam, Veronenfem quidem, aft Brixia morantem, quæ propterea Veronam *meam* dicat. Pari ratione in capitibus fequentibus adverfus Maffejum difputat, & quidem capite III & IV, de Metropolibus Italiae ante Augufti tempora, nec non de divifione Italiae, ab Augufto, Hadriano & Diocletiano inflituta, & pag. 55 Correctores iam ante Aureliani tempora Italiae præfuiſſe, oftendit: capite V de fede Rectoris provinciae, & de Metropol. Orientalibus agit: & capite VI de divifione Italiae per Conſtantinum ſtabilita. Ubi p. 70 ſqq. Italiam in XVII provincias diviſam eſſe, & octo quidem ex his a Conſularibus, ſeptem a Præſidibus, & reliquas duas a Correctoribus reſtas; decem vero Vicario urbis Romæ, & reliquas ſeptem Ital. Vicario ſubjectas fuiſſe, tradit. Sic ſecundum ordinem ab Autore in tabula exhibitum Vicarius Romæ ſub ſe habuit Conſulares quatuor, Campania, Thuſcia & Umbria, Piceni Suburbicarii, atque Sicilia: Correctores duos Apuliae & Calabriae, Bruttii & Lucaniae: Præſides quatuor, Sannii, Sardiniae, Corſicae & Valeriae. Vicarius Italiae autem ſub ſe habuit Conſulares quatuor, Venetiae & Iſtriae, Emiliae, Liguriae, Flaminiae, denique Piceni annonarii; ac Præſides tres Alpum Cottiarum, Rhætiae primæ, & ſecundæ. Singularum provinciarum fines & Metropoles Autor ſollicite indicat, & Conſulares ac Correctores, quos invenire potuit, ex veteribus monumentis enumerat in capite *ſeptimo* & ſequentibus uſque ad cap. XIX. In capite *vigeſimo* reliquas celebriores Romani Imperii diviſiones, inter ipſos Auguſtos factas, proſequitur, ut perſpici poſſit, quibus Italia obvenerit, atque ad limites & provincias poſt everſum Romanum Imperium deſignandas, deſcriptionem Italiae, quam Anonymus Ravennas, qui ſeptimo ſæculo floruit, in libris Geographiae edidit, tum aliam, quam Paulus Diaconus, Warnefridi filius, confecit, atque aliam porro, quam Otto Fringenſis, & ex eo Guntherus Poeta ſæculo duodecimo vulgaverunt, inferit illuſtratque. Capite XXI Maffejum, Italiae fines prætergreſſum, in Hispanias & Gallias proſequitur, & in his Imperatorum ævo Metropoles fuiſſe, luculenter demonſtrat. Denique in capite XXII coronidis loco ſubjungit, neminem de Romana eccleſia

ecclesia bene mereri, qui in Italia Metropoles expungat, ac hoc novo veluti invento acerrimas lites, a Gothofredo & Salmasio excitatas, de suburbicariis provinciis, componere cupiat. Romanam enim ecclesiam in Episcopis & Metropolitanis constituentibus Imperii Romani politiam & civilem provinciarum ordinem non fervere, Aquilejensis, Mediolanensis & Ravennatenfis Metropolitanarum exemplis evincit. Sic in hac dissertatione eruditissima, id quod titulus quoque pollicetur, veterum testimoniis ostenditur, urbes provinciarum matres in Italia potissimum, atque alibi passim, fuisse; variæ itidem limitum & regionum Italiae divisiones describuntur; Correctorum, Consularium atque Præsidum series exponuntur; Geographorum autoritas defenditur, & plurium scriptorum loca illustrantur; inter alia etiam lapis, qui apud Gruterum p. 1098. n. 1 mendis corruptus est, ex archetypo Mutinensi p. 134 restituitur.

*JOANNIS FRIDERICI SCHANNAT COR-  
pus Traditionum Fuldensium, sive Donationum in Ecclesi-  
am Fuldensem collatarum, ab anno 744 ad finem  
usque Sæculi XIII.*

Lipsiæ, apud Maurit. Georg. Weidmann, 1724, fol.

Alph. 4 pl. 21, cum Mappa Geogr. & figuris passim insertis.

**A**utori Rev. Hist. justam Fuldens. paranti, ne tardius aliquando publicæ expectationi faceret satis, Traditiones has, velut Prodrumum, præmittere visum est, quas a *Jo. Pistorio* 1607 jam vulgatas, nunc emendatiores reddidit & quadruplo auctiores, nactus quippe inter alia vetustissimum hujusmodi Traditionum Codicem, Seculo IX, ut e specimine æri inciso patet, exaratum. Dolet vero in Præfatione, octo reliquos Codd. medio Seculi XII in sacratio Fuldensi adhuc superstites, teste *Ebirbaro Monacho in summariis Traditionum Veterum*, sub finem harum Donationum p. 280 subjunctis, periisse, monetque, in Traditionibus istis, sub *Regni* nomine, diplomatibus subscripto, designari annos Regni & Imperii, cum alius numerandi calculus apud Scriptores Fuldenses olim non obtinuerit. In hoc corpore, Chronologico ordine

dine digesto, continentur omnes & singulæ, quæ exstant, Imperatorum, Regum, Principum, aliorumque piæ donationes, in Ecclesiam Fuldensem ab anno foundationis 744 usque ad finem Seculi XIII collatæ, & ad fidem autographorum, Rotulorum veterum, Chartariorum, aliorumque optimæ notæ MSC. Codicum typis impressæ. Hinc ingens ille diversi generis prædiorum numerus, quibus olim Ecclesia Fuldenfis præ reliquis cumulata fuit, patescet, quæ si in unum collecta hodiernum veteri jure flarent omnia, ad integrum fere Regnum constituendum sufficerent, utpote cujus fines per Hassiam, Thuringiam, Bavariam, Sueviam, Alsatiam, Frisiam utramque ac Westphaliam longe lateque diffunduntur, id quod magis firmant plures ex Ordine Equestri, Comites, Principes, Regesque, clientelari nexu adstricti, & prædiis illis tuendis strenue invigilantes. Idem testantur insignes Ecclesiæ Collegiatæ & Præposituræ, Sacrarum Virginum & Monachorum cœnobia, in circuitu Ecclesiæ Fuldenfis quondam constructa, ac pleno jure eidem subjecta, ejusdemque munificentia dotata. Ex hoc thesauro diplomatum lubet nunc quædam notatu digniora producere. Quod cum *Baronio*, ex Monacho *Jone*, initium Regni Pipini referendum sit ad annum Christi 754, ad luculenter confirmant hæ Traditiones, in quibus Regis hujus anno II & III Bonifacius *Martyr & Sanctus* appellatur, utpote A. 755 occisus, quod certe minime convenit cum Epochâ anni 751, quam cum pluribus statuit *Mabillonius de re diplom. L. 2 c. 26*, licet dubius postmodum in *Annalibus Benedict. T. 2 p. 205*, annos Pipini Regis diversimode numeratos fuisse, fateri cogatur. Idem Pipinus inusitato more in *Charta Rantulfi* vocatur *Imperator*, quo nomine aliquando etiam Carolum M. antequam Imperiali dignitate ornaretur, vocatum fuisse, notavit *Mabillon. l. c.* sicuti quoque post annum 800 Imperatorum axioma Carolo haud semper tributum, animadvertimus. In Pipini R. diplomate N. 27 notanda subscriptio Cancellarii, e regione subscriptionis Regiæ posita, sigillo intermedio, quod effigiem hispidi capitis, ceræ cavo impressam, exhibet. Baddilo Cancellarii, & Hitherius sub Pipino Notarii saltem officio functus, frustra contradicente *Mabillonio de re dipl. L. 2 c. 12*, præter morem

pag. 2. sq.

P. 4.

P. 19. 43.

p. 76. sq.

p. 15.

- rem in subscribendo, invocatione Dei utuntur. Ex autographo donationis *Hamalumburc* a Carolo M. factæ Autor animadvertit, Rudolpum Monachum Fuldensem in vita Rabani, apud *Brower. antiqu. Fuld. p. 237*, errore seductum, *villam Hamalunburc*, nunc oppidum, *super fluvio Sala ex largitate R. Pipini partibus S. Bonifacii collatam*, existimasse; unde merito dolet, imperitum quendam, Hamelensem civitatem Saxonix hic indigitari, erronee persuasum, hoc elegans & optime conservatum Caroli M. diploma, quoad vocem *Hamalumburc*, ultima syllaba deleta, corruptisse. Ex Traditionibus *Burgrate* aliisque evidenter constat, sanctimoniales quondam proprietatibus suis usas, easdemque jure suo per donationem in alios transferre potuisse. Ex Traditionibus *Bernacharis* & pluribus sqq. patet, Clericorum & Monachorum Fuld. in propria causa testimonium fuisse admissum.
27. p. 27. Contra Trithemium Noster ex Traditione *Waluramni* & *Waltrate* evincit, hosce Parentes fuisse Rabani, ex Abbate Fuldenfi Archi-Episcopi Moguntini, patriumque ipsi solum contigisse Moguntiam urbem; *Gundrammum* vero esse ejusdem ex Fratris nepotem. Festucæ seu Stipulæ abjectionem etiam in usu fuisse apud Virgines, quæ se per solenne votum divino mancipabant obsequio, ex Traditione *Bleonswindæ* discimus. In *Gundrammi charta* mentio fit Conventus Regalis Moguntix A. 804 habiti, qui a nullo hæcenus scriptore fuit præditus. *Concambitio Ratgarii Abb. & Richolfi Archi-Episc. Moguntini* probat, testem eidem adhibitum Haistulfum, non fuisse Monachum Ordinis S. Benedicti, ut recentiores quidam contendunt, sed potius Ecclesiæ Moguntinæ Canonicum, A. 813 Richolfo successorem datum. Circa *diploma Caroli M.*, quo *Bennitbi donatio* A. 812 firmatur, aliam fortasse chartam innotuisse *Browero Antiqu. Fuld. p. 217*, notatur; ex qua observandum, Bennithi hæreditatem habuisse soli culti tantum, ut duas in longum, totidem in latum, at in circuitu sex leucas circa Visurgin ambiret, *conf. Mabillon. l. c. L. 6 p. 512*. Porro Cel. Autor *diploma Ludovici Pii de an. 817* producit: dubius equidem hæserat, ad quem annum Regni Ludoviciani, penitus quippe omissum, illud referret, siquidem Indictio X, hic subnotata, in annum ejus Regni IV & XLX, incidit, donec in ipso Fuldenfi mona-



monasterio inter neglectas chartas deprehenderet vetustum librum Musices majoris formæ, cui pro tegulis erat insigne hoc diploma autographum, magna quidem sui parte mutilum, sed recognitum ad vicem *Elsacar*, qui primus Ludovici Cancellarius, A. 817, cui convenit hæc indictio X, missus est ad compescendos Marcæ Hispanicæ motus. Ceterum Noster refert, parem venerandis antiquitatibus fortem, crasso illo ignorantæ ævo, pluribus in locis obtigisse, siquidem Trithemius, in Hersfeldensi Abbatia canes venaticos cum diplomatibus hinc inde discurrere videns, gravissime indoluerit. *Lotharii Imp. confirmationem donationis Salzungæ* ex autographo ob oculos ponit Autor, cujus apographum mendosum *Rasilerus* inferuerat *appendici Vindictiarum diplomatibus Lindaviensis*; sigillum vero Lotharii, quod æri incisum exhibet, summopere differt ab illo, quod exhibet *Mabillon. de re dipl. L. 5 Tab. 30.* Annos Ludovici Germ. passim ab obitu Ludovici Pii, ejus parentis, in diplomatibus numerari, hic patescit; excipienda tamen sunt tria autographa p. 190 sq. allata, ubi alia calculi ratio est ineunda, non quidem ab anno 833, uti post longam disquisitionem haud absque ratione statuerat *Mabillonius*, sed potius ab A. 834, cum huic Epochæ annus & indictio in hisce chartis conveniant. Autographum inde Ludovici III ad annum 880 comparet, unde constat, eodem modo, quo Carolus Crassus annos incarnationis primus apposuit in diplomatibus Imperialibus, illud jam præstitisse Ludovicum in Regiis; ibidem Arnulphi Notarii subscriptio deprehenditur e regione subscriptionis Regiæ posita; denique subjicitur sigillum ære expressum, vultum bellicosi hujus Principis, ad lævam præter morem conversum, exhibens, in quo Parentem suum Ludovicum Germ. imitatus est. Sigilla quoque Regum ac Imperatorum, Arnulphi p. 216, Ludovici Infantis p. 224, quod *Mabillonius* minus genuinum exhibuisse videtur, Conradi I p. 227, Henrici I p. 231, Ottonis II p. 242, Henrici II p. 248, Conradi II p. 245, (quæ duo posteriora loco debito haud inserta) Henrici III p. 251, Henrici IV p. 321, Pont. Clementis II p. 252, Abbatum Fuldensium Erlolfi p. 260, Erchanbaldi p. 328, Civitatum in Geyfa p. 352, Fuldensis p. 350, Vachensis p. 414, Salzungen p. 417, Hanzelburg p. 424, Gentis Steinoviæ

p. 183.

TAB. III.  
Fig. 1.

p. 210.

Fig. 2.

Fig. 3.

- TAB. III. p. 379, exsculpta heic comparent. Pariter æri incisus occurrit lapis sepulchralis Simonis de Slitefe, in quo & Gærziorum scutum gentilitium comparet, Fuldæ conspicuus, quem Browerus p. 174 descripsit, sed non exhibuit. Præterea deprehendimus, Conradum I. R. interdum semet nuncupasse *Romanorum & Francorum Regem*, Henricum I vero *Regem & Advocatum Romanorum Augustum*. Ottonis II Imp. *confirmatio commutationis A. 973 inter Adalbertum Archi. Ep. Magdeb. & Werinbarium Abb. Fuldens.* multo correctius, quam in *Leuckfeldi antiqu. Alsted. p. 236*, ex autographo heic producitur. Tabulas informes de donatione Thacolfi Comitum de Boemia, quarum forsitan *confirmatio ab Henrico II Imp. an. 1212 facta* heic silitur, dubium unde expiscatas, protulit *Brower. Ant. Fuld. p. 257*. Datæ sunt illæ A. 801 Indict. 9. At in veteri Necrologio Fuld. autographo hæc habentur ad annum 873: *Thacolf Comes obiit Kal. Septembr.* quæ notæ chronice Broweri tabulas erroris arguere videntur. Ejusdem Imperatoris diploma, ex *Browero l. c. p. 252* depromptum, datum est *VI Julii, Indict. VII*. Ista indictio quidem demonstrat annum 1024, quo Henricus II adhuc in vivis fuit, verum dies VI Julii, ex Autoris mente, admitti nequit, cum *Grunæ pridie Idus Julii* obierit, aut certe, ut habent quædam Necrologia, *III Idus Julii* ejusdem anni. Ast humani aliquid heic passus videtur Noster: si enim, ipso fatente, Henricus 14 vel 13 die Julii fatis est functus, aliquot sane diebus VI diem Julii vivendo superavit. *Mabillonius*, nullum se deprehendisse Abbatiale aut Monasteriale sigillum ante Seculum XII, testatur *L. 2 de re dipl. c. 15*: enimvero illorum usum jam in eunte Seculo XI obtinuisse, Noster sigillis Egberti Abb. Fuld., ut & alio Monasterii Fuld. S. Bonifacii imaginem præferente, hanc in rem exhibitis, demonstrat: imo jam ante ista tempora hujusmodi sigilla ab Ecclesia Fuldensi esse adhibita, semet ostensurum, & in historia Fuldensi, impostero edenda, plures nodos soluturum aliquando, promittit; quod ut pro singulari, qua pollet, dexteritate feliciter absolvat, publico nomine vovemus.
278. Denique memoratu dignum est diploma Henrici VII Imp., quo omnes Judæos, in ditione Fuld. commorantes, huic Ecclesie cum omni jure & oneribus subjicit, & alterum *Ludovici Bav.*, quo mon-

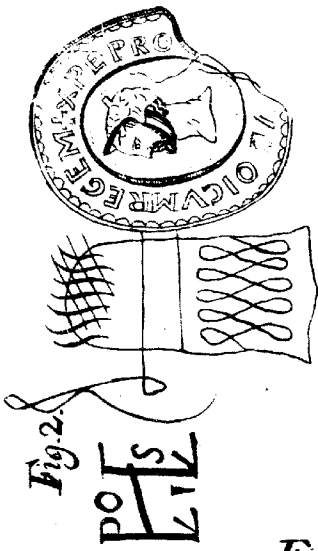


Fig. 2.

Fig. 4.

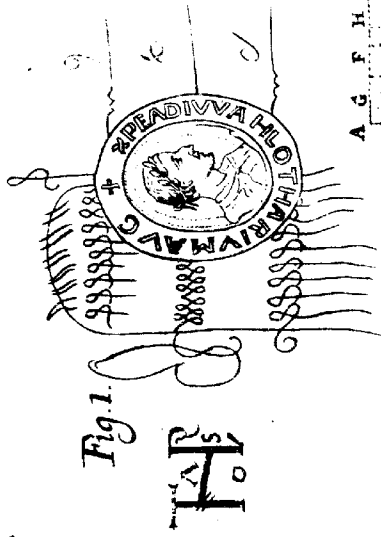
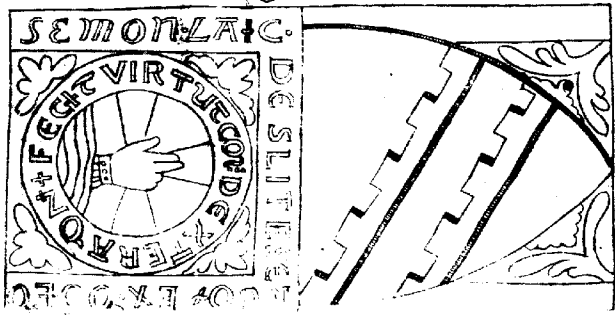


Fig. 1.

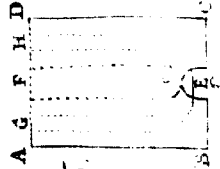


Fig. 6.

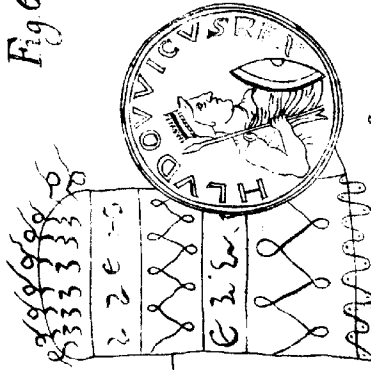


Fig. 3.

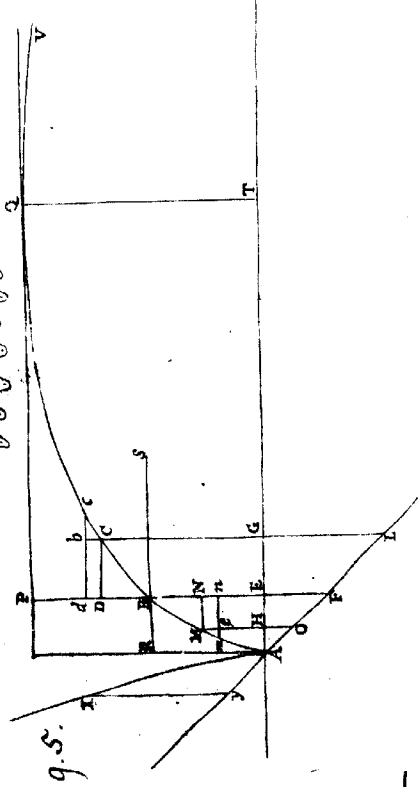


Fig. 5.

montem Rotenberg eidem concedit. Accedit postremo his Traditionibus *Cl. Schannat Patrimonium S. Bonifacii, seu Buchonia vetus, una cum suis confiniis, ex Traditionibus Fuldensibus eruta, aliisque monumentis aucta & illustrata, a temporibus Pipini Regis ad initium Seculi XIV, cui præmissa est mappa Geographica.* Sal-  
 tus iste *Buchonia* a *fagis* nomen sortitus, fuit solitudo Franciæ Orientalis vastissima, Thuringiæ, Halliæ ac Wetteraviæ finibus potissimum circumscripta, horrida quondam silvis & montium jugis, donec S. Bonifacius, adjutore Sturmio Abbate, prima ibi jaceret Monasterii Fuldenfis fundamenta, auspiciis Caroloman-  
 ni Regis Francorum, ex quo tempore universus ille tractus cul-  
 tior est redditus. Dividebatur Buchonia vetus in octo Pagos seu *Gau*, a voce Gerin. *Aue* læta pascua denotantes, quorum nomina *Grapsfeld Orientalis & Occidentalis, Tullisfeld, Salagewe, Sinna-  
 gewe, Afsfeld, Weringewe, Baringe.* Juri dicundo præerant initio Comites; hinc prima enituit beneficio Regum & Imperatorum tributa Abbatibus Fuldensibus per Buchoniam auctoritas, qui, Com-  
 mitibus Provincialibus majores, *Advocatis* suis *Provincialibus*, qui & ipsi passim Comites erant, & *Missis* seu *Nunciis S. Bonifa-  
 cii*, e Fratrum gremio defunctis, officium hoc demandabant. A Saxonibus quondam, Francis & Slavis Buchonia videtur habita-  
 ta. Nobiles a plebejis haud sollicitè secreti, donec sub initium Seculi XI a prædiis plerumque cognominati, & familiis nomina, hæc-  
 tenus incerta, propria esse inciperent. Reliqui dividebantur in *Liberos*, ingenuos nempe vel manumissos, *Villicos*, seu Villis præfectos, & *Colonos* ac *Litos* sive *Liddones*, mediæ fere condi-  
 tionis homines, denique *Servos* seu *Pueros*, qui in varias *Stipendi-  
 ariorum, Biduanorum & Triduanorum, Quotidianorum, Tribu-  
 tatorum, Novalium, Censualium, Mancipiorum* classes distribu-  
 bantur. His subnectuntur Henrici VII & Caroli IV Imp. diplo-  
 mata contra *Pfalburgeros*, quibus provisum, ut Ecclesia Fulden-  
 sis servos fugitivos undecunque vindicare possit. Hinc VIII Pa-  
 gorum supra memoratorum delineatio, topographia & confi-  
 nia, ex monumentis fide dignis eruta, immixtis subinde diploma-  
 tibus rarioribus, huc inservientibus, ob oculos ponuntur, quæ  
 Geographiæ mediæ ævi & Genealogiæ vetustæ Nobilitatis insi-  
 gnem

p. 317.

Cap. I. p. 319.

C. II. p. 326.

C. 3. p. 329.

322.

C. IV. XVII.

- gnem lucem affundere, & his delitiis inescatos satiare poterunt, si easdem in succum & sanguinem vertere visum fuerit. Ceterum ex diplomatibus hęc non prætereunda ducimus Jura Imperatorum antiqua in civitatibus condendis, muniendis, dirutis mœnibus restaurandis, tribuendis nundinis solennibus annuis & hebdomadalibus, Alberti Thuringiæ Landgravii donationes castri Wildæk, retento saltem conductu & venatione, A. 1301, Juris Patronatus in Sunnebum A. 1306, Pacem inter Fridericum, Balthasarem & Wilhelmum, Landgravios Thuringiæ & Misniæ Marchiones, ac Henricum Abbatem A. 1362 conclusam, oppignorationem arcis, urbis & præfecturæ Fach ab Ecclesia Fuldensi A. 1611 pro summa 12000 fl. domui Hassiacæ salvo jure relutionis, in casum masculæ prolis extinctæ, perpetuo factam, denique compositionem concordiæ A. 805 inter Ecclesias Fuldensem ac Herbipolitanam procuratam.
- p. 353. 361.  
386. 395. 414.  
414. 433.  
351. 409. 426  
419.  
404.  
411.  
415.  
439.

JOANNIS ALBERTI OBSERVATIONES  
*Philologicæ in sacros Novi Fœderis Libros.*

Lugduni Bat. apud Jo. Arn. Langarak, 1725, 8. maj.

Alph. 3 plag. 4.

Tanta in his observationibus copia eruditarum lectionum ubique occurrit, ut totus propemodum liber, si omnia sectari vellemus, quæ hic pulchre eruuntur ac illustrantur e profanis scriptoribus, describendus esset. Lectoribus igitur, ut situm suam ipsi ex fontibus sedent, integrum hoc relinquentes, pauca potius, ubi hæreere iidem ac dubitare, in quam partem descendendum videatur, poterant, attingemus, pauca etiam, ubi ea alias querenda sint, adjicienda. Matth. III, 11 καὶ πρὸς p. 15. Ego vero) Tertullianum hic laudavit D. Olearius, Obs. ad Matth. p. 91. Cap. III, 16. ὡσεὶ περιστερῶν. p. 17.) Hammondus contra omnes fere etiam recentiores & quasi primus allegatur, qui τὸ ὡσεὶ retulerit ad motum columbæ. Pridem autem Socinum ita sensisse, notum est. Addit Noster, clara fuisse verba Lucæ, si dixisset, σωματικῶν εἶδὸς ὡσεὶ περιστερῶν, non autem ὡσεὶ περιστερῶν. Et hoc est Sim. Episcopo sumptum. Nam & Hammondus ab illo multa est

mutua-

mutuatus. Modum autem apparitionis & descensus a modo *καταβάσεως* difficulter distinguas. Nam si per se verum est, Sp. S. sub ipsa columbx forma apparuisse, lis est finita, & recte ab Hammondo dissensit D. Olearius *d. l. p. 101.* De columba Fabiani Episcopi agit Eusebius *H. E. 6, 29.* C. IV, 5 *παραλαμβάνει, p. 22 recte monuit*) & ante illum iterum D. Olearius *p. 106,* ceu dictum est *Suppl. T. VIII Sect. 12 p. 521.* C. V, 6 *οὐ πυνώντες nondum videre licuit.*) Monstratum hoc fuit ab eodem in exemplo Pauli, 1 Cor. IV, 10, 11, 12, 13, ubi in Apostolo concurrunt, quæ prædicta erant omnia. Et pro *ἐνεκεν ἐμοῦ*, est hic, *διὰ χριστόν.* Hoc sensu, beati, qui flagrantissime desiderant iustitiam, ac propter illam etiam famem & sitim libenter tolerant, ex mente Clementis Alexandrini. Nam etiam hi videntur persecutionem pati propter iustitiam, quia lugent propter eandem, famemque ac sitim in persecutione sustinent, 1 *Petr. III, 14.* De ellipsi *τῷ διὰ* dubius esse haud potuit Clemens, quando apud Demosthenem & Xenophontem præsto sunt exempla. C. VI, 11 *τὸν ἐπίσιον.*) Panem *peculii* nostri, vel *peculiarem*, vertit doctissimus Autor *p. 47.* Peculium autem non est *ἐστία* simpliciter, sed *ἐστία δέλη*, ut tamen dominus eam adhuc possidere credatur; quia servus civiliter non possidet. Et contra paterfamilias non habet peculium; filius autem familias, etiam liberam peculii administrationem habens, plenam ubique non habet. *Bona nostra* sane vocantur *ἐστία* per omnia *Luc. XV, 12, 13,* perinde ut apud Ictos Græcos, *ταῦτα πάντα τῇ ἐστίᾳ προσέξενικται.* Hac omnia bonis sunt comprehensa. Ælianus similiter, X, 17 & XIV, 32. Hunc ergo panem, ceu præcipuam *ἐστίας* nostræ partem & ad sustentationem quotidie necessariam, *ἐπίσιον* dignum erat appellari. C. XII, 20 *εἰς νῆκος τὴν κρείον p. 90.*) Victoriam ait posse considerari ceu iudicem, ad quem causa defertur. Apud Plutarchum autem dicitur quidem, *ἐκβαλεῖν τὴν κρείον εἰς ἄλλον ἀρχόντα*, non vero *εἰς νῆκος.* Et apud Mattheum neque *ἀρχὸν* extat, neque *κρείον.* Accessit ergo Noster ad sententiam D. Olearii *p. 390,* etiam ubi illum non nominat. Is vero Jacobo Capello satisfecit præterea *f. 57, 58, 55.* C. XVI, 18 *καὶ πύλαι αἴθρῃ p. 110.*) Comparatur *αἴθρῃ* magnæ civitati; iterum verbis, uti puto, D. Olearii *p. 452.* C. XVI, 28 *ἐρχόμενον. p. 111.*)

Vertit

Vertit Noster, *abeuntem in regnum suum*, per ascensionem scilicet. Dudum id placuit Bezz. Sed æque commode intelligas de adventu ad excidium Judæorum & vindictam: quod contigit viventibus adhuc quibusdam, qui tunc adstabant. Marc. IX, 1, Luc. VIII, 27. Et neq; Matth. XIV, 12. XVIII, 31, XIX, 1, Marc. VI, 29, Luc. II, 44, Joh. VI, 17, Act. XXVIII, 14, *abeundi* significatio nobis injungitur. De profanis autem hic parum sumus solliciti. C. XX, 23, *ἐκ ἐστὶν ἐμὸν. p. 113.*) Fortissimum hinc fuit argumentum, eum qui sedet ad dextram Patris, esse Deum, & soli Christo sessionem hanc paratam esse a Patre. Apostolis enim non promittitur sessio in throno majestatis Christi, sed sessio super 12 thronos, ad formam judicii tribuum Israel. *Matth. IX, 28, Luc. XXII, 30. C. XXVI, 24 ὑπάγετε p. 152.*) Christum hic, & *Marc. XIV, 21, Luc. XXII, 22* de morte instante loqui, inde patet, quod proditor Judas jam imminabat. Quia vero mors illa sublimior erat & simul reditus ad Patrem, eo modo utique occurrere istud vocabulum *ὑπάγω* apud profanos non potuit. Apud Theognidem v. 917 vitam aliquis degit mentem oblectans, quamdiu bona sua dilapidat: nunc autem misere mendicat. Qui sensus huc plane non pertinet. Nam verba illa, *prout de filio hominis scriptum est*, monstrant implementum instans omnium prophetiarum. Add. Marc. XIV, 41, 42. In sensu autem contrario hanc vocem occurrere *Matth. XIII, 44*, de inventore thesauri in agro, qui præ gaudio, quod habet super eo, *ὑπάγετε, abite*, & omnia vendit, ut agrum illum mercetur, ac similiter *XX, 4, 7, XXVII, 65, Job. XI, 44, XV, 16*, nemo miretur. Marc. III, 21 *κρατῆσαι αὐτὸν ἐξέστη. p. 165.*) Vertit Noster, *ad prehendendum aut vi tenendum, ob impotentiam animi*. At enim unicus in his libris est locus, *Act. VIII, 11*, ubi *ἐξίστημι*, junctum *ταῖς μαγίαις*, deliquium tale, quod comprehensionem hominis postulet, indicat. Nam *2 Cor. V, 13* alienum esse, nemo non videt. Vires autem Christo per inedia & continuas turbæ ipsi incumbentis molestias tandem visas deficere, ita, ut propinqui exeundum sibi ad eum existimarent, non repugnat. Sic Saulus *λαβὼν τροφὴν ἐτίσχυσεν, Act. IX, 19*. Neque etiam *τὸ κρατῆσαι* ubique manus violentæ injectionem involvit. De claudo illo, quem Apostoli sanaverant, quique ab eo tempore non discessit a Petro & Johanne, sed adhæsit illis, dicitur, *κρατῆσαι*

εως τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην. *Act. III, 11.* De eo, qui capiti ecclesiae  
 Christo, non inhæret, similiter, εἰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, *Coloss. II, 19.*  
 Tene omni cura studioque, quæ habes, ne amittantur, κρατέες,  
 ὃ ἔχεις. *Apoc. III, 11.* Ovem etiam, incidentem in foveam, appre-  
 hendimus, ut erigamus. *Mattb. XII, 11.* Summo ergo jure Georg.  
 Wolfg. Wedelius *Decad. 1 Exerc. 4* hunc Marci locum neque de  
 delirio, neque de furore, sed solum de prætenfa ab adstantibus &  
 putata animi passione intelligendum existimavit. (*v. Act. Er. 1705 p.*  
*233*) multumque abiit a Sam. Basnagio, quem vide in *Act. 1706 p. 76.*  
*Marc. VI, 5 καὶ ἐκ ἡδύνατο ἐκεῖ p. 168.*) Noster, *id est, noluit* ibi  
 miraculum ullum edere. Atqui Heinsius & Saubertus, quos  
 laudat ipse, Hebraïsmum hic, tantopere alias nostro invisum,  
 agnoverunt, εἰ δύνάτωι, pro εἰ θέλει, Hesychius etiam, qui  
 scriptores sacros Christianos ipse legerat, ignarus phraseos  
 istius esse non potuit. Et Homerum, *Iliad. I v. 352*, populariter  
 non potuit non intelligere Anna Dacera, Tom. 2 p. 98: *Agamemnon avec tous ces retranchements ne peut encore repousser l'homicide Hector. Tant que j'ay combattu à la teste des Grecs, jamais ce terrible Hector n'a osé tenter le combat loin de ses murailles; à peine oisit il sortir des portes Scées. -- Presentement donc que j'ay resolu, de ne plus combattre contre le divin Hector &c.* Hic τὸ δύνάτωι, εἰ θέλει, ἐκ ἐθέλω, constanter accepit significatione communi Dacera. Heliodorus itidem *Lib. I: ἔτε ἐδυνάμην, ἔτε ἐβλόμην, nec poteram, nec volebam:* citante Nostro ipso *p. 188.* Obiter versio Theophrasti, *vice sua*, emendanda est, iudicio Casauboni p. 124 & Duporti p. 447. *Marc. XI, 13 εἰ γὰρ ἦν καιρὸς p. 171.*) Non convenit, *inquit*, cum Christi sapientia, si plane non erat tempestas ficuum. Quia vero tempestas ficuum, respectu hujus saltem arboris, instabat, & folia præcocem fructum promittere videbantur, potuisse Christum ad hanc ficum accedere; sed frustra accessisse, neque fructum invenisse. Ita vero claudicat hæc argumentatio de sapientia ejusdem. Dicendum videbitur igitur, Christum vidisse procul hunc ficum habentem folia, ac venisse, εἰ ἄρα ἐνρήσας τὶ ἐν αὐτῇ, sed inde non sequi, eum per sapientiam suam ignorasse, quod nihil nisi folia inventurus esset. Sciebat enim, quod Marcus addit, εἰ εἶναι καιρὸν σύκων. Sed



sciebat etiam jam tunc, quid facturus esset, *Job. VI, 6*, & quale specimen severissimi judicii sui ante mortem nunc instantem edere adhuc vellet adversus Judæos contemptores visitationis suæ, neque fructus ullos ferentes post tot exhibita beneficia miraculosa. Eodem spectant verba, *Matth. XXI, 41, 43*, & integrum c. 23. Ait igitur ficui, *ne posthac ex te in æternum quisquam fructum edat*: & arefacta est continuo post istam execrationem. Omnipotentia ergo illius testabatur de omniscientia ejusdem antecedente. *Marc. XII, 4. p. 174.*) ἄλλον δῆλον. Alterum hunc servum, *inquit*, faxis fustibusque percusserunt. Stante hac expositione gradatio trium Evangelistarum ita collocabitur. Primum servum εἰσεραῖον, loris v. g. cælum remiserunt vacuum; apud *Matth. Marc. Lucam*. Alterum non cæsum tantum, sed & aliis contumeliis onustum remiserunt inanem; apud *Marcum, & imprimis Lucam*. Tertium vulneribus per saxa fustesque in caput inflatis, ejece- runt; juxta eosdem. Quartum occiderunt; juxta *Matthæum & Marcum*: multisque aliis fecerunt similiter. *Luc. II, 14* δόξα ἐν ὑψιστοῖς Θεῷ *p. 185.*) Consentit Noster cum *Cl. Moshemio, Obs. Lib. 1 c. 2 p. 105*, in hymno hoc duo esse membra, laudes Dei, & rationem illarum. Istas Deo decerni tam in terra quam in cælo, & duas hæc partes non esse separandas. Punctum tamen non figit cum *Moshemio* post ἐπὶ γῆς, sed post εἰρήνη. Hoc sensu: gloria Deo in excelsis, & pax (i. e. laus Deo & benedictio) in terra: respiciens simul ad *Luc. XIX, 38* εἰρήνη ἐν ἕρῳ. Rationem exhibere verba postrema, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, sive plenius, ὅτι εὐδοκεῖ κύριος ἐν λαῷ αὐτοῦ, *Pf. CXLIX, 4*. Patet hic per se, homines in terra a laudibus Dei non excludi, etiam ubi non nominarentur diferte. Et εἰρήνη ἐν ἕρῳ apud *Lucam*, eadem est pax hominum apud Deum per Christum, quæ hic vocatur pax hominum in terra. Angeli igitur Deo decernunt laudes, quod Filium miserit, & hominibus gratulantur pacem inam cælestem tunc partam, διὰ εὐδοκίαν ἐν ἀνθρώποις, sive cum *Joach. Camerario, εὐδοκία, casu tertio, p. 154*. Sic enim exprimitur iterum τὸ ὅτι, *Pf. CXLI, 4*. Certe in libris novi fœderis homines benedicentes Deo non usurpant τὴν εἰρήνην; nam ipse solus dat pacem, *Act. X, 36, Rom. V, 1, Philip. IV, 7*. *Luc. II, 19* Μαριὰμ συμβάλλουσα, *p. 187.*) Συμβάλλουσα

λειν hic significare videtur Nostro, conjicere ex variis signis ac symbolis, vel indiciis aliquid colligere. Frequens id sane profanis: sacris his autem scriptoribus non omnino. Alia enim omnia deprehenduntur Luc. XIV, 31, Act. IV, 15, XVII, 18, XIIX, 27. Habebat Maria jam tunc evidentia testimonia divina, quæ superant omnem conjecturam, neque locum relinquunt incertitudini, cui per nova signa & indicia demum succurrendum fuisset. Sic Paulus ejusque comites, viso per noctem viro illo Macedone, non conjiciebant demum, sed plane convincebantur statim, quod Dominus eos in Macedoniam vocasset, Act. XVI, 10. Et Saulus, κηρύσσων τὸν Χριστὸν, μᾶλλον ἐνεδυναμίστο, συμβιβάζων, fortissime constringens & convincens Judæos, Act. IX, 22, sicut corporis membra compinguntur intime, nec amplius fluctuant. Eph. IV, 14, 16, Coloss. II, 2 & 19. Deseri ergo Piscator vester hic non debuit, quod Maria, trutinans quasi testimonia divina inter se, & cum hac nova narratione pastorum, confirmata sit in fide. Joh. I, 3 & δὲ ἐν, ὁ γέγονεν. p. 206.) Utique nova haud est distinctio, quæ Adriano Valesio placuisse hic dicitur: ceu post Bezam ostendit Jo. Crojus Observ. Sacr. c. 25 toto, recentius etiam Dan. Whitby, in addendis laudatus. Joh. I, 18 ἐξηγήσατο. p. 208.) Eruditam expositionem Henrici Valesii legis in edit. Lugd. Bat. 1682 p. 202, tum vero p. 277. Joh. IX, 23 ὅτι ἡλικίαν ἔχει. p. 215.) Illustrat hanc phrasin verbis Aristophanis de tantillo juvene, qui ætatem non habeat tecum dormiendi. Meliora affert Dodwellus de ἡλικίᾳ Irenæi ex Nazianzeno, ostenditque, jura Romanorum circa numerum annorum observasse etiam Judæos, ejusque rei vestigia in hoc ipso Johannis loco deprehendit, Diff. 3. ad Irenæum §. 3 p. 235. Joh. XVII, 3 τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. p. 216.) Ait Noster, τὸν ἀληθινὸν opponi fictitio, quomodo Ælianus eqvum verum picto opponit, Lib. 2 c. 3. Sane neque iste Æliani locus, neque etiam Clementis Alexandrini, protrept. sf. 25 Ed. Heins. ad convincendos Socinianos, ceu contendit Noster, sufficet. Nam Clemens disputat ibi tantum adversus crassiora idola Gentilium ex materia mortua artificis manu formata, iisque opponit μόνον ὄντως Θεόν. In qua analysi Sociniani nondum acquiescent, sed urgebunt præterea exclusivam prædicati. Et invenient libro sexto Stromat.

f. 486, tum vero etiam Libro septimo f. 504 non pauca. *Τελειωτάτη δὴ καὶ ἀγιωτάτη καὶ κυριωτάτη ἢ οὐδὲ φύσις, ἢ τῶ μόνῳ πατοκράτορι προσεχέσάτη. ἀντὶ ἢ μεγίστη ὑπεροχή, ἢ τὰ πάντα διατάσσεται κατὰ τὸ θέλημα τῆ πατρός.* De reliquis agemus alias. Monendi autem adhuc Lectores, Hesychium totum jam pridem limam doctissimi Alberti fuisse expertum, ejusque rei nunc demum tot eum edidisse hic exempla, ut plane novam hujus Grammatici editionem vel omnino paratam, vel affectam certe habere ille videatur. Sæpissime enim, ubi nominat Hesychium, textum illius etiam, sed *ὡς ἐν παράδῳ* ubique, emendat.

TRAITE' THEOLOGIQUE &c.

hoc est,

**DE AUTORITATE ET INFALLIBILITATE**  
*Papæ liber, Autore R. P. Domno MATTHÆO*  
**PETITDIDIER, Abbate Ordinis**  
*S. Benedicti.*

Luxemburgi, apud Andream Chevalier, 1724. 8.

Alph. I pl. 5½.

**N**Unquam magis errasse Romanum Pontificem, quam cum semet ipse professus est erroris expertem & infallibilem, cum statuat etiam Catholicorum Theologorum pars haud ignobilis, ex præfenti libello cognoscere libet, quibus argumentis doctissimus Autor fidem facere conetur suæ sententiæ. Atque hoc eo jucundius fuerit, quod ipse fatetur, se quondam, gravitate Cleri Gallicani A. 1682 congregati consensuque Theologorum Academia Parisiensis permotum, adversariam tenuisse sententiam. Scilicet, ne nostram notitiam fugiat Autoris consilium, ipse in Præfatione nos docet, se ideo infallibilitatem Papæ omnibus Romanæ Ecclesiæ addictis persuadendam suscepisse, quod brevissima hæc via sit sopiendi ortas in Gallia de Constitutione *Unigenitus* controversias. *Primo* igitur *Capite* præjudiciorum tela in eos emittit, qui negant infallibilitatem Papæ. Initio considerari jubet, hanc sententiam natam demum esse sæculo decimo quinto, cum antea ne unus quidem in tota Ecclesia statuerit, Pa-

papam

pam definiētem aliquid ad Fidem pertinens errori obnoxium esse. Atque hujus rei testes producit ipsum Gersonium atque Majorem. Deinde urget, ante Constantiense Concilium omnes Theologos, etiam Parisienses, omnes Canonistas, omnes Episcopos statuisse infallibilitatem Papæ. Tertio contendit, cum schismatici Græci infallibile Papæ judicium non agnoscerent, omnes Latinæ Ecclesiæ doctores illam infallibilitatem Papæ defendisse, & quidem consensu perfectissimo. Quarto ostendit, inde ab ortu Ecclesiæ usque ad hodierna tempora universas sententias, quibus Papa aliquid in Fide definiit, receptas ab omnibus fuisse sine ulla contradictione vel dubitatione. Quinto denique magni momenti esse ait, quod ea sententia, quæ Papam subjicit Concilio, nec infallibilitatem ei tribuit, falsissima habeatur in toto orbe Christiano, una excepta Gallia. Hisce præmissis, *Cap. II* infallibilitatem Papæ probatum ite sacro codice, & quidem e tribus illis dictis: *Tu es Petrus, &c. Oravi pro te, &c. Pasce oves meas.* Eadem hæc dicta paucis vindicare studet contra Gallicorum quorundam Theologorum exceptiones. *Cap. III* producit sententiam primitivæ Ecclesiæ de autoritate Papæ in definiendis articulis Fidei. Ostendit igitur, in electione Matthiæ Apostoli valuisse sententiam Petri; eundem die Pentecostes solum allocutum fuisse Judæos, solum sanasse claudos templo assidentes, solum patrasse miracula, solum gubernasse Ecclesiam Judaicam, solum jussum fuisse Evangelium tradere ethnicis, solum denique in Concilio Hierosolymitano pronuntiasse sententiam definitivam. Hinc sequi putat Autor, Petrum habitum fuisse pro capite Ecclesiæ. Addit, eodem primo sæculo Papam Clementem sopiisse turbas Corinthi obortas; secundo sæculo Victorem suo exemplo ostendisse, Papam habere jus definiendi & dissentientes excommunicandi; tertio sæculo Cornelium Papam asseruisse autoritatem suam contra Novatianos, itemque Stephanum in doctrina de rebaptizandis hæreticis, aliisque in casibus. *Cap. IV* docet, idem fecisse Papas sæculi IV & V, maxime Innocentium I, & ejus successores, eosque regnum sibi in universam Ecclesiam arrogasse clarissimis verbis. *Cap. V* exhibet sententiam Græcorum Ecclesiæ

Patrum quinque priorum sæculorum, Irenæi, Origenis, Basilii, Cyrilli Hierosolymitani, Gregorii Nazianzeni, Chrysofomi, aliorumque. Ubi tamen doctissimo Autori nostro sufficit, si modo quis Petrum vocavit *principem Apostolorum*. Eodem modo *Cap. VI* exhibentur testimonia Patrum Latinorum, qui per quinque illa sæcula vixerunt. Ubi tamen permultum negotii ei successit S. Cyprianus, qui Episcopo Romano fortiter contradixit, itemque S. Augustinus, qui aliquot locis Cypriano videtur suffragari & auctoritatem Papæ imminuere. *Cap. VII* profert ipsorum Paparum de suis privilegiis testimonia, quæ quidem non minus valere judicat, quam Principum testimonia de suis juribus. *Cap. VIII* recitat sententiam Conciliorum de auctoritate Papæ, initio facta a Concilio Sardicensi. Simul demonstrat, quomodo se gesserint Papæ erga Concilia, quantumque sibi sumserint auctoritatis. *Cap. IX* adducit sententias scriptorum ecclesiasticorum, post quintum sæculum usque ad schisma Græcorum viventium, de auctoritate & infallibilitate Papæ. *Cap. X* discutit controversiam, quæ Latinis intercessit cum Græca Ecclesia de Papæ auctoritate. Hic prius ostendit, Græcos agnoscere quidem primatum Papæ, eumque habere pro capite Ecclesiæ, at negare imperium Papæ absolutum & infallibilitatem. Deinde docet, utrumque olim Papæ contra Græcos assertum atque vindicatum fuisse a Theologis Galliæ. *Cap. XI* Latinorum Theologorum exhibet sententiam de Papæ infallibili judicio, inde a nono sæculo usque ad tempora Scholasticorum, & *Cap. XII* de hac re Scholasticorum exponit sententiam usque ad Concilium Constantiense. Hic fortasse optaverint pii lectores, ut Autor ostendisset, sententias horum Theologorum fuisse liberas, nec aut spe præmii aut metu pænæ gravissimæ expressas. Nam nec Launojum credimus tam fortiter oppugnaturum fuisse infallibilitatem Papæ, si capiti ipsius imminuisset gladius imperii Papalis. Quinimo veremur etiam quodammodo, ne ipse Autor sententiam suam sit mutaturus, & ad primam reverfurus, nisi quantocyus Roma justum ipsi præmium hujus patrocinii decreverit. *Cap. XIII* ostendit, (1) omnes superioribus in Capitibus adductos infallibilitatem Papæ probasse ex tribus illis dictis Christi, quæ supra jam adduximus: *Tu es Pe-*

trus, &c. (2) Launojum, infallibilitatis oppugnatorem acerri-  
 mum, reticuisse magnam partem eorum testimoniorum, quæ  
 Noster attulerit de suprema potestate Papæ; (3) si hodie habere-  
 tur Concilium ad decidendam istam de infallibilitate Papæ con-  
 troversiam, omnino victurum esse & triumphaturum Papam  
 multitudine sententiarum, cum præter Gallorum Theologos  
 nonnullos totus orbis Christianus statuatur infallibilitatem Papæ.  
 Sed vix credimus, Papam huic periculo expositurum esse suam  
 infallibilitatem, probe scilicet recordantem, vix multis artibus  
 impediri potuisse in Concilio Tridentino, quo minus Papæ eri-  
 peretur infallibilitatis privilegium. *Cap. XIV* examini suo subjicit  
 Autor decisionem a Clero Gallicano factam A. 1682. Dicit, eam  
 esse novitatis ream, cum antea Galliæ Clerus in contraria fuerit  
 sententia. Atque hac occasione rursus pluribus docet, ad suppri-  
 mendas hæreses & stabilienda dogmata recepta non esse certio-  
 rem viam, quam monarchiam Papæ infallibilitatis privilegio  
 ornati. *Cap. XV* respondet ad objectiones contra infallibilitatem  
 Papæ proferri solitas. Liceat vero nobis hæc prætervehi, ne ni-  
 mium longa videatur hujus libri recensio. *Cap. XVI* eodemque  
 ultimo probat, Concilia generalia suam autoritatem habere a  
 confirmatione Paparum. Id vero cum non probare aggrediatur  
 de omnibus Conciliis generalibus, sed tantum de secundo,  
 quinto, & septimo, non videtur titulo hujus Capituli fecisse  
 satis. Nos arbitramur, toto hoc labore superfedere potuisse  
 doctissimum Autorem, modo docuisset, Christum, vel Petrum,  
 vel Paulum dixisse, Episcopum Romanum esse debere Regem  
 Ecclesiæ, ejusque sententiam probari oportere a toto orbe  
 Christiano. At ipse suo probavit silentio, alium ea de re esse  
 in sacro codice silentium. Non igitur mirabitur, si cordatio-  
 res ipsius sententiam vel ob id ipsum erroris suspectam habeant,  
 quod ea tam longa & artificiosa probatione egeat, cum non  
 possit dubitari, si infallibilitas Episcopi Romani esset articulus  
 fidei, eam Christum & Apostolos fuisse disciplinæ suæ alumnis  
 bona fide tradituros.

ΟΥΠΡΕΣΙΦΟΙΤΗΣ *HELVETICUS, SIVE*  
*Itinera per Helvetiæ Alpinas regiones facta annis 1702,*  
*1703, 1704, 1705, 1706, 1707, 1709, 1710, 1711, a JOH.*  
*JAC. SCHEUCHZERO, Tigurino, Med.*  
*et Math. Professore.*

Lugduni Bat. apud Petrum vander Aa, 1723, 4.

Alph. 3 pl. 14 Tabb. æn. maj. & med. 130.

**Q**Uanta sit Celeb. Autoris in indaganda Patriæ Historia naturali curiositas, præter tot ejus alia scripta, hæc imprimis Itinera singulis annis inde ab A. 1702 ad 1711 (si unicum annum 1708 excipias) in varias Helvetiæ partes, superatis omnibus molestiis, suscepta & eleganti cultu typis prodita docere abunde possunt. Ex his priora tria Londini 1708 prodire, a nobis Anno sequenti M. Februario p. 77 recensita, quibus cum, præter tabulas aliquot æneas, nihil magnopere notatu dignum nunc accesserit, non est, ut de his denuo agamus. Accessere vero splendidissimæ huic editioni Itinera quinque, quæ nunc paucis percensere operæ pretium fuerit. In Itinere quarto A. 1705 suscepto memoratu dignum observatur, quod dives rupicaprarum est mons *Kammerstock*, quæ tamen ægagropilis destituuntur, quas ubertim gignunt Limmerenses capræ; cujus rei causam allegat hanc Autor, quod in certis alpibus, iis speciatim, quæ Soli sunt expositæ, crescant plantæ, quarum radices fibrosæ, vix in stomacho digestioni obnoxix sunt, aromaticæ tamen, & ægagropilis generandis aptæ, non item in aliis, quæ a Sole raro illustrantur. Elatus in altissimum Europæ *Gottardi montis* jugum, ad crystalli proprium ac natalem locum Noster consistit, ad naturam ejus explicandam, ut specimen simul exhibeat operis integri mineralogici. Ipsius vero sententia, crystallus est gemma mollior, ut gemma quævis crystallus durior est, & sicut reliquæ gignuntur gemmæ, quando materia rigida in fluido natans subsidit, & in massam cogitur duram, quæ formæ & indoli respondet materiæ, ex qua coacta est, ita etiam fieri putat crystalli formationem & concretionem, eorum rejecta sententia, qui Plinium interpretati  
crystal-

p. 186.

p. 233.

cryftallum glaciem effe credunt; quanquam non adeo absurdum  
 videri poteft, ex materia, quæ glaciem conftituit, maxime rigida,  
 aqua exacta, cryftallum cogi gelu vehementia, ut quali glacies  
 ficca dici mereatur. Fluviorum, Urfæ, Ticini atque Rhodani,  
 nota funt nomina, quæ fcaturigines fuas Gotthardo uni omnes  
 monti debent, a Scheuchzero diligentius investigatas & æri  
 eleganter & accurate incifas. Iter *quintum* adiit anno MDCCVI.  
 Integra in eo exftat draconum & draconitarum hiftoria, ubi  
 plurima videas naturæ prodigia, pleraque etiam ipfi Cl. Autori  
 fufpecta, qui horum nihil ipfe offendens, fidem dictis non temere  
 adhibendam, fuo exemplo docet, cum ita comparata fint, ut  
 attonitorum magis affectum prodant, quam verifimile quid  
 fiftant. Cum de periodicis fontibus paffim Autor tradat, imprimis  
 miratur Engftlanum fontem temporarium, qui periodum habet  
 duplicem, annuam alteram, alteram diurnam; tribus enim  
 menfibus fluit, a medio Maji ad Augufti medium, neque flumine  
 ruit continuo, fed interrupto fæpius, mane tamen & vefperi  
 exundat, tanta fæpe vi, ut molam agat; aqua, pecori jucunda,  
 imprimis eft frigida, limpida; fi quid immundum mergitur,  
 fubfiftit, cujus phænomeni rationem doctiffimi Johan. Jac.  
 Hermanni, tunc Bafileenfis Mathematici, verbis hanc reddit,  
 quod cifternam fubterraneam, in quam nives liquatæ con-  
 fluunt, natura aliquo veluti fiphone intus muniverit, cujus  
 crus intra receptaculum brevius exiftat; id vero extra idem  
 longius, per quod aqua, cifterna repleta, defluat, & per fon-  
 tem erumpat, qua exhausta fluxus fiftantur per tempus, quo  
 iterum confluat, ut vices abfolvat fuas. Ipsi Autori rem intueri  
 non licuit, nec falſa veris admixta eſſe, diſſimulat. In itinere  
*ſexto*, quod anno MDCCVII confectum eſt, thermæ fabariæ  
 occurrunt, quibus ad depellendam dextri lateris hemicraniam,  
 ipſe peregrinator Medicus uſus eſt, & monentur quædam ad eas  
 pertinentia p. 433. Inde Rheni fluminis origo exhibitur, in varios  
 flexus ope magnetis inquiritur, & delineatus in ære integer  
 proponitur p. 436. In Itinere *ſeptimo* anni MDCCIX montium  
 glacialium Grindelianorum teter adſpectus fiſtitur. Et quo-  
 niam non ſemel thermarum in Helvetia ſcaturientium mentio  
 facta fuit, thermarum origo generatim retegitur. Res eo  
 R<sub>r</sub> redit,

p. 265.

405.

482.

486.



redit, quod Autor postulet, thermas, si non omnes, saltim nobiliores ad præaltorum montium radices infimas, vel voragine, collocari, ubi terra inter eminentes partes, subtracto laqueari intermedio, subsedit, ita ut exigua remanserint, vel nullæ cavitates, omniaque interstitia exacte fuerint a collapsa utrinque terra oppleta, per quorum angustias aqua pressa ab æstu subterraneo igne coacta, evadere nusquam potest; unde calorem contrahit. Et cum ad fontem Rhodani ventum est, ejus delineatio facta est, p. 487. Nec antiquæ eruditæ tabulæ neglectæ sunt Viro docto, sed quæ Seduni, Martiniaci, Agauni & alibi conspectæ sunt inscriptiones veteres, p. 488 seqq. descriptæ repetuntur & explicantur. Itinere *octavo*, MDCCX inito, id imprimis Autori propositum est, ut Toggici Comitatus situm delineet, & experimenta barometrica pro inquirenda varii aeris elasticitate diversa, quod ab Illustr. Bignonio, & Cl. Maraldo ante factum fuit, instituens, naturæ hujus patriæ terræ partis arcana exponat. Cespes bituminosus ad ripam Tigurini lacus fossus describitur p. 526, & in Ufnaugiæ insula mortuus dicitur Huldricus Huttenus anno 1523, cujus epitaphium legitur p. 528, ubi & imago æri incisa; Raperswilensium civitatis forma ad eandem paginam exhibetur, & brevis fortunæ enarratio; hinc plenior sequitur Glaronensis Cantonis & alpium ejus descriptio; quæ vero p. 546 de S. Galli Fani bibliothecis adducuntur, pauca sunt. Inde Toggii hac nostra ætate celebris accurata historia sequitur p. 551, in quo Comitatu pagus est Wildenhaus, Huldrico Zwinglio cive nobilis, p. 555, & quanquam montosa hæc regio est, & rupibus horrida, inferior tamen pars agro ferendo, & superior pascendo pecori est idonea, ut adeo incolæ sibi sufficiant. Et cum bellum hic exarserit inter Cantones Tigurinum & Bernensem ab altera parte, & altera Sancti Galli Abbatem, pacis instrumentum, quod anno MDCCVIII Badæ conditum est, integrum legitur p. 563. *Nonum* iter anno MDCCXI suscepit indefessus patriæ & scientiæ studio Scheuchzerus, quo Bernæ civitatis historia fere absolvitur. Quotquot sunt itinerum horum periodi, tot esse industriæ Autoris & doctrinæ testimonia, cuilibet emunctæ naris lectori ita se prodet, ut nullo nostro præconio indigeat: id modo præter allata repetendum

tendum, summa cura actum esse, ut Mercurii in barometro motu locorum & montium dignoscantur altitudines, aerisque vices variæ. Botanices studiosis plures alpinæ plantæ sese offerent, singulis quippe itineribus subjuncta earum recensione, quæ vel hæctenus ignotæ sunt, vel minus accurate depictæ. Ad finem autem itinerum adjecta sunt Acarnania, sive plenior recensio eorum, quæ Acarnan, qui Joh. Jac. Scheuchzerus est, vel typis edidit, vel affecta servat, quæ historiæ naturalis bibliothecæ insignem partem poterunt conficere; ex quo vero licebit cognoscere, evitare non potuisse Virum doctum, patriæ rerum amore captum, quin, quæ uno loco prodiderat, etiam in alium transferre cogeretur.

*JACOBI JURINI, REGIÆ SCIENTIARUM  
Londinensi Societati a secretis, Dissertationis de motu  
aquarum fluentium contra nonnullas PETRI ANTONII  
MICHELOTTI animadversiones Defensio. Accedit ejusdem  
MICHELOTTI ad Illustriss. Virum ANTONIUM DE  
COMITIBUS, Parritium Venetum, Epistola, in qua  
illi ipsi Jurinianæ Defensioni respondetur.*

Venetis, typis Pinellorum Fratrum, 1724, 4.

Plag. 5.

**C**L. *Michelottus* in Dissertatione de Separatione fluidorum in corpore animali, de qua diximus in Actis A. 1721 p. 493, defenderat theorema *Bernoullianum* de velocitate aquæ per foramen effluentis, cujus demonstratio publici juris facta est a Cl. *Hermanno* in Actis A. 1716 p. 131. Contraria & cum tradidisset Cl. *Jurinus*, placita *Newtoniana* probans, in Dissertatione de motu aquarum fluentium, quæ legitur in Transactionibus Anglicanis Num. 355, eadem refellenda esse existimaverat. *Jurinus* itaque Dissertationis suæ adversus *Michelottum* edidit in iisdem Transactionibus defensionem, quam cum sua ad eandem responsione Venetiis recudi curavit *Michelottus*. Ad duo autem capita omnis defensio redit. Primo nimirum monet *Jurinus*, mentem suam a *Michelotto* non fuisse perspectam. Etenim se non tractare de

celeritate aquæ per foramen vasis effluentis, quam determinat theorema *Bernoullianum*, sed de motu totius aquæ seu cataractæ aqueæ, quæ intra vas versus foramen descendit & mox effluxum est: quem hactenus nemo adhuc Mathematicorum determinavit. Esse autem hos motus omnino diversos, cum prior sit in ratione composita ex ratione quantitatis aquæ dato quovis tempore effluentis ex foramine & ratione velocitatis, quacum effluit, posterior autem in ratione summæ omnium factorum ex singulis aquæ particulis cataractam constituentibus ductis in velocitates earundem respectivas. Deinde secundo fundamentum demonstrationis *Bernoullianæ* rejicit, quod ponit guttulam liquoris infimam & foramini vasis immediate incumbentem premi vel animari a gravitate quadam acceleratrice, quæ se habet ad gravitatem naturalem, ut altitudo aquæ vel liquoris totius foramini vasis incumbentis ad altitudinem guttulæ, seu ut pondus absolutum columnæ aquæ foramini insistentis ad pondus absolutum guttulæ. Putat enim, aquam foramini proximam, nonnisi eodem clauso sustinere hanc pressionem, minime autem aperto: in casu nimirum posteriori eam non urgeri nisi gravitate sua naturali, cum non amplius columna aquea incumbens in descensu ab ista impediatur. Evidens hoc esse existimat, si omnis aqua columnam illam ambiens congelari ponatur & columna aquea per politissimam glaciem sine omni resistantia labi concipiatur. Ad hæc Cl. *Micheiottus* respondet: *Jurinum* si non ex industria, casu minimum tangere demonstrationem *Bernoullianam*, cum in Dissertatione sua disertis verbis redarguat illos, qui motum aquæ per foramen pressione columnæ incumbentis generari contendunt. Immo citat tum ipsius, tum *Newtoni*, verba, quem sequitur, in quibus diserta velocitatis aquæ per foramen effluentis fit mentio. Sed missis istis, quæ levioris sunt momenti, in fundamento præsertim demonstrationis *Bernoullianæ* vindicando & stabiliendo operam suam collocat. Monstrat itaque, perperam *Jurinum*, duos casus diversos confundentem, ponere, quod aqua omnis in vase glaciatur columna foramini ad perpendicularum incumbente excepta, propterea quod guttulæ motus generetur a pressione laterali aquæ verticali prorsus æquali & descensui columnæ  
verti-

verticalis resistente. Demonstrat igitur assumptum *Bernoullianum* hoc modo: "Sit, inquit, ABCD vas aqua ad summum usque orificium repletum, cujus in fundo BC sit foramen O, quod primo obturatum pono: ei certe insidet gutta aquæ proxima, quam licet considerare tanquam columellam solidam OE, cujus basis superior E urgetur quidem a pondere totius columnæ superincumbentis EF, sed ejus quoque latera, uti ex Hydrostatices legibus & natura fluiditatis constat, comprimuntur a laterum columnis, quales sunt EH, EG, quæ continenter partes superiores ab inferioribus separare nituntur. Concipiamus nunc, obturamento remoto referari subito foramen O: scis, quid eveniet? Incipiet columella OE primo instanti descendere sola vi suæ naturalis gravitatis, quam conaretur quidem sequi columna incumbens EF, nisi hanc descendere conantem prohiberent columnæ æque & contra ponderantes EH, EG. Quam obrem aqueæ columellæ OE tanquam solidæ spectatæ a superincumbente columna EF divisio exoriri debet, ac propterea minimo facto hiatus Ee, laterum columnæ EH, EG eodem temporis momento apices infimos cuneorum ad instar in interstitium Ee desigunt. Jam vero ex æqualitate virium, quæ, uti ex Mechanicis patet, utrinque partibus a cuneo divellendis inferuntur, sequitur, tanta vi massam totius columnæ eF sursum impelli, quanta columella OE deorsum impingitur: vis prior sustinet columnam eF in æquilibrio, atque ob id est æqualis ejus ponderi = M. g (intelligo per M columnæ eF massam & per g gravitatem naturalem, qua corpora gravia accelerantur in motibus suis) vis altera, qua columella OE deorsum propellitur, est m. G: intelligo hic pariter per m columellæ OE massam, & per G gravitatem novam acceleratricem ex ista cunei pressione oriundam, qua quantitas materiæ, quam columella OE obtinet, animari debet. Quoniam igitur istæ duæ vires sunt æquales inter se, utpote ab eadem cunei actione profectæ, erit M. g = m. G ac proinde g : G = m : M. Est vero m ad M ut altitudo columellæ OE ad altitudinem columnæ eF, hoc est (ob infinite parvam OE vel Oe) ad totam aquæ altitudinem OF. Quare patet veritas ejus, quod in sua *Jo. Bernoullius* de-

TAB. III.  
Fig. 6.

„monstratione asseruit: guttulam nimirum infimam foraminĩ  
 „insistentem in descensu suo animari a gravitate acceleratrice,  
 „quæ se habet ad gravitatem naturalem reciproce ut tota aquæ  
 „altitudo OF ad altitudinem minimam columellæ OE.

**DEMONSTRATIO CONSTRUCTIONIS EDITÆ**  
*in Actis Lips. 1724 M. Jul. pro describenda Trajectoria*  
*reciproca, quæ inter omnes algebraicas possibile sit*  
*simplicissima; Autore JOH.*

BERNOULLI.

Constructionem, de qua hic agitur, anagrammati involutam  
 Cdedi exeunte anno 1722 in litteris privatis Anonymo Anglo  
 eam a me exigenti. Anagramma ipsum brevi post comparuit in  
 Actis Lips. 1723 M. Febr. ejusdemque Evolutio in iisdem Actis  
 1724 M. Jul. ubi Demonstrationem Constructionis in peculiari  
 Schediasmate me communicaturum promisi; animus nunc est  
 datam liberare fidem.

TAB. III.  
 Fig. 5.

Sit in hac adjecta Figura super recta AL, Parabola cubica-  
 lis secunda femirectangula ABQ, cujus nempe abscissarum AO,  
 AF, AL &c. quadrata sint ut cubi applicatarum OM, FB, LC &c.  
 cum abscissis angulos femirectos constituentium. Ducta per  
 verticem Parabolæ A recta AT perpendiculari ad applicatas: vo-  
 cetur parameter 27a; sumaturque in AT pars AE = 2a; per  
 punctum E transiens applicata FB prolongetur ad P, ita ut EP sit  
 = BE: per B & P agantur RS & PQ parallelæ ipsi AT, quarum  
 PQ occurrat Parabolæ in Q. Dico Parabolam hanc circa RS con-  
 versam, ut in situm priori contrarium veniat, se ipsam intra pa-  
 rallelas AT, PQ ultro citroque motam ad angulos rectos secare.

*Demonstr.* Accepta qualibet AG majori quam AE, quæ  
 vocetur  $(a+x)^3: \frac{1}{2}aa$ , aliaque AH minori quam AE, quæ dica-  
 tur  $(a-x)^3: \frac{1}{2}aa$ , erunt ex Natura hujus Parabolæ (ob AL =  
 AG<sup>2</sup>, & AO = AH<sup>2</sup>) LC<sup>3</sup> = 2 AG<sup>2</sup> x 27a = AG<sup>2</sup> x 54a,  
 & OM<sup>3</sup> = 2 AH<sup>2</sup> x 27a = AH<sup>2</sup> x 54a; adeoque LC =  
 $\left(\frac{(a+x)^6}{\frac{1}{2}a^2} \times 54a\right)^{\frac{1}{3}} = \left(\frac{(a+x)^6}{a^2} + 216\right)^{\frac{1}{3}} = \frac{(a+x)^2}{a} \times 6 =$   
 6aa+

$\frac{6aa+12ax+6xx}{a}$ , & ob eandem rationem  $OM = \frac{6aa-12ax+6xx}{a}$ .

subductis GL & HO quæ sunt æquales ipsis AG & AH, remanebunt  $GC = \frac{4a^3+6aax-2x^3}{aa}$  &  $HM = \frac{4a^3-6aax+2x^3}{aa}$ ;

Si jam porro subtrahatur EB, quæ est = 4a, ex GC, item HM ex EB, restabunt (ductis CD & MN parallelis ipsi AT) BD & BN

quarum utraque æqualis erit  $\frac{6aax-2x^3}{aa}$ ; adeoque ipsæ BD

& BN inter se æquales. Dematur nunc AE seu 2a ex AG seu  $\frac{2a^3+6aax+6axx+2x^3}{aa}$ , ut & AH seu  $\frac{2a^3-6aax+6axx-2x^3}{aa}$ ,

ex AE seu 2a, ut habeantur EG vel DC =  $\frac{6aax+6axx+2x^3}{aa}$ ,

& EH vel NM =  $\frac{6aax-6axx+2x^3}{aa}$ . Differentientur nunc

BD vel BN, necnon EG & EH, ut prodeant Dd vel Nn, hoc est,

Cb vel Me =  $\frac{6aadx-6xxdx}{aa}$ , atque bc =  $\frac{6aadx+12axdx+6xxdx}{aa}$

& em =  $\frac{6aadx-12axdx+6xxdx}{aa}$ . Est autem  $\frac{6aadx-6xxdx}{aa}$

medium proportionale inter  $\frac{6aadx+12axdx+6xxdx}{aa}$  &

$\frac{6aadx-12axdx+6xxdx}{aa}$ , nam liquet esse  $aa+2ax+xx$ .

$aa-xx :: a+x.a-x$ , sicut etiam  $aa-xx . aa-2ax+xx :: a+x.a-x$ . Hinc Cb \* Me seu  $\square Cb = bc * em$ , id quod est proprietas requisita pro trajectoriis reciprocis, ceu docui in Actis 1722 p. 398 §. 3. Ex quo sequitur, Parabolam cubicalem secundam semirectangulam ABQ eandemque circa RS transpositam in situm inversum atque intra parallelas AT, PQ hinc inde motam semet ipsam ad angulos rectos constanter secare. Q. E. D.

Coroll. I. Sumtis tam BD quam BN = 4a = BE; abeuntibus nimirum DC in PQ, & NM in EA: erit in puncto A angulus M

me rectus, ideoque ejus complementum Ccb evanescit in puncto Q; hoc est, ultima applicatarum DC quæ est PQ tangit curvam in puncto Q. Id quod ex eo quoque patet, quia si BD

$$\left(\frac{6aax - 2x^3}{aa}\right) \text{ ponatur} = \text{Maximo, prodit } x = a, \text{ quo valore}$$

$$\text{substituto, habetur } \frac{6aax - 2x^3}{aa} = 4a = BE = BP.$$

*Coroll. 2.* Si jam pariter in expressione ipsius EG vel DC quæ est  $\frac{6aax + 6aax + 2x^3}{aa}$  scribatur  $a$  pro  $x$ , habebitur ET vel

PQ = 14a, ipsaque EH vel NM  $\left(\frac{6aax - 6aax + 2x^3}{aa}\right)$  abit in ipsam Ea = 2a. Unde tota basis AT = 16a, maximaque curvæ altitudo TQ = EP = 8a, ita ut AT sit dupla ipsius TQ.

*S. holium.* Geometris notum est, Parabolam cubicalem secundam constare duobus ramis seu cruribus se invicem tangentibus in vertice qui proin est *punctum reversionis*. Hinc nostra ABQ quæ est semirectangula, habebit alterum ramum AX sesquirectangulum, cujus scilicet applicatæ YX cum abscissis AY angulum constituunt obtusum AYX sesquirecto æqualem. Notetur autem, non nisi arcum ABQ ex duobus contignis BA, BQ conflatum in strictissimo problematis sensu satisfacere quæsito, utpote qui solus in situ inverso se ipsum ad angulos rectos decussat; continuata enim parabola versus V, attendenti patebit neque arcum QV, neque ramum AX ea proprietate gaudere, ut uterque se ipsum in situ inverso orthogonaliter trajiciat, sed id tantum evenire, ut alter alterum, hoc est, arcus AX inversus arcum QV, vel QV inversus ipsum AX in recto secet angulo. Ob hanc rationem dixi, Parabolam cubicalem semirectangulam tantum respondere conditioni præscriptæ, excluso ramo altero AX sesquirectangulo, immo quoque excluso arcu QV ultra Q quantumvis protenso. Quod si jam applicatæ singulæ LC, FB, OM &c. inflectantur circa puncta G, E, H, &c. ita tamen ut omnes inter se maneant parallelæ, puncta C, B, M, &c. erunt ad aliam parabolam cubicalem secundam ABQ semper quidem acutangulam quia

quia angulus ALG ad basin trianguli isoscelis AGL necessario est acutus. Interviet vero tunc parabola ABQ pro quolibet intersectionis angulo obliquo, quippe qui constanter æqualis erit inflexionis angulo AGL ad arbitrium facto vel obtuso vel acuto; sicuti demonstravi in Actis 1722 p. 405.

*Analysis ad Constructionem præcedentem ducens.*

Dedi in Actis memoratis 1722 tres generalissimos solvendi modos, quibus inveniuntur Trajectoriæ reciproæ infinitorum generum cum algebraicæ tum transcendentes, atque hæc sive per quadraturas sive per rectificationes curvarum algebraicarum construendæ. Duo priores illorum modorum dextre adhibiti subministrant inventionem simplicissimæ quam construxi ac demonstravi algebraicæ Trajectoriæ reciproæ; id qua arte obtineatur per ambos illos modos, nunc quidem docebo.

*Modus I.* Ad primum quod attinet, consistit ille in condendis formulis, quarum quædam exempla concinnavi p. 398 & 399, quarumque naturam & fabricam ibidem exposui; positis nimirum  $x$  &  $y$  pro coordinatis curvæ quæsitæ, assumtisque ipsius  $x$  duabus quibuscunque functionibus A & B, ejus indolis ut mutatis signis potestatum imparium ipsius  $x$ , functiones ipsæ in se invicem convertantur, hoc est, ut A mutetur in B atque B

in A, ostendi æquationem  $dy = \frac{A}{B} dx$  determinare aliquam ex curvis optatis. Cum vero difficile sit, ut ibidem jam monui p. 400, eas ex ejusmodi functionibus A & B eligere, quæ inde emergentem

formulam  $\frac{A}{B} dx$  reddant integrabilem, manifestum est curvam hac ratione determinatam plerumque, si non semper, evadere transcendentem. Quamobrem lubet hic indicare, quo pacto fieri possit, ut assumpta tertia quadam functione G, æquatio oriatur integrabilis, exhibens proin curvam algebraicam.

Sit itaque G functio ipsius  $x$ , sed talis, ut contineat tantum potestates pares ejusdem; dico, si pro elementis coordinatarum sumantur  $G dx$  &  $\frac{AxG}{B} dx$ , fore curvam quæ hinc nascitur,



etiannum ex desideratis unam, quod sic paucis demonstro: Quia enim mutato  $x$  affirmativo in negativum & vicissim mutabitur  $\frac{A}{B}$  in  $\frac{B}{A}$ , ipsum vero  $G$  non mutabitur, quoniam non nisi dimensiones pares continet ex assumptione; unde captis (vid. Fig. I p. 397) utrinque in partes oppositas abscissis  $OL$  &  $OM = \int G dx$ , applicata  $LB = \int \frac{AxG}{B} dx$ ; erit altera applicata  $MD = \int \frac{BxG}{A} dx$ . Est autem  $\frac{AxG}{B} dx \times \frac{BxG}{A} dx = G \times G dx^2$ , hoc est,  $c B x n a = \square LL$ . Curva igitur  $ADBC$ , per ea quæ a me demonstrata sunt p. 398 §§. 2 & 3 satisfacit problemati. Q. E. D.

Hinc ut curva  $ADBC$  fiat algebraica, nihil aliud faciendum, quam ut assumatur  $G$  talis, quæ producat integrabiles tam  $G dx$  quam  $\frac{AxG}{B} dx$ ; id quod assumpta fractione  $\frac{A}{B}$  rationali infinitis modis exequi licet. En hunc facillimum: Pone  $G = Ax B$ , habebit utique  $G$  conditionem suppositam, si nempe  $A$  &  $B$  suas habuerint, quemadmodum attendenti sponte liquet; prodibit inde  $G dx = A \times B \times dx$ , &  $\frac{AxG}{B} dx = A \times A \times dx$ , utrumque sane

integrabile ob  $A$  &  $B$  functiones racionales & integras. Quare si abscissa  $OL$  fiat æqualis  $\int Ax B \times dx$ , & applicata  $LB = \int A \times A \times dx$ , resultabit curva  $ABC$  algebraica quæsito respondens. Nota, per  $x$  &  $-x$  intelligi quamlibet partem indeterminatam ab  $O$  versus  $H$ , eandemque ab  $O$  versus  $G$  capiendam, ex qua formentur functiones  $A$  &  $B$ , atque ex his coordinatæ  $OL$ ,  $LB$  vel  $OM$ ,  $MD$ .

His ita præmissis, si investigare jam lubeat, quænam ex omnibus istis algebraicis sit simplicissima & cujus sit naturæ vel quam habeat æquationem coordinatis convenientem: eligatur ex formulis, quarum fabricam in Actis loco præmemorato docuimus, ea, quæ omnium est simplicissima, vel qua simplicior dari non potest; hæc autem, ceu patet, est ipsissima illa, quæ pag 398 primum locum occupat  $dy = \frac{a-x}{a+y} dx$ , aut quod perinde

est

est  $dy = \frac{a+x}{a-x} dx$ ; ubi igitur  $A = a+x$ , &  $B = a-x$ ; adeoque  
 G seu  $A \times B = aa - xx$ : unde  $OL = \int A \times B \times dx = aax - \frac{1}{3}x^3$ , &  
 $LB = \int A \times A \times dx = aax + axx + \frac{1}{3}x^3 + c^3$ ; adjicio constantem  
 $c^3$ , ut moris est in integrationibus, ad denotandam primam  
 applicatam puncto O respondentem. Si vero magis arrideat, ut  
 curva ABC transeat per O, negligi debet  $c^3$ , & sic accommoda-  
 bitur ad figuram præsentem huic schediasmati adjectam, in qua  
 punctum B initium est abscissarum; abscissæ ipsæ hinc inde  
 æquales BD & BN, applicatæ DC & NM. Habebimus itaque  
 curvam ABC algebraicam, cujus hæc est indoles, ut sumtis abscissis  
 in utramque partem BD & BN =  $aax - \frac{1}{3}x^3$ , applicata DC fit =  
 $aax + axx + \frac{1}{3}x^3$ , altera per consequens NM =  $aax - axx + \frac{1}{3}x^3$ .

Multiplicemus has quantitates per constantem  $\frac{6}{aa}$ , ut coordina-  
 tarum valores unius sint dimensionis, quo facto prodibit BD =  
 $BN = \frac{6aax - 2x^3}{aa}$ , DC =  $\frac{6aax + 6axx + 2x^3}{aa}$ , & NM =  
 $\frac{6aax - 6axx + 2x^3}{aa}$ . Verum supra in Constructione demonstra-

vimus, hanc proprietatem competere Parabolæ cubiculi secun-  
 dæ: atque ita hæc Parabola analytice deducta est ex formularum  
 in Actis a nobis expositarum simplicissima, quod qua ratione  
 fiat, ostendere hoc loco volebamus.

*Modus II.* Propero ad alteram Methodum ibidem p. 403  
 explicatam, ubi docui modum describendi trajectorias reci-  
 procas transcendentis & algebraicas per rectificationes curva-  
 rum GEH (vid. Fig. IV in eadem pagina) arcus hinc inde similes  
 & æquales ES, EM habentium. Ostendere nunc animus est,  
 etiam per hanc methodum maxime generalem perveniri ad  
 nostram parabolam cubicalem secundam, tanquam omnium  
 trajectoriarum reciprocarum simplicissimam. Hunc in finem  
 quæro ex omnibus curvis habentibus ab utroque axis EO latere  
 ramos ESH, EMG similes & æquales eam, quæ primo fit alge-  
 braica & rectificabilis, secundo quæ fit, quoad fieri potest, infimi  
 ordinis

ordinis vel dimensionis respectu æquationis inter coordinatas, ac tandem tertio cujus arcus ES, EM cum abscissis correspondentibus relationem habeant infima possibili æquatione expressam.

Ut tria ista requisita obtineam, concipio in præfata Fig. IV ductam esse applicatam SL perpendiculararem ad axem EO; atque inter abscissam EL, quam voco  $z$ , & applicatam SL, quam voco  $t$ ,

haberi hanc æquationem  $t = \frac{1}{2-2n} a^n z^{1-n} - \frac{1}{2+2n} a^{-n} z^{1+n}$  (ubi

per  $n$  intelligo quemcunque numerum fractum unitate minorem cujus numerator sit impar & denominator par) dico, curvam hanc algebraicam constare ramis utrinque similibus & æqualibus, quod examinanti facile patet, ejus arcus esse rectificabiles, eosque habere ad abscissas relationem non magis compositam quam ipsæ applicatæ ad abscissas habent; erit enim ES vel EM =

$$\frac{1}{2-2n} a^n z^{1-n} + \frac{1}{2+2n} a^{-n} z^{1+n},$$

quæ expressio ab ea qua applicata SL exprimitur non differt nisi signo quo afficitur secundus terminus. Ex omnibus igitur curvis ESH, hac æquatione determinatis, illa quæ simplicissima est respectu æquationis inter coordinatas, erit etiam simplicissima respectu relationis inter abscissas & arcus. Videndum adeoque est, quid pro  $n$  sumendum sit, ut prodeat æquatio inter  $t$  &  $z$  infimæ possibilis dimensionis; inferior autem dari non potest quam tertia, alias sectio conica foret rectificabilis. Velis ergo tertiam: Pone  $n = \frac{1}{2}$ , atque obtinebis

$$t = a^{\frac{1}{2}} z^{\frac{1}{2}} - \frac{1}{3} a^{-\frac{1}{2}} z^{\frac{3}{2}} \text{ seu } t = \sqrt{az} - \frac{1}{3} \sqrt{\frac{z^3}{a}},$$

quæ reducta dat  $9at^2 = z^3 - 6az + 9aaz$  pro curva tertii ordinis ESH, cujus arcus

$$ES = \sqrt{az} + \frac{1}{3} \sqrt{\frac{z^3}{a}}.$$

Ex hac ut eruas naturam Trajectoriæ reciproæ AEC: ex puncto B demitte in axem EO perpendicularum BT; habebis abscissam  $ET = EL + LT = EL + SB = EL + ES = z + \sqrt{az} + \frac{1}{3} \sqrt{\frac{z^3}{a}}$ , & applicatam  $BT = SL = t = \sqrt{az} - \frac{1}{3} \sqrt{\frac{z^3}{a}}$ . Assume nunc quam-

libet

libet indeterminatam  $x$  atque  $fac$ , quod liberum est,  $z = \frac{xx}{a}$ ;

orientur coordinatæ per  $x$  expressæ, scilicet abscissa  $ET = \frac{xx}{a} +$

$x + \frac{x^3}{3aa}$ , & applicata  $BT = x - \frac{x^3}{3aa}$ ; quibus in ordinem reductis,

utriusque simul sextuplum fumendo, fit  $ET = \frac{6aax + 6axx + 2x^3}{aa}$

&  $BT = \frac{6aax - 2x^3}{aa}$ . Liquet ergo nunc iterum ex Constructione

supra data & demonstrata, Trajectoriam simplicissimam algebraicam per secundam nostram methodum adinventam esse Parabolam Cubicalem secundam; nullo hic alio existente discrimine, quam quod coordinatæ permutentur, dum quas ibi vocavimus abscissas, hic applicatarum nomine veniunt ac vice versa.

Atque sic omni ex parte satisfactum jam puto Anonymo Anglo, quando non tantum exhibui, sed & demonstravi, quod a me tum exhibendum tum demonstrandum postulaverat. Vices nunc redditurus, permittente id talionis lege, quæro ab eo, ut det aliam Trajectoriam reciprocam algebraicam, quæ sit inter omnes quas invenire potest in ordine simplicitatis secunda, utque exhibeat æquationem inter coordinatas naturam curvæ quæ sita experimentem.

*Subjicimus hoc loco errata quædam typographica, quæ in Observat.*

*Bernoullianas Anno superiore irrepservunt: pag. 298 l. ult. pro se leg. ita se; p. 361 l. 9 pro + px scrib. -px; p. 365 l. 25 pro sdx sdx spx scribatur sdx sdx spdx; p. 366 l. 1 deleatur signum +.*

**DE SUBLINGUALIBUS SALIVÆ DUCTIBUS**  
*Anonymi Epistola ad Actorum Eruditorum, quæ Lipsiæ publicantur, Autores.*

**T**Abula III, quam vos adjunxistis Actis Eruditorum Mens. Julii Anni superioris MDCCXXIV ostensa mihi est ante aliquot hebdomadas a Juvenibus quibusdam nostratibus, Anato-

miæ Studioſis, ut ex ipſa novos, ut ipſi dicebant, Glandularum Sublingualium Rivos cognoſcerem. Quos cum in ea Tabula inſpexiſſem, reſponſi, eodem mihi videri, quos Celeberrimus Patavin. Anatomicus Primarius Jo. Bapt. Morgagnus jampridem in ultima Animadverſione Adverſariorum Anatom. VI deſcripſerit, ubi nimirum docuit, *multoties complura utrinque vaſcula, & hæc ab exterioribus Sublingualium Glandularum lateribus exeuntia, & non magno a Glandulis intervallo Peculiari quodque oſculobiantia* tum ſe conſpexiſſe, tum amicis præſertim Venetis oſtendiſſe, & ſæpius tenuiores ſetas in ea oſcula immiſiſſe. Addidi: nullo alio Magiſtro, quam his ipſis, quæ memoriter retuleram, Morgagni verbis, rivos in illa tabula pictos, a me jampridem in lingua humana quæſitos, & ſatis ſuperque eſſe conſpectos. Verum Juvenes iidem, ut, quod mihi dixerant, tuerentur, Actorum nominati M. Julii pag. 292 & 293 conſeſtim monſtrarunt, ex quibus cognovi, a Tabulæ iſtius Autore totam illam Morgagni Animadverſionem in aliam omnino partem trahi. Ego autem, quamvis mihi viderer poſſe, imo debere ita omnia Cl. Morgagni verba explicare, ut primæ illi, atque obviæ interpretationi, qua ego ipſa ſemper acceperam, non repugnarent; tamen, ut inutiles verborum controverſias effugerem, tunc ſilui, præſertim cum viderem, aliam multo faciliorem, eandemque certiffimam eſſe viam, hanc veritatem indagandi, quam miror alios non eſſe ſecutos. Scilicet ad Amicos, quos in Italia habeo, literas dedi, ut non jam ex ipſo Morgagno, ſed ex altero Anatomico Patavino, præſertim vero etiam ex aliquo eorum *Venetorum*, quibus a Morgagno olim, ut ſupra dictum eſt, ſui ductus Sublinguales demonſtrati ſunt, quærent, non modo quomodo ipſi Morgagni verba interpretarentur, verum etiam, idque præcipue, quænam revera ſolitus ſit Morgagnus vaſcula Sublingualium Glandularum oſtendere. Itaque intra breve tempus accepi duo Teſtimonia Celeberrimorum Virorum, quorum ut autographa apud me aſſervo, ita exempla fideliter exſcripta, eodem, quo ad meas manus venerunt, ordine ſubjungo, ut non tantum mihi, ſed etiam omnibus inſervire poſſint, qui in Hiſtoria Anatomix verum anant & ſcire cupiunt. Equitatis enim veſtræ fore,

fore, non dubito, hæc in vestris Actis edere eadem fide & candore, quo alienam interpretationem edidistis, ut ex utroque hoc, quod subdo, tam gravi, tam certo, tam claro, non opinatio- num, aut argumentorum, sed factorum, atque autopsiæ Testi- monio, sublatis cunctis verborum & interpretationum tricis, planissime intelligere omnes queant, quis interpretando a vero aberraverit, & quod caput est, quis primus Veros Sublinguales Ductus non jam supposuerit, sed demonstraverit. Valete.

*Testimonium primum.*

Cum ineunte Anno MDCCVII Venetiis esset Illustrissimus D. Joan. Baptista Morgagnus, nunc in Patavino Gymnasio Pri- marius Anatomæ Professor Celeberrimus, ac Præses, jam tum in ædibus Cl. Joannis Antonii Benevoli, repetitis ostensionibus, in ipsa inferiore linguæ humanæ facie plures utrinque ductus, te- nuioribus immixtis fetis, luculentissime demonstravit ex intima Sublingualium Glandularum substantia vere prodeuntes. Quos ductus paulo post & in publico Theatro nos quoque ostendimus, conjecta in singulos tenui seta, & ut rem certissimam ab illo usque tempore nostri in Anatome Alumni cognovere. Neque suspicati unquam sumus, alios quam illos ipsos ductus descriptos esse a Præclarissimo Morgagno Advers. Anatom. VI postrema Anim- adversione verbis illis: *multoties complura utrinque vascula &c.* D. Venetiis xvii Kal. Aprilis MDCCXXV.

JOANNES DOMINICUS SANTORINI,  
Magistratus Excellentissimi Salutis Venetiarum  
Proto-Medicus, & Publicus Anatom. Professor.

*Testimonium secundum.*

Ab Illustrissimo & Sapientissimo Viro D. Joanne Baptista Morgagno, nostræ hujus Inclytæ Academiæ Anatomico Prima- rio, & Præsede, nunquam alia demonstrari vidi Sublingualium hominis Glandularum vasa excretoria, quam quæ a lateribus ipsarum externis, id est, non ab illis, quibus ex Glandulæ sese mutuo spectant, sed ab illis, quibus spectant gingivas, in con- tiguam linguæ inferiorem faciem exeunt, & recta versus gingi-  
vas,

vas, sed per eandem linguæ faciem tendunt ita, ut in eadem linguæ facie, non magno emenso spatio, singula in osculum definant, tenuiorem setam admittens. Nec mihi unquam, aut aliis, quod sciam, apud nos venit in mentem aliter accipere verba illa ejusdem Celeberrimi Autoris, quæ in fine VI Adversariorum leguntur: *multoties complura utrinque &c.* D. Patavii X Kal. Aprilis MDCCXXV.

JOANNES BAPTISTA VULPIUS,  
in Patavina Univerfitate Ordinarius  
Professor Publicus Anatomix.

*Respondet apud nos alius Anonymus:*

Neque consultori Italo adstipulor, neque ad hac de re consultos accedo, qui eosdem se reperisse ductus, quos *Steno* & *Verheyenius*, & post hos doctissimus *Morgagnus* viderat, confidenter asserunt, de nostri Autoris novis non solliciti. Sed quisquis est ille aliquot verborum Cl. Morgagni interpret, qui tam diversa non discernit, vereor, ne cum quadratis rotunda confundat: injurios autem nos in æquitatem tuam, Lector, fore credimus, si pluribus clarum facere contendimus, quod non ignorare te, debebamus confidere: de veris certe sublingualibus ductibus, recens in Germania a se inventis, te Autor plenius docet in Exercitatione, qua inventionis laudem meruit; sicut alii industriæ & in agendo dexteritatis testimonio non fraudandi erunt. Ductus autem suos ad latus versus gingivas excurrentes, ab aliis hactenus non visos, non admitti ante, quam clarius descriperint, conspiciendosque exhibuerint, eorum Autores non inique ferent.

**DISSERTATIONES MEDICÆ ET CHIRURGICÆ, habitæ in Amphitheatro Collegii Regalis Medicorum Londinensium a GUALTHERO HARRIS, M.D. in eodem Collegio Præside nato & Chyrurgiæ Professore.**

Londini, impensis Guilielmi & Joannis Innys, 1725, 8.  
Plag. 17.

Non

**N**ON ignotum est nomen Clarissimi Harris erudito orbi; siquidem ante hos triginta sex annos Libro de Morbis Acutis Infantum, a nobis anno 1690 M. Junio p. 296 recensito, singularem in scholis Medicis indeptus est famam. Dissertationes nunc idem intra decennium habitas publici juris facit, certa sub spe, fore, ut observationes Practicæ per eas passim dispersitæ, & speculationum commentis plurimum immunes, lucem aliquam afferant rebus quibusdam Medicis & Chirurgicis, caligine quadam obscuratis, aut in devia ducentibus salutem ægris reddere percipientes. Ex singulis pauca delibabimus. In *Diff. I* quæ de *Febris Continuis & Intermittentibus* agit, in Continuarum Cura emeticum necessarium judicatur, quoties horrore aut rigore vomitus aut vomituritio succedit, magisque tutum, durante æstatis fervore, quam in gelida hyeme; venæsectio autem illa damnatur, quæ nimis fero, in febris statu, aut progressu, cum vires dejiciuntur, instituitur; reliqua autem remedia pro diversis morbi temporibus varianda esse, monetur, ita ut in principio ad inflammationem compescendam refrigerantia & diluentia, quæ sine calefactione visciditatem lymphæ attenuant & liquefaciunt, facileque ex passulis, hordeo, melle aut similibus in aqua, vel lacte coctis parantur, ac testacea ad calorem febrilem contemperandum; in vigore & statu cardiaca, ut vinum tepesfactum, sive Lusitanicum, sive Hispanicum; in declinatione laxans ex foliis femine in usum sint vocanda. Intermittentium sedes unica constituitur ventriculus, in quibus curandis annotat Autor, singulis aut alternis corticis Peruviani dosibus tres, vel quatuor guttas olei sulphuris per campanam, aut aliquot drachmas succi limonum cum tantillo laudani liquidi, vel syrups de meconio immisceri debere pro viris, pro tenerioribus vero, & præsertim fœminis infusionem frigidam corticis sufficere. Loco hujus febrifugi ipsamet pulveris e chelis cancrorum simplicis semidrachmam, aut scrupulos duos duabus horis ante paroxysmum in cochleari aquæ lactis alexiteriæ, aut menthæ, vel feri lactis cum fructu propinat, alteramque ejusdem pulveris dosin hora una post priorem repetit, externe vero linteam duplicatum calefactum, & in spiritu vini madefactum, vel mithridatium cum oleo nucis moschatæ



expresso ventriculi regioni adhibet, atque ut æger tempore paroxyfmi ab omni cerevisia abſtineat, pro ſiti vero fallenda potu ex vini albi & aquæ unciiſ quatuor in lactis vaccini libris duabus incoctis utatur, ſuadet. In *Differt. II*, ubi de *Variolis & Morbillis* diſſerit, rejicit cardiaca, regimen calidum, cereviſiæ tenuis, vel pomacei, ut & emeticorum benedictorum uſum; ſi vomitorium indicetur, leniſſimum illud, venamque ſecari permittit. Ubi narcotica non conveniunt, caſtoreum adhiberi poſſe putat. Circa finem morbi tuto cardiaca refugium capi poſſe docet, veſicatoria vero exulare ~~ſole~~, niſi ſubjectum ſit obefum & ſucculentum. Gummi tragacanthæ in linctu vel decocto pectorali ſoluti, pulveribus teſtaceis admixti, & copioſius ſumpti in Morbillis Epidemicis effiçiam ſummam deprædicat. Pro *variolis, ne deteriores ſiant, præcavendis*, non quidem damnat in *Differt. III* Inoculationem eorum, illam tamen pro magis tuta venditat, ſi abſque uſu ſcalpelli, vel phlebotomi, & ſine præparationibus ſupervacaneis cuticula brachii radatur, vel pungatur acicula, ad eliciendam guttam ſanguinis, & ſtatim loco vulnerato linteum raſum tantillo puris imbutum imponatur; ſuaſor vero eſt, ut in primo morbi principio Medicus peritus accerſatur, antequam per errores domeſticorum res ægri in eum perductæ ſint ſtatum, ex quo eluctari ei vix conceditur. In *Differt. IV* aliquot uſus Medici aqua delineantur. Quemadmodum aquæ potui Patriarcharum longævitæ inter alia debetur; ita etiamnum magna hic ſe commendat utilitate, modo delicatulis magis arri-deret. Præ cæteris fluminum aquæ reliquis ſalubriores deprædicantur, & quo major fuerit fluvius, eo magis ſalutarem aquam vehere dicitur. Ex Thameſis certe aqua optima coquitur cereviſia, ac poteſt hæc ad Indias uſque ſine labe transvehi. Nihil magis a calculo præſervare perhibetur ac hauſtus aquæ ſalubris unus aut alter horis matutinis jejune, imo ante ſomni tempus propinatus, cui in hydrophobis hydromel ſubſtitui poteſt; imo aqua frigida mane pota calorem ſub decubitu nocturno contractum obliniſt æſtumque computationum veſpertinarum compelſcit. Ipſe Autor, licet jam ſenſcens, talem aquæ hauſtum matutinum non ſine fructu in uſum ducit, poſt quem duo fruſta plu-  
nbi,

plumbi, utrumque sex vel septem librarum ponderis, manibus attollit; quod quidem exercitium non modo partes vitales præ aliis corroborare, sed & functionibus tam naturalibus, quam vitalibus rite obeundis, sanitatique conservandæ admodum conducere credit. Aquæ frigidæ potum in febribus incolis climatis borealis dissvadet, quia sudores, si qui adsunt, reprimit, tussim & peripnevmoniam notham auget, naturis teneris & ventriculo debili macilentoque habitui, ut & frigidis ac phlegmaticis temperamentis plane noxius existit. Si tamen in febribus acutis, ejus usum suis concivibus suadere auderet, id consilii daret non in statu earum dubio, sed in principio aut primo circiter febricitandi die, & quo tempore sudores calorem contemperantibus facile eliciuntur, certus, dum hi tam cito & copiose profunduntur, ac satis diu fluere permittuntur, febrem quamprimum profligatum atque extinctum iri. Verum cum *Vinum* longe nobilior sit ipsa aqua, de ejus usibus Medicis & Chirurgicis quædam in *Dissert. V* præfari instituit. Vocat hoc summum medicamentum corpori roborando, & animo exhilarando, potissimum vero ventriculo languenti, fastidioso, cruditatibus scatenti & illuvie humorum perperam oblinito, destinatum; meliusque emaciatis conducere lacte asinino existimat. Quoad usum Chirurgicum, focu adhibitum, aut infusum partem affectam refrigerare, caloremque ejus restinguere, quantumcunque etiam intra sumtum corpus soleat calefacere; hinc maximæ efficaciz esse in vulneribus, ulceribus, abscessibus, inflammationibus, erysipelate & ambustis putat. In *Dissert. VI de Venæsectione in genere* agit, quam facillimam quidem, sed in quibusdam subjectis difficillimam esse operationem adstruit, hinc a Chirurgo requirit, ut sit summa oculorum acie instructus, ambidexter, manumque habeat firmam & instrumenta acutissima; vult etiam, ut phlebotomum in venam intrusum retrahens, scindat venam versus superiora, hocque pacto orificium reddat amplius. Quantitatem vero sanguinis detrahendi juxta magnitudinem morbi, ægrique vires naturales æstimare, ac juxta regiones, & cibi potusque usitati rationem determinare jubet. *Quomodo autem venæsectio in suo climate & morbis suorum civium sit administranda* in *Dissert. VII* docet. In *Dissert. VIII*, in

qua *Varices & Aneurismata* examinat, dilatationi venæ ansam præbere putat valvulam, supra locum dilatatam positam, & vel a copia vel crassitie sanguinis læsam; adeoque curationem partim ad venam dilatatam, partim ad valvulam tumidam dirigendam esse monet. Quemadmodum autem eos reprehendit, qui adstringentia applicant, quæ tamen sanguinem jam dum spissum magis incrassant, & ad nobiliora viscera repellunt, ita discutientia potius commendat, inter quæ myrrha primatum ducit, & ex hoc capite Emplastrum diasulphuris Rulandi admodum convenit; atque refert Autor, se femoris varicem sola tinctura myrrhæ feliciter curavisse. Tumorem duriusculum valvulæ dissipat per emplastrum de minio vel diachylum cum guminis. Horridam vero istam carnificinam, seu temerarias exsectiones tum venæ tum arteriæ in varicibus & aneurismatibus culpatur. In *Dissert. XI*, ubi de *Oedemate & Scirrbo* agit, tumores pedum oedematofos, neglectis aliquando omnibus topicis, missisque evacuationibus usitatis, solis corroborantibus, videlicet croco martis aperitivo cum cortice Peruviano suffulit. Pro scirrbo dissipando utitur mercurio dulci, sub noctem debitis intervallis & aliquando cathartico ex senna, helleboro nigro, & hermodactylis insequente aurora sumendo. Conjungit etiam his diuturnum usum sarsaparillæ cum modico Guajaco: externe post emollientia spiritum vini pro fotu & emplastrum diachylum applicat. Ad curandum *cancrum* in *Dissert. X* laudat decoctum corticis ulmi & foliorum saniculæ, cujus efficaciam in incipiente labii inferioris carcinomate expertus est; item terebinthinam splenio vel tæniolæ illitam; corrosiva vero & excisionem cancri oris, labiorum, & linguæ periculosam pronunciat. Atram bitem pro antecedente agnoscit causa, flatus vero exinde exortos pro proxima & immediata. Cancrosam mulieris mammam curavit pulvere ligni sancti, radicis sarsaparillæ, & fantali citrini, parte interim a frigore defensa. Nec dubitat, fotum spiritus vini egregie conducturum, post quem pars læsa tenui plumbi lamina tegatur. Si quod emplastrum applicandum foret, illud de minio admoveatur. Sequitur *Dissertatio XI de Gangrana & Spacelo*. Cum frequentissima gangrænæ causa sit inflammatio, mirum videtur,

videtur, quomodo calor partis intensus morbum frigidissimum generare & membrum omni sensu privare queat: respondet Auctor Clarissimus, magnum incendium omnia in cineres redigere, formas rerum immutare, & nisi tempestive exstinguatur, nativum statum furibunde abolere, sicut gravis combustio externa nonnunquam gangrænam post se trahit. Certum etiam esse, inflammationem efficere tensionem, hancque sævos dolores excitare, cum summa animi inquietudine: Exinde dolorem opprimere vires, quibus deletis, vitam partis prægravatæ & cruciatibus exhaustæ sensum perire; calorem etiam intensum tumefacere partem, humoribus superfluis replere, omnem transpirationem prohibere, ut febris exurens illorum exitum e poris totius corporis intercludit; quin & incendio suo ingenti temperiem partis nativam subvertere, ac spiritus eam vivificantes pessundare, suffocare, & interimere. Ad omnes inflammationes maturius compescendas nihil utilius aut efficacius pronuntiat solutione unius uncie nitri, in libris duabus vel tribus aquæ communis, addendo Coccinellæ granis duodecim, & sacchari unciis tribus, si de illa bibat æger uncias quinque vel sex tertia aut quarta quaque hora. Si inflammatio in gangrænam mutari incipiat, ut pars in vinum rubrum calefactum immergatur, eoque foveatur, ulceri vero rasura lintei spiritu terebinthinæ ebria applicetur, jubet. *Dissert.*

*XII Herniarum* examini dicata est, ubi hernias umbilici mediocres sine usu fasciarum tolli putat, solummodo gestando super regionem umbilicalem laminam plumbi flexilem, emplastro quodam adhæsivo firmandam. In *Dissertatione XIII errores quorundam Chirurgorum* tangit, & nimiam reprehendit audaciam seu temeritatem eorundem, quod sine necessitate urant, fecent, lanient ad molestiam quandam diuturnam evitandam, seu lucrum quoddam corradendum: taxat quoque incongruum turundarum usum, ac modum excindendi strumas, scrophulas, excrescentias inveteratas, scirrhos & lupias. In *Dissert. ult. de medicamentis*, Simplicia equidem olim utramque in Medicina absolvisse paginam, ac etiamnum sua non debere defraudari laude, fatetur, monet tamen simul, necessitatem quandoque imperare, ut composita simul adhibeantur, quorum compositio, quo simplicior fuerit, eo melior judicanda sit.

**FRANCISCI VVOKENII, P. P. ELEMENTA**  
*Philosophiæ Principalis Theoreticæ æque ac Practicæ,*  
*ex obligationibus intellectus & voluntatis*  
*deducta.*

Lipsiæ, sumptibus Wølffgangi Deer, 1725, 8.

Alph. 1.

**V**idit Clar. Autor, varia hoc tempore in Philosophia asseri, quæ vel solido destituuntur fundamento, vel periculo non carent. Cogitavit igitur, anne ex principio quodam firmo ac adæquato tota Philosophia queat deduci, ita quidem, ut mens, imperfectio- nibus hodie non carens, ad hanc regulam omnia vaticinia & actus exigens, lapsus evitare possit. Deprehendit regulam talem eam- que infallibilem in obligatione, qua Deus hominis intellectum pariter ac voluntatem sibi obligavit. Utramque mentis faculta- tem nec frustra, nec in sibi contrarium finem creator universi condidisse judicandus est. Si vero voluit, ut intellectus res ita dijudicet, ut sunt & ut Deus eas vult cognosce; voluntas etiam ea amet, quæ Deus: necesse est, Deum homini certa *κρίτηρια* indi- disse, ut finem intentum possit assequi. Quid autem verum, quid bonum censeri debeat, ex attributis Dei, naturaliter cognitis, & relatione judiciorum nostrorum ad Dei attributa, constare judi- cat, ut, si judicium aliquod cum attributo quodam Dei pugnet, pro falso aut injusto haberi debeat, contra si ex attributis Dei fluat, aut cum illis amice conspiret, verum & bonum dici mereatur. Et quia in præsentis statu hominis intellectus & voluntas pristinæ perfectionis non exiguam fecerunt jacturam, non possunt plura in Philosophia doceri, quam quæ hodie intellectus novit, qui tamen plurimum adhuc in Moralibus habet notitiam, quam quæ voluntas præstare valet, cujus infirmitate obligatio divinitus indi- ta non tollitur. His fundamenti loco præsuppositis, exhibet Autor Metaphysicam, quæ non, more quorundam, meros terminos con- tinet, sed & omnium disciplinarum Philos. Principia. Hanc excipit Pnevmatica, in qua Deum variis (etiam Cel. Wolffii) demonstra- tionibus existere probat, ejusque attributa demonstrat; Trinita- tem vero rationi ignotam esse asserit; animæ immaterialitatem,  
immor-

immortalitatem, facultates, originem mali aliaque pertractat. In Physica multum passim tribuit Cel. Wolffio, in aliis tamen ab ipso abit. Juris Nat. Principium ipsi est amor Dei, ad quem homo naturaliter est obligatus, ex quo omnia officia deducit. In Ethica varias producit virtutes ab aliis non agnitas. In Politica demum omnium statuum prudentiam succinctis regulis docet, & quæ alii in Scholastica & Oeconomica, tanquam peculiaribus disciplinis, tractant, suis locis Politicæ inferit.

## NOVA LITTERARIA.

Cum elegantem Scriptorum rerum Silesiacarum Collectionem proximo anno edere constituerit Illustris *Sommerus*, lubet operis titulum, nuper ad nos transmissum, cum Lectore communicare; est vero hic: *Silesiacarum rerum Scriptores aliquot adhuc inediti: accedunt Codex Silesiæ diplomaticus & diplomatarium Bohemo-Silesiacum: quibus, ut Historia ab origine gentis usque ad Imperium Augustissimi ac Invisissimi CAROLI VI Rom. Imp. Germaniæ, Hispaniæ, Hungariæ, Bohemiæ &c. Regis Potentissimi illustretur & confirmetur, præmittuntur Præfationes duæ speciales, quarum prior Historiæ Silesiæ diplomaticæ specimen, altera Historiam Genealogicam Ducum Silesiæ sistit. Confecit opus, non Silesiæ modo sed & vicinarum gentium res adornans, FRID. WILHELM. SOMMER, Sereniss. Ducis Württembergici-Olsnensis Consiliar. Reipubl. Patriæ Vratislaviensis Senator, Lipsiæ 1726, fol.*

D. JO. BURCHARDUS MENCCKENIUS, Consil. Aul. & P. P. Consilium de vulgando Corpore Scriptorum rerum Saxonicarum, Misnicarum, Thuringicar. & Varisciar, tum editorum tum ineditorum, quodammodo mutavit; jamque in eo est, ut sub hoc titulo eos tantum, qui vel nunquam prodire, vel certe Latine nondum exstant, duobus justis in fol. Voluminibus in lucem prodant, eoque decenter rogat Viros eruditos, ut, si quid præter opera mox memoranda servent, quo Collectio hæc ornari possit, id cum Editore, quem non ingratum experientur, communicare haud dedignentur. Continebuntur vero I Scriptores Latini nondum editi aut curatius & multis cum augmentis recusi: 1 *Chronicon Vetro-Cellenfè*, 2 *Calendarium Pegaviense & Catalogus Abbatum Pegaviens.* 3 *Chronicon Montis Sereni e Cod. MSS. revisum cum Supplementis ineditis*, 4 *Pauli Langii Chronicon Numburgense*, 5 *Petri Albini Chronicon Leisnic.* 6 *Abrah. Thammii Chronicon Coldicensè*, 7 *Hier. Heidenreich Delitium in Misnia*, 8 *Enochi Widemanni Chronicon Curia*, 9 *Erphordianus Antiquitatum Variloquus*, 10 *Chronica vetera Erfurdensia*, 11 *Viti Ludov. a Seckendorff Thuringia*. 12 *Georgii Spalatini Vita aliquot Saxonie Elect. rum & Ducum*, 13 *Wilb. Ernesti Tentzelii Vita Friderici Admorfi*, 14 *Jo. Garzonis res Saxonica, cum notis ined. Wilb. Ernesti Tentzelii*,

15 *Georgii Arnoldi Vita Mauritii Electoris Saxon.* 16 *Sam. Reyheri Monumenta Landgr. Thuring. & March. Misn. cum notis ined. Wilb. Ern. Tentzelii.* 17 *Benjam. Leuberi Familiae illustres Circuli Saxoniae Superioris,* 18 *Abelii Sammarthani Elogium Familiae Schombergianae, cum notis Jo. Cour. Knauth.* II Scripta vernacula inedita: 19 *Anon. von der Meyfner Ursprung,* 20 *An. Chronike der Marggrafen von Meyssen,* 21 *Die alte Döring'sche Chronike, ex Archivo Weissenfels.* Accedent his III libri quidam parum obviæ, e vernacul. nunc primum in gratiam exterorum Latine versi: 22 *Georgii Spalatini Chronica & Origines Electorum & Ducum Saxoniae,* 23 *Rein. Reinsceins de Misnensium Origine,* 24 *Petri Albini Chronicon Misnia.*

Prodiit superiore anno Hagæ Comitum apud Rutgerum Christoph. Alberts opus augustissimum ac vere regium, *Novum Italiae Theatrum, sive accurata descriptio ipsius urbium, palatiorum, sacrarum ædium &c.* IV Tomis in folio maximo distributum, quorum *Primus* Longobardiam, scilicet Rempubl. Genuensem, Montem Ferratum, Ducatus Mediolani, Mirandulæ, Parinæ, Mutinæ & Mantuæ, Principatum Tridentinum, Resp. Venetam & Lucensem, & Magnum Etruriæ Ducatum, *Secundus* Statum Eccles. Campaniam nempe Romanam, Provinciam Patrimonii, D. Castrensem, Sabinam, Umbriam, Urbevetanum & Perusinum agros, Marchiam Anconitanam, D. Urbinatem, Romandiolam, Bononiensem & Ferrariensem agros, ut & Avenionem urbem, *Tertius* Regnorum Neapolis & Siciliæ, cum insulis Melitæ, Sardinæ & Corsicæ, *Quartus* denique Romam antiquam & novam, nimirum amphitheatra, theatra, circos, arcus, templa, pyramides, sepulera, obeliscos, ædes sacras, palatia, aliaque ædificia exhibet. Et si vero Nob. Editor celebratissimum *Joannis Blaeau* Theatrum urbium Italiæ, cujus pleraque exempla cum tabulis ipsis infelici incendio perierant, potissimum restituere & disiectas passim tabulas colligere constituerit, multum tamen superavit laborem illum, additis non minus Chartis Geographicis nitidissimis, quam ceterarum tabularum numero e delineationibus Roma transmissis accuratissimis insigniter aucto. Cum itaque hoc opere omnibus satisfecerit Nob. Alberts, nunc in ejus complementum, pari quidem forma & ornatu, lingua tum Latina, tum Gallica, tum Belgica, recudere parat *Novum Theatrum Pedemontii & Sabandiae*, Tomis quatuor, quorum duo priores Pedemontium, reliqui duo Sabaudiam complectentur. Cujus libri cum omnes tabulæ paratæ sint, quæ, longe melius quam Blaeavianæ illæ conservatæ, descriptione, usque ad A. 1715 producta, illustrabuntur, fidem facit Editor, se opus integrum intra sex menses a tempore finitæ subscriptionis, quod in Mensis Aprilis finem incidit, absoluturum, statuta ultro sibi ipsi, ni præstiterit, mille florenorum multa. Pretium libri in charta maxima est 60, in mediocri vero 50 florenorum.



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Augusti Anno MDCCXXV.*

PIERRES ANTIQUES GRAVEES SUR LESQUELLES  
les Graveurs ont mis leurs noms &c.

h. e.

**PHILIPPI DE STOSCH, POTENTISS. POLON.**  
*Regis & Saxon. Electoris Consilarii, Gemmæ antiquæ  
cælatae, Sculptorum nominibus insignitæ, ad ipsas gemmas  
aut earum ectypos delineatæ, & æri incisæ per BERNAR-  
DUM PICART. Gallice reddidit H.P. de LIMIERS,  
Bonon. Scient. Acad. Socius.*

Amstelodami, apud Bern. Picart, 1724, fol.

Alph. 1 plag. 7 fig. æn. 70.

**Q**UAMVIS libri oppido multi in hac ejusmodi partuum fecundissima ætate quotidie ex omnibus fere orbis literati partibus ad nos afferantur, ut nemini dubium videri poterit, qui hos, quos condimus, Eruditorum Annales levi brachio excusserit, iidemque diversissimi argumenti, clarissimorum Autorum, multiplicis elegantia, eximii nitoris; non facile tamen manibus trivisse meminimus opus, cui hoc omnibus fere numeris absolutum ulla ratione concedat, nisi mole ac vastitate, quam qui in hoc gemmeo libro desideraverit, nã in opulentissimi hominis familia adamantum unionumque eosdem, qui solent esse granorum pomorumque, acervos ille requiret, sed frustra & magna cum insania. Certant in his Gemmis Stoschianis & in ornando opere veluti contendunt Autoris in hoc maxime studiorum genere celebritas, argumenti singularitas, de quo librum posse confici, ne quidem doctissimis, Fabro, Sponio, Augustino in

Uu

mentem



mentem venit, doctrina antiquitatis recondita, & in eo, quod vulgo etiam hominum auro est carius, in gemmis magnifice servata, figurarum æri artifice Picarti manu incisarum elegantia maxima, & in accurate exprimenda antiquitate diligentia & industria summa, characterum etiam decus, chartæ pulchritudo; verbo, ad erudiendum delectandumque antiquitatis cultorem conspirant omnia amice in libro, ob hanc rem merito Maximo Principi CAROLO VI Cæsari Augusto, Orbis Pacificatori, Artium Restauratori dedicato. Ad Romani Imperatoris sacratissimum pulvinar Amplissimus Autor Gemmas suas cælatas detulit, aut ex longe plurimis, quæ exstant, eas tantummodo, in quibus sculptoris superest nomen, a se ipso visas tractatasque & doctis explicationibus illustratas, quibus etiam erudita dissertatio de insigni veterum artificum nomina sua ad posteros propagandi studio præfatus est.

Festivum est exemplum Softratis Cnidii Architecti apud Lucianum, qui Turrim jussu Regis Ptolemæi in Pharo Insula exstruens, nomen suum saxi insculpsit, his calce illitis, cui Regis nomen superinscripsit, gnarus satis ejus rei, quæ accidit, fore nempe, ut literis illis cum calce prolapsis, a posteritate literæ saxæ legantur, *Σωκράτης Δεξιφάνης Κνίδως Θεῶς σωτήρσιν ὑπὲρ τῶν πλοῖζομένων*. Ita Plinius narrat, Sauronem & Batrachum nomina, quæ inscribere operibus suis vetabantur, efficta lacerta atque rana servare studuisse. Sed & hodiernum leguntur Artificum nomina, in Ecclesia Principe Ferrariensi *C. Postumii C. F. Polionis*, Architecti, Romæ in Hortis Ludovisianis *Μενελάς*, in Palatio Vaticano, in Herculis signo vel Trunco *Απολλωνίς Νέσσορος*, in Hercule Farnesiano *Γλύκωνος Ἀθηναίς*, in Gladiatore Burghesiano *Αγασίς Δοσιθές*, in Æsculapio Verospiorum *Αφαιέτι Μ. F.* in Montaltiano Herma *Εὐδελέος Πραξιτέλης*, in Protome (Bustum Itali appellant) apud Cardinalem Alexandrum Albanum *Ζήης Αλεξάνδρος*, in alia Protome apud eundem *Ζήης Β.* in Anaglypho marmoreo apud eundem *Καλλιμάχης*, in Apotheosi Homeri *Αρχελάος Απολλωνίς Πριηνέος*, in Vasi Cajetano Bacchi natale exhibente *Σαλπίωνος Αθηναίς*, ab ipso Stofchio nostro oculis usurpata atque observata. Paucis certe aut nemini

nemini forte idem fuit animus atque amor in discipulum tantus, quantus Phidiae erga Agoracritum, cujus ille nomini plura suorum operum donasse a veteribus memoratur. De pictoribus dicere non licet, quod excellentissima eorum monumenta temporum injuria non perennaverint. Eo autem feliciter ævo rerum edaci restiterunt ii artifices, qui gemmis exsculpendis dederunt operam, parvæque moli sed duraturæ in seros posteros materiam sua nomina commendarunt. Reperit diuturno & sagaci studio Amplissimus Stofchius nomina Artificum XLIX, opera in universum LXX hoc ordine exhibita: I *Admonis* Hercules bibax, II *Æpoliani* M. Aur. Antonius Imp. III *Actionis* Priamus, IV *Agathemeris* Socrates, V *Agathopi* caput ignotum, VI *Alexandri* Amor Leonem domans, VII *Allionis* duo: Musa & Apollo, VIII *Anterotis* Hercules Buphagus, IX *Apollodoti* Minerva salutifera, X *Apollonidis* Taurus procumbens, XI *Apollonii* Diana montana, XII *Aspasi* duo: Minerva salutifera & Jupiter, XIII *Auli* quinque: Eques Græcus, Quadriga, Diana, Æsculapius & Ptolemæus Philopator, XIV *Axeochi* Faunus bacchans, XVI *Caca* Gladiator Rudiarius, XVII *Carpi* Bacchus cum Ariadne, XVIII *Cneji* Hercules Juvenis, XIX *Coini* Adonis, XX *Dioscoridis* septem: Augusti duo, Mæcenæ, Mercurius, Diomedes Palladio potitus, Perseus, Hercules Cerberum vinciens, XXI *Epitynchani* Germ. Cæsar, Gemmæ fragmentum a Strozziis centum aureis Hispanicis redemptum, XXII *Evodi* Julia Aug. D. Titi Aug. F. XXIII *Eutyphis* *Ægei*, *Dioscoridis* Fil. Minerva, XXIV *Felicis Calpurnii Severi* Diomedes cum Ulyssæ, XXV *Heji* Diana venatrix, XXVI *Hellenis* Harpocrates, XXVII *Hylli* tria: caput Philosophi, Cleopatra, Taurus Dionysiacus, XXVIII *Lucii* Victoria in Biga, XXIX *Myconis* Caput Senile, XXX *Myrtonis* Leda, XXXI *Nicomachi* Faunus, XXXII *Onese* duo: Musa & Hercules Olivarius, XXXIII *Pamphili* duo: Achilles Citharædus, XXXIV *Pergami* Bacchans, XXXV *Pharnacis* Equus Marinus, XXXVI *Philemonis* duo: Theseus, & Fauni caput, XXXVII *Plotarchi* Amor Leonem domans, XXXVIII *Polycleti* Diomedes Palladio potitus, XXXIX *Pyrgotelis* duo: Alexander M. Macedo & Phocion, XL *Quintilli* Neptunus, XLI *Scylacis* duo: Satyri caput & Hercules Musarum, XLII *Seleuci* Silenus, XLIII *Solonis*

quatuor: Diomedes Palladio potitus, Mæcenæ, Medusa, Cupido, XLIV *Sofoclis* Medusa, XLV *Softrati* Amor Leznas domans, XLVI *Softrati* Meleager cum Atalanta, XLVII *Teucris* Hercules cum Jole, XLVIII *Thamyridis* Sphynx, XLIX *Tryphonis* Nuptiæ Cupidinis & Psyche.

Ingens est numerus, si singularitatem rei spectes, exiguus autem, si cum omni gemmarum ex antiquitate superstitum multitudinem conferas, uno in loco nec visus, nec videndus unquam, nisi in hac nova veluti Dactylitheca, quam artificio diligentissimi *Picarti* manui & longinquis *Dn. de Stofsch* peregrinationibus debemus. Scilicet præter octo fere, quæ ex ipsius *Stofschii* Archetypis vel Ectypis depromta sunt, & nonnullas a *Fulvii Urfini* Imaginibus repetitas, acceptas referimus Gemmas literatas XII *Thefauro Stroziano*, VII M. Ducis *Hetruriæ*, V *Abbatis Petri Andreæ Andreini Florentini*, IV *Ottoboniano*, III *Farnesiano*, II *Senatoris Cerretani Florentiæ*, totidem *Ludovico-Boncompagniano*, singulas *Vitelleschi-Veraspiano*, *Barberiniano*, *Com. Caimi Mediolan.* *Marchionis de Maximis*, *Salviati-Columnensi*, *Hieronymi Odami Eqv. Ticpoli Sen. Veneti*, III *Regis Galliarum*, II *Seviniano*, unam *S. Dionysii in Galliis*, II *Viccomitis de Morpeth*, II *Arundelliano*, unam *Ducis Devonæ*, II *Marckiano Harlemi*, singulas denique, sed præstantissimas, *Caroli VI Imp. Regis Borussia*, *Electoris Moguntini*, & *Baronis de Albrecht Vindobonæ*, ita ut & *Italia*, & *Gallia*, & *Anglia*, & *Batavi*, & *Germania nostra*, nec hæc absque laude, in hunc censum venerint. Imagines a *Picarto* elaboratæ sunt satis splendidæ atque magnificæ, vera gemmæ mensura ubique addita, tanta vero cura cælatæ, ut quo diutius eas inspicias, eo plus nitoris, elegantiæ, artis detegas. Si quid in gemmis ex antiquitate adest obscuritatis, tollunt id illustrationes utraque lingua *Latina* & *Gallica* adjectæ, bonorum Autorum locis ubique apte suffultæ, & breves, sed quæ hac ipsa docta brevitate summis imis mirifice placebunt.

DELLE SCUOLE SACRE LIBRI DUE POSTUMI, DEL  
Conte Palatino, DOMENICO AULISIO, Giureconsulto,  
Lettor

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXV. 341

Lettor primario Vespertino del Diritto civile nella Real Università Neapolitana, Reggio Maestro d'Architettura Polemica, Iatro-Fisico, Cronologo, Poeta &c. publicati dal suo Erede e Nipote NICOLA FERRARA-AULISIO.

h. e.

SCHOLARUM SACRARUM LIBRI DUO POSTHUMI, Comitis Palatini, DOMINICI AULISII, Jureconsulti, Lectoris primarii vespertini Juris civilis in Universitate Neapolitana, Magistri Regii Architecturae Polemicæ, Medico-Physici, Chronologi, Poeta &c. publicati ab Herede ac Nepote ipsius, NICOLA FERRARA AULISIO.

*Tomii II.*

Neapoli, apud Franciscum Ricciardum, 1723, 4.

Alph. 2 plag. 4 fig. æn. 5.

NON deesse memoria hac nostra in Italia Viros, qui in sacrarum antiquitatum ac litteraturæ Orientalis studio ornando egregiam ponant operam, vel ex hoc Consultiff. *Dominici Aulisii*, Neapolitani, A. 1649 d. 14 Jan. nati & A. 1717 d. 29 Jan. demortui, opere satis cognoscitur. In eo enim originem ac progressum disciplinæ sacræ, imprimis scholarum, cum in Hebræa tum Christiana in Græcia gente, adeo solide expositum, tot selectas in antiquitatibus Judaicis observationes, tot errores in Chronologia reliquisque scientiarum partibus resectos, tot denique loca Sacræ Scripturæ illustrata invenies, ut & de avo suo post ejus mortem & de litteraria Republica optime meritis videatur Clariff. Vir, *Nicolaus Ferrara Aulisius*, quod luce dignissimum scriptum minime passus est interire. Fuit is Vir varix eruditionis, ut de eo dici possit illud Livii: *Huic versatile ingenium sic pariter ad omnia fuit, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret.* Certe quantus Vir in Historia, Theologia, Medicina, Mathesi, Jure &c. fuerit, tot libri ejus loquuntur, quos in vita ipsius, Vitis Arcadum a Clariff. Crescimbenio inserta & hic repetita, enumeratos videmus. Sed ut ad posthumum hoc opus con-

vertamur, prætermiffa dedicatione ad Cajetanum Argentium, ut & præfatione Blafii Troifii, in quibus nihil occurrit magnopere memorandum, distinguitur liber ipfe duobus Tomis, quorum alter fcholas facras & Theologiam Judæorum, alter Græcorum persequitur. Illi præmiſſa eſt introductio brevis, in qua inter alia probat, facræ tantum ſcientiæ olim incubuiſſe Judæos, eodemque Scholis publicis (privatas enim concedit) in quibus humaniores litteras docerentur, fuiſſe deſtitutos, nimisque conjecturis indulgere cenſet, qui in oppidis Theſſon, vel Abela, aut denique in tribu Naphtali Academiæ ſtudioſorum cauſa excitatas olim fuiſſe ſuſpiciuntur. Sigillatim deinde Cap. I inquiri, an mentio fiat Academiæ in ſacra Scriptura, ac ſententiam Cornelii a Lapide. ex Jeremiæ XLIX, 7 probare conantis, in urbe Theſſon Academiæ floruiſſe, negat eſſe probabilem. Alios inde aliis in locis Academiæ ſibi fingentes rejicit, & inter alia, quid per קרית ספר intelligi debeat, indicat: ſcil. civitatem libri, quam hæ voces Hebrææ ſignificant, ſine dubio denotare archivum plurimorum illic populorum. Leideckerum quoque erroris accuſat, quod Gymnaſium auctoritate Antiochi Epiphaniſ a Judæis Hieroſoly- mis conſtructum, de quo 1 Macc. I, 15, alterumque illud a Jaſone Pontifice ſummo conſtitutum, 2 Macc. IV, 2, Scholas Academi- cas fuiſſe, opinetur, quum in textu diſerte palæſtræ ſeu ludi corporibus exercendis apti vocentur. Cap. II de Synagoga agitur, ubi dum Præſules Synagogarum exponuntur, & inter alia nomina memoratur שׂוֹרֵי צְבֹר, h. e. ἀπόστολος ἐκκλησίας, cavendum monet, ne hi Eccleſiæ Apoſtoli confundantur cum Apoſtolis Patriarcharum apud ipſos Judæos, qui non niſi Senatores fuerint, cum Præſide ſuo Synedrium componentes. Caſaubonum lapſum haud levem commiſiſſe ait Exercitat. XIV, cap. 2, quod Echmalotarchoſ, h. e. Principes captivitatis Babylonicæ, capita Academiæ in Jabne & Tiberiade, & Patriarchas, de quibus modo diximus, inter ſe commiſceat. Contra Celeberr. Lightfootum quoque, qui in Horis Hebraicis in Matthæi Cap. IV, 23 de Synagogis ſpeciatiim tractans, Principes Synagogæ ſeu ἀρχι-συναγωγῶν cauſas civiles dijudicaſſe, cenſet, Noſter ex Act. Apoſt. XVIII, 8, 17 maniſeſto apparere probat, ea tantum quæ ad ritus ſpecta-

spectarent, eosdem curasse. Cap. III describit cultum publicam precationesque Judæorum, agens in finem de locis precibus destinatis. Hic, Hellenistæ quinam fuerint, explicat, maximamque inimicitiam eos inter ac Judæos, qui nulla alia lingua quam Hebraica divinum cultum celebrari debere contendebant, intercessisse, ostendit. Levissimas vero conjecturas vocat, quibus adducti Basnagius & Salmasius Hellenistas Profelytosque pro iisdem habuerint: & vel unicum ἐλληνογενής vocabulum sententiæ huic refutandæ sufficere, putat, quod imitatores Græcorum non sectatores significet. Cap. IV versatur in exponenda schola investigationum sive τῶν ζητήσεων, ubi disputationibus legumque subtilitatibus evolvendis navatam operam fuisse tradit, & contra Casaubonum Exercit. XIV c. 7 docet, מדרש hoc est, lectiones in Synagogis usitatas diversas fuisse ab תורה. Cap. V pergit ad oratoria Hebræorum in Ægypto & ad Patriarchas apud Cananæos, & opinionem, sub Mosis ductu & antea jam in Ægypto oratoria in usu esse cœpisse, probat 1) ex Exodi II, 23 & IV, 29, 2) ex antiquis Hebræorum ritibus. Atque his adeo oratoriis debere Judæos putat, quod per 215 annorum decursum (quot annos duravit commoratio in Ægypto) vivam Dei notitiam verumque cultum servaverint. In iisdem censet primum librum Mosis consignatum esse. Cap. VI, de Tentorio legis sub Mose, maxime diversum id fuisse dicit a tabernaculo fœderis in monte Sina collocato. In hoc tentorium Jethronem a socero suo introductum, adversus Jac. Salianum adstruit, sentientem, in historia Mosis postpositionem (ut vocat) hic occurrere; eaque quæ de introductione Jethronis in tabernaculum narrantur, ad Sinaiticum tentorium esse referenda. Cap. VII de oratorio seu Synagoga Mosis agit, ubi sistit effigiem tabernaculi fœderis Sinaitici, ut & templi ab Appione Heliopoli in Ægypto extructi, utriusque ædificii structuram ac similitudinem mathematicè describens. Cap. VIII Scholas sacras Josuæ ac Pinehæ; Cap. IX Scholas sacras Davidis & Salomonis in monte Sionis ac Morizæ; Cap. X Scholas sacras Prophetarum considerat. In hoc varia nomina, quibus anni Sabbathici appellati olim sint, in medium afferens, mirari se ait, a nemine doctorum hætenus observatum; lectionem legis publi-

p. 17.

p. 33.

publicam annos Sabbathicos quondam designasse: quam quidem rem variis circa Synagogam explicandam erroribus Chronologorum ansam atque occasionem dedisse scribit. Cap. XI persequitur lectionem legis publicam, annis sabbathicis, deque variis signis ac characteribus, quibus Autores ad denotandos annos sabbathicos utuntur, commentatus, perpauca rem acu tetigisse censet. Optimum vero minimeque fallacem characterem lectionem legis publicam constituere, putat, cum extra dubium positum sit, ipso anno sabbathico Esdræ populo legem prælegisse. Neque adeo incidisse lectionem Esdræ in annum ante Christum natum 454, ut putat Usserius, vel in A. 444, ut vult Salianus, cum neuter horum fuerit sabbathicus. Cap. XII, de innovationibus in Synagoga factis temporibus Esdræ sub Synagoga magna בְּנֵי חַלְבָּהּ seu synedrio, confutat Mosem Ægyptiacum aliosque Rabbinos duo illa verba sæpe conjunctim posita in sacris literis הַמִּצְוָה & הַתּוֹרָה ita interpretantes, ut per מִצְוָה legem oralem, per תּוֹרָה legem in literas relatum intelligant: ex ipso quippe texto clarissime patere, utramque scriptam esse. Dum inquit, quare idololatræ & athei plerumque paganorum nomine veniant, quod inde factum vulgo putant, quoniam a piis olim Imperatoribus a Christianis sacris alieni ex urbibus in pagos circumjacentes relegati sint, Noster eam potius rationem affert, quod nullibi fere in pagis scholæ ecclesiæque constitutæ, hincque in pagis viventes ad atheismum & idololatriam maxime proclives pronique fuerint. Cap. XIII Salvatorem nostrum non nisi Synagogas Galileæ, & diebus Sabbathi tantum, introivisse, docendi causa, & Cap. XIV, eundem Hierosolymis in schola τῶν ῥητόρων cum Rabbinis disputasse, probat, notatque Lightfootum, qui Christum in synedrio Judæorum disputasse contendit; quandoquidem illud non disputationibus sed causis forensibus dirimendis inservierit; tum Jo. Braunium, in tractatu de vestitu sacerdotum Hebræorum huic Servatoris certamini Synagogam templi ceu palæstram assignantem, in qua quidem non disputatum esse, sed preces institutas, legemque Mosis prælectam, demonstrat; tum denique Melch. Leydeckerum, qui in lib. de Rep. Heb. Lib. IX c. 1, in atrio templi disputatum fuisse, existimat, cum nullibi relatum

relatum legatur a Judæis, in planitie clauſtri ſub dio ejus generis certamen fuiſſe inſtitutum. Cap. XV, in quo evincit, diebus Salvatoris noſtri in ſcholis *רבי שרירא* æque de lege ſcripta ac non ſcripta eſſe tractatum; de *Carraimis* ſeu קררים h. e. ſcripturalibus, ea ſcilicet Judæorum ſecta, quæ literam Moſis imice ſectabatur, omnesque traditiones repudiabat; deque eorum adverſariis *Rabbiniſtis*, qui traditionibus inhærebant, varia memorata digna refert. Cap. XVI & ſeq. de ſcribis populi, ſub Moſe, ac tempſi denique commentatus, multisque curioſe de ſtilis Judæorum e metallo factis, ut & membranis Hebraica lingua מגלח a convolvendo dictis, in medium prolatis, ſcholas ſacras Judæorum in Galilæa, Palæſtina, Babylonia accurata induſtria delineat. Cap. XXIII de antiquis Ebræorum literis edifferens, eos ridet, qui hodiernas quoque Ebræas literas rerum, quas exprimunt, ſimilitudinem referre ajunt; nam etſi de pluribus id concedat, in multis tamen putat nullam fere annotari, ut in ג, ל, ז, י, ע, & ך, quarum prima portæ, altera uncino, tertia olivæ, quarta manui, quinta oculo, ſexta capiti, parum respondeat: unde concludit, multo aliam a priſca faciem hodierna Hebræorum elementa induiſſe, idque pluribus porro rationibus contra Stephanum Morinum defendit. Cap. XXIV de punctis, vocalibus & accentibus Hebræorum mentem ſuam explicans, neutiquam eos ferendos exiſtimat, qui cum Joh. Buxtorffio ſibi perſuadeant, ab Eſdra profectas eſſe vocales: nec poſſe illas Maforetarum inventioni attribui, quod Petrus Cunæus & Iſaacus Voſſius crediderunt, ex eo confirmat, quod in Origene, S. Hieronymo, totque Bibliis Hebraicis, poſt Maforetas editis, nullum earum veſtigium compareat, ut alias ejus rationes prætermittamus. Tempore Talmudiſtarum nondum vocales textui adjectas fuiſſe, docet, & quamvis in Talmude commemorentur טעמו תורה, h. e. accentus legis, nihil tamen inde probari, cum doctrina vocalium apud Judæos per traditiones fuerit perpetuo conſervata, majoresque natu juniores, quo vocalis quæque loco ponenda ſit, ſumma diligentia docuerint. Quin extra dubium ponit, vocales æque atque accentus, clauſis Academiis, a Rabbiniſtis Babyloniis fuiſſe per manus quaſi traditas: hoſque verentes, ne ſcholis defi-

p. 82.

134.

135.

136.



cientibus, doctrina hæc plane intercideret, seculo tandem undecimo congressos, punctorum & vocalium doctrinam, ab antiqua licet multum diversam, regulis descripsisse. Cap. XXV seqq. de antiquis Ebræorum Poetis, eorum Poesi, generibus carminum, cantilenis, nazuis, multa erudite sciteque tradit. Hic inter alia contra Talmudistas probat, Psalmum XCII non ab Adamo primo sabbatho, sed potius a Davide compositum. De poetis Idumæis disserens, quo tempore, qua lingua, quo autore Hiobi liber consignatus sit, ostendit, monstratque satis solide, eum non unum autorem habuisse. Tandem Cap. XXXV Chronologiam sacrarum apud Ebræos scholarum, Principumque Synedrii attexit. Hinc ex Judæa in Græciam pergens Autor, Tomo altero Græcorum scholas sacras ac Theologiæ rationem recenset. In introductione præfixa veterum Ecclesiæ Patrum Theologiam laudat, nec obscure indicat, multo illam majoris usus esse hodierna Theologia scholastica, injecta obiter etiam mentione liti inter Desid. Erasmus & Latomum olim agitatæ, & adhuc a non nullis continuatæ, quæ qua ratione componi possit, explicat. Cap. I agit de primis Christianorum scholis sacris, & de catechetica institutione Alexandriæ facta: ostenditque, qua quæque Ecclesia Orientalis laude præcipue fuerit æstimabilis, & p. 8 interpretatur *ἤθνη ἐν Ἐξουαχόσσις*, hoc est auditorium eorum, quæ sunt longi usus. Cap. II demonstrat, in Alexandria Theologiæ primum natales suos invenisse. Cap. III docet, Alexandriæ scholam Theologicam in templo fuisse; in publicis vero scholis propterea Theologiam non regnasse, quod Præsul earum fuerit gentilis ac idolorum cultor. Cap. V de scholis Christianorum Nisibiensibus agit, docetque, in Nisibiensi oppido Theologiam primum in artis formam redactam esse. Observat hic Cl. Autor, in verbis, quæ adducit, Cassiodori: *„Nisus cum beatissimo Agapeto urbis Romæ, ut sicut apud Alexandriam multo tempore traditur institutum, etiam in Nisibi civitate Syrorum Hebræis sedulo fertur exponi &c. pro Hebræis, Græcis legendum esse, non quidem natione sed lingua talibus. Neque minus annotat, methodum illam secundum artis regulas res Theologicas proponendi, Nisibi introductam, secutum esse* atque

atque etiam promovisse ac exornasse circa A. C. 730 Jo. Damascenum in *quatuor libris fidei orthodoxa*: eodemque tempore Theologiam partim Homileticæ, hoc est, ad rudiorum captum accommodatæ, partim Exegeticæ, h. e. profundius ac subtilius paulo fuisse traditam. Eodem hoc capite de Ephremo Syro, alias Diacono dicto, nonnulla affert. Sunt qui Græcæ linguæ ignarum fuisse opinantur. Noster vero contrarium tuetur, 1) quod in ea urbe vixit, quæ ad sua tempora Imperio Græco paruit, 2) quod eo tempore æque communis fuit in Oriente Græca lingua, ac in Occidente Latina, 3) quod modo Irenæum, modo vitam S. Antonii ab Athanasio scriptam, in operibus suis citat. Neque opponi posse Sozomeni auctoritatem lib. III cap. 16 de eo scribentis: *ἑλληνικῆς παιδείας ἀμοίβος*: aliorum enim hæc spectare, nec hoc sibi velle, quod imperitus fuerit Græcæ linguæ, aliud quippe esse *γλώσσην* aliud *παιδείαν*, cumque eo loco de carminibus agat, id tantummodo indicare velle, quod artem Græcos versus pangendi nesciverit. Cap. VI de Scholis sacris in Occidente agit: ubi bene monet, institutionem Theologiæ a lectione & interpretatione sacri codicis incipiendam esse. Inter alia annotat, seculo demum VIII in Anglia monachos in cathedralibus Ecclesiis tempore Ælfridi Regis cœpisse in monasteriis Theologiam docere: inde Alcuinum Parisiis, & Rabanum Maurum Fuldæ Scholam Theologicam instituisse. Quo loco Wilhelmum Cave notat, quod in Scholæ Fuldensis doctoribus enumerandis ordine præpostero procedat. Cap. VII seq. de catechumenis, ritibusque ad eos spectantibus disserit. Cap. XIV demonstrat, in Theologia quæstiones, qua ratione hoc vel illud fiat, vel factum sit, locum non habere. Cap. XVI probat, quod *πεντακόγη* in conciliorum sessionibus locum non habeat. Cap. XXI seqq. agit de Scholis & Doctoribus Alexandrinis, eorumque serie. Cap. XXXIII Chronologiam Scholarum sacrarum Christianarum pandit.

p. 29.

p. 33.

JO. CHRISTOPHORI VVOLFII, PAST. AD D.  
*Cathar. Hamburg. Curæ Philologicæ & Criticæ in  
 IV SS. Evangelia & Actus Apostolicos.*

Hamburgi, apud Jo. Christoph. Kisnerum, 1725, 4.

Alph. 8.

**S** Rev. Autor eam hic operam præstitit, quam eruditi a multis annis partim optarunt, partim promiserunt, quamque præfens sæculi literarii conditio exposcit. Nemini non comperitum est, & superiori & nostra imprimis memoria viros quosque præstantissimos industriam suam eo convertisse, ut Philologiæ & artis Criticæ beneficio novum inprimis Instrumentum illustrarent, & nunc contextum integritati suæ vindicare, nunc obscuriora novis quibusdam interpretationibus in lucem collocare, nunc res ipsas & argumenta ex profanis literis & omni antiquitate tum sacra tum profana explicare conarentur. Atque hoc illi quidem fecerunt interdum in voluminosis operibus, qualia sunt Scaligeri, Casauboni, Salmasii, Bocharti, Gatackeri, aliorumque, interdum vero in singularibus *Observationum*, *Annotationum*, *Variarum lectionum* &c. libellis. Utriusque generis tanta exstat copia, ut pauci forte sint, quibus ea omnia videre, nedum evolvere & in sacrum usum convertere licuerit. Quo factum est, ut multa dextre observata, sed alieno loco posita, inter derelicta fere haberentur, nec ad eorum notitiam pervenirent, quorum hæc in interpretando S. Codice scire intererat. Optimo itaque consilio Rev. Autor eam sibi operam imposuit, ut ex conquisitis & in proprium locum relatis Virorum doctorum observationibus Philologicis & Criticis apparatus hunc construeret, facili & jucundo labore a quovis sacrarum literarum interprete adhibendum, insertis frequenter iis, quæ vel ingenium vel lectio ipsi aliunde suggererat. In hoc dum esset, quatuor potissimum capita expedienda sibi sumxit. Primum de integritate contextus Græci sollicitus fuit, quem subinde ex MSS. in quibus novæ & a receptis diversæ lectiones exstabant, tum vero ex ingenio a Viris doctis sollicitari viderat. Inter hos constat *Millium* nostra memoria primas fere partes tenuisse, qui immensam variantium lectionum molem Prolegomenis suis & notis Criticis auxerat, eo inprimis sine, ut, quid de potioribus varietatibus habendum esset, constaret. Idem vero frequenter adduci se passus est, ut receptam lectionem loco

moven-

movendam, & cum alia permutandam judicaret, si vel unus vel plures manu exarati Codices imo & interdum ingenii subtilitas præsidium afferre viderentur. Hujus itaque cogitata post Cl. Dan. Whitbium sub examen vocavit Noster, nec eos omisit, quibus vestigiis ejus presse insistere, vel nova de suo, exemplo quasi ejus incitatis, addere visum fuit. Hic labor tam feliciter ipsi cessit, ut in Præfatione profiteatur, experientia se edoctum, quod *Whitbium* in titulo *Examinis sui Variantium Lectionum Millii* ex vero affirmarit, *lectionum harum fundamenta incerta plane esse, & ad lectionem textus hodierni convellendam protinus inidonea; tum vero, lectiones variantes, que sint alicujus momenti, aut sensum textus mutant, paucissimas esse, atque in iis omnibus lectionem textus defendi posse.* Deinde Græcæ dictionis rationem Summe Reverendus Autor curate habuit, ut de genuina ejus ratione & efficacia judicium formari posset. Constat enim, aliis stylym Nov. Test. a Græcia profana ita abire visum esse, ut nusquam non de *Hebraïsmis* cogitarent; alios vero ab admittendis Hebraïsmis ita fuisse alienos, ut phrasés ejus singulas probatorum Græciæ scriptorum exemplis muniri posse censerent. Utriusque partis cura id effecit, ut nonnunquam sensus dictionis genuinus amitteretur, vel saltem efficacix ejus non parum decederet. Noster itaque, media incedens via, nec Græcismo nimis indulgit, nec Hebraïsmos penitus aversatus est, atque adeo singulis in locis, ubi dissensus eruditorum disputandi faciebat cogiam, sententiam suam tum Scriptorum sacrorum V. T. & Judæorum aliorum, tum externorum Græcorum idoneis locis confirmavit. Quemadmodum vero *Hebraïsmos* inter *Barbarismos* & *Solacismos* numerandos esse, recte negat; ita neutrum horum in N. T. exstare, productis, ubi dari nonnullis videbantur, probatorum Scriptorum exemplis, ostendit. Hac occasione Scriptores, qui de stylo N. T. exposuerunt, cujusmodi sunt *Pfobenius*, *Gatakerus*, *Stolbergius* &c. in succum & sanguinem convertuntur, eorumque sententia de locis dubiis nunc confirmatur, nunc convellitur. Eadem opera subinde profanorum Scriptorum loca afferuntur, quibus cum sacris vel dictionis, vel sententiarum ratione affinitas quædam intercedit. In quo negotio

cum post alios *Picinellus* in Luminibus Reflexis diligenter occupatus fuerit, ab aliis hactenus fere neglectus, illius mentionem suis locis frequenter faciendam esse censuit.

Præter hæc Cl. Autor diversas interpretum de locis difficilioribus sententias in libris, quos diximus, dispersas diligenter congeffit, & legentium conspectui exhibuit, ita quidem, ut nunc ipsa Scriptorum verba, si libri rariores essent, vel sententia eorum paucioribus repræsentari non posset, referat, nunc vero, idque frequentius, dicta eorum in summam conferat. Sententias vero has non tumultuaria opera & sine ordine enarrat, sed ita instruit, ut, quoad fieri potuit, ordine quodam secum invicem connectantur, Lectorique eas inter se comparandi opera facilius reddatur.

Ipsa præterea recensio ita instituta est, ut quæ *quarta* ipsi cura fuit, vel brevis epicrisis inspergatur, vel longius, si argumentorum pondus jubebat, examen instituat. Hoc vero faciendum sibi ideo putavit, ut incauti sibi a *ψευδογρηγορίου* variis, quæ vel novitate vel ingenio tantum se commendant, & quibus nostræ ætas laborat, cavere possent. Ubi tamen simul sibi temperavit, ne interpretationes idoneas & solidis rerum argumentis superstructas ideo tantum rejiceret, quod novæ essent, cum persuasum sibi habuerit, nostræ quoque ætatis hominibus in tanta literarum luce in mentem aliquid venire potuisse, quod pristina sæcula latuerit. Diversas has sententias non ex Commentatoribus perpetuis in N. T. qualibus *Polus* ad Synopsin Criticorum adornandam usus est, sed ex illis scriptis, quæ ante subindicavimus, repetiit. Ut vero scire Lector posset, quibus præcipue Scriptoribus usus sit Noster, præfationi subjicitur Index eorum alphabeticus, commemoratis annis & locis, quibus lucem adspexerint.

Ex his de habitu totius Operis in universum judicari potest. Patet scilicet, operam hanc illi, qua *Matthæus Polus* in Synopsi Criticorum olim perfunctus est, ita affinem esse, ut pro continuatione ejus recte habeatur. Apparet vero etiam, varia momenta *Curas* has ab illis *Polis* ita distinguere, ut multis se prærogativis

commendent. Neque enim Noster ullo eorum interpretum, quos Polus consuluit, data opera utendum censuit, neque, quod jam monuimus, Commentarios plenos & perpetuos, quippe quos facili negotio per se quisque evolvere potest, in circulos suos admisit, sed eos tantum, qui singularia N. T. loca hinc inde, variis locis, varioque instituto explicanda sibi sumserunt. Præterea vero rationem tantum eorum habuit, quæ ex Philologico, Antiquario & Critico campo decerpi poterant, rarius in ea excurrens, quæ ad doctrinas sacras stabiliendas pertinent. Denique nullam interpretationem, quæ stylo vindice opus habebat, sine interposito iudicio prætermisit. In eo vero formando eam æquitatem & modestiam adhibuit, ut dissentientes ipsi censuram ægre ferre non possint. Inprimis sedulam quoque operam dedit, ut, quæ a recentioribus nonnullis in B. *Lutheri* versionem inclementius & prave dicta sunt, amoliretur. Clavim itaque habes, Lector, qua armaria præstantissimorum Philologorum, quos N. T. interpretatio exercuit, hætenus fere oclusa, aperiantur; simul vero subsidium idoneum, quo si utaris, facile tibi caveris ab iis, quæ immaturo sed fiduciæ pleno iudicio nonnulli pronunciare ausi sunt. Itaque optandum omnino est, ut *Cura* hæc etiam in reliquos N. T. libros, ceu Rev. Autor pollicetur, quamprimum in lucem atque adeo communem usum proferantur.

*NIC. ALARDI, PASTORIS STEINBECCENSIS  
in Holsatia, Bibliotheca Harmonico-  
Biblica.*

Hamburgi, apud Joh. Christoph. Kiserum, 1725, 8.  
Plag. 12.

**T**Ractatus hic, quem Rev. Autor singulari cura perpolivit, in quinque abit Sectiones. Earum I de Antilogiis Biblicis generatim commentatur, ita ut de earum natura, origine & causis, tum inventoribus, variisque eorum consiliis, hinc remediis spuris & genuinis, quibus ad eas amoliendas diversi, pro suis singuli instituti, usi sunt, denique vero de necessitate utilitate & jucunditate studii harmonici constare possit. Sect. II  
Scripto-

Scriptores Harmonicos, qui ad integrum Sacrum Codicem curas suas retulerunt, recenset, inter quos ordine literarum Anonymi, Judæi, Patres & Scriptores Ecclesiastici, Pontificii, Reformati, Lutherani & Sociniani comparent. Sect. III exhibet conciliatores, qui libros V. T. seorsim a contradictionibus apparentibus liberare conati sunt, post hos vero illos, qui libris N. T. eandem operam impenderunt. Sect. IV enumerantur illi, qui certa quædam & singularia argumenta vel in utroque Fœdere, vel in alterutro tantum obvia ab *ἐναντιοφωνέτους* immunia fecerunt. Atque hic primo loco p. 125 sqq. comparent, qui de *allegatione dictorum V. T.* in Novo & de *Parallelismis* commentati sunt, deinde vero, p. 130 sq. qui de Genealogia, de historia passionis, mortis, sepulturæ, resurrectionis & ascensionis sanctissimi Salvatoris nostri &c. a dubiis quibusdam objectis vindicanda laborarunt. Succedit denique Sectio V, indicem Dissertationum, Epistolarum &c. promens, quibus par aliquod dictorum Biblicorum ab adspersa Antilogiarum labe vindicatur. Singulæ fere classes Scriptores repræsentant literarum ordine collocatos: in calce vero accedit Index alphabeticus universalis Scriptorum Harmonicorum, qui in tota tractatione occurrunt, ut appareat, quo quisque loco inveniri possit. Constat omnino, jam olim Viros doctos in recensione hujusmodi Scriptorum, nunc data opera, nunc obiter & in specialibus quibusdam argumentis versatos fuisse. Sed ea tamen Viro doctissimo gloria propria est, quod non solum Indicem plenissimum & absolutum in hoc doctrinæ genere dederit, sed etiam varios sustulerit eorum errores, qui in eodem negotio ante ipsum occupati fuerunt. Ita nominatim non uno in loco Cl. *Jac. le Long* Bibliothecam sacram novissimæ editionis Paris. in folii forma curatæ sub eruditum examen vocat, & in subjectis notis varia ad rem suam facientia affert. Rev. Autori consilium est, B. *Michaelis Waltheri* Harmoniam Biblicam excutere, & amplo spicilegio locis illis lucem afferre, quæ a *τῶ μακαρίτη* vel prorsus neglecta sunt, vel non satis evoluta. Quam in rem & aliorum, si qua exstant, inventis, & suis propriis utetur. Faxit Deus feliciter.

S. SIXTI II, PHILOSOPHI, PONTIFICIS R.  
 & Martyris Enchiridion, ut Christianum Sec. III Monu-  
 mentum edit, illustrat, vindicat URBANUS GODOFR.  
 SIBERUS, S. Theol. Lic. Antiqu. Eccl. P. P. & ad  
 eadem Thom. Diac.

Lipsiæ, in Officina Weidmanniana, 1725, 4.

Alph. 2 plag. 4.

**P**atres a nostris irreverenter haberi, vetus est nonnullorum querela. Causam nunc, quod sæpe alias factum, non denuo dicimus. Exemplum autem urgemus merito, quod in præsentì libro Rev. Autor, Collega noster conjunctissimus, suppetit. Is enim Sixti, quem temere gentilitati videbat addici, vindicias nunc dat secundum Christianismum. Sententias namque, quas post Sec. IV omnes propemodum docti inter Pythagoræorum *λεσιπαια* retulerunt, Sixto II Romano Episcopo & Martyri fortiter & cum magna penitus haustarum Antiquitatum Ecclesiasticarum demonstratione asserit. Et erat quidem adversus illos potissimum defendendus hic Autor, qui toti solent esse in Patribus ornandis, a quibus vicissim ornari sua credunt. Inde Concilio Romano novissime congregato per ipsum titulum laborem suum obtulit Rever. Autor. Nec enim aliam ob rationem id fecisse censendus est, quam ut erubescerent illi, quorum censes de pristino statu Pontificem & Martyrem convellerunt. Fatendum quidem, salva Hieronymi autoritate, patrociniū Sixti suscipi non potuisse. Vis autem injusta est nulla, quæ ob civem servandum intenditur. Id, ut perficeret Noster, bifariam, quicquid fuit operæ, divisit. *Primum* enim Prologo pererudito iniquum Hieronymi & sectatorum de sententiis Sixti iudicium demonstrat, & hæc quidem pars directe ad Sixtum restituendum spectat. *Deinde* sententias Sixtinas sigillatim exhibet, studio profus laudabili, ex Scripturis sacris & Patrum æqualium libris illustratas, potissimum Clementis Alexandrini, quem patet assidua manu a Rever. Autore tractatum. His autem Commentariis id efficitur, ut frivola esse appareat, quæcunque tanquam a veritate



- p. 37.96. sacra aliena finistris de Sixto iudiciis fuere prætenfa. Nos de utraque parte aliquid dicturi ad *Prologum* regredimur. Sententia, quam ibi tuetur Noster, hæc est: *fuisse* Sixtum, cujus gnomæ feruntur, *primo Philosophum Origenis æqualem, ex Philosopho christiano factum Pontificem* sub Sixti II nomine, *et martyrem, eumque, dum adhuc inter Græcos viveret, melioris sapientiæ documentum, omnibus profuturum, Enchiridio suo dare voluisse.* Itaque de Sixtis Romæ Episcopis quædam præfatus, in hoc subsistit.
- p. 6. Parentes ejus incertos putat, cum, qui ex Philosopho procreatum dixerant, nullis nitantur autoribus, & ambiguis Platinae verbis
7. forte inducti sic statuerint. Patriam Athenas haud difficulter largitur, Actis S. Stephani Pontificis potissimum nixus. Philosophus fuisse perhibetur ab omnibus, cujus sectæ, a nemine. Cum enim Hieronymus Pythagoræum dixit, non sanctum Pontificem in animo habuit, sed Sixtum quemcunque voluit producere. Sed
10. coll. & illud non invidiosum fore putat Rever. Autor, si detur, fuisse  
180. Pythagoræum, Junimodo id non de sectæ professione intelligatur, quippe cujus scholæ jam tum desierint, sed de propensione ad quædam Pythagoræ dogmata, quorum etiamnum vestigia in sententiis dari non negandum. Cum autem ea salutari doctrina valde sint affinia & a Christiano ad magistri sui sententiam facile potuerint emendari, non apparet profecto, cur gentilem potius autorem, quod Hieronymus volebat, prodere debeant. De taciturnitate namque, de mentis purificatione, de abstinentia ab animalibus potuit etiam ejuratis idolis christiano more philosophari Sixtus. Imò vel sic fortassis nimium conceditur, cum datur, eum aliquando gentilem fuisse. Nobis enim id a nemine eorum, qui de Sixto testantur, dici videtur, præterquam a Platina, qui *ex Philosopho Christi discipulum factum* asserit, qui tamen credi potest, his verbis ad antiquiorum brevius dicta, ubi Philosophus vel ex Philosopho assumtus appellabatur, propriam interpretationem attulisse. Quicquid tamen sit de hac mutatione, id saltem evicit Noster, Christianum fuisse sententiarum Autorem, cum ab
19. 37. Origene inter *πιστῆς καὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων* participes, En-  
21. chyrionem autem inter libros *δοκιμῆς* referatur, Laurentius Martyr, Sixto ad Martyrium eunti occurrens, sententiam quandam

dam in ejus libello obviam ei proposuerit, & Hieronymus ipse diffiteri nequeat, per provincias legi Sixti gnomas & magna per integrum seculum fuisse celebritate. Accedit, quod magnam probandi vim habere debet, talia in his sententiis legi, quæ non nisi a Christiano proficisci poterant, qualis est sponfionis & renunciationis inter initia Christianissimi faciendæ commemoratio. Ea sane tanti ponderis visa est Cl. *Lequienio*, ut insuper habito Hieronymi judicio plane fateretur, sibi legenti Christianum apparuisse Sixtum. Sed in isto quidem argumento pars libri secunda copiosius, & quod non veremur dicere, evidenter prorsus versatur. Per sententias & minutatim adeo proposuisse veritates divinas putatur Sixtus, tum, ut laterent tutius hostes suos longiori & continua oratione facile irritandos, tum, ut haberent Christiani, quod opponerent Epicteto & Antonino, qui simili ratione morum præcepta tradiderant, e quibus Antonino hic unice scopus fuisse dicitur libros *περί εὐρυῆ* componendo, ut Christianis sanctior illa Servatoris & Apostolorum doctrina excuteretur. Tempus scripti Enchiridii nulla quidem certitudine definiendum, conjectura tamen ex Origenis citationibus ducta anguratur Noster, in juveniles annos Sixti incidere, & ab anno forte trigesimo Seculi III librum hunc fuisse publicatum. Illum tam acceptum & lectu dignum Rufinus, Presbyter Aquilejensis, in Latinum sermonem transtulit & Aproniano dicavit Epistola, quæ, cum in Bibliothecis Patrum non extet, hic tota inferitur. Inde vero tanquam peste afflatus indignissima passus est Sixti libellus. Non enim solum Græcum exemplar oppressit versio barbara, dissimilis, omnino Rufiniana, sed Hieronyminum etiam excitavit, ut, dummodo Rufinum in odium adduceret, cui alias erat infensissimus, Sixto controversiam status movere non dubitaret. Arguit igitur adversarium, quod Philosophum in Pontificem & martyrem mutasset, ipsum vero Sixtum, tanquam gentilissimum & ab omni veritatis divinæ professione alienum. Sunt inter objecta Rufino aliqua tam frivola, ut indicia manifesta curiosi & quovis telo pugnantis odii præbeant. Hæc tantum tangit Noster. Illis autem, quæ Sixto evertendo fuere allata, sigillatim cum exquisito doctrinæ apparatu respondet. Et primo

p. 23.

50.

51.

12.

15.

17. coll.

142.

23.

24.

26 sqq.

29.

30.

quidem autoritatis Hieronymianæ stridorem ratione compescit, ostendens, inter Pythagoræos nullum extitisse, cui hic liber Sixti tribui queat. Solus enim, qui nominari eum aliqua specie potuit, est Sextus quidam, vel Sixtius Romanus, huic sectæ addictus. Is vero, cum haud dubie Servatore nostro vel fuerit anterior, vel illi saltem æqualis, quomodo ex ejus doctrina & sublimissimis quidem doctrinæ partibus sumserit suarum sententiarum materiam? Hoc argumento Galeus refutatur, qui opusculis Mythologicis, Physicis & Ethicis junctas hæc sententias edidit, easque Sexto illi Romano tribuit. Illud simul observamus, Galeum verba Rufinianæ præfationis ita repræsentare, ac si Rufinus ipse Sixtum Pythagoricum appellaret. Quæ editione Galeus usus sit, an ex opinione sua verbis Rufini aliquid assuerit, incertum. In Beati Rhenani editione certe, unde Noster præfationem exhibet, & in alia, quam vidimus, Erasmi Anni 1521 id axiomatis nomini Sexti haud additur. Si non a Galeo, ab ejusmodi forte censoribus profectum, id est, qui omnia sibi, demendo & addendo pro virgulæ suæ mensura, in libros alienos permittunt. Ad rem redimus & ad responsiones, quas Rever. Autor objectis Hieronymi opponit. Dixerat hic, *signum esse Autoris a fide alieni, quod nulla Prophetarum, Apostolorum, nulla Christi, Patris aut Spiritus S. mentio in libro fiat.* Regerit Noster, sententiarum brevitatem non pati, ut nominum autoritas allegetur, sed satis esse in ista methodo, ut veritas suæ defensionis relinquatur, tum vero Sixtum sapientes & amicos Dei passim nominando Autores sacros, qui Biblico Patrumque stylo sic appellari consueverint, non dissimulare. Quantum ad Trinitatis personas, Patrem quidem Deum aliquoties appellat. Si Jesu vel Christi nomina non habet, ast Verbum, Sapientiam & veritatem sæpissime citat, nomina Filii Scripturæ autoritate stabilita, patribus frequentissima & aliquibus usitiora etiam Jesu & Christi appellationibus, quod uberimis exemplis confirmat Noster, de Tatiano imprimis observans, quod in omni oratione ad Græcos, ubi tamen *Φανερωτέρον τὰ ἡμέτερα* erat expositurus, eum ab istis nominibus omnino abstinuisse, cui Athenagoras jungitur. Sub sapientiæ quoque voce Spiritum S. stylo ecclesiastico venire & a Sixti proin sententiis

non

non exulare, quin ibi quoque designari putat Rev. Siberus, ubi de eo, quod in nobis est simile Deo, moneamur. Nos profecto, si vel maxime probari nequeat, Sixtum singulas Trinitatis personas commemorasse, crimen tamen in eo non videmus, cum nec fidei professionem ediderit, nec de rebus ad actus & characteres personales pertinentibus egerit. Postulare vero, ut, ubicunque loquaris, ibi in singulas periodos totum credendorum Systema compingas, jejunam asperitatem prodit. Accusat porro Sixtum Hieronymus, quod dictis suis de perfectione doctrinam Pythagoræorum, hominum exæquantium Deo, referat. Hic primum indicat Noster, quid Deus in Scripturis de suorum perfectione moneat, & ipse Stridonensis de illa scripserit, concludens inde, per calumniam Pythagoræum dici, quisquis eadem repetat. Deinde ad vindicias illarum sententiarum se confert, ubi nihil perfectionis mensuram Christianis tribuisse videri poterat Sixtus, dum scribit; *Nibil tale post verum Deum sicut sapientem, item, dignum Deo hominum. Deum esse in hominibus.* Ista vero tantum abest, ut minus tolerabilia largiatur Noster, ut benigna interpretatione juvanda, & mentem potius rectam Autoris spectandam, quam verba scrupulose excutienda suadeat. Pati autem dicta ejusmodi sensum sanæ doctrinæ ἀνάλογον, docet, si ad effatum Scripturæ de κοινωσίᾳ τῆς Θείας Φύσεως exigantur. Hoc certe niti quæcunque patres, subdolorum abusus non timentes, dum suæ puritatis sibi essent conscii, de Θεώσεσ, ἀποθεώσεσ, ἐκθεώσεσ, prolatis quodammodo finibus locutionis sacræ, disseruerint. Juvabit lectores, summo cum studio collecta videre, quæcunque hanc in rem apud Theophilum Antiochenum, Clementem Alex. Macarium, S. Maximum copiose scripta reperiuntur. Imo dum Sixtum configit, suo se gladio jugulat Hieronymus, professus ipse, *fidelem angelice vivere in carne sine carne.* Jucundum imprimis est, ad ducentas Hieronymi sententias excerptas legere, quarum comparatione cum Sixtinis evidenter patet, quam leviter in alio damnavit, qualia ipse statuere non dubitaret. Censura Hieronymi, quantumvis iniqua, manibus Occidentalium facile libellum hunc excussit, cum nemo præpotentem adversarium ciere

p. 48.

52 sqq.

62.

63 sqq.

74.

- p. 72. sustineret, Augustinum etiam movit, ut priorem sententiam mutaret & Enchiridion, quod Xysti Pontificis esse putarat prius, ad Sextum deinde Philosophum referret. Fatendum vero est, retractationem illam verbis valde frigidis, neque priorem sententiam deleturis esse conceptam. Cæterum apud Græcos semper in pretio fuisse sententias Sixti, & ascetis materiam librorum suorum præbuisse, observat Noster. Opportune imprimis accidit, quod apud Syros in patriam linguam translata & sub Episcopi Romani nomine publicata reperiantur. Id dum commemorat, Assemani rationes contra Sixtum examinat & de versionis ætate observat, eam Seculo VI jam extitisse, si non Ruffiniana sit antiquior, utpote plura continens. Gelasiano decreto inter apocryphos liber Sixti refertur. Illius autem quam leve sit pondus, cum secum sæpe pugnet, ante Seculum IX nemini innotuerit, falsum in multis iudicium ferat, Vir R<sup>em</sup> demonstrat. Urget maxime, quod Autor decreti. non memor, se ab Hieronymo totum pendere. hæreticum appellet, quem ille gentilissimum librum ab ethnico compositum dixerat, quodque Isidorus Hispalensis Seculo VI gnomas, de quibus lis est, tanquam Sixti Pontificis probaverit, indicio non dubio, aut nullum tum fuisse Gelasii decretum, aut nullius inter Hispanos autoritatis. Seculo XII *Laurentius* Presbyter Pisanus edito cuidam suo Enchiridio multas Sixti sententias inferuit, ipsumque præclaris laudibus extulit, unde, quanquam Pythagorum nominet, conjicit tamen Noster, rectius eum de Sixto sensisse, sed palam non ausum proferre suam sententiam. Inde altum de Sixto silentium, donec Beatus Rhenanus illius sententias Basileæ 1516 ederet, post quem & ab aliis fuere publicata & Bibliothecæ Patrum Bigneanae illata. Hinc alia plaga percussus fuit Sixtus, cum Brasichellensis S. Palatii Magister Hieronymi censuram renovaret, & Sententias quasdam suo iudicio cavendas indicaret. Is autem breviter dimittitur, quoniam de iis, quæ recoquit, non opus erat amplius respondere, ad sententias autem defendendas pars altera sufficiebat, ubi monstratur, ipsa Christi verba per censorem quandoque in Sixto damnata fuisse. Majoris momenti visum *Baronii* iudicium. Is enim rationem redditurus, cur Gelasius hæreticum

vocaverit, quem inter gentiles rejecerat Hieronymus, ideo hoc factum putavit, quod Ruffinus transferendo librum multa ex Scriptura inseruerit, ut christianum Autorem mentiretur. Hoc igitur gratis dictum monet Noster. Nam de mutatione per interpolatorem facta certis argumentis constare debet, qualia proferre nescivit Baronius. Deinde, quæ integro seculo ante, Origenis scilicet ævo, legebantur, ab interpolatore Ruffino inscite arcessuntur. Porro mirum, hunc quidem dentem, mordendo Ruffino, nostris demum criticis fuisse servatam, quo Hieronymus adversarium appetere non potuerit. Is enim ne semel quidem, ne de illis Sententiis quidem, quibus Pelagius maxime fuit abusus, tale quid objecisse legitur. Quid? quod exemplaria Græca, quibus S. Maximus & Damascenus sunt usi, cum Latinis prorsus consentiant. Accedit hoc denique, quod multo minima pars harum sententiarum ita sit comparata, ut non statim, christianas esse appareat. Id Baronium hand curasse, est excusabile, cui quærendum erat scilicet, quomodo Gelasium suum cum Hieronymo conciliaret. *“Alii vero, qui, tali momento non impulsæ, temere tamen credent, auctum a Ruffino Sixtum Christianis sententiis, eodem judicio defenderent, leonem nil aliud, quam selem interpolatum, aut, qua sub Epicteti aut Antonini nominibus habemus, Syracidem esse, multis Stoicis sententiis per istos sapientes auctum.”*

Noster perpenis obeloque transfixis recentiorum quorundam judiciis, ad Hieronymi præjudicium conformatis, quædam adhuc de Sixti vita scriptisque commemorat. Dignitatem hujus Enchiridii Sixto ad Presbyterium viam munivisse putat, ex quo gradu ad Pontificatum A. C. 257 elatus est. Acta ejus omni hoc tempore prorsus incerta sunt. Iter in Hispaniam partim fabuloso Flavii Dextri, partim nimis recentibus aliorum testimoniis nititur. In Pontificatum ejus controversia de rebaptizandis hæreticis & Sabellianæ hæreseos primordia inciderunt. De utraque re Dionysium Alexandrinum consilia cum ipso communcasse constat, quid Sixtus responderit, nullibi consignatum. De Angelicis & Apostolicis per ipsum convictis Palatius non satis persuadebit eis, qui monumentorum Ecclesiasticorum fidem requirunt. Neque vero perficere multa potuit, post annum violenta

p. 108 sqq.

III.

117.

112. violenta morte sublatus. Cervicem gladio resectam fuisse, ex Cypriano asseritur, & Prudentius adeo castigatur, qui patibulo affixum cecinerat. Extat liber de divitiis, qui ad Sixtum III vulgo referri solet. Non putat Noster, sufficere rationem, a pace & tranquillitate Christianorum hoc scripto prædicata, petitam, cum & sub Fabiano Pontifice quietem habuerint & Principum etiam, Philipporum scilicet, accessu ante Constantinum locupletati fuerint. Haud diffitetur tamen, scriptionis genus ab eo, quod in sententiis deprehenditur, esse diversum, quanquam commodum arbitratur, propterea scriptum hoc Sixto II tribuere, ut intelligatur, quomodo Hieronymus dicere potuerit, Rufinum unum syntagma Sixti in duos libros divisisse, qualis divisio nunc in sententiis non appareat, tum vero facta esse possit, cum Rufinus ex scriptis Sixti uno volumine comprehensis, sententias solas sibi vertendas sumserit.

114. Quantum ad epistolas, huic Pontifici tributas, mallet Rever. Autor, eas non omnino rejici, cum a Cardinali Aguirrano monstratum sit, in Hispania quædam tum acta fuisse, ad quæ in epistolis respiciatur, ea vero, quæ de appellationibus ad Romanam sedem ibi continentur, non aliena sint a Romanorum Episcoporum genio, qui persecutionum etiam tempore, tamen autoritatis tuendæ & ampliandæ studiosissimi deprehendantur. Quod si omnino fictæ sint, tamen, quia sententiarum vestigia in illis apparent, id sibi dandum putat, ut Sententiæ Sixti, si aptæ fuerint ad epistolas decretales, pro libro ecclesiastico, contra licet nitente Hieronymo, habeantur.

115. Denique anaphoram sive liturgiam, quæ sub Sixti nomine apud Syros fertur, manifesta *voDetas* indicia habentem, tanquam spuriam rejicit, aliquas vero ex Sententiis Sixtinis huic liturgiæ putat insertas.

Jam quod ad *Sententias* attinet, quæ parte voluminis hujus *secunda* repræsentantur, eas ex Beati Rhenani editione supra memorata nunc denuo exhibet. Optimo judicio id factum. Nisi fallimur enim, in illo exemplari lectiones antiquæ puriores servatæ sunt, cum reliquæ editiones correctorum manus hinc inde videantur prodere. Vel sic tamen quasdam in stylo diversitates deprehendimus, alicubi barbarie Rufiniana horrido, in quibus-  
dam

dam locis cultiori, quandoque simplici, alias quodammodo florido, ut antiquum appareat fuisse studium Sententias hęc poliendo. Porro crebrę sunt repetitiones earundem sententiarum verbis aliquantisper mutatis. Eas ad inculcandum fortius p. 207. lectione multiplici argumenta proposita factas esse existimat Rever. Autor. In mentem venit nobis, considerantibus, ita dispositas esse sententias, ut aliquę semper arcto nexu cohęreant, annon aliqui, vel confusa scriptorum vitio exemplaria habentes, vel alias in ordine constituendo curiosi, eandem sententiam sæpe translocarint. Neque tamen negamus, ipsum etiam Sixtum ita potuisse facere, prout easdem veritates diversis argumentis idoneas judicaverit. Arduum hic, sed & utilissimum laborem subiit Noster, dum, non cum sacris literis tantum, sed & cum æqualium Patrum scriptis comparando dicta Sixti, illa nunc ab omni censorum suspitione liberare instituit. Patet inspicienti, quanta volumina, quam studiose perlegerit, quam omnes Patrum thesauros in promptu habeat, quam apposite quidvis suo loco promere sciverit. Gemmis uniones distinctos te videre existimes, si ista videas. Prorsus etiam confidimus fore, ut non doctrinę solum suę laudes augeat, sed & obrinuisse, quod volebat, a bono quoque judicetur. Extent hic aliqua pro specimine. Merum Philosophum 188. spirare videtur Sent. 125, ubi tamen, quam scite quamque merito Sixtus Philosophorum vocabula ad rem christianam transferre potuerit, ex stylo S. Johannis monstratur. Sent. 129 suadet, 191. *non oportere contemni ea, quibus etiam post depositionem corporis indigemus.* Illam severioribus Philosophis censet oppositam Vir Reverendus, qui corporis curam omnino volebant negligi; depositionem autem corporis phrasi biblica significare liberationem a cupiditatum dominio. Ad Sent. 208 pulchre differitur de 227. vocis *ἀναβαίνων* emphasi victorię aliquid & dominatus involvente. Ita vero liberat gnomen dicentem, *non ascendere passionem in cor fidelis*, a Brasichellensis censura, qui *ἀναμαρτυρίαν* ita stabiliri crediderat. Obscurior est Sententia 244: *Vir, qui uxorem dimittit,* 246. *proficitur, se nec mulierem gerere.* Eam illustrat erudita observatione de pristinorum temporum vitiosa consuetudine, qua multi cęlibatus studio legitimas uxores repudiabant, alias vero



- παρρησιαίης* habebant, quos, si absque conjuge esse vellent, ut omnino a mulieribus abstinerent, moneri censet. Addimus, Rufinum vocem Græcam, quæ forte *νομιζεν* erat, per *gerere*, quod omnem obscuritatem parit, interpretatum. Clara pariter lux affertur Sent. 308: *Si quid proprium alii tradideris, & ipse non habebis, non judices bonum.* Sensum enim dicti esse ostendit, omnia illa non vera esse bona, quæ, si ad alium transferantur, pristinus possessor amittat. Similis est ratio Sent. 319: *Non poterit Sapiens compelli facere, quod non videt, sicut nec Deus.* Nam cum tenebris obvolutum sit verbum *videt*, discutit eas, monendo, Græca vocabulum *θεωρεῖν* habuisse, qua ratione dicat Sextus, Sapientem nihil, quod non exploraverit, facere. Selecta est observatio ad Sent. 424 de antiquo ritu, aures recens baptizatorum igne adrendi, unde explicatur simul, cur Celsus apud Origenem Christianos quosdam *ἀνοήτῃς καυτήρια* appellatos dixerit. Liceat nobis hic nostras quasdam observationes inter legendum natas jungere.
280. Sent. 22 ita habet: *Optimam purificationem puta, nocere nemini.* Suspectum videtur illud *nocere nemini*, cum species solum peccati his verbis exprimatur, cujus evitatio ad optimam purificationem non sufficit. Forte *μὴδὲν κακουργεῖν* fuit in Græco, Rufinus autem vitiose legit *μὴδὲνα*. In Sent. 25: *Deus sicut mens est, qua movetur sponte, secundum hac & subsistit;* nollemus vocem *subsistit* de quiete a motu interpretari, cum illa in Deo aliquid difficultatis habere videatur. Putamus Græcam vocem *ὑφίσταται* hac Latina exprimi, & Sixtum docere voluisse, quod a se ipso sit Deus & per se subsistat. Huic autem sensui cum vox *sponte* non conveniat, dicendum, eam ex incogitantia Rufini, non optimi interpretis, ortam, qui illa Græcum *ἀφ' ἑαυτῆ* male verterit. Sent. 162: *mendacio tanquam veneno utere,* ita ut habet, difficulter defendi posse videtur. Agnoscit Reverendus Autor, gentilium Philosophos probasse mendacia, si tanquam *φάρμακον* adhiberentur, Sixtum verba eorum, non mentem servasse, & cum illis *φάρμακον* medicamentum hoc loco significarit, ipsum contra veneni sensu vocem eandem adhibuisse, & tanquam venenum vitanda mendacia suavisse. Ita autem ambiguitatis vitium non satis effugisset Sixtus, nec facile fuisset lectoribus ejus discernere, num a Philosophis
- phis

phis mente recedat. Quid? si dicamus, particulam *non* post *veneno* vel in Græcis jam τὸ ἔ post *Φαρμάκων* excidisse. Ad Sent. 376: *verbum de Deo parcius proferto magis quam de anima* doctè quidem differit Reverendus Autor, Christianos a futilibus Gnosticorum genealogiis, quibus illi doctrinam de divinitate replebant, abstrahi &, ut in aliis potius argumentis v. g. de anima, luxuriam ingenii exerceant, moneri. Verum, ut pace ejus dicamus, simplicius nobis visum est, hanc gnomen ex sequenti interpretari, ubi Sixtus: *melius est animam perdere, quam verbum vanum de Deo proferre*. Facilius hoc admittetur, si de vitii versione Rufiniana cogitemus. Græca scilicet Sententia hæc erat: τὸ περὶ θεῶν λόγος φείδεσθαι δεῖ μάλλον, ἢ τῆς ψυχῆς; cujus hic sensus, parcius esto verborum de Deo, quam vitæ, pro quo Rufinus, præpositionem περὶ ad vocem ψυχῆς quasi ἀπὸ κοινοῦ repetendo alienum plane effinxit. Et hæc quidem hæctenus.

p. 321.

DE MONUMENTO PROPERTII POETÆ,  
ut creditur, Hispelli in Umbria reperto, Observatio  
critica FRANCISCI CAROLI  
CONRADI.

NON nudius tertius demum variis Italiæ, ac præsertim Umbriæ locis reperiri cœperunt vetusti lapides ad gentem Propertiam spectantes. Videas tales in *Gruteriano corpore* p. DCCCXXV. 9, p. CMLII, 4. Videas plures a *Thaddæo Donnola* in *patria Propertii* §. CXX exhibitos. Sunt, quod ad oculum patet, isti lapides libertorum libertarumque. Verum ipsius S. Aurelii Propertii, vatis illius teneri, blandi, facundi, Poetarum judicio, Romani Callimachi, quo se ipse nomine appellat, sepulchralis lapis ad nostram hanc ætatem obrutus tristibusque antiquitatis reliquiis sepultus jacere debuit. Mansit ejus detegendi gloria literatissimam Principem elegantemque Poetiam, *Theresiam Grilli, Pampbiliam*. Hæc enim tribus abhinc annis, nempe VII Idus Junii MDCCXXII, in ædibus, quas Hispelli in Umbria possidet, augustioribus parietem funditus dirui jusserat. Inter diruendum effoditur marmor quadratum, sesquipedalem longitudinem

TAB. IV.  
Fig. I.

paulum excedens, ad summum XIV pollices latum. Formam ejus & figuras, quas præfert, e *Diario Litterarum Italiae, Tomo XXXV anni 1723, artic. X*, repræsentat Tab. IV Fig. I. Non Itali solum, laudato modo Diarii loco, brevi lapidis explicatione facta, esse, qui Propertium Hispello oriundum ex eo probare velint, indicarunt, sed & ante jam docti *Trevoltiensis, Mense Majo 1723*, præter luculentiorum hujus monumenti interpretationem, de patria Propertii, quaque probabilitate eam ex isto marmore afferere liceret, erudite differuerunt. Operæ pretium erit, in Germania quoque priscum, quo Itali tantopere lætantur, monumentum sub examen revocasse, liberumque de ejus valore tulisse judicium, quantum id fide aliena fieri potest, dum credendum esse delineationi ab Italis datæ. Permultum interest sane, num animo ab opinione affectuque vacuo ad hujusmodi antiquitatis reliquias noviter repertas judicandas accesseris. Certe Italus ille, Hispellus fortasse civis, a quo lapidis descriptionem primum se nactus Trevoltiensis scribunt, opinionem animo præsumtam manifesto prodit, affirmando, *ex ipsa lapidis forma, structura, ipsoque situ, quo positum invenerint, apparere, nemini alii, præterquam Propertio, cum olim statutum fuisse.*

*Credite, me folium vobis recitare Sibyllæ!*

Talia præfari, nec postea confirmare, sed in probatione deficere, est infirmitatem opinionis ab argumentis destitutæ profiteri, atque idcirco lectorum sensus simulata causæ suæ fiducia occupandos aggredi. Quid enim, quæso, forma lapidis structuraque singulare, aut insolitum, aut Poetæ proprium habet? Sexcentos similes, quadratos, etiam triangulari fronte tectos, aut fastigiatos describunt, passim quoque conspiciendos præbent monumentorum lapidumque veterum collectores. Nescio vero, an juvenile comatumque, sed imberbe caput, cui duplicis encarpis e floribus pomisque ornamenta impendent, magis Poetam, ne dicam Propertium, quam alium quempiam juvenem exprimere, credendum sit. Nihil frequentius tali capitis humani figura, modo ipsum hominem lapide tectum, modo hominis Genium designante, inde mox virili, mox muliebri, per sæpe juvenili, aliquando senili, in monumentis sepulcralibus occurrit. Nec mirum: *quippe, quod etiam in pluribus sepulcralibus unum religiosum efficit*

Fig. 1.



Scala Palm Rom.

Semidiam. Solis apparentis 6. digiti

Semidiam. Lunae apparentis

Fig. 3.

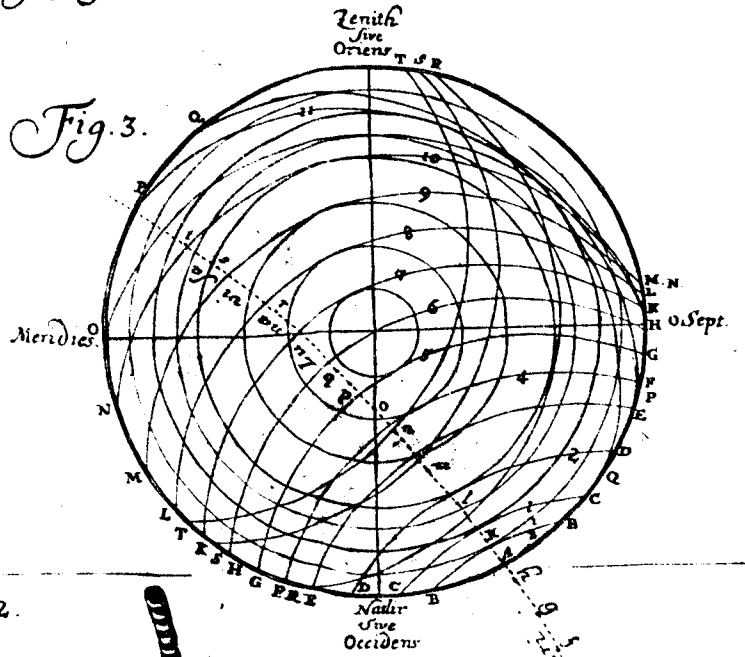
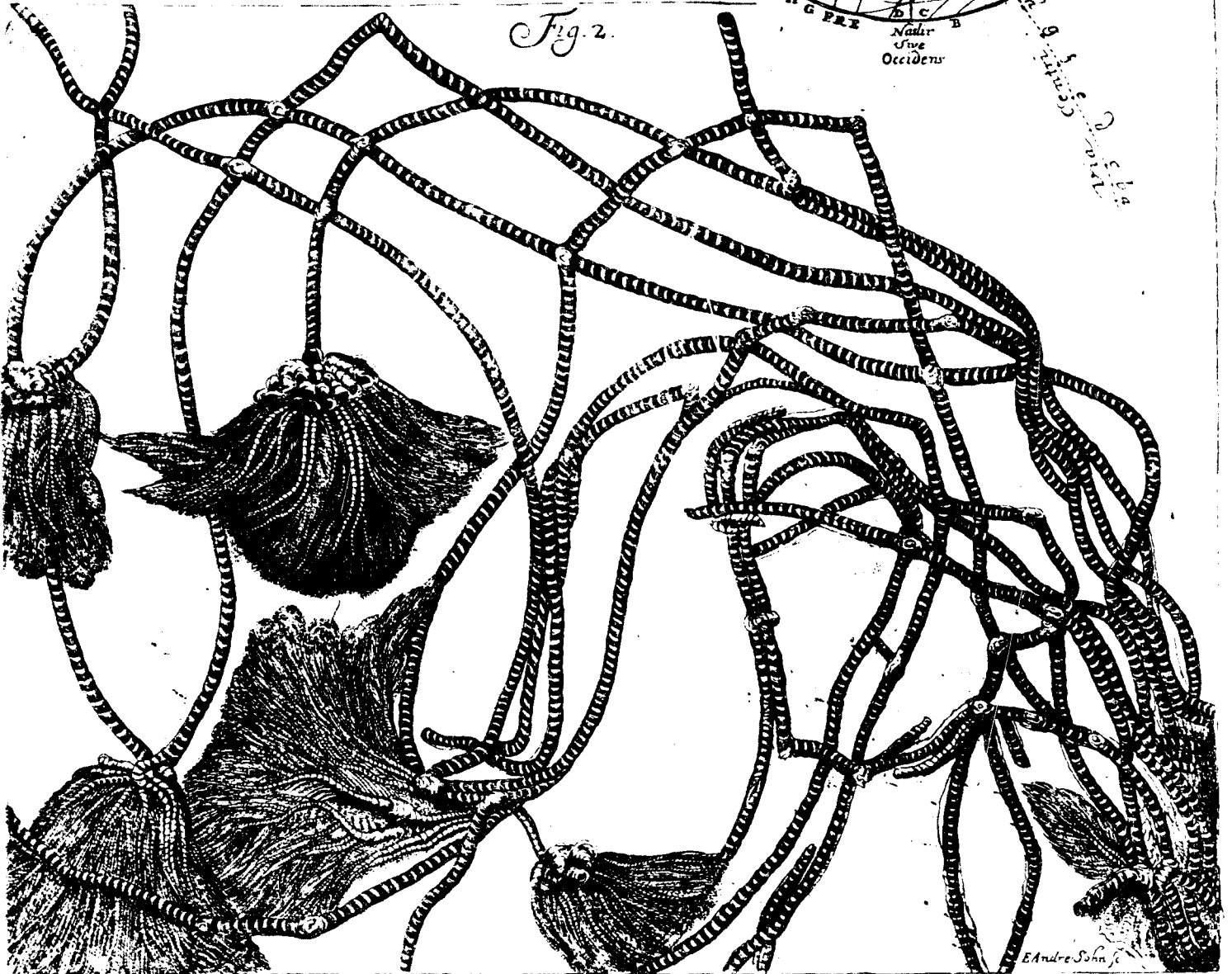


Fig. 2.



efficit locum, in quo tanquam principale conditum est, caput est, unde, cujus imago sit, cognoscimus, ut Jureconsultus ait. Ornamenta floribus, frondibus, pomisve contexta constipataque multo ampliora vel apud *Boissardum* unum in varix conditionis hominum monumentis potes offendere. Laurus forsan, aut hederæ, *doctarum premia frontium*, possent Poetam indicare, non tales encarpi, non etiam simplex rosæ, aut alius cujusvis floris species, lapidum frontispiciis mediis adjici vulgo solita. At ingeniosæ illæ, an potius informes, monstri figuræ, utrinque flori inhiantes, haud temere appositæ videntur. Cuniculos ergo interpretatur Italus, eosque in caudas piscium desinentes. Scilicet has figuras ex Poetica fictione esse, inde Poetæ tumulum indicare, hariolari debes. Ipse hariolarer, modo ne similes, aut alias informes formas, rudi sculptoris ingenio enatas, in antiquis lapidibus subinde animadvertissem, etiam, cum nihil, præterquam spatium explendi & ornandi intentionem, subesse intelligerem. Ipse fortassis lapidarius ignarus fuit, quid monstri fingeret, dum anagypha ista fecit. Adeo ignobile est artificium, ut & Hippocampus, vel aliud monstrum marinum, & capricorni, sive, ut *Manilius* alicubi vocat, *capripiscis*, vulgarem apud antiquos effigiem ac in monumentis passim conspicuam, possis credere. Facile enim Itali manus capitum formam ad speciem cuniculorum delineando paulum inflexit. Sed agnoscamus etiam cuniculos. Nemo Poetarum eos in piscem desinentes finxit: nusquam Poetarum symbolum perhibentur. Neque novi, quid sit illud, quod cuniculum Poetæ symbolum efficere possit, nisi forte, quod, ut *Martialis* ait,

*Gaudet in effossis habitare cuniculus antris;*

Poeta vero similiter antra & solitudinem amat, quia

*Carmina secessum scribentis & otia quarunt.*

Aut, si mavis, rationem a cuniculorum nota fecunditate arcesam. Sed Poetarum fecunda ingenia meliorem, quam ex leporum cognatis, imaginem volunt. Quandoquidem vero lapidis figuræ negligi potius, quam illustrari merentur, duplex magis inscriptio, diverso caractere efformata, curam intensiorem provocat. Prior superius insculpta est literis Romanis, quadratis,

simplicioribus, & nisi me omnia fallunt, antiquitatem tuentibus. Ut fatis mirari nequeam, qua confidentia Italus potuerit inferiorem inscriptionem illi tanquam vetustiore anteferre. Enimvero dicit, *superioris characteres sibi videri monstruosos, nimis crassos & informes; at inferiorem constare literis majusculis, rotundis & faberrimis, ut indicium præstentis artificis & elegantis seculi præbeant.* Quæ quam docte, quamque vere pronuntiata essent, modo elegantes literarum ductus in lapidibus argumentum essent majoris vetustatis! Qui lapides ab ævo primorum Cæsarum ad nostram ætatem extantes, ac subinde a doctis monumentorum veterum illustratoribus majori cum cura delineatos, qui nummos Augusti, aliosve illius seculi inspexerit, de literarum habitu testetur. At illis temporibus tumultatus Propertius: ut in ejus monumento non possis literas affabre insculptas & ad recentiore elegantiam accedentes omnino requirere. Adde, quod formam literarum quadratam oblonga multo antiquiorem esse, & præterea literas duobus fulcris, sive lateribus constantes antiquitus utrinque crassas efformari consuevisse, (ut in superiori inscriptione, quamvis minus fideliter fortassis delineata, id licet animadvertere,) nemini dubium sit harum rerum paulum curioso. Qui itaque potuit fieri, ut inscriptionem literis oblongis, artificiosis, & uno latere, ut hodie soleat, tenuioribus, exscriptam Italus præferret alter, quam tot argumenta vetustati asserunt? Nimirum superior inscriptio est:

L. COMINIVS. L. F. LEM

L. Cominii L. F. nomen plus semel in priscis monumentis visitur. In lapide theatri, Volsiniis in Hetruria, apud *Gruterum* p. *CLXVIII*, 8.

L. COMINIVS. L. F. A. N    C. CANVLEIVS. L. F.  
T. TVLLIVS. T. F. KARVS    L. HIRRIVS. L. F. LATINVS

IIII. VIR

THEATRVM. ET. PROSCAENIVM. DE. SVA  
PECVNIA. FACIVNDVM. COERAVERVNT

Apud eundem p. *CCCXCIV*, 8, in tabula marmorea Anagninæ in D. Angeli æde:

L. CO-

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXV. 367  
 L. COMINIO. L. F. L. N. PAL  
 FIRMO. PR. Q. AER. ET. ALIM  
 OPPIAE. SEX. ET. O. L. EVNOEAE

Perantiqua Cominiorum gens a *Cominis*, Italix populo, nomen indepta, ex qua & Postumus Cominius Cos. & L. Cominius Trib. militum apud *Livium*, C. Cominius Eques apud *Tacitum* memorantur. Nolim ergo credere, a recentioris ævi manu, & postquam Propertio jam factus esset lapis, Cominii nomen adscriptum esse. Quin potius L. Cominio primum, imo vero unice, positum, & pervetustum monumentum sepulcrum agnosco. Potest is ipse L. Cominius quatuorvir esse, quem in lapide theatri Volfiniensis modo vidimus, forsitan Hispelli sepultus: sed quod non affirmo. Potest L. Cominius ex tribu *Lemonia* fuisse, cui adscriptos Hispellates novi, nec demum ex hoc, verum ex aliis lapidibus Hispellenfibus, ut, apud *Gruterum* p. CCCLl, 1,

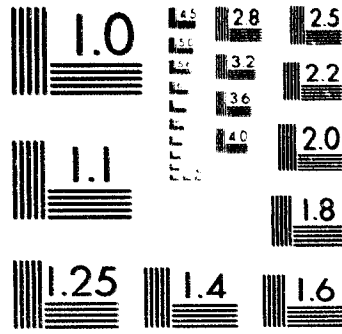
ALFIVS. C. F. LEM. RVF. II. VIR. QVIN  
 COL. IVL. HISPELLI. ET. II. VIR  
 QVINQ. IN. MVNICIPIO. SVO. CASINI  
 C. ALFIVS. C. F. LEM. QVADRATVS. VIV  
 EQVO. PVBLICO. IN. HONORE. AED. EST. MORTVVS  
 ALFIA. C. F. MIMISIA. VXOR  
 & p. CCCCLXXIV, 6,

D. M.  
 C. TITIENO. C. F  
 LEM. FLACCO  
 SEVIRO. EQ. PVBL  
 AEDIL-----

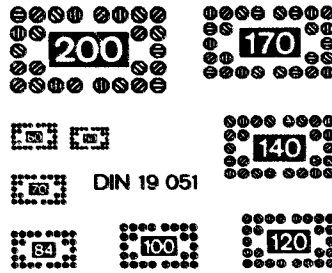
Ergo mea quidem sententia lapis noster plane spectat ad L. Cominium, quisquis ille fuerit, nihil ad Propertium. Arguit id ipsa inscriptio altera, inferius, ut suspicor, ab impostoris manu seculo superiori adjecta. Sic enim habet:

SEXT. AVREL  
 PROPERT  
 SEX. F. LEM

Ubi primum omnium prænomen Sexti admodum infcite exprimitur



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24



ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>

mitur, ut quod vel una litera S, vel tribus, SEX. antiquitus scribebatur, idque ex *Probo*, & ex innumeris marmoribus notum est. Nunquam scriptum est, ut hic. SEXT. enim Sextilem mensem, aut sextum, adverbium, notat. Video idem hoc & Italicum offendisse, qui ea causa illud consuetum: *Sic*, in ichnographia lapidis superscripsit, quasi notandum aliquid putet, quod non semper occurrat. Nec errore lapidarii, aut oscitantia postremam literam absurde additam existimaverim. Vulgaris adeo prænominis scribendi nota vel incitissimis lapidariis obvia nimis usitataque fuit, quam ut in ea labi facile potuerint. Magis credibile est, impostorem, qui prisco lapidi ista incidi fecit, incautum fuisse, sicut in characterum forma adhibenda, ita in prænomine sculpendo. Illud quoque animadvertas, velim, nullum hic nomen integrum exscriptum esse, cum nomen Cominii superius integrum extet. Scilicet veritus est inflectere nomina, quo ipse quivis lector vel *Propertius*, vel *Propertii*, vel *Propertio*, ut lubet, interpretari queat: nec ausus est ipsam inscriptionem plane instruere velur testantem, quod Propertio positus esset lapis. Et hoc ipso iterum parum feliciter imitatus est antiquitatem, quæ in sepulcrorum titulis studiose causas exprimebat, quis posuisset, & ob quod meritum, quoque affectu; præcipue vero, cui positum esset monumentum, aperte designabat: unde titulus pro causa apud Latinos Autores & Jureconsultos ponitur, imo Græcis *αἰρία*, qui Latinis titulus, appellatur: quæ tralatitia sunt. Jam cui probabile videatur, tumulo Poetæ tam inclyti, tam excellentis, cujus

- - - *tumefacta superbiit Umbria libris,*

*Umbria Romani patria Callimachi,*

simplex nomen sine titulo, sine elogio, sine commemoratione Poetæ inscriptum esse? Quis non credat, Hispellates potius nullum facturos fuisse monumentum, quam hoc tam incelebre, in quo nec Poetam, nec municipem suum, si is fuit, prædicarent? Istud vero: L. E. M. sive tribu *Lemonia*, imitatione superioris inscriptionis, atque in primis hac fine, ut Propertius Hispello municeps vindicaretur, additum esse, quilibet odorabitur, qui non sit naris obesæ. Tuum jam, Lector, judicium esto, quantum vel forma, vel figuræ, vel inscriptiones lapidis ad asserendum Propertio

pertio lapidem faciant. Locum, situmve, quo repertus est, multum probare, ecquis admittat haud ignarus, quam alieno subinde loco antiqua monumenta hodie effodiantur, per tanta temporum intervalla, inter tot urbium operumque ac ædium ruinas loco mota, imo multa milliaria a curiosis & amatoribus transvecta? Erutus est lapis noster in fundamentis parietis in palatio Monaldino, quod olim Urbani possedisse perhibentur iidem, qui & villam tenuere Hispellensem, in qua rudera sunt vetustarum ædium, quas *domum Poetae* Hispellates vulgo appellant: ut credibile sit, lapidem ex istis ruderibus primo effossum ab Urbanis in palatium suum translatum esse. Sed conjectura est, incerta traditione ac vulgi opinione subnixa: & *ades Poetae*, fortasse superiori proxime ætate alicujus vulgo appellatas, statim *Propertianas* affirmare, nimium ac temerarium utique est. Cum ista incerta incertæ vulgi opinioni adjecta noscantur, non perspicio, quid locus, ubi detectus lapis, ad ipsum Propertium vindicandum præstare debeat. Non enim nisi infirma suspicio est, de lapide ab Urbanis inter alios ex istis ruderibus lapides ad parietem in palatio exstruendum forte translato: & si de industria e ruinis iisdem, ut pro monumento Propertiano agnitum, transportatum ponas, quis sibi persuadeat, eum in fundamentis parietis iterum defossum & absconditum esse? Majorem veri speciem habet, ignaros dominos lapidi, ab auctore futuræ fabulæ isto loco clanculum defosso, parietem postea imposuisse. Et apertius dicam, quid non sine probabili ratione suspicer. *Thaddæus Donnola*, supra memoratus, J. C. Hispellas, omni pæne eruditionis suæ apparatus, omni opera contendit Propertium Hispellatem efficere. Sub finem Dissertationis *de patria Propertii* paucis agit de morte ac sepulcro ejus: cumque Romæ tumultum *Crinitus*, *Textor* & *Zwingerus*, nescio unde, perhibeant, exin concludit: *Si igitur Propertii cineres in Urbe, recte & sepulcri monumentum. Verum, subjicit, quid si hic Hispelli mox alia de Propertio nanciscantur inscriptiones, aut eruta, vel effossa monumenta, excisa, aut illata proferantur, divulgentur? Videtur hic aliquid subesse, nec temere talis de reperiendo forte monumento Propertii sepulcrali apud Hispellates prædictio proferri. Non injuriosum in manus Donnolæ,*

nolæ, siquidem piæ fraudis, amore patriæ, & laboriosæ adeo suæ de patria Propertii commentationi auctoritatem & confirmationem adjiciendi cupiditate, commissæ suspectum habeo, ut ipsum prisca marmoris in Propertianum monumentum transformandi, opportunoque loco defodiendi autorem, vel certe conscium fuisse credam. Non hodie primum hæc luditur apud Italos fabula, quam famosi olim falsarii, *Inghiramus, Cicarellus, Parisius de Grassis, Ann. Viterbiensis, Pompon. Latus*, aliiq; monumentorum veterum fabricatores præiverunt. Ceterum conjecturæ afferri possunt variæ, quæ certe dubium reddant, Propertium vel in patria sua ædes villamve habuisse, vel in eam aliquando Roma reversum diem ibi supremum obiisse. Italum quidem Antiquarium si velis audire, de villa Propertii Hispellenfi nullum est dubium. Nempe rudera illa *domus Poeta*, quorum jam mentionem feci, & locum oleis confitum, haud longe a summa Hispelli porta S. Barbaræ distantem, vulgo a Poeta, per antonomasiam a Propertio, iudice *Donnola*, ad hæc usque tempora nuncupatum, eum inquam locum Italus, quocum mihi res est, ab ipso Propertio *affabre depictum* autumat, versu:

*Scandentisque axis consurgit vertice murus.*

Quasi hæc sit villæ, aut domus exacta descriptio. Sed jam notatus est ob tam commodam observationem ingeniosus homo doctus *Trevoltiensibus*. Quilibet enim, qui *Eleg. I lib. IV* legerit, novit eo versu patriam Propertii urbem describi, nec ita quidem accurate, ut ab aliis Umbriæ locis dignosci queat, aut, ut ista descriptio uni Hispello conveniat. Atque eo ipso loco Poeta non sine animi mœrore ac lacrimis recordatur patriæ suæ, dum sub *Hori* mathematici persona bonorum paternorum proscriptionem, inde suam a teneris egestatem conqueritur his verbis:

*Ossaque legisti, non illa ætate legenda,*

*Patriæ, & in tenues cogeris ipse lares.*

*Nam tua cum multi versarent rura juvenci,*

*Abstulit excultas pertica tristis opes.*

Quodsi bona Propertii nondum adolescentis, patre, qui partes L. Antonii adversus Augustum secutus fuerat, interempto, proscripserunt, ipsique inde egestas contracta est, quomodo potuit villam

villam, aut domum in patria habere? nisi ab Augusto restitutas Poetæ gratioso, velis, quod tamen nulla prorsus conjectura sustinetur: quis enim credat, tam ingratum, tam indignum tanta gratia, tanto munere Propertium extitisse, ut ejus rei ne verbo quidem meminerit. Porro, cum dura, adeoque immitia fata ipsum patria exegissent, cum tristis adeo & injucunda sit ei patrii soli recordatio, non videtur rediisse in patriam, aut fedes ibi velut postliminio posuisse. Quod vero *Elegia XV lib. II* de veneratione scribit a se instituenda in sinibus Umbriæ,

*Qua formosa suo Clitumnus flumina luo  
Integit, & niveos abluit unda boves,*

id nihil in contrarium facit. Nam rusticatum paulisper ab Urbe, ut solebant Romani, concessurus erat in amœnissimum illum tractum, ut amicam sequeretur. Sed parum de his latius deducendis in tanta obscuritate, tantoque historiæ defectu laboraverim. Neque me immittam disceptationi de patria Propertii, in qua nihil unquam definitum iri, sentio, cum nimium ambiguitate laborent tria illa loca, quibus Poeta natalem urbem describit tam vage ac incerte, ut variis ac disparibus omnino oppidis ista possint applicari. *Trevoltienjes* accedunt sententiæ *Josephi Scaligeri* & *Jani Douse*, Propertium *Ameriæ* vindicantium. Huic enim oppido egregie apta esse illa:

*Umbria te notis antiqua penatibus edit.*

*Mentior? an patriæ tangitur ora tuæ,  
Qua nebulosa cavo rorat Mevania campo,*

*Et lacus æstivis intepet Umber aquis:*

*Scandentisque arcis confurgit vertice murus,*

*Murus ab ingenio notior ille tuo?*

Nam *Ameriam* Mevaniæ vicinam & in colle sitam esse: Mevaniam ipsam vero intelligi non posse, cum in valle procumbat, *latis projecta in campis*, ut eam *Silius Italicus* describit: & Propertium satis clare de alia urbe, Mevaniæ campis contigua, & cujus muri in colle ascendant, loqui. Verum locus is diversas explicationes admittit, & in singulis versibus fluctuat lectio. Itaque quantumvis hæc incerta sint, id omnino certum est, monumento isto Hispelleni, etiamsi indubitate pro genuino Propertii monumento

mento sepulcrali agnoscendum foret, nihil ulterius confirmari posse, quam eum Hispelli tumulatum esse; ad patriam vero probandam eundem lapidem nihil profecto conducere. Quid igitur probabit, tot argumentis ei fidem derogantibus?

**JUSTI HENNINGII BOEHMERI, JC. POTENTISS.**

*Regi Boruss. a Consil. intim. & Prof. Jur. Ordin. in Reg.*

*Frideric. Doctrina de Actionibus, ad praxin  
hodiernam accommodata &c.*

*Editio III.*

Halæ Magdeb. in officina libraria Rengeriana, 1725, 8.

Alph. 2 pl. 21.

**M**Anifesta doctrinæ de Actionibus utilitas complures & superiores, & nostra ætate Jureconsultos excitavit, qui scriptis eam illustrarent, dispari licet instituti ratione, ut vel *Bacbovii*, *Borcholtii*, *Bækelmanni*, *Hærsoltii*, *Ludwelli*, *Oldendorpii* operas cum *Svendensæferianis*, *Schæcherianis*, *Brunnemanniis*, *Strykianis*, *Bergerianis* conferendo ad oculos patefcit. Quare nec mirum, quod insignis jurisprudentiam juvandi voluntas *Ill. Bæbmeri* nobis quindecim jam abhinc annis *succinctam doctrinam de Actionibus delineationem* tulerit, eo fine primum evulgatam, ut prælectionibus super hac juris civilis parte separatim institutendis adhiberetur, quandoquidem commodum satis ad eas compendium deesse videbatur. Enimvero, ut ne frustra peculiaris industria remediis forensibus impenderetur, ad duo utroque respiciendum erat oculo, ad Juris Romani tradita, & ad usum hodiernum, ne aut nulla, aut cæca & irrationabilis doctrinæ hujus ex jure civili Romano applicatio vel traderetur, vel a discentibus ipsis arriperetur. Jam septennium est, cum iterata editione auctior multo prodiit liber, qui nunc tertium, sed multa industria emendatus, notisque uberrimis & observationibus ita instructus lucem adspexit, ut interprete ulterius indigere non videatur. Solidior actionum, sive remediorum forensium cognitio, (qua sine prudentem ac solertem advocatum dari, quis pertendat?) triplici notitia, scilicet de indole ac ratione singularum actionum, deque

deque singularum commodis pariter ac incommodis, de exceptionibus, quibus obnoxie sunt, atque de cumulatione actionum, absolvitur. Hinc Noster suam Actionum doctrinam in tres sectiones distinxit, quarum prima indolem actionum peculiarem & variam distinctionem sistit, altera singulas actiones ex jure personarum & rerum descendentes enucleat, ita, ut incommoda cuivis actioni propria tum ratione processus, quo peragenda est, tum ratione exceptionum, quæ opponi possunt, sedulo expendat; tertia vero sectione doctrinam de coacervatione actionum in uno libello succinctis positionibus complectitur. Naturam quidem ac indolem actionum solet altius repetere ex foro Romano & antiqui juris ratione, neque aliter de genuino ac rationabili remedium civilium usu constare posse, existimat. Perparce excitatam videas Jureconfulti unius atque alterius autoritatem, dum e fontibus omnia confirmare studet, ridens vulgi judicium, scripta practica ex coacervatis Doctorum opinionibus & præjudiciis æstimantis. Singulas actiones formulis agendi Germanico idiomate conceptis, prout ex natura actionis cujusque fluxere, accuratis & sufficientibus instruxit, qua ratione qui libellos formare didicerit, non metuet, ut inepti formularum in judiciis cantores & verborum aucupes solent, ne, dum syllaba excidat, ipse vel causa cadat, vel in expensas condemnentur. Prioribus editionibus jam adjectæ erant *positiones, de gradibus matrimonialibus, & de ordine succedendi*, quæ & in præfenti una cum utilissimo augmento alio accesserunt. Est illud *introductio ad genuinum actorum judicialium usum*, vernaculo sermone conscripta, iis, qui in forum prodituri sunt, maximopere commendanda, siquidem omne artificium solerter legendi, excerpti, referendi acta judicialia, tum relationes ad superiorem ex iis concipiendi, decreta faciendi, judicium de actis scienter ferendi, brevi ac luculenta admodum tractatione proponitur. Ergo utrisque, tum qui Juris Civilis doctrinæ exactiori operam addixere, tum qui in foro felici successu versari peroptant, hic de Actionibus liber præstat, quæ ipsos vel instruere, vel adjuvare, vel oblectare possunt.

NATHANAELIS SENDELI, MED. D. ET  
*Physici Ordinarii Reipublicæ Elbingensis, Electrologiæ, per  
 varia tentamina Historica ac Physica continuandæ, Missus  
 primus, de perfectione Succinorum operibus Naturæ  
 & Artis promota testimoniisque rationis &  
 experientiæ demonstrata.*

Elbingæ, sumptibus Autoris, typis Sam. Preuffii, 1725, 4.

Plag. 8.

TAndem Cl. Autor *Electrologiæ* suæ in *Epistola ad D. Joannem  
 Philippum Breynium, M. D. Gedanensem, de Succino Indico,*  
 A. 1721 promissæ, edito hoc de Succino opusculo, scenam aperit.  
 In cujus opusculi præfatione rationes reddit, quæ ipsum ad  
 ulteriorem Succinæ glebæ inquisitionem, & *Electrologiæ* præ-  
 sentis editionem incitaverunt; nimirum nondum satis exhausta  
 Nostro videtur Succini natura & generatio. Putat enim cum plu-  
 ribus aliis, Cl. Philippum Jacobum Hartmannum, utut incom-  
 parabilem Succini Encomialtea, non tamen omnia, quæ de  
 profapia, vel dotibus ejusdem laudari possint, ad finem perduxisse,  
 quod & ipse laudatus Hartmannus ultro passus est. Hinc Noster  
 ad penitus rimandam Succini naturam littora Glesfaria non tan-  
 tum aliquoties visitavit, sed & domi cum *Electroreutis* contraxit  
 familiaritatem, imo ipse artificum operibus, sive torno, sive lima  
 parandis, manus applicuit, & egregiam rariorum Succinorum  
 acquisivit Collectionem, quæ nuper Potentissimo Poloniarum  
 Regi emtione cessit. Ita doctus Artifex opus hoc aggressus, rationi  
 semper & experientiæ innixus, primum jam hunc in publicum  
 emittit Missum, quem plures, si hic ad Lectorum palatum fuerit,  
 excipient. Hunc in duas dispefcit Sectiones, quarum I est de  
 operibus naturæ in maturandis & ad perfectionem promovendis  
 Succinis. Ubi annotat, varia & innumera fere, ratione colorum,  
 dari Succinorum genera, quæ tamen, præeunte Hartmanno, non  
 ut species, sed gradu tantum differre ait. Laudatus hinc Hart-  
 mannus binas constituit Succinorum classes, albescentium scilicet  
 & fulvescentium. Hoc non contentus Cl. Autor, cum Succina  
 gradu



gradu saltem inter se differant, inquirendum esse putat, quisnam ultimus perfectionis gradus in Succino statuendus sit; cum natura ubivis ferme, tam in Vegetabili & Animali, quam Minerali in primis regno, in corporum generatione gradus observare videatur, per quos ad perfectionem tendit. Rejctis itaque aliorum de primatu Succinorum opinionibus, ipse inquit, quænam illa Succina sint, quæ a natura supremo perfectionis gradu sunt elaborata, ut perfectius incrementum acquirere non possint; tandemque post amplam & anxiam inquisitionem & rigorosum examen perspicuitati & transparentiæ principatum & perfectionem & summum illum decantatum gradum adscribere non veretur. De duritie, quam Hartmannus maximam Succinorum vocavit gloriam, sentit: non omnia Succina dura perfecta esse, quia & opaca dura reperiuntur; duritiem vero necessario cum perfectione clarorum semper esse conjunctam. Tandem inquit, unde & ubi illa naturæ fiat operatio ad claritatem perducens Succina, & addit rationem paradoxo, cur omnium Succinorum perfectorum nobilium & imperfectorum ignobilium, æquale sit pretium; curque tam magna clarorum Succinorum in majoribus glebis sit raritas. Sectio II agit de operibus artis in perficiendis Succinis: in qua ostendit artem in clarificandis Succinis naturæ famulam & imitatricem. Ejus in antecessum originem & antiquitatem examinat, quam ad Romanorum tempora referre, ex duobus Plinii locis aliisque rationibus probabilibus, postea vero deperditam adstruere fatagit. Artis autem novissimæ clarificandi Succina, quam vix dimidium excedere seculum & Gedanum patriam agnoscere docet, originem, rationi forte, naturam Succina in arena calida dirigendi, imitandi, vel potius mero casui deberi, adstruit. Postmodum exponit primum modum, quo primi inventores in clarificandis Succinis usi sunt, digestionem scilicet in arena calida, quam exceptit hodiernum usitatus modus coquendi Succina in oleo feminis raparum; cujus operationis varias describit circumstantias & circa eam observationes & cautelas, ejusque præ digestionem in arena calida commoda & præcellentiam. His alias quasdam subjungit encheireses clara reddendi Succina, nimirum in tabulo fornacis, vel ad flammam candelæ

candelæ cum affricione febi & similes. Concludit, secundum suam Hypothesin non sequi, omnia Succina opaca seu natura seu arte ad perspicuitatem posse perducì, sed quædam saltem, & qualia possint vel non possint, ostendit. Quibus in calce regulas quasdam practicas circa clarificationem Succinorum utilissimas subnectit.

*CAPUT MEDUSÆ, UTPOTE NOVUM DILUVII  
universalis monumentum, detectum in agro Württembergico  
& brevi Dissertatiuncula epistolari expositum ab EBERH.  
FRIDER. HIEMERO, SS. Theol. D. Serenissimo Württem-  
bergiæ & Teccie Duci a Concionibus aulicis, Con-  
fessionibus sacris & Consiliis Consistor.*

Stuttgardix, literis Christiani Theophili Kœselini, 1724, 4.  
Plag. 5 Tab. æn. 1.

**V**ir Summe Reverendus horas subsecivas, quibus ab arduis operis ecclesiasticis vacat, in contemplatione rerum naturalium collocat, nullam enim curiositatem homine Christiano magis dignam ista judicat, cum, si Theologiam demas, omnium disciplinarum præstantissima sit, nulla latior, excellentior, placidior, utilior, immo divinior. Instruxit quoque ea fini Lithophylacium, quod una cum Nummophylacio ipsius cum voluptate perlustrare solent agrum Württembergicum peragrantes. Illud exornandi non deest occasio, cum ipsa Württembergia thesauris istis abundet. Laudat inprimis Noster tanquam sæcundissimam omnium atque præstantissimam eam regionem, quæ milliaris circiter spatio *balneum Bollense* circumjacet, lapidum tam figuratorum varii generis, quam fissilium in specie magna copia abundantem. Reperitur etiam prope *Ombdam* pagum fodina fissilium non mediocri profunditatis & latitudinis, quæ S. Rev. Autori rarissimum quoddam cimelium suppeditavit: quod præsentì Dissertatione describit & schemate illustrat. Etsi autem hodie ad nauseam usque lapides figurati æri insculpti passim prostent, huic tamen similis cum nullibi occurrat, schema ipsum Actis Nostris inserere nulli dubitamus. Adjicimus descriptionem ipsis  
Autoris

TAB. IV.  
Fig. 2.

Autoris verbis ex ejus ad Cel. *Scheuchzerum* epistola, quæ p. 11 & seqq. inserta legitur. Ita autem ille: *Completitur tabula fissilis in longitudine pedes quatuor, in latitudine tres cum 4 cubitis, multis insuper iisque distinctissimis ramis & brachiis majoribus totam tabulam longitudine adæquantibus, minoribusque, immo minutissimis egregie & ad admirationem usque picta & exornata. Brachia sive rami majores constant ex meris entochis perpetua quadam articulatione sibi invicem unitis, ita quidem, ut ex uno ramo alii proveniant, bini, trini & plures, & desinant denique in congeriem innumerorum minorum & minutissimorum ramorum subinde graciliorum floris cujusdam effigiem egregie presentantium. Frustulo a majore quodam ramo decerpto & tepida aqua abluto, entochus comparuit pentagonus, coloris cinerei, duritiei insignis, materie seleniticæ, in utroque suo plano quinque lineolis notatus. Reliqui rami minoris & minime magnitudinis in figuram, ut dixi, floris abeuntes non aliter atque ipsa animalculi cujusdam officina articulatione sua proxime unita apparent.* Comparavit Noster hunc lapidem cum *Capite Medusæ* a *Rumphio* delineato, quæ est stellæ marinæ species, maris *Caspii* hospes, a *Gesnero* sub *stellæ arborescentis* nomine exhibita. Ceterum notandum est, cimelium hoc hodiernum *Cimmeriis* tenebris immersum fore, nisi singulari studio a *Viro S. R.* inde in *apricum* fuisset productum: quod ejus in illustranda historia naturali studium adeo probavit illustris *Societas Scientiarum Regia Borussica*, cui *Tractatum* suum inscripsit *S. R. Autor*, ut eum sine mora *Sociorum* numero adscripterit. Nec minus illustrissima *Academia Naturæ curiosorum Carolina* sibi honorificum duxit, si *Viri hujus* nomen in *Catalogo membrorum* legeretur.

**JOANNIS POLENI AD JO. JACOBUM MARINONIUM, S. M. C. C. inchoytorumque Statuum inferioris Austriæ Mathematicum præstantissimum, Epistola, in qua agitur de Solis defectu A. 1724 Patavii observato & de aliquibus experimentis pertinentibus ad aquas fluentes. Accedit JO. BUTEONIS de fluentis aquæ mensura libellus, cui annotationes nonnullæ subjiciuntur.**

**A**rgumentum titulus satis indicat. In Solis defectu observando Cl. *Polenus* usus est socia opera Cel. *Morgagni*. Observavit autem tempore apparente H. 6. 37' 58" quartam digiti partem obscuratam: H. 7. 1' 32" quantitatem eclipsos notavit 7 digitorum. In prima phasi fuit intersectio eclipticæ & circuli verticalis 33°. 54'. Post septimam phasim nubes eripuerunt conspectum Solis, antequam in Horizonte constitueretur. Stellæ comparuere complures præter *Venerem* in eo præsertim cœli tractu, qui inter æstivum occasum cœlique verticem patet. Cum Cel. *Grando* asserat, celeritatem aquæ ex foraminibus effluentis valde esse minorem ea, quam constituit theorema *Bernoullianum* in Actis An. 1716 propositum & Cl. *Hermann*o probatum, plurimumque tribuens *Mariotti* placito in Tractatu de motu aquarum concludat, velocitatem designari debere per cylindrum, cujus basis est foramen, longitudo pedum 1148; Cl. *Polenus* ostendens, aquæ effluentis basin esse minorem foramine vasis, adeoque non posse celeritatem istiusmodi cylindro designari, iteratis experimentis docet, celeritatem aquæ effluentis per theorema *Bernoullianum* determinatum non multum excedere eam, quæ experimentis definitur, etsi in libro de castellis idem senserat, quod *Grando* videtur. Monuit autem jam in Ephemeridibus Eruditorum Italicæ A. 1718 p. 9, se iteratis experimentis magisque expensis didicisse, velocitatem haud valde minorem sæpe reperiri. Scripta est epistola, in qua hæcenus memorata continentur, Patavii d. X Kal. Jul. 1723. *Buteonis* libellus de mensura aquæ fluentis prodiit inter viri doctissimi opera Geometrica Lugduni 1554. Eum autem *Polenus* subjicit epistolæ suæ, quod rarissima sint illa opera, ita ut *Buteonis* nullam fecerint mentionem, quotquot post eum de eodem argumento scripsere. Adjecit notas, quales suæ *Frontini* de aquæ ductibus Romanorum editioni adjecerat, cui illustrando inservire cœset *Buteonem*. Ita autem is docet, metiri aquam fluentem: „Deformetur, inquit, urceus ex materia qualibet, vel potius ex ære malleato, alicujus dimensionis notæ, ut puta, pedum quinque cubicorum. Habeatur item clepsydra, horarium tempus etiam particulatim ostendens, quibus præparatis facies, ut eodem

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXV. 379

eodem momento & ea, quæ metitur aqua in urceum subjectum<sup>66</sup> defluere & clepsydra stillare incipiat. Vase autem ad summa<sup>66</sup> labra repleto, aut, si mavis, ter, quater pluriesve depleto, ex<sup>66</sup> totius aquæ cubis profluviique tempore nomen aliquod men-<sup>66</sup>suræ constituens: quod numero multiplicatum universale fiet<sup>66</sup> in ceteris.

*OBSERVATIO MAGNÆ SOLIS ECLIPSEOS, QUÆ A. 1724 die Lunæ 22 Maji post mer. contigit, instituta Hildburghusæ a JO. WILH. WAGNER, in Patria ibidem nunc Professore, Regiæ Soc. Scient. Berolin. Membro, & olim Astronomo.*

Denomina- tio Phasium Eclipticarum.	Tempora Automati incorrecta.	Tempora ad Solem cor- recta.	Quantitas Pha- sium Eclipti- carum.
A - - a	6 hor. 23	6 hor. 20	Initium
BB - - b	- - 25 $\frac{1}{2}$	- - - 22 $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$ Digit.
CC - - c	- - 27	- - - 24	1 Dig.
DD - - d	- - 32	- - - 29	2 Digg.
EE - - e	- - 37	- - - 34	3 & paulo plus
FF - - f	- - 40	- - - 37	4 Digg.
GG - - g	- - 45 $\frac{1}{2}$	- - - 42 $\frac{1}{2}$	5 - - -
HH - - h	- - 50	- - - 47	6 - - -
KK - - k	- - 55	- - - 52	7 - - -
LL - - l	6 hor. 59	- - - 56	8 - - -
MM - - m	7 hor. 2	6 hor. 59	9 - - -
NN - - n	- - 8	7 hor. 5	10 - - -
OO - - o	- - 11	- - - 8	10 $\frac{1}{2}$ - - -
PP - - p	- - 14	- - - 11	11 Digg.
QQ - - q	- - 15 $\frac{1}{2}$	- - - 12 $\frac{1}{2}$	11 & paulo plus
RR - - r	- - 24	- - - 21	10 D.igg.
SS - - s	tempore per	incuriam neglecto	8 $\frac{1}{2}$
TT - - t	7 hor. 35	7 hor. 32	8 vel paulo minus
	39	circiter	7 Digg.
	7 hor. 50	circiter	Sol occidit.

TAB. IV.  
Fig. 3.

Schema Phasium Eclipseos ☉ crescentium usque ad Q, & deinde aliquot decrescientium, vide in Figura 3. Ex pluribus Phasibus, Diametri Lunæ ad Diametrum Solis ratio invenitur, ut 147 ad 140, ex paucis contra ut 143, & ut 150 ad 140. Illa, quippe media & frequentiori, & hinc fortasse accuratiori, hoc in Schemate usus sum. Maxima in obscuratione aer colorem simulabat cineritium, & magis, ac ante & post, erat frigidiusculus, lux autem diei superstes crepera, pallida vel glauca, legendæ tamen adhuc scripturæ, & rebus procul mediocriter discernendis sufficiens. Stellæ, præter Venerem seu Hesperum, nullæ apparebant, licet spectatores, visu quorum plurimi pollebant, in cœlum hinc inde oculorum aciem direxerint; ros non cadebat; hirundines in volatu quidem suo, sed ad terram magis demissæ, perseverabant. Circa phases decrescientes notandum, quod lucida residui Solis imago descripto in charta (qua, longe a Tubo optico, in camera obscura excipiebatur) disco, porro se non accommodaret, sed a circulo abhorrens, superius & inferius circa cornua (Lunulæ Solaris) se contraheret, quia Sol Horizonti appropinquans refractione, uti solet, ellipticam induere figuram cogebatur, quo & tandem vaporum striis implicato, neque Phases amplius, neque ipse occasus notari poterat. Huic observationi tempestas sat favit, nubibus plane pulsis, & cœlo admodum sereno. Ad determinanda Phasium momenta automato usus sum portatili, quod tempus solare tribus minutis anticipabat. In hujus Eclipseos observatione, quæ in arce, coram Serenissimis Juventutis Principibus quidam & pluribus personis aulæ illustribus & civitatis clarissimis facta est; a nemine tamen adjutus, sed mihi soli, qui hæc tractare sciebam, relictus, plures circumstantias, c. g. altitudines Solis & azimutha, Mercurii spiritusque vini in Tubulis Torricellianis ascensum & descensum & alia annotare non poteram, quæ vel Physicis vel Astronomis quomodocunque usui esse possent, non nisi digitali quantitatis Phasium obscurationum determinationi, & justæ arcus vel circumferentiæ umbræ sive Lunæ designationi, machinæque simul meæ, ne, quem ab initio monstrabat, verticalem mutaret, intentus. Quare, cum angulus viz Solis & Lunæ cum verticali continuo variet, & hinc non idem semper Solis, neque Lunæ punctum verticem respiciat,

uti

uti in chartæ disco, qui in eodem situ conservatur, punctum verticale idem permanet, fit, ut via Lunæ, quæ recta alias forte linea foret, vel parum ab ea recederet, in Schemate tamen in aliquam curvam degeneret.

**BIBLIA HEBRAICA, AD OPTIMORUM Codicum & editionum fidem recensita & expressa, adjectis notis Masorethicis aliisque observationibus, nec non versuum & capitum distinctionibus, numeris & summariis, accurante M. CHRISTIANO REINECCIO, SS. Th. Bacc.**

*Consiliario Saxo-Weissenfels. Illustr. Augustæi*  
*Rect. & P. P.*

Lipsiæ, apud Bernh. Christoph. Breitkopffium, 1725, 8.  
 Alph. 3.

**Q**ui variis hætenus & a se scriptis & a se procuratis doctis & studiosæ juventuti maxime accommodatam nobis dedit S. Codicis V. T. editionem, quam Seren. Principi Saxo-Weissenf. dedicavit. Quid in ea præstiterit, titulus ex parte, ex parte quoque præfatio docet. Præter vulgares etiam Masoretharum notas, haud raro variantes quasdam codicum optimorum lectiones adducit, uti e. g. *Exod. XL, 5, Jof. XLV, 12, & alibi. Jof. XXI, 36* restituit duos illos versus, quos nonnulli restituendos dixerunt, vulgaribus editionibus & Masora, quarum ne quidem in margine mentionem facit, neglectis. *1 Sam. XIV, 41* Cel. Jablonskii Accentuationem in textu, communem in margine merito adhibuit. Et alia nonnulla sunt, quæ politam hanc editionem commendabilem reddunt.

**NOVUM TESTAMENTUM GRÆCUM AD optimas quasque editiones collatum & excusum, adjectis nonnullis variantibus lectionibus & notis, nec non Harmonia Evangeliorum & Chronotaxi Actuum Apostolicorum, accurante M. CHRIST. REINECCIO & c.**

Lipsiæ, apud Bernh. Christoph. Breitkopff. 1725, 8.  
 Alph. 1 pl. 6.

**C**Harta nitida typique elegantes editionem hanc reddunt commendabilem. Peculiare & hoc habet, quod versuum distinctione non alia gaudet, quam numero appposito, quo ipso sensus magis connexus tyronibus videbitur, quam si verius, non ubique accurate a Rob. Stephano distributi, linearum serie semper nova discernantur. *Job. VII, 37. 38.* interpunctionis, qua Trillerus nititur, nullam habet merito rationem. *Job. V, 7.* e Codd. Britann. Vaticano, aliisque, item e Conc. Nic. Lateran. Athanasio, Tertulliano, Cypriano &c. jure vindicat. In Harmonia Evangelistarum Cel. Dn. Editorem maxime Sandhagenium sequi, deprehendimus.

D. Joh. Val. Pietschen, Königl. Preuß. Hof-Maths und Leib-Medici, Doer-Land-Physici, und der Poesie Prof. Ord. in Königsberg, gesämlete Poetische Schriften, &c.

i. e.

D. JO. VAL. PIETSCHII, POT. BOR. REG. CONSIL. Aul. Archiatri & per Borussiam Physici Primarii, Poes. Pr. Ord. Regiomontani, Opera Poetica in fasciculum collecta. Praefationem & JO. CLERICI de Poesi meditationes, in vernaculam translatas, praemisit, nec non de suis quaedam Poemata adjecit JO. CHRISTOPH.

GOTTSCHED, M. A.

Lipsiæ, apud Grollii Hæredes, 1725, 8.

Pl. 20.

**Q**UANTA sint Borussæ gentis in Poesin Germanicam merita, eos non latet, qui, ut alios plures tacemus, ex antiquioribus *Simonis Dachii*, ex recentioribus Lib. Bar. *de Canitz* scripta Poetica vel obiter perlustrarunt. Tertius his accedit Cl. *Pietschius*, qui & aliis ingenii fecundissimi fructibus claret. Dachius in hymnis sacris, vel ipso Neukirchio judice, incomparabilis fuit; Canitzius in Satyra scribenda excelluit; Pietschius vero Noster ad heroicam poesin natus factusve videtur, ita ubique in sublime fertur, ita a vulgari dictione recedit: quamvis tum limatæ rationi, tum linguæ puritati & elegantiz, tum denique metri legibus,

nullibi



nullibi fere vim intulisse deprehendatur. Jam inde a XVII hujus seculi anno inclaruit inter Poetas Germanos Nostri nomen, ex quo nimirum ejusdem Poema epicum, in primam nuperi belli Hungarici expeditionem, victoriamque a Cels. Princ. Eugenio reportatam, per Germaniam innotuit. Avide hinc expectati sunt a Poeseos genuinæ arbitris plures tanti ingenii fœtus, præsertim cum in Novis litter. nostris vernaculis anni præteriti inserta legeretur majoris poematis particula, qua idem omnem CAROLI VI R. Imp. victoriam Hungaricam celebrare instituit. Satisfaciendum itaque horum desideriis duxit Fasciculi hujus, a se in Borussia collecti, Editione hac, in scio licet Autore suscepta. In tres sectiones ea carmina divisit, quarum primam Poematibus epicis, secundam lugubribus, tertiam nuptialibus destinavit. Inter illa primum occupat locum modo memoratum majoris poematis initium in victorias CAROLI VI Turcicas, quod ut Cl. *Pietzschius* integrum luci exponere dignetur, publico nomine rogandus est. Sequitur supra dictum, in Eugenii Sab. Principis laudem conscriptum carmen, cum epistola dedicatoria elegantissima, & Oda in memorati Principis valetudinem, quæ Pindarico quasi afflatu scripta, lectorem perpetuo in sublime rapit. Reliqua primæ sectionis, Regum Boruss. cum divi FRIDERICI, tum FRIDER. GUILIELMI laudes celebrantia, diebus quibusdam in Academia Regiomontana solemnibus natales suos debent. In recensione reliquarum sectionum ut prolixi sumus, opus non est, hoc dixisse sufficiat, omnia limata & laude digna esse. In præfatione Editor in recensendis Poetæ sui encomiis publicis occupatur, sui que instituti rationem reddit. *Jo. Clerici* meditationes de Poetis & Poesi, ex Parrhasianorum Tomo I, idiome vernaculo satis eleganter expressit, versus quoque Latinos passim intermixtos Germanico carmine reddere conatus. Inter tria, quæ de suis adjunxit, Poemata, eminet Ode lugubris in obitum PETRI I. Russ. Imper. nuper Lipsiæ edita, & aliquoties jam recusa. Ceterum Lectoribus nuntiandum ducimus, spem nobis factam esse a *Jo. Ulri. o Königio* S. R. M. Pol. & El. Sax. Secret. intimo & Poeta Aulico, proditura mox ipsius cura, Poetica supra laudati *Canitzii* scripta, multis accessibus, quæ hæcenus latuerunt, aucta, & Autoris vita, ab ipso

conscribenda, in fronte operis ornata: cujus promissi debito ut  
quam primum se liberet V. Cl. iterum iterumque obtestamur.

## NOVA LITTERARIA.

En novi Operis Historici, Ultrajecti in forma quarta sub-  
scriptionis lege prodituri, titulum: *Histoire du temps, ou Memoires  
de diverses cours, sur les matieres les plus importantes de la Politique  
& des Interets des Princes de nos jours; ou l'on decouvre l'esprit  
des Negotiations, les causes des evenemens & les ressorts cachez de  
ce qui s'est passé de plus remarquable en Europe, depuis le Commencement  
de ce Siecle jusqu'à present, recueillis & mis en ordre par  
H. P. de Limiers, Docteur en Droit, Membre de l'Academie des  
Sciences & des Arts de Bologne. En VI Volumes.* Tribus periodis  
hanc Historiam absolvere constituit Cl. Autor, quibus singulis  
duos Tomos destinavit. Prima bellum in Septentrione inter  
Suecos Polonosque & eorum foederatos ab A. 1700 ad 1721, quo  
pax Neostadiensis coaluit, gestum describet Autor, simul singu-  
laria additurus, quæ ad summi Rufforum Monarchæ fata spectant.  
Secunda memorabilem rerum conversionem inde a morte  
Caroli II Regis Hispaniæ usque ad pacem Ultrajectensem ac  
Rastadensem, ut & Tractatum Antwerpensem, enarrabit. Tertia  
denique ea comprehendet, quæ in Germania & Helvetia gesta  
sunt hoc seculo, nempe quæ ad religionem in Silesia & Palatinatu  
spectant, & quæ bello Toggenburgenfi gesta, quorum omnium  
originem paulo altius repetet Autor. Exempla imprimuntur in  
mediocri & grandiori charta, quorum illa 21, hæc 30 florenis  
constabunt, & numerabunt emptores, dum subscribent, 8, cum  
receperint duos priores Tomos (qui proximo anno Mense Majo  
prostabunt) 6, cum tertium & quartum, 4, cum ultimos duos,  
3 florenos, horum vero emptores eodem ordine, primo 12, inde 8,  
postea 6, denique 4 flor. Nec plura in utraque charta impri-  
mentur exempla, quam quibus fuerit subscriptum. Pecuniam  
vero ad se recipient præcipui utriusque Belgii, Germaniæ,  
Galliæ, Angliæ, Italiæ & Helvetiæ typographi, si ante  
Calendas Decembris hujus anni  
offeratur.



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Septembris Anno MDCCXXV.*

SCRIPTORES RERUM AUSTRIACARUM VETERES  
& genuini. Edidit & necessariis notis, observationibus  
& animadversionibus illustravit R. D. P. HIERONYMUS  
PEZ, Austriacus Epsensis, Monach. Mellic.  
*Ord. S. Bened. Professor.*

## Tomus II.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. 1725, fol.

Alph. 6 plag. 16.

**P**ergit in Austriacis Scriptoribus, qui hæcenus delituere, in lucem proferendis Rev. Autor, cujus Tomum I recensuimus in Actis A. 1721 M. Aug. p. 321. Nostrum est, ut pari ratione scripta *LVII*, quæ hoc Tomo continentur, breviter recenseamus. Exhibetur vero *I Vita B. Adalberonis*, Episcopi Herbipoli & Fundatoris cœnobii Lambacensis in Austria Sup. *Autore Anonymo Benedictino Lambacensi*, a Johanne ejusdem cœnobii Præsule primum edita Aug. Vind. 1619, & a Mabillonio Actis Sanctor. Ord. S. Benedicti Sæc. VI Parte II inserta, sed nunc e Codice membranaceo autographo, manu Sæculi XIII ineuntis exarato, denuo descripta, quæ spectat imprimis ad res Henrici IV Imp. contra quem B. Adalbero causam Ottonis Bavaricæ Ducis apud Pontificem egit. Succedunt ex eodem Codice *II Miraculorum B. Adalberonis liber*, *III B. Adalberonis Vita metrica*, *IV Bulla Alexandri III Monasterio Lambacensi concessa*, & *V Catalogus Abbatum Lambacensium* usque ad annum circiter 1289, ab ipso Autore, ut Noster putat, magnam partem descriptus & ab aliis postea continuatus. *VI Bernardi Norici*, de quo uberius a Nostro dictum Tomo I, *Catalogus*, seu potius Chronicon, *Abbatum Cremifanensium*, quo

quo res ab A. 777 ad 1273 ex autographo describuntur, cui addidit Noster *VII Chronicon Bavarie* ejusdem Autoris ab A. fere 520 usq; ad 1313, quippe res Austriacas vix sine Bavaricis intelligi posse existimat; quæ & causa videtur, cur producat *VIII Anonymi, Sec. XIV* vix antiquioris, *Chronicon Bavaricum*, ab origine Ducatus pariter ad A. 1313 productum, quod ob diligentissime annotatos annos natales & conjugia Principum laude non caret. *IX Vita B. Bertholdi I*, Abbatis Garstensis, ab *Anonymo Garstensi* pæne æquali composita, quam quater editam, cum duobus MSS. Cl. Pezsius denuo contulit; *X alia ejusdem Vita* a quodam *Canonico Reg. Sanflorianensi* scripta, & *XI Epitaphia, hymni, orationes &c. de B. Bertholdo* succedunt. *XII Excerpta* ex veteri *Chronico Garstensi*, (cujus prior pars, res ab A. C. 953 ad A. 1181 complexa, hoc ipso anno 1181 a cœva manu scripta, reliqua vero usque ad 1258, quo finitur, ab aliis addita videntur,) ab Ill. Gentilotto ex autographo Bibliothecæ Vindobonensis descripta, quæ pauca tantum exhibent ad Garstense Monasterium spectantia: optandum vero, ut integer codex, quo multa alia publice gesta continentur, in lucem protrahatur. *XIII Chronicon Monasterii Admontensis* a C. N. ad A. 1250, ab *Anonymo* loci *Abbate* aut cœnobita A. 1205 conditum, & ab aliis cœvis productum, ex autographo bibliothecæ Admontensis nunc primum editum, quod in rebus Imperatorum non sine fructu consuli poterit. *XIV Excerpta* ex duobus pervetustis *Nærologiis Admontensibus*, quorum alterum Seculo XII, alterum sequenti exaratum. *XV Anonymi* vetus *Carmen*, rude quidem, nec inutile tamen *de Cœnobii Admontensis Abbatibus*, e Codice Seculi XV. *XVI Eynwici Præpos. Sanflorian. Vita Venerabilis Wilbirgis Virg. Inclusæ San-Florian.* ex editione Bernardi Pezii, Aug. Vind. 1715. 4 curata, & cum Codice Waidhusiensis denuo collata: accessit *XVII Compendiosum* similis *vitæ Wilbirgis*, ex veteri Codice. *XVIII Catalogus Abbatum Gottwicensium* ab A. 1094 ad 1604, e MSS. Gottwic. *XIX Anon. Poema Germanicum*, Seculi XIII aut XIV, *de Historia Fundationis Parthenonis S. Bernbarði*, e quo familia Austriaca de Meyssau egregie illustrari poterit. *XX Historia fundationis Monasterii Seittenstetensis*, Autore Gundachero Abbate, cum *serie Abbatum*. *XXI Catalogus Abbatum Altenburgensium.*

*gensum*. XXII Monumenta quædam ad *fundationem Collegii Hospitalensis ad Pirum* montem spectantia, in quibus eminet *Gasparis Bruscbii* de eadem *Idyllion*. XXIII *Catalogus Abbatum Glunicensium* vulgo *Gleinck*. XXIV *Leopoldi Brenneri*, Prioris *Maurbac*. anno demum 1692 d. 9 Dec. deinortui, *Historia Carthusiæ Maurbacensis*, singulari industria conscripta, & nunc primum vulgata. XXV *Chronicon Alberti Ducis Austriae II* vulgo *Contracti*, qui *Carthusiam Gemnicensem* vulgo *Gaming* funditus extruxit, ab *Anonymo* ejus *Cœnobii Carthusiano* Sæculo XVI exaratum, ut & XXVI *Fragmentum Historicum de IV Albertis Austriae Ducibus*. XXVII *Historia de particula S. Crucis Mellicensis*, Autore *Anonymo Mellicensi* Sæculo XIV scripta, quam a *Lambecio* *Bibl. Cæs. Lib. II* Cap. VIII, *Schraumbio* in *Chron. Mellicensi* & *Huebero* in *Austria* ex *Archivis Mellici* illustrata vulgatam, denuo *Noster* cum IV *Codd. MSS.* contulit. XXVIII *Excerpta Chronici cœnobii Weichen-Stephanensis*, quod Sæculo XII scribi cœptum, & a variis usque ad Sæc. XIV productum, totum edi merebatur, nisi *Noster* tunc cum cœnobium illud accessisset, mihius prospera valetudine fuisset usus. XXIX *Excerpta e Couradi*, Cœnobitæ *Schyrensis*, vulgo *Pbilosphi* dicti, *Catalogo Rom. Pontif. & Imperatorum*, qui liber ab ejus *Chronico* 1716 recuso diversus est. XXX *Chronicon Ludovici IV Imp.* Autore *Anonymo* æquali, sed nimis *Austriacis* iniquo, ex *Codice Monasterii Raitenpuechenis* in *Bavaria* erutum. XXXI *Breve Chronicon Bavaricum* ab A. 1412 ad A. 1453. XXXII *Chronicon Salisburgense* a *S. Rudberto* ad A. 1495, Autore *Anonymo San-Petrensi* Cœnobita, nunc primum vulgatum. XXXIII *Wolfgangi de Styra, Benedictini Mellicensis*, *Commentarius Historicus rerum* ab A. 1414 ad 1484 gestarum, quem ipse *Itinerarium* vocavit, ex cœvo *Codice Mellicensi* productus, quo præter *domesticos Monasterii* eventus, alia quoque, imprimis *memorabilis obsidio*, qua *Viennenses* *Fridericum III Imp.* cum *Eleonora Augusta* & *Maximiliano* filio, *urbis suæ arce* conclusum A. 1462 tenebant, describuntur. XXXIV *Breve Chronicon Monasterii Stamsensis in Tirolis*, quo *obitus* imprimis *Comitum Tirolis* & *Principum Germaniæ* ab A. 1253 ad 1496 recensentur. XXXV *Anonymi Mellicensis* *breve Chronicon Austriae* ab A. 1438 ad

1464; item XXXVI *Anon. Rotensis* breve *Chronicon* ab A. 1482 ad 1485, & XXXVII *Anon. Tegernscensis* breve *Chronicon Austriae* ab A. 1359 ad 1496. XXXVIII *Necrologium PP. Minorum Conventualium Viennensium*, satis prolixum, in quo multa insunt, quibus plurimum per Austriam familiarum illustrium memoriae magnopere consulitur, quæque historiam urbis Vindobonensis illustrant: monet vero Rev. Editor, cavendum, ne cum defunctorum Anniversaria certo quodam die a Minoribus agi solita, crebro legeris, eadem cum diebus emortualibus confundas; non paucos enim alio die obiisse, alio etiam eorum Anniversaria celebrata esse deprehendes. Subjecta quoque est *Narratio de Sepultura Principum* aliorumque in choro Fratrum Minorum. XXXIX *Statuta Synodi San-Hippolytensis in Austria* A. 1274. XL *Anon.* brevis *Narratio de nefanda Hæresi Adamitica*, in variis Austriae locis Sæculo XIV grassante. XLI *Ex Chronico universalis Joannis Enikelii*, quod partim prosa, partim carmine vernaculo compositum est Sæculo XIII, *Excerpta*, quæ Austriam maxime concernunt; ubi spem facit Rev. Pezius, se ejusdem Autoris *Librum Principum*, (*das Fürsten-Buch von Oesterreich und Steyr-Land*) ab Hier. Megisero Lincii 1618 vulgatum, Tomo III *Script. Austr.* denuo typis subjecturum. XLII *Anonymi Viennensis* breve *Chronicon Austriacum* Latino-vernaculum ab A. 1402 ad 1443. XLIII *Narratio vernacula Captivitatis Maximiliani I apud Brugenses*, quam & a Rev. Duellio Libro I *Miscellan.* infertam & Jo. Rollio adscriptam, Noster hic e MSpto repetere non est dedignatus. XLIV *Fragmentum historicum de Blanca altera Maximiliani I Imp. Conjuge.* XLV *Instrumentum compositionis* inter Fridericum III Imp. & Ungaros atque Austriacos initæ A. 1453, lingua vernacula compositum, qua lingua etiam exhibetur XLVI *Ordinatio ingressus Friderici III Imp. in Urbem.* XLVII *Nic. Lanckmanni de Valkenstein Historia desponsationis & coronationis Friderici III & Eleonora*, ut & XLVIII *diploma Eleonoræ pro Lanckmanno*, quem illa totius itineris e Lusitania comitem habuerat: etsi vero historia illa Augustæ 1503, iterumque a Cl. Struvio in altera editione *Collectionis Freherianæ* edita sit, hic tamen rursus cum Codice cævo collata prodit. XLIX  
 Augu-

*Augustini Patricii Senensis descriptio adventus Friderici Imp. ad Paulum II Pontif.* e Mabillonii Diar. Ital. Tomo I huc transcripta. *L Martini*, Abbatis Scotorum Viennæ Austriæ, *Senatorium, sive Dialogus historicus*, cujus laciniam tantum Schrambius Chronico suo Mellicenti inseruerat, nunc integrum e Codice cœvo: eo libro non tantum Autoris fata, & imprimis Acta Visitationis cœnobiorum Ordinis Benedictini A. 1451 passim ab ipso susceptæ, sed & historia Principum Austriacorum primæ ac secundæ stirpis, Sanctorum Ordinis S. Benedicti atque alia delineantur. *LI Anon.* synchroni *Historia de morte & eventibus Alberti II Imp.* e MSS. item *LII Lessus* vernaculus *in obitum Ladislai Posthumi*, e MS. Prolixissimum omnium Scriptorum est, quod nunc demum producitur, *LIII Thomæ Ebendorfferi de Haselbach* (qui obiit A. 1464, quemque, inter Doctores Viennenses non incelebrem, Æneas Sylvius suo tempore testabatur, duos & viginti annos Esaiæ primum Capitulum legisse, neque adhuc ad calcem venisse) *Chronicon Austriacum*, Libris V comprehensum, quo, licet inedito, diligenter usi videntur Scriptores Austriaci, Arenpeckius, Cuspinianus, Gerh. de Roo, alii, cumque facile careamus iis, quæ Noster tum ob fabularum copiam, tum ob Codicis perverfitatem, ex opere resecauit, Libro nempe I & parte secundi, plurimum tamen Lectori satisfaciunt, quæ suo imprimis tempore gesta ultimis Libris tradidit, præsertim quæ spectant ad Concilium Basileense, cui ipse nomine Alberti Duc. Austr. postea Imper. interfuit. *LIV Narratio* non ineleganti sermone ab *Anonymo* cœvo composita, variisque documentis publicis referta, *de dissensione Provincialium Austriae*, post obitum Maximiliani I Imp. orta Viennæ, & de his quæ subsecuta sunt, Ferdinando Austriam moderante, A. 1522; unde patet inter alia, utriusque fratrum Carolo V & Ferdinando relictam fuisse testamentum Maximiliani Austriam, & Carolum suo & Fratris nomine mandata quædam in Austriam misisse, mox tamen A. 1522 eundem Wormatiæ Ferdinando tradidisse has provincias, cujus quidem traditionis seu pactionis litteras authenticas hic quoque, ut alibi hætenus, frustra quærivimus. Clauduat agmen Bohemiæ quædam Chronica vetustiora, ex Austriæ imprimis scriniis eruta,

quæ hic ob utriusque gentis, Bohemicæ & Austriacæ, consuetudinem adjiciuntur. Scilicet *LV Neplachonis Abbatis Opatovicensis Chronicon Bohemia* a gentis origine ad tempora Caroli IV Imp. quod quo magis in rebus vetustissimis jejunum ac fabulosum, eo diffusius & majoris fidei est in iis, quæ Autoris ætatem propius attingunt; *LVI Christophori Hoffmanni*, Benedictini Emmerammenensis Ratisbonæ, qui eodem, quo Jo. Aventinus, anno 1534 mortuus, eodemque, quo ille, Monasterio S. Emmerammi sepultus fuit, *Chronicon Bohemia*, a gentis primordiis ad A. 1320 Germanico idiomate expositum, sed a fabulis non prorsus immune; denique *LVII* perbreve *Chronicon Bohemia* ab A. 1157 ad A. 1273. His scriptis fere singulis præmisit Rev. Autor, pro more suo, *Observationes prævias*, in quibus passim de rebus notatu dignis erudite agit, ut p. 81 de patria & parentibus B. Bartholdi I Abbatis Garstensis, p. 141 de exordiis Garstensis, p. 287 de tribus cœnobiis Virginum Cisterciensium, quæ olim exsistere in Austria inferiori, sed successu temporis aliis ordinibus cessere, p. 337 de Friderico Pulchro, qui etiam, postquam e captivitate liber dimissus a Ludovico Bavaro, *Regis Romanorum* nomine in publicis litteris constanter usus est, de aliis alibi.

*HISTORIÆ FRISINGENSIS TOMUS I, PRIMA quinque ab Adventu S. Corbiniani I Episcopi sæcula, seu res ab Anno Christi DCCXXIV usque ad A. MCCXXIV Frisingæ gestas exhibens. Partes II. Autore P. CAROLO MEICHELBECK, Benedictino Benedicoburano Celsissimor.*

*S. R. I. Principum, Episcopi Frisingensis & Abbatis Campidonensis, Consiliario Ecclesiastico.*

Augustæ Vindel. & Græcii, sumptibus Philippi Martini & Joannis Veith, Fratrum, 1724, f.

Alph. ii plag. 12 fig. æn. 5.

**P**Ræcipuum hoc nostræ ætati in rei historicæ & scientiæ antiquitatum patriarum incrementum donum concessit divina bonitas, quod Romanæ Ecclesiæ Theologi, imprimis celeberrima familia Benedictina, non modo blattis tineisque & longævæ ætatis



ætatis pulveri atque cariei interdican præda antiquissima, antiquissimis nempe tabulis chartisque, sed certatim quoque producant in lucem unica historię patrię præsidia; uti novo eoque insigni exemplo comprobatur Reverendus Historię Frisingensis Autor, quem aliorum sodalium, imprimis doctorum Peziorum fratrum laude aut incitatum fuisse, aut confirmatum, nulli dubitamus. Fuit tamen præterea Meichelbeckio nostro alia atque excellentior nobilissimi Episcopatus Historiam scribendi causa. Imminebat nempe annus Episcopatus Frisingensi millenarius, idem Reverendissimo Præsuli Joanni Francisco ex illustrissimis Baronibus Eckheranis, post exactos L. Sacerdotii annos jubileus, quem ut anno post natum Christum supra millesimum septingentesimum vicesimo quarto egerunt festum, post multas consultationes tandem & constantissimas preces modestissimus Princeps suis permisit. Judicarunt autem, qui istius consilii optimi erant architecti, celebratissimum fore annum, si res præcipuæ, a divo Corbiniano ejusque Successoribus per X. Seculorum decursum gestæ, ex justis monumentis descriptæ, simul posteritati commendarentur, quod negotii Eruditissimo Meichelbeckio nostro commissum, saltim quoad priorem operis partem in hac, quam tenemus, Historia Frisingensi egregie successit. Plurimum eo nomine debent Historiarum studiosi ipsi Reverendissimo Præsuli Joanni Francisco, cui inter alias laudes, quibus noster Autor in dedicatione operis suum Principem multo eloquio extollit, hanc non postremam contigisse arbitramur, quod suæ olim Ecclesiæ Decanus proximum sibi studium esse voluerit, ut antiquitates S. Corbiniani Frisingenses e squalore suo extraheret, Archivum Cathedralis Collegii digereret, atque concinno ordine collocaret; tantus denique erga antiqua monumenta amor eum caperet, ut non domi tantum, verum etiam foris per Bojoariam, magnis suis impensis, majori vero sudore institutis quaquaversum itineribus veneranda antiquitatis vestigia rimaretur. Tantum exemplum secutus est Franciscus Sigismundus Antonius Baro de Egkher, Principum Electorum Colonienfis & Bavari Camerarius, Bavari Electoris & Episcopi Frisingens. Consiliarius intimus, & Supremus Aulæ Mareschallus, qui ab annis fere

triginta

triginta adeo in excutiendis Frisingensibus chartariis labore ob-  
 stupescendo defudavit, ut denique documenta Frisingensia omnia  
 in ordinem redegerit, & juxta annorum seriem conscripserit,  
 tanto nostri Autoris commodo, ut ipse lubens & ingenue fateatur,  
 si ea caruisset opera, de opere hac tempestate, anno nempe  
 hujus Seculi XXIV, Frisingensibus tam memorabili, edendo de-  
 sperandum omnino fuisse. His subsidiis usus est Meichelbeckius,  
 & aliis quamplurimis, quæ Abbates, Præpositi, Canonicique Bo-  
 joariæ, Socii Jesu Monacenses, optimus ille Bernardus Pezius Mel-  
 licensis, inprimis vero Benedictoburanus Abbas, Magnus, larga  
 & non invita manu obtulerunt, cujus postremi etiam hoc est in  
 Historiam Frisingensem beneficium, quod Nostro e suis laboris  
 Socium R. P. Leonardum Hohenauer conceisserit. Credidimus  
 Annalibus nostris inferenda esse hæc meritissima nomina, ut  
 grata hæc commemoratio sit forte apud istos aliosque inter Ro-  
 manenses chartarum sane veterum ditissimos, sed olim, ut vide-  
 batur, nimis avaros, ad idem audendum & plura in hanc lucem  
 cum laude proferenda amica quædam invitatio.

Operis universi erunt Tomi II, uterque Seculorum quinque.  
 Tomi I partes iterum sunt II, præter Dissertationes prolego-  
 menas sex, quarum *prima* de situ, origine, & nomine urbis  
 Frisingæ, sane amœna, quod & imago Urbis eleganter & magni-  
 ifice æri inculpta loquitur, *secunda* de Religione Christiana &  
 morum cultura in modernæ Bojoariæ Superioris confinia ac  
 Frisingam introducta agit. *Tertia* Patriam S. Corbiniani primi  
 Episcopi Frisingensis definit, quem Athesinum vel Tyrolensem  
 fuisse vetus Frisingensium Scriptor, Conradus Sacrista, & cum eo  
 Aventinus, Hundius, alii, Noller Melodunensem Gallum, pro-  
 bat autoritate inprimis Aribonis, tertii a S. Corbiniano Episcopi  
 Frisingensis, in Vita ejusdem. *Quarta* in Monachatum S. Corbi-  
 niani inquirat, & multis argumentis S. Benedicti Regulæ fuisse  
 addictum probat. *Quinta* tempus, quo S. Corbinianus Episcopus  
 sedem Frisingæ sgerere cœperit, indagat; ubi, postquam Pagii  
 sententiam, Corbinianum A. 716 Episcopum a Gregorio II  
 Pontifice creatum, *Regionarium* nempe, seu *Portatilem*, ut appel-  
 lantur, id est, nulli certæ fedi affixum, aliis secus sententibus  
 prætulit

prætulit Meichelbeckius ex Aribone, qui septem continuis annis in Galliis eum mansisse scribit, accedente Epocha Concilii Romani III A. 724 in causa Corbiniani Episcopatum deprecantis habiti, firmiter concludit, eundem annum sedi Frisingensi esse natalem. *Sexta* de occasione & adjunctis operis differit, e qua, quæ in rem nostram videbuntur, supra delibavimus.

Pars I Historiam Episcopatus Frisingensis exhibet tot libris, quot sunt secula, quæ in hoc Tomo explicantur. Initium operis a S. Corbiniano c. 1, quem excipiunt c. 2 Erimbertus, c. 3 Josephus, c. 4 Aribo vitæ S. Corbiniani Autor, c. 5 Atto, c. 6 Hitto. Seculum Ecclesiæ secundum Libro II ornant, præter Hittonis reliqua, c. 2 Venerabilis Erchambertus, c. 3 Anno, c. 4 Arnoldus, c. 5 Waldo, c. 6 Uto, c. 7 Dracholfus. Seculum tertium Libro III illustrent c. 1 Wolframus, c. 2 S. Lantpertus, c. 3 Abrahamus, c. 4 Goteschalcus, c. 5 Egilbertus. Quarto libro quarti seculi Episcoporum res leguntur, post residua Egilberti, c. 2 Nitkeri, c. 3 Ellenhardi, c. 4 Megimoardi, c. 5 Henrici I. Quinto denique seculo, operisque libro, comparent Magnus ille Frisingensium Episcopus, Otto, celebratissimi Chronici Autor, c. 2, Adalbertus c. 3, Otto II c. 4, Geroldus c. 5, quorum omnium origo, res gestæ, merita, mors & doctæ, & ordinate, & diligenter descripta hic leguntur, diplomatibus ubique maxime ad rem facientibus, monogrammatibus & sigillis, nec non aliis monumentis sacris ad historiam illustrandam pertinentibus nitide æri incisis, veluti gemmis distincta. Omnia Historiæ isti inferere, quæ Tabularia Frisingensia suppeditabant, imprimis VI Traditionum libros antiquissimos, locupletissimos, non licuit, ne filum historicum istis chartis nimium interrumperetur. Bene adeo hæc omnia, plus quam mille trecenta instrumenta, primis quingentis Ecclesiæ Frisingensis annis confecta, suisque notulis ubique illustrata, præfixa etiam Aribonis Episcopi vita S. Corbiniani ex vetusto Codice Benedictoburano seculo, ut videtur, XI manu exarato, alteri Parti inseruit, quam inde non male Instrumentariam appellat doctissimus Autor, ad fidem faciendam opportunissima instrumenta continentem. Nihil superest, quam ut Reverendus Meichelbeckius reliquorum seculorum res Frisingenses diutius,

quam par est, doctis & patriæ historiæ amantibus ne invidet, quo nomine eum decepter rogamus.

HISTOIRE DE LA MILICE FRANCOISE.

i. e.

*HISTORIA REI MILITARIS FRANCICÆ,  
ejusque mutationum a condita in Galliis Monarchia Fran-  
cica usque ad finem regiminis Ludovici M. Autore  
R. P. GABR. DANIELE, S. J. Historie  
Francicæ Scriptore.*

*Tomi II.*

Parisiis, apud Dan. Mariette, Joan. Bapt. de Lespine, &  
Joan. Bapt. Coignard, 1721, 4 maj.

Alph. 8 fig. zn. 70.

**H**istoriam Franciæ a se conscriptam, quam in Actis nostris A. 1698 p. 153 & A. 1714 p. 212 recensuimus, quum Autor Celeberrimus orbi literato non displicuisse animadverteret, liberalitate jussuque Ludovici XIV impulsus, quod in dedicatione hujus operis, moderno Regi inscripti, ipsemet testatur, ad specialioria Historiæ rerum Gallicarum capita, quæ in ipsa Historia prolixius exponi non potuerunt, majori cum studio elaboranda animum applicuit, & quam plurimas ad singula momenta illustranda observationes collegit. Ex his enata est hæc militiæ Gallicanæ Historia, in qua non instituuntur milites, quomodo armis utendum, bellumque gerendum sit, sed in eorum gratiam, qui Historiam Franciæ accuratius perspectam habere cupiunt, data opera justoque ordine exponitur, quæ rei militaris Francicæ per XII fere sæcula ratio fuerit, hodieque sit, quove pacto eadem successu temporis sit immutata, & ad majorem perfectionem subinde perducta. Præfationis loco præmittitur sciagraphia hujus operis, antea jam typis descripta, in qua indicatur, ea, quæ ad hoc argumentum spectant, ad quinque vel sex capita redire omnia, videlicet primo, quomodo exercitus collecti, quamque diversæ fuerint copiarum species; tum qua ratione acies instructa; porro quibus operibus urbes munitæ vel oppugnatae vel defen-

defensæ, & qua ratione posita sint castra; mox quænam fuerint officia militaria; inde quibus armis usi sint milites; & denique, quænam præter jam dicta notari mereantur, quorum usus in bello vel fuerit, vel hodie adhuc vigeat. Ipsum vero opus duobus constat Voluminibus, quorum prius octo, posterius sex Libros complectitur, ita, ut universum Systema XIV Libris absolvatur, quorum argumentum, instituti nostri memores, paucis indicare non gravabimur, quamvis Musæ nostræ non belli, sed pacis studiis sint addictissimæ.

Quod itaque ad Tomum primum attinet, in Libro I tribus Capitibus totidem momenta sibi pertractanda sumsit Autor, quæ rem militarem exhibent, qualis sub primæ stirpis Regibus Franciæ fuit. Capite *primo* arma, quibus Franci in subigendis Gallis usi sunt, ex Sidonio Apollinari, Procopio imprimis & Agathia, nempe bipennem, hastam & gladium describit, & effigiem peditis Franci conspiciendam præbet. Capite *secundo* exercitus, disciplinam & aciem Francorum per cuneos compositam persequitur, & inter alia observat, Clodovæum, qui primus Gallos sub suam redegit potestatem, in exercitu suo tantum pedites, eosque solos Francos habuisse, ejus autem filios, regno Burgundiæ potitos, etiam Burgundos, & nepotem Clotarium Gallos quoque, cum Francis jam in unam coalescentes gentem, admisisse, quamlibet provinciam suos & mittere & alere debuisse milites, hincque copias a provinciis nomen accepisse, ut e. g. Bituricenses, Cenomanenses, Andegavenfes &c. dictæ sint: in provinciis servitutem belli ad hæsisse possessioni agrorum, & Seniores (*Seigneurs*) sub Comitibus, hosque sub Ducibus milites duxisse: Episcopos vero & Abbates suos misisse Vice-Dominos & Advocatos, quibus in Concilio Sueffionensi sub Childerico III A. 744 habito mandatum fuit, ut *hostem non facerent*, i. e. non irent ipsi in militiam, sed tantum homines suos transmitterent: Monasteria in tres divisa fuisse classes; alia oportuisse *dona & militiam facere*; alia *tantum dona dare sine militia*; alia denique *nec dona nec militiam dare, sed solas orationes pro salute imperatoris vel filiorum ejus & stabilitate imperii*: Theodebertum paucos habuisse equites: Reges etiam, ex quo in castra Christianorum transierunt, ante-

quam proficiscerentur in bellum, Deum consuluisse, nuncium mittentes in templum durante cultu publico, & quæ templum ingrediens audiebat verba, pro oraculo habentes. Capite *tertio* structuram murorum eleganter depingit, & verba quædam Julii Cæsaris e lib. 7 de bello Gallico illustrat.

In Libro II ad Reges secundæ stirpis progreditur, & cap. I ex capitulariis (*ordonances*) Caroli M. ejusque successorum varios transcribit articulos, ad modum comparandi exercitus, qui ab eo, quo primæ stirpis Principes usi sunt, parum abfuit, nec non ad disciplinam militarem ejus ætatis pertinentes, ex quibus notantes, Carolum M. exemisse Episcopos omnesque Clericos a militia, nonnullos autem Episcopos hanc immunitatem lege confirmatam ægre tulisse, non solum spiritu Martiali nationis Francicæ, uti Autor noster loquitur, ductos, sed etiam quod vexationes nobilium cohibere & reprimere voluerint, qui bona invadebant ecclesiastica, causam interferentes, quod pro regione & religione tuenda & vitam suam exponant periculis, & redditus suos impendant. Atque hac occasione Autor explicat, quid *precaria* fuerint, *prestaria*, *mansus vestitus*, *brunia* &c. Cap. II obsidionem Parisiorum, A. 886 a Normannis factam, & ab Abbone Monacho, teste oculato, versibus latinis descriptam refert, & opera atque machinas ab hostibus adhibitas, cujusmodi præter *arrietem* fuerunt *musculi*, *plutei*, *catapulta*, *balista*, *terebra seu tigna ferro acuminata*, *mangana*, quam vocem Autor corruptam esse, a Græca *μνησων* derivatam, & speciem catapultæ vel balistæ significare opinatur, *salarica* &c. accurate describit, utque facilius meliusve concipi possint, figuras adjungit, non tamen dissimulans, structuram catapultæ hodie vix concipi posse.

Ad Reges tertiæ stirpis deveniens, historiam militiæ Francicæ, jam multo ampliorem, in certas redigit periodos, & Libro III ea tantum exponit, quæ in hoc argumento notatu digniora sunt, ab Hugone Capeto usque ad Carolum VII, ubi cap. 1 de vasallis coronæ sub Hugone Capeto; cap. 2 de modo cogendi milites; cap. 3 de mutatione militiæ facta a Philippo primo, qui milites sic dictos communes instituit; cap. 4 de equitibus in genere, & ordine equestri, itemque de ceremoniis, quibus creantur

bantur equites, de ipsorum honoribus, titulis & ordinibus; tum in specie cap. 5 de equitibus bannerias ferentibus (*des Chevaliers Bannerets*) quorum originem & historiam, ac torneamenta, quæ ludi militares, exercitia militaria, bellicque præludia dicebantur, attingit; cap. 6 de armigeris seu scutariis vel scutiferis (*des Ecuyers*) & Valetis vel Vasletis (quod nomen diminutivum esse affirmat vocis Vasalli) sive famulis strenuis; cap. 7 de Servientibus, Clientibus, Satellitibus, Ribaldis, Piquichinis, &c. quorum mentio injicitur in albo exercitus Philippi Augusti, qui rem militarem Francicam primus rite disposuit; cap. 8 de militibus, quos idem suis stipendiis primus aluit, (*des Soudoyers*) unde vox *Soldat* originem trahit, quosque non ex certa quadam gente, sed variis nationibus, præsertim tamen ex natione Brabantica collectos, & Coterellos, Ruptarios, Rutarios & Brabantiones dictos esse, indicat; cap. 9 de copiis extraneis, quibus Philippus Pulcher primus, & post eum Philippus Valesius potissimum usus esse perhibetur, præsertim de Helvetiis, quos Ludovicus XI primus sibi conciliavit; & denique cap. 10 de regimine militari agit, ubi Reges priores ipsos præfuisse exercitibus monet, & dignitatem magni Senescalli Franciæ (*de Grand Sénéchal de France*) omnesque eos, qui in hoc honoris culmine constituti fuerunt, porro dignitatem Comitum Stabuli (*de Connétable de France*) a Ludovico XIII A. 1627 suppressam; titulum deinceps & dignitatem Capitanei Generalis, id est, Ducis primarii; summorumque Magistrorum arcubalistariorum (*des Grands Maitres des Arbalétriers*) & denique vexillum S. Dionysii portantis (*de Porte-Oriflamme*) haud perfunctorie recenset. In Libro IV mutationem militiæ, factam a Carolo VII, & post ipsius tempora in equitatu peditatuque VIII capitibus enarrat, ex quibus notamus, Carolum VII equites reduxisse ad quinque manus, *Compagnies d'ordonance* dictas, equitatum gravioris armaturæ (*la Gendarmerie*) in meliorem redactum esse ordinem, & equitatum levioris armaturæ in tres divisum esse species, *Estradiots*, *Argoulets* & *Carabins* dictas; peditatum a Francisco I in legiones esse divisum; milites, *Avanturiers* dictos, i. e. audaciores, magnas dedisse turbas; & titulum atque officium *Colonel General de l'Infanterie*,

*fanterie*, seu Imperatoris exercitus pedestris, a Francisco I institutum, sub Henrico III a Duce Espernonio ad summum fastigium esse evectum, & tandem a Ludovico XIV suppressum. Pari eruditione ac solertia in Libro V, non sex, uti per errorem typothetæ numerantur, sed septem Capitibus de aciem instituendi ratione, de clamore militari *Montjoye S. Denis*, quæ verba rejectis reliquorum interpretationibus Autor significare contendit: *Gaudium meum est S. Dionysius*, Patronus Franciæ; de dispositione exercitus cum in itinere, tum in castris; de officiis militis præfidiarii; deque exercitiis cum veterum Græcorum ac Romanorum, tum Francorum differit. In Libro VI quinque prioribus capitibus varia armorum genera enumerat, quibus & equites & pedites usi fuerunt, atque cap. 6 armorum ornamenta; cap. 7 vexilla, cap. 8 Capellam, scapam vel cappam D. Martini (*la chape de S. Martin*) per quam sive pallium, sive supparum, sive velum intellexeris, non vexillum, sed tentorium, sub quo Sanctorum, imprimis S. Martini, reliquæ portatæ sint, denotari pluribus contendit; cap. 9 vexillum S. Dionysi sive Auriflammam; cap. 10 vexillum regium, imprimis candidum equestre (*la Cornette blanche*) & cap. 11 Musicam militarem tradit. In Libro VII modum obsidendi urbem, illis temporibus usitatum, IX capitibus exponit, & de cuniculis, de varii generis pyrobolis, eorumque inventione, de pyloclastris & machinis infernalibus agit, ac contra Stradam tuetur, glandes missiles, vulgo *Grenades*, jam sub Francisco I in usu fuisse; numum quoque illustrat, in cuius altera parte effigies Guillelmi conspicitur cum hac epigraphe: *Guillelmus Magnus invictissimus*, in altera vero taurus Perilli, cum verbis supra positis: *Suis perit ignibus Autor*, & infra scriptis: *Portus Gratia exustus & everfus bombardis Anglo-Batavis* MDCXCIII. Tandem Libro VIII cap. 1 munitionem Francorum, historiamque architecturæ militaris; & cap. 2 deditionem ac pacti ineundi capita consignat.

In Libro IX, a quo Tomus II incipit, & sequentibus ad historiam militiæ Gallicæ recentiore se convertit Autor, & lectori harum rerum curioso eo plus parit voluptatis, quo plura complectitur momenta, sine quorum cognitione nostræ ætatis historia



ria vix ac ne vix quidem intelligi potest. Prius vero, quam copias commemoret, ex quibus hodie exercitus Gallici componuntur, munia militaria, quæ hodie statum militare ornant ac splendidiorem reddunt, a summo ad infimum X capitibus illustrat, ex gr. cap. I Marefcallum Franciæ confiderat, & vocis hujus etymologiam, usum antiquum modernumque, nec non officii amplitudinem & dignitatem explicat &c. iisdemque cap. XI operum bellicorum machinatores (*Ingenieurs*) adjungit, & cap. XII custodes Regum priorum, atque cap. XIII manum centum nobilium, qui appellati fuerunt *les Gentils-hommes du Bec de Corbin*, ejusque originem, incrementum & mutationem quoad singulas circumstantias describit. Tum omnes Regis Galliarum copias dividit in eas, quæ ad domum regiam militarem referuntur, & eas, quæ reliquam turbam constituunt. Domus regia militaris, quæ sub Ludovico XIV magnificentia non minus quam virtute floruit quam maxime, in Libro X octo capitibus prolixè satis describitur, & inter alia monetur, custodes Scotos post abitum Rutterfoordii legioni de Douglas immixtos fuisse. Reliquas copias Auctor ita describit, ut Libro XI pedites, in legiones distributos, & Libro XII equites levioris armaturæ, catapultarios, Hungaros &c. sistat. In Libro deinde XIII tormenta bellica (*L'artillerie*) & alia ad militiam spectantia fusius excutit, ubi etiam de præmiis militiæ, de ordine militari S. Ludovici, de infirmorum sustentatione, & domo magnifica, jussu ac voluntate Regis A. 1671 in eorum usum condita, deque pœnis militum & armorum mutatione differit, & comparisonem instituit inter artem militarem ac militiam Veterum, Græcorum scilicet & Romanorum, & gentium Europæarum belligerandi gloria celebratissimarum. Atque hoc loco non possumus, quin judicium Autoris a partium studiis alienum probemus, quandoquidem, aliis nostri ævi militiam, aliis vero cum Lipsio (*lib. 3 de militia Romana dialogo 20*) militiam veterum præferentibus, media incedit via, & justum utrique statuit pretium. Etenim Græcis & Romanis gloriam inventæ artis militaris concedit, docens, reliquas gentes in bello sequutas esse regulas generales, quas præcipiebat necessitas, absque sollicita meditatione & mentis appli-

applicatione; Græcos autem invidia & fastu ductos, bellum in artis formam redegisse, eamque Romanos magis excoluisse: qua occasione etiam Græcorum phalangen describit, & qua in re Romanorum militia a Græca diversa quondam fuerit, commonstrat. Fatetur etiam, Romanorum milites a pueris fuisse assuetos laboribus & molestiis cum militia conjunctis; idem vero de hodiernis militibus affirmari non posse. E contrario in exercitiis militariibus modernos non cedere Romanis, &, ad urbes vel oppugnandas vel defendendas quod attinet, quamvis justa comparatio vix inflitui queat, eo quod arma & machinæ jam profus aliæ adhibeantur, tamen hodiernos operum bellicorum machinatores veteres longe superare, & milites præfidiarios iisdem pares habendos esse, contendit. Quod ad disciplinam, neutiquam regulas veterum cum hodiernorum exemplis, verum cum præceptis hodiernis, atque adeo exempla cum exemplis conferri oportere, bene monet. Porro quando arma, quibus hostem aggrediebantur veteres, cum armis nostræ ætatis comparat, hæc longe majores fuisse requirere fatetur, & illis plures hostes occisos fuisse, ex historia probat, & fundam præfert sclopeto, jaculumque scloppo manuario; immo si centum Funditores cum totidem Sclopetariis congregarentur, illos superiores futuros arbitratur. Tandem in Libro *decimo quarto* XIII capitibus ea pertractat omnia, quæ ad militiam navalem pertinent, & statum rei militaris navalis Gallorum cum præteritum tum præsentem illustrent. Sed hisce diutius immorari nobis non licet, qui nulli dubitamus, quin liber tam varia eruditione tantaque rerum historicarum & superioris & nostri ævi multitudine refertus multos quoque sit inventurus Lectores.

THE LIFE OF GENERAL MONK, LATE DUKE  
of Albemarle.

i. e.

VITA MONKII, SUPREMI DUCIS BELLICI,  
*quondam Ducis Albemarlæ, e schedis THOMÆ  
SKYNNERI, cum præfatione GUIL.  
WEBSTERI.*

Londini

Londini, apud W. Bowyer, 1723, 8 maj.

Alph. 1 pl. 12.

**C**L. *Websterus* in præfatione huic Operi præmiſſa famam Monkii perennaturam a maculis malevolorum aſperſis, multis ex *vita D. Barwici* hanc in rem depromptis, ſolide vindicat. *Clarendonius* etenim in hiſtoria iſtius temporis pronuntiat, Monkio ad laudem ſufficere, ipſum vel invitum tantam rem ad finem perduxiffe; Cromwellio enim impenſe addictum, cum omnes Regium imperium deſiderarent, ſe Carolo Regi potius, quam alii ſubmittere voluiſſe, adeoque plurimum voluntatem ſequi coactum, etſi ſæpius antea Parlamento ſuaſiſſet, omnibus innitendum viribus, ut Rex a reditu arceretur. Ipſe *Ludovius* in *Commentariis* affirmat, *Monkium ſibi a Rege Vicariatum Regni Hibernici pactum*; quamvis mox ſibi ipſi contrarius, eundem fateatur nullas ſibi conditiones pactum, quod ſperaret, hoc modo ſe majora obtenturum. Plerique eum arguunt, diſſimulantem in toto negotio, haud ſincero animo fuiſſe verſatum. Alii vindictæ studio in Parliamentum, coram quo cauſam dicere ob pacem cum O Neal Hiberno concluſam juſſus fuerat, ab ipſo tantum opus ſuſceptum fuiſſe autumant: animumque ejus a Rege alienum ex litteris ipſius ab *Anonymo de arte reſtaurandi* (*art of reſtoring*) vulgatis declarant. Verum Ludovio, aliisque Reipubl. ſectatoribus non habenda fides, qui verbis ſæpe ambiguï ac durioribus pro ratione temporis cuncta detorquent. *Clarendonius* nimis tunc ab arcanis in Anglia remotus, ſua tantum ex rumore hauſit, imo aliis in locis Monkium a diſſimulatione illaudabili abſolvit, & deſtinata ipſius ſapienti conſilio tecta deprædicat, quæ ſi emanafſent, ſummum detrimentum bonæ cauſæ attuliſſent. Quid? quod Monkius juramentum de Rege & Monarchia non reſtituenda, licet imminente vitæ diſpendio, intrepidus detraxit. Quas vero litteras *Anonymus* ille Noſtro tribuit, eæ utique ab impoſtore videntur confictæ; & quamvis rebus ita jubentibus inimicis Regis militare cogeretur, nuſquam tamen adverſus Regis commoda laboraſſe deprehenditur. Ipſe ex Regio Plantagenetarum ſanguine, a Richardo Romanorum Rege ortus, Batavorum caſtra juvenis 21 annorum ſecutus, minime tamen

p. 97.

principiis hujus Reipubl. deditus, ac post decennium reversus, sub signis Regiis stipendia meruit, & suspectus aliquando Regi ob favorem Leicestrii, mox in gratiam receptus est; captus deinde a Parliamentariis, ærumnas carceris per quatuor annos sustinere, quam promissis aurem præbere & impia in Regem arma sumere maluit. Cum Rex creari ipse potuisset, noluit; & quamvis *Echardus* in *Histor. Angl.* asserere videatur, eum a consiliis de diademate suscipiendo a *Coopero* fuisse deterritum, attamen cum *is Lockio*, teste in ea re haud omni exceptione majore, utatur, Noster rem judicio Lectoris relinquit. Denique favoris in Presbyterianos falso a nonnullis arguitur, cum ab his semper fuerit alienissimus. Opus ipsum integrum e *MScto* cum variis *Codd.* collato hic ingenue offertur a *Webstero*, addito Epitaphio Monkii, hætenus nondum typis vulgato. Etenim *Skynnerus*, Vitæ hujus Autor, tertiam illius partem, Latino idiomate sub titulo: *Motus compositi*, jam pridem vulgavit, Anglica quoque lingua donatam, quæ omnium nunc manibus teritur. Ceterum cum *D. Gumble*, qui unus hætenus hoc argumentum aggressus, leviter saltem tanti Viri memoriam adumbraverit, longe majorem *Skynnerinus* hic factus fidem merebitur, quod ex schedis optimæ notæ, & ore hominum fide dignissimorum fertur collectus. Nos potissima ejus gesta velut in nuce exhibebimus. *Georgius*, Dux *Albemarlæ*, natus *Potheridgiæ* in *Devoniæ* Comitatu 6 Dec. 1608 inter fratres natu minor, ob tenues facultates armis destinatus, cum 17 ætatis annum nondum superasset, Præfectum istius Comitatus, quod Patrem contra fidem datam carceri inclusisset, fustibus multavit. Hinc profugus nomen dedit militiæ, & classi impositus est, qua *Gades Angli* petebant, unde cum ceteris re infecta rediit. Inde *Rupellanæ* expeditioni interfuit; & hoc quoque bello composito, per decennium ferme *Batavis* militavit, sed cum Magistratus *Dordracenus* sibi cognitionem in milites ejus arrogaret, & *Anriacus* civibus faveret, de injuria questus, missionem continuo efflagitavit. Redux in *Angliam*, Subtribuni munere a *Comite Leicestriæ* ornatus, *Scotos*, *Hibernosque* rebelles, mox *Tribunus*, repressit, revocatusque in *Angliam* suspicionem Regis, ac si Parlamento faveret, a se amovit. Creatus inde Major militum

Præ-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXV. 403

Præfectus, in obsidione Nantvici a Parliamentariis captus, & carceri Londinensi est inclusus. Ibi per quatuor annos detentus, & a Parlamento frustra sollicitatus, fidem in Regem sancte servavit, donec & Regis & Parliamenti jussu adversus Hibernos militandi provinciam obtineret. Rege inter hæc nefanda cæde peremto, justa indignatione in Scotos commotus, Cromwellio duce in bellum Scoticum est profectus, eique adeo se probavit, ut Cromwellius illi soli regiminis curam in Scotia crederet. Classi postea præpositus, binis præliis Batavos superavit; ac Scotos denuo rebelles subito imperata facere coegit. Rebus post mortem Cromwellii undique turbatis, cum Jo. Greenvillius & Nicolaus Monkius pararii a Rege clam ablegati essent, Noster omnibus rite pensitatis, alto cuncta silentio premenda ducens, animum a Rege alienum fingebat, pecuniæ interim & militi colligendo, utcunque res ceciderit, intentus. Inde rerum facie paulo mutata, libertatem Parliamenti & jura Populi se defensorum publice edicit, urbes munitas Viris sui studiosis credit, suspectos amovet, aut carceri mancipat, rejectisque vanis adversariorum promissis, consilium de Rege restituendo celans, iter cum exercitu rebus bene ordinatis <i>Coldstream</i> ingreditur laboris periculique plenissimum, & copiis <i>Fleetwood</i> a Senatu Anglico, prout postulaverat, exire jussis, Londinum milite suo occupat, ac odio civium in adversarios concitato, a Parlamento huc usque exclusos revocat, ab eodemque rei militaris & maritimæ imperium sibi conciliat. Summam tamen rerum sibi oblatam magno animo respuit, & Pricii ac Greenvillii suasu, grande illud arcanum tanta prudentia occultatum, quod jampridem animo agitaverat, aperit, atque autoritate Senatus Regni, summo omnium plausu Carolum II Regnis avitis reddit. Dux inde Albemariæ creatus, per totum huius pestiferæ tempus Londini substitit, indefessa rerum publicarum cura aulæ, egenis munificentia singulari, percarus. Classi Præfectus A. 1666 contra Batavos viribus longe superiores prælio triduo pugnans haud inferior discessit; imo Ruperto Principe in auxilium adventante, Batavi cedere victoribus Britannis coacti. Paulo post Batavi haud minore clade affecti, intra portus se recepere, <i>Holmio</i> interea urbem <i>Bran-</i>	p. 25. 29. 39. 50. 63. 93. 128. 167. 233-257. 268. 191-295. 325-330. 364. 375. 386. 395.
--	---

p. 412.  
414.  
418.

*darin* ac naves 150 spoliante aut comburente. Obiit Monkus hydrope 3 Januar. 1670 anno ætatis 61 superato; cadaver ab amicis Ægyptiorum more aromatibus conditum, sumtu publico, solenni pompa funeris, summa omnium comploratione, Regio tumulto est illatum. Quæ tanti Viri indoles fuerit, in fine libri accurate exponitur.

**CHRISTIANI BERNHARDI ALBINI SPECIMEN ANATOMICUM, exhibens novam tenuium hominis intestinorum descriptionem.**

Lugd. Batavorum, apud Henricum Mulhovium, 1724. 8.  
Plag. 7 dimidiat.

**I**N Specimine hoc Anatomico, summis in Medicina honoribus adipiscendis destinato, id agit Clariss. Albinus, ut tenuium intestinorum tunicas, vasorum arteriosorum & venosorum ad has iter, per eas distributionem, finem ultimum & actionem exponat quam accuratissime. Quæ de tunicis intestinorum tenuium commentatus est Autor, brevius recensere, ex quibus haud obscure judicare licebit, qua industria reliquum absolverit pensum. Tunicæ numerantur quinque, quarum extrema, communis dicta, a peritonæo ortum ducit; postquam enim hoc propter lumborum vertebrae in duas lamellas, per planas superficies sibi accumbentes & unitas, divisum, mesenterium formavit, in confinio jejuni & ilei dehiscunt utraque lamellæ, cylindricum intestinorum canalem ambiunt, & supra eundem sibi mutuo occurrunt & continuantur; nisi malis dicere, unam lamellarum mesenterii intestinum conscendentem, circumeuntem, & ab altero latere descendente continuari alteri, seu illam potius ipsam esse. Unde fit, ut hiatus secedentium mesenterii lamellarum e regione opposita quantulacunque intestini pars minime hoc involucre tecta reperiatur. Adhæret hæc tenuis & densa membrana intestino prope mesenterium, non nisi leviter tantum, mox paullo arctius, tandem arctissime; ita ut in adultis minime, in foetu arte tantum a subjectis separari possit. Secunda, seu cellulosa Ruyfchio dicta, itidem mesenterii est propago. Continet scilicet hoc intra suas laminas materiam quandam mollem, teneram,

ram, sequacem, quæ immisso flatu in ingentem cellularum abit numerum. Atque hæc materies replet omnem illum hiatum, quem lamellæ intestinum conscendentes reliquerant, & terminatur digiti transversi circiter a mesenterio distantia, nec totum intestinum ambit. Accipiunt hæc cellulæ & asservant pingue ex arteriis secretum, quod fibras musculosas subjacentes lubricat. Et licet pars intestinorum superior a mesenterio averfa, ad quam cellulosa hæc tunica non pertingit, ob sensibilem magis muscularem actionem ejusmodi pinguedine majori jure indigere videatur, hujus tamen defectum superstratum omentum pingue largiter compensat. Tertium, quod sequitur, involucrium ex duplici seriei musculis exiguis constat. Externa series longitudinalium est, qui parallelo situ per totum intestinorum syrma exporriguntur; sed non ubique. Nam collocantur tantum in opposita mesenterio intestini sede; digiti transversi in his, pollicis in aliis, latitudinem occupantes. Adhærent firmiter communi tunicæ, non intercedente cellulosa; quin & ubique subjæctæ seriei annularium musculorum innectuntur. Neque etiam continuo quasi filo per totam intestinorum longitudinem ducuntur, sed postquam paullulum spatii confecere, statim ad interiora velut inflectuntur & absorbentur, evanescente sic confestim ulteriori eorum progressu & emergentibus quasi in ipso illo loco iterum aliis. Harumque fibrarum ministerio in rectitudinem coguntur intestina. Internam seriem annulares constituunt, quæ tenues quamvis, priores tamen crassitie & copia multum superant. Sunt hi innumeri muscoli, intestinum ambiendo in se redeuntes, hinc orbiculos, forsan etiam spiras, formantes, juxta se invicem arcte appositi. Et ab his mirabilis ille lumbricalis, peristalticus dictus, motus intestinorum dependet. Huic strato musculo subjacet quarta tunica, per ejus telam raram vasa sanguifera innumera densissima ramificatione producuntur; quæ quidem cum Willisio nervea dici potest, non, quod ex nervis sit conflata, sed quod corpus constituat album & exangue: quia vero adacto flatu tota in mirabilem cavernularum & inextricabilem texturam confestim explicatur, tunica cavernulosa aut cellulosa altera & interna nuncupanda venit, in eo ab externa distin-

distinguenda, quod hæc inter tunicam communem & muscularem sita, pinguedine sit referta, illa vero inter muscularem & ultimam contineatur, omni pinguedine orbata, & coercendis ac ordinandis vasis sanguineis dicata. Quinta tandem & intima tunica Villosa dicta & holoserico æquiparanda, ex innumeris constat filamentis pendulis, quæ nihil aliud sunt quam extremitates arteriolarum & venularum, quæ per internam cellulosam decurrunt tunicam, intra cavum intestini productæ, ibidemque pendulæ & apertæ, ac tenuem, biliosam & lymphaticam magis chyli partem recipientes, in venas mesaraicas ac inde in venam portæ deducendam. Atque hæc singula variis probat experimentis Cl. Autor, beneque monet, ut partes corporis nostri investigari eas non solum recentes probe consideremus, sed & arte præparatas lustremus; siquidem alteruter hic modus solus excultus maneus sit & infidus, circumspecte vero junctus uterque ad perfectam & firmissimam ducat cognitionem. Sicut enim prior pauciora, sed certa & a naturali statu vix mutata, ita posterior multo quidem plura, subtilioraque & elegantiora, sed minus firma & secunda docet; siquidem inflatio, vasorum repletio & exsiccatio cum partibus naturales non sint, horum ope præparata non naturalem, sed mutatam omnino faciem exhibent

**JOANNIS KEILL, M. D. REG. SOC. LOND. Socii, in Acad. Oxon. Astronomiæ Professoris Saviliani, Introductiones ad veram Physicam & veram Astronomiam: quibus accedunt Trigonometria, de viribus centralibus, & de legibus attractionis.**

Lugd. Batavorum, apud Joh. & Herm. Verbeek, 1725, 4.

Alph. 3 plag. 14 Tab. 21. 47.

**I**ntroductionem ad Physicam, qua potissimum more veterum demonstrantur, quæ *Gallileus*, *Wallisus* atque *Hugenius* de motu invenerunt, in Actis A. 1703 p. 504 & cum secunda vice auctior prodiret, in Actis A. 1706 p. 140 recensuimus; Introductionem vero ad Astronomiam, qua Astronomiæ Geometricæ elementa continentur, in Actis A. 1720 p. 188. Trigonometriæ planæ



planæ & Sphæricæ elementa una cum tractatu brevi de Logarithmis *Keillius* subjunxerat novæ, quam dederat, editioni Elementorum *Euclidis* ex versione *Commandini*, cujus mentionem fecimus in Actis A. 1716 p. 57. Quæ de viribus centralibus & legibus attractionis hic comparent, ex Transactionibus Anglicanis transcribuntur. Schediasma de legibus attractionis integrum legitur in his Actis Supplem. Tom. IV Sect. VI p. 272. De viribus centralibus primum hic reperies epistolam ad *Cel. Hallejum* scriptam, in qua demonstrat theorema de viribus centralibus ab *Abrahamo de Moivre* inventum & cum ipso ab *Hallejo* communicatum hujus tenoris: *Si corpus urgente vi centripeta in curva aliqua moveatur, fore vim illam in quovis curvæ puncto in ratione composita ex directa ratione distantia corporis a centro in rectam in eodem puncto curvam tangentem demissa, ducti in radium curvaturæ, quem ibi obtinet curva.* Inde per modum Corollariorum deducit alia, quæ magnus ille Geometra *Newtonus* in Principiis Phil. Nat. Mathematicis demonstravit. Ceterum in hac ipsa epistola leguntur verba illa, quæ occasionem dederunt controversiæ de inventore calculi differentialis & sumlatorii tanta animorum acerbitate agitata nec non nisi morte *Keillii* finitæ. Affirmat nimirum *Keillius fluxionum Arithmeticam*, quam sine omni dubio primus invenerit *Dn. Newtonus*, postea mutatis nomine & notationis modo a *Dn. Leibnitio* in Actis Eruditorum editam esse. Secundo loco exhibentur observationes in *Cel. Joannis Bernoulli* solutionem problematis inversi virium centripetarum, quæ legitur in Commentariis Physico-Mathematicis Academiae Scientiarum Parisinæ A. 1710, una cum nova ejusdem problematis solutione. Hanc operum *Keillianorum* collectionem orbi erudito impertitus est *Cl. Gravesandius*, qui pietate in manes amici defuncti usus curavit, ut & a mendis purgata, & nitida prodiret.

MARCHIONIS ANTONII GHISLERII  
*Ephemerides Motuum cælestium ab An. 1721 ad An. 1740 e  
 Tabulis de la HIRE, STREETII & FLAMSTEDII  
 ad Meridianum Bononiæ supputatæ.*

Bono-

Ignorabat Cl. Autor, Ephemerides a Cel. *Manfredio* prelo fuisse subjectas, cum de suis edendis cogitaret. Etsi vero, cum istæ prodiiissent, suarum edendarum consilium mutasset; ab ipso tamen *Manfredio* se adduci passus est, ut ne eas premeret. Suadebat autem *Manfredius* editionem, tum quod juxta alias tabulas essent computatæ, quam quas ipse condiderat, tum quod ad plures annos extenderentur. Locus unius planetæ non nisi semel exprimitur. Unde constat, Autorem in aliis tabulis *de la Hire*, in aliis *Streetii*, in aliis vero *Flamstedii* fuisse usum, quamvis non indicet, in quibus his, in quibusnam vero istis vel illis tabulis fuerit usus. Introductionem vulgo ephemeridibus præmitti solitam omittit, cum inconsultum duxerit ab aliis iterato inculcata repetere. Nec in his Ephemeridibus comparent typi eclipsium solarium atque transitus Mercurii sub Sole, neque intimi Jovis satellitis immersiones atque emersiones ab umbra illius, aut Lunæ appulsus ad insigniora sidera, cum familiaribus negotiis impedito ad talia addenda non fuerit otium. Quamobrem optandum, ut Cel. *Manfredius* Ephemeridum suarum continuationem non negligat, qui iisdem inseruerat, quæ in *Ghislerianis* desiderantur. Ceterum *Ghislerius* fretus hypothesi *Cassini*, quod Cometa, quæ A. 1702 apparuit, idem sit cum Cometa A. 1668 & olim quoque ab *Aristotele* observato, ejus A. 1736 reditum prædicit. Eum ab Aquario egredi debere & per cetum transeuntem ad Eridanum perventurum affirmat. In præfatione addit prædictionem alteram *Cassini* de Cometa A. 1783 apparituro, ex hac hypothesi, quod Cometa A. 1680 idem sit cum *Tychoniano* A. 1577. De ea tamen subdubitatur, cum ipsi Cometa A. 1680 & 1577 non videatur idem. Immo alia adhuc prædictionum exempla commemorat, v. gr. quod juxta *Whistonum* Cometa A. 1751, juxta *Hallejum* A. 1758, A. 1790 & A. 1747 compariturus sit. Defendit in eadem præfatione siderum influxum, sed eum, qui ab actione luminis proficisci possit.

ILLUSTRIS-

**ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI  
THEOPHANIS, Archi-Episcopi Plescoviensis & SS.  
Synodi V Præsidis & c. Disquisitio Historica bigæ questio-  
num, quarum 1) quibus de causis & quo sensu Imperatores  
Romani tam ethnici, quam Christiani, appellati fuerint  
Pontifices sive Archierei gentilis religionis? 2) num  
Christiana religionis summi Imperantes dici possint  
Episcopi & Archierei, & quo sensu?**

Petropoli, 1721, d. 7 Jul. in 4.

Plag. 4.

**L**ibelli hujus, lingua Russico-Slavonica exarati, Autor gravissi-  
mus, missa vocis Pontificis evolutione, quam Philologis in-  
certam relinquit, potius de origine & officio Pontificum, eorum-  
que diversitate sibi dicendum existimat. Originem ex Livio refert  
ad Numam, Romanorum Regem, qui ad reprimendam populi  
feritatem sacra circa cultum Deorum introduxerit, variisque  
sacrificiis & cæremoniis, Sacerdotibus item & Vestalibus Directo-  
rem, sive Pontificem, præfecerit. Porro refert, subsequen-  
tibus temporibus multos simul extitisse Pontifices, 4, 8 & plures,  
observante Bosio in antiquit. vel de Pont. c. 1 tom. 3: eorum  
autem semper unum fuisse Maximum, quem Scriptores Græci  
dixerint *Archiereum*, ut idem Bosius ex antiquis nummis ostendit.  
Officium vero summi *Archieret* fuisse, sacra peragere, & Sacer-  
dotes æque ac seculares personas in rebus spiritualibus regere  
cum potestate: illud commune eum habuisse cum ceteris, hoc  
autem sibi proprium. Qua potestate Augustus Imperator præditus  
libros supposititios numero 2000 comburi jusserit, teste Suetonio  
cap. 31 Aug. Alia potestatis Pontificæ specimina, nec non res &  
causas eidem subjectas, vid. ap. Liv. l. 37 c. 51, Valer. Maxim. l. 1  
c. 12, Ovid. l. 3 Fast. d. 6 Mart. Tacit. annal. l. 3 c. 10, 15, 38.  
Magnam ejus potestatem hisce privilegiis munitam fuisse,  
1) quod Summus Pontifex non debuerit stare coram Senatu,  
neque populo rationem officii reddere; 2) quod unus fuerit  
Summus, non habens sibi parem sive Collegam; 3) quod Pontifi-  
catus

§. I.

2.

3.

- §. 4. catus ejus duraverit ad finem vitæ. In tali potestate tamen Summo Pontifici certos limites fuisse positos. Quamvis enim nulli judicio fuerit subjectus, attamen permissum fuisse ab illo provocare, vel ad collegium minorum Pontificum, vel ad totum populum. Nec liberum fuisse Pontifici Italia exire, aut habitare in ædibus privatis, nec eum potestatem habuisse bellum indicendi aut cohibendi. Inquisivisse autem in leges a Senatu & populo latas, sine Diis contrariæ, & si tales, iis interdixisse. Hoc eum non potestate Imperatoria, sed didascalica, nomine Deorum conscientias obligando, fecisse, aliis inconsultis. Quod autem quidam ex Cic. l. 2 de nat. Deorum & l. 2 de leg. velint colligere, bellum inconsultis Pontificibus illicitum fuisse, minime probat Noster, cum loca hæc ad Augures potius spectent. Hisce præmissis, causas, propter quas Imperatores Pontificis nomen assumerint, facile intelligi posse putat, scil. 1) quod Pontifex nullius judicio subjectus esset; 2) quod unus tantum fuerit isque summus; 3) quod observarit leges, sique illegitimæ essent, interdixerit; 4) Quod dignitatem illam perpetuo retinuerit. Has prærogativas valde convenisse Monarchis, & sine illis Imperatoriam potestatem admodum infirmam multisque impedimentis obnoxiam fuisse. Obiter hic Autor monet, nomen & dignitatem Imperatoris olim non involvisse Monarchicam potestatem, sed talem, quæ est belli Ducis, seu Campi Marefchalli: postea autem hoc nomen commune esse desuisse, & Monarchis tributum, non quibuscunque, sed multorum regnorum Dominis, qualia sint Ruslicum, Turcicum, Sinense, Ludorum. Et quamvis nonnulli Rom. Cæsarum Imperatores dici nollent, ut Tiberius Claudius, apud Sueton. attamen ipsos æque ac alios variis artibus nomen Pontificis, ut ab omni impedimento in absoluta Monarchia essent immunes, ambivisse.
5. Eosdem porro observat vinculis, quibus Pontifices §. 4 obligatos diximus, minime constrictos fuisse. Sicut enim prærogativis & immunitatibus illorum in commodum suum usi sint, ita & obligationibus se absolvisse, v. g. non licuisse iis tanquam Pontificibus exire Italia, licuisse tamen ut Imperatoribus. Ex quo liquere fatetur Autor, Pontificatum maximo adjumento fuisse Imperatoribus ad sustinendam Monarchiam. Quod alterum prioris
- 6.
- 7.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXV. 411

prioris quæstionis membrum attinet, scil. quod Imperatores non solum titulum, sed & ipsum Pontificum officium obierint, Noster exemplis Gentilium Imperatorum constare censet ex Suetonio, Plinio, Tacito, ad quos & Bosius provocat. Idem & exemplis Christianorum Imperatorum, gentilis quoque religionis Pontifices se appellantium, comprobat ex antiquis lapidibus & Servio Scriptore. Necessitate vero quadam ad hoc impulsos fuisse Imperatores, ut nimirum tali titulo conspicui ethnicis potestate pol-  
 lentibus & Magistratus gerentibus præpollerent, exemplis pariter declarat. Neque tamen Imperatores Christianos sacris ethnicorum officiis in fanis eorum functos esse, id quod vel Episcopi auctoritate valentes non permisissent, sicut Ambrosii, Theodosium redarguentis, exemplo manifestum sit. Ad objectionem, piaculum videri, quod Imperatores illi assumerint ethnicum Pontificis titulum, respondet: Pontificiam illam potestatem a Sacerdotali functione diversissimam & mere politicam fuisse, & spectasse tantum leges & statuta, sintne Deo aut publico commodo adversa, an minus; ubi allegatur Naemianis exemplum. In altera, quam Autor examinat, quæstione primum nomina Episcopi & Archie-  
 rei explanat. Episcopatum in se nec dignitatem nec potestatem, sed officium significare ait inspectoris, nempe curatoris cujus-  
 cunque rei, profanæ quoque. Ab Apostolis autem Ecclesiæ Pastoribus olim tributum fuisse, Actor. XX & alibi. Sequentibus temporibus, discriminis ergo, majoribus Pastoribus relictum. Ex quo apparere dicit, Episcopatum Pastoribus competere non secundum Sacerdotium, sed debitam inspectionem & observantiam Ecclesiæ. Nomen autem Archie-  
 rei asserit proprie involvere Sacerdotalem functionem, & *Hiercum* quidem Sacerdotem, *Archiecum* vero rectorem Sacerdotum denotare, quæ nomina nullis aliis officiis profanis, ut Episcopi nomen, tributa fuerint. Et quamvis omnes fideles Christiani dicantur Sacerdotes  
 1 Pet. II, 19 &c. attamen minus proprie aut excellenter ita dici; Archie-  
 rei autem nomen nunquam connotare præminentiam & potestatem prælaticam in alios Sacerdotes, uti nec Pontificis. Hisce monitis Illustrissimus Autor clarum facit, Principes se posse  
 Episcopos appellare, ob supremam rerum inspectionem, sicut  
 & olim

- §. 16. & olim Homerus Hectora dixerit Episcopum Iliad. l. ult. & pastorem populi l. 1. Specialius vero quæritur, an Christiani Imperatores possint dici Episcopi? Et respondet Noster, utique dicendos Episcopos. Episcopos: Imperatorem enim simul Autocratorem esse & supremum suorum Inspectorem & Curatorem. Qua de re provocat ad Sermonem A. 1718 Domin. Palmarum a se pro concione habitam. Et si quis objiciat, Imperatorem quidem habere potestatem Episcopi, sed non dici Episcopum, respondet, posse Imperantem nomen assumere, quodcumque ei competat. Qua occasione fusius differit de nominibus propriis & communibus dignitatum, & Imperantem observat habere potestatem in Medicos, Architectos, Geometras, sed non statim dici Medicum sui populi vel Architectum formæ Reipublicæ, nisi improprie & in quantum conveniat. Afferuntur quoque in hanc rem exempla clarorum scriptorum, quos inter princeps Eusebius Constantinum M. in vita ejus L. 1 cap. 44 appellat communem omnium Episcopum a Deo constitutum, & l. 4 c. 24 Constantinum testatur se ipsum nominare Episcopum: *Vos quidem in rebus Ecclesiæ internis Episcopi: Ego vero in rebus externis Episcopus a Deo constitutus*; nempe quia is templis idola ejecerit, sacrificiis interdixerit, diem Dominicum sacrum haberi jusserit. Et hac ratione eum asserit Episcopum dici, non ob regimen politicum, sed Ecclesiasticum, adeoque per res Eccl. externas indigitari supremam rerum spiritualium curam, regulas, canones, conciliorum convocationem, jurisdictionem & disciplinam Ecclesiasticam in Episcopos & totum Clericorum populique totius gregem; citatur & Socrates in Præf. l. 5. Per internas autem Ecclesiæ res illum significasse visitationes Ecclesiarum, doctrinam & disciplinam minorum pastorum, adjudicationem in Conciliis & explicationes dogmatum. Tametsi & nonnunquam Constantinus M. sibi derogasse legatur, v. g. in Epist. ad Eccl. Alexand. hoc tamen humilitati ipsius tribuendum, conf. Euseb. l. 3 de vita ejus c. 17, it. 10, 12 & 22, & l. 1 c. 44. Quamvis vero in singulari sensu, quo nomen illud quandoque administrationem muneris Sacerdotalis significet, qualis in V. T. sacrificiorum & in N. T. Sacramentorum fit, & in specie incruenti sacrificii, ea tamen minime spectare
- 17.
- 18.
- 19.

spectare ad summum Imperantem, nisi ordinatus fuerit, atque ita  
 hæc neutiquam illi secundum potestatem Imperatoriam, sed vi  
 ordinationis, per manuum impositionem factæ, competere.  
 Tametsi enim *Melchisedeci* exemplum produci possit, attamen  
 semper distincta officia fuisse, sacra facere & regnare, & prorsus  
 incongruam Regibus esse Sacerdotis functionem. Posterioris  
 quæstionis alterum hinc solvitur membrum. Nimirum cum quis-  
 que Christianus propter spirituale Sacerdotium, id est, propter  
 quodcumque exemplar verarum virtutum sit & dicatur Sacerdos,  
 quemvis etiam summum Imperantem non solum Sacerdotem,  
 sed & *Supremum sive Archiepiscopum totius Christianitatis* dicendum  
 existimat. Non obstare cultum Constantini M. in paschate apud  
 Eusebium; nec acclamationem Episcoporum ad Imper. Marcia-  
 num in Concilio Chalced. Sess. 6 circa fin. neque appellationes  
*Sacratissimi* Cod. Just. it. *Divi*, Conc. Chalc. Sess. 5 § 450, 446,  
 447, Sess. 6 §. 487, Sess. 5 circa fin. neque divinarum Epistolarum,  
 aliasque, verum hæc omnia metonymice dici, prout v. g. bene-  
 factor dici posset parens; Rex, pestis tempore subditis prospici-  
 ens, Medicus; & quo sensu Episcopi Marcianum Imperatorem  
 novum Paulum vel Davidem nominaverint, & ipsi Russi Vladi-  
 merum Apostolum dicere consueverint. Tales titulos ergo non  
 functionem & ipsum munus Sacerdotii significare, sed ob alias  
 rationes datos fuisse. Ita summos Imperantes dici Sacerdotes, eo  
 quod sint inviolabiles, Liv. l. 3 c. 55, Cic. in Catil. 2, & Græcis illos  
 dici Divos, numina, & apud nos Sacratiss. Majestatem Regiam,  
 & quæ sunt alia. Atque hic Autor Romanorum Pontificum igno-  
 rantiam perstringit, qui nesciverint nimirum veras rationes,  
 propter quas sacratissima Majestas Cæsar. Roman. dicta fuerit.  
 Postquam enim sibi aliisque persuaserunt, quasi Imperator con-  
 fors esset Ordinis Sacerdotalis, membrum & focus Cleri, hinc  
 Imperatorem subinde ausi sunt Diaconi voce compellare, quæ res  
 potestati ipsorum maximo fuit adjumento, quandoquidem Impe-  
 ratores ex sancta simplicitate titulum hunc minime repudiarunt:  
 quam in rem assertur exemplum Sigismundi Imper. qui in ipso  
 Concilio Constantiensi A. 1414 feriis Natal. Papæ servivit, officio  
 & habitu Diaconi, vid. Edit. Antwerp. Concil. Cariolani circa  
 Fff 3 finem.

§. 19.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

§. 21.

finem. Porro Autor de ridiculis immo execrabilibus ceremoniis, in conventu Papæ & Imperatoris, in processionibus eorum, in mensa &c. servandis, ex libro ceremoniali nonnulla refert, ubi tamen monet, dignitati Imperatoris paritum esse quodam modo, dum interdictum, ne culinam intret Imperator, quod id dignitati ejus minus conveniret. Tantum scilicet honoris Imperatori relictum. Orientalis quoque & speciatim Byzantinæ Ecclesiæ ceremoniæ leviter attinguntur, ubi singulari honori cedere fateatur Imperatori, quod secundum Can. Concil. Trullani, soli e Secularibus ad altare accedere liceat; quod tamen nullum præbere argumentum possit functioni Sacerdotali. Ex Georgii quoque Codini libro ceremoniali refertur, Imperatoris esse, in publicis processionibus præcinere, cum is habendus sit pro Deputato Ecclesiæ. At nec cantare in publico cœtu, vel hymnos componere, esse peculiare Sacerdotis officium, Noster demonstrat. Hæc, ut cetera omittamus, paulo fufius, prout ad nos e Russia e libro Russico idiomate consignato excerpta pervenerunt, benevolo Lectori invidere nolimus, cum vel hinc patere arbitremur, *non adeo obtusa gestare pectora Russos.*

### PLENA ET SUCCINCTA INFORMATIO DE

*Statu totius Controversiæ, quæ de Autore Libelli de imitatione Christi inter Thomæ Kempensis, Canonici Regularis, & Johannis Gerseni, Ord. S. Benedicti Abbatis, Patronos jam a centum annis agitur, ubi simul utriusque partis Argumenta juxta leges Artis Criticæ expenduntur, Autore R. D. EUSEBIO AMORT, Eccles. Colleg. ad S. Crucem Pollingæ Canonico Regulari, Bibliothecario ac SS. Theologiæ Profess.*

August. Vindel. apud Ant. Bon. Biffoni, 1725, 8.

Alph. 1.

**M**Ota iterum est superiori anno de Libelli de imitatione Christi vero Autore controversia, edito quippe Augustæ libro sub titulo: *Joannis Gersen de Canabaco, Ordinis S. Benedicti Abbatis Vercellensis, liber de imitatione Christi, studio R. P. Thomæ Erhard*



*Erhard, Benedictini Wessfontani*, cujus libri Editor inter alias rationes, cur *Thoma Kempensi* librum abjudicet, hanc affert in præfatione, quod liber ille MSptus in Bibliotheca Canonice Rottenbuchensis jam Seculo XIV atque adeo ante Thomam Kemp. certo certius exaratus dicatur asservari. Huic igitur se opposuit Noster, qui non solum illius argumenta retundere, sed & totius controversiæ statum ac historiam texere, in animum induxit. In septem itaque partes totam distribuit exercitationem. Pars I animadversiones sistit in præfationem recentissimi illius Editoris, qui libros de imitatione Christi *Job. Gerseni* vindicarat. Et quia is tria in præfat. egerat, 1 ut usum libri doceat, 2 usum suarum concordantiarum commendat, & 3 librum Gerseni vindicet, Noster singulis momentis quædam opponit. Utilitatem nempe libri nimis evehi dicit, & ab illis, qui Romanæ Ecclesiæ non sunt dediti, non omitti nomen Autoris, quod Editor ille dixerat, ostendit ex ed. Londinensi, & Actis nostris. Alia, quæ in ejus assertis castigat, transire cogimur. Concordantias vero Editoris illius, quibus indicare voluit, libellum illum in locos communes a se digestum, ut de quavis materia statim in promptu sint congruæ sententiæ, ex Elementis Christianæ perfectionis, Dillingæ 1626 editis, confectas, putat. Quoad tertium tandem Præfationis momentum, strictim ad singula Adversarii sui argumenta respondet. P. II Historiam controversiæ hujus sistit. Ubi in fronte statim Noster observat, quod libri de imitatione Christi nullum MSC. ante Sec. XV exaratum existat, quod quidem notam ætatis adscriptam gerat; quæ vero e Sec. XV habemus, jam Bernhaldi, jam Gersonis, Cancell. Paris. jam hujus Gerseni, ut plurimum vero Th. Kempensis nomen præferant. Sed cum Th. Kempensis, A. 1379 natus, A. 1471 denatus fuerit, mox anno sequente 1472 docet sub ejus nomine primam & deinceps CIII alias editiones prodidisse; ac tandem A. 1604 dubium moveri incepisse, an liber hic sit Thomæ nostri, in libro Hispanico: *Apparcios para administrar el Sacramento de la Penitencia*, cujus Autor Cajetano est Petrus Manriquez, Nostro autem vel Josephus Creswellus, Anglus, vel certe Guil. Batteus, Hibernus, quem, ut negaret, libros hosce de Imit. Christi esse Thomæ Kempisii, commovit,

p. 3.

15 lqq.  
26 lqq.

quod hi libri a S. Bonaventura diu ante Kempisii mortem fuerint citati. Rosignolius vero dein in Collegio Aronenfi invenit MSC. cui nomen Joh. Gerseni fuit inditum; cui se Rosweidius 1615 opposuit. Sed anno sequenti 1616 Contt. Cajetanus librum hunc sub Joh. Gessenii nomine edidit, addita Diss. contra Rosweidum, qui cum Cajetano 1618 & 1626 scriptis certavit. At 1638 Valgravius in nova libri editione non tantum Joh. Gessenium Abbatem Vercellensem Autorem dixit, sed & tres MSS. Codices & ed. Venetam 1501 pro Gersenio produxit. Contra Fronto 1641 pro Kempisio militabat. Et, quibus id negotii dederat Card. Richelius, eruditi unanimes censabant, Codd. MSS. a Benedictinis oblatos adulterinos esse; Sirmondus tamen adhuc alium Cod. MSS. Kempisio, ut putabat, antiquiorem invenit. Varii deinde eruditorum observati sunt conflictus, donec 1652 Parliamentum Parisiense Kempisii partibus accederet. Benedictini interim Codd. MSS. alios conquirunt, & Archiepiscopo Parisiensi offerunt: eandem quoque industriam in colligendis antiquis Codd. MSS. 1681 testati sunt Canonici, Kempisii patroni. Verum 1687 Critici Parisienses Codicem MSS. Aronensem, qui controversiæ originem dederat, quemque Mabillonius ex Italia attulerat, haud depravatum judicabant. Tandem Richardus Simon 1710 pro Kempisio intercessit. Huc adductam controversiam Autor noster ita deinceps pertractat, ut P. III ad argumenta, contra Kempisium adducta, respondeat, nimirum MSS. Rottenbuchense aliaque non esse antiquiora Kempisio: nec ex collationibus S. Bonaventuræ, nec ex verbis Thomæ Aquinatis cum libro de Imitatione Christi convenientibus, nec e silentio Festi corporis Christi Sec. XIII instituti, nec ex Autographo Kempensis Antwerpiensi, nec e judicio Archiepiscopi Parisiensi, nec e nomine Monachi, quod Autor libri de Imitat. Christi sibi tribuit, nec e stylo, aliisque in contrarium allatis argumentis, inferri posse, hunc librum non esse Kempisii.

p. 39 sqq. P. IV argumenta contra Joh. Gersenium pugnancia expendit, e. g. Germanismos librorum de Imitatione Christi, qui Germanum Autorem probant: & mentionem initiorum congregationis Windshemensis, quæ tempore Kempensis denuum cœpit.

123 sqq. P. V argumenta, quæ pro Joh. Gersen pugnare videntur, ex autoritatibus

167 sqq.

tibus & MSS. doctorumque Virorum testimoniis petita, contulit. P. VI autem argumenta, quibus Noster conjecturam facit, genuinum Autorem esse Thomam Kempensem, splendide in scenam producit: nempe testimonia XII Virorum celebrium, tempore Kempisii viventium; MSS. Codd. XXX, Thomam pro Autore agnoscentes: editiones CIII usque ad annum 1616, stylum singularem, & Autores CLXXX, qui pro Thoma Kempensi decernunt, Pars tandem VII documenta exhibet, e quibus argumenta pro Thoma Kempensi desunta sunt, videlicet duo testimonia Gasp. Zeilleri de Codd. Augustanis, testimonium Notarii de Cod. Lovaniensi, Instrumentum Parisinum 1671, Naudzei testimonium, sententiam Paris. 1652, Launoji testimonium, & denique exemplar Cod. Polingani.

p. 187 sqq.

232 sqq.

**D. ERNESTI JOACHIMI WESTPHAL DE**  
*Fatis atque usu studii Juris Feudalis in Germania*  
*Meditatio pragmatica.*

Wisnariz & Sundii, imp. Sam. Gottlieb Lochmanni, 1725, 4.  
 Plag. 9.

**C**UM ante biennium Consultiss. Autor, instituta cum illustri quodam Saxoniz nostro JCto per literarium commercium Dilquisitione, super natura feudorum provincialium in Ducatu Megapolitano, vel maxime Doctorum in Jure clientelari provinciarum Germaniz altum silentium, tum & dissensus ac perturbationes in Jure Feudali Longobardico applicando animadverteret, excutienda duxit fata studii Juris Feudalis apud Germanos, fatorumque rationes accuratius inspiciendas esse, quo ex iis pariter, atque ex historia Feudali Germaniz, plenius de Jurisprudentiz Feudalis tantis difficultatibus, discriminibus, dubitationibus involutz, ac pejus habitiz causis constare posset. Quandoquidem vero plerique Germaniz JCti eo peccant, quod vel jura Longobardica solum curent, atque de iis in usum deducendis contendant, vel ea Juri Feudali Germanico admisceant, deque diversis adeo juribus in unum cogendis laborent, eam Noster imprimis operam dedit, ut originem *feudorum Imperii, der Reichs, Lehen, & feudorum provincialium Germania, der Landsassigen*

Ggg

gen

gen Leben, ex idoneis genuinisque monumentis eruendo, veram Juris Germanici Feudalis indolem, simul & auctoritatem usumque practicum Juris communis Longobardici in foris Germanorum solertius declararet. Quocirca duplex utilissimi hujus opusculi argumentum, nempe unum, *de studii Juris Feudalis fati, utilitate, necessitate atque pragmatico usu*, alterum, *de Feudorum atque Juris Feudalis in Imperio Germanico, ejusdemque provinciis, historia*. Quodsi studii istius fata sint altius repetenda, Noster observat olim Juris Feudalis tractationem valde infrequentem in Germania fuisse, ac Seculis XIII & XIV eam vel in Jure Canonico appendicis loco perfunctorie susceptam, vel ad argumentum juris emphyteutici rejectam, & Codicis Libro quarto velut adglutinatam esse, solumque lectionibus nundinalibus & sabbathinis, ut horis subcivis ac feriatis temporibus, juris clientelaris doctrinas, velut minoris momenti res, explicari consuevisse, maxime Seculo XV. Posthac felix illa ceteroquin Jctorum humaniorum ætas parum lucis attulit ad Jus Feudale in Imperio & provinciis Germaniæ, quippe quod domesticum, a Germanis populis dictum scriptumque, non nisi inepte ad juris Longobardici rationes revocari potuit. Ac recentius ævum quoque corruptam omnino & confusam juris beneficiarii doctrinam tulit: ubi Noster tum alios juris Longobardici autores, tum imprimis *Henricum a Rosenthal* vehementer reprehendit, quod hic in spisso libro, nec nisi per modestiam *Epitomes* nomine insignito, omnia illa, quæ juris Longobardici plastes & compilerator instar imperiti figuli in unum chaos retulit coegitque, sine ulla cura patriæ & Reipubl. in qua scripsit, debita, sine ullo temporum, rerumpublicarum, finium atque judiciorum discrimine applicare studuerit fategeritque ad curias Germaniæ feudales, quæ innumeris quidem parasangis distent a foris Longobardorum. Sed quæ fatorum talium causæ? Primum quidem infrequens in Germania Juris Feudalis tractatio non certe doctoribus, sed indoli Germaniæ, jariumque atque feudorum naturæ imputari debet. Quid enim opus fuerit peculiari studio, cum vel nulla, vel rariora medio ævo existerent feuda provincialia, eodem, quo hodie, oblationis vel dationis vinculo cohærentia, cum ea prorsus esset veteris Germaniæ facies, quæ hodiernum

est apud Frisios, Holfatos, Polonos, ut nobiles milites haberentur, non Vasalli, sed subditi? Dolendum, hic deficere omnino Jctorum in origine feudorum atque Juris Feudalis in Imperio & provinciis Germaniæ, seorsim, in singulis regionibus & principatibus, investiganda summo opere necessariam industriam, omnibus primos ac generaliores feudorum natales inquirentibus, qui eos nunc Romanis, nunc Longobardis, nunc Gallis, nunc Gothis & Saxonibus, nunc populis Septentrionalibus, nunc omnibus gentibus, nunc universis Germanis, nunc demum exordio mundi atque Israelitis adscribunt. Quapropter non pigebit, quæ Noster erectiori velut ingenio affert, recitare. Propior scilicet origo referenda est ad Germanos, & speciatim ad Francos, qui postquam fixas in occupatis a se provinciis constituissent sedes, militem suum prædiis datis ad ulteriora servitia, & sub egregia beneficii specie, imposito licet servitutis jugo, excitare noverunt. A Francis hæc instituta non Longobardi solum & Gothi, sed & reliquæ gentes acceperunt. In vetustissima, quam *Tacitus* describit, Germania ecquis feuda credat fuisse, cum nec ante Seculum V fixa Germanis possessio contigerit? Verum in Germania demum ævo Franeo-Carolingico feudalis indoles, eaque a transalpina illa longe diversa, innotuit. Nam ibi nexum beneficiarium in fidelibus & curiæ administris Regum Francorum & Carolingicorum animadvertimus. Iis in beneficia concessa erant terræ fisci regii, eaque feuda, ut provincialia, quæ tum *bona fisci, fiscallina*, sive *bona de munere regio* dicebantur, habenda sunt pro *curialibus, officialibus, palatinis, sive ministerialibus*. Feuda vero principatuum Germaniæ illis temporibus fuerunt *feuda Cameraalia Imperii Francici, Casarea beneficia*, personalia atque revocabilia, idque jure belli & victoriæ, qua Carolus M. devicit singulos Germaniæ principes ac populos. At jam princeps est quaestio, *de origine feudorum in provinciis & systemate Imperii Germanici*, quod cum extincta stirpe Carolingica sub Conrado I & Henrico Aucepe coaluerit, sola ex Germaniæ provinciis Vandalia, seu Slavia cum Borealis, tum Orientalis, Megapolis & Bohemia suæ potestatis diutius esse maluerunt, ac Megapolitani quidem demum Seculo XIV nexum Imperii in Germania plenum agno-

verunt, sed nec abdicatis juribus territorialibus, Ducatu in feudum Carolo IV Imp. oblato, Cæsari quid dedere præter nexum clientelarem. Nunc, siquidem *in Imperio Germania feuda vel sunt Principatus, sive Imperii, vel provincialia, Landsassata, sive mediata*, apparet, *feuda Imperii Germanici* orta esse Seculo X, quo Principes Germaniæ, jure clientelari quodam Imperio Conradi, Henrici & Ottonum fidem dederunt, suosque Ducatus ac Provincias, salvo jure territoriali proprioque dominio, in clientelam obtulerunt. Unde ea feuda *proprietatis feuda, non administratoria & cameraria, sed recognita atque oblata*, quorum liberior indoles a beneficiorum Longobardorum natura longe recedit, quamvis Imperatores seculis sequentibus, & maxime Fridericus I, moribus Germanorum clientelaribus neglectis, formulam Imperii Carolingici & consuetudines juris feudalis Longobardici induxerint. Ad *feuda Germaniæ provincialia* quod attinet, hæc ante Sec. XII ea forma, qua hodie constant, incognita. Prædia militibus nobilibus ac ministerialibus in præmium a Principibus concessa, nec Vasalliticum nexum constituere. Habuerunt Principes in territoriis tantum subditos, cives, atque milites nobiles, qui vel beneficio eorum prædia donationis titulo acquiserunt, vel administratorio nomine iisdem præfuerunt, vel allodialium præcipue fuerunt possessores. Inde, ex subjectionis vinculi præ vasallagio vetustate, firmissimum Axioma: *Vasallum simul esse subditum*, præcipue in territoriis clausis, ubi plenarius obtinet Landsassatus. Diutius igitur iste rerum status in Germania fuit, usque dum sub Fridericis ac Interregno, in istis bellorum ac diffidationum periculis, & crescente procerum potentia nobiles e re putarunt esse, ut in bonis allodialibus vinculum clientelare Landsassaticum & Vasalliticum reciperent. Longe diversa fuit feudorum provincialium ratio, quorum *alia feudi dati, alia oblata* indolem habuerunt. Quamvis enim allodialia bona in feuda recognita subinde permultis variisque causis commutata deprehendantur, non tamen regulam exin licet constituere, nec tanta est, ac vulgo habetur, pro allodialibus prædiis in feudum oblatis præsumtio, quæ quidem stat pro feudis Imperii, non item pro feudis nobilium provincialibus, in clausis præcipue territoriis, in quibus

quibus territoriales domini subditis nobilibus indulgisse noscuntur prædia sub nexu vasalliticæ fidelitatis. Hæc hactenus de feudorum in Germania & speciatim in Imperio nostro origine, ad declarandam infrequentis Jureconsultorum veterum in Jure Feudali tractando industriæ causam. Scilicet ante Friderici I tempora feuda rariora fuisse vidimus, quo & ipso ævo *feudi* nomen in Germania demum usurpari cœpit. Sed ad excusandos Jureconsultos, qui non nisi in locis fugitivis & in transcurso docendum putarunt jus clientelare, Noster cognitionis historię Imperii atque provincialis defectum adducit. Nam ab his præfidiis ac fontibus Juris Feudalis in Germania destituti ecquid luculenti tradere potuerunt? maxime, cum & Juris Feudalis Longobardici nomen ac usus in Germaniam nondum penetrasset, quo quidem Jcti sub Friderico II privato arbitrio cœperunt abuti, quippe publica receptio demum Sec. XV in Camera Imperiali facta. Porro, quod Humanistarum ævum studio Juris Feudalis minus auspiciatum fuerit, tum ipsi istius ævi Critici genio, ad Jurium Germanicorum monumenta præ Romanis antiquitatibus atque literis elegantioribus nausæanti, ac, uti omnia negotia humana, ita & lites clientelares ex juris Romani Pandectis, speciatim ex titulis *de usufructu, emphyteusi, locato conducto* & ceteris horum argumentorum vicinis, definire cupienti, tum id juris Romani tanquam præstantissimi & universalis prærogativæ adscribendum est. Denique inconcinna Juris peregrini cum Jure Germanico confusio non solum Jurisprudentiæ Feudali, sed etiam Civili, ex pruritu Jctorum ac perversis studiis, evenit. At vero quam indigne actum de vasallis cum Imperii, tum provinciarum, alligatis ad regulas Jurisprudentiæ Longobardicæ, naturam feudorum recognitorum penitus ignorantis! Hinc ordinum provincialium apud Saxones, Silesios & Megapolitanos super illa doctrinæ & judicandi ratione graves querelæ, actorum ad collegia Academica transmissionem in causis clientelaribus propterea recusantium. Quo manifestius vero singulæ Juris Feudalis olim negligentius habiti, ac perturbate expositi rationes nostra ætate cessant, quo etiam in tanta prædiorum feudalium multitudine, quæ universam fere Germaniam beneficiariam & *Regnum clientelare* facit,

evidentior est hujus jurisprudentiæ necessitas: quo & certius de ejus utilitate ex argumentis momentosis & quæstiosis in foro constat, eo limatior ipsi cultura hodie impendenda, atque imprimis in rationes Juris Longobardici ac Germanici inquirendum est, quo genuinus Jurisprudentiæ Feudalis usus, cujus de ambiguitate ac perturbata forma vulgo querelas jactant, rectius intelligatur. Juris vero Longobardici usus in foris feudalibus Germaniæ ex historia receptionis est definiendus, atque ea ipsa ut clarior & distinctior evadat, primo investigari debet origo Juris Feudalis Germanici. Hoc agendo nobis obveniunt Franci, tanquam primi autores feudorum; Reges Francorum, ceu primi Juris Feudalis Germanici conditores, quorum capitularibus & constitutionibus de beneficiis novas leges addiderunt Imperatores Conradus II, Henricus III, Lotharius III, Fridericus I, cujus ætate privatus Autor Jus Feudale Germanicum compendiarie methodo collegit. Inde Jus Feudale Germaniæ Saxonicum, mox & in Suevia Alemannicum prodiit. Et Seculo XII præcipue ac sequentibus Principes in Germania in causis feudalibus uti ceperunt collectis regionum propriis observantiis & consuetudinibus: unde in feudalibus æque ac in civilibus promulgatæ ordinationes provinciales. Verum non nisi Melibæus nescit, plerasque e primis Juris Feudalis Germanici legibus oblitteratas atque mutatas esse recentioribus, & Jus Saxonicum commune apud Saxones usum obtinere, in quantum ei Jure Electorali, aut juribus Saxoniz specialibus non sit derogatum, hinc in singulis provinciis cognitione particularium ordinationum feudalium opus esse. Deinde excutienda est origo & historia Juris Feudalis Longobardici, cum sub Regibus Italarum, tum sub Imperatoribus Germanorum. Ex hac manifestum fiet, in Germania hoc jus vim atque autoritatem forentem esse non nisi ex receptione, eaque tum privata, sive scholastica, tum publica, sive curiali. Illa facta est a Jctis Sec. XII sub Lothario & Friderico, unde vulgaris ea ætate formula: *nach dem Recht*, cujus receptionis occasiones notissimæ, puta Italica Academia a Germanis frequentatæ, & deinceps facta in Germaniæ scholas Doctorum Romanorum translatio, indeque consecuta Doctorum Romanizantium apud Germanos autoritas.

Publice,



Publico, Principibus non contradicentibus, in Camera Imperiali A. 1495 demum facta est Juris Longobardici receptio, & a fine Sæculi XV subinde in legibus fit mentio Juris Feudalis Longobardici sub nomine *Juris communis*. Sed facta est receptio salvis moribus feudalibus Germanorum, in Camera universim, non sigillatim in singulis provinciis, in quibus usum Juris Longobardici pedetentim Principes ipsi determinarunt, vel tacita, vel, quæ tamen rarior est, expressa receptione, iterum salvis moribus domesticis, salva indole cujuscunque provincie. Ex his jam patet, *indolem receptionis* non esse exclusivam, aut correctoriam, aut quæ derogat legibus primariis ac vetustioribus, sed esse *suppletoriam* legum Germanicarum ac *subsidiariam*, quæ Juri Feudali patrio tribuit prærogativam atque jura natalitia prioritatis; unde statim concidit valor communium circa Juris Longobardici receptionem, interpretationem & probationem brocardicorum. Pariter quoque de usu ejusdem juris in foris Germaniæ rectum formare licebit iudicium, scilicet primo ei locum esse, deficientibus consuetudinibus provincialibus in argumentis, quæ jure patrio decisa non sunt, deinde in illis capitibus, quæ Reip. Germ. indoli non repugnant: summam, usum juris hujus *proportionatum* esse in causis *civium*, seu privatorum; *certum* esse ex receptione, deficientibus patris institutis; *curatum* esse ac *rationabilem*, qui sub dictis conditionibus saltem in illis versatur argumentis, quæ moribus genioque Germanorum apposite congruunt. Denique apparet, non dari Juris Feudalis Longobardici intra judicia Germanorum usum, in causis Principum atque Imperii feudis, quippe ab indole juris communis consuetudinarii longe diversissimis, deinde in feudis provinciarum recognitis, ut & in causis feudalibus privatorum, jure patrio ac provinciali decisis; imo deficientibus licet domesticis legibus, usum Juris Longobardici exulare in casibus, quibus repugnat rationi atque indoli provinciarum Germaniæ. Vitandus itaque est in his peregrini juris abusus, & in controversiis feudalibus sollicitè tenendus est ordo eas judicandi, foris Germaniæ proprius, ita, ut primum respiciatur ad pacta investituræ, deinde ad jura gentilitia, jura provincialia, consuetudines Germaniæ, rationes jurium

morum-

morumque feudalium, & demum ad jura Longobardica deveniatur. Dedit Noster de selectis auxiliis in jure clientelari doctas meditationes in *transactione de adjumentis & selectis mediis Jurisprudentia Feudalis in Imperio atque provinciis Germania, sigillatim in Ducatu Meklenburgico*. Ceterum, cum Juris Feudalis Longobardici in Germania receptionem, ut supra diximus, ad Seculum XV retulerit, eamque hypothesin tum ab aliis dissentientibus, tum in specie a Cl. *Philippi Balb. Gerdesii, Professoris Gryphiswaldensis*, dubiis in *Dissertatione, de norma judicandi leges feudales in Germania*, motis vindicaverit, minatus est nuper Cl. Gerdesius suæ, de Jure Longobardico jam Seculo XII in Germania recepto, sententiæ defensionem propediem emittendam. Nos non sine jucunditate hauc pragmatricam meditationem perulstrasse, longior ejus recensio loquitur: sed & aliam Viri Consultissimi *de distincta practica ratione in Jure privato Romano-Germanico* commentationem, superiori anno lectionibus Juridicis ac Historicis in Lyceo Ducali Rostochiensis præmissam, non possumus non publice commendare, in qua de corruptæ jurisprudentiæ privatiæ, qualis hodie est, facie, causis, ac speciatim de jurium diversorum imprudenti commixtione disserit, quorum malorum historiam ab origine ad nostra tempora deducendo, de remediis deliberationem instituit, atque doctrinam jurium distinctam in Academiis peragendam commendat, tum ejus subsidia tam præparatoria, quam propria suggerit, & quæ ad genuinam intelligendi, interpretandi & applicandi Juris Romani atque Germanici rationem perducant, sigillatim explicat, ut ista prolusio Academica egregium inter scripta de juris vel docendi, vel discendi methodo locum tueatur.

**GEORGII ANDREÆ VINHOLDI NUCLEUS**  
*Juris Naturæ, in quo hujus Juris præcipua ex dignitate hominis naturali nova & hætenus nunquam visa hypothesi per nexum demonstrativum deducuntur & explicantur.*

Lipsiæ, sumptibus Heredum Friderici Lanckisii, 1725, 8.  
 Alph. 1 pl. 5.

**N**on prætereundum nobis fuit novum hoc Juris Naturæ Compendium, cujus, ut promissi, mentionem fecimus in Actis nostris Anno superiori p. 326, ubi Cl. Autoris *Notitiam Autorum Juris Naturæ* recensuimus. Quamvis autem nostra ætate deserberit jam illa de lege fundamentali, sive principio unico, universalis, adæquato & domestico juris naturalis disciplinæ constituendo virorum subtiliora meditantium contentio, quamvis etiam haud difficulter hodie plerique admittant, parum referre, nec nisi methodi interesse, quam ex propositione fundamentali, itemque utrum ex una, an e pluribus officia hominis deriventur, cum principium disciplinæ proprium doctrinæ causa tantum adsciscatur: bonum tamen & suæ laude dignum videtur consilium, quo clarius aliquod magisque sufficiens & commodum præ ceteris, si non omnibus, certe multis hæcenus jactatis, principium naturalium præceptorum quaeritur. Hanc operam dum & Noster dedit, *naturalem hominis dignitatem* observavit primo statim intuitu & vel perfunctoria humanæ naturæ contemplatione, maximam ac præcipuam partem officiorum juris naturæ suggerere, id quod ipsum ad intensiorem meditationem erexit, qua instituta, non sine successu totius disciplinæ ex isto Principio deducendæ periculum fecit. Cum vero perpetua demonstratione uti voluerit, necessario ipsi in *prima* libri parte *de principiis Juris naturæ* agendum fuit, ubi præcipuo loco genuinam *dignitatis humanæ naturalis* indolem repræsentat. Ac eam quidem ex utriusque, qua homines sumus, partis constitutione, dotibus, facultatibus, mentis imprimis, atque ex intellectus & voluntatis viribus, inclinationibus virtutibusque, singula bona, quæ hominem eximium animans faciunt, sigillatim expendendo, latius deducit & commoustrat, quæ sit *illa persona, quam nobis ab ipsa natura impostam* Cicero dicit, *magna cum excellentia præstantiaque animantium reliquorum*. Neque tamen contentus eam hominis naturalem dignationem velut depinxisse, eandem etiam vindicare studet ab illis, qui vel omnem hominum præstantiam ad virtutem, doctrinam, ad bene gesta, nullam ad naturam referunt, vel qui naturalem hominis miseriam, infirmitatem, intellectum corruptum, inclinationes perversas, ipsamque peccati originis labem objiciunt, indeque omnem hominum prærogativam emendationi &

culturæ unice adscribendam volunt. Hæc *primo capite*; cui aptissime subjungitur *alterum, de indole actionum humanarum, i. e. moralium*: nam vel his quanta mortalium eminentia inest, nemo ignorat, qui se ipsum noverit. Sed *tertio* Noster de principio juris naturæ noviter a se proposito stabiliendo probandoque laborat, ac voluntatem Divinam quidem causam juris nat. primam, & principium commune doctrinæ moralis agnoscit, sed proprium hujus disciplinæ fundamentum in ipsa natura humana collocandum, ostendit; & cum naturæ conceptus hoc loco dubius paulumque obscurior videatur, declarandi gratia dignitatem naturæ ponendam existimat, eoque luculentius adhuc & propius juris natura noti principium evadere. Haud postremum sententiæ suæ argumentum in vita & consuetudine hominum communè obvenire autumat: nam quotidie homines, dum de injuriis, de contentu sui, de inique factis conqueruntur, nomen *hominis* citantes, *seque aque homines esse*, monentes, hoc ipso vero ad dignitatem suam naturalem provocantes, exaudiri, & dum alicui negotio fidem interponunt, Germanos imprimis ad exificationem simplicem naturæ respicere vulgari formula stipulationis: *Ein Wort, ein Mann*: deinde ipsum *nomen juris naturæ* dignitatem illam naturæ insinuare, eandemque ut proprium suæ disciplinæ principium deponere, monet, & Deum quoque, pœnam homicidii constituendo, ejus rationem ad *imaginem Dei, quam homo gerat*, i. e. ad dignitatem ipsi concreatam, manifeste referre. Ad hanc naturalem hominum dignitatem & Jctum mentem intendisse, quando *Florentinus in l. 3. ff. de J. & J.* ait: *cum inter nos cognationem quandam natura constituit, consequens est, hominem homini insidiari nefas esse*: cognationem enim illam in dignitate hominum æquali consistere. Cum itaque præstantia naturæ hominum æqualis a Deo sit, positionem ac legem summam, quæ ex ea conficiatur, omnino obligatoriam esse. Hanc talem effert: *Homo dignitate naturali præ brutis excellit: indeque plenior propositionem practicam format hanc: Talem te gere adversus Deum, te ipsum, aliosque, tum extracivitatem, tum intra eandem, tum inter gentes, ut hominis dignitas naturalis, & inde deducta pietas, honestas, justitia, æquitas, decorumque requirit.* Huic principio nullum deesse ex iis requisitis, quæ in propo-

propositione juris naturæ fundamentali exiguntur, in sequentibus adstruit, illudque adæquatum unum, verum, clarum, proprium esse, Deo, tum & homini optime convenire, non aliunde, quam ex ipsa natura humana, demonstratione egere, internam obligationem inculcare, non ab utilitate externa juris mensuram arcessere, ac demum immutabilitatem legis naturæ optime testari, multis ostendit. Jam, antequam ad specialem tractationem descendat, *statum hominis moraliter considerati*, tum naturalem, tum adventitium exponit, ejusque conditiones ex principio hæcenus stabilito defuit. Ipsa tractatio *quinque sectionibus* absolvitur, quarum *prima est de religione naturali*, & c. 1 *de existentia Dei*, c. 2 *de notitia Dei naturali*, c. 3 *de cultu Dei naturali*, tradit. *Alteræ Sectio* complectitur *officia absoluta*, cujus c. 1 *de statu hominis solitario*, c. 2 *de æqualitate hominum naturali*, c. 3 *de libertate hominis naturali*, c. 5 *de conservatione sui*, c. 6 *de defensione sui*, c. 7 *de cultura sui*, c. 8 *de rerum dominio*, c. 9 *de benevolentia hominis naturali*, c. 10 *de restitutione alieni*, c. 11 *de reparatione damni dati*. *Tertiæ Sectio* explicat *officia hypothetica tam extra, quam intra civitatem*, inde c. 1 *de jure & virtute sermonis*, c. 2 *de jur-jurando*, c. 3 *de interpretatione juris*, c. 4 *de promissis*, c. 5 *de pactis*, c. 6 *de pretio rerum*, c. 7 *de contractibus*, c. 8 *de societate conjugali*, c. 9 *de societate paterna*, c. 10 *de societate herili*, c. 11 *de familia*. Succeedunt in *Sectione quarta officia hypothetica in civitate*, hinc c. 1 *de origine & acquisitione imperii*, c. 2 *de potestate imperii*, c. 3 *de officio imperantium*, c. 4 *de subjectione & officio civium*, c. 5 *de renascente civium libertate*, c. 6 *de collegiis*. Denique proponitur *jus naturæ inter gentes*, *Sectione quinta*, ubi c. 1 *de officiis gentium absolutis*, c. 2 *de officiis gentium relativis*, c. 3 *de legatis*, c. 4 *de fœderibus*, c. 5 *de jure belli*, c. 6 *de jure victoriæ*, c. 7 *de jure pacis*, c. 8 *de jure sepulturæ*. In *Appendice juris naturæ cognata*, quæ & subinde ab hujus disciplinæ autoribus ipsi juri naturæ admisceri solent, puta, *licitum*, h. e. imperfecte & politice tale, *aquum*, *bonestum*, *decorum* distinctis capitibus explicantur, in quantum affinitatem aliquam cum jure habent. Sed quomodo in his omnibus ac singulis demonstrandis, explicandis se gessit Noster? Hoc affirmamus, ipsum non eorum juris naturæ autorum morem fe-

cutum esse, qui initio singulare aliquod & perfectum principium crepant, post in ipsa tractatione inter scribendum rursus obliti penitus videntur, ut promissam ex unica propositione omnium capitum demonstrationem nusquam possis offendere. Ceterum specialiores conclusiones in hoc compendio multo plures, quam in plerisque juris naturæ longe amplioribus libris animadvertimus. Et quis laudem denegat industriæ, in evolvendis, conferendis, conciliandis tot autoribus collocatæ, e quibus optima eligere ac suæ hypothesei accommodare, eoque sua facere, quo plenior daretur Juris naturæ doctrinam, Vir Cl. non dubitavit? Equidem nonnulla passim inserta magis ad reliquam doctrinam moralem, quam ad jus naturæ spectare multis videbuntur, sed ea, ut in se pulchra, ita commode quidem loco, sed & a præfenti disciplina curate distincta, proponuntur, ut inconcinne disciplinarum confusionis Noster minime culpari queat.

*AMOENITATES LITTERARIÆ, QUIBUS  
variarum Observationes, scripta item quædam anecdotæ  
& rariora Opuscula exhibentur.*

*TOMUS II.*

Francof. & Lipsiæ, apud Dan. Bartholomæi, 1725, 8.

Plag. 19.

Quam laudem Cl. *Schelhornius* meruerit, cum has Amœnitates & observationes litterarias evulgat, diximus, ubi primam earundem partem recensimus. Eam sibi egregie adauget, dum secundam hanc partem cum rei litterariæ amatoribus communicat: & augebit in posterum magis ac magis, quando plures partes luci dabit. Quod quidem certo sperare possumus; cum jam tertia & quarta pars, ut cognovimus, prelum exerceat, & studium ejus tot eximios fautores repererit, qui benevole thesauro suos, rariora opuscula aut anecdotæ usibus Cl. Autoris concesserunt. Ea, quam nunc versamus, pars incipit cum *Dissertatione de libris rarioribus & variis raritatis eorum causis*; in qua Cl. *Wendleri* maxime vestigia premit. Enumerat inter hujus generis libros primo loco *Libros sub ipsis Typographiæ primordiis excusos*, quales sunt præcipue non typis singularibus impressi, sed litteris in tabulis buxeis inculptis excusi. *Deinde* fere eodem loco

loco habendi sunt *Libri paulo post typographiam inventam impressi* per Justum & Schœfferum, Conradum Sweynheim & Arnoldum Pannarz, Joannem & Vindelinum de Spira, aliaque hujusmodi nomina. Recenset in his Cl. Autor aliquot editiones Autorum Classicorum, Sæculo XV impressorum; easque magni faciendas esse, recte judicat. Habemus & nos, quibus judicium ejus satis confirmare possumus. Inspeximus nuper apud Virum doctum, qui has delicias non vulgariter æstimat, Catulli, Tibulli, Propertii & Statii Silvarum editionem Venetam Anni 1475, & certissimis indiciiis deprehendimus, vere Cl. Brouckhusium eam optimis MSS. æquiparasse. Vidimus ibidem editionem Lucani Lovaniensem, per Joannem Veldener non diu post annum 1470 (nam anni indicium non additur) impressam, & tanta quidem cura atque diligentia, etsi litteris rudiusculis, ut accuratiorem ullam Sæculo XV prodiisse, vix credamus. Possidet idem ille editionem Epistolarum Senecæ perveterem, si non principem, quæ & eo nomine MSS. anteferri posset, quod integras *περικοπὰς*, oppido elegantes, habet, quæ in nullis editionibus occurrunt, a nemine etiam eorum, qui MSS. tractarunt, indicatæ sunt. Sed & Paullina nostra habet bene multos libros, qui Cl. Schelhornii & doctissimi cujusque opinionem verissimam esse demonstrant. Atque hæc hæc hactenus. Porro de libris a celebrioribus Sæculi XVI Typographis exscriptis erudita quædam & jucunda annotat. Mox de Libris *publica auctoritate suppressis* agit, eorumque aliquot enumerat, quæ aut propter rationem Status, aut propter religionis periculum usui publico subducti sunt. Sequuntur *Libri a privatis*; item *ab ipsis auctoribus vel editoribus suppressi*. Postea agit de his, *quorum pauca exempla sunt impressa*; nec non, *quos adversa jura susulerunt*; aut *quorum plurima exempla in regiones externas avehuntur*; tum de libris *minutioribus & apud externos excusis*, de libris *neglectis*, & *præstantioribus incorruptisque quibusdam editionibus*: quibus denique per fataram alias quasdam raritatis causas adjecit. Hæc a pag. 321, ad pag. 436. Excipit eruditam illam dissertationem *Ἐπιτάφιος Joanni Borboldo JC. Cl. perscriptus ab Joanne Cajelio*, atque olim Helmstadii Anno 1594 ab Jacobo Lucio excusus. Hunc III subsequitur *Irenæi Bibliophili Observatio*, qua *Præfationem*, quam V. C. Christ. Aug. Heumannus *Symposio Lactantii*, a se edito, præmisit.

in nonnullis locis illustrat, in admodum paucis emendat. IV apparent *Epistola quædam & Epigrammata inedita*, descripta ex volumine quodam MS. Rever. Christiani Ehrhardti, unde jam Parte I pag. 296 quædam communicavit. Prima & secunda Epistola est Joannis Bohemi Aubani ad Wolfgangum Rychardum; tertia Jacobi Locheri Philomusi ad eundem; quarta hujus ad Christophorum Hegendorfinum. Epigrammata de Leone Papa & Divo Luthero agunt. V est *Observatio de libro Henr. Corn. Agrippæ de Incertitudine & vanitate omnium scientiarum & artium*, qua potissimum fraudes & latrocinia, quibus editores Lugdunenses in librum istum grassati sunt, deteguntur, atque adeo opus integritati suæ restituitur. VI locum habet *Eliæ Ehingeri de fidelitate servanda in Autoribus citandis Dissertatio nunc primum & schedis ejus edita*, quam Rev. Jacobus Brukerus, Scholæ Kaufbyrensis Rector, Ehingerianarum schedarum possessor, cum Cl. Schelhornio communicavit. Jucundissima illa dissertatione tam Gratiani, Bellarmini, Carranzæ, Stapletoni, quam Gerhardi, Thummii aliorumque in citandis aliorum verbis errores commissi demonstrantur. VII & ultimo loco leguntur *Analecta de vita, factis, moribus, & scriptis Henr. Corn. Agrippæ ab Nettesheim*, quibus Agrippæ patria, *πολυμαθεία*, studium Alchemiæ, varia fortuna, cum Monachis bella, magicæ præstigiæ fabulis celebratæ, mores inconstantes nec incorruptissimi, scripta promissa & inedita, elogium denique ex probatis auctoribus proferuntur. Omnia hæc erudite, pro more suo, tractat Cl. Autor, & doctis adnotationibus illustrat, quæ & ipsæ rei litterariæ non vano adjumento esse possunt. Additur Index rerum duobus hisce Tomis comprehensarum, quoniam illi modicum jam Volumen explere possunt. Atque eodem quidem instituto in posterum quoque Cl. Autorem usurum esse cognovimus.

ספר רוממות אל, h. e. *LIBER EXALTATIONUM DEI*,  
sive R. *MOSIS ALSCHECH* Comment. in Psalmos.

Jesuitii Anhaltin. typis Israelis fil. Abraham, A. 481, C. 1721, fol.  
Alph. 2 pl. 18.

ספר רב פנינים, h. e. *LIBER MULTITUDINIS*  
*margaritarum*, sive R. *MOSIS ALSCHECH*  
Commentarius in Proverbia. Ibidem



Ibidem, apud eund. A. 482, C. 1722, fol. Alph. 1 pl. 15.

ספר חלקת מוהקק, h. e. *PORTIO LEGISLATORIS,*  
*sive Ej. Commentarius in Jobum.*

Ibidem, A. 482, C. 1722, fol. pl. 21.

**T**Am rari huc usque fuerunt hi Commentarii, ut exigua ipsorum volumina, ne singulis quidem aureis comparari potuerint. Hinc Typographus de suis popularibus, certo tamen etiam modo de Christianis, bene meretur, quod novas ipsorum editiones procurare voluit.

Commentarius in Psalmos semel tantum impressus erat Venetiis A. 365, C. 1605, nam editio Amstel. A. 455, C. 1695 in quarto excusa non nisi compendium est hujus Commentarii, id quod tum inspectio & collatio utriusque codicis docet, tum quoque testimonia Rabbinorum & præfatio ipsius Autoris, sive potius abbreviatoris, cui nomen R. Elieser fil. Chanina, ex Tarnigorod in Polonia minore. Hæc vero nova editio hoc præ priorè habet præcipuum, quod in ipso Commentario numeri versuum addantur, ut quilibet statim videre queat, ad quemnam versum singula verba referantur. Sub finem vero R. Levi Hirsch fil. R. Meir, qui simul Correctoris munus gessit, brevem indicem præcipuarum sententiarum adjecit.

Commentarius in Proverbia editus erat Venet. A. 361, C. 1601 & sub finem indicem quoque rerum adjectum habet, prout in editione Veneta habetur. Circa Commentarium in Jobum nihil habemus quod moneamus, præterquam quod brevis indiculus sententiarum & hic adjectus est. In testimoniis sive potius Exorcismis Rabbinorum Commentario in Psalmos præmissis spes quoque facta est, fore, ut Commentarius in Cantic. Cantecorum imprimatur, quem tamen nondum vidimus.

#### NOVA LITTERARIA.

**C**Um R. P. Bernardus de Montfaucon nuper absolverit *Antiquitatis explicatæ Supplementa*, serio nunc novum opus, quod diu quidem animo agitavit, prelo parare molitur sub titulo: *Les Monumens de la Monarchie Françoise*, quod, prout ille liber veteris Græciæ & Romæ, ita decem fere Seculorum barbarorum monumenta repræsentabit, ut non inepte operis illius continuatio dici possit. Constituit vero Classes V, quibus ea distribuet, quæ

quæ & figuris elegantissimis illustrabit & brevi Commentario explicabit. *Classis I*, quam de Regibus Galliarum inscribet, non solum Regum sed & Ducum & Comitum, qui sub stirpe tertia floruerunt, monumenta comprehendet, ubi de inauguratione Regum, corona regia, nimbo, tunica, cestu, pallio, sceptrò, throno, statuis, sigillis, nummis veterum Regum Reginarumve. *Classis II* ecclesiastica Galliarum monumenta exhibebit, templa nempe & eorum formam, habitus Archiepiscoporum, Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, pallium, mitram, statuas & imagines Sanctorum, imò & Christi cruci affixi, & similia. *Classis III* ea complectetur, quæ ad habitum virorum feminarumque cujuscunque ordinis inde ab initio Regni Francici usque ad A. 1660 spectant; quibus accedent, quæ ad ædificia publica private, & utensilia in iis obvia, pertinent, quæque publicos ludos, venationem, artes denique liberales & mechanicas concernunt. *Classis IV* rem omnem militarem figuris explicabit, arma nempe offensiva ac defensiva, habitus equestres, signa militaria, machinas, duellorum denique rationem omnem, qua in re etsi non negat Cl. Editor, R. P. Danielelem, cujus opus *de militia Gallica* hoc ipso Mense recensuimus, suppetias sibi laturum, longe tamen plura se præstiturum pollicetur. Denique *Classis V* ea destinavit, quæ in deductionibus sepulcralibus, Mausoleis, Sepulcris notatu digna occurrunt, ubi simul, temporis ratione habita, characteres epitaphiorum & inscriptionum sepulcralium accurate repræsentabit. Hæc ita publicanda mature duxit Cl. *Montfauconius*, ut curiosos ad communicanda consilia & si quas forte collegerint, delineationes provocet. Imprimis discere ex harum rerum studiosis cupit, utrum textui Gallico versionem Latinam minoribus literis, ut in *Antiquitate explicata* factum, subjici consultum putent, nec ne. Ceterum nondum omnia ita ad prelum parata habere videtur, ut vel de mole operis, vel de tempore, quo in lucem proditurum sit, certi quippiam statuere valeat.

*Prostat cum hoc Mense Supplementorum Tomi IX Sectio 1, qua inter alia non minoris momenti Cl. Theophili Sigefridi Bayeri Epistola curiosa de lingua Tangutica aliisque linguis ei affinis exhibetur, figuris accuratissimis illustrata.*



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ  
Calendis Octobris Anno MDCCXXV.*

RERUM ITALICARUM SCRIPTORES AB  
anno Æræ Christianæ D ad MD. LUDOVICUS  
ANTONIUS MURATORIUS, *Sereniss. Ducis  
Mutinæ Bibliothecæ Præfectus, collegit, ordinavit  
& Præfationibus auxit.*

## Tomus V.

Mediolani, ex Typogr. Societ. Palat. in Regia Curia, 1724, f.  
Alph. 7 pl. 12 tabb. zn. 3.

**S**Trenue institutum hoc prosequitur Celeb. Muratorius, qui non modo anno superiori quintum hunc Tomum Eminentiſſimo *Benedicto Herba Odescalco*, S. R. E. Cardinali, Archiep. Mediol. a Cl. Philippo Argelato nomine Sociorum Palatinorum Mediol. inscriptum, sed & hoc ipso anno Tomi I Partem II, de qua mox dicemus, felici partu in lucem edidit. Exstant vero hic I. Chronologi antiqui quatuor, *Herempertus* Langobardus, *Lupus Protospata*, *Anonymus Casinensis* & *Falco Beneventanus*, cum Appendicibus historicis, ex editione *Antonii Caraccioli*, qui *Nomenclatorem* & *Propylea*, ut vicem Commentarii subirent, operi addidit: quibus junguntur hic *Castigationes* & *notæ Camilli Peregrini* una cum aliis nuperis additamentis ac supplementis ex MS. Codice Casinensi. Etsi vero jam Tomo II *Herempertum* seu *Erchempertum*, una cum *Lupo*, *Anonymo Casinensi* & *Falcone* e *Peregrini* editione vulgasset Cl. Editor, prout diximus in Actis anni superioris p. 50, operæ tamen pretium duxit, ut & editionis *Caracciolana* Neapoli 1626, 4 vulgatæ rationem haberet, quod ea a posteriori illa *Peregrini* multum differret, & haberet anim-

adversiones quasdam in illa non obvias. Nec dubitavit hic iterum repetere ex Casinenſi veteri codice *Anonymi* illius *Casinenſis*, quem *Albericum* quidam vocant, Chronici partem priorem, quod illa ab editione Caraccioli ſubinde diſcreparet. Accedunt etiam *Camilli Peregrini Diſſertationes VIII de Ducatu Beneventano*, ejuſdemque *Series Abbatum Caſinenſium*, & libelli duo Italico idiomate ab eodem conſcripti, quorum alter *dell' origine dell' antica famiglia detta di Colimonta*, alter *due Diſcorſi di Camillo Pellegrino, ſi tratta nel primo d'un antico ſignificato del nome Porta, nel ſecondo dell' antico ſito di Capua*, inſcribitur. His itaque abſolvuntur omnia, quæ tum *Caraccioli*, tum *Peregrini* editio Chronographorum horum continet. Sequitur *II. Guilielmi Apuli* historicum *Poema de rebus Normannorum* in Sicilia, Apulia & Calabria ſuo tempore, hoc eſt, uſque ad mortem Roberti Guiſcardi Ducis geſtis, quod poſt *Joannis Tiremai* editionem Rothomagenſem, *Leibnitium* recudiſſe Tomo I Scriptor. Brunſi. indeque nuper quoque Cl. *Caruſium* Bibliothecæ ſuæ historicæ Siciliae intuliſſe, innuimus in Actis anni ſuper. p. 10. *III. Geſta Tancredi Principis in expeditione Hieroſolymitana*, auctore *Radulpho Cadomienſi*, ejus familiari, qua occaſione Cl. *Muratorius* de familia Tancredi accurate agit, & Rocchum Pirrum, paucis verbis inſigniter ſæpiuſque errantem, refutat. *IV. Donizonis*, Presbyteri & Monachi Canuſini Ord. S. Bened. *Vita Mathildis Comitiffæ*, pariter a *Leibnitio* l. c. & ante illum a *Seb. Tengnagelio*, ſive a *Jac. Gretſero*, Ingolſt. 1612 inter Monumenta vetera contra Schiſmat. edita, ſed denuo cum Codice Romano & imprimis Padolironenſi a *Bacchinio*, qui 1721 magna literarum jaſtura deceſſit, collata, & cum *Leibnitii* & *Muratorii* notulis, ut & *Franciſci Marie Florentinii vita Mathildis*, a *Leibnitio* pariter ſubjuncta, qua nihil aliud egit Autor, quam ut illepidum & barbarum illud Donizonis Carmen proſa oratione exponeret, hic recuſa. *V. Anonymi Novocomenſis Cumanus*, ſive Poema de bello & excidio urbis Comenſis ab A. 1118 ad 1127, nunquam haſtenus editum, quod etſi ſtylo pariter plusquam barbaro, pro ſæculi illius XII, quo ſcripſit Autor, genio exaratum ſit, dignum tamen ob veritatis laudem exiſtimavit D. *Joſepbus Maria Stampa*, e Somaſchenſi Congregatione

gatione, quod cum MSS. Mediolan. & Comensibus probe collatum Indice Chronologico & notis elegantissimis illustraret. Hoc carmen, incultum licet, ob inopiam scriptorum ejus temporis apud eruditos in honore esse debere, censet Cl. *Muratorius*, commendatque, tum quod intelligi exinde possit, quale fuerit Seculo XII in Langobardicis civitatibus politicum regimen, quæ tunc artes, qui mores in militando, quæque non modo Novocomensis urbis acta, verum & quæ agri illius chorographia; tum quod genius poeticus ejus seculi cognoscatur, Leoninis versibus, qui tum primum in uivisse cœperunt, addictus. VI. *Landulphi Junioris, sive de Sancto Paulo*, (qui distinguitur a Landulpho *Seniore*, cujus Historiam Mediol. Nostri Tomo IV hujus operis inferuere, eique præfertur, quod non æque ac ille Schismaticis accedit) *Historia Mediolanensis*, ab A. 1095 ad A. 1137, e MSS. Codd. Mediol. optimæ notæ descripta & notis pereruditis illustrata a *Job. Antonio Saxio*, Ambrosianæ Biblioth. Præfecto: liber utique luce dignus, e quo laciniæ primus produxerat *Puricellius* in Monumentis Ambros. Basil. & alibi, quibus Papebrochius deinde, Ughellus, Pagius usi sunt. Neque vero res Mediolanensium descripsit tantum, verum & alia attigit, quæ a Conrado Henrici IV filio, Henrico V, Conrado Duce Franconiæ & Lothario Imp. passim in Italia gesta sunt. VII. *Magistri Moysi*, Bergomensis, *Carmen de Laudibus Bergomi*, quod ibidem 1596 edidit *Marius Mucius*, & Theatro Carminum *Achillis Mucii* Patris vel ideo adjunxit, quod *Moysem* illum crederet e familia *Mucia* ortum, vel certe aliis cuperet persuaderi. Præmissa est in eadem editione *Epistola* Autoris ad *Justinianum II Imp. Constantinopolis*, patetque e postremis libelli versibus, scriptum esse poema A. 707; quod si ita est, vix antiquius, aut illustrius de familia *Mucia* Bergomeni testimonium produci possit. Enimvero Cl. *Muratorius*, adulationem omnem perosus, pace Bergomatium, paullo accuratius in rei veritatem inquirat, plane quippe persuasus, nec vixisse Poëtam Justiniani II tempore, nec e familia *Mucia* duxisse profapiam, sed editorem ejus, quo suam familiam altius extolleret, illusisse litterariæ Reipublicæ. Primum ergo observat, nondum illo ævo Imperatores ac Reges, & ne summos quidem Pontifices,

titulo *Secundi, Tertii* &c. fuisse ab antecessoribus suis distinctos; deinde illo Seculo Imperatores *Romanorum* dictos, non *Constantinopolcos* aut *Græcorum*, quo titulo uti demum cœpere post A. 800 Latini, ut Orientis & Occidentis Imperatores alterum ab altero distinguerent; nec *Domini* compellationem in illo tempore consuetam; præterea, cum scriptum carmen in fine dicatur, *p. st. septingentos annos, septemque peractos Virginis a partu*, notat, nondum A. 707 vulgo in Italia, nedum Constantinopoli, Æram Christianam seu Dionysianam usurpatam esse; denique repetit, Leoninos versus seculo demum XI in usu esse cœpisse. Imprimis vero ex eo fraudis arguitur Mucius, quod in Codice anno 1500 longe antiquiore, quem Noster cum editione illa diligenter contulit, nulla fiat mentio Moyfis e familia Mucia oriundi, (quemadmodum & alias constat, cognomina familiæ ante A. C. 1000 inventa non fuisse) & desideretur insuper tum Dedicatio illa, tum ultimi versus, annum 707 denotantes, ut alia fraudis argumenta, quæ ex ipso carmine petuntur, omittamus. Cum tamen negandum non sit, antiquitatem sapere hoc opusculum, Noster illud ad annum circiter 1120 referendum putat, ea inter alia ratione adductus, quod Autor Cap. VI Ambrosium Mutium, suo tempore florentem, impense laudat (quanquam nihil simul de cognatione sua commemorans) quem Episcopum Bergomatum A. 1112 constitutum, A. 1129 obiisse, Scriptores fide digni testantur. *VIII. Gaufredi Malaterra*, Monachi Bened. *Historia Sicula*, qua res traduntur Seculo XI in Apulia & Sicilia gestæ, tum ab aliis, tum a Carusio nuper ad fidem Codicis MS. auctius edita, ut diximus in Actis 1724 p. 10, quam nunc denuo cum prioribus editionibus confert Cl. Muratorius, simulque duplicem Vossii errorem emendat, quippe qui de Hist. Lat. L. II C. 47 & L. III C. 6 duos Gaufredos, Hispanos, memorat, quorum alter a Surita, alter a Portonario editus sit in Hispania, cum tamen idem Scriptor fuerit, idemque opus, quod Surita CæsarAugustæ Dominici Portonarii typis A. 1578 primum edidit, & Gaufredus Normannis accensendus sit, quos *nostror* ubique vocat. Observat hic etiam ad dedicationem, Georgio *beata memoria* Episcopo Catanensi inscriptam, titulum *beata, bona, pia*, aut *sancta memoria* viventibus etiam fuisse

fuisse tributam. Accedunt ex eadem *Carusii* Collectione IX. de rebus gestis Rogerii Sicilia Regis Libri IV, autore *Alexandro*, non *Celestini*, ut vulgo erratum, sed *Telefina* in Campania Felice Cœnobii Abbate, qui sororis Rogerii rogatu res a morte Guilielmi Apuli, quæ A. 1127 contigit, usque ad A. 1135, quo Amfuso filio Capuanum Principatum tradidit Rogerius, neglecta quidem Chronologia, sed dextre & luculenter descripsit, ipsique Rogero viventi obtulit, quem prolixo *Alloquio* compellat, ut rursus adeo vapulet Vossius, qui demum post mortem Rogerii scriptos hos Libros tradit.

RERUM ITALICARUM SCRIPTORES AB  
Anno Æræ Christianæ D. ad MD. LUDOVICUS AN-  
TONIUS MURATORIUS, *Sereniss. Ducis  
Mutinæ Bibliothecæ Præfectus, collegit, ordi-  
navit & Præfationibus auxit.*

• Tomi I Pars II.

Mediolani, ex typogr. Societatis Palat. in Regia Curia, 1725, f.  
Alph. 6 pl. 16 Tabb. æn. 7.

Optimo consilio Mediolanenses Palatini Socii monumenta vetusta & scriptores serius forte sibi oblatos, ne vel extrachorum profusus edantur, vel propositum huic operi temporum ordinem interturbent, hac ratione in posterum evulgare constituerunt, ut Tomi ejus, quem ordo temporum postulat, secundam, aut, ubi opus fuerit, tertiam quoque partem ex illis sint apparatus, quemadmodum nuper ejus rei initium hac Tomi primi parte altera fecerunt. In ea vero post *Philippi Argelati*, de laudato Sociorum consilio & de quibusdam scriptoribus hoc volumine comprehensis, præfationem comparent sequentia. I *Leges Langobardicæ* secundum ordinem, quo singulæ prodierunt, digestæ, & ad Codices MStos Mutinenses & Ambrosianæ Bibliothecæ diligenter exactæ ac emendatæ. Accedunt nunc primigeniæ ad easdem *Præfationes*, tum aliquot *Leges & Formula* veteres non antea editæ, una cum variis lectionibus & notis *Ludovici Antonii Muratorii*. Dicemus de istis inferius ea, quam merentur,

cum cura atque attentione. *II. Fragmentum Longobardica Historia*, Paulo Diacono attributum, jam pridem editum a *Marquardo Frebero* in *Corpore Francica Historia* p. 178, velut Appendix ad opusculum ejusdem Pauli *de Episcopis Metensibus*. Jam in præcedenti Tomi I Parte prima Cl. Muratorius in præfatione ad *Langobardicam Pauli Diaconi Historiam* de fragmento hoc eidem Historiæ attexendo monuerat, sed, propter dubitationem, num Pauli Warnefridi, an alterius recentioris esset, ibi omissum, hic demum proferendum duxit. *III. Opusculum de fundatione celeberrimi Monasterii Nonantulani in agro Mutinensi sub novissimis Regibus Langobardis*, Autore *Monacho Nonantulano*, proximæ, ut videtur, ætatis, una cum notis Cl. Viri *Jo. Mabillonii*. Ex Actis Sanctorum S. Benedicti Seculo IV hoc loco exhibitum est, quoniam ad Historiam Langobardicam quoque spectat fundatio celeberrimi opulentique istius monasterii, circa annum 752 facta ab Anselmo, viro spectatæ sanctitatis, &, ut traditur, antea Duce Forejulienfi. *IV. Opusculum de situ civitatis Mediolani*, una cum vitis priorum Archiepiscoporum Mediolanensium, Autore Anonymo, qui Seculo IX, aut saltem X floruisse videtur, nunc primum ex MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ protractum. Hujus opusculi titulus parum argumento respondet, cum potissima pars vitas priorum Episcoporum, sive Archiepiscoporum Mediolanensium describat. Papebrochius Autorem ad Sec. VI retulit: sed Cl. Muratorius certis argumentis eum alterutri ex indicatis modo seculis restituit, ceteroquin non dissimulans, multa ex ingenio eum supplevisse, ac fictionibus subinde, ut flosculis, librum suum exornasse. *V. Ordo antiquus Episcoporum Suffraganeorum Sanctæ Mediolanensi Ecclesiæ, & Catalogus Archiepiscoporum Mediolanensium a S. Barnaba ad annum usque 1251*, nunc primum ex MSto Codice Capituli Metropolitanæ Mediolanensis impressus. Catalogum antiquum Archiepiscoporum Mediolanensium ex Ambrosianæ Bibliothecæ Codice ediderunt quidem Mabillonius & Papebrochius, sed ab Anatalone primo Episcopo incipientem, excluso S. Barnaba, quem ille manu recentissima adjectum ait, hic profus ex Episcoporum Mediolanensium numero exterminat. Cl. Muratorius hunc Catalogum, quem



quem ipse edit, isto Ambrosiano longe antiquiorem esse, multis indiciis commonstrat, & quod S. Barnabæ Apostoli adventum multis verbis referat, eundem majorem fidem mereri, affirmat.

VI. *Excerpta Historica ex vetustissimo Kalendario membranaceo MSto Ambrosianæ Bibliothecæ nunc primum luci reddita.* Per pauca sunt, nec singula pretii æqualis, attamen ad veterem Mediolanensium historiam Seculi XI & amborum sequentium Seculorum facientia. VII. *Historiæ Saraceno-Sicula varia monumenta*, Collectore Jo. Baptista Carusio, qui ea in sua *Collezione Rerum Sicularum 1720* Panormi edidit, ut A. 1724 p. 9 diximus. Sunt hæc monumenta diversorum tum Arabum, tum Christianorum Autorum, atque adventum Saracenorum in Siciliam resque inde a tempore Saracenicæ dominationis in Insula gestas exponunt. Quæ cum apud Græcos pariter ac Latinos scriptores frustra requirantur, Muratorius ea ad Italicarum rerum penam adjicienda duxit. Et quidem extat *primo Chronicon Saraceno-Siculum Cantabrigiense*, latinitate donatum & beneficio Cl. Thomæ Hobart, Angli, primum ex Bibliothecæ Cantabrigiensis autographo evulgatum. Autorem habet, non Eutichium, Beatricis filium, Patriarcham Alexandrinum, ut Caveus putavit, quem Carusius in præfatione confutat, sed alium Siculum hominem. Historiam autem 120 annorum ab A. C. 827 complectitur. 2. *Historia Saracenorum in Sicilia, excerpta ex Chronologia universali Ismaelis Alemujadad, Abulphedà, Regis Amani*, ex Arabico Codice MSto Bibliothecæ D. Laurentii Escorialis. 3. *Continuatio Historiæ Saracenorum in Sicilia, excerpta ab Historia, cui titulus Armodferi, Autore Akadi Sciobabadin, filio Abiddami Amaniensi*, ex eadem Bibliotheca. Utrumque excerptum hoc Historicum in Panormo Sacra Italico idiomate exhibuit Augustinus Inveges, unde in Latinum verbum Carusius iterum dedit. Primum omnium vero ex Bibliotheca Escoriali protraxerat & latinitate donari curaverat Antonius de Amico Messanensis, Canonicus Panormitanus, qui tamen morte præventus edere, ut promiserat, nequivit. Recensentur autem utrobique quæ ab anno 842 ad A. 1039 Amiri gesserunt. 4. *Theodosii Monachi Epistola de Syracusanæ urbis expugnatione*, cum animadversionibus P. Octavii Cujctani, Soc. Jesu.

Hanc

Hanc ad Leonem Archidiaconum Syracusanum Theodosius in expugnatione Syracusarum, A. 878, vel, ut aliis placet, 880 a Saracenis facta, captivus redditus & Panormum abductus in carcere perscripsit. Ex Græco translata primum in Tomo II *Sicilia Sacra* ediderat Rocchus Pirrus. 5 *Martyrium S. Procopii, Episcopi Tauromentani*, Scriptore Joanne Diacono Neapolitano, cum animadversionibus ejusdem P. Octavii Cajetani, S. J. Recusum est ex Octavii Cajetani Tomo II *Scriptorum Siculorum*, ut nonnulla sub Saracenis gesta commemorans, & præsertim Tauromeni expugnationem, quæ, ut Cajetanus docet, A. 903 contigit. Autor mox post annum martyrii S. Procopii 903 floruit, a Joanne Diacono, Cassinensi, Monacho, postea Cardinali, diversus. 6 *Epistola F. Conradi Dominicanæ ad B. Episcopum Cathanensem, sive brevis Chronica ab A. 1027 ad A. 1283*, primum impressa a Jo. Bapt. de Grossis in *Cathana Sacra*. 7 *Excerpta ex Chronologia Arabica Hazi Aliphè Mustaphà, ad rem Saracenicæ-Siculæ pertinentia*, a Jo. Reinaldo Caroli Italice edita Venetiis 1697. Brevia sunt, & in annorum notatione cum aliis Historicis Saracenicæ-Siculis minime convenientia: ab A. 703 ad A. 1159 pertingunt. Nunc reliqua a Sociis Mediolanensibus nostris hoc volumine primum collecta enumerabimus. Et sequitur VIII. *Chronicon Episcoporum S. Neapolitanæ Ecclesiæ ab eorum exordio usque ad annum 872*, Autore Joanne Diacono, Ecclesiæ S. Januarii Neapolitanæ, qui eo tempore floruit, nunc ex MSto Codice Bibliothecæ Vaticanæ primum luce donatum. Accessere breves notæ Cl. Muratorii nostri, qui & præfatus est potissimum de Autore, ejusque tum aliis quibusdam scriptis, tum de præsentis opusculo, quod non diffitetur multis locis rerum Neapolitanarum vacuum, Romanarum vero plenum præter rationem esse, multas quoque *Vitis Anastasii Bibliothecarii, Bedæ opusculo Historico, & Langobardicæ Historiæ Pauli Diaconi* detractas lacinias habere, sed tamen & antiquitate sua, & ob monumenta Neapolitana in extremis Episcopis occurrentia, præstans utique & magni faciendum esse. In calce libelli subjungitur *Fragmentum vitæ Athanasii II, Episcopi Neapolitani*, sinistræ famæ apud posteros ob enormia vitia, quibus se contaminavit, obnoxii; cujus fragmenti Autor in

Cod.

Cod. Vaticano dicitur *Petrus Neapolitana sedis Subdiaconus*, ipsi Athanasio, ut videtur, æqualis. IX *Chronicon Vulturense*, sive *Chronicon antiquum Monasterii S. Vincentii de Vulturno, Ordinis S. Benedicti, nullius Diœcesis, in provincia Capuana*, Autore *Joanne* ejusdem Cœnobii Monacho, ab anno circiter 703 ad ann. 1071, nunc primum prodit ex MSto Cod. Bibliothecæ Eminentiss. *Cardinalis Francisci Barberini*, cum notulis & castigationibus *Muratorii*. Haud parvi æstimandum hoc Chronicon, *Baronii, Du-Chesnii, Ughellii, Du-Pinii* aliorumque judicio, quippe quod præter ea, quæ de Romanis Pontificibus, de Casinensibus Abbatibus suisque continuata serie tradidit, illustrandæ Beneventanorum Ducum & Transtyberinorum Langobardorum Principum historix commodissima præbet documenta. Quinque hujusmodi Cœnobiolorum historias, puta *Chronicon Casinense*, in Tomo IV hujus operis insertum, *Novaliciense, Farsense, Casauriense* & hoc ipsum *Vulturense* protulit Seculo XI nobilis Italicorum monachorum cœnobia sua illustrandi contentio. Fuit illud præclarissimum maximisque opibus tot Imperatorum, Pontificum, Principum munificentia in dies auctum cœnobium, (unde in vetusta charta Seculi IX *fortioris monasterii* nomine insignitur,) sub titulo S. Vincentii non longe a Vulturni fluminis fonte in provincia Samnii, atque in Diœcesi Aferniensi anno circiter 703 a tribus nobilibus, *Tato, Taso & Paldo*, fundatum, servatumque per multa secula florem veterem, postquam commendatum secularibus Clericis esset, prorsus amisit. Chronici Vulturensis quædam fragmenta *Du-Chesnius* Tomo III *Scriptorum Francicorum*, & excerpta alia *Ughellius* Tomo VI *Italiae Sacre* publicarunt. At Cl. *Muratorius* integrum ex indulgentia Eminentiss. Cardin. Barberini publicæ luci exponendum ratus est. Historiam scriptio- nis suæ ipse Autor *Joannes Monachus*, posthac Abbas, in Prologo Chronici enarrat. Deinde *brevem Chronologiam* ab ipso initio mundi, pro more seculi sui, deductam, simulque *Romanorum Pontificum & Imperatorum Catalogum* præmisit, monens, ea ex *Chronicis Eusebii & Isidori Hispalensis* hausta esse, nisi quod ipse reliqua ad suam ætatem continuaverit. Totum vero opus dona- tionum, privilegiorum & contractuum chartis constat, nec iis

quidem omnibus genuinis, quibus & anni subinde falso adnotati. Quicquid de suo Autor vel in ipsa narratione, vel in præfationibus addit, præter tædiosas fictiones puerilibus argutiis & contortis allegoriis implexum est, hisque non cultiora ornamenta sunt addita, versus non nisi inertibus monachis legendi, figuræque monasterii miraculosas origines & donationum chartarumque autores rudi artificio adumbrantes, quas una cum Monogrammatibus Imperatorum & Pontificum quorundam Cl. Muratorius quinque tabulis æneis exhibuit, in notis vero & castigationibus additis errores vel ab ipso Autore, vel a librariis admissos, diligenter notavit, imprimisque de spuris & supposititiis monuit, tum quoque chartis singulis & summulas præfixit, & annos curatius evolutos. X *Spicilegium Ravennatis Historia, sive Monumenta Historica ad Ecclesiam & urbem Ravennatem spectantia*, nunc primum edita ex MSto Codice Bibliothecæ Estensis, cum altero MSto Ravennate collata, adjectis aliquot animadvertionibus *Muratorii*. Idem Codex, qui *librum Pontificalem Ecclesie Rom.* Tomo II exhibitum complexus est, habuit quoque *Vitas priorum Episcoporum Ravennatum*, tum *opuscula polemica de loco, ubi S. Apollinaris ossa quiescunt*, tum & *de adificatione Templi S. Joannis Evangelista, & Classensis*, denique monumenta quædam *ad secularem historiam Ravennatem* facientia. Hæc ergo, licet anno quingentesimo, hujus collectionis termino, sint priora, cum tamen & nonnulla post Seculum V acta recenseant, Cl. Muratorius hic addere non dubitavit, qui in præfatione ad hoc Spicilegium potissimum fabulam Ravennatum *de duodecim Episcopis prioribus Ravennatibus a Spiritu S. sub visibili columbæ specie ad electionem designatis*, improbat & caput erroris a pictorum licentia, dum super verticibus istorum Episcoporum columbæ speciem repræsentaverint, arcessit. Hæc de singulis hujus voluminis scriptoribus & monumentis, præterquam de luculentissima Legum Langobardicarum editione, quæ ut principe loco merito fuit repræsentata, ita præcipuum huic ipsi splendidissimæ collectionis parti pretium conciliat: nosque eam post cetera perillustrandam destinavimus non alia causa, quam ut paulo plenius de ejus præstantia dicere liceret. Cl. *Muratorius*, ad quem potissima harum legum emendatarum ac multis locis restitutarum

notis-

notis que perpetuis illustratarum gloria spectat, in præfatione ad easdem præclara multa atque doctissima de origine & progressu Juris Langobardorum, speciatim de electione a Regibus Francorum devictis, ut & advenis in Italia populis relicta, *qua lege, utrum Salica, an Romana, an vero Langobardica, an porro Bajuvarica, Alemannica, Ripuariave uti vellent*, deque diversitate judicum pro isto legum usu diverso, ex vetustis monumentis observat. Gravissimis deinde argumentis adversus *Sigonium* aliosque, de autoritate legum Langobardicarum confirmat, eam vel nunquam, vel fero admodum moribus tantum esse abrogatam, earum quoque æquitatem defendens, quæ fuerit certaminis singularis istis legibus permitti ratio sincera, explicat. Convertitur hinc ad varias legum Langobardicarum editiones, nominatim *Heroldianam*, quam apud Italos rariorem, *Lindenbrogianam*, quam emendatiorem ex Codice Hamburgensi & pleniorum prædicat, *Venetam* A. 1537 & 1621 apud Juntas excusam, in qua & appositas universis legibus glossas perpetuas *D. Caroli Cotti, Siculi*, quadringentis annis antiquiores, & Scholia *Nic. Boherit Gallici Jcti*, & glossemata ex vet. MSto addita, commentariosque *Andree de Barulo*, tanquam pretiosas accessiones, laudat, se vero ipsum *Goldastinam* editionem ad concinnandam hanc novam adhibuisse testatur, quam apparare studuit talem, ut ceteras omnes longo intervallo post se relinquat, usus egregiis Codicibus MStis duobus. Unus ipsi obvenit ex *Bibliotheca Estensi*, non quidem vetustus, sed ex vetustissimo codice descriptus circa annum 1490 a *Peregrino Prisciano, Ferrariense*, viro multæ eruditionis, cujus & libri aliquot *de Ferrariensium ac Atestinorum Principum rebus* manu exarati supersunt. Ex hoc ipso Codice Cl. Muratorius instauravit antiquissimum & primum harum legum ordinem. Nam ceteræ editiones, præter *Heroldianam*, non exhibent conjunctim leges a singulis Regibus, aut Imperatoribus confectas, sed in titulos secundum ordinem argumentorum distributas, quam divisionem *Goldastus* tribuit *Petro Diacono Casnensi* sub Lothario II, & secundum quam Autor Constitutionum feudalium Langobardicas leges citare solet. Verum in *Estensi* Codice, quæcunque leges a singulis Regibus aut Augustis provenerunt, omnes conjunctæ leguntur, id quod ipsum anti-

quissimum & ante illam legum distributionem satis vetustam scriptum perhibere potest. Ex eodem codice, quod vel maxime æstimandum, omnes hic restituti sunt *prologi* a Regibus Imperatoribusve præfixi Edictorum suorum publicationi, qui prorsus exciderant e legibus, postquam earum seriem immutari contigisset, nec redierant postmodum in lucem, nisi quod *Sigonius* in *libros de Regno Italia* particulas eorum nonnullas intulit, unus vero *Cl. Horatius Blancus* in *notis ad Pauli Diaconi Historiam Langobardicam*, priore parte Tomi I hujus operis p. 413 integrum exordium Legum *Rotbaris*, ex ipsius fortasse Sigonii Schedis in *Ambrosiana* adservatis, evulgavit. *Heroldus*, quamvis prologum istum Rotharis noverit, ut conjectari licet, ex *Paulo Diacono* verba nonnulla ejusdem afferente, nec id tamen, quod noverat, adscribere voluit. Haud minoris faciendum est in laudato codice, quod ad varias leges referat appositas, in hac editione inde exhibitas, *formulas*, quibus veteres causarum patroni, Langobardorum jus professi, usi sunt tum agendo, tum excipiendo, in foro, quæ permultum præstant ad noscendam litigandi rationem, imo ad ipsarum legum veterisque Historiæ illustrationem. Alterum Codicem Muratorius noster accepit ex tabulario *Mutinenfis Cathedralis Canoniceorum*, ante annos septingentos scriptum. Is primo loco habet *Leges Salicas* in capitulis LXX cum effigibus IV virorum, qui eas composuerunt, præmissa eadem *præfatione*, quam *Lindenbrogius* & *Celeb. Eccardus* ediderunt, eamque sequitur *Carmen Heroicum de totius speculatione hujus præclari voluminis*, ita incipiens:

*Hunc Heros librum legum conscribere fecit,*

*Eurardus prudens, prudentibus omnia vexit &c.*

Item *carmen Eleycum* cui supra:

*Hos tibi versiculos, prudens Eurarde, benigne,*

*Descripse paucis infimus ecce Lupus. &c.*

Eurardum istum Muratorius conjectatur illustrem temporibus Ludovici II Imp. Principem, ac fortassis eundem fuisse ipsum Eurardum, sive Eberhardum, aut Berardum, Forojuliensem Ducem ac Marchionem, Berengarii, postea Regis ac Imp. patrem, quem circa eadem tempora in Italia floruisse constat. Hujus  
Princi-

Principis jussu collegisse *Lupum* variarum gentium leges, quem postea una cum iisdem verbis descripsit anno circiter millesimo librarius aliquis pro usu Canonorum Mutinensium. Leges Salicas, alio ordine, quam in editis, dispositas, excipiunt in hoc MSto *leges Ripuariæ* capitibus CXXVII, tum *leges Langobardorum*, deinde *lex Alemannorum*, capitulis XCV, *leges Bajoariorum*, titulis CCXXIV, denique *capitularia quedam Caroli M. Pipini, Ludovici Pii, Lotbarii & Ludovici II.* Legibus Langobardorum titulus præfixus: *Incipiunt capitula legis Langobardorum, sive concordia de singulis causis, quam Rotbari, Grimald, Liutprand, Ratchis, Aistulf constituerunt, omnes insimul adunata & concordata, ut legem inquirentibus facilius invenire queant, quod cupiunt.* Capita legum sunt tantum LX, quippe non admixtæ sunt Francorum Cæll. leges: unde patet, vel ante annum 1000 Langobardicas leges sub diversis argumentorum titulis digestas & coordinatas fuisse, alio tamen ordine, quam in vulgatis editionibus occurrunt. Hos duos codices cum editis ipse Cl. Muratorius contulit, indeque produxit, quæ luci reddita nondum erant, lectiones varias subiecit & sincerum legum textum subinde, exterminatis glossematibus, feliciter restituit. Insuper vero Palatini Socii, ac præsertim *Philip. Argelatus*, ipsi novam messem lectionum variantium & legum aliquot ac fragmentorum suppeditarunt ex duobus Codicibus MStis *Ambrosianæ Bibliothecæ* vetustis, licet ab indoctis amanuensibus scripti noscantur, quorum unus anno circiter 1013 exaratus *Leges Langobardorum*, alter circa ann. 1028 scriptus *Francorum Regum Leges*, in Italia promulgatas, complectitur. Ex singulis tribus Codicibus, nempe Mutinensi, & Ambrosianis, specimina characterum in ære repræsentantur ad p. 13 post præfationem. Ibidem sistitur *index & ordo titulorum omnium, quos legibus Langobardicis præposuit Heroldus*, & singulis titulis adscriptus cernitur numerus, sub quo ea lex in præfenti editione comparet. Similiter vero, ubi leges ipsæ a Muratorio exhibentur, in calce uniuscujusque legis liber & titulus indicatur editioni Goldastinæ respondens, ita, ut tres inter se diversas editiones in hac una levi negotio liceat cognoscere. Ordo legum restitutus hic est. Primo extant *Rotbaris Leges*, quæ CCCXC

capitulis absolvuntur: succedunt *Grimoaldi Leges*, quarum IX tantum capitula: *Liutprandi Legum, libri I*, capp. VII, *libri II* capp. IX, *libri III* capp. IV, *libri IV* capp. XI, *libri V* capp. XXIV, *libri VI* capp. CII; *Rachis Regis Leges* capp. IX; *Aistulphi Regis* capp. XIV. Jam sequuntur *Caroli M. Leges*, capitulis CLIII comprehensæ, & *additamenta ad capitularia Caroli M.* ut & *capitulare* anni 806, sive *charta divisionis Regni Francorum inter Karolum, Pippinum & Ludovicum filios Karoli M. Imp.* Hæc excipiunt *Pippini Italia Regis Leges XLIX*, *Ludovici Pii Augusti Leges LXI*, *Lotharii I Leges CVI*, & *additamenta ad easdem* ex Codice MS. Cathedralis Mutinensis, aliaque ex *Baluzio*, ibi Ludovico Pio falso tributa. Porro sequuntur *Ludovici II Aug. leges VIII*, cum *additamentis* ex dicto Cod. MSto, & ex Codice Bibliothecæ Ambrosianæ. Interferuntur ex utroque Ambrosiano *questiones ac monita quedam veterum Jurisperitorum in Leges Langobardicas*: deinde comparent *Guidonis Aug. Leges XCI*, *Ottonis II Aug. Leges XIII*, *Ottonis III Aug. Lex unica*, *Henrici II Aug. Leges III*, ac denique *Lotharii II Aug. Lex unica*. Jam vel potissima planeque singularia, quæ doctissimus Muratorius vel restituendo, vel supplendo veterem ac genuinam lectionem, modo librarium incuria, modo glossematum in contextum intrusione, modo Grammaticorum intempestiva castigatione corruptam toties ac immutatam, quæque illustrando leges ex Historia veteri linguæque genio, & antiquis Francorum ac Langobardorum moribus, institutis ritibusque præstiterit, ex iis, inquam, potissima & prorsus insignia recensere nimis longum & ultra leges instituti nostri foret, pauca vero, ac velut speciminis loco, decerpere parum dignum videtur existimatione, quam de Cl. Muratorio, Italicorum monumentorum vindice atque illustratore immortaliter jam merito, publice præferre nostrum esse judicamus.

ROBERTI WELSTED DE ADULTA  
Ætate Liber ad RICHARDUM WEST,  
Armigerum.

Londini, impensis Gulielmi & Johannis Innys, 1725, 8.  
Plag. 13.

Quam-



**Q**uamvis naturæ, a teneris initium ducenti, inde ad maturitatem provec̄tæ, demumque in senium inclinanti convenientius videatur, eundem in explicanda diversarum ætatum indole ordinem imitari, illum tamen immutare Cl. Auctori visum fuit, utpote qui edito primùm de Ætate vergente libro, a nobis supra M. Jan. p. 23 commemorato, hunc de adulta ætate subiecit, proxime forsitan tertium de ineunte subjuncturus. Eadem ac in priori sermonis elegantia aures animumque demulcet; imo magis etiam altera hæc pars vario rerum apparatu, quem ipsa materia largius suppeditavit, lectori se commendat. Instituti eadem, quæ in priori, ratio; primo consistentis ætatis indolem maxime impetuofam exponit, eandemque amoris potissimum rapidissimis agitari atque depasci stimulis advertens, qua illum ratione ad tuendam sanitatem, malaque inde oritura avertenda, prudenter deceat moderari, docet; eademque occasione de conjugio hac ætate iniri solito, & iis, quæ circa illud a Medicis monenda veniunt, c. 2 fusius agit. Postquam vero eam adolescentes nacti sunt corporis staturam, ut proceritate ulterius non efferantur, notabilis succorum in corpore turgescencia contiugere solet, multis, si nimia evadat, œconomiam animale[m] turbis obnoxiam redditura; unde ad ea, quæ exuberant, eliminanda certa sibi natura eligit emunctoria, ab Auctore c. 4 descripta, ita ut modo per meatus cutaneos, modo per glandes salivales atque intestinales superflua excludantur, quas inter vias hæmorrhoides quoque recenset, quorum fluxum naturalem magis, quam morbificum esse, cum nonnullis nostræ ætatis Medicis censet. Quod si minus feliciter hæc secretio succedat, morbi ex recrementis in corpore auctis oriuntur: quorum Catalogum c. 6 ex Hippocratis (cujus strenuum se affectam præbet) L. 3 Aph. 29 & 30 contexens, duas cum eodem classes illorum constituit. Alios eorum, scilicet sanguinis spuitiones, tabes, febres acutas, comitiales, ad primam hujus ætatis periodum refert; reliquos, uti anhelationes, pleuritides, peripneumonias, lethargos, phrenitides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna, bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenterias, intestinorum lævitates, ac hæmorrhoides ad constantem magis ætatem spectare censet.

Horum

Horum ante omnia inter se analogiam exponit, & quidem ratione originis illos ab intentiori sanguinis motu a variis obstaculis hinc & inde occurrentibus concito deducit; quo tenacior igitur sit materies, in quam sanguis impingit, eo graviores fore, qui inde pendent, affectus, monet. Sedem illorum communem c. 9 partes respirationi inservientes, iisdemque conjunctas aut eas minimum, quæ emunctoriorum vices sustinent, constituit. Quod uti de plurimis manifestum est, ita de iis, de quibus dubium primo intuitu videri poterat, ut lethargo, phrenitide, bilis sursum deorsumque dejectione & hæmorrhoidibus, cum Auctorum testimoniis tum experientia, qua his morbis superatis, manifestum partium respirationi dicatarum levamen observamus, evincere allaborat. Analogia morborum ætatem adultam infantium indicata, signa quoque diagnostica, quibus a se invicem illos discernere deceat, exponit; sicque Pathologia earum absoluta, primo c. 11 generalia quædam monita, in eorum medela profutura, proponit, & imprimis cito eis auxilium adhibendum, nihilque in eorum cura procrastinandum esse, medicis inculcat, ne natura eorum vehementiæ sustinendæ impar iisdem succumbat; neque etiam si mitiorem præ se ferant speciem, fidem iis facile habendam, monet, ne verum subito habitum induentes ex improvise opprimant. Protinus igitur remediis præstantissimis succurrere, & ad noxia quævis eliminanda festinare suadet, ea ratione atque ordine, quem natura sui conservatrix morborumque domitrix monstrat; quamvis, si nimis vi morbi sit oppressa, vix ejus indiciis fidendum atque obsequendum censeat Auctor, quæ irrita tunc sæpius edat signa, & inania sine mente proferat. Quibus præmissis ad quorumvis specialem therapiam brevissimis explicandam accedit, & a c. 12 ad 16 prioris generis, ab illo ad 27 constantis potissimum ætatis morborum curam indicat. Ceterum laudanda est Cl. Auctoris in evolvendis veterum & imprimis Hippocratis scriptis industria, quorum non solum autoritate omnia sua placita suffulcit, verum etiam nonnulla passim eorum loca eruditius illustrat observationibus. Ita c. 4, dum de hæmorrhoidibus agit, tantum abesse monet, ut Hippocrates libri de Hæmorrhoidibus, qui sub ejus nomine inter opera ejus extat,

extat, autor sit, ut ne quidem ejus discipulo tribuendus videatur, illudque ex sententiis ibidem propositis, ab ejus doctrina prorsus alienis, & alibi ab eo refutatis, evincit. Siquidem Hipp. L. 6 Aph. 12 unam minimum in hæmorrhoidum sanatione apertam servare jubet, cum e contrario in hoc semel atque iterum omnes exurendas nec ullam sine unctione relinquendam suadeatur. C. 8 locum Pauli ex l. II c. 29 adducit, in quo inter alia febris ardentis signa lingua (secundum Guinterii versionem) aspera recensetur, qua occasione, num Guinterii emendatio, dum *τραχέα* pro *παχέα* legit, attendenda sit, disquirit, & omnino receptam lectionem retinendam & *παχέα* scribendum esse, censet, quoniam lingua in febribus ardentibus non modo asperetur, sed & quasi glutinosis humoribus inferciatur, unde nonnunquam usus ejusdem difficilis redditur, quo sensu hanc vocem etiam ab Hippocrate usurpari annotat. C. 24 Hippocratem contra Cælium, methodicæ sectæ non ignobilem Medicum, defendit, qui in bilis sursum ac deorsum effusionibus veratrum, in lentium succo propinatum, ab Hippocrate adhibitum esse, ægre fert. Qui Nostro maxime naturæ ductum in hoc secutus videtur, quæ ipsa succorum pravorum congeriem sursum ac deorsum vacuandam esse indigebat, imprimis, quia dum contenta viscerum, circa ventriculum sitorum, quasi per fluorem excernuntur, veratrum non tam diu intus maneat, ut diffundere possit facultates, a quibus homines alias periclitantur: hinc tutius tunc temporis evadat. C. 28 de iis, qui in extremis hujus ætatis limitibus versantur, & quæ in posterum iis profutura sint, aliqua addit consilia, quæ fusius in præsentem commemorare superfluum ducimus, cum copiosius illa in primo de ætate vergente libro pertractata sint.

**EXERCITATIONES MEDICÆ, QUÆ TAM**

*Morborum quam Symptomatum in plerisque morbis  
rationem illustrant, Autore JOHANNES*

**TABOR, M. B.**

Londini, impensis Guilielmi & Johannis Innys, 1724, 8.

Pl. 22 cum fig. æn. Tab. 5.

**M**irum certe est, quod in ejusdem morbi ratione reddenda sententia adeo dissimiles proferantur a Medicis, causaeque remotae cum cura eruantur, cum promptius sit, causas propiores & perfectiores ex sanguinis statu & retentorum excretorumque conditionibus, observatu haud difficilibus, invenire; quorum accurata consideratio rationes magis certas & constantes de morbis exhiberet, quam fictae quaevis analogiae seu similitudines ex Peripatheticorum elementis, ex Galenicorum humoribus, aut ex Chymicorum principiis depromptae. De his itaque rebus ut ratio constaret, praesentes Exercitationes, tribus tractatibus circumscriptas, in lucem publicam edidit Autor Clarissimus. Quoniam autem, quod in corpore humano solidissimum est, ex humore prius fluitante cogitur, & a liquidis in vasis contentis affectiones plerasque morbosas accipimus, Introductionem operi praemittendam esse intellexit, in qua ostenderet, quod partium solidiorum fabrica non a potestatibus quibusvis materiae insitis seu inhaerentibus, sed ab agente animato construatur; quod liquida omnia motum habeant intestinum; quod liquidorum affectiones a partium eorum minutarum constitutione oriantur; & quod motus intestinalis liquidorum in corpore animali non ab agente animato, sed a causa quadam universalis creatur. In Exercitationum Tractatu I simplices sanguinis conditiones expendit, idque non furni tortura, sed vitro optico, lance, lenique igne, atque ostendit, tam morborum rationes quam ad eos tollendos Indicationes ex istiusmodi observationibus justissime desumi posse; probat etiam, aerem respirationis beneficio semper & uberrime sanguini admisceri. Hinc non minus quantitatem sanguinis in corpore contenti, quam ejus velocitatem in vasis sanguiferis determinat; indeque occasionem capit, cordis structuram accuratius delineandi, ejusque vires investigandi, atque ventriculorum capacitates mensurandi. In II conjecturas quamplurimas incertas de motu muscolari & de instrumentis eidem ancillantibus improbat, suamque hac de functione explicaturus sententiam, aeris conditiones & munia tam in flamma, quam in vita animalium sustentanda, fibrarumque carnearum texturam exponit, tandemque concludit: cum comprimendi & dilatandi copia  
nulli

nulli materiz ordini tam singulari modo sit indita, quam aeri, hæcque facultas intendi & remitti possit a causis in aerem agentibus, atque sanguis animalium præ ceteris quibuscunque liquoribus plurimum aeris complectatur; credendum esse, aerem in sanguine hospitantem circulationis vi in carneas musculorum fibras, earumque concavos cylindros adigi, ibidemque a spiritibus animalibus ad nutum animæ incitantis quadam ratione ordinatis & impulsis, ejus elaterium intendi, ac ad nutum animæ revocantis quovis temporis puncto expansionem inde ortam remitti quoque posse, sicque fibras contractas & relaxatas haberi. In III considerat causas effectrices motus voluntarii, involuntarii & convulsivi, omnesque has eidem efficienti in acceptum referri, docet; motus etiam convulsivi causas materiales & excitativas investigat, clareque demonstrat, quod convulsiones & plerique morbi, qui nervosi passim appellantur, a sanguinis humorumque, non a spirituum animalium pravitate oriuntur, & ab hac doctrina indicationes certissimæ delumi debeant ad affectiones nervosas curandas. Verum clarius cognoscet L. B. quam foveat Autor clarissimus de œconomia animali opinionem, ex Corollariis calci hujus operis appositis. Scilicet 1) omnium motuum animalium eadem est causa effectrix in eodem vivente. 2) Corpori animali inest agens providum, quod totius utilitati diligenter prospicit. Ab hoc, divinitus instructo, non tantum admirabilis corporis fabrica extruitur & perficitur, sed etiam ab actibus ipsius imperatis motus omnes organici proficiuntur. 3) Omnes motus organici tam assueti quam inassueti ad finem aliquem utilem & necessarium destinantur. 4) Sanguis facile lentescit & concrefcit, unde ægre vasa capillaria permeat, imo & acrimoniam contrahit, generi nervoso infensam; hinc nervi a sanguine vitiatu irritari possunt. 5) A crebra membranarum concussione, musculorumque contractione sanguis lentescit aut concrefcens subigitur & comminuitur, motusque ejus pene deperditus restauratur, acceleraturque. 6) Causa finalis motuum convulsivorum in eo consistit, vel ut partes irritatæ & stimulatæ a materia acri & rodente liberentur, vel ut sanguis a concretionibus vindicetur; idque aut universali corporis concussione, aut forti muscu-

musculorum contractione ad sanguinis motum accelerandum, acresque humores subsistentes e sedibus suis depellendum. 7) A materia crassiori vitata e sanguine excreta motus convulsivi definunt. 8) Ut plerique alii morbi, ita potissimum motus convulsivi a crasi sanguinis vitata immediate oriuntur. 9) Medicina Rationalis in eo consistit, ut a causæ morbosæ justa æstimatione Curativæ desumantur Indicationes; perperam enim instituerentur Curæ a causis omnino obscuris, cum magis evidentes suppetent. Quo certius igitur hæc Corollaria sapiunt doctrinam Stahlianam, eo magis mirari satis non possumus, quod Germani hujus famigeratissimi per totum hoc opus nullibi fecerit mentionem Anglus.

*MONARCHIÆ ASIATICO-SARACENICÆ  
Status, qualis VIII & IX post Christum natum seculo fuit,  
nummis argenteis, prisca Arabum scriptura Kufica, a  
Monarchis Arabicis, Al-Mansor, Haran Raschid, Al-  
Mamon aliisque, in metropolibus Chaldeæ, Persiæ, Trans-  
oxanæque cufis, & nuper in littore maris Baltici prope  
Gedanum effossis, illustratus a M. GEORGIO  
JACOBO KEHR, Sleusinga-Franco  
Orientali.*

Lipsiæ, prostat in Bibliopolio Jacobi Schusteri, 1724, 4 max.

Plag. 4½. fig. æn. 2.

**R**USTICI in Nehringa Gedanenfi piscatores A. MDCCXXII d. 2 Junii centum circiter a mari passibus invenerunt nummos quatuor argenteos vix arena tectos, & remota paulo altius arena, tredecim alios, quos omnes, *septemdecim* numero, ad illustr. Præconsulem Gottfr. a Dießeldorf delatos, hic liberaliter donavit Cl. Frid. Gottl. Engelken, Secretario Reipubl. Gedan. qui eos, addito etiam *decimo octavo*, quem Cl. Breynio debebat, cum Cl. *Kebrio* communicavit. Inde huic præfens subnata est scribendi materia. Opellam divisit in tractationem generalem & specialem. Generalis agit de lingua & literis inscriptionum in nummis his conspicuarum. Lingua est Arabica; litteræ vero sunt Kuficæ,  
ita

ita dictæ ab urbe Chaldæa Kufa, non quod ibi inventæ sint, sed quod (ut Nostro quidem videtur) Kufæ hoc scribendi genus & sollicitius & diutius in usu fuerit. Et ex Estrangelo quidem, Syrorum antiquorum Chaldæorumque caractere, Kuficas litterarum figuras ortas esse, inde potissimum colligit, quod primus earum inventor, Mor-amrus, Babylonius dicitur, & figuræ admodum conveniunt. In tractatione autem speciali singulos XVIII nummos ex Historia Orientali paululum illustrat. Primus in ordine nummus cufus est in urbe pacis, h. e. Bagdat, anno Heg. 188 Chr. 805, probabiliter ab Aarone Raschid. Antica exhibet in peripheria, uti in omnibus nummis, verba hæc: *In nomine Dei cusa est hæc drachma*, addito, ut alibi, loco & anno, quo cufus. In disco autem hæc leguntur: *Non est Deus, nisi ille unicus, nec ei est socius*. In postica hæc sunt: *Mohammed est legatus Dei*. In peripheria vero posticæ: *Mohammed est legatus Dei, qui misit eum cum directione & religione vera, ut superiorem & conspicuam redderet eam supra omnem religionem, etiamsi abhorreant associantes*. Quæ verba omnium posticas ambiunt. Nummus II convenit cum primo, nisi quod excusus est ann. Heg. 190 Chr. 807. Nummus III & IV, anno Heg. 193 Chr. 810 cusi, non discrepant a primo. V excusus est Balchæ, olim Bactris, ann. Heg. 188 Chr. 805, ab Almamone Abdalla, Califa, & eo a præcedentibus differt, quod posticæ facies hæc inscripta monstrat: *Mohammed est legatus Dei, & plenitudo creaturarum ejus: Princeps Almamon Abdalla, filius Principis fidelium, est celsus tutor columnarum Moslemanorum*. *Jabbja*. Hæc occasione Noster p. 16 invehitur in Historicos Lingux Arabicæ ignorantia sæpe deceptos. VI signatus est anno Heg. 189 vel 187, Chr. 806 vel 804, & in disco posticæ verbis: *Mohammed est legatus Dei*, hæc sunt addita: *& affec/a ejus*. VII anno Heg. 192 Chr. 809; VIII & IX, eodem anno a Califa Alamino cusi, a primo non discedunt. X Wafethi, anno Heg. 127 Chr. 746 cufus, in posticæ facie hæc habet: *Deus est unicus. Deus non generatus est, atque est perpetuus. Non generat, nec ei similis est ullus*. Numus XI anno Heg. 194 Chr. 811 Bagdadi, XII vero Kufæ anno Heg. 105 Chr. 724 signatus est, & huic quidem in postica additur, quod *Mohammed sit donum perfectum*.

XIII anno Heg. 180 Chr. 797 Sauræ cufus, in disco posticæ hæc sinit: *Mohammed est legatus Dei. Propitius sit ei Deus & felicem eum reddat. Chalifa Raschid Dsbafar.* XIV Hispahanæ anno Heg. 196 Chr. 813 factus est, & Noster hæsitat, an verba posticæ faciei adjecta, *Deo est directio*, an aliter, vertere debeat. XV est Samarcandanus, anni Heg. 185 Chr. 802, in cujus posticæ medio hæc leguntur Arabice: *Mohammed est Apostolus Dei, & successor ejus est Princeps Alaminus. Mohammed filius Principis fidelium. Gjasari.* XVI Mohammediæ anno Heg. 195 Chr. 811 fufus, cujus in posticæ disco hæc leguntur: *Mohammed legatus Dei, & affecla ejus est Chalifa, Mohammed Princeps fidelium, devotus Dei cultor.* XVIII Samarcandæ A. Heg. 194 Chr. 811 cufus, in postica habet: *Mohammed legatus Dei, & amicitia ei junctus est Presbyter Almomunus. Abdallah filius Principis credentium.* Ultimum conflare jussit anno Heg. 161 Chr. 779 Chalifa Mahhadis, quod ultima verba posticæ, quæ in ceteris cum inscriptione nummi XIII conspirat, docent. Observat vero Noster, esse Bassoræ, quo loco cufus hic nummus, Academiam quandam, circa annum Hegiræ 465 fundatam, in qua multi Mohammedani literis incumbant; quamvis fateatur, plures hodie Damasci, & quamplurimos, nempe 12000, Cauri studere. Præterea ipsius Chalifæ Mahhadis munificentiam in litteratos commendat, quippe qui Poetæ cuidam, *Mertwan* dicto, pro carminis, quod coram eo recitabat, singulis distichis (erant autem septuaginta) mille stateres dari jussit. Denique notat, ejusdem Chalifæ ætate A. 770 inclaruisse Theophilum Edessenum, Maronitam, Astronomum, qui præter Historiam, in qua ab orbe condito ad initium Epochæ Alexandrinæ annos colligit 5197, versionem edidit Iliados Homeri in sermonem Syriacum, in qua ambiguas voces, præsertim ad distinguendas patronymicas, quæ iisdem elementis apud Syros scribuntur, vocalibus Græcis notavit, nimirum *æ* ponendo pro A, *η* pro I, *υ* pro V &c. quod punctandi genus omnes deinde Syri, Nestorianis seu Chaldæis exceptis, amplexi sunt; ex quo Græcæ vocalium Syriacarum figuræ sunt enatæ. Sed ex his jam satis Lectori constare posse de Autoris nostri ratione, arbitramur.



*MONARCHÆ MOGOLO-INDICI, VEL MOGOLIS Magni AURENK SZEB Numisma Indo-Perficum argenteum quinque libræ rarissimum, in solennem renovationem & confirmationem clientelarum urbis & sedis Imperatoriæ DEHLI, nunc dictæ DSCHIHANABAD, signatum, auspiciis & clementissimo jussu Seren. Principis ac Domini, D. FRIDERICI II, Ducis Saxo-Gothani, e pretiosissimo ipsius Gazophylacio Latine recensitum, explicatum, examinatum, & contra dubia quorundam, imprimis contra Moslemanum celeberrimum, Illustræ atque doctissimum, SCHEICH MOHAMMED EFFENDI, Reipubl. Africo-Tripolitane Cancellarium, & ad Aulam Cæsaream Viennensem nuper Legatum, perspicue, solide ac modeste vindicatum, & variis Notis ex Orientalium Historia, Genealogia, Geographia, Chronologia & re litteraria tum antiqua, tum recentiore illustratum a M. GEORGIO JACOBO KEHR, Silusia-Franco Orientali. In appendice Indo-Maurorum characteres Arithmetici, Alphabetum Bengalicum, & Syllabarii Mongalo-Kalmuckici pars exhibetur.*

Lipsiæ, impressit Heinrich Christoph Takke, 1725, 4 max.

Plag. 7½ fig. æn. 2.

**T**itulus prolixissimus conspectum operis totius exhibet. Methodus in præsentis tractatu ea adhibetur, ut in historiam nummi inquisiturus Cl. *Kebrus*, pauca de figura, pondere aliisque momentis afferat, scripturam in nummo compositam agnoscat e characteribus Persarum Taalik, h. e. pendulo, & Usbeko-Indo-Perfico Tograi, seu implexo; stylum quidem Persicum fateatur, admixtis vocabulis Arabicis, Tartaricis & Turcicis; asseratque ab incolis Regiæ urbis Dehli Magno Mogoli in obedientiæ tesseram nummum hunc fuisse exhibitum. Ipsam laboriosissimo interpretationis suæ methodum & tabulam quadripartitam deinde subjicit, ut figuram litterarum in nummo deprehensam

columna

columna 1, 2 vocem litteris Arabicis ordinariis, 3 lectionem, & 4 interpretationem Latinam sistat, & p. 17 seqq. voces singulas exponat. Inter alia p. 26 fqq. inquit, an nomen Regis Aurenk, an Uszbek legi debeat, quoniam *اورنگ* Aurenk, & *اوزبك* Uszbek, uno puncto tantum addito vel demto & altero transposito, differunt. Sed contra Cancellarium Tripolitanum, cum quo nuper in aula Viennenfi vivente commercium epistolicum instituerat Noster, propugnat, quod nummus non Uszbekicis Imperatoribus conveniat, sed tantum Magno Mogolo, cum Historia, Geographia & ipse stylus obtent, quo minus Uszbekicis tribui possit. Notas illas sequitur Latina paraphrasis inscriptionis hujus nummi quinquelibralis, quam utut paulo prolixiorem, e p. 41 huc transcribere non gravabimur. Prioris ergo faciei verba ita Noster interpretatur: *Nummus hic Magni illius Indorum Imperatoris longe lateque terra & mari dominantis, est, nimirum Regis AURENG-ZEB, terrarum orbem occupantis, qui tum ob animi fortitudinem, tum ob stupendas, quas gessit, res, tum & perpetuas ob victorias, quas ab hostibus reportavit, jure meritoque celeberrimis veterum illorum athletarum heroumque Persicorum Seriali & Sami nominibus insignitur, qui non tantum a Victore gloriosissimo est generatus, verum ipse etiam potentissimos quosque Principes potentia superat, simulque puram & orthodoxam religionem Moslemicam, Sonna seu traditionibus Mohhammedis & coavorum ipsi Doctorum Arabicorum dogmatibus fundatam, strenue sequitur, fortiter propagat, adeoque instar auri purissimi, ornantis gemmas, religioso zelo suo splendidiorem reddit eam & illustrat. Quapropter dignissimus est, qui nominetur Alem-Khir Padischah Ghalzi, id est, orbem terrarum occupans, Magnus Imperator, Victor, MOHAMMED AURENK-ZEB, Behadir, seu sirenuus ac bellicosus, Triumphator, & Moslemicam religionem fortiter celeriterque propagando vivacitorem efficiens. Signatus est nummus hic anno ab begira seu Mohhammedis fuga millesimo octogesimo quarto, qui est annus post C. N. 1674. Posterioris faciei hæc est sententia: *Auspiciis Magni Imperatoris Mogolo- Indici, utilia quævis & salubria largientis, videlicet AURENG-SZEBI, qui religionis Moslemanica asylum est.**

*est, cui divinitus quasi adjunctæ est fortuna prosperitasque maxima, quippe qui plaustra bonorum atque divitiarum possidet, & qui, licet inter omnes pompa & majestate emineat, simul tamen adeo clemens ac benignus Princeps est, ut ne quidem in septem climatum distantia tractuque prestansior quispiam reperiatur, qui cum clementia & benignitate superet; hujus, inquam, auspiciis nummus hic secundum argentearum aurearumque monetarum typos, per Dei gratiam ac benignitatem, signatus est anno decimo quinto a felici hujus Monarchæ coronatione, qua is Imperii thronum conscendit. Et quidem hanc monetam Augustissimo Imperatori suo, sedis ipsius Imperatoris urbisque primariæ Dschihan-abad, alias Dehly dictæ, cives in fidei, pietatis & obedientiæ suæ humillimæ tesseram, in solenni, quæ ideo quotannis celebratur, novi anni panegyri, muneris loco obtulerunt. Claudunt opus notæ & characteres in titulo memoratæ, quibus postremo subjicitur Tabula Genealogica a Japeto usque ad Regem Aureng-Zeb; quibus singulis immorari non licet.*

**IO. FRANCISCI BUDDEI, TH. D. & P. P. O.**  
*Meditationes Sacræ, antea sigillatim, nunc vero conjunctim editæ. Recensuit & præfationem de mortuorum resurrectione, a calumniis adversariorum per veteris Ecclesiæ Doctores vindicata, nec non Indices adjecit M. IO.*  
**DAVID LEONHARDUS, Altenburgensis.**

Jenæ & Lipsiæ, apud Jo. Frid. Ritterum, 1725, 4.

Alph. 1 pl. 5½.

**C**eleberrimi Buddei scripta, varia eruditione referta, jam diu eruditissimam salivam moverunt. Quare Cl. Editor & hanc Programmatum publico nomine diebus festis propositorum collectionem doctis gratam fore, haud immerito judicavit. Et quoniam hæc meditationes, præter primam & ultimam, omnes vel Christi vel nostrum spectant resurrectionem, Cl. Editori placuit, de resurrectione mortuorum e priscis Ecclesiæ Patribus præfari. Meditationum vero Buddeanarum prima, MDCCXIII proposita, de Pseudo-paracletis disserit, ac voce παράκλητος exposita,

M m m

Simo-

Simonem Magum, Montanum, Manetem, Mohammedemque huc refert. Quæ secundum obtinuit locum, Meditatio, de sanguine fœderis sub Vet. pariter & Nov. Test. conscripta, varia huc spectantia Scripturæ dicta accurate expendit. Tertia Meditatione S. R. Autor ex Actor. XIII, 34 τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πρῶτα excutit, & Paulum non e Pf. II, 7, sed ex Jel. LV, 3, resurrectionem Christi probare, ostendit. Quæ sequitur, quarta, de sepulchri Christi possessore, loco, forma, denique & usibus in Theologia erudite conscripta est. De Pontio Pilato, Evangelicæ veritatis teste, quinta tractat, testibusque veritatis Pilatum jungit, quia non tantum historię veritas, sed & innocentia Christi per eum stabiliri potest. Christum redemptorem unicum sexta sistit, & contra Romanos partim, partim & Gichtelianos, officium mediatorum soli Christo proprium esse, evincit. Septima originem doctrinæ de resurrectione mortuorum e V. T. pandectis antiquissimam esse ostendit. Non satis autem fuerat Cel. Autori, Pilatum veritatis Evangelicæ testem exhibuisse; sed in octava Judam pariter Ischariotem veritatis Evangelicæ testem producit, cum & ipse, ut proditoris, de innocentia Christi testimonium ferentis, testimonio magnum insit pondus, & Judæi hujus rei documentum exstare voluerint, ne quis fidem Evangelistarum historicam sollicitet. Nona, de Christo prædestinato, ad Act. II, 23, an, & quomodo prædestinatus dici possit, inquirat. Christum autem vere cruci affixum esse, adversus Docetas, Saturninum, Basilidem, horumque, ut & quosdam Valentini discipulos & Mohammedem adstruit decima. Undecima victoriam fidei graphice delineat. Duodecima vero expendit, quo sensu Christus in S. Script. audiat primogenitus ex mortuis, nempe quia & Princeps eorum est, qui ad vitam æternam resuscitantur, & simul resurrectionis autor & causa. Tandem decima tertia, in qua paulisper commorari lubet, dignitatem exponit S. R. Autor, quam per incarnationem filii Dei denuo acquisivit genus humanum. Eam autem minime eo usque extendi vult ille, ut colligere inde liceat, mundum hunc, in quo tantum ubique malorum, seu peccatorum est, ut bona, quæ sparsim hinc inde existunt, vix in censum veniant, (quæ ipsius verba sunt p. 192)

melio-

meliozem eo esse, qui omnis vitii, omnisque labis expertus est. Monet simul, Viros quosdam doctos, qui nostratate id ipsam asserere non dubitarunt, ad causam suam tuendam hoc quoque trahere, quod tristissimum hominum lapsum incarnatio Christi secuta sit, quæ decus ingens atque ornamentum huic, in quo peccata sunt, attulerit mundo, quo cavendum contra fuisset mundo, labe nulla atque vitiiis contaminato. Ipse vero, rejectis Scholasticorum quorundam commentis, alio modo plane refragatur sententiæ commemoratæ. Existimat enim, si comparatio inter mundum omnis vitii expertem, & eum, qui peccatis contaminatus est, instituatur; in hac non ad solos credentes, aut electos, sive eos, qui beneficiorum, Christi incarnatione partorum, participes fiunt, sed ad omnes omnino homines, qui hunc mundum constituunt, respiciendum, & tum demum, an hic illo melior præstantiorque dici queat, dijudicandum esse. Ita manifestum fore, putat, dignitatem istam, quæ ex incarnatione Christi non nisi ad credentes redundat, etsi in se maxima & pro summo Numinis beneficio reputanda sit, non tamen ejusmodi esse, ut in censum venire queat, cum de utriusque mundi collatione pronuncianda sit sententia. Obverti quidem, ait, verba illa ex hymno quodam Romanæ ecclesiæ:

*O certe necessarium Adæ peccatum,  
Quod Christi morte deletum est!  
O felix culpa, quæ talem ac tantum  
Meruit habere redemptorem!*

Sed monet simul p. 195, quod de necessario Adami peccato hic dicatur, illud ceu ὑπερβολικῶς a poeta dictum, emollitione quadam & explicatione indigere, si quidem admitti debeat. *Culpam* autem eam *feliciam* dici posse ita, ut tamen hoc remaneat, feliciorum adhuc futuram fuisse humani generis conditionem, si ejusmodi non opus habuisset redemptore: uti felix quidem dicendus ægrotus, cui fidelis & peritus se offert medicus, qui ipse tamen felicior haud dubie, si, perpetua gaudens sanitate, medico non indigeret.

D. FRID. ADOLPHI LAMPII COMMENTARIUS  
*Analytica-Exegeticus tam litteralis, quam realis,  
 Evangelii secundum Johannem.*

*Tomus I.*

Basileæ, apud Thurnisios, 1725, 4 maj.

Alph. 4 pl. 10.

**E**T si rectius forte facturi videbamus, si quidem operis hujus tum demum suscipere recensioem, cum ad umbilicum perductum fuerit, non possumus tamen, quin prioris etiam hujus Tomi, tanquam primordii cujusdam, mentionem injiciamus, simulque promittamus, nos reliquas præclarissimi operis partes, quam primum in lucem exierint, indicaturos, vel potius pro merito laudaturos esse. Maxima vero præsentis Tomi I portio eruditissimis constat Prolegomenis. En tibi, Lector, primi eorum libri capita: 1 de rebus conditionem Johannis naturalem & civilem extra Apostolatam concernentibus, 2 de vocatione, & Apostolatu Johannis ante exaltationem Domini gesto, 3 de rebus Johannis usque ad secessum ejus ex Judæa in Asiam, 4 de rebus Johannis post adventum in Asiam usque ad reditum ejus ex Insula Patmo, 5 de rebus Johannis post reditum ejus ex Patmo usque ad mortem ejus. 6 de Johannis morte, & post mortem honoribus, 7 Historia Critica de scriptis Johannis, excepto Evangelio. Facile conjici potest, quam larga hic doctissimarum observationum seges reperiatur. Nos unum tantum alterumque argumentum, speciminis causa, & ut lectorem ad ipsam operis perustrationem magis invitemus, adducturi sumus in medium. Sic Celeberr. Autor statim sub initium fabulas circa vitam Johannis ita commemorat, ut, quam diligenter sibi ab iisdem cavere velit, significet. De temperamento Evangelistæ nostri sobrie inquirat, & tandem statuit, fuisse illud sanguineo-phlegmaticum: qua de re alii videant. In laudes Johannis ubi effunditur, non reticet naves illius. In primis autem accurate docet, Johannem Theologum non fuisse diversum a Johanne Evangelista, uti quidem Cl. *Heumanno* ob causas nonnullas persuasum fuit. Tacemus alia, pulchra illa, & maximi momenti, sed rectius ex ipsis his Prolegomenis

p. 15.

32 sq.

119 sq.

gomenis haurienda. Alter eorum liber itidem VII absolvitur capitibus, nempe 1 de Johanne, vero Evangelii Autore, 2 de Historia temporis, loci, aliarumque circumstantiarum, quibus Evangelium hoc conscriptum est, 3 de examine variarum sententiarum de scopo Evangelii, 4 de vero illius scopo, & œconomia, 5 de Θεωρησιῶν ejus, & autoritate, 6 de Commentatoribus in Johannem, 7 de Autoris nostri instituto, & totius Evangelii analysi. Sed opus est, ut ipsa hæc adeat Prolegomena, qui multiplicem Autoris doctrinam cognoscere cupit. Ipsa, quam Tomus hicce I complectitur, Exegesis ad quatuor priora Evangelistæ nostri capita pertinet. Hic primo videas cum generalem, tum specialem analysin, qua quidem posteriori comprehensus deinde est tantum non universus Commentarius. Reliqua Notæ exhibent largiores textui subjectæ. Præcipuam sibi curam fuisse Autor fatetur, ut literalem, quem vocant, sensum indagaret; verumtamen multus quoque est in sensu mystico & allegorico facunde exponendo. Tum vero veritates quoque Theologicas diligenter eruere conatus est, licet in his complures sint peculiare Reformatorem hypotheses, quas tuetur & defendit. Nos illud certe non possumus non laudare, quod magna Autor usus sit & diligentia & modestia. Quare maximopere optamus, ut prope diem reliqua volumina prodeant in lucem, quorum rationem habituri sumus ita, ut ne specimina desiderare Lector possit.

*MARTINI FRISII, D. PROF. THEOLOGI,  
Fundamenta Theologiæ Theticæ, selectioribus dictis probantibus eorumque, ubi opus est, exegesi, & observationibus præcipuis instructa.*

Hamburgi, apud Theodorum Christoph. Felginerum, 1724, 8.  
Plag. 18.

Sunt hæc Cl. Frisii, Professoris Theol. in celebri Holfatorum Academia Kiloniensi primitivæ: quibus universum Theologiæ, quam theticam vel positivam vocare solent, ambitum dilucida quadam brevitate tradit, ea tractandi ratione ac methodo usus, quæ argumento maxime accommodata imprimisque

docendo apta esse videtur. Ordinem vulgo receptum in digerendis rebus Theologicis sequens, succinctis thesibus doctrinam proponit, subjunctis unicuique observationibus, quibus obscuriora illustrare, lucemque difficilioribus afferre studet. Selectioribus Scripturæ dictis in promptu habendis, recte intelligendis, prudenterque applicandis potiore Theologiæ Theticæ partem absolvi ratus Cl. Autor, præcipuam eo curam direxit, ut, qua opus est, perspicuitate potiora Scripturæ dicta, in medium producta, explicet & applicare doceat. Inutiles longiusque petitas quæstiones, quibus Scholastici imprimis delectantur, penitus omisit. Terminis ac distinctionibus, non adeo magnam utilitatem promittentibus, consulto abstinet. Ceterum eo consilio sese hoc compendium evulgasse dicit, ut auditoribus suis ejus ductu Theologiam deinceps explicet. Memorat etiam in præfatione Cl. Autor, se in hac manuductione duos illos magni nominis Theologos, Wandalinum ac Jägerum, publicis privatisque Scholis a se explanatos, passim illustrasse. Denique in animo se habere, ait, ut Cl. Jägeri Theologiam fœderalem propediem, sub titulo: *Jägerus illustratus, emendatus & auctus*, denuo in lucem edat.

*DEMONSTRATIO DEI EX VOCE ANIMALIUM,*  
*publico antea examini in Academia Kiloniensi subjecta,*  
*nunc vero plenius exposita a M. ANDR.*  
*MURRAY.*

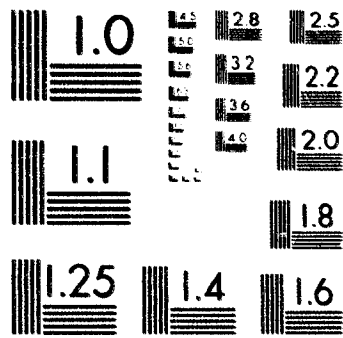
Hamburgi, sumtu Theod. Christ. Felgineri, 1724, 8.

Plag. 7.

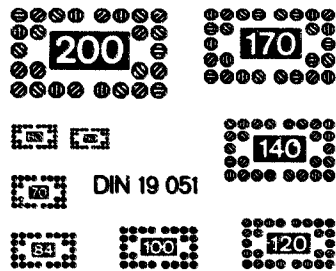
**C**Um alii ex aliis naturæ operibus, Deum existere, eumque cens esse omnium sapientissimum, demonstrarint, Cl. Autor, in Academia Kiloniensi docendæ Juventuti deditus, aliisque scriptis clarus, id potissimum hic agere instituit, ut e voce animalium Deum evincat, novo quasi argumento a nemine hætenus tentato. Varia in genere præmittit de natura vocis, deque illius per aerem intervenientem formatione & laryngis ad eam producendam necessaria agitatione; hinc §. 9 investigat, num aliud quid ad vocem excitandam concurrat, & §. 10 mentis imperium



eo concurrere ostendit. Imprimis §. 11 eorum de vocis formatione opinionem examinat, qui cum Illustri Leibnitzio præstabilitam quandam animi & corporis harmoniam tuentur; nonnullasque affert rationes, quare illi sententiæ minus accedere possit. Demonstratur porro §. 12, quasdam voces sine mentis imperio produci videri, & §. 14 inquirit, num vox bestiarum alia ratione quam hominum efformetur, tum §. 15 & seqq. varias vocis modulationes variumque pronunciandi modum explicat. §. 23 de vocis hominum natura edisserit: §. 26 quodvis bestiarum genus propria gaudere voce ostendit: §. 27 rationem affert, cur aves præ quadrupedibus voci imitandæ aptæ sint, & disquirat, num præter imitationem singulis animantium generibus peculiaris vox maneat: tum §. 29 sqq. ut vel ratione sexus, vel ætatis, vel constitutionis corporis, vel morum animi differat vox hominum: §. 36 sqq. quomodo affectus, morbi, alimenta, somnus, motus, aer vocem inflectere varietque mutare possint, tempus item & locus in voce quid valeant, exponit. Ad usum inde & efficaciam vocis tum hominum tum brutorum procedit. §. 45 & §. 52 seqq. quid partim naturales affectuum voces, partim sermo, partim musica in percellendis ac commovendis hominum animis possit, indicat. Hic inter alias præstantissimas utilitates, quas præstat hominum vox, eam quoque connumerat, quod valetudinem nostram in bono statu conservet, sanguinis cursum motumque circularem, qui facile sisti ac impediiri posset, adjuvando. §. 58 concedit quidem, anni & dierum tempora, ut & aeris statum, ex bestiarum voce colligi ac comperiri: sortem vero rerum humanarum futuram voces bestiarum indicare, negat. Minime quoque ad vim vocis ruinam illam mœnium Jerichuntis referendam esse docet §. 60. Tandem §. 61, quinam autor sit vocis, investigat, & §. 63 seqq. non homines, multo minus bestias vocis suæ esse autores, probat, tum §. 66 refutat eos, qui infinitam causarum seriem effingunt. Demonstrat inde, ex ipsa voce patescere, Deum esse causam primam vocis, & §. 72 ex eo, quod Deus autor vocis, sequi, ostendit, 1 esse ens necessarium, 2 per se existens, 3 æternum, 4 ubique præsens, 5 incorporeum. Postremo §. 79 docet, ex mirabili illa vocis formatione, ad quam formandam aer, organa corporis & anima



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>

& anima concurrant, ex artificiosissima item organorum, quibus vox perficitur & moderatur, structura, ex eo porro, quod vel solo mentis nutu organa vocis moveantur, denique ex multitudine, varietate & fine vocis immensam Creatoris sapientiam abunde probari. In quibus omnibus ita Cl. Autor Lectori satisfacit, ut & in Physicis rebus & Theologia, imprimis naturali, non leviter versatum esse pateat.

*PETRI CUNÆI, ELOQUENTIÆ ET JURIS  
Rom. quondam in Academia Batava Professoris, & Doctorum  
Virorum ad eundem Epistolæ, quibus accedit Oratio  
in obitum BONAVENTURÆ VULCANII,  
nunc primum editæ cura PETRI  
BURMANNI.*

Leidæ, apud Petrum vander Aa, 1725, 8.

Alph. I pl. 5.

**Q**ui jam dudum orbem eruditum omnis generis Scriptores in lucem protrahendo sibi devinxit Vir Celeb. *Petrus Burmannus*, non minorem laudem promeritus est, cum has optimi & elegantissimi Viri *Petri Cunæi Epistolæ* diu desideratas publici juris fecit. Etenim quicumque solidam eruditionem, & interiorum litterarum peritiam, quibus abunde instructus erat Cunæus, vel obiter cognoverunt, illi omnia, quæcunque ab ingenio Cunæi provenerunt, non possunt non adamare. Jam natura ita comparatum est, ut hominum, quos veneramus aut amamus, vitæ genus, mores, fata & quicquid ad eos pertinet, propius nosse cupiamus: quod unde melius discimus, quam ex Epistolis eorundem? Verum & ipsæ litteræ, maxime vero Historia litteraria ex hujusmodi monumentis haud exigua emolumenta capit: siquidem nunquam minore ambitione, nunquam minore libidine viri ingenui res suas agunt, quam per Epistolæ. Hinc Ephemeridum atque Vitarum conditores ad hæc officula certatim convolare videas: alii vero, tacita voluptate sese oblectantes, anteriorem clarorum virorum vitam ex iis discere, non in ultimis remissionum eruditarum partibus ponere solent. Hæc causa est,  
quare

quare Præstantissimus Burmannus communem applausum sibi possit promittere. Sed Germaniæ nostræ longe acceptissimum accidit hoc beneficium. Pervulgatum quippe est, quanto favore *Orationes Cunæi* & reliqua opuscula, *Satyram* imprimis Menippeam, nec non libros de *Rep. Hæreticorum* exceperit. Hodieque vero in multis scholis *Orationes* juventuti explicantur: & forsitan similis aliquando fortuna erit *Epistolarum*. Atque utinam vel sic præsidium elegantioribus litteris daretur: quæ, si unquam alias, his certe temporibus passim afflictæ jacent. Nam quis antea inaudivit, pro *Virgilio*, *Buchananum*; pro *Terentio*, *Terentium Christianum*, & (rem dicimus, sed

- - - ficti quam nulla licentia monstrari

Transferit)

pro *Cæsare*, *Augustanam Confessionem* in scholis Latinitatis auctores publice constitutos esse. Horum omnium locum, parabili magis venia, *P. Cunæi* scripta tenere possent: tam nitida æterse eloquentia referta sunt. Quod tamen ne temere suadeamus, facit primarium illud commodum, quod ex foliis vetustis scriptoribus hauriri potest, cognitio genii, sive analogiam dicere velis, linguæ, & qui inde maximam partem pendet, usus interpretationis: eam autem nunquam magis corruptam vidimus, quam ubi præposterii homines, qui dictionis naturam & inde manantem sensus varietatem ignorabant, eam aggressi sunt. Sed repræmimus nos, cum hanc rem latius exsequi non sit propositum. *P. Cunæi* *Epistolis*, de quibus dicere locus admonet, omnium familiarum eruditi cum utilitate sua fruuntur. Ac illud quidem paucis docebimus. *Epistola* statim VIII cum *Apollonio Scotto* noster *Cunæus* pererudite agit de loco quodam sacrarum litterarum ex *Ecclesiaste*, adductis etiam atque examinatis *Rabbinorum* opinionibus. *Epist.* XIV *Chronologica* tractat, & specimine eleganti docet, fuisse Nostro aliquando propositum ex ipsis historiarum monumentis, non ex *Chronologorum* placitis, temporis quandam rationem eruere, eamque cum temporibus sacrarum librorum comparare: quanta autem difficultate illud sit obseptum, proxima *epistola* declarat. *Vigesima* respondet *Scottus* ad dubia *Cunæi* circa sententiam *Papiniani*, quod

exhereditatio emancipati, rursus arrogato tamen noceat: & ex Epist. XXIII liquet, quod Noster in tractatione quadam *de his, quæ sunt juris & facti*, & alia *de fructibus* versatus sit. Atque hujus generis plures sequuntur. Eximia est Epist. XXVIII, qua narrat primo, quod a legatis Synodi propter scripta sua, maxime propter Satyræ, sit conventus, quibus vero consilium dederit, ut unus ex illis per litteras declararet, quæ Theologis viderentur improbanda: iisque suam defensionem sese adjecturum, ut postea utraque epistola conjunctim lucem adspiceret. Quo loco æcerbam de Daniele Heinsio querelam innuiscet, quem maxime adversarium in eo negotio expertus erat. Et additur sane Epistola *Balthasaris Lydii*, Deputati Synodi Australis Hollandiæ, qua vitia & errores scriptorum Cunæanorum non sine dente & selle enumerantur. Ex. g. reprehendit, quod in Satyra scripserit, *leve & venia dignum est mentiri; se velle fines scientiæ paullo longius, quam natura voluit, extendere*, idque vocat ineram vanitatem; quod scripserit, *locum singularem esse defunctorum eruditorum*. Taxat porro ipsum titulum *Sardi Venales*, quasi eo professus esset autor, Theologorum alium alio esse nequiorum: quæ interpretatio nihil habet vitii, nisi quod optimo Cunæo non adeo singularis, sed latior, animo sederit. Sed acrius carpit, quod exciderit Nostro: *contentionem inter Theologos ortam de fato, re anili & plena superstitionis*, & multo plura, quæ longum esset enumerare. Notat etiam Præfationem in Cæsares Juliani, qua huic aliquot laudes impertiverit, quibus indignus sit, & in aliter sentientes paullo ferocior fuerit. In libris de Rep. Hebræorum tria carpit: 1 opinionem de Melchisedeco, 2 quæ de fide Israelitarum nimis laxa, & 3 quæ de formulis fidei, contra mores sæculi, scripserit. Cunæus noster his omnibus modestissimis litteris suis inde a pag. 61 usque ad pag. 74 respondet: ita quidem, ut pleraque vindicet; quædam tamen ex Theologorum voluntate corrigat; de omnibus autem pronunciet, velle se, quid quemque offendere posset, iterata editione omittere. Quæ utrum ex animi sententia scripserit, nostrum non est inquirere. Scimus tamen, multa per fervorem ætatis adolescentibus excidere consuevisse, quæ ipsi provectioris ætatis nollent scriptæ

scripta: si modo attendere didicerunt, quid usus vitæ, religio & salus publica, his moribus, exigat. Epist. XXXVII Franciscus Junius mentem suam aperit super quæstionem: an Adamus toto illo centum & triginta annorum spatio (quo demum Genes. IV dicitur genuisse Schethum) nullam aliam, præter Hebelum & Kajinum, prolem susceperit? & adfirmando respondet: simul docet, quid per imaginem Adami, ad quam Schethus genitus esse dicitur, intelligatur. Mox pag. 85 comparat monumentum Jo. Drusii Jo. Fil. qui anno ætatis suæ primo & vigesimo exstinctus est, ibi vero eruditissime cum Nostro agit de verbis quibusdam R. Salomonis, aliisque ejusdem generis. Sequuntur cum aliæ, tum Hug. Grotii & Nostri mutæ Epistolæ, ex quibus advertebat nos Epist. LIX, qua, occasione duarum Dissertationum Buchneri, de eruditione Germanorum lepide judicat Cunæus. Deinde epist. LXII & LXIII Petro Bertio loca duo Scripturæ S. ex I Sam II & Genes. XV recte interpretatur. Epist. LXXXII de Jubilæo Hebræorum Willebrordus Snellius opinionem suam proponit, qui & proximis epistolis eruditas quæstiones tractat. His subjunctæ sunt Buxtorffiorum & Cunæi mutæ, quibus quid agatur, qui Cunæi peritiam Hebræicæ linguæ perspectam habent, facile divinabunt. Ex his, quas ad Benjamin. Auberium Maurerium, Galliarum Regis ad Fœderatos Belgas legatum, scripsit, memorabilis est Epist. CXVIII, qua censuram exercet, satis acerbam, in Dan. Heinsii Gratulationem de fœdere inter Venetos & Belgas inito. Non prætermittenda vero Epist. CXLI, quæ est Bernhaldi Sutholtii ad Cunæum, postquam in castra Romano-Catholicorum erat transgressus. Multa ibi de consilio suo, ita, ut sese sperare scribat, Cunæo aliquando idem placitum: *nec enim, inquit, adduci possum ut credam, ei, qui in antiquitate qua ecclesiastica, qua prophana, tam diligenter versatus est, improbari posse religionem catholicam.* Præterimus & multas alias, & quas Noster cum *Hectore Bouricio, Niportio, Bachovio, Bronchorstio, Camerario, Meursio, Lindembrogio*, commutavit. Plures sunt, quas *Barlao* scripsit & ab illo accepit, quibusque & litteras, & eorum temporum statum, & privatas cujusque res valde illustrent. Cum *Henrico de Frisen* commercium habuit lit-

terarium, ut pag. 327 sqq. videre licet. Epistola CCCV, quæ est ad *Jo. Fred. Gronovium*, egregie vindicat leg. 23 D. de R. J. ubi Gronovius pro verbis: *in his quidam & diligentiam*, corrigere tentarat: *in his quidam & negligentiam*: simul Gronovium hortatur, ut magis magisque Jurisprudentiæ tractationem capeflat, atque, non dicis aut ostentationis causa, sed serio & bona fide totum se huic scientiæ dare velit. *Nihil*, inquit, *tibi aut ad nominis famam, aut ad vitæ plurima commoda poterit esse fructuosius*: cujus rei Cunæus etiam Epist. XXXIII mentionem fecit. Atque hæc de Epistolis. In calce additur *Oratio Cunæi in obitum Bonav. Vulcanii*, propter quam Noster indigna multa perpeffus est; usque adeo, ut concionator quidam in eum publice declamaverit, & ultricibus furiarum infernarum pænis dignum esse, affirmare non dubitaverit. Sed quam ob causam? quod nihil ea oratione de Christo, de pietate aliisque hujusmodi dixerit. Concionatorem illum pro merito depexum dedit Cunæus Epist. LXXVIII, quam omnino lege, addita Epist. LXV: unde facile constabit, per errorem Typographicum indicem dictæ Orationis præferre, habitam eam esse *Anno clcxcv*. Hinc jam patet, quantum debeamus *Optimo Burmanno*, quod has delicias nobiscum communicaverit. Sed non solum communicavit, verum etiam ornavit. Nam etsi non eo splendore prodeant hæc Epistolæ, quo Grotii, Vossii, Casauboni aliorumque sese commendare possunt: alia tamen habent non minus grata & accepta. Addidit nempe passim *Celeb. Burmannus* adnotationes, quæ historiam privatam ac familiarem illustrant. Sic pag. 25 docet, qualis dissertatio intelligatur, de qua Scottus non satis æque judicat: pag. 46 diritatem temporum illorum ex Actis Academicis aliisque monumentis sistit, quum multi Professorum, Arminianisini suspecti, adnitentibus Theologis, muneribus publicis privati sunt. Ex similibus documentis plura videbis p. 134, 174, 189, 192, 229, 314, 326, 328, 359, 384, quæ, ut integram inde capias voluptatem, delibare non est consilium. Quisquis vero es, qui hisce epulis te saturabis, si litteras vere amas, Burmanno bene precari memento.



MENSIS OCTOBRIS A. MDCCXXV. 469  
JO. FRIDER. WEIDLERI INSTITUTIONUM Mathematicarum Editio secunda,

Wittenbergæ, apud Georgium Marcum Knochium, 1725, 8.

Alphab. 2 plag. 12 fig. æri incis. plag. 6.

**L**iber hic primum A. 1718 in lucem prodiit, & eodem anno ejusdem Cl. qui ex illo tempore excolendæ ulterius Mathesi operam navavit, cum in Institutionibus suis Mathematicis passim selectiora aliqua ad solidiorem scientiarum explicationem spectantia monita adjici posse animadverteret, editione hac secunda talia afferenda & nonnulla alia mutanda censuit. Præcipue vero in Astronomia, Geographia, Chronologia & utraque Architectura, integra sæpe capita denuo elaboravit, novisque figuris instruxit, ut librum docendis ad ejus ductum Mathematicis disciplinis aptiorem redderet. Ita mox in oculos incurrunt mutationes sequentes. In Astronomia p. 363 sq. tabulæ Solares, p. 373 tabulæ æquationum temporis, p. 385 uberior motuum Lunarium explicatio, leguntur. Cap. 5 & 6 Theoricæ plurimas quoque mutationes subisse manifestum est. In Architectura civili p. 655 sq. artis tignariæ, & sectionis lapidum elementa, p. 705 descriptionem orthographiæ ædium internæ, & alia deprehendimus, ut longe plura similia prætereamus. In fine, præter logarithmos numerorum vulgariæ, & sinuum ac tangentium, qui in prima editione habebantur, ipsi sinus & tangentes in secunda accesserunt. Pag. 646 promittitur Geometriæ subterraneæ tractatio, prope diem vulganda, quæ quin grata eruditis futura sit, minime dubitamus.

\* \* \*

*Etsi supra Mense Martio hujus Anni p. 114 Cl. Danielis Bernoulli Explanationem notationum suarum Supplementis inserere constitueramus, attamen, cum illa in Sectione I Tom. IX Supplem. nuper edita locum invenire non potuerit, & altera Sectio diutius forte nobis differenda sit, operæ pretium nos facturos putavimus, si eam hoc loco Lectori exhiberemus.*

Nnn 3

DANI-

## DANIELIS BERNOULLI EXPLANATIO

*Notationum suarum, quæ exstant Supplem.*

Tomo VIII Sect. II.

**P**rimum, quod obiter notavi in Riccatianis Animadversionibus, versatur circa æquationes (B) ac (D), quas æquali fere facilitate integrari observaveram, ac propterea vix conciliari posse verba Cl. Riccati, quibus posterioris integrationem *majus artificium postulare*, prioris vero *nullo negotio* absolvi asserit, atque hoc pacto fieri transmutationem formulæ (B) in alteram (D) quodammodo inutilem, utpote quam non alio instituit sine, quam ut posterioris integratio fieret magis ardua: utque annotationem meam suffulcirem, ostendi, quam facile sit æquationem differentialem secundi ordinis (D) ad simpliciter differentialem reducere. Quid vero in ista reductione desiderandum sit, prorsus ignoro, nec adeoque video, quo titulo, me actum egisse, dicere queat Doctissimus Riccatus in sua appendice. Quod si ipse insignis Vir loco formulæ (D) aliam dedisset, sui integrationem denique velo occultantem, non solum extra memoratam se positurus fuisset censuram, sed & simul melius ingeniosissimæ suæ methodi æquationum reducendarum præstantium manifestaturus, hocque unicum fuit, quod desideravi, dum dicerem, *recte quidem asserit illi Riccatus, sapissime difficulter methodo, quam vocant a priori, integrari, cujus integratio a posteriori nullo negotio exhiberi potest: sed exemplum, quo illud probare contendit, scopo, quem habet, non sat bene respondere videtur*: quæ verba non ita interpretanda velim, ut fecit Cl. Riccatus, quasi nimirum credidissent, scopum primarium ipsi fuisse, exemplo monstrare, quam difficile sit *a priori* integrare formulas, quarum integratio *a posteriori* constat; facile enim quilibet perspicere potest, Virum Acutissimum in animo habuisse ostendere, quomodo dignosci ab invicem queant æquationes differentiales secundi gradus, quæ pro sua reductione constantis positione opus habeant vel non habeant; optimeque instituto suo præcipuo defunctus est. Attamen hoc non impedit, quin digressionem illam, qua æquationi (B) aliam inducit formam, videatur eo sine fecisse, ut novam exhiberet formu-

formulam, veluti (D) majus integrationis artificium postulante & cujus simul integratio a posteriori pateret: nec male hic applicantur verba ipsissima Cl. Riccati: *dum synthetica via insisimus, ea difficultates, de quibus sermo erit, vix occurrunt, quae tamen evitari nequeunt, si problema aliquod proponatur secundum elementa involvens & analytica methodo procedendum sit.*

Non credidissim, hanc meam in Riccatianas Animadversiones annotationem, ipsum Riccatum parum vel nihil offendentem, tanta explicatione indigere, nec illam dignam existimassim, de qua vel verbulo mentionem moverem, nisi magnam partem Doctiss. Riccati appendicis in ipsius refutationem collineare vidissim.

Secunda mea notatio indicat errorem, quem ex inadvertentia in animadversiones Riccatianas irrepsisse, atque corrigi posse, dixi, si pro 1 scribatur  $n$ , ubi per  $n$  intelligitur numerus, cujus logarithmus est unitas. Hic conqueritur Cl. Riccatus in appendice sua de mea sincera agendi ratione, inquit, tales errores corrigendos esse, non notandos. Mihi sane videor id ipsum fecisse, quod desiderat; correxi enim errorem eundemque indicavi, non notavi, expressis innuens verbis, errorem irrepsisse *ex inadvertentia*; melius meo quidem iudicio fecisset confitendo talem *inadvertentiam*, nec summis Viris ignominiosam, quam errorem attribuendo oscitantem in exscribendo; vix enim verisimile est, in eundem calami errorem bis incidere, atque dum se ab inadvertentia purgare conatur, obscuritatis se accusat: nam si loco unitatis scripsisset litteram  $c$ , denotandum fuisset, quid intellectum velit per litteram illam a novo introductam & mox aliam significationem accepturam, in sequentibus enim per  $c$  intelligit quantitatem quamcunque constantem.

Tertia mea in Doctissimi Riccati animadversiones notatio pertinet ad ipsius demonstrationem, qua ostendere sibi proposuit, formulam  $-d dy = dy^2$  logarithmicam representare. Nemini certe demonstrationem illam perlegenti suspicionem non movebit Cl. Riccatus, se in illa id ipsum supposuisse, quod ostendere sibi proposuerat: unde mihi videor non absque ratione indicasse, latere petitionem principii in demonstratione Riccatiana.

Veruna

Verum ipsa demonstrationis verba secundum Autoris mentem correctâ transcribam; *remanet*, inquit Cl. Riccatus,  $-d dy = dy^2$ , vel  $-ddy; dy = dy$ , & integrando  $log. dx: dy = y$ , vel  $dx: dy = c^y$ , hoc est  $dx = c^y dy$ , & tandem  $dx: x = dy$ , quæ æquatio dat Logarithmicam vulgarem.

In hujusmodi demonstrationibus, ni fallor, quælibet æquatio ita ex præcedenti deduci debet, ut deductionis principium sit simplex & omnibus obvium: hoc ipsum in memorata demonstratione egregie observatur; ubique enim talis inter duas proximas æquationes elucescit connexio, ut transformationis fundamentum simplicissimum sit atque vel primis tyronibus obvium. Quis itaque non eodem modo comparatas judicet duas ultimas æquationes  $dx = c^y dy$  &  $dx: x = dy$ , atque credat, unica opus esse per se clara substitutione, ut ex priore habeatur formula posterior? Hoc autem si sit, necessario transformationis fundamentum est suppositio æqualitatis inter  $x$  &  $c^y$ ; etenim diviso primo æquationis penultimæ membro per  $x$  & altero per  $c^y$  obtinetur æquatio posterior, unde manifeste ponitur  $x = c^y$ , quæ æquatio Logarithmicam repræsentat, adeo ut in Riccatiana demonstratione ad ipsum supponatur, quod est in quæstione.

Expositam meam notationem ut eluderet Riccatus, quærit, *quomodo hariolari potuerim, se ad deductionem processisse non nisi subrogando  $x$  pro  $c^y$ ?* Hariolatione sane opus non est, ubi sola contemplatio demonstrationis sufficit: nisi enim longam multarum substitutionum concatenationem instituere velit, nunquam formulam  $dx = c^y dy$  transire faciet in alteram  $dx: x = dy$  absque petitione principii; talem vero transformationum feriem, si tanquam notam & obviam ponere velit, tota demonstratione super sedere potuisset: nam longe magis obviam puto transitionem primæ formulæ in penultimam, quam hujus in ultimam. Vitio itaque petitionis principii si libera esset demonstratio, insigni defectu laboraret. Sed huic sive vitio sive defectui optime medetur Vir Eruditissimus in appendice sua, ubi demonstrat *identitatem* inter æquationes  $dx = c^y dy$  &  $dx: x = dy$ , quam equidem demonstrationis partem male ante omissam esse (si modo, ut dicit, consulto omisit) ex eo constare potest, quod  
illa

illa sola multum excedat reliquum demonstrationis. Quod si forsan nimium & intempestivum brevitatis studium omissionis illius causa fuerit, potuisset eadem brevitate & iisdem fere verbis totam demonstrationem absolvere ( nisi forsan Paternorum scriptorum allegationem fastidisset ) hoc modo: *remanet*  $-d dy = dy^2$ , vel  $-d dy: dy = dy$ , & integrando  $\log. dx: dy = y$ , vel  $dx: dy = c^y$ , hoc est  $dx = c^y dy$ , & rursus integrando  $x = c^y$ , (est enim  $c^y dy = dc^y$ , vid. Act. Lips. 1697 p. 129.) *que æquatio dat Logarithmicam ordinariam; vid. Act. cit. p. 132.*

Sed relictis his cum nimis trivialibus, tum parum ad analysis perfectionem contribuentibus, propero ad solutionem elegantissimi problematis Riccatiani, quam in Act. Lips. promisi.

**SOLVTIO PROBLEMATIS RICCATIANI**  
*propositi in Act. Lips. Suppl. Tom. VIII p. 73.*

**P**roblema a Cl. Com. Jac. Riccato propositum paucis immutatim ad hanc simpliciore formulam reduci potest (A)  $ax^n dx + uu dx = b du$ , in qua valores exponentis  $n$  determinandi sunt, ut succedat indeterminatarum separatio, & æquationis constructio per solas quadraturas. Solutioni sequentia duo Lemmata præmitto.

**Lemma primum.** Si formula (A) separationem indeterminatarum admittit in casu ( $n = m$ ), admittet quoque in casu ( $n = -m: m + 1$ ).

Demonstr. Posita  $u = y^{-1}$  &  $du = -y^{-2} dy$ , transit formula (A) in hanc aliam  $ax^n dx + y^{-2} dx = -by^{-2} dy$ , qua multiplicata per  $yy$  atque transpositis duobus primis terminis habetur  $dx + ax^n yy dx = -b dy$ , in qua ultima formula po-

$$\text{natur } x = s \quad \& \quad dx = \frac{1}{n+1} s^{-n} ds \quad \& \quad \text{habebitur } \frac{1}{n+1} s^{-n} ds$$

$+ \frac{a}{n+1} yy ds = -b dy$ , quæ formula cum similis sit formulæ (A) atq; ex hac originem duxerit, manifestum est, quod si casus ( $n = m$ ) reddat formulam (A) separabilem, alterum casum ( $-n: n + 1 = m$ ) seu ( $n = -m: m + 1$ ) idem esse præstiturum. Q. E. D.

O o o

Lemma

**Lemma secundum.** Si formula (A) separationem indeterminatarum admittit in casu ( $n = m$ ), admittet quoque in casu ( $n = -m - 4$ )

**Demonstr.** Posita  $u = -bx^{-1} + x^{-2}y$ , &  $dx = bx^{-2} dx - 2x^{-3}y dx + x^{-2} dy$ , transit formula (A) in hanc aliam  $ax^n dx + bbx^{-2} dx - 2bx^{-3}y dx + x^{-2}yy dx = bbx^{-2} dx - 2dx^{-3}y dx + bx^{-2} dy$ , seu  $ax^n dx + x^{-2}yy dx = bx^{-2} dy$ , in qua, si multiplicetur quilibet terminus per  $xx$ , habetur  $ax^{n+2} dx + x^{-2}yy dx = b dy$ . In hac posteriori formula ponatur  $x = s^{-1}$  &  $dx = -s^{-2} ds$ , ut habeatur  $-as^{-n-2} ds - yy ds = b ds$ , quæ formula cum rursus similis sit formulæ (A), simulque hæc in illam transire possit, palam est, quod si formula (A) separationem indeterminatarum admittit in casu ( $n = m$ ), eandem quoque separabilem fore in casu ( $-n - 4 = m$ ) seu ( $n = -m - 4$ ) Q.E.D.

Præmissis hisce duobus Lemmatibus nullo negotio jam ipsa problematis solutio obtinetur. Considero hunc in finem, quod existente in formula (A)  $n = 0$ , separatio indeterminatarum succedat dividendo tantum formulam per  $a + uu$ ; primus itaque separabilitatis casus est ( $n = 0$ ) qui per Lemma secundum alium separabilitatis casum dat ( $n = -4$ ), cujus ope per Lemma primum obtinetur iterum novus casus ( $n = -\frac{4}{3}$ ), qui rursus per Lemm. sec. convertitur in ( $n = -\frac{8}{3}$ ), & sic alternando applicationem Lemmatum duorum in infinitum semper novi deteguntur valores pro exponente  $n$ , qui omnes continentur in formula catholica  $n = \frac{-4c}{2c+1}$ , ubi  $c$  significare potest quemcunque numerum

integrum sive affirmativum, sive negativum. Q.E.I.

Apparet ex his, præsens problema Riccatianum esse curiosissimum, idemque habere præ reliquis quæstionibus in difficilissima hac materia proponi solitis particularem elegantiam simul ac utilitatem; mirari proin subit, nullam hucusque in Act. Lips. solutionem hujus problematis comparuisse. Interim in solutione nostra quædam notanda veniunt.

Infinitos separabilitatis casus continet formula (A), nec tamen generalem suarum indeterminatarum separationem admittit, imo vix possibile reputo vel unum casum in formula nostra

catho-

catholica non contentum eruere; si vero talis inveniri particulari quadam methodo posset, ille solus infinitos alios suppeditaret, non secus ac primus casus ( $n=0$ ) infinitorum origo fuit.

Omnes separabilitatis casus a nobis determinati negativi sunt, atque angustos habent cancellos 0 & -4, quos nunquam transgrediuntur; assumto autem numero  $c$  infinito, fit  $n=-2$ , adeo ut hisce vestigiis insistendo non nisi per infinitas substitutiones in formula (A) indeterminatas separare liceat, posita in illa  $n=-2$ , sed aliis methodis facillime id obtinetur. Si enim in formula  $ax^{-2} dx + uu dx = b du$ , ponatur  $u=y^{-1}$  (ut in Lem. 1) fit  $ax^{-2} dx + y^{-2} dx = -by^{-2} dy$ , in qua constat indeterminatas separationem admittere eo, quod in singulis terminis indeterminatæ eandem habent exponentium summam: imo casum ( $n=-2$ ) reddere formulam (A) non solum separabilem, sed & integrabilem, Mathematicorum neminem fugit: altioris vero indaginis puto, integrationis methodum in reliquis separabilitatis casibus exhibere, quod problema solutionem admittere vix credidissem, nisi prius ex Fratre meo Nicolao intellexissem, se illius solutionis compotem esse: excipiendus tamen est casus ( $n=0$ ), in quo æquationis constructio dependet a quadratura circuli. Solutionem meam posterioris hujus problematis alia occasione communicabo, ne ipsi Cl. Riccato ultimam hanc problemati suo perfectionem dandi ansam & desiderium præripiam.

M. JOANNIS FARCKII SPECIMEN HISTORIÆ ACADEMIARUM ERUDITARUM ITALIÆ. Accedit Index ACADEMIARUM ITALIÆ omnium.

Lipsiæ, prostat in officina Gleditschiana, 1725, 8.

Plag. 7.

**E**gregium Tibi, Lector, Specimen sistimus, capita nempe duo priora majoris operis de Italorum Academiis Artium & Scientiarum, quorum primum de Academiis Eruditorum Pedemontanis & Montisferratensibus, alterum de Mediolanensibus conscriptum est: quibus accedit Index subitaneus ACADEMIARUM ITALIÆ plusquam quingentarum, secundum alphabeti ordinem,

additis locis annisque, quibus florere vel restituta sunt, dispositarum. Tantum vero abest, ut Cl. Jarkius, se solum hujus Prodronii Autorem venditet, ut multa se debere profiteatur ultro tum scholis litterariis Cl. *Michaelis Richey*, Histor. & Græcæ linguæ in Gymnasio Hamburg. Prof. Publ. tum imprimis humanitati Cl. *Jo. Gottlieb Krausii*, Prof. Eloquentiæ in Academia nostra extraord. qui quæ multa diligentia eam in rem collegerat, liberaliter omnia cum Nostro communicavit; nec parum se profecisse fatetur e Bibliothecis nostris, Senatoria maxime & Menckeniana. Capite I ab extrema Italiæ parte incipiens, Augustæ Taurinorum commendat *Incultorum & Unitorum* Academi-  
 as, simulque *Fulminales & Solitarios* seu *Solingos* memorat, quorum tamen aliud videtur fuisse institutum. Braydæ, quæ Pedemontii urbs est, non agri modo sed & ingeniorum, maxime Poetarum, fertilitate nobilis, inde ab aliquot annis floret *Innominatorum* Academia, Arcadiæ Romanæ Colonia, quam præter alios, Jo. Bapt. Recanatius & Jo. Bapt. Bianchus, celeberrima nomina, illustrant. Casalis circa A. 1566 *Illustrati*, a Stephano Guazzo instituti, florebant, quorum symbolum Sol oriens & Luna occidua, cum Lemmate: LUX INDEFICIENS. Plures suppeditat Caput II, Mediolani nempe, Academiam *Phœnicis*, *Transformatorum*, in quibus eminebat M. A. Majoragius, *Heliconiam*, *Inquictorum*, *Arifpborum*, *Partheniam minorem*, *Intentorum*, quibus & adscripta femina, Isabella Andreina (nisi malis illam Papiensium *Intentis* cum Bælio vindicare) *Collegium Ambrosianum*, (cujus a Federico Borromæo instituti ratio cum Academicarum moribus per omnia convenit) Jos. Ripamontio, Octavio Ferrario, P. P. Boscha & longe pluribus illustre, *Incertorum*, a Felice Osio, *Hermatenaicorum*, a J. P. Puricellio institutorum, *Abconditorum*, *Faticorum*, seu Laboriosorum, in quibus hodieque multi clarent, & *Cassinianam*. Noti & illic *Arcades*, *Coloniæ Romanam* constituentes, & qui nuper coiere, *Palatini* Socii (quibus Scriptorum rerum Italicarum opus immortale deberi, jam sæpe in his Actis monuimus) pro Symbolo habentes natricem, quæ, flumine relicto, campos petit radiisque Solaribus se exponit, additis verbis: INCALVERE ANIMI. Nec præ-



p. 63. ff.

prætermittit Noster recentissimam Academiam Philosophiæ experimentalis, quam, ut Autoris verbis utamur, in ædibus propriis instituit doctissima fœmina *Clatia Grillo-Borromæa*, Comitissæ Jo. Borromæi conjux, & æmula sororum eruditarum, *Theresia*, Camillo Pamphilio Principi nuptæ, inter Arcades *Irenes Pamisæ* nomine celebris, quæ Etrusci carminis venustate eam laudem est consecuta, ut etiam Commentario quædam ejus illustrata sint a Justiniano Pagliarino; & *Genevra* Marchioni Trevici matrimonio junctæ, ejusdem quoque Philosophiæ non minus studio, quam pura dictionis Latinæ facultate clarissimæ. Cum enim Princeps eruditissima, præter cognitionem linguarum, Etruscæ, Latinæ, Gallicæ, Hispanicæ, Germanicæ, Anglicæ, nec non quarundam Orientalium; præter Theologiæ, moralis Philosophiæ, Historiæ sacræ veteris & recentioris & disciplinarum Mathematicarum, Algebræ vero curâ primis, exquisitiorem notitiam; Philosophiæ maxime experimentalis studio ducatur, viros quosdam eruditos incendit, ut sociata opera ipsius auspiciis naturæ arcana rimarentur. Horum moderator nunc est Celeb. *Antonius Vallisnerius*, Prof. Patav. qui leges Academiæ consignavit, & quotannis congressibus Academicis se interfuturum & dissertationem historiæ naturali illustrandæ recitaturum promisit. Postremo Autor Academiæ & olim & nunc Mediolani florentes Architectorum, Pictorum & Musicorum subjunxit, nihil omittegens eorum, quæ huc facere poterant. Nos ut specimina plura e libello paucarum plagularum proferre supervacuum putamus, id tantum monentes, quod subinde Academicorum seu Sociorum Vitæ larga manu adspargantur, ita optamus, ut opera hæc non inelegans brevi continetur, etsi ipse quidem Autor omnem ejus pertendæ spem in Præfatione abjecerit.

## ELOGIUM

## D. MICHAELIS FOERTSCHII.

**O**bit superiore anno, incredibili Academiæ Jenensis, vel universæ potius ecclesiæ Evangelicæ jactura, celeberrimus & ex his quoque Actis nostris notissimus Theologus D. Michael Foertschius, de quo nonnulla jam ad servandam summi Viri

memoriam allaturi sumus. Editus is in lucem fuit *Werthemii* in Francis, A. C. MDCLIV, ac cura parentum, Jacobi Fœrtschii, gravissimi reip. oppidanæ Werthemensis Senatoris, ac Margarethæ, ex splendida Elwortorum gente prognatæ, in juris nominisque Christiani tabulas ex sacris undis relatus est. Qui quidem parentes optimi singularem dederunt operam, ut suo ne deessent officio in recte educando filio egregiæ indolis. Quare post rudimenta disciplinæ privatæ deduxerunt eum in Gymnasium Durlacense, in quo gravissimis ingenii formandi magistris, *Joanne Fechtio*, qui postea Academiam Rostochiensem ornavit, ac magnam nominis famam consecutus est, atque *Arnoldo* usus, eximie industriz dedit exempla. Hinc A. MDCLXXII ad Academiam Argentoratensem accessit, & Theologis celeberrimis *B. Bebelio* & *S. Schmidio* diligentissime adfuit, omnemque honestissimam ingenii causa operam pertulit. Neque vero tum neglexit ullo modo ceterarum artium disciplinarumque cultum, sed in vario optimarum litterarum genere *Obrechtum*, *Faustum*, & *Zentgravium* duces elegit, ac præsidio Obrechtii munitus A. MDCLXXIV *de censu Augusti* non sine laude disputavit. Tandem A. MDCLXXIX Jenam discessit, & hujus doctoribus Academiz *Musæo*, *Bayero*, *Bechmanno* se totum tradidit. Eadem contentione postea Helmstadii coeptum doctrinæ augendæ cursum persecutus est, *Titiumque* in primis & *Conringium* audivit. Ita magnopere confirmatus, diutius latere non potuit, sed tulit virtutis atque eruditionis præmium, cum A. MDCLXXXI munus sacerdotis in aula Serenissimi Marchionis Badensis FRIDERICI, simulque Professoris Theologiæ in Gymnasio Durlacensi provinciam impetraret. Paucos post annos in Academia Giesfensi summos Doctoris Theologi honores consecutus, sua effecit virtute, ut altius ascenderet. Primo enim A. MDCLXXXIX in locum Fechtii successit, ac summam curam sacrorum in aula Durlacensi suscepit, simul in dignitatem Abbatis Læracensis evectus. Anno vero MDCXCV Serenissimus Princeps EBERHARDUS LUDOVICUS, Dux Württembergicus, Turingam Nostrum evocavit ad docendam Theologiam. Cujus loci atque Academiz tanta tenebatur charitate, ut nullis aliunde oblati

oblatis conditionibus lautissimis abstrahi se pateretur, donec tandem A. MDCCV cessit voluntati Dei desiderioque Serenissimorum Ducum Saxoniz, & in Jenensem abiit Academia, ut principem ibi Ordinis Theologici locum ornaret. Ubi quidem omnibus gravissimis muneribus rite administrandis nullum officii genus prætermisit, ac tam pulchre, tamque assidue versatus, ut unice aliorum saluti contuluerit, nec ulla fere commoda præter curas & sollicitudines arduarum provinciarum sibi reliquerit. Magistratum quoque Academicæ quater functus est: Collegio sacro cum honore tituloque Decani sæpe præfuit, nec in his laborum partibus ullam bene merendi rationem neglexit. Propter quam munerum gravitatem licet multis variisque districtus fuerit negotiis, edidit tamen varios libros, & disquisitiones pereruditas, quibus immortalem sibi famam peperit. Potiorum commentationum nomina hæc sunt: Christianismus in Deo quietus, contra Quietistas, Germanice editus; Ambrosii de officiis libri III cum manu ductione ad philosophiam moralem, jurisprudentiam naturalem & Christianam veterum ecclesiæ doctorum; Dissertationum Theologicarum selectarum Decas, cum appendice duarum Orationum; Selectorum Theologicorum Breviarium; Controversiarum sacrarum recentiorum & nobiliorum nucleus & illustramenta; Dissertatio epistolica ad Jo. Fechtium de notitia rerum divinarum & sacrarum in irrogenito; Commentatio in epicrisin epistolice Joach. Langii; Deductio brevis, sed fundamentalis historico-analytico-theologica de statu controversiæ circa notitias rerum sacrarum in irrogenitis, loco apologiæ repetitæ pro Dissertatione epistolica, & Commentatione; Manu ductione ad Theologiam Comparativam; Informatorium de vocatione interna, sermone vernaculo editum; Antiquitas, & vera gloria Christianismi; Responsum de unione Protestantium a Tubingensibus proposita, quæ utraque scripta itidem Germanice prodierunt. Tacemus Dissertationes Academicas & numero multas, & gravissimi eas argumenti. Sed vitam privatam domesticamque quod attinet, habuit primo in matrimonio Sophiam Barbaram, Nobilissimi Leiblini, a consiliis Sereniss. Principis Durlacensis de ærario administrando, filiam,

filiam, ex qua, præter tres filios, jam diu fato functos, unicam progenuit filiam Augustam Catharinam, quæ nupsit postea Viro Max. Rever. Jo. Philippo Storrio, qui Heilbrunnæ sacerdotii munus recte obiit, ac Gymnasio præfectus, in explendis curarum partibus nemini cessit, *vñ év áγλοis*. Alterum vero matrimonium, amissa priori dulcissima conjuge, Fœrtschius iniit cum Clara Hedwigia, Consilarii Illustrissimorum Comitum Loevensteinensium & Werthemensium MALEY vidua, gente Hilgeria, quo quidem in exoptatissimo conjugio nil præter fecunditatem desideravit. Ea vero uxore pariter morte erepta, tertias celebravit nuptias cum Maria Christina, Eliæ Casp. Judelii, Med. Doct. & Physici Oppidani, vidua, ex qua prolem quidem haud suscepit; privignam vero Susannam Mariam, virginem castissimam, Jo. Reinardo Rufio, Prof. Jen. nuptum dedit. Ceterum unica optimi viri cogitatio ac cura fuit de honore Dei, & religionis disciplina, de salute Academiæ, in qua docuit, atque studiosæ juventutis utilitate, adeo, ut nullam temporis partem sibi eripi passus fuerit, quin novam laudis & emolumentum meditaretur materiam. Clades domesticas, funera liberorum acerba, ac jacturam uxorum non unam moderate tulit, fretus spe æternæ felicitatis. Postremo & senectute, & morbis aliis, maxime pedum dolore & infirmitate confectus, adeo plenus somno extitit, ut vitæ appropinquare finem ipse sentiret. Rite ergo accinctus, opera potissimum D. Weissenbornii ad mortem sine timore se paravit, quæ placida ipsi & beata obtigit A. MDCCXXIV, D. IV April. solenni que cerimonia iusta illi perfoluta sunt D. VII Maji.

\* \* \* \* \*

Luctuosum fuisse superiori anno Academiæ Salanzæ obitum venerandi Senis, modo exposuimus; at multo gravius nunc Witteberga duos luget Theologiæ Professores, *Jo. Guil. Janum*, VI Cal. Sept. & *Martinum Chladenium*, III Idus Sept. utrumque intra paucos dies in vegeta ætate extinctum, quorum proxime Elogia cum Lectore communicabimus.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Novembris Anno MDCC XXV.*

*THESAURUS ANTIQVITATVM ET HI-  
storiarum Siciliæ, digeri cœptus cura & studio JO. GE-  
ORGII GRÆVII, cum Præfat. PETRI  
BVRMANNI &c.*

*Vol. XI, XII, XIII, XIV, XV.*

Lugduni Bat. excudit Petrus vander Aa, 1725, f.  
Alph. 24, Fig. Tabb. max. & med. 73, præter passim textui insertas.

**T**andem quinque ultimos pretiosissimi hujus Thesauri Tomos exhibemus, quibus omnibus unam Præfationem pro more præmisit Celeb. Burmannus. Tomo XI comparent primo loco *Jo. Bapt. Guarnieri*, Senatui Catan. a Secretis, Dissertationes historicæ Catanenses, quas, Italico idiomate Catanæ 1651, 4 editas, Latine vertit, plurimisq; Observationibus & Præfatione auxit Vir. S. R. *Jo. Laurentius Mosheim*, Theol. D. & Prof. Publ. in Academia Helmstad. In his cum Autor doctus Petri Carreræ de antiquitatibus Catanensibus librum supplere voluerit, eoque duplicem proferat de origine Catanæ sententiam, ac præterea vitam & cultum S. Agathæ prolixè exponat, hinc Cl. Interpreti nata occasio, ut in Præfatione in utramque sententiam accurate inquiret, & de vitæ S. Agathæ scriptoribus ejusque actis agat pererudite. Sequuntur *Vincentii Mirabella & Alagonæ*, atque *Jacobi Bonanni & Columnæ, Ducis Montalbani*, libri *de antiquis Syracusis*, quos antea rarissimos, simul Italico sermone, quo scripti sunt, novoque ornatu recufos fuisse novimus

Panormi sub titulo : *Delle antiche Siracuse*, 1717, fol. duobus Voluminibus, quorum primo *Bonannus*, altero *Mirabella* cum Ge. Gualtheri Tabulis & excerptis e Cluverio & Aretio (quæ cuncta aliis in locis Collectionis nostræ integra extant ) continetur. Utrumque hic Latinitate donavit, nummis & figuris aliis auxit, notisque illustravit Cl. *Sigeb. Havercampius*, qui cum primo loco *Mirbellæ* Chronographiæ Syracusarum antiquarum ut & Numismatum urbis veterum explicationem sistendam putaret, simul eam diligenter cum *Bmanno*, qui sæpe ab illo discesserat, comparat, illumque contra hunc defendit, præterea loca autorum Græcorum & Latinorum passim adducta restituit. Mirum vero, utrumque hunc Autorem plagii accusari, quandoquidem Cl. *Burmamnus* observat, *Petrum Carreram*, scriptorem Siculum, non solum *Mirbellæ* errorum centuriam, & linguæ Latinæ & Græcæ ignorantiam & ordinis equestris vanam ostentationem, cum ignobili parente natus fuerit, objecisse, sed & diserte testatum, ejus descriptionem Syracusarum antea collectam fuisse a *Josepho Menniti*, Sacerdote Syrac. stylum illi & dictionis Italicæ elegantiam commodasse *Franc. Paternum*, dissertationes Numismaticas deberi *Octavio Cajetano*, ipsam etiam Dedicationem ad *Philippum III* trium Patrum factum esse. Sub *Bonanni* vero nomine ipsum *P. Carreram* latere voluisse, Cl. *Burmamnus* Mongitoris & ipsius *Carreræ* autoritate probat, ita simul de autore judicans, ut ejus eruditionem & diligentiam, imo & dexteritatem (quod Viros illustres multos, quos libro II integro describit, Syracusanis vulgo adscriptos, veræ patriæ vindicet ) laudet, sed, quod in Siculo, & qui antiquas Patriæ res ab antiquitate debet & vult repetere, maxime desiderandum, non satis a Græcæ linguæ intelligentia instructum fuisse fateatur.

Volumine XII exhibetur *Jo. Pauli Chiaranda* Plutia five Platia Civitas Siciliæ antiqua, nova, sacra & nobilis, Messanæ 1654, 4 Italice edita, & a Cl. *Mosheimio* Latine versa, notisque illustrata, additis Academiæ Platiensis (*L'Academia Piazzese*) elogiis fratrum Chiarandarum, Neapoli 1651, 4 editis, quibus ad edendum hoc opus excitati sunt. Autor Cluverium sæpe secutus ita, ut quæ vel illi, vel huic debeantur, vix pateat, conciso quoque

que nimis dictionis genere usus, sententiæ parum probatæ de gigantibus adhæret, pleraque debet scriptoribus aliis, sed ineditis, denique B. Virginis imaginem manu Lucæ in vexillo Rogerii depictam veram esse, & ex traditione, quæ prior & majoris auctoritatis Nostro est ipsis Sacris litteris, & aliorum testimoniis probat; contra Cl. Burmannus ex Octavio Cajetano & Roccho Pirro probat, rem non admodum verisimilem. *Marii Pace* Antiquitates Caltagironis, Neapoli 1631 editæ, nunc a Cl. *Haverkampio* Latine versæ, notisque illustratæ, breves quidem at singulari eruditione conspicuæ sunt, & observationibus, quas hic vix expectes, refertæ. Ubi tamen ex Cælio Rhodigino laudat *Demetrium Celerianum*, qui unum e Cyclopiibus, Briareum, filios habuisse *Sicanum & Ætnam*, scripserit, Cel. Burmannus, Demetrium Calatianum, quem a Strabone & Laertio laudatum memorat Cl. Fabricius Bibl. Gr. L. V p. 391, intelligendum existimat. *Mariani Perelli* Antiquitas Scicli, quam olim vocarunt Casmenas, Italice vulgata Messanæ 1640, 4, eodem Interprete nunc Latine prodit, libellus est perexiguus, nec ineruditus, quamvis a P. Carrera impugnatus. Magis tamen de patria sua meritis videtur *Vincentius Littara*, qui de rebus Netinis Libros II, originem urbis agrique & illustrium virorum monumenta complexos, cum Netinorum consuetudinibus & B. Conradi Placentini Historia Panormi 1593, 8 edidit; quos multis laudatos cum consequi fere desperaret Nob. Editor, Apographum demum ejus, etsi a linguæ Latine imperito exaratum, impetravit a Viro S. R. Ludovico de Targny, S. Fac. Paris. Doct. Theologo, S. Landi Abbate, Bibl. Regiæ Par. Curatore. Ceterum cum *Oct. Cajetanus* Historiam D. Conradi, cujus miracula passim Autor Operi inserit, Vitis suis Sanctorum Siculorum insertam notulis illustraverit, eas in hac editione addere placuit. *Placidi Carrasæ* Motuca illustrata, Panormi 1653, 4 edita, hætenus rarissima fuit, quam, tametsi Autor paullo nimis credulus videatur, & ob dictionis barbariem merito nauseam excitaverit Cl. Burmanno, non omittendam, passimque per notulas ad puritatem reducendam putavit Editor. Claudat hoc Volumen *Augustini Inveges*, Sacerdotis Siculi, cujus varia, sed extra Siciliam rarissima scripta prostant, Carthago Sicula,

quam Panormi 1651, 4 editam, pariter Latine vertit sæpe laudatus *Havercampus*, opus tribus quidem Libris ab Autore divisum, e quibus duos tamen priores tantum, primum nomen, situm & originem antiquissimæ civitatis Caccabes, quæ nunc Caccamo dicitur, erudite explicantem, & secundum, qui familias nobiles ibidem florentes illustrat, Autor ipse vulgavit; tertium vero, quem diu in manibus Jo. Mariæ Amati & suo tempore sub prelo fuisse, testatur Mongitores, nullo modo consequi hæcenus Editor potuit.

In Volumine XIII primum locum occupant Viri doctissimi & in Græcis Latinisque scriptoribus vetustis ad miraculum usque versati, *Mariani Valguarneri* Antiquitates Panormitanæ, quæ Panormi Italico idiomate prodierunt 1614, 4, nunc a S. R. *Morbemio* ita Latine versæ, notisque illustratæ, ut adductis ubique verbis Græcis, quæ Autor Latine reddiderat, & dictione paulo ordinatius, quam ab ipso factum, disposita, nihil ad ornatum operis superesse videatur. Neque enim de stylo æque sollicitus videtur fuisse ac de rerum pondere, quandoquidem ipse fatetur, noctu inter varias occupationes sibi elaboranda fuisse, quæ sequenti die formis exscribenda essent, unde & natæ videntur, pro dislusa Autoris doctrina, tot excursions, doctæ quidem & ingeniosæ, in quibus & emendationes quasdam Græcorum Autorum invenias, acuminis Critici testes. Succedit, qui recentiore potius urbis statum describens, Oratorem fere magis quam Historicum egit, *Franciscus Baronius ac Manfredus* de Panormitana Majestate, Panormi 1630, fol. vulgatus.

Voluminis XIV magnam partem occupat Pars prima Annalium *Augustini Inveges*, seu Panormus antiqua, Italice prodita Panormi 1649, fol. & hic Latine versa, namque, qui in priori editione ligno incisi fuerunt, multo nunc elegantius æri insculptis. Quamvis vero Typographus sequentes operis Partes duas, alteram *Palermo Sacre*, 1650, & tertiam *Palermo nobile*, 1651 editam, omiserit, eas tamen, ubi desiderari ab Orbe erudito intelliget, promptissime se novæ editioni paraturum promittit. Subjungitur huic opusculum recentissimum, *Antonini Mongitoris* S. Domus Mansionis SS. Trinitatis Militaris Ordinis Teutonicorum urbis

Panor-



Panormi & magni ejus Præceptoris Monumenta historica, quæ vel nunc primum prodeunt, vel certe A. 1721, quem annum subscriptum dedicationi ad Augustiss. Imp. *Carolus VI* legimus, lucem primum adspexere. In hoc dum omnem Domus Sacræ Mansionis Panormitanæ historiam exponit Autor, una multa ex ejus archivis protrahit diplomata, simulque notat in Præf. perperam sollicitari fidem Kocchi Pirri, quasi in Sic. S. varia diplomata afferat e Tabulario Regiæ Cancellariæ, quæ ibi frustra quærantur; cum numerum non modo voluminum sed & monumentorum mutatum post Pirri tempora fuisse, pateat. Nec indigna visâ *Jos. Vinc. Aurie*, Siculi, ex illustri Doriarum Genuensium stirpe oriundi, Notitia historica originis & antiquitatis Cephaledis, urbis Siciliæ, ab amœno sita *placentis* nomen indeptæ, quam o Panormitana editione anni 1656 Latine verteret, notisque & nummis auget Cl. *Havercampus*. Hunc excipiunt *Hieronymi Ragusa* Elogia Sicularum, e prima editione, quæ Lugduni 1690, 8 prodiit, recusa: quippe alteram, Romæ 1700 sub tit. *Sicilia Bibliotheca vetus* auctius editam ab auctoris sororis filio, *Hier. Renda-Ragusa*, consequi tum non potuit, cum hæc prelo pararet, quamvis non dubitet, his supplementis facile careri, ex quo Cl. Mongitores Bibliothecam Siculam omnibus numeris absolutam vulgavit. Hactenus scriptores Siculos enarravimus; succedunt vicinarum Insularum scriptores quidam rarissimi, in quibus primus hic est *Benedictus Cochovella*, Vercellensis, cujus, A. 1540 demortui, opus posthumum, descriptionem nempe Tremitanæ olim Diomedæ Insulæ *Albertus Vintianus* Mediolani 1604 in lucem protulit. Accessere in hoc Volumine *Palladii Fufci* de Situ Oræ Illyrici Libri II, e rerum Dalmaticarum scriptoribus, quos *Jo. Lucius* libris suis de Regno Dalmatiæ subjunxit, cum *Lucii* notis descripti, tum & ipsas *Lucii* Capita IV priora operis modo memorati, de Illyrico conscripta, denique ejusdem Inscriptiones Dalmaticæ, quas, in opere illo omittas, separatim ediderat Venetiis 1673. Eas vero diligenter examinat in Præfatione Cl. *Bucmanus*, multasque perperam descriptas, e *Grutero*, *Reinesio*, *Fabretto* aliisque observat, ad Gadium etiam provocans, cujus Inscriptiones brevi prodituras, nuntiat.

Volumine XV seu ultimo exstant *Phil. Cluverii* Sardinia & Corsica antiquæ, quæ cum ejus Sicilia prostabant; tum *Jo. Francisci Fara* de rebus Sardicis Historia, *Sassari* 1579 edita, qui autor etsi res ad sua tempora perducere constituerit, nihil tamen reliquit eorum, quæ post A. C. 759 contigerunt, in vetustis cetera non indiligens. Rarissimus vero hæctenus, & auro carior, quamvis magis credulus, minusque quam Fara, comptus est *Salvator Vitalis*, cujus hic comparent Annales Sardinix, ad A. C. 139 producti, & Flor. 1639, fol. vulgati, quibus ut *Berosi*, Fl. *Lucii Dextri* aliorumque fabulas, ita de *Petri & Pauli* in Sardiniam adventu & similibus multa immixta legas, quæ vix fidem apud omnes hodie inventiant. Succedunt, quæ ad *Melitam Insulam* spectant, *Jo. Quintini Hedui* Insulæ *Melitæ* descriptio ex ipsius *Commentariis rerum Quotidianarum* deprompta, & Par. 1540, fol. accuratius quam *Francofurti* 1600 edita, qua occasione de Autore eleganter commentatur *Cl. Burmannus*. *Cæli Secundi Curionis* de bello *Meliteni*, quod A. 1561 gestum, Historia cum *Jo. Valetæ* Epistola, ejus belli summam complexa, ex Edit. *Basil.* 1567, 8 recusa, & denique *Jo. Francisci Abela*, *Commendatoris Ordinis Melitenensis*, *Descriptio Melitæ atque adjacentium Insularum*, opus pereruditum & inventu rarissimum, in ipsa insula *Melita* 1647, fol. *Hetrusco* sermone editum, & nunc a *Jo. Antonio Seinero* Latine translatum; cui accessere *Cl. Jo. Henrici Maji* specimina duo *Lingux Punicæ* in hodierna *Melitenisium* superstitis, quorum primum ante paucos annos prodiit, alterum nunc demum, in gratiam *Cl. Burmanni*, qui plura vocabula *Melitenisica*, ex *Abela* decerpta, ipsi transmisserat illustranda, exaratum est. Postremo huic volumini adjectus est *Index Alphabeticus omnium operum*, quæ *Thesauro* hujus *Italiæ & Siciliæ Tomis XLV* continentur.

Nos iisdem verbis, etsi paulo prolixioribus, quibus in *Præfatione* peroravit doctissimus *Burmannus*, *recensionem* nostram concludere, operæ pretium putamus. „*Gratulamur* scilicet *Editori & Collectori* hujus *Theauri*, *Viro*, si quis ullus, *industrio & indefesso*, *Petro vander Aa*, quod licuerit ipsi *finem* tandem *operis* vere *Regii* videre, quod toties *desperaverat*; cum alii *super alios* semper *libri* sibi ex *omni orbis parte*, & *inprimis*

*Italia,*

„Italia, submissi, animum semper inter diversa suadentium con-  
 „silia fluctuantem ita distraherent, ut, ubi consisteret, vix sciret,  
 „& se ad metam optatam adspiraturum ante fatalem diem, vix sibi  
 „persuadere posset. Æquum ergo erit, ut tam laudabile, tam  
 „utile sinul & gratum institutum, non modo communi applau-  
 „su Litteratorum excipiatur, sed ut Viri Principes, & ipsi Reges  
 „& Civitates Bibliothecas suas hoc Thesauro, tanquam gemma  
 „quadam rara & pretiosa, exornent. Meretur certe omnium fa-  
 „vorem & studia tanto animo susceptum hoc opus, tot sumpti-  
 „bus & curis peractum, ut exemplum credam desiderari, ab ipsis  
 „Typographiæ incunabulis, quo Librarius aliquis tam numerosa  
 „Volumina, sua impensa, nullis adjutoribus, in lucem produ-  
 „xisse probetur. Quare benigna quoque æquorum Lectorum ju-  
 „dicia exorat, neque, si quid hic & illic carpi, & maligno dente  
 „arodi posset, aut si forte libellus quisquam huic vel illi non fa-  
 „tis placere videatur, ideo totum institutum & consilium suum  
 „infamari, & rumoribus invidiosis differri debere credit.  
 „Quis enim, quæso, unquam similem laborem suscepit, omni-  
 „bus approbantibus & uno ore laudantibus? An Romanus, an  
 „Græcus Thesaurus, cum prodirent, obtrektoribus caruerunt?  
 „aut an illi tam cupide & celeriter, ut volebant Editores, per to-  
 „tum Orbem divenditi fuere? Lente ad tanta opera emenda ac-  
 „cedere solent homines; sed ubi semel Bibliothecas iis carere non  
 „posse persuasum est, & metus cœpit invalescere, ne pretium  
 „incendatur, (bis enim tales Thesauri edi non solent) hinc pro se  
 „quisque studiose illa conquirat. Et certe, hodie divenditis The-  
 „saurorum illorum omnibus exemplaribus, in tabernis olim ob-  
 „viis, animosissime & insano etiam pretio in auctionibus compa-  
 „rari cernimus. Idem fatum huic Thesauro fore, animo quidem  
 „prospicit Editor, neque lucrum ingens & præsens se brevi fa-  
 „cturum sperat, sed gloria tanti operis ad finem perducti con-  
 „tentus, & rebus suis satis per diligentiam & industriam stabilitis,  
 „expectare commode satis emptores poterit. Hoc tamen omni-  
 „bus, & præsertim Negotiatoribus Librariis, qui, ut veteri pro-  
 „verbio de fabris jactatur, consortibus suis egregie invidere so-  
 „lent, pro certo affirmare, & publice etiam polliceri me jussit,

„nunquam animum se inducturum, ut, si forte omnes, quos pro-  
 „duxit, libros vendere, & ut inter Bibliopolas moris est, taber-  
 „nam totam hastæ subicere velit, hunc quoque Thesaurum ve-  
 „nalem proponat. Sed ille solus fervabit horreum; nec sibi tan-  
 „tum, sed hæredibus etiam, siquid humanitus sibi acciderit, has  
 „leges dicet Editor, ne unquam ita projiciant, ut evilescere &  
 „contentui esse possit. Desinant ergo vana spe studiosos rei li-  
 „brariæ lactare invidi, & minoris, quam quod nunc Editor sta-  
 „tuit, pretium, brevi comparandum hunc Thesaurum, exposi-  
 „tum & obvium fore, polliceri. Deceptos hi se, forte non ita  
 „longo post tempore, deprehendent, ubi pretium, quod nunc  
 „ponitur, augeri viderint.“

*HISTORIÆ ANGLICANÆ SCRIPTORES  
 varii, e Codicibus Manuscriptis nunc primùm  
 editi.*

Londini, typis Gul. Bowyer, 1723, f.

Alph. 5 pl. 18. Fig. tabb. 2.

**P**ost Clar. Virorum, *Commelini, Savilii, Cambdeni, Twysdeni*  
 & *Seldeni, Joannis Fell & Thomæ Gale* Collectiones scripto-  
 rum veterum rerum Anglicanarum, tum & editiones singulares,  
 quas nuper curavit Cl. *Hearnius*, vix sperandum videbatur, tan-  
 tum relictum esse Nobil. Autori nostro, *Josepho Sparke*, spicilegi-  
 um, ut integrum Tomum complere posset. Enimvero quos hic,  
 e bibliotheca Cottoniana & archivis Burgenfibus maxime, vulga-  
 vit Scriptores, plerique omnes ad cœnobium Burgenfe, hodie  
 Petriburgenfe, imprimis spectant, eoque eos sub *Scriptorum Pe-*  
*triburgenfium* nomine, ut scheda, qua subscriptibus illos offe-  
 rebat, docet, edere constituerat, quem titulum tamen in ipsa  
 operis editione haud inepte, ut patet, mutavit; quod illi conti-  
 nerent scilicet plurima ad universam Angliæ historiæ pertinent-  
 tia. Partitus est opus Cl. Editor duobus exiguis Voluminibus, quo-  
 rum primum inscripsit Medicorum principi, *Richardo Medo*, in  
 quo rei Medicæ, tum Therapeuticæ tum Anatomicæ, notitiæ ac-  
 curatam, incredibilem in sanandis ægris felicitatem, Matheos &  
 anti-

antiquitatis, tam sacræ quam profanæ, ut & linguarum cognitionem singularem ac peracrem in arte critica sagacitatem, denique comitatem, candorem, modestiam, in egenos liberalitatem aliaque commendat, Bibliothecam quoque ejus, regis fere sumptibus comparatam & tabulis, statuis, sculpturis exornatam, mire extollens; alterum *Johanni Bridgeſio* de Barton Segrave in agro Northamptonienſi Armigero, cujus ut virtutes in publicis muneribus, (quæ tandem abjecit, ut ad Muſas rediret, & otium nanciſceretur ad ea conſignanda, quæ ad Northamptonienſium antiquitates & res geſtas explicandas magno labore collegit) rite adminiſtrandis maxime conſpicias; ita Bibliothecam imprimis & Muſeum MSptis hiſtoricis inſtructiſſimum, quo partim hoſpitiū ejus Lincolniæ, partim villa Bartonenſis ſuperbit, proluxè prædicat. Primum Volumen occupat Chronicon Angliæ inde ab A. 654 ad A. 1368 productum, cujus Autorem cum hæctenus crediderint plerique *Johannem Abbatem Burgi S. Petri*, nempe Johannem de Kaleto, qui obiit A. 1262, Noſter quidem ex eo ſcrupulum movet, quod in hoc Chronico Martinus Polonus citetur, cujus paſſim hiſtoria proſtet ad A. 1276 deducta; & quamvis prima Martini editio tantum ad A. 1251 pertingat, adhuc tamen rem in dubio relinquit, & ſuſpicatur, opus a *Roberto de Boſton* interpolatum & continuatum fuiſſe: imo rectius edoctus poſtea a Cl. *Bridgeſio*, in dedicatione Voluminis II fatetur, non improbabile videri, *Job. Abbatem Burienſem* cum *Abb. Burgenſi* conſuſum, & ex uno duos factos eſſe. Succedit Volumine II *Hugonis Candidi*, ſeu *Albi*, vulgo *White*, Cœnobii Burgenſis Hiſtoria ad annum uſque 1177, quo fere tempore vixit, excurrens, in qua de prima Merciorum Regum, quorum omnia diplomata diligenter conquiſivit, eccleſia tanta diligentia egit, ut ſacræ antiquitatis theſaurus dici poſſit, teſte Lelando. Brevior eſt *Roberti de Swapham*, qui circa A. 1273 mortuus, Hiſtoria ejusdem Cœnobii, ex proprio Autoris codice a Noſtro deſcripta, in qua id fere egit tantum Autor, ut Regeſtum privilegiorum &c. juſto ordine diſponeret. *Walteri de Witleſey* Hiſtoriæ Cœnobii Burgenſis, quæ inchoatur ab A. 1246 & ab Anonymo inde ab A. 1321 ad A. 1338 continuatur, Codicem ſe debere profiteretur Cl. Editor

*Job. Comiti Fitzwilliam*, cujus hospitalitatem & humanitatem insignem in singulari hujus operis inscriptione ad eundem directam laudat. Ultimus Petriburg. horum scriptorum prodit *Anonymus* autor, ut videtur, satis vetustus, qui Historiam cornobii Petriburgensis versibus Gallicis obsoletis descripsit. His demum etiam Cl. Editor subjecit Vitam S. Thomæ Cantuariensis Archi-Episcopi, a *Willielmo Stephanide*, *Johanne Sarisberiensis*, Episcopo Carnutenfis & aliis Autoribus coætaneis, ut titulus testatur, descriptam, quam ex suo Codice cum Cottoniano diligenter collato prodit; at de Stephanide illo alias (forte cum alterum Thomam, cujus spem aliquam facit, editurus est) se acturum esse, sperat. Nobis quidem, vitam illam inspicientibus, solus Stephanides autor esse videtur, qui præter prologum, descriptionem Lundoniæ, quam vocat, præmisit, patriæ quippe suæ, ut testatur Lelandus de Scriptor. Brit. C. 177, qui & eum Thomæ illi familiarissimum, & vulgo quoque *Wilhelmum Cantuariensem*, scilicet Monachum, dictum fuisse, probat. Equidem Vita D. Thomæ Cantuariensis cum ejus & æqualium epistolis e Codice Vaticano, *Christiano Lupo* autore, prodiit Bruxellis 1682, 4, eademque ipsi Baronio dicitur ab Autoribus quatuor, Hereberto, Wilhelmo Cantuariensi, Johanne Saresberiensis & Alano Abbate conscripta; verum, si opus illud, in certa capita divisum, inspicias, nihil aliud invenias, quam excerpta brevia ex his autoribus, atque adeo e Wilhelmo illo, (cujus æque ac ceterorum nomen suo loco apponitur) deprompta, sed aliis plane verbis expressa, quemadmodum nostram editionem cum illa conferentibus facile patet. Ut adeo nobis certum videatur, Codici vitæ a Nostro vulgatæ nomina illa præposita per errorem fuisse, cum & ipsa imprimis scribendi ratio doceat, unum tantum libro autorem fuisse, *Wilhelmum*, & Lelandus l. c. suffragetur, qui præmissam huic vitæ a *Wilhelmo* fuisse Londini descriptionem, discrete testatur.

THE ENGLISH WORKS OF SIR HENRY  
SPELMAN &c.

HEN-

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXV. 491  
**HENRICI SPELMANNI OPERA ANGLI-**  
*cana, tum ipso vivente edita, tum posthuma, cum vita Auto-*  
*torts, nunc iterum a S. Rev. Episcopo Lincolnienſi, reviſa &*  
*auſta: accedere duo Scripta hæſenus*  
*inedita.*

Londini, apud D. Browne Sen. & Jun. & alios, 1723, f.

Alph. 8.

**E**T ſi nulla his Operibus præmiſſa ſit Præfatio, neque adeo uſ-  
piam diſerte memoretur, cujus potiſſimum curis debeatur  
hæc editio, ſubſcriptionis lege procurata, facile tamen conjici-  
mus, eam autore imprimis Celeb. *Edmundo Gibſono*, hodie Epi-  
ſcopo Lincolnienſi, prodiſſe, quem Poſthuma Spelmanniana A.  
1695 cum luculenta vitæ deſcriptione, quæ hic ab eodem reviſa  
dicitur, vulgaſſe, in Actis anni 1698 p. 341 teſtati ſumus; quo  
loco cum vitæ compendium a nobis factum fuerit, facile nunc  
ea denuo recensenda ſuperfedemus. Siſtitur vero hic primo lo-  
co opus Spelmanni, jam ſepties excuſum, *de non temerandis Ec-*  
*cleſiis*, cum ejus *Apologia*, ſuccedunt *de decimis eorumque alie-*  
*natione & de ſepultura* tractatus, ut & *Villare Anglicanum*, ſeu  
Conſpectus omnium urbium & villarum Angliæ. Tum ſequun-  
tur ſuo ordine *Poſthuma*, quæ cum l. c. accurate fuerint a nobis  
recenſita, non eſt, ut vel titulos hic denuo repetamus: id tan-  
tum notamus, hic quoque inter cetera reſuſam eſſe *Iceniam ſeu*  
*Norfolciæ topographicam deſcriptionem*, ut & *Comites Mare-*  
*ſcallos Angliæ & de milite diſſertationem*, & *Hiſtoriam familiae de*  
*Sbarnburn*, quæ tria ſcripta Latino idiomate compoſita ſunt;  
eſt in titulo Operis Anglica tantum promittantur. Ac eſſere ve-  
ro tractatus duo, nunc primum e ſchedis Autoris editi, alter *de*  
*Guria Thalaſſiarchia ejusque officialibus (of the Admirals Jurisdi-*  
*ction, and the Officers thereof)* alter *de formulis & diplomatibus*  
*(of Deeds and Charters)* quem quidem Autor, ſi viveret, vix  
æquo animo ferret ita editum, quippe hiatus non paucis de-  
formatum, adeo, ut ex ultimis ſaltem capitibus vix ſenſus ullus  
erui poſſit. Nec opus eſt, ex his ſpecimina referre, cum ſatis jam  
ex aliis Autoris ſcriptis pateat, quantum in antiquitatibus Angliæ  
fuerit verſatus.

**SARCOCELES, SEU TOTIUS MEMBRI GENITALIS** tumoris vasti rarissimique in cadavere, Mense Junio 1725 secto, exemplum; e Theatro Anatomico Lipsiensi communicavit **D. AUGUSTINUS FRIDERICUS WALTHERUS**, Anatomiae & Chirurgiae Prof.

Publ. h. t. Acad. Rector.

**R**arissimum est, tumere scrotum, & simul reliquum genitale membrum crassum & ingens fieri, ut, paribus veluti passibus aucta, in enormem & vitiosam ponderis molem magnitudinemque vastam excresecant, sicut in exemplo, quod mox commemorabimus, contigit. Omnium externa facies, & quæ intus comprehenduntur, nos in admirationem rapiunt. Etenim non infolitus est scroti tumor, qui oboritur, quoties, aut intestina decidunt, aut testis alteruter, durior majorque factus, ve ejus tumidiora vasa, illud grandius reddunt, aut caro fungosa in scroto subnascitur, aut ipsum aqua distenditur. Nonnunquam etiam flatu repletum fuisse, vel pinguedine intumuisse scrotum, alii animadverterunt. Quos tumores nomine pluribus communiter ramices vel hernias vocamus; quarum ex simplicibus dicuntur, ubi illorum singula, quæ protulimus, scrotum occupant: compositas vero appellare licet, si malo graviore, aut neglecto, aut diutius protracto, plura ac diversa hic congeruntur. Quorum exempla ex variis auctoribus collegit retulitque noster in concinnandis his Actis Collega a multis annis diligentissimus *D. Michael Ernestus Ettmullerus*, Prof. Publ. programmate anno 1723 in Dni Steinfeldi promotione edito; cujus occasione sarcocelen ob vastam tam scroti quam penis magnitudinem, longeque plura, commemoratione dignum tumorem recensuit. Homo eo tempore ægrotavit, cujus postea, mense Junio hujus anni demortui cadaver, ut pars male affectæ publice demonstraretur, ad nostrum Theatrum Anatomicum allatum fuit. Descriptionem ille sequentem dedit: „Christianus Kettmig, ætatis 49 annorum, „mense Julio superioris anni in Nosocomio Lipsiensi recipiebatur, manuum opera hactenus panem lucratus, nunc ad quempiam sustinendum laborem ob pravam corporis dispositionem, ineptus.



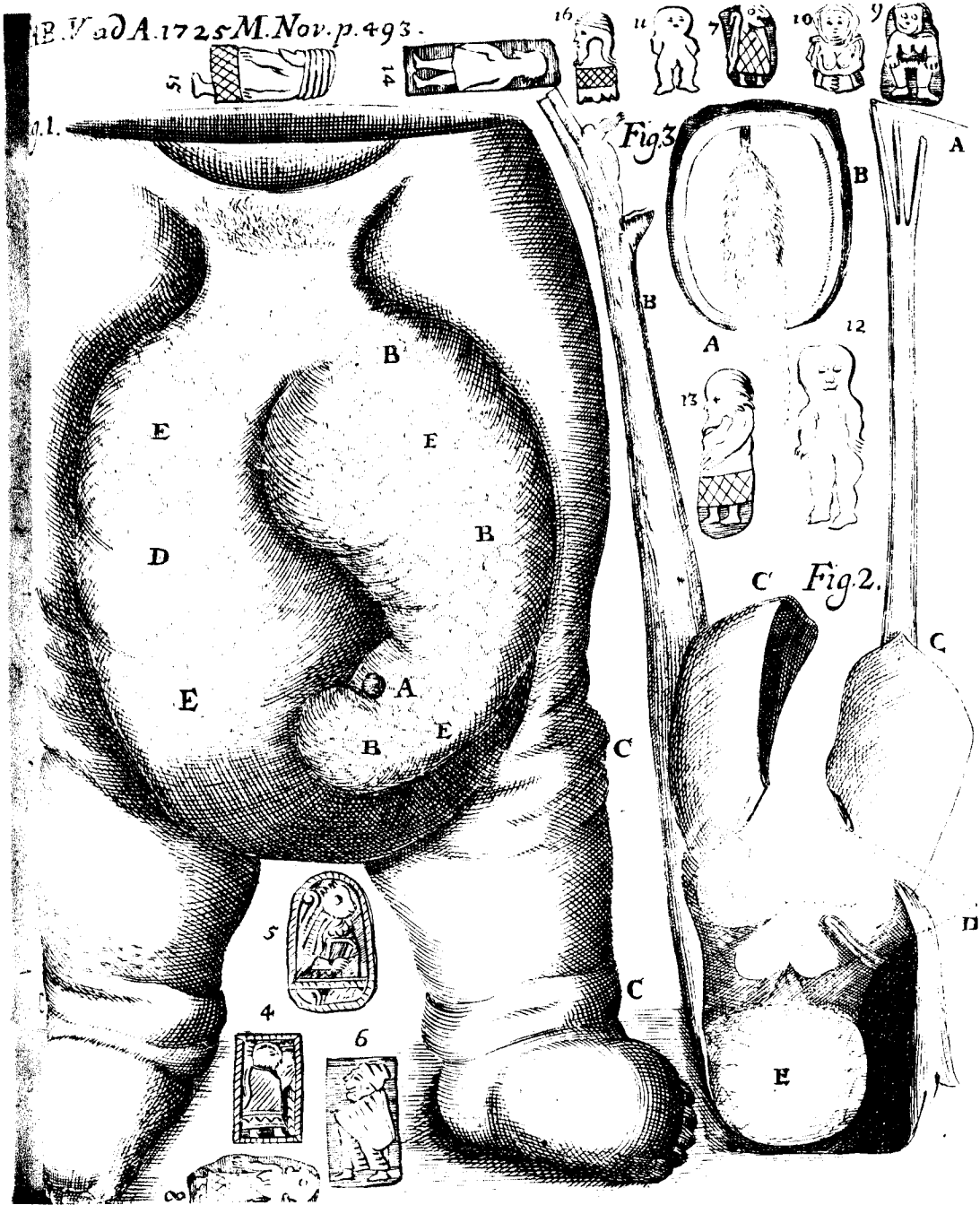
„ineptus. Scrotum hic habet secundum omnes dimensiones ma-  
 „gnam ad genua usque propendens, coloris naturalis, ubi vero  
 „femoribus adjacet, glabrum atque rubicundum, indolens in-  
 „terim atque durum. Testiculi ad latera in superiori parte la-  
 „tent, qui contrectati aut compressi doloris sentium excitant.  
 „Membrum virile ex medio loco scroti emergit itidem elonga-  
 „tum, durum atque tumidum. Tota distantia ab inguine ad præ-  
 „putii extremitatem unius ulnæ est, cum octava parte. Inguina  
 „naturaliter se habent, nullo tumore conspicua. Femora & pe-  
 „des sunt tumida, dura & circa genua & talos in rugas & sulcos  
 „complicata. Ceteroquin sanus degit omni dolore expers, opti-  
 „mo ciborum appetitu præditus, dum vero mingit, difficulter  
 „lotum profluit. Omnium formam, quæ ab illo tempore ad  
 usque mortem aliquantum commutata fuit, Fig. 1 sistit. Nam-  
 que hoc temporis intervallo amplius intumescere pedes, & tam  
 scroti, quam tumidi penis involucri sarcoma, majorem ambi-  
 tum acquisivit, ipsum scrotum jam quinque digitis longius sa-  
 ctum prominuit. Integri scroti ambitus maximus ulnæ cum tri-  
 bus quartis in cadavere, at arte deterfi, siccataque, duarum ul-  
 narum, cum duobus digitis, magnitudo fuit. Ejus tumoris ex-  
 tremum a pubis ossæ remotum ulna distabat cum septem digitis.  
 Superiori parte durior deprehendebatur; qua parte versus si-  
 nistram suram porrigebatur, foveæ, cum digito premeretur,  
 diu non subsistebant. Eadem inferiore parte notabatur moles  
 hæc tribus incisionibus, quarum una profundior, pro aliquo se-  
 pti retracti vestigio accipi poterat, cujus tamen nulla supererat  
 nota; ceterum vero plures inæqualitates, & minores rugæ,  
 partesque a lotio exesæ & corruptæ hinc inde patebant. Neque  
 vero testiculi, tumore submersi & absconditi, manibus contre-  
 ctari poterant. Jam ingens spectari genitale membrum, plane  
 dignum fuit. Namque hoc subjacente scroto haud mollius, lon-  
 gitudinem retulit pedis, & duorum digitorum, & quinque digi-  
 tis extremis incurvum, & versus scrotum reflexum, tumens  
 erat, præputium ultra modum expansum, rubens, ac inversum  
 quasi visum est. Eminuere tubercula sulcis distincta, densissi-  
 misque seriebus posita, asperiora, rubicundo sordoque adspectu  
 tur-

TAB. V.  
Fig. 1.

turgida, quo rugosum galli Indici caput imitabatur penis pars anterior. Ad hæc reliquus ambitus scabritie, fere sicut scroti superficies, conspurcatur. Hoc penis involucrium ubi crassissimum erat, in ambitu tredecim digitos confecit, quo sensim, aliquid tamen minore reddito, tandem in extremitate juglandis crassitiem habebat. Sub hac extremitate retracta, & velut freno suffulta, revulsaque, involucrio resumo conspiciebatur foramen Fig. 1 A, quod minimum digitum admittebat, & cathetere intronissimum ad urethram vesicamque ducebat.

Sed amplius hæc, incidendo monstrum, observata sunt. Animadvertimus cutim triplo crassiorem naturali factam, inerti carnis moli adnatam, quæ pro varia mollitudine, quam in externo tumore notavimus, compacta duraque apparuit, insuper composita ex innumerabilibus cellulis loculisque, quibus, velut intra totidem sacculos membranaceos, spissus & gelatinosus continebatur humor; qualem etiam in tumore pedum, cute hinc inde incisa, observavimus. Proinde hoc tenace latice totum scrotum, & penis involucrium repletum deprehendimus, nec alias cavitates in isto invenimus, nisi eas, quibus testes, naturalibus multo majores, concluderentur, quos mole carnea a priore producta, non ordinato septo, distinctos vidimus. Vasa, quæ sanguinem & semen ad singulos vehunt, Fig. 2 A, & quæ musculo Cremastere B, ab istis hic separato, involvi solent, longitudinem naturalem parum superarunt; saltem paulo magis tumida ea visa fuerunt. Dexter testiculus post detractam tunicam vaginalem, ove anserino vix minor, & tribus partibus compositus apparuit, quarum superiorem maximamque capsula C efficiebat, quam albuginea testiculi tunica, quippe naturali crassior & tendineæ firmitudinis, formaverat, & ipsa humore plena erat livido, intra loculos contento, quales in malo citri corrupto putridoque conspiciuntur. Alteram hujus testiculi partem topus D confecit, qui superius cavus, & juglandi magnitudine haud impar fuit. Idem inter primam partem tertiamque E medius habebatur, infimam vero mollioremque morbidi testiculi partem, extrema parastata portio, & insigniter tumens constituebat, & intra hanc condebatur aliqua minorque capsula, intra quam pere-

E. Vada. 1725 M. Nov. p. 493.





xiguum, quod de testiculo supererat, continebatur. Quam partem, & tubulos spermaticos evolutos, Fig. 3 A ostendit. Neque vero hæc exilis cavitas cum superiore insignioreque commune habuit; sed albuginea tunica juxta superficiem tophi intermedii eo deducta, teneriorque, se parastatæ insinuaverat, & corpus hoc efformaverat. Huic super incumbens veluti vasculosus parastatæ cortex B, cum arteria spermatica aere impleretur, protinus intumuit & vascula seminalia, cum incideretur, se prodiderunt. Cum sinistro autem testiculo saccum, fundo ejus appensum, membranaceum, & pellucentem extraximus, quem tunica vaginalis effecerat, hic duas libras feri, parum tincti, intra finem suum receperat, capsæ adhærebat, sicut in dextro testiculo, formatæ; quæ hinc inde non nihil exesa humorem priori similem, loculosque perpauca, tophum denique minorem scutiformem, & duobus foraminibus instructum, comprehendit. De cetero tubulorum spermaticorum, sive substantiæ testiculi, hic nullum superfuit vestigium, & parastatæ extremitas, hoc loco planior facta, topho adhærebat: vasa autem sanguifera aerem, per tubulum immissum, ad cavum, quod albuginea paraverat tunica, attulerunt. Hujus lateris vesicula seminalis femine corrupto, fusco, & viscoso replebatur, nec aerem admittit, qui per vas deferens eo pellebatur, nec in experimento facto, prope caput gallinaginis, ostium apparuit, per quod erumperet. At dextra seminalis vesicula hanc viam exitumque, cum familia tentaremus, monstravit, & tota flatu prompte intumuit. Tandem cum contemplaremur penem, naturalem ille retulit longitudinem, & glandis extremitas intra penis involucrium, tribus digitis altius recondita, ipsum involucrium resimul fecerat. Ad hæc penem solito tenuiorem observavimus, nec corpora nerveo spongiosa, ea facilitate, sicut in aliis fieri solet, inflari potuerunt. Ad reliqua quod attinet viscera, partes & cavitates, quæ in cadavere explorabantur, omnia illæsa videbantur, præter renem dextrum, qui gangrænæ notas, fortassis acceleratæ mortis causas, retulit.

Narravit homo, cum in vivis esset, & ægrotaret; malum ab erysipelate, has partes pedesque sæpius infestante, originem

TAB. V.  
Fig. 3.

tra-

traxisse. Quæ, etsi non plane toporum intra testiculos genitorum & reliquorum indicet rationem modumque; & quanquam nec nobis, quibus ignota hominis conditio, ex variis Medicorum hypothelibus, de rebus hic congestis, pluribus differere placet; organi tamen totius, externique, ad contrahendum Sarcoma aptitudinem, saltem declarare, & quæ nobis, anatomicen exercentibus, de præputio usu venerunt, adjicere licebit. Ut adeo ad magnitudinem supra descriptam, pondusque librarum quadraginta, omnium tumor accederet, id tunicæ, quæ dartos audit, deberi profiteremur, quæ cellulosa, laxa, flaccidaque est, & quasi luxuriat, nec solum in seroto subsistit, sed in utroque seroti latere veluti duplicata assurgit, septumque, quod sutura externa indicat, constituit, sicut *Ramus* ostendit. Hujus septi antica & superior pars penem amplectitur, & inde aliqua ejus fit productio, quæ inter ipsum ac involucrum progreditur. Cui proinde structuræ adscribendum esse putamus, quod data occasione, similique, quam noster olim narravit, plures hic congerantur, asserventurque humores; ex quorum angulo & in aliis partibus locisque fieri tumores, quotidie experimur. Admirationem vero maximam in nostro cadavere promeruit præputii tumor: qui etsi admodum frequens in hydrope, phymosi, paraphymosi, aliisque vitiisque occurrat; tamen qui hic descriptus fuit, tam terro fædoque aspectu formaque, quam intus contentorum indole, ni fallimur, omnes hujus generis superabat, quos alii commemoraverunt. Hinc de sanorum præputio monere integrum ducimus, ipsum ad acquirendos tumores præ ceteris locis disponi. Etenim hoc glandis velum, tanquam cutis reflexa, interiore sua superficie lævius est, & sub corona glandi adnascitur. Ipsum, ubi sic duplicatum prostat, intra se continet peculiarem mollemque, & instar compressæ lanuginis, elasticam albidamque substantiam, quæ cum tunica cellulosa, quæ penem circumdat, equidem continua est, pluribus tamen modis ab ea differt. Hanc ita in adultorum cadaveribus demonstrare solemus, cum, juxta glandis coronam, præputium separamus, & postquam ex involucro penis extractus fuit, istam vaginam anteriori parte filo constringimus, aereque ex adversa parte im-

misso,

misso, eam implemus, ac tandem ficcamus. Quæ hic notatur substantia, pollicem lata est, & præ sui copia totum replet præputium. Hinc sicut recens intra præputium in vivis ea reperitur, sua mollitudine egregie fovet glandem, affricatque coronam, & ut ita augeatur in congressu voluptas, apte locata prodest. Quæ proinde substantia & tegminis utilioris loco habetur, & sicut reliqua penis cellulosa tunica pinguedinis est expers, cujus nec scroti dartos est immunis. Interim acere inflata, alia apparet, quam tunica cellulosa, quæ etiam cum cute eo deferitur, penemque investit; quam delineavit *Ruyfchius* in Respons. ad Epist. Anat. 15. Qua occasione monere expedit, quod hujus figura 4 Tab. XIX, pro amplitudine cellulosi contextus ab eo delineata, equidem cum præputio, minime vero cum reliquo penis ambitu conveniat. In hoc enim tunica, quam diximus, longe tenuior est ista portione, quæ intra duplicatum præputium hæret, & in priore multo laxius compositæ cernuntur cellulæ, cum flatu intumescunt, ac replentur. Nascitur talis & uberior, in ipso præputio, & magis compacta, instar tomenti, e fibris elasticis congesti, se habet: cui similem nec in reliquo pudendo, nec in aliis corporis partibus arte anatomica præparare licet.

EXPLICATIO FIGURARUM.

*Figura 1* scrotum, membrum virile, rugas & sulcos circa genna & talos repræsentat.

- A. Orificium Urethræ.
- B. B. B. Membri Virilis involucrum resimium.
- C. C. C. C. Rugæ & sulci circa genna & talos.
- D. Scrotum.
- E. E. E. E. Tuberculorum verrucosorum series.

*Figura 2* Testiculum dextrum exhibet.

- A. Vasa spermatica, a musculo cremastere separata, ad sinistrum testiculum tendentia.
- B. Vasa spermatica musculo cremastere involuta ad dextrum testiculum decurrentia.
- C. C. Capsula superior testieuli dextri humore livido plena.
- D. Tophus.
- E. Capsula inferior in Parasitata.

*Figura 3* infimam testiculi dextri portionem sistit.

A. Vasa spermatica evoluta.

B. Extrema parastatæ portio.

Vernünfftige Gedancken von dem Gebrauche der  
Theile 2c.

hoc est,

**MEDITATIONES PHYSICÆ DE USU PARTIUM Corporis humani, animalium atque plantarum, Autore CHRISTIANO WOLFFIO, Consiliario aulico Hassiaco, Mathem. & Philos. Prof. primario Marburgensi, Societ. Reg. Brit. & Bor. Sodali.**

Francofurti & Lipsiæ, sumtibus Rengerianis, 1724. 8.

Alph. 2 plag. 3½.

**T**ertiam hanc Physicæ dogmaticæ Partem seu Operum Philosophicorum Germanicorum postremam Serenissimo Principi ac Domino *Carolo*, Hassiæ Landgravio, quem ipsum exquisita rerum mathematicarum & physicarum scientia pollere constat, inscripsit Cel. Autor, gratias publice acturus Mæcenati summo, quod Hala dimissum honorifice receperit, ut hoc Protectore non modo opus alibi cœptum atque indefesso studio continuatum tandem absolvere licuerit, verum etiam, quæ adhuc se daturum promisit, ea digerere ac perficere queat. Gratus quoque prædicat Russorum Monarchæ rebus nuper humanis exempti clementiam, qui splendidis & amplis conditionibus præsidium ipsi in Academia scientiarum Petropoli fundata obtulit, etsi per varias rationes non steterit, ut stationem Marburgensem cum altera meliori commutaret, quas adeo probasse constat augustissimam Conjugem, quæ nunc rerum summa potitur, ut etiam absenti locum honorarium cum honorario annuo contulerit. Dividit autem Noster tractatum, quem recensere constituimus, in duas partes. Altera de usu partium corporis humani & animalium; altera de usu partium plantarum agit.

Part. I.  
c. I.

Usum partium corporis humani & animalis demonstraturus  
fundamenti loco præsternit fines a Deo eidem statutos, nempe  
ita



vitz conservationem, 2 motum localem, 3 sensationem, 4 speciei conservationem, 5 appetituum animique sensorum voce elata significationem. Horum finium mutuum nexum &, quomodo sibi mutuo subordinentur, ac primarius, conservatio speciei, fini ultimo totius universi, gloriæ divinæ, respondeat, luculenter docet, addita ratione, cur corpus humanum & animale juxta evrythmiæ & symmetriæ regulas fuerit fabricatum. Antequam vero singulas corporis partes organicas contemplatur, eas in genere partes considerat, ex quibus istæ componuntur. In numero solidarum comparent fibræ atque fibrillæ tum carneæ, tum tendineæ, tum nervosæ; ossa cum medulla & periostio, nervi cum sensorii, tum motorii; muscoli cum tendinibus; vasa cum sanguifera, tum lymphatica, atque glandulæ: in numero fluidorum vero sanguis, chylus, serum, lymphæ, saliva, liquor gastricus, succus pancreaticus, bilis, synovia, semen, succus nervosus & spiritus animales, urina atque sudor. Ita autem in harum partium usu demonstrando versatur Autor, ut non in proximo acquiescat, sed ad remotum etiam progrediatur & rationes a priori reddat. E. gr. Nervis duo munia vindicat, ut 1 sensationes, 2 motus musculorum determinent. Eorum ideo beneficio conservari communicationem inter organa sensoria & musculos motores, immo commercium inter mentem atque corpus. Nervorum structura obtineri, ut sensationes fiant distinctæ, & eorundem ministerio motum organo impressum ad cerebrum continuari, ut motus determinentur in organis a sensu sive immediate, sive mediate pendentes &c. In speciali pertractatione primo loco comparent organa nutritioni dicata, quorum alia cibo assumendo, alia masticando, alia deglutiendo, alia digerendo, alia chylo e cibo digesto separando, & in sanguinem devehendo, alia excrementis residuis ejiciendis inserviunt. Explicantur adeo hic oris & labiorum, dentium, linguæ, gulæ, ventriculi, intestinorum, vasorum lacteorum, mesenterii, cisternæ, ductus thoracici, omenti & arteriarum usus. Succedunt organa vitæ conservationi destinata, quorum alia sanguinis circulationi, alia respirationi, alia secretioni & transpirationi insensibili inserviunt. Quamobrem hic cordis atque totius systematis arteriarum & venarum,

c. 2.

c. 3.

c. 4.

- pulmonum, diaphragmatis, thoracis, mediastini, thymi, hepatis cum vesicula fellis, pancreatis, renum, lienis, ureterum, vesicæ urinariæ, urethræ, renum succenturiatorum, & cutis atque glandularum subcutanearum usus declarantur. Sequuntur organa sensoria & operationibus animæ inservientia, ubi usus oculorum, aurium, nasi, linguæ, cutis atque papillarum nervearum, cerebri denique totiusque systematis nervosi, medullæ spinalis, vocisque organorum determinantur. Illa porro excipiunt partes genitales maris pariter atque feminae, quarum illæ vel semini præparando, vel deferendo, vel asservando, vel diluendo, vel ejaculando; hæ autem foetui vel concipiendo, vel fovendo ac nutriendo, vel denique in lucem edendo destinantur. Unde hic testiculorum, parastatarum, vasorum deferentium, vesicularum feminalium, capitis galli gallinæ, prostatarum, penis, uteri, vaginæ, ligamentorum uteri, tubarum *Fallopianarum*, ovariorum atque vulvæ usus monstrantur. Agmen claudunt organa motui locali & situi corporis determinando conducentia, ut adeo hic pedum, spinæ dorsæ, manuum, brachiorum, colli, capitis &c. usus innotescat. Docetur nempe, quot modis singula moveri possint, & quibus musculis motus singuli perficiantur. Leguntur quoque nonnulla de piscium natatu, aviumque volatu. In his autem usibus omnibus explicandis ita versatur Autor, ut structuræ & situs singulorum organorum, singularumque, ex quibus ea constant, partium usus ex officio, quo funguntur, rationem reddat.

- Part. II. Usus partium, quibus plantæ integrantur, expositurus  
 c. 1. Autor denuo præsternit fundamenti loco fines a Deo iisdem statutos, 1 vis vegetativæ conservationem, 2 perseverantiam in eodem loco, 3 speciei conservationem, quorum mutuum nexum & subordinationem mutuam commonstrat. Antequam vero diversas partes, ex quibus plantæ constant, contemplatur, primo loco eas in genere partes minores considerat, ex quibus istæ componuntur. In harum numero sunt fibræ atque fibrillæ, cum succiferæ, tum tracheæ, utriculi atque cuticulæ. Fibrarum cavitatem optime observavit Noster in caule cucurbitorum atque cucumerum, qui per integram hiemem tempestatum injuriis expositus verno tempore aridus atque exsuccus in horto deprehendebat.

debat, præsertim si microscopio uteretur. Per microscopia parum amplificantiâ objectum tracheas in moro notavit, prout eas delineat *Malpighius*, sed quæ sub microscopiis exquisitioribus minus elegantem præ se tulerunt speciem. Contra per microscopia nonnisi exquisita tracheæ in ceraso, pruno aliisque lignis visæ, quales per minus exquisita in moro cernuntur. Observavit eas Noster verno tempore, cum ligna succo turgerent, ut sectiones transversæ madore imbuerentur. In speciali tractatione primo loco comparat radix, quæ plantæ nutrimentum advehit, immo idem præparat, atque in usus futuros in feminis præsertim gignendi gratiam asservat. Monstratur radice cum ramis similitudo atque inde plantationis inversæ redditur ratio, in qua rami in radices, radices in ramos degenerant, stirpe manente eadem. Radicum quoque vegetatio ex partium usu a priori deducitur, & rationibus a posteriori petitis confirmatur. Secundo loco sistitur caulis sive stirps, cujus singulæ partes sigillatim considerantur. De plantis observat, quod, quando semen daturæ sunt, succus ex radice vel foliis in caulem penetret, atque inde cum radicibus, tum folia exsucca fiant. In arboribus corticem imprimis infervire recipiendo, digerendo & custodiendo succo nutritio per fistulas adjacentes potissimum ascendenti. Hinc arbores quoque frugiferas vegetari & fructus optimæ notæ edere, et si lignum putredine fuerit maximam partem absumtum, modo cortex fuerit illæsa: cujus singulare exemplum in nuce profert. Probatur autem, succum nutritium ubique præparari & perfici in substantia utriculosa. Ascendere nutrimentum per fibras ligneas juniores: quæ ratio sit, cur singulis annis novæ excrecant, & cur tracheæ in ligno juniore præsertim conspicere sint. Usus medullæ in eo sese exerere, quod gemmæ inde erumpant. Folia potissimum gemmis nutriendis & maturandis infervire, cum rationibus, tum observationibus evincitur: quomodo succus nutritius, ibi præparatus, cum in gemmas, tum in caulem deferri queat, ex ipsa structura foliorum docetur, tum etiam, quomodo nutrimentum ex radice ad ipsa folia deferatur. In plantis nonnullis folia vicem radicum subire & succum nutritium præparare, ac in usum feminis gignendi asservare. Gemmas esse furculorum compendia, vel compendia florum at-

c. 3.

c. 4.

c. 5.

c. 6.

que feminis. Illarum ex medulla eruptio clarissimis observationibus docetur. Commendat autem Autor furculorum non minus in plantis, quam arboribus sectionem horizontalem dextre factam, quam præfert verticali, confusionem daturæ. Sufficit subinde his observationibus oculus nudus; plerumque tamen armato opus est. Gemmarum ex medulla eruptionem radicalium similis eruptio confirmat; sed dubiam reddere videbatur furculorum ex ligno annofo protrusio, quos non ex medulla arboris provenire certum erat. Imo simile quid circa radices quasdam observaverat curiosissimus Autor in radicalium protrusione. Rem igitur accuratiori examini subiciens, tandemprehendit, medullam esse substantiam utriculosam, qualis in foliis, & que ac cortice aliisque partibus vegetabilium compareret, succo turgidam, quam diu usui est; sed exsuccam, quamprimum officio suo defuncta, inanum vesicularum congeriem referens. In arboribus accedere singulis annis non modo novam fistularum seriem, verum etiam novam medullam fistulis binorum annorum interjectam, quæ illas a se invicem in ipso ligno adulto discernibiles reddat. Ultimo tandem loco ad flores & semina animum & oculos convertit Autor, ubi in usu partium floris ex defectu observationum & experimentorum conjecturis subinde aliquid tribuit, quibus ad eadem via sternatur. In semine singularem exponit cuticulæ usum, quæ a pulpa in vegetatione separatur & cuti interius applicatur. Ostendit, eam convenire cum pellicula testis ovarum interius adhærente, quæ placenta uterina in viviparis respondeat. Atque hinc rationem reddit, quod cuticula lobos pulpæ exterius ambiens vasis sit instructa succo in vegetatione (quemadmodum observavit oculo armato) turgidis; altera vero, quæ eosdem interius vestit, vasis prorsus destituta. Ceterum monemus, prodiisse quoque nuper Halæ editionem Logicæ quartam & Metaphysicæ tertiam: quemadmodum etiam Elementa Matheos Germanica hoc anno tertia, meditationes Politicæ altera vice prodierunt. Prelum autem modo evasit nova Tractatus de augmentatione frumenti editio, appendice aucta, in qua inventi successus in agricultura experimentis majoribus & praxi sæpius repetita docetur. Et propediem eodem liberabitur Phytica, quæ denuo recuditur.

CHRI.

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXV. 503

CHRISTIANI EBERH. WEISMANNI, S. S.  
Theol. D. & P. P. Schediasmata Academica.

Tubingæ, sumptibus Cottarum, 1725, 4.

Alph. 5 pl. 2 in 4

SUMME Rev. Autor, cujus *Historiam Ecclesiasticam A. 1720 p. 413* recensuimus, hoc Volumine dissertationes aliquot Academicas exhibet, cum ob argumenti præstantiam, tum ob elaborationis diligentiam lectu dignissimas. Ac prima quidem inscripta est *de præjudicio, quod accrescit veritatibus primariis per imprudentem & vitiosum eorum nexum cum doctrinis accessoriis minus necessariis, incertis, sæpe etiam falsis*. Per primarias veritates intelligit eas doctrinas, quæ multis aliis in omni scientiarum genere principii & fundamenti loco substernuntur, atque, quod speciatim attinet ad veritates Theologicas, præ ceteris necessitate, claritate, utilitate, & virtute sese conscientiis puris insinuandi pollent, & in Sacris litteris propolitæ sunt perspicue, graviter, sæpe, & fortiter. Cum autem primariæ illæ veritates dividantur in dogmaticas, exegeticas, morales, & historicas, Celeb. Autor omnis generis exempla profert & illustrat. Primo quidem loco producit dogma de Trinitate divina, ostenditque, ei in dubium vocando occasionem præbuisse duas potissimum doctrinas accessorias; cum scilicet alii docerent, dogma illud etiam a Platone fuisse traditum, alii τῶ ὄντι non contenti justo curiosius τὸ πῶς investigare aggressi sint, atque hoc pacto hypotheses invenerint lubricas ac spinosas. Hinc dogmati de æterna Filii Dei generatione fraudi fuisse docet, quod (1) ipsi orthodoxi Theologi non consenserint de sensu locorum *Psalm. 11, 7, Rom. 1, 4, Actor. XIII, 32*; (2) quod quidam commentum sint generationem Filii per intellectum, & Spiritus S. processionem per voluntatem; (3) quod disputatum fuerit, an Christus dici possit *ὁ θεός*, idque incautius a nonnullis affirmatum; (4) quod Roëlius novam suam opinionem de generatione Filii Dei per solam coexistentiam & communionem, ad dogma principale de divinitate Filii Dei tuendum tam necessariam esse dixerit, ut sine ea nec Arianis nec Socinianis solide possit responderi. Procedit Cl. Autor ad doctri-

doctrinam de peccato originis, quam firmiores putat acturam fuisse in omnium animis radices, nec tot habituram oppugnatores, si (1) non statuerent multi, fuisse de eo dogmate Patres Augustino vetustiores; (2) non docerent quidam, pari necessitate credi oportere peccatum originis & imputationem peccati Adamici: cum tamen posterior doctrina non sit articulis fidei fundamentalibus adscribenda, sed habenda pro problematica; (3) non derivasset Petrus Musæus imputationem peccati Adamici ex voluntate omnium hominum interpretativa & virtuali, statuens, omnes homines id peccatum fuisse peccaturos, si in loco Adami fuissent; (4) non Malebranchius, non Leibnitius, non alii protulissent miras opiniunculas de modo propagandi peccatum originis. Pari modo doctrinæ de gratia Dei universali nocuisse contendit (1) Cameronis & Amyraldi de illa gratia hypotheses falsas maleque cohærentes; itemque Sam. Huberi hypothesis de eadem; (2) quorundam contentione, ab Apostolis evangelium fuisse traditum universo orbi, quantus quantus est, ne America quidem excepta; (3) Leibnitii novas doctrinæ de gratia universali explicationes; (4) doctrinam quorundam de gratia Dei etiam damnatis expectanda. Progressus hinc Celeb. Autor ad Exegeticam Theologicam, duobus exemplis ad confirmandam errorum originem utitur. Scilicet duæ sunt regulæ interexegeticas, quarum altera jubemur a sensu literalis oculos convertere ad ejus interiores spiritualesque recessus fecundissimos. Ostendit iam Noster, prioris regulæ obtentu multos complura S. Scripturæ loca interpretatos esse sensu nimis tenui & macilento, Grotium, Clericum, alios, maxime Socinianos, quos *rabulas* vocat *exegeticos*. Exempli loco producit verba Moïsi de imagine Dei, & de comminatione Adamo facta in paradiso; verba Christi de paupertate spirituali, de regeneratione, & alia, quæ docet minutissimo sensu fuisse accepta a compluribus. Ad posteriorem regulam hermenevticam quod attinet, ostendit, ejus prætextu majorem in modum nugatum fuisse Origenæ aliosque interpretes allegoricos, quibus & Coccejum aggregat cum suis asseclis, longius etiam duce suo progressis. Notat quoque hac occasione Celeb. Hardtium, cujus opinionem de historia Jo-

naz vocat *paradoxum exegeticum vere stupendum*. Venit hinc ad  
 exempla e Theologia morali deprompta, atque initio, dogma  
 de notitia Dei insita negari a Lockio, Clerico, ac pluribus no-  
 stræ ætatis Philosophis, majorem in modum dolet, putans, er-  
 rori illi occasionem præbuisse doctrinas accessorias, quas pepe-  
 rerit studium explicandi naturam notitiæ illius insitæ. Sed, si di-  
 cendum, quod res est, S. R. Autor hic in *λογομαχίαν* incidit.  
 Modo enim memorati Philosophi ab ipso haudquaquam dissen-  
 tiunt, statuentes quippe, in omnium hominum ratione utenti-  
 um animis inesse notitiam Dei divinæque voluntatis. Tantum  
 originem & initia istius notitiæ exponentes discedunt paulisper  
 a sententia priorum. Ac facile iidem ferent, accessorias doctri-  
 nas Cartesii, Malebranchii, & aliorum ab Autore notari atro  
 carbone. Sed redimus ad Nostrum, qui & illius veritatis, qua,  
 in materia religionis & conscientiæ vim externam locum habere,  
 negatur, doctrinas accessorias producit earumque autores, Hob-  
 betium, Bælium, Collinum, & id genus alios. Ultimo loco Hi-  
 storiam ecclesiasticam contemplatur Noster, docens, & hic ac-  
 cidere sæpenumero, ut propter circumstantias falsas vel dubias  
 res ipsa sæpius negetur, vel saltim in dubium vocetur. Verum  
 non licet nobis hic morari, sed potius libet accedere ad *Disserta-  
 tionem secundam*, quæ est *de providentia Dei circa malum*. Con-  
 stat inter omnes, novissimis temporibus acriter disputatum fu-  
 isse de origine mali, deque ratione existentiam malorum concili-  
 andi cum Dei providentia. Autor noster initio Biblica exponit  
 consilia reprimendi murmurationes carnis nostræ Rationisque  
 contra Providentiam, pia mente omnino ponderanda. Deinde  
 in medium profert miras Philosophorum recentium rationes,  
 quibus Providentiam Dei cernantur ab injustitia absolvere. Alii  
 enim causantur, a Deo conditum esse mundum omnium opti-  
 mum: jam vero mundi illius ideam includere malum, atque  
 adeo non potuisse Deum non permittere malum. Alii dicunt,  
 Deum agere per vias simplicissimas, generales & uniformes,  
 quas necessario sequantur mala quædam & incommoda. Sunt,  
 qui censent, non posse omnia impediri peccata, nisi per perpetua  
 miracula: jam vero sapientiæ Dei & ordini totius mundi repu-  
 gnare

p. 81.

p. 120 - 258.

gnare miraculorum crebritatem. Rursus alii docent, homines constituere exilem partem hujus universi, & nihili punctive loco esse respectu multitudinis aliarum creaturam felicium, in reliquis mundi partibus existentium. Nec desunt, qui, in rebus & personis nostri orbis plura fingi mala, contendunt, quam revera existant, cum physica, tum moralia. Quidam contendunt, Deum permittendo peccata voluisse gloriam suæ & misericordiæ & justitiæ illustrare. Nonnullis placet, peccatum & malum quodvis non nisi privationem esse, adeoque non efficientem, sed deficientem tantummodo causam habere. Tradunt alii, eo consilio permitti a Deo peccata, ut juxta se posita magis luceant contraria. Alii respondent, non teneri Deum plura gratiæ subsidia ad impediendum peccatum suppeditare, quam re ipsa largiatur, etsi possit, si velit. Denique sunt, qui Deo usque adeo nihil esse negotii cum peccato judicant, ut ante illius existentiam ne ideam quidem ejus habuerit. Singulas has argutias erudito oculo contemplatur S. R. Autor, demonstratque, quantum imbecillitatis falsitatisve sit in istis hypothesebus. Non licet nobis persequi singula, sed sufficit, monstrasse sapientiæ studiosis fontem, unde haurire queant. Illud enim nolumus lectores nostros celare, videri nobis Autorem nostrum in pertractandis his argumentis usum esse *αἰγιόχοις* summa, adeoque dignissimum esse, qui audiatur ab iis, quos juvat de mali origine disputare copiosius. Ceterum cum huc etiam pertineat disputatio de lapsu protoplastorum, totam illam historiam ita exponit, ut accessoria discernantur a principalibus, utque impæctarum cavillationibus eatur obviam. Ultimo quoque loco erudite expendit diversas de libertate humanæ voluntatis sententias. Sequitur *tertia Dissertatio*, qua rationes contra Systema Leibnitianum de providentia Dei circa peccatum ulterius illustrantur atque confirmantur, & quidem occasione recens natarum super Systemate Leibnitiano controversiarum. Pari instituto *Dissertatio quarta* destinata est primæ Dissertationi novis exemplis & observationibus illustrandæ. Afferemus ex ea vel unum exemplum. Inter theologicas veritates primarias hæc est: *Sacer codex est θεόπνευτος*. Hanc factam vœtam servari jubet S. R. Autor, sed simul monet, ut ab ea fecer-

namus



namus doctrinas accessorias, quæ vel creditu minus necessariæ, vel etiam incertæ sunt ac dubiæ. Has in utramque partem disputari posse ait salva orthodoxia. Unde ferendum censet, si quis ultimum Caput epistolæ ad Romanos, quod salutationibus amicorum constat, itemq; mandatum Pauli de afferenda penula, non credat ortum ex *Θεοπνευσία*; vel si quis neget, puncta Hebraica literis suis esse cœva. *Dissert. quinta* examinatur novum & antea p. 566-636. inauditum axioma, nuper editæ *Vitæ Fenelonii Archiep.* insertum: *Aut Deista, aut Cathol.* Hac occasione non solum natura Deismi describitur diligenter, sed etiam ostenditur copiose, quibus de causis, occasionibus & prætextibus Deismus a compluribus arripiatur ac defendatur, quos item fructus effectusque in diversi generis hominibus proferat, denique quibus argumentis possit profligari ac debeat. Hinc suam Cl. Autor exponit sententiam de rationibus a Fenelonio Deistæ objectis, ac simul disquirat, quo jure quave injuria religioni Protestantium tribuatur origo Deismi. *Sexta Disputatio* est de *abuso nominis divini porismatico, sive de illegitima falsarum sententiarum per porismata in speciem Deo gloriosa palliatione.* Hic ostendit S. R. Autor, multos errores eo pingi colore commendarique, quod egregia suppeditent argumenta probandi existentiam Dei; Prædestinatianos hoc uti prætextu, quod ipsorum doctrina optime respondeat idæ entis perfecti; Antitrinitarios omnes videri studere vindices unitatis Dei; impugnatores peccati originalis, patronos immaculatæ conceptionis S. Mariæ, propugnatores transsubstantiationis, & alios, gloriam Dei suis erroribus prætexere. *Septima Dissertatio* præcipuos circa doctrinam de Ecclesia p. 737-824. errores contempletur, & ita quidem, ut hac occasione noxiæ falsæque doctrinæ in Ecclesia proximis temporibus auditæ, sive a Pontificiis, sive ab aliis prolatae jactataeque, expendantur ac refutentur. Multa hic bonæ frugis occurrunt de definitione Ecclesiæ, de distinctione ejus in visibilem & invisibilem, de infallibilitate & indefectibilitate Ecclesiæ, de ecclesiastica disciplina, de sanctitate Ecclesiæ, de unitate ejus, deque ejusdem libertate. Simul duce Historia ecclesiastica ostendit Celeb. Autor, quomodo

exortæ sint doctrinæ de salute æterna extra certam Ecclesiam non speranda, de obijcienda hæreticis sola auctoritate Ecclesiæ, de unione Ecclesiæ in externa communione posita, de irrefragabilitate & infallibilitate Ecclesiæ ejusque præsidis, de Ecclesia non subiicienda majestati civili, alizque hujus generis. Verum non licet persequi pluribus argumenta hujus Operis. Quare nec annexam *Orationem de gravissimis docentis hodie in Ecclesia Theologitentionibus, mediisque ad eas superandas idoneis* perlustrabimus, etsi superiora cuivis facile periuadebunt, lectu eam esse dignissimam.

Anleitung zur Historie der Gelahrtheit.

hoc est,

INTRODUCTIO IN HISTORIAM LITERARIAM, Autore GOTTLIEB STOLLIO, Philos.  
Civil. P. O. in Acad. Jenensi.

Jenæ, apud viduam Jo. Meyeri, 1724.4. Alph. 5.

Quem librum A. 1718 p. 558 sqq. recensuimus, eum nunc altero tanto auctiorem exhibemus nostris lectoribus. Cum scilicet proximo statim anno bibliopola Cl. Autorem hortaretur, novæ ut editioni se accingeret, is magnis accessionibus, maxime annotationum, opus suum locupletavit, nec majus solum, sed etiam melius procedere iterum jussit in publicum. Ut unum afferamus emendationis exemplum, P. I. cap. 3 §. XI ex libris Hebraicas antiquitates illustrantibus merito ejicit, quam prior editio exhibebat, *Buxtorfii Synagogam Judaicam*. Ut & additamentorum non nihil memoremus, eodem Cap. §. 14 & 16 adjectæ Notæ Vitas continent Laurentii Begeri, Jani Gruteri, ac Raph. Fabretti. Ultimo quoque loco in additamentis separatim p. 759 sqq. subnexis legas Vitas Jo. Georgii Walchii, Christiani Stockii, Jo. Bernh. Wideburgii, Jo. Frid. Wuchereri, & Andr. Rudigeri, qui adhuc inter vivos versantur magnaque & ingenii & doctrinæ laude florent, ac postremus quidem hic apud nos Lipsiæ, ceteri in Academia Jenensi. Plura ex opere Stolliano transcribi non attinet, cum amœnitates hæ historicæ facile ad sui lectionem in-

vitent

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXV. 509

vitent plurimos, & jam priori hujus Operis editioni Celeb. Bierlingius lib. *de Pyrrhonismo historico* p. 198 hanc suspenderit hederam: *Hic libro nemo eruditionis elegantioris cupidus carere potest.* Nos voto concludimus, ut doctissimus Autor promissam in Præfatione *Historiam literariam Medicinæ, Jurisprudentiæ, ac Theologiæ* pari felicitate quam primum producat in publicam.

*CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, S. Theol. D. & Prof. prim. Eccl. Tubing. Præpositi & Univ. Cancellarii, Introductio in Historiam Theologiæ Literariam, notis amplissimis illustrata.*

*Pars II.*

Tubingæ, sumtibus Io. Georgii & Christ. God. Cottæ, 1725, 4.

Alph. 2 pl. 17,

**E**n alterum Tomum laboriosissimi Operis, quod superiori Anno *p. 525* recensere cœpimus. Exhibentur hic maximo numero scriptores Theologiæ polemicæ, & quidem hoc ordine, ut primo loco refutatores veterum hæresium commemorentur: quanquam brevis hic est S. R. Autor, lectores suos ablegans ad Lipenium, Sagittarium, ac Schmidium, quos strenue jam decurrisset hunc campum constat; deinde apologetæ Christianæ religionis, adjunctis Catalogo eorum Fabriciano haud paucis: tum scriptores adversus Atheos, Naturalistas, Indifferentistas, Judæos, Ethnicos, Muhamedanos, Ecclesiam Græcam, Pontificios, Reformatos, Arminianos, Socinianos, Anabaptistas, Mennonitas, Quakeros, Chiliaistas, & Fanaticos. Postea de scriptoribus polemicis universalibus agitur, atque ultimo loco de intestinis Ecclesiæ Lutheranæ bellis inde a tempore Reformationis. Iterum Celeb. Autor in Præfatione monet, se de industria omisisse de singulis libris suum judicium. Quanquam fieri non potuit, quin subinde moneret, quid sibi videatur de præstantioribus nonnullis scriptoribus. Afferamus aliquot exempla. *P. 3* judicat, nihil, nisi quod plane egregium sit, ex calamo Jacobi Basnagii, historiam Ecclesiasticam quod concernit, effluere pos-

se. P. 9 R. S. Buddei librum *de Atheismo* vocat præstantissimum, nec  
 quenquam, qui sapiat, eo carere ait. P. 12 Dominici de Colonia  
 librum *de veritate religionis Christiana* commendat præ ceteris  
 ejus argumenti scriptoribus. P. 24 Wolfii *Bibliothecam Hebræam*  
 scribit omne ferre punctum, mira que confectam esse diligentia.  
 Observat tamen, omisos ibi esse scriptores de Judæorum sectis  
 ac hæresibus. P. 27 Theologiæ cultoribus eximie commendatas  
 vult *Missionariorum Danicorum Relationes ex India orientali*,  
 Halæ editas, cum iis contineantur colloquia ab iis habita cum  
 paganis sapientissima, Philosophorum acutissimorum ratiocinia  
 longissime sæpius superantia, atque egregie monstrantia metho-  
 dum refutandi convertendique paganos. P. 154 præstantissima esse  
 ait & maximi pretii scripta Dallæi. Nec aliis digressionibus,  
 lectori haud ingratis, caret hoc opus. Ut prætermittamus, quæ  
 narrat p. 89 de Bossueti, Episcopi Meldensis clarissimi, clandesti-  
 no conjugio; in Capite de scriptoribus antipontificiis, quod  
 longissimum est, p. 42 sqq. exhibet bullas Leonis X contra Lu-  
 therum A. 1520 & 1521 emissas; p. 65 sqq. inserit e Fabricii *Bibli-  
 otheca Græca* notitiam literariam Concilii Tridentini; p. 50 sqq.  
 exhibet catalogum librorum ab Antonio Arnaldo scriptorum,  
 subjungens titulos librorum contra eum publicarum; p. 93 sqq.  
 recenset Gallos Scriptores Pontificios, Theologiam oppugnantes  
 Lutheranam; p. 134 sqq. commemorat libros occasione pacis re-  
 ligiosæ & Westphalicæ ab utraque parte editos; p. 145 sq. Hob-  
 hani, hodie Superintendentis Knitlingensis, libros antipontifi-  
 cios *Ψευδωνύμων* editos exhibet, eosque scribit haud vulgari re-  
 fertos eruditione multoque sale conditos esse. In eo Capite, quo  
 libros Reformatis oppositos recenset, p. 182 sqq. scripta Duræi  
 producit singula, subjunctis iis libris, quos in eum effudit eohors  
 adversantium. Hic etiam scriptores Irenicos, eorumque anta-  
 gonistas commemorat. Nec hanc dimittit occasionem, scripta  
 præcipuorum Reformatæ Ecclesiæ Theologorum per modum  
 Catalogi exhibendi, Unius Sam. Marefii Catalogus librorum duo-  
 decim implet paginas, p. 215-227. P. 234 sqq. Tilemanni Heshuffii  
 librorum index repræsentatur. P. 255 sqq. legitur Catalogus libro-  
 rum ab Anglis Episcopalibus contra Presbyterianos, & vice versa  
 ab

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXV. 511

ab his adversus illos emissorum, P. 257 sq. Celeb. Autor historiam Antinomorum, nuper in Anglia exortorum, exponit, & libros ista occasione ab utraque parte editos commemorat. P. 269 sqq. recenset scripta de animæ immortalitate in Anglia edita occasione sententiarum Cowardi & Dodwelli. P. 274 sqq. exhibet Catalogum librorum a Whistono & ejus antagonists publice scriptorum. Pari modo Lockii, Tolandi, aliorumque foetus ingeniorum producit in medium. Scripta quoque a Petro Bælio composita recenset p. 297 sqq. In Capite de Arminianis p. 307 sq. catalogus librorum Joannis Clerici theologicorum profertur, & p. 316 sqq. catalogus librorum de jure magistratus circa sacra, potissimum in Belgio, editorum. In Capite de Socinianis multam promit notitiam de recentioribus Anglis Socinismi labe infectis. Ac p. 340 videre licet nomina Antitrinitariorum secundum nationes disposita. P. 352 sq. exhibentur ii scriptores, a quibus exposita fuit Anabaptismi historia; p. 358 sqq. libri de prædobaptismo scripti; p. 385 sqq. bibliotheca scriptorum de Inspiratis. Postremo in Capite occurrunt non solum libri in controversiis, Flaciana, Huberiana, & similibus antiquioribus editi, sed etiam scripta antagonistica Academiæ Helmsladiensis & Wittebergensis, scripta Pietistica, Terministica, Anti-Speneriana, & quæ sunt hujus generis. Præ ceteris copiose agitur p. 412 sqq. de controversia superioris ævi Ubiquistica. Sufficiant hæc de præfenti Opere, in cujus p. 249 cum *Harnaccii Censuram & Historiam Synodi Dordracenæ* memorari cernebamus, videbatur nobis Celeb. Autor non usus esse suis oculis. At postquam rectius nominari p. 312 istum librum vidimus, facile credidimus, librum illum deinceps Celeb. Autoris in conspectum venisse. Tertium eundemque ultimum hujus Operis Tomum quamprimum esse superiores consecuturum, dubitare non patitur Summe Rev. Autoris *Φιλανθρωπίας* & de literatura sacra præclare merendi studium.

IO. HENR. A SEELEN, GYMN. LUBEC.  
*Rect. Memoria Stadeniana, sive de vita, scriptis ac  
 meritis Diederici a Stade Commentarius.*

Hambur-

Hamburgi apud Theod. Christ. Felginer, 1725.4.

Alph. 1, pl. 3.

**C**L. Seelenius, cujus *Athenas Lubecenses* partitim superioribus annis recensuimus, non simplicem hic exhibet vitæ Stadenianæ descriptionem, sed hac occasione partim e commentariis Stadenii nondum editis, partim aliunde affert præclara ad illustrandam Germanicæ linguæ etymologiam. Imo in ipsa Præfatione ordine commemorat Germanos de patria lingua bene meritos, e quibus adhuc in vivis sunt Læscherus, Muhlius, Eccardus, Menckenius, Raupachius, Frischius, Egenolfus, Wackius. Ipsius libri *Caput primum* Vitam Stadenii continet. Natus is fuerat Stadæ A. 1637. In Academia Julia initio Theologiam suscepit excolendam: postea civili Juri se dedit, ac præter JCos etiam Conringium audivit. Hinc in Sueciam delatus, Senatoris regni Bannerii filium optimis literis erudit: cum quo juvene etiam Athenas Suecicas, Upsaliam, adiit, & in doctissimorum Professorum familiaritatem pervenit. A. 1668 constitutus est Secretarius Consistorii Regii Ducatum Bremenfis & Verdenfis, adjuncto A. 1711 Archivarii munere. Variis agitatus fuit fatis, quæ materiam præbuerunt patientiæ & ceteris Christianis virtutibus, quibus eluxit, nunc beatissimam vivens vitam inde ab A. 1718, d. 19 Maji. His uberius expositis Cl. Autor *Cap. II* libros memorat illos, quorum lectione opus est ei, qui profectus facere cupit in studio etymologico Germanico, quibusque usus est feliciter Stadenius. Hic igitur exhibetur Bibliotheca Teutonico-philologica, non solos librorum titulos repræsentans, sed varia adjungens cognita jucunda. *Cap. III* de Stadenii libris, qui exstant, agitur. Cumque Stadenius iis sit annumerandus, qui uni studio se totos dederunt, nullus hic liber occurrit, qui non tradat linguam Teutonicam. Ceterum cum is *Specimini Lectionum Francicarum* a se edito sua manu adscripserit plures animadversiones, harum præcipuas Cl. Autor exhibet p. 118-129. *Caput IV* dicatum est scriptis Stadenii nondum editis. Scilicet reliquit is multa illustrationi linguæ patriæ inservientia: quæ omnia nunc asservantur ære redempta in angusta bibliotheca Hannoverana. Nos quidem velle-  
mus, tamdiu vixisset Stadenius, donec edidisset, quæ elucubra-  
vit

vit in Otridum, quæque ardentè expectata sunt ab harum literarum cultoribus. Superfunt vero & historici aliquot libri, vel affecti a Stadenio vel confecti, qui editorem desiderant. *Capite V* laudantur primo viri doctissimi, quibuscum Stadenius habuit commercium; deinde exhibentur plures Stadenii & amicorum ejus epistolæ, vel saltim ex iis excerpta: quæ quidem singula versantur circa antiquitates & origines linguæ Germanicæ. *Sexto Capite* continentur multæ animadversiones ejusdem argumenti, decerpæ e libris & schedulis Stadenii nondum editis. Denique *septimum Caput* judicia exhibet honorifica, quæ de Stadenio & literatis ejus laboribus tulerunt viri doctissimi. Ac fatendum nobis est, præclare Cl. Selenium parentasse Manibus Stadenii, nec solum filiis ejus gratum fecisse, quorum nomina præscripsit huic opusculo, sed universis amœnitatum harum philologicarum cultoribus.

Religiøns-Prüffung ꝛc.

i. e.

CHRISTIANI AUGUSTI HAUSENII SCRUTINIIUM Religionum.

Dresdæ, ap. Zimmermann & Gerlach, 1724. 4. Alph. 6 pl. 8.

**M**ax. Rev. Autor, Pastor ad ædem B. V. Dresd. meritissimus, præclaram navavit operam, cum hoc edendum curaret scrutinium Religionum. Etsi enim non desunt hujus generis libri varii, etiam Germanice conscripti, paucos tamen reperias, in quibus tam copiose, tam solide, tamque graviter, & modeste hoc pertractatum sit argumentum, quam quidem in præsentì Operè. Ac prima quidem fere occasio instituti ea fuit, quod videret Autor, sæculum nostrum nimis rerum ad religionem spectantium incuriosum esse, multosque veras æque ac falsas Dei colendi rationes uno eodemque loco habere. Quare etsi de scribenda Theologia aliqua polemica nunquam cogitavit, sed pro muneris sui ecclesiastici conditione & fidem præcepit auditoribus, & sanctam vitam; tamen adduci se tandem passus est, ut aliquando e cathedra ecclesiastica una cum lacte catechetico etiam controversiarum sacrarum cibum firmiorem exhiberet. Segregatis de-

T t

inde

inde iis, quæ magis ad suggestum & homilias pertinent, concinnavit præfens opus, quod & doctis, & indoctis usui esset, & magno emolumento. Constat autem illud XII omnino libris, vel sectionibus; *I* agitur de Religione naturali, ubi Cel. *Abbatium* potissimum sequitur, additque posterioribus IV capitibus doctrinam de Revelatione divina, ejusque necessitate, autore, & characteribus, itemque de veteri, eaque vera religione Judaica. *II* continetur, quicquid de religione Christiana, ejusque divina origine, veritate, præstantia, utilitate, & prærogativis dici poterat. *Lib. autem III* incipit Autor de iis differere, quæ vel ab omni, vel a vera certe religione avocant homines & abducunt, qualia sunt pestes illæ atheismi, naturalismi, indifferentissimi, Epicureismi, & superstitionis: qua quidem occasione varias & movet, & solvit quæstiones, e.g. de pœnis, quibus coercendi sint athei, &c. *Lib. IV* progreditur Autor ad Religiones profanas, sigillatimque ad Ethnicissimum, ubi & idololatriam, & πολυθεότητα vivis depingit coloribus, ac nefanda gentilium flagitia impiosque mores enarrat. Lectu simul perquam dignum est, quod de officio Christianorum circa Gentilium conversionem monet. *Lib. V* complectitur argumentum de Religione Judaica hodierna. Hic præter alia diligenter disquisitum videas de causis cæcitatæ & perveracitæ Judæorum, odioque in Christianos, & qua lege tolerandi sint in rep. Christiana. Nec minus legimenter, quæ de conversione Judæorum dedita opera exponuntur. Hinc transit Autor *Lib. VI* ad tractationem de religione Mohamedica, cujus & historiam pandit, & conditionem, ubi sigillatim docet, quomodo versandum sit in conversione Turcarum, additque nonnulla de bellis Christianorum contra illos. *Lib. VII* agit de Papatu & ecclesia Romano-Catholica. Reperias hic pariter historiam Papatus succinctam, una cum interiore illius notitia, (quorsum refertur etiam Jesuitarum male sana doctrina,) itemque a Papistis contra Protestantés adhibitæ mediis cum violentiæ, tum fraudulentæ. Tacemus, quæ de Roma irreconciliabili, & de Concilio Tridentino hic etiam afferuntur. Optandum profecto, ut viri politici, & si qui justo lenius de Papatu sentiant, hæc diligenter legant, & expendant. Nec est certe, quod



quod vel pertinacissimus Papista de nimio & exorbitante zelo Autoris nostri iusta de causa conqueratur. Sed perlustremus breviter reliqua. *Lib. VIII* accedit M. R. Autor ad considerationem Ecclesie Evangelico-Lutheranæ, cujus faciem tanquam vir integerrimus exhibet, nec rævos adeo illius reticet, sed sine omni contumelia, qualem ab hostibus, syncretistis, pseudo-politicis, hypocritis, & persecutoribus experta est. *Lib. IX* videas accurate studio designatam Religionem Reformationum, quos vocant. Incipit Autor de historia schismatis inter Lutheranos & Reformatos differere, hinc doctrinas eorum exponit, & quam minime periculo careant, ostendit, & tandem de Unione sæpius tentata sobrie disquirat, ostensis præcipuis rei tam exoptatæ impedimentis. *Lib. X* sequitur scrutinium religionis novorum Arianorum, & Socinianorum, idque historico-dogmaticum. Subjunxit Autor nonnulla de Socinianorum fautoribus, & affectis variis. *Lib. XI* exponitur docte & accurate de Enthusiasmo, ita, ut recentiores etiam in ecclesia Romano-Catholica, Reformationum, & Lutheranorum excitati motus enarrentur. Denique *Lib. XII* agitur de Religione, ecclesieque Græcorum, sigillatim de diversis eorum doctrinis, & fatiis. Monemus quoque, doctissimum Autorem sub finem singulorum capitum plurimos allegare libros, & fontes, unde vel confirmari possint, quæ dixit, vel uberius illustrari.

Museesene Theologische Bibliothek ꝛc.

i. e.

**BIBLIOTHECA THEOLOGICA SELECTA,**  
*sive solidæ Relationes, Judiciaque de recentissimis, optimisque libris, & Commentationibus argumenti Theologici.*

**Tomus I, sive partes XII priores.**

Lipsiæ, ap. hæredes J. F. Braunii, 1724 & 1725, 8.

Alph. 3 pl. 8.

**N**on prætereundum plane duximus Diarium hoc Theologicum, cum & singulari studio elaboratum, & haud exiguo plausu

plausu recte sentientium exceptum videamus. Constitutum autem est Max. Rev. Autori, quem *Jo. Christophorum Colerum*, nuper ex Gymnasio Illustri ad Pastorum, quem vocant, ædia S. Jacobi Vinar. vocatum, esse cognovimus, non promissive omnes libros Theologicos, sed selectiores tantummodo & melioris notæ tam copiose, tamque integra ubique fide recensere, ut speret, ipsos forte librorum Autores nihil amplius desideraturos esse: id quod in Relationibus Theologicis, *Unschuldige Nachrichten* dictis, non semper præstitum putarint viri docti. Hinc vero Noster id quoque dedit operam, ut singulis recensionebus *Épilogue* subjiceret quandam, eamque acerrimam quidem, & prorsus exactam, sed modestam simul, & ita comparatam, ut famæ & existimationi Autorum nihil unquam detraheretur. Ubi vero de singularibus quorundam opinionibus monendum quid occurrat, semper ipsa adjecit verba scriptorum, bona fide exhibita. Hac ratione priore Tomo hoc plurima enarrata deprehendimus præclara Opera Theologica. Ne tamen ullo modo omitterentur libri Theologici, qui alicujus saltem sint pretii, cœpit Autor inde a Parte IV sub finem cujuslibet sectionis Notitiam novorum librorum addere, una cum succinctis observationibus, in quibus varia monet, non contemnenda. Veruntamen ne hic quidem cessat opera illius, sed rogatus aliquando a viris prudentioribus, decrevit, inde a Parte VII subinde Nova quædam Theologica inferere, sed hac omnino lege, ut nihil afferret, quod vel non satis compertum idoneaque fide suffultum esset, vel ulla ratione quemquam offendere posset. Sic videas p. 624 sq. insertum integrum Edictum Ludovici XV, Gall. Regis, contra Protestantes; p. 905 extat Bulla Pontificis Rom. Benedicti XIII, qua indictum fuit nuperum Concilium Lateranense; p. 917 sq. reperitur Elogium Pontificis hujus ex Jacobo Echardo; p. 960 sq. Declaratio Vrlspergeri occurrit; p. 103 sq. Notitia Concilii jam dicti Lateranensis ex Litteris Historicis (*Lettres Historiques*) & Mercurio Historico (*Mercurie Historique*) una cum observationibus quibusdam exhibetur; p. 113 sq. XII illi Articuli, quibus, uti fama tulit aliquandiu, comprehensa fuit Benedicti XIII P. R. Explicatio Constitutionis Unigenitus, ex Originali, quod  
vocat,

vocant, afferuntur, & quam parum fidei illis tribuendum sit, docetur. Tacemus reliqua, & illud tantum monemus, subinde ab Autore nonnulla ex MSS. evulgari, qualia sunt e.g. Epistola II Mauriti Helingi ad Paulum Crellium, p. 700 sq. &c. Nos minime dubitamus, si hac pergat via Autor, multum commodi ex hocce instituto redundare posse.

**JO. CHRISTOPH. COLERI ANTHOLOGIA,**  
*sive Epistolæ varii argumenti, ad illustrandam potissimum Historiam Ecclesiasticam & Literariam comparatæ.*

*Tom. I Fasc. I.*

Lipsiæ, prostat in officina Brauniana, 1725, 8.

Pl. 5½

**I**dem, quem jam laudavimus, Max. Rev. Autor novum hic suscepit opus per certos Tomos & Fasciculos edendum. In Dedicatione ad Perillustris Marschalli, Supremi Palatii Magistri, & Cancellarii Vinariensis, summi Mæcenatis, filium, in Academia Jenensi degentem, itemque in præfatione profitetur Autor, se horis subsecivis, & ubi vacavit ab aliis negotiis, collegisse varias observationes, idque occasione fere Diarii illius, quod modo commemoravimus. Has & Observationes, & Lectiones varias deinde in hunc, quem videmus, ordinem redegit, modumque. Ac ne tædium pareret lectio, elegit genus epistolarum, idque exemplo aliorum doctissimorum virorum, quamvis sedulo evitarit, quicquid vanum videri poterat & gloriosum. Anthologiam autem vocavit librum, quod florum instar ex vario doctrinæ genere decerpit argumenta hic exposita, ita tamen, ut ad historiam potissimum ecclesiasticam & literariam respexerit, idque in posterum facturus est amplius. Jam videamus breviter, quid in hocce contineatur Fasciculo. Principe loco Maximiliani II decretum contra G. Ederum ob illatam Protestantibus injuriam, quod pridem P. Bælius dignum censuit, cujus singula verba diligentissime expendantur, & cujus partem Horn-

beckius divulgavit, hic integrum extat, una cum animadversionibus quibusdam æque lecta dignis, quorsum imprimis pertinet exemplum iustitiæ Augustissimi Imperatoris nostri *Caroli VI* in confiscando opusculo Gabr. Erdædy Protestantibus iniquissimo. Secundo extat disquisitio de libro: *Jongelini* Notitia Abbatiarum Cisterciensium. Cl. Leucfeldus opus vocavit rarissimum. Quid eo contineatur, & quale pretium eidem statuendum sit, candide aperit Autor noster, iurprimisque, quid de plagio Jongelini habendum, edocet. III occurrit observatio de schedis Halensibus: *vernunffige Tadlerinnen*, quibuscum Autor hic modestia, ingenio, cultuque dictionis certare videtur, adeo, ut nihil in ipso reprehendendum vel culpandum facile reperiri queat. IV agitur de Cardinale Mutinensi, ex nova editione Diarii Jo. Burchardi, quam post Leibniti curam cum orbe literato in Corp. Hist. medii ævi communicavit Cel. Eccardus, de quo ipso varia hic afferuntur, maxime quantum ad mutationem religionis ab ipso factam attinet, & quidem potissimum ex diario Gallico: *Bibliothèque Germanique*. Noster rem ipsam quidem enarrat, sed iudicium suum sententiamque non interponit. V disseritur de rarissimo libro Abbatis de S. Grano: *Question Royale* &c. Patetur Bælius, eum sibi visum non esse: ac profecto in ipsis Galliarum bibliothecis publicis privatisque rarissimus est. Quare operæ pretium fecit Autor, qui copiosam de illo notitiam ex commentariis illis: *Memoires Chronologiques & dogmatiques* &c. (de quibus supra in his Actis p. 138 sq. exposuimus) hic exhibet: nec omittit postremo iudicium suum de eodem libro. VI de Trithemii Apologia contra accusationem magis agitur, idque ex Nepiacho illius ab *Eccardo* edito. Monet hic Noster, apologiam Trithemii neglectam esse a G. Naudæo, optatque, ut vir quidam doctus suscipiat aliquando continuationem commentarii Naudæani. Subinde etiam illustrat quædam in jam dicto Nepiacho & Apologia Trithemiana. VII curiose disseritur de *Laterano*, ejusque derivatione ridicula, conquisitis diligentissime cunctis, quæ huc facere poterant. Addit Autor, quam inique Reinesius invectus sit in Theologos Lutheranos, qui aut tribuunt aliis, aut receperint ipsi insignia Doctoratus, uti vocant. Assert in hanc rem

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXV. 519

rem ipsa Keinesii verba cum castigatione Bertrami, Cancellarii quondam Altenburgensis. Denique VIII exhibet Autor Sententiarum Sixti II editionem Hillessemianam, Cel. Sibero nuper non visam, una cum eruditis nonnullis observationibus. Hæc promulsidis instar iusticiant ad cognoscendam præsentis opusculi & instituti universi conditionem. Facile speramus, illud probatum iri doctioribus & rei literariæ amantibus. Quare optamus, ut persequatur institutum suum Cl. Autor, maxime cum videamus, Bibliothecam Principalem Vinariensem, thesaurum illum incomparabilem, ipsi patere, id quod ipse perquam honorifice commemorat laudatque.

**BENEVENTANA PINACOTHECA, AUCTORE JOANNE DE NICASTRO, Patricio Beneventano, V. I. D. ac Metropolitanæ Ecclesiæ Archidiacono.**

Beneventi, ex Archiepiscopali typographia, 1720, 4.

Alph. 1 pl. 18.

**I**llustrium Beneventanæ urbis civium memoriam plures jam conati sunt propagare ad posteros, Bartholomæus Chioccarellus in libro *de illustribus regni Neapolitani scriptoribus*, Joann. Vincentius Ciarlanti in *Historicis Samnii Monumentis*, Marius de Viperis in *Chronologia Beneventanorum Antiquitum*, idemque in *Elencho sanctorum civium Beneventanorum*, Ferd. Ughellus in *Italia Sacra*, & Nic. Toppius in *Bibliotheca Neapolitana*, quos Autor noster in Præfatione commemorat. Sed ipse uberius exequi hoc argumentum statuit, multis jam cum Latino, tum Italico sermone editis libris nobilis, quorum catalogum Præfationi subjectum videmus. Tribus autem libris complexus est patriæ urbis gloriam, *primo* describens Beneventanæ urbis, quam Roma 432 annis antiquiorem esse docet, varia fata, Longobardos dominos, nobiles familias, Episcopos, antiquum pariter ac præsentem statum, cum civilem, tum Ecclesiasticum. *Secundo libro* exhibet non solum Sanctos hic natos, inter quos primum tenet locum S. Januarius, quem Beneventi natum esse, cum sint, qui

qui negent, ipse alios etiam adducit, qui Beneventanæ urbis civibus eum esse adscribendum summis viribus contendant; verum etiam Pontifices maximos, Cardinales, Archiepiscopos & Episcopos, quos urbs illa procreavit. *Tertius liber* duo habet capita, quorum priore recensentur Beneventani doctrinæ laudibus illustres, posteriore viri ejusdem civitatis bellica conspicui gloria. E priori ordine fama nominis ceteros præcellunt Orbilius, vetus Grammaticus, L. Valerius Pudens, Poeta eximius, Papinianus, Jctus, Bartholomæus Camerarius, Theologus idem & Jctus, qui & Lutero Calvinoque se antagonistam præbuit, & denique Nicolaus Francus, Orator & Poeta præstantissimus, ob editas in Papam Pium IV satyras misera morte functus & in numerum relatus litteratorum infelicitium. Præter hos centum alios ac novem commemorat Autor litterarum studiis inclytos Beneventanos, quos quidem domi, quam foris, clariores jure nostro præternittimus.

Eröffnete Muthmassungen und merckwürdige Gedancken etc.  
h. e.

*CHRISTIANI DEMOCRITI CONJECTURÆ & Animadversiones in FAC. A MELLE, Sen. Minist. Lubec. Commentatiunculam de simulacris aureis, quæ in Bornholmia maris Baltici insula, agris eruuntur. Accedit responsoria ad Amicum Bornholmiensem de cornu aureo in Futlandia olim reperto.*

Hamburgi, apud Joh. Georg. Piscatorem, 1725, 4.

Pl. 5.

**Q**UAMVIS Editor hujus schediasmatici omnium assensu, imo admiratione digna credat, quæ famosus *Jo. Conradus Dippe- lius*, rogatu amicorum Rønensium, de icunculis istis aureis Bornholmienfibus conjecturavit, maxime, quia in carcere, omni penitus libraria suppellectile destitutus, eruditam adeo sententiam protulerit; aliis tamen plagulæ istæ vix tanti videbuntur, ut vel a multis legi, vel hic recenseri mereantur. Nos de ipsis simulacris, cujuscunque antiquitatis non prorsus contem-  
nendis

mnendis particulis dicturi, ea fini hoc schedion producimus, ut diversas duorum, Cl. *Mellii* & *Democriti* seu *Dippelii*, longe inter se distantes conjecturas in simul lectori nostro judicandas exhibeamus. In Boringholmia insula, non procul a Rœna oppido, agri portio haud exigua, plana, nec nisi paucis vepribus interstincta, olim neglecta, quindecim abhinc annis iterum vomere proscindi conserique coepta est. Inter arandum singulis annis nonnullæ bracteolæ aureæ, variis figuris humanis signatæ, a rusticis inventæ sunt, quæ bono fato in doctissimi Mellii manus pervenere. Extantiores is ari incisæ commentatione culæ suæ adjecit, ex quibus nos aliquas selegimus, quas Tabula V Fig. 4-16 ob oculos ponit. Ut vero melius de inventionis historia constet, notamus, omnes bracteolas uno eodemque in agro, sed ipsarum, ac e sulcis prorsus disjectis erutas esse, nec altius quidem, quam vomer penetrat, ceterum eas aratoribus fortuito sese obtulisse, ab aliis multa opera plura frustra quaesitas. Nullam præterea rem, quæ vetustatem referret, aut observatione digna foret, in isthoc agro esse visam esse, nisi duos ærugine obductos gladios, quos paucos ante annos itidem aratrum forte extraxit. Materia, ut diximus, aurum est, cujus antiquis temporibus in Boringia copiam fuisse, licet nulla ejus insulæ vena aurum gignat, ex *Herodoti* & *Adami Bremensis* testimoniis confirmat Mellius, & quam exercuerunt Boringi longe lateque, piratica istam auri copiam acquisitam fuisse conjectat. Ad formam bracteolarum quod attinet, ipse partim nummis bracteatis simillimæ, atque eorum plane in morem ab una parte introrsum signatæ, ut fig. 4, 5, 6, 8 & 9, partim vero crassiusculæ & planæ sunt, quibus figuræ radio incisæ, ut fig. 10, 7, 13, 14, aliquæ etiam ad speciem corporis humani circumcisæ, ut fig. 11, 12, 15, apparent. Quemadmodum vero exigua earum moles, ut maxima pollicem vix æquet, qualis fig. 12, ita & nulla pondere viginti granula excedit, aliquæ sex granulis sunt leviores. Audiamus jam, quid Mellio nostro de ipsis icunculis bracteolarum videatur. Scilicet pro Laribus & Penatibus vestustorum Boringorum, majoris cultus ac honoris causa in auro effigiatis, eas habet: utroque sexu autem ista numina olim apud plures populos credita cultaque fuisse; caninum caput, quod

TAB. V.  
Fig. 4-16.

in fig. 4 & 5, noscitur, ad istum referri debere gentilium morem, quo Penatibus Præstitibus caninum quidquam attribuere, ac sæpe canem comitem dare consueverint, ad indicandam domus ac rei familiaris custodiam tutelamque. Sub fig. 7, quæ reti obvoluta esse videtur, autumat latere *Difam*, quæ & olim Scandis *Isa*, *Freia*, *Deia*, *Gio*, *Gratfagra-God*, *Vena* & *Vana-God*, *Vena-Difa*, *Astar-God*, *Syre*, *Sif*, *Harfagra-God*, *Skade*, *Onclur-Difa* dicta sit. Hanc enim faverrimam apud Cymbros Sibyllam rete induisse, cum alias inter duriores conditiones a Rege *Sigtrudo* prohibita esset vel nuda, vel vestita coram ipso comparere: unde eam tunica retis formam habente cinctam pingi, sculpsive ac in nummis exprimi consuevisse, docet. Jam si quæras, quomodo simulacra ista Penatium, olim sacra, terra obrui agrisque occultari contigerit? putat, id singulari veterum Boringorum, Christianæ religionis sacris initiatorum, zelo adscribendum esse, qui *Egione*, Dalbojensi in Scandia Episcopo, sua fore idololatria se abdicarint, utque omnis Deastrorum memoria aboleretur, etiam aureos hos Penates defoderint, quam in rem *Adami Bremensis ex historia Ecclesiastica* locum adducit. Verum, quid ad hæc singula *Democritus*? Is non solum negligentiam Mellium inculcat, plures scribentem in Bornholmia subinde reperiri bracteolas, cum tamen nullæ, præterquam, quas Mellius possideat, nec nisi in uno agello erutæ sunt: sed etiam interpretationem figurarum aggressus alia omnia sentit, quippe sacra Ægyptiaca & Hermetis Trifmegisti mysteria in his icunculis solus cernit, noctes diesque Alchymistarum secreta somnians. Credit igitur, omnes bracteolas singulari loco agri defossas latuisse uno vasculo, vel injuria longioris ævi, vel etiam aratri violentia perfracto, postea, dum sapius glebæ disjicerentur, bracteolas quoque esse hinc inde dispersas, quæ fortasse eo ipso primum loco, quo gladii detecti, conditæ fuerint. Neutrum vero credibile, ait, sive, quod simulacra ista sint Penatium, utpote nimis levia & exilia, sive quod a Boringis Christianis defossa fuerint: quem enim sanæ mentis hominem obruturum fore terra aureum idolum, quod conflare, eoque in usus innocuos & ad augendum patrimonium convertere posset? Ecce! fig. 4, 5 & 6 figuræ sunt Ægyptiorum sacerdotum, Osiridi sacra



sacra parantium, cujus instar ambo priores capite canino insignes  
 conspiciuntur: primus vasculum corona exornatum præfert,  
 hianti ore fortassis præcentorem indicans; alter sacerdotum  
 Princeps, tunica & parmula pectori annexa cum gemmis atque  
 unionibus ceteris præfulget, libum quadrangularem apportans:  
 tertius Diaconum designat, sub pallio sacra vasa & panes ge-  
 stans, qui nec dignus visus capite Osiridis exornari, ut vilio-  
 ris conditionis homo. Et quis dubitet, Ægyptios sacerdotes ef-  
 se, manifesto & cucullo, & pallio, & raso capite conspicuos?  
 Muliebres figuræ, ad quas nunc accedimus, referunt sacerdo-  
 tissas Isis, quas oportebat festis diebus hujus Deæ feminudas  
 saltare, ut fig. 8, qua ceremonia puellæ impuberes, his sacris  
 destinatæ, toto corpore nudæ perfungebantur, fig. 9, 11, 12, de-  
 crepitæ vero sacerdotes, qualis fig. 10, a saltatione immunes di-  
 rigendis cerimoniis præerant. Dippelius tam accurate posituram  
 gestusque fœmellarum hic discernit, ut saltationem Gallicam in  
 fig. 8 agnoscat, (*weil sie schon ziemlich bey Jahren, wie an ihren  
 verlumpten Brüsten zu sehen, scheint sie was sacht einher zu treten,  
 und eine Französische Menuet zu tanzen,*) in fig. 11 & 12, saltum  
 Hungaricum observet, (*machen auf Hungrisch einen krummen  
 Katzen-Sprung.*) Figuræ denique tres viriles, 13, 14 & 15, Her-  
 metem Trismegistum repræsentant, ut sacerdotem, sine tonsu-  
 ra tamen & cucullo, quæ Regia dignitas non admisit, fig. 13; ut  
 Philosophum brevi thorace indutum, in Museo vel laboratorio  
 versantem, fig. 14; ut Regem diademate insignem, fig. 15 & 16.  
 Quo autem dictis fidem conciliet, provocat non solum ad Anti-  
 quarios recentiores, sed & imprimis ad *Jamblichum de Mysteriis  
 Ægyptiorum*: ceterum nullus dubitat, ipsius Osiridis, alio-  
 rumque Deorum simulacra eodem loco occultata fuisse, quæ vel  
 mutilata jam sint, ut agnosci nequeant, vel nondum eruta, pro-  
 pediem forsitan in apricum proferenda. Nunc de occasione,  
 qua simulacra isthæc confecta, quaque via ex Ægypto eadem in  
 Boringholmiæ delata sint, hæc certissima potes accipere. Post-  
 quam Christiana religio publice de superstitione gentili trium-  
 phaverat, ne omnis sacrorum suorum memoria penitus abolere-  
 tur, gentiles sub imperio Christianorum agentes idolorum suo-

rum simulacra bracteolis impressere, quo tanto facilius occultari possent, iisque usi sunt ad erudiendos liberos suos, eorumque memorie firmiter infigendam paternam avitamque religionem: quae dum scribit Democritus, maligne abutitur fidei salvificae & Catechismi appellatione, eam ad superstitionem gentilem applicans, cuius temeritatis excusationem frustra tentat editor. Porro in Septentrionem venire sigilla Aegyptiaca per Normannos veteres, qui non solum ex Normannia Gallica, sed & ex Dania, Suecia & maris Balthici insulis a *Rogero* Apuliae & Calabriae Duce, post Siciliae Rege, Seculo X, ad profligandos e Sicilia Saracenos excitati fuerunt. Nam hi ejectos ex insula barbaros in Africam persecuti sunt, ingentisque eorum praeda potiti, etiam bracteolas Aegyptiacas occuparunt domumque reversi attulerunt. Haud parum istam opinionem confirmant nummi Saraceni prope Hamershusam in Boringholmia paucos ante annos reperti. Sed quid Saracenis cum simulacris Aegyptiorum? eos, scito, tanquam hostes *πολυθεότητος* acerrimos, auri vero longe cupidissimos, usquequaque sigilla Deorum aurea conquiendo cetera inter & Aegyptiaca ista occupasse. Datur & alia probabilis conjectura. Nimirum sequentibus forte temporibus Equites Boringi in expeditionibus cruciatis aureas nostras icunculas ex Aegypto abstulerunt, quod praesertim Memphi a fratribus Belgicis & Cimbricis expugnata fieri potuit. Reflat, quomodo, quaque causa bracteolae defossae atque humo occultatae sint. Procul dubio eas vetustae Equitum Boringorum familiae una cum duobus istis gladiis, quorum supra mentio facta est, ad conservandam gloriae majorum & fortitudinis memoriam sancte custodierunt, ingruentibusque belli periculis, velut irreparabiles divitias terrae latebris demandarunt, in quibus eae, dominis postea, aliis hostium manu, aliis morborum pestilentia extinctis, usque dum forte fortuna aratro extraherentur, delituerunt. Haud dissimilem de cornu aureo in Jutlandia quondam reperto, quod in technophylacio Hafniensi Potentissimi Daniae Regis hodie visitur, historiam tradit adjuncta ad Bornholmiensem amicum epistola. In hac enim omnem, quam *Olaus Wormius* de cornu illius usu,

& si.

& figuris, ac ornamentis dedit, explicationem confutat *Dippelius*, monens, aureum cornu vel propter solam materiam ineptum prorsus ad inflandum canendumque fuisse, potius vero sacrificando vino apud Ægyptios inservisse, taleque cornu in bracteola fig. 4 a sacerdote gestari. Aurum sibi persuadet chymicum esse, quo cornu Jutlandicum constat, indeque ejus coloris omne aurum naturale longe concedere: Ægyptios vero & Arabes, maxime Reges eorum, Alchymiam exercuisse longe felicissimo successu, eaque arte non solum multos vitam ultra septem secula prorogasse, sed & tantas auri gazas progenuisse: hinc apud veteres scriptores auri Arabici eminentiam celebrari, cum tamen hodie aurum nostro minime nobiliter apud Arabes estodi solet: hinc olim Cleopatraz classem inauratam extitisse: hinc Ægyptiorum continuas contra Imperium Romanum rebelliones ortas, aurum ministrante arte chymica, cujus abolendæ causa Imperatores iterum iterumque conquistos Ægyptiorum libros comburendos mandaverint. Pariter vero figuras in cornu aureo agnoscit Hieroglyphica Ægyptiaca, quibus omnia lapidis Philosophorum mysteria a capite ad calcem depingantur, ea quidem accuratatione, ut omnes ac singulæ cautelæ, in processu chymico observandæ, expressæ sint. Quæ adscriptæ visuntur litteræ, quasque Olaus Wormius Runicas existimavit, citra omnem dubitationem quoque ad sacra Chymica spectant: nam Dippelius fidem suam interponit, se facile Oedipum solvendo omni ænigmati daturum, ipse vero commentationem de eo pleniorum Latine conscribendam sub conditione promittit, ubi e re fore eam operam viderit. Ceterum cornu illud fortasse apud sacerdotis alicujus Ægyptii posteros diu servatum, putat, ab equite quodam Normanno ablatum ac postea, ex more veterum Germanorum, computationibus adhibitum & aliquando demum a possessore suo, dum bene potus domum remearet, amissum, in via forte lutosa pondere suo depressum, atque hoc pacto hominum oculis subductum fuisse.

Hæc noster antiquarius; quæ ingenio ejus quidem Chymicis speculationibus occupato, & malæ mansioni, librorum evolutione.

lutionem ipsi adimenti, libenter condonamus: ceterum ne commentatiunculis, quas minatur, alias antiquitatum Cymbricarum reliquias illustrare laboret, iisque forte, præsertim in explicandis cornu Danici figuris, Chymica sacra incautus enunciet, publico nomine deprecamur. Non certe æque præstantia ex ipsius carcere, ac olim ex Hieronymi Magii, polliceri sibi possunt antiquitatum æstimatores. Ne autem nos ἀσπίδαοι hinc discedamus, nobis bracteolas has vetustum monetæ genus videri, nummis bracteatis Germanorum simillimum, quo Boringi partim Regum, partim Episcoporum suorum, partim alias hominum informes, quales & in bracteatis Germanicis conspiciamur, formas expresserint, non diffitemur. Ægyptiis vere familiaria hieroglyphica & simulacra qui noverint, facile, qualis eorum cum istis bracteolis similitudo fuerit, judicabunt, ut formandi artificium prorsus ab Ægyptiorum more & arte abluere, optime vero cum Germanicis mediæ ævi nummis convenire, taceamus. Talesque nummi, ut in nostris terris subinde agris effodiuntur, ita in Boringholmia citra miraculum erui potuere. Verum suum cui libet pulcrum atque integrum esto de conjecturis hæcæ judicium.

### ELOGIUM JOANNIS GUILIELMI JANI.

**L**ongiori utique vita dignus erat B. Janus, qui Rabenii, in vico circuli Saxonici Electoralis, A. 1681 die 9 Nov. in lucem editus, patrem habuit Johannem Janum, Rabenensem primum, inde Awensem & Lauterensem in Misnia Pastorem, avumque Johannem Janum, Concordantiarum Biblicarum, quas *Schrift- und Stern-Himmel* inscripsit, autorem, & matrem Salomen natu Neumanniam. A patre primum privatim eruditus, postea in Gymnasio Schneebergensi, ductu Cl. Virorum, Hieronymi Freytagii, Jo. Bonizii, Urb. Gothofredi Siberi, Antiqu. Eccles. hodie apud nos Professoris florentissimi, mirum in modum profecit. Dimissus hinc in Academiam, Vitebergam se contulit A. 1699, & in Historia imprimis *Coar. Sam. Schurzleischio*, qui & instructissimam bibliothecam suam ipsi liberaliter aperuit, in ceteris Philosphiæ partibus *Schræcro, Vatero, Heuchero, Ræschelio, Strauchio, Rarenseo, Wichmanshausio* aliisque, in Theologia porro *Deutschmanno, Hanckenio, Læschero, Wernsdorfio*, imprimis vero *Neumanno*, matertero suo, cui plurimum se debere nunquam non professus est, adhæsit. A. 1701 inter Magistros, A. 1706 inter

Ad-

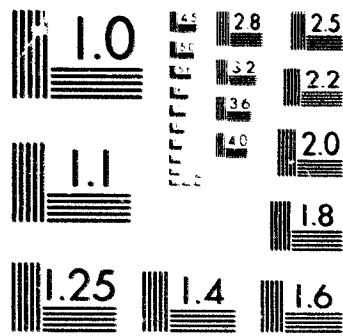
Adjunctos Fac. Phil. & A. 1708 inter Candidatos Theologiae receptus, scholis Historicis imprimis, Hebraicis, Philosophicis ac Theologicis juvenum commoda indies magis promovit, adeo ut Potentissimo Regi nostro ab Academia commendatus, Professoris Philosophiae Moralis & Politicae extra ordinem munus haud difficulter obtinuerit. Evocatus tamen mox ab Uratislaviensibus, Professionem ordinariam Eloquentiae & Philosophiae Moralis in Gymnasio Elisabethano suscepit, qua quidem vix ultra annum defunctus, ac denuo accitus Vitebergam, paruit divinae voluntati, & Professionem Historiarum, quae *Schurzfleischi* junioris discessu tunc vacabat, sibi demandatam alacriter suscepit, eaque se oppido dignum editis doctissimis elucubrationibus praestitit. Jam vero & laudabili exteris visendi ardore excitatus, accepta potestate, iter per Germaniae partem, Frisiamque & Belgium in Angliam Galliamque ingressus est A. 1715, summorumque in omni doctrina Virorum amorem ubique sibi conciliavit, ac Bibliothecas non obiter, ut solent plerique, lustravit, sed ita plerasque excussit, ut multa insignia eruditionis cimelia, quae inter schedas ejus adhuc exstant, inde Vitebergam reportaverit anno sequente. Ita cum non modo Historiam, Ecclesiasticam maxime, & Chronologiam ore & calamo ornaret egregie, sed etiam Theologiae studiosis operam in eo studio assiduam commodaret, factum est A. 1719, ut & Professionem Theologicam & summos in Theologia honores omnium plausu consequeretur. Vitae deinde sociam circumspiciens, A. 1721 d. 15 Junii in matrimonium duxit *Magdalenam Elisabetham*, Viri celeberrimi, *Joh. Christoph. Wichmanshausen*, LL. OO. Prof. & Bibliothecae in Acad. Viteb. Directoris, filiam, e qua filium, tristi quidem fato paulo ante Patris obitum extinctum (nam cum in aquas medicatas calidissimas ab imprudente ancilla detrusus esset, am bustus toto corpore ac cute miserabiliter nudatus, paucis post septimanis decessit) & filiam unicam suscepit. Vir pius, eruditus & literis ita deditus, ut lucubrationibus diurnis nocturnisque mortem maturasse plerisque visus sit, non inelegantia ingenii monumenta reliquit, in quibus, ut dissertationes alias e cathedra defensas taceamus, eminent *Hist. Aera Chr.* cum Sched. *de veritate historica*, & *Or. de vero Historiae usu*, Vit. 1715, 4, *Dionysii Exigui liber de ratione festi Paschalis*, cum *Nostri Comment. & historia Cycli Dionys.* ib. 1718, 4, & *Judicia eruditorum de Origine Electorum*, ib. 1711, 4, quibus mox accedent ejusdem *Opuscula historica & philosophica* alia, & *Commentatio historica de IV Monarchiis*, singulari studio conscripta, sed non nisi ad Monarchiam Rom. atque adeo nondum plane ad unibilicum perducta. Cum vero corpore esset admodum gracili ac macilento, accidit facile, ut ab aliquo tempore e tot laboribus, lectionibus imprimis frequentibus, pulmones paulatim consumentibus, tuum siccam cum hectica contraheret, & nupero die 25 Augusti in gravem incideret paroxysmum, linguam etiam usualiquandiu destitutus, aucta que paulatim imbecillitate, cum morti se pie parasset, rationis & linguam licet usu integro restituto, die 27 Augusti, hora post quartam media matutina, placida morte exspiraret.

## ELOGIUM MARTINI CHLADENII.

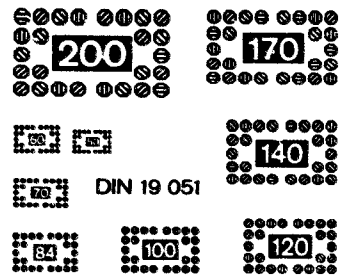
**B.** *Chladenius*, *Cremonici* in Ungaria natus A. 1669 d. 25 Oct. patre *Georgio Chladenio*, Pastore primum *Cremonicenti* & post septem annorum exilium, *Hauswaldenti* in *Lusatia inferiori*, & matre *Catharina*, *Jonæ Clementis*, Senatoris *Neosoliensis*, filia, cujus majores e *Tyrolensibus* & *Salisburgensibus* finibus ob religionem profugi, *Cremonicum* migraverant. Cum puer admodum, erepto illic templo *S. Joh. & Benedictinis* tradito, solum vertere cum patre cogeretur, *Gorlitiu* delatus, A. 1674 in schola publica *Christiani Funccii*, aliorumque, & inde *Grimmæ* 1686 receptus in provincialem scholam, *Christiani Andree Siberi* maxime, & *Tobias Petermanni* institutione usus est. Biennio post studia Academica aggressus, *Vitebergæ G. C. Kirchmayerum*, *Strauchium*, *Robrenseum*, *Donatum*, *Dassovium*, *Knorrium*, *Schurzsteischium*, in scholis Philosophicis & Historicis, in Theologicis vero *Waltherum*, *Deutschmannum* & *Læscherrum* audivit assidue. Nec diulavit ejus diligentia, quippe habita de pœnis sub *Belovii* Præsidio disputatione, A. 1691 Magisterii primos honores adeptus, de characterismo morali, de exemplo Principis, de Historia Physica, de Ecclesia Græca hodierna, & de diptychis veterum, inter Philosophos, & sub præsidio *Deutschmanni* de Christo Legislatore in cathedra Theol. disputavit. Inde primo A. 1695 ad Pastoratum in oppido *Ubigau* & post septennium ad *Lauticenses* vocatus, mox inde Pastoris & Superintendentis in Præfectura *Jessensi* prope *Vitebergam* munus consecutus est. Hinc demum Professoris Theologiæ in Academia *Vitebergeni* provinciam obire iussus, & ad Doctoris in Theologia honores evehctus, subinde & Præpositura templi omnium Sanctorum ornatus, & in Consilium sacrum receptus, nihil intermisit, quo spartam suam exornaret; prostantque ejus rei testes cum opuscula, ut Institutiones homileticæ, exegeticæ &c. tum dissertationes non paucæ, quas hic enumerare non licet. Ex uxore *Charitate*, *Iusti Siberi*, Pastoris *Schandaviensis*, filia, liberos suscepit undecim, & in his sex superstites reliquit. Sed cum & alias, & imprimis ante annum, graviter laborasset affectibus cachecticis & hypochondriacis, demum nupero die 23 Aug. nocte concubia viribus simul omnibus dejectus, in tertianam continuam incidit, quæ paulatim in febrem ardentem degenerans, tandem Virum optimum d. 12 Sept. hora 11 matutina rebus mortalibus eripuit.

## Errata.

MENS. JUL p. 303 l. 7 Sed non dum p. 304 sub fin. ἐνίχυσεν. p. 305 l. 13 & ἔσει. sub fin. hanc. p. 307 l. 21 legas. p. 308 l. 3 αὐτῆ.  
TOM. IX. SUPPLEM. Sect. I. p. 7 l. 19 esse: p. 9 l. 2 distinguit: p. 13 l. 9 gentilibus. p. 15 l. 16 τῶ. p. 16 l. 2 71 75. l. 25 experiri. p. 18 l. 10 convivantur. sub fin. Cleo. p. 19 l. 3 abusive. l. 14 volo vos. l. 17 Hebr. sub fin. credo; p. 20 l. 17 Quumque.



MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART  
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A



1:24

ACTA ERUDITORUM  
LEIPZIG 1725

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT  
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK  
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 612 w 4<sup>0</sup>



# ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ*

*Calendis Decembris Anno MDCC XXV.*

**THESAURUS MONUMENTORUM ECCLESIASTICORUM & Historicorum, seu HENRICI CANISII Lectiones Antiquæ, ad seculorum ordinem digestæ, variisque opusculis auctæ, quibus Præfationes Historicas &c. adjecit JACOBUS BASNAGE.**

*Vol. I.*

Antwerpiæ, apud Rudolph. & Gerhard. Wetstenios, 1725, fol.

Alph. 9 plag. 17.

**Q**ui edendis Antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis, ne temporis diuturnitate ea pereant, sed ab interitu vindicentur, suum laborem impendunt, tantum abest, ut inanem, ut utilem potius & Ecclesiæ proficuum maxime operam suscepisse, dicendi sint. At vero in lucem proferre, quæ crassis occultata circumfusaque tenebris jacent, antiquos deinde emendare errores, singula æquo pondere pensare, unicuique opera sua vindicare, tum quoque spuria a genuinis discernere, quanti laboris & judicii, quantorum interdum etiam sumtum sit, æqui omnes hujusque rei intelligentes æstimatores conjectura facile assequuntur. Atque hoc quidem nomine præclare de universa Antiquitate Ecclesiastica, dum vivebat, meritis est *Henricus Canisius*, qui, cum indefesso conatu optimas quasque Bibliothecas lustraret, manuscriptosque codices pervolveret, veterum opuscula vulgare, in animum sibi induxerat, quæ etiam paulo post sub nomine Antiquarum Lectio-

XXX

num

num ab erudito Autore edita sunt, septem comprehensa Voluminibus. Quamvis autem magnam hoc Opere nominis sui laudem vel apud posteritatem ille retulerit, tamen cum illa Antiquitatis Ecclesiastica monumenta, prout sese legenti casu offerrebant, aut ab amicis subiciebantur, nullo plane vel seculorum, vel scriptorum, sive veterum, sive recentiorum, ordine & discrimine servato, in lucem protraheret, suis utique nævis carere non potuit, sed rudis quasi & indigesta moles visa fuit eruditio hæc Canisiana Lectionum Antiquarum Collectio. Non defuerunt proinde, qui de nova illarum Editione cogitarunt, Doctores, in his imprimis *Philippus Labbeus*, Societatis Jesu seculo superiori Theologus; qui tamen aliis curis implicitus, qua tenebatur fide, eam non liberavit. Rariores hinc indies factæ sunt, in Bibliothecis etiam locupletissimis jam diu desideratæ, nec nisi magnis, si quando venales proflarent, comparandæ sumtibus. Tanto igitur ne diutius carendum esset orbi erudito antiquitatis thesauro, Reipublicæ literariæ utilitati probe, dum vivebat, invigilans voti que eruditorum obsequens, hunc denuo edendarum Antiquarum Canisii Lectionum laborem suscepit illasque sub Thesauri Monumentorum Ecclesiasticorum & Historicorum titulo IV Vol. recendendas curavit *Jacobus Barnagius*, celebre nomen, sæpiusque memoratum in nostris Annalibus. Egregia sunt & præclara in hanc novam Canisii editionem Viri doctissimi merita; quæ antequam paulo curatius exponantur, dicendum nobis primum est, quibus præcipue scriptis veterumque operibus, quæ e tenebris sua ætate produxit *Canisius*, abundet ille Monumentorum Ecclesiasticorum Thesaurus. Non omnia commemorabimus, sed præcipua. Quæ seculo post Christi nativitatem III edita sunt a Christianæ Ecclesiæ Doctoribus opuscula, primum ea in primo hujus Operis Volumine locum occupant, quorum duo potissimum exhibentur: alterum illorum illudque antiquissimum *Excerpta sunt ex Libro S. Hippolyti*, Martyris & Portuensis Episcopi, *de Theologia & Incarnatione* contra Beronem & Helicem, hæreticos, Græce & Latine, *Francisco Turriano* interprete; alterum *S. Gregorii* cognomento *Tbaumaturgi*, Episcopi Neocæsareæ, *duodecim Anathematismi* totidemque

pag. 15.

26.

que de Fide capita, quæ ab Antonio Possentino Venetiis sibi missa e Græco in Latinum sermonem transferri notulisque illustrari, curavit Canisius. Quartum Christianæ Ecclesiæ Seculum illustrarunt insignes pietate & eruditione Doctores, e quorum scriptis atque operibus, quibus christianæ religionis sanctitatem adversus hæreticos assertum iverunt, in hoc Monumentorum Thesauro habentur, Beati *Serapionis*, Episcopi Thameos *adversus Manichæos* Liber, *Titi*, Bostrensis Episcopi, Libri Tres, una cum argumento libri quarti *adversus Manichæos*; Sancti *Orestii*, Abbatis, *de sex cogitationibus sanctorum* Libellus, *S. Basilii Magni Rationes Sylogisticæ contra Arianos & Eunomium*; tum ipsius *Eunomii*, hæretici, *Confessio Fidei*, Henrico *Valesio*, ejus *Apologia*, *H. Whartono*, & *Scholion* seu disputatio Orthodoxi contra Eunomium, Francisco *Turriano*, interpretibus; scripta sane rarissima, ut omnium illius ævi hæreticorum, pleraque enim Amanuensium incuria & Doctorum vigilantia perierunt. Post sanctorum Patrum *Basilii M. & Gregorii*, Theologi, *de sancta & Orthodoxa fide* Expositio. *Gregorii Nysseni* contra Apollinarium ad Theophilum, Alexandrinum Archiepiscopum, *de Incarnatione* Epistola; *Didymi Alexandrini contra Manichæos* Liber; *Johannis Chrysostomi* brevis in *S. Evangelium secundum Johannem Interpretatio*, una cum ejus ad Cæsarium, Monachum, *Epistola*, antiquitatis parte, quæ diu tenebris involuta jacuit, pretiosissima. Exhibet porro ille Monumentorum Thesaurus, quæ pro confirmanda Christianæ Religionis veritate laborarunt seculo V Ecclesiæ Doctores. Sistitur hic *Basilii*, Episcopi Seleuciæ, *adversus Judæos de Adventu Christi* demonstratio. *Tironis Prosperi, Aquitani*, *Chronicon* integrum ab Adamo ad Romam captam a Genserico, Wandalorum Rege, distributum in duas partes, ex variis quidem editionibus, una cum iis, qui *Chronicon* illud continuerunt, *Victore* nimirum, Episcopo *Tununenfi*, & *Johanne*, Abbate *Biclarienti*, usque ad annum 590, *Mauritii*, Imperatoris, octavum. *Fausti*, Rhegiensis Episcopi, *Epistole* ex Membranis Monasterii S. Galli, cum *Ruricii*, Lemoviceni Episcopi, *Epistolarum* libris duobus, ex Membranis MS. ejusdem Monasterii editis. Ex scriptis eorum, qui inclauerunt Seculo VI, inserta

pag. 43.  
59.  
168.  
169.  
178.  
181.  
185.  
  
188.  
191.  
204.  
218.  
233.  
  
247.  
264.  
  
321.  
337.  
350.  
373.

- leguntur huic volumini, quæ ante Canisium publicam lucem nondum aspexerunt: *Eugippii*, Presbyteri, ad Paschasium de sancto Severino, Monacho, *Epistola*; *S. Brigide*, virginis Scotæ, *vita a Cogitoso* quodam descripta; *Zacharia*, Mitylenensis Episcopi, *adversus Manicheos* Syntagma: *Anastasi*, Patriarchæ Antiocheni, *Orationes quinque*, 1 de S. Trinitate, 2 de Incircumscripto, 3 de Incarnatione Christi, 4 de Passione & Impassibilitate Christi, 5 de Resurrectione Christi. *Anastasi Sinaitæ Orationes duæ*, de sacra Synaxi, & in sextum Psalmum *oratio*. Tandem nonnullorum seculi VII Doctorum opera præsentî volumini accedunt, e quibus *Leontii*, Byzantini Monachi, Libri tres *contra Eutychianos & Nestorianos*; ejusdemque *adversus fraudes Apollinaristarum* Liber; *Solutiones* Argumentationum Severi, & *Dubitationes* Hypotheticæ, eodem Autore *Leontio*. *Epistola Desiderii*, Episcopi Cadurceni, una cum iis, quæ ad Desiderium datæ sunt: ut reliquorum scripta taceamus, quæ eodem continentur Volumine. Accesserunt Appendices duæ, quarum prima exhibentur Dn. *Capperonnier* in Anastasi Versionem Latinam fragmentorum Hippolyti, & in Fabricii, Hollati, Versionem Latinam Apologetici Eunomii *Animadversiones*: secunda Tractatus tres, Carmen Monostichon; Beati *Columbani*, Abbatis S. Galli, Confessoris, *Sermo* dictus Constantiæ in consecratione Joannis, Constantiensis Episcopi, & *Leontii*, Episcopi Cyprii, contra Hebræos fragmentum, quibus primum Volumen hujus Thesauri absolvitur. Debemus hoc judicio & indefesso labori Cl. *Basnagii*, quod, quæ recensuimus, veterum opuscula hoc disposita ordine, temporis seculorumque servata ferie, in hac nova Editione compareant. Singulos enim scriptores, quoad ejus fieri licuit, ætati quemque sæcæ assignavit, tum ex conjecturis, tum ex ipsis librorum argumentis, ut adeo, quæ cujusque seculi doctrina fuerit, qui fuerint mores, ritus, controversiæ, hac ratione appareat. In eo tamen non omnis versatur labor, quem novæ huic editioni impendit Vir doctus. Non genuina sunt omnia, quæ sub Patrum sanctorum nomine circumferuntur, opera; sunt interdum, quæ præclari cujusdam Ecclesiæ Antistitis nomen præ se ferunt, quod tamen mentitus fuit, qui orbi

orbi illulit, impostor. In tanta igitur Monumentorum ecclesiasticorum, quæ hoc Thesauro continentur, mole genuina a spuris, distingui, permagni Lectoris intererat. Probe hoc animadversum Autori Cl. qui, ne *γνήσιος* confunderentur cum nothis, observationes Criticas unicuique scriptorum adjecit. In illis ubicunque licuit, auctoritate nititur Criticorum, qui a Canisii tempore vixerunt, quosque duces sequutus est. Si quando discedere ab iis necesse fuit, non temere id egit, sed argumenta protulit, relinquenda tamen Lectoris judicio. Præter hæc quoque lacunas frequentiores supplevit, & quæ deerant, ex editionibus, quibus fides habenda, restituit, mendisque sublatis, variantes simul lectiones, ut de Autoris mente eo clarius constaret Lectori, addidit. Tandem notas & animadversiones, ubicunque opus fuit, adjecit, quibus obscuriora explicantur, errores indicantur, & refelluntur, certiora in medium proferuntur & ab aliorum objectionibus vindicantur. Satis proluxæ interdum sunt illæ animadversiones; ex imprimis, quibus *Prosperi Aquitani Chronicon* illustrandum suscepit, multa eruditione variaque doctrina refertæ sunt, ex quibus multum utilitatis sperare poterunt, qui sacre antiquitatis studio & amore tenentur. Nec aliter dicendum de doctis illis, quas unicuique scriptorum præmisit, observationibus criticis, in quibus de vita, fati, scriptis aliisque, quæ digna esse existimavit, quæ de Autore notentur, nec tamen ubi vis obvia sunt, fuscè differuit, antiquosque errores emendare aggressus est. Ceterum cum in amplissimo hoc Commentario plures diversique Tractatus se semper excipiant, atque adeo lectoris animus in varias partes distractus facile negligere possit, quæ nosse juvat; consultum ideo duxit Cl. Autor, Breviarium quoddam rerum præcipuarum præmittere, in quo de variis hæresibus, Ecclesiæ traditionibus, veteribus ritibus, variaque Regiminis forma differuit. Septem præcipue sunt capita, quibus absolvitur hæc generalis Præfatio. Continentur *Capite I* Observationes ad pag. 3. Hæresin Manichæorum ex Serapione, Didymo, Tito Bostrensi & Zacharia hic editis. *Cap. II* Observationes Criticæ circa Historiam & dogmata Nestorianorum, ad Leontium Byzantinum, Nicephorum, Damascenum &c. *Cap. III* Variæ Eutychianorum pag. 23.

pag. 36.

44.

59.

73.

rum Sectæ earumque sententiæ elucidatæ, ad illustrandam Leontium Byzantinum, Damascenum &c. qui contra Severianos Acephalosque scripserunt. *Cap. IV* varia circa Regimen Ecclesiæ, Titulos Episcoporum, Patriarcharum &c. Agitur *Cap. V* de ecclesiæ ritibus & quidem de Baptismo; *Cap. VI* de Pœnitentia variisque ejus ritibus, octavum nonumque seculum spectantibus; *Cap. VII* de Eucharistia, variisque eam celebrandi ritibus. Hæc Antiquitatis Ecclesiasticæ Capita excussit in Præfatione Basnagius, plura excussurus, nisi mors inopinata, ultima linea rerum, præclaros ejus interrupisset conatus. De reliquis proxime dicemus. In recensendo vero ultimo hujus Operis Volumine quando occupati erimus, expectet a nobis Benevolus Lector breve Viri Cl. cui tantum debemus, Elogium.

**EXCERPTA E LITERIS V. CL. JACOBI  
ELSNERI ad Anonymi Annotata in Observationes ad  
Matthæum, inserta Supplem. Tom. VIII  
Sect. XII pag. 520 sequ.**

**V**Ehementer miratus sum, cum e longo itinere redux in Novis Litterariis Lipsiensibus de 26 Julii his diebus legerem, Anonymum quandam multa in meis Observationibus vituperasse. Cum enim contraria omnia de meo libro judicassent, cum in publicum prodiiisset, eadem Nova Litteraria & Acta Erud. 1721 mense Martio, fieri non poterat, quin rei insolentiam admirarer, cum post quadriennium in iisdem Actis Anonymi stricturas viderem. Criminationes autem ad hæc capita redigi posse video: quod Godfr. Olearii in quibusdam locis mentionem nullam faciam, & quod plura profanorum loca, minus bene applicata, facris immiscuerim. Quod ad Olearii *Observationes in Matthæum* attinet, affirmo, ejus me observationibus, cum in Matthæum commentarer, caruisse, & post Matthæum demum typis exscriptum eas accepisse. Feci etiam illius in Philostratum toties cum laude mentionem, & sæpius, modeste tamen, ab ejus sententia nominatim discessi. Refutavi etiam eiusdem observationem in Matthæum, postquam accepissem, ad Luc. IX, 31, mentione ipsi-

us honorifica injecta, probante id in nuperrimis *Animadv. Philolog.* Cl. Wolfio; quodque Raphelio etiam, aliisque licuit. Gatakero nil præter ejus mentem adscripsi, ut ex sola inspectione patet: quem Anonymus p. 520, iterum *forte* dubitans, defendit. Qualis etiam est illa censura p. 530, cum *βλεπόμενος* vertissem *præstantior, qui omnium oculos in se convertit*, addit, *βλεπόμενος tamen forte est is, qui cavendus improbis*. Alterum criminum genus est: me putare, verborum apud profanos convenientiam statim pertinere ad divinas res nostras, etiam saltem illustrandas, p. 521. Sed videamus exempla. Ita ille p. 522: *λέγειν ἐντολήν (seu νόμον) & καταλέγειν idem esse, videlicet ait Noster*. Hanc autem significationem, quam Christus adhibuit de lege divina, a se adimplenda, frequentem esse apud Græcos etiam profanos, nemo credit. At ubi quæro hoc dixi. Dico, eam phrasin frequentissimam esse ea significatione, scilicet abrogationis legum. Idem etiam plane mecum Olearius dixit in Matthæum p. 457: *καταλύσαι νόμον significat legis neglectum vel abolitionem, ex genuino Græcæ linguæ usu*. Ejus generis est nota p. 525, quia enim simile quid e Plutarcho attuli ei, quod dicitur *Num. XII, 6, 7, 8*, objicit Centor: *atqui Plutarcho nunquam in mentem venit, ad indagandam illam speciem Jehovæ cogitando ascendere*. Quali ego talia scripserim. Similia sunt, quæ p. 526 contra Hieroclis & Lydidis loca disputat. Ibi dem stomachatur, quod dixerim, *etiam Lucianum tribuere Christiani γεωματέας*. Quare autem? *quia supra captum Luciani fuit, discipulos Christi docuisse Evangelium*. Et superat hoc etiam meum captum. Mox fingit, me credidisse, *Josephi γεωματέας de portentis consultos fuisse Christianos*; cum nihil præterea dixerim, quam Josephum *eos, qui in N. T. γεωματέας* vocantur, (tales autem sunt in plurimis locis Judaici,) *ἱερο γεωματέας* vocare, quales consulti essent de portentis. Talia etiam sunt, quæ de genio Socratis inspergit, & temere negat, *vocem quandam fuisse*, contra clarissima loca, a me allegata. Contra historiam Ecclesiasticam pugnat, dum simpliciter falso superstitionem circa sepulchra martyrum Christianis nonnullis exprobrasse Julianum putat, p. 523. Talia plura sunt, quæ refutasse tædet. Præmissi primæ meæ illustrationi hæc verba: *salva, quam mirando huic mysterio*

*mysterio debeo, reverentia, & annoto e Plutarcho &c.* Quid ad hæc Censor? p. 520: *Vix alibi redit hæc protestatio, quæ oppido est necessaria, ne confundamus sacra cum profanis, vera cum fabulosis & turpibus.* Debat autem contrarium potius colligere, cum primæ illustrationi eam præfationem præmitterem, eandem in ceteris omnibus præmissam voluisse. Olearius autem siue tali protestatione in Observat. in Matthæum p. 161 dixit, *Paulum respicere ad gentilium mysteria.* Item p. 480 comparare audeat *transfigurationem Christi cum Jamblichi splendore,* ab Euuapio ei tributo; immo p. 481 dicit, *simile quid de Proclo narrare Marinum, &c.* Talia tamen & minora Censor damnat in me p. 528. Quid si ego scripsissem cum Oleario p. 250, *etiam Angelos fuisse nominatos λόγους, quod Sociniani volunt?* aut cum eodem p. 72, *scripta plurima divina periisse, & similia?* Ostensum igitur esse existimo, afferri omnino posse illustrationis causa etiam talia, quæ gentiles eodem plane sensu & vi non intellexerunt, quo in divinis occurrunt.

#### ANONYMI RESPONSIO.

**O**Mittendum non erat, in Actis Mens. Mart. 1721 p. 112, 113 in fine annecti XIV novas V. Cl. expositiones quorundam locorum Matthæi, quæ ut majori mentis contentione excuterentur, dignæ omnino videbantur. Ad hæc loca cum post quadriennium nihil plane acciperemus, Anonymo nunc subnata est occasio, ex ejusdem V. Cl. libro proponendi adhuc alia quædam dubia. Videamus potiora. I. Negat V. Cl. se, cum in Matthæum scriberet, D. Olearii nostri Observationes in eundem habuisse. Remittit tamen lectorem p. 7, 10, 17 ad illum. II. Notat, nos de Gatakero loqui dubitanter p. 520. Atqui is similiter f. 75 dubitaverat. Sed hoc leve est. III. Negat, se putare, verborum apud profanos qualemcunque convenientiam pertinere ad exhauriendas res nostras divinas. Atqui p. 10 diserte affirmat, lustrationem gentilium per ignem & Moloch pertinere ad verba Johannis III, 11 de Christo, *ipse vos baptizabit Spiritu & igne.* Ista autem lustratio per ignem & Moloch ne in verbis quidem apta est ad illustrandum textum sacrum.



facrum. IV. Negat, se dixisse *p. 24*, λύειν καὶ καταλύειν ἐντολήν, in verbis Christi *c. V, 17, 19*, ea significatione frequentissime occurrere apud profanos. Ecce verba, *qua significatione*: quæ scilicet est in isto *comm. 17 & 19*. *Non veni, ut destruas aut solvas legem, sed ut impleam*. Exulat itaque hic diversa plane significatio, qua magistratus leges latis in Republica iterum abrogat. Instat, D. Olearium etiam idem dicere, *p. 457*. At non omnino idem dixit, sed hoc potius, *καταλύσαι νόμον*, *solvere legem Mosaicam*, h. l. non significare permissionem prohibiti, sed in genere legis illius abolitionem, genuino linguæ Græcæ usu. V. Concedit, se ad verba Christi, *c. XIII, 11, vobis datum est, illis non datum*, annotare *p. 65*, etiam profanos existimasse, religionis capita sublimiora non nisi discipulis proponenda. *Et plane hoc pertinere præclarum Plutarchi locum*. - *Confer hæc cum eo, quod simillimum habetur Num. XII, 6, 7, 8: Mosi ore ad os loquor, & speciem Jehovæ conspicio*. Hic rationes nostræ, cur hæc omnino sint dissimillima, etiam in verbis, cuius patent. VI. Verbo tangit locum Hieroclis *p. 68*, quem ex *Matth. XIII, 15* desumptum putabat. VII. Eodem modo tangit locum Lyfidi Pythagoræi apud Jamblichum, in quo eandem similitudinem in re non dissimili occurrere putabat, facta comparatione cordis non pure initiati gentilismo, cum verbo audito, quod in spinas cecidit: quæ est similitudo Christi, *c. XIII, 22*. VIII. Non negat, se ad verba Christi *c. XIII, 52, omnis γραμματεὺς*, scribere *p. 69, Lucianum etiam Christianis γραμματέας tribuere & Ægyptiis &c*. Urgebamus autem manifestum discrimen inter eos, de quibus Christus loquitur, & reliquos profanorum. Non enim iidem sunt, qui libros Mercurii interpretantur, cum legis perito Christi, qui, evangelium docendo, ex thesauro Verbi nova & vetera ad regnum cælorum depromit. Neque ex simili ratione Josephus eosdem, qui a Christo hic eum γραμματέας mittuntur, consultos fuisse ait de ostentis. Nam illi Judaici non erant similes missis in N. T. Non videri præterea intelligi hic τὰ σκῆνη πατρὸς familias, jam monitum erat in *Actis 1721 p. 113*. IX. Genium Socratis fuisse vocem, quam subinde audiret, *p. 14, 15* dixerat, & adhuc credit, per clarissima loca se id adstruxisse. Sed primus & solus Plato scripsit, Socratem ad iudices dicere, ὅτι μοι θεῖον τι

καὶ δαιμόνιον γίνεται Φωνή. *Apolog. f. 31.* Μοχ, Φωνή τις γιγνομένη, vox quaedam existit. Idem *f. 40*, τὸ τῆ θεῶ σημεῖον. Add. *Theag. f. 128, 129.* Jam autem Xenophon, auditor Socratis & Platonis amulus, paulo aliter facit Socratem ad iudices loqui. Non ideo nova numina introduco, dum dico, θεῶ μοι Φωνή φαίνεται, σημαίνεσθαι ὅτι χεῖρ πείθει. Nam & qui utuntur Φθόγγεις ἰανῶν, sonis avium, vocibus ceu signis utuntur. - Ego vero τῆτο δαιμόνιον καλεῶ, & puto, me ita veriora & magis pia dicere, quam ii, qui avibus attribuunt τῆν τῶν θεῶν δύναμιν. Irati ad haec iudices, & invidia perciti, quod majora a Diis consequeretur, quam ipsi. *Apolog. f. 703.* Lapsis aliquot seculis Plutarchus propius accessit ad mentem Socratis, δαιμόνιον ejus esse Φωνῆς τινος αἰσθησιν, ἢ λόγους νόησιν. - & Φθόγγον, ἀλλὰ λόγον δαίμονος ἀνευ Φωνῆς. Nam αἱ τῶν δαιμόνων νοήσεις, Φθόγγος ἔχουσαι, & δεόμεναι ῥημάτων, εἰδὲ ὀνομάτων. *De genio Socr. f. 588 seq.* Apulejus, Plutarcho suppar, adhuc clarius: Dicebat Socrates, non vocem, sed vocem quampiam sibi oblatam; non ergo vocem usitatam nec humanam. Quae si foret, frustra quampiam diceretur. Frequentius etiam non vocem, sed signum sibi oblatum. Potestque ipsius demonis species fuisse, quam is solus cerneret. *De deo Socr. p. 52, 53.* Tandem Maximus Tyrius *Diss. 26* pronunciat, Socratem τῶ νό τῶν τῶν θεῶν Φωνῆς συγγνώμενον fuisse, quod non expressit interpres. Habes hic consentum veterum. X. Statuit, ex historia ecclesiastica constare, Julianum Christianis non nullis Antiochensibus superstitionem circa martyrum sepulchra, simpliciter falso non exprobrasse, sed veri aliquid subfuisse. Ita vero repetit, quod *p. 47* dixerat, videri nonnullos ex istis Christianis omnino superstitione hac se contaminasse. *Misopog. f. 344.* Si ergo veritas hujus asserti ostendi ex historia ecclesiastica potuit, quare dixit, rem totam pendere ex fide Juliani, an vera sint, quae is iisdem exprobrat? In libris ejusdem adversus religionem nostram postea scriptis tota probationis vis haec est, Christianis nunquam dictum esse advoli sepulchris, eaque colere; ipsos tamen sepulchris implessis omnia, superque iis Deum invocare. Respondit pridem Cyrillus *f. 203, 336, 340*, ceu testis istius historiae optimus. Quæro, an ex verbis *Misop.* colligi posse videatur, vetulas illas in monumentis ad martyres

*tyres vota fecisse?* ac prorsus vera omnia esse, quæcunque scripsit Julianus? XI. Recte ait Noster, se primam illam protestationem suam, *salva, quam mirando huic mysterio* (conceptionis Messæ) *debeo, reverentia*, ceteris omnibus illustrationibus præmissam voluisse. Utique enim hæeret alias lector, legens p. 48, Lucianum forte respicere ad verba Christi, c. IX, 6, & ad sententiam ejusdem c. XIII, 15 adeo pertinere verba Hieroclis, ut ea hinc sumpta esse crederes. Sic p. 85 Julianus atrocitatem facinoris tali locutione, quali Christus c. XIX, 6 dicitur exprimere, & p. 88 Julianum exponere mysticum eundem eunuchinum, (de quo Christus c. XIX, 12) ubi matri Deum gratias agit. Porro, eandem sententiam cum verbis Christi c. XXIV, 13, *perseverans ad finem salvabitur*, habere Luciani Hermotimum, initio sc. dialogi. Atqui sententia hæc per totum deinde dialogum sæde impugnatur atque proscinditur. Hic perit omnis protestatio, facta contraria. Incongruum enim est, in istum dialogi allegare, non nervum totius. XII. Sane D. Olearius sine tali protestatione p. 167 scripsit, Paulum *Philipp. IV, 12* verbo *μυστήριον* respicere ad gentilium mysteria. Nam istud vocabulum a sacris, tum vero Græcorum sumptum, dudum Erasimus & Cocceus nemine contradicente agnoverunt. Et purgatur id statim comma. 13, *omnia possum in Christo*. Fabulam de Jamblichio & Proclo, ceu fabulam, citra omnem violationem reverentiæ recitare idem potuit. Et loca de Angelis *λόγοις* ab eodem p. 250 statim etiam vindicantur, utpote a sensu Matthæi alienissima. Periisse multa, quæ a viris divinis gesta & dicta complecterentur, adeo perspicue proponitur p. 72 & comprobatur exemplis, ut lis de hisce superesse nulla queat. Itaque qui illustrationis qualiscunque causa ad libros sacros afferunt varia loca gentilium, iis cavendum est, ne statim dicant, eadem aut plane simillima deprehendi apud profanos, vel profanos verba ex ipsa Scriptura desumpsisse. Excutienda prius sunt singula, & annotandum deinceps, in quantum voces & syllabæ quidem videantur aliquando congruere, sensus autem toto cælo sit alius. Ita enim tota die instituitur illustratio, etiam per opposita: quod genus est innocentissimum.

Des Heil. Röm. Reichs vollständige Staats-Rechts-Lehre,  
vierdter Theil x.

hoc est

JACOBI CAROLI SPENERI PLENIOR

Doctrina Juris Publici Imperii Romano-  
Germanici.

Tomus IV.

Francofurti & Lipsiæ, impensis Georgii Marci Knochii, 1725. 4.  
Alph. 3 pl. 4.

Complectitur hic Tomus librum tertium & libri quarti duo solum capita priora. Veretur hinc Autor Consultissimus, ne justo uberius diffusiorque forsitan videatur multis, qui alios Juris Publici scriptores in argumentis præsentis volumine pertractatis, puta de Imperio Romano Germanico in genere atque ejus juribus, & de Imperatoris Rom. Germ. electione, haud perinde longos & abundantes esse noverint. His in præfatione sese excusat, monens, dum in Juris Publici doctrina pleniore sistenda desudet, ea vero inexhausti fontis instar habeat, parcum brevemque esse sibi non licere: imo vero diutius immorandum fuisse illis capitibus, quæ levi nimis brachio plerisque antehac evoluta fuerint. Libri III, qui *de Imperio nostro in genere* agit, ejusque jura explicat, *capite I* contemplatur *territorium Imperii Rom. Germ. principale & ejusdem fines*. Instituta ibi peculiari statu Imperii, qui sunt originarii, qui accessorii, consideratione, illos in tabula repræsentat p. 21 ff. quæ ab ea, quam III. Ludewigius ad *A. B. T. VII p. 652* dedit, haud parum discrepat, dum Noster Bavariam, Sueviam, Franciam Orientalem, Lotharingiam, Thuringiam, Saxoniam & Slavoniam provincias ac status originarios facit, omittens Brandenburgum, adjiciens Lotharingiam. Hanc vero Ludewigius, ad septenarium numerum obtinendum, præterierat, Brandenburgum citra veteris historię autoritatem addito. *Cap. II* occupatur circa *territorium Imperii secundarium & accessorium*, quod a prætensionibus Imperii probe discernit, ac ejus a territorio principali differentiam, potissimum diversis juribus sese

sefe exerentem, ob oculos ponit. *Cap. III* sistit *præcipuas Imperii divisiones*, imprimis vero hodiernas. Etenim quæ olim, tum aliis rationibus politicis, tum jurisdictionis commodius exercendæ causa, obtinuit Imperii divisio in provincias, gubiis rursum & pagis, itemque Centenis distinctas, pridem ab usu recessit. Ejus loco nostra ætate arbitraria Imperii in Electoratus, Principatus, Ducatus ceterosque status divisio observatur, quam præter aliæ tamen, puta in territoria Ecclesiastica & Secularia, Allodialia & Feudalia, in status Evangelicos, Romano-Catholicos & Reformatos, divisiones agnoscendæ sunt. His Noster subjungit partium Imperii potentioris & infirioris considerationem, verasque ejus disparitatis origines eruit: ceterum partitionem in terras mediatas & immediatas, item in duos Palatinatus supremos, in terras Juris Franconici & Saxonici, in Quaterniones, partim erroneas, partim Germaniæ hodiernæ minime accommodatas, denique nec circulatorum Imperii divisionem universalem esse, demonstrat. *Cap. IV* expendit *vires atque opulentiam imperii*, quæ tractatio licet ad cognitionem status publici proprie pertineat, utilitatem tamen in forma politica rectius describenda, in collectis Imperii distribuendis, potentia bellica examinanda, in diverso superioritatis territorialis exercitio considerando, inque similibus Juris Publici argumentis præstat. Succedit *Cap. V* dispectio *de forma, seu constitutione politica & regimine Imperii præsentis, deque conservatione status hodierni*, ubi præcipue interesse politicum erga singulos vicinos ac ratio status præsentis diligenter excutuntur. *Cap. VI* *Tituli, prerogative atque jura præcipua Imperii* demonstrantur & vindicantur, imprimis præcedentia, titulique ab Imperio Rom. originem ducentes. *Cap. VII* Noster *Præfensiones Imperii*, qua in hoc potissimum argumento opus, moderatione atque circumspèctione investigat, certas ab incertis ac prorsus frustraneis, quibusve Imperium se pridem abdicavit, solide secernit, jusque ac modum vel persequendi vi bellica & vindicandi jura in Status externos, vel iisdem renunciandi, declarat. *Cap. VIII* exhibet *præfensiones in Imperium*, quas tum extranei status, speciatim Papa, Rexque Galliæ, item Dania, Polonia, Hungaria, tum status quidam Imperii contra statum quorundam

dam immedietatem fovent, pariterque, quibus juribus adversus ejusmodi prætensiones opponendis Imperium uti possit, exequitur. Hactenus jura Imperii universi, quatenus illud constituunt Imperator & Status. Jam sequitur *Liber IV*, qui totus *Capiti Imperii*, eoque pertinenti *supremo regimini* dicatus, initium facit *Cap. I* ab *Imperatoris summa dignitate, titulis & insignibus*, quæ singula ex historiæ monumentis legibusque & observantia Imperii ea cum cura illustrantur, qua de Majestate ac honore Augusti differere convenit; *Capite II* vero Notter *de Electione Imperatoris*, & quidem tam de juribus circa illam, quam de solemnitatibus observandis tam solícite agit, historiam electionum, & novissimæ, & superiorum, ubique subjiciens, ut vel hoc apparatu plerosque Juris Publici scriptores vincat. Enimvero majorem copiam institutum & methodus, quam tenet, requirunt. Ceterum cum *Tomo VI* hujus operis jus Publicum particulare sit executurus, recentiora vero atque indubia monumenta ad peculiaria jura præsentemque Statuum singulorum constitutionem facientia haudquaquam prompta facileque impetranda sint, publica obsecratione ejus generis subsidia expetit, gratam Patronorum fautorumque prædicationem spondens, qui humanissima particularium istiusmodi monumentorum communicatione juvare ipsum dignati fuerint.

Schauplaß der Wasser-Künste.

hoc est,

**THEATRI MACHINARUM HYDRAULICARUM**  
*Tomus II, Autore JACOBO LEUPOLDO, Mathematico & Mechanico, Regi Borussiae a Consiliis Commerciorum, diversarum Societatum Scientiarum Sodali.*

Lipsiæ, sumptibus Autoris, 1725, fol.

Alph. 2 pl. 1 Tabb. zn. 54.

**C**ontinuat Cl. Autor in altero Theatri machinarum hydraulicarum Tomo descriptionem machinarum ad aquas elevandas

das vel cum successu adhibitaram, vel frustra ab hominibus non ingenio equidem, at praxi tamen destitutis eum ad usum commendatarum, ut aurum a scoriis dignoscant lectores. Diximus in Actis hujus anni p. 228, Cl. Autorem in Tomo priorè varias describere rotarum species, quibus aquæ ad diversas altitudines elevantur. Omisit autem omnem fulcrorum apparatus, atque adeo consultum duxit in Tomo posteriore siftere istiusmodi rotam cum omni fulcrorum apparatu. Habet autem præterea machinæ id singulare, ut rota, cui ab aqua in flumine labente motus imprimitur, diversa sit ab altera, quæ aquam elevat. Eidem jungit Noster cochleam *Arctimedeam* triplicatam ex *Ramello*, qua aquæ insignis quantitas ad exiguam altitudinem elevatur, una cum aliis ejusdem cochleæ multiplicationibus. Sequuntur varix machinæ sitularum ope aquas elevandi, quæ vel vi equorum, vel aquæ irruentis impetu, vel denique ab hominibus calcando moventur. Inter eas una occurrit, quæ Autoris ingenio debetur. Plures describuntur modi antlias agitandi, varia vectis atque tollenonum applicatione, ubi *Sturmius* notatur, qui in hoc genere errores commisit aliorum defectus emendaturus. Describuntur vero & varia antliarum genera, inter quæ eminent antlia admodum simplex ad horizontem inclinata, & alia pyramidis truncatæ figuram referens, ex Transactionibus Anglicanis A. 1677 Num. 496 desumpta. Docetur quoque tollenonum applicatio horizontalis, ubi & machina describitur, quam in Diario eruditorum Gallico A. 1678 cum publico communicavit architectus quidam militaris, a militibus agitanda, etsi pedum manuumque ministerio destituantur, & perpetuum mobile refellitur, quod a *Solskio* excogitatum repræsentat *Schottus* in Technica curiosa. Agitur præterea de axibus incurvatis eorumque in antliis usu: ubi defectus in communi eorundem applicatione obvii notantur, de medela dispicitur, & affricus imprimis minuendi ratio habetur. Invenies hic descriptionem accuratam hydraulici Lipsiensis & Augustani, tum etiam machinæ hydraulicæ prorsus stupendæ, cujus ope in Gallia aqua ex Sequana in usus hydraulicos deducitur, & cujus accuratissimam delineationem orbi litterario promisit Cl. *Villius*, Leodiensis. Multa denique adjiciuntur de usu axium in-

curvæ

c. 1.

2.

3.

4.

5.

- c. 6. curvatorum in aniliis vi venti agitandis, five in rotas verticales, five in horizontales irruat. Comparet hic machina structuræ simpliciffimæ, procellarum furori minime expofitæ. Succedunt rotæ ad horizontem inclinatæ, ubi fimul varius plani inclinati ufus in agitandis aniliis exponitur, & monftrata cochleæ perpetuæ varia ad anlias applicatione, defcribuntur rotæ, quarum tantum femiperipheria dentibus inftruitur, una cum machina *Ferraltiana* aquam fine affrictu absque rotarum dentatarum ufû, fola funium & cylindri ope ad quamlibet altitudinem elevandi.
7. Varia exhibentur machinarum genera, aquam vi ignis elevandi,
8. ubi præ ceteris notata digna est machina, quam *Potterus* in metalli fodinis Hungariæ multo cum fuccellu adhibuit. Ultimo tandem loco maximo apparatu Cl. Autor defcribit emendationes emboli in aniliis, cum a fe, tum ab aliis tentatas, & appendicis loco fubjungit machinam ad vires hominum & equorum æftimandas facientem. Coronidis loco comparet difcurfus de re machinaria in genere, & hydrotechnia in fpecie, ad retundendum factum & vanos aufus hominum nec in theoria, nec in praxi mechanica fatis verfatorem.

*HENRICI RIDLEY, COLLEG. MED. LOND.*

*Sec. Anatomia Cerebri, complectens ejus Mechanifimum  
& Physiologiam, ex Anglico in Latinum  
fideliter translata.*

Lugduni Batavorum, apud Joh. Arn. Langerok, 1725, 8.

Plag. 14½ & fig. ænear. Tab. 7.

**T**Riginta præteriapfi funt anni, cum Clariffimus *Ridley* fuam Anatomiam Cerebri vernaculo idiomate publici juris effe voluerit. Qui liber non immerito fummo cum applaufu ab ordine Medicorum fuit exceptus, non folum quod exactam cerebri Anatomem fiflat, & nova inventa exhibeat, fed & quod functiones animales & motum mufcularem accurate examinet, & veteres pariter æc modernos Autores modeffe emendet. Quæ libri præftantia movit Cel. Collegam noftrum, *Mich. Ern. Ettmulerum*, P. P. Acad. Leopoldino-Carolinæ jam Adjunctum, ut tum in gratiam



tiam eorum, qui linguæ Anglicæ minus sunt periti, quam, cum in illustri hoc Collegio reciperetur, specimen industriæ suæ exhibiturus, Anno 1705 Tractatum hunc Latinitate donaverit, & Miscellaneorum Naturæ Curiosorum Decadis III Anno IX & X inferendum curaverit, uti in Actis his A. 1706 Mense Octob. pag. 456 monuimus. Cum igitur hæc versio haud infeliciter cesserit, laudataque Miscellanea omnium Medicorum manibus terantur, superfedere potuisset versionis novæ Autor hoc labore. Et quoniam Clarissimi Ridley Tractatum in Actis his Anno 1696 mense Maio pag. 201 prolixius recensuimus, nihil amplius adjiciendum nunc esse judicamus.

Errata.

Pag. 21 lin. 1 l. Horatii, p. 58 l. 33 l. Parisiensis; p. 64 l. 12 l. alatos; p. 136 l. 4 l. probare; p. 144 l. 14 dele qui; p. 154 l. 8 l. antiquis; p. 156 l. 8 l. eviluerunt; p. 226 l. 25 l. Talibus; l. 26 l. exemplo; p. 255 l. 13 lege Alne-; p. 261 l. 11 l. militari; p. 356 l. 33 dele quod; p. 537 lin. 32 l. σκῆυη; p. 538 l. 6 l. Φθόγγοις; l. 14 & p. 544 lult. pro tum l. tam.

INDEX AUTORUM,  
Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine  
recenientur.

*I Libri Theologici & ad Historiam  
Ecclesiasticam spectantes.*

A Lardi (Nic.) Bibliotheca Harmonica Biblica.	351
R. Alberti (Jo.) Observations Philologicæ in libros N. T.	302
R. Alshech (Mosi) Comm. in Psalmos, Proverbia & Jobum.	430. 431
Amort (Eusebii) Informatio de Autore libelli de imitatione Christi.	414
Anastasi de Vitis Pontificum Tomus II.	153
Anonymi Responso ad An. Annotata in Observ. ad Matth.	534
Commentarii Chronol. & dogmatici ad inseruendum Historiæ Eccl. ab A. 1600 ad 1716.	138

## INDEX AUTORUM.

Anonymi <i>Doctrinae Pontificiorum inter ac Protestantium controversae.</i>	159
Aulifii (Dominici) <i>Scholarum Sacrarum Libri duo.</i>	341
Baldeschi (Alex.) <i>Status Ecclesiae Papalis Lateranensis A. 1723.</i>	129
Basnagii (Jac.) <i>Theaurus Monum. Eccles. &amp; Hist. Tomus I.</i>	529
Buddei (Jo. Franc.) <i>Meditationes Sacrae ex ed. Jo. Dav. Leonhardi.</i>	457
Canifii (Henr.) <i>Lectiones Antiquae. Tomus I.</i>	529
Coleri (Job. Christoph.) <i>Bibliotheca Theologica selecta.</i>	515
Crescimbeni (Jo. Mariae) <i>Status Ecclesiae Papalis Lateranensis A. 1723.</i>	129
La Croze (M. V.) <i>Historia Christianismi Judaeorum.</i>	122
Ex Elsneri (Jac.) <i>Literis ad Anon. Annotata in Observ. ad Matth. excerpta.</i>	534
Frisii (Mart.) <i>Fundamenta Theologiae Theticae.</i>	461
Hausenii (Chr. Aug.) <i>Scrutinium Religionum.</i>	513
Houtteville <i>Religio Christiana, probata ex factis.</i>	251
Kohlreiffii (Gotsfridi) <i>Chronologia Sacra.</i>	163
Lampii (Frid. Adolpb.) <i>Comment. Evangelii secundum Joannem. Tomus I.</i>	460
Lenfantii (Jac.) <i>Historia Concilii Pisani.</i>	10
Millii (Dav.) <i>Dissert. selectae variae S. Literarum &amp; Antiquitatis Orient. Capita illustrantes.</i>	103
Murray (Andr.) <i>Demonstratio Dei ex voce animalium.</i>	462
Petitdidier (Matth.) <i>de auctoritate &amp; infallibilitate Paparum liber.</i>	308
Pfaffii (Christoph. Matth.) <i>Introductio ad Historiam Theologiae Literariam. Pars II.</i>	509
Reineccii (Christiani) <i>Biblia Hebraica.</i>	381
<i>Novum Testamentum Graecum.</i>	381
S. Sixti II Pontif. R. <i>Enchiridion, ex ed. Urb. Godefredi Siberi.</i>	353
Theophanis <i>Disquisitio historica bigae questionum &amp;c.</i>	409
Weismanni (Christiani) <i>Schediasmata Academica.</i>	505
Wolfii (Jo. Christoph.) <i>Anecdota sacra &amp; profana. Tomus IV. Cura Philol. &amp; Critica in IV SS. Evangelia &amp; Actus Apostolorum.</i>	218 347

## II Libri Juridici.

Böehmeri (Justi Henningi) <i>Doctrina de Actionibus.</i>	372
Cronii (Jo. Adolphi) <i>Tract. de Jure Assuractionum.</i>	78
Noodt (Gerardi) <i>Opera omnia.</i>	1

Spene-

INDEX AUTORUM.

Speneri (Jac. Car.) plenior Doctrina Juris Publ. Imperii Rom. Germanici.	Tomus II & III.	81
	Tomus IV.	540
Vinholdi (Ge. Andr.) Nucleus Juris Naturæ.		424
Westphal (Ern. Joach.) de fatiſ atque uſu ſtudii Juris Feudaliſ in Germania Medit. pragm.		417

III Libri Medici & Phyiſici.

A	Academia Regiæ ſcientiarum Hiſtoria Anni 1721.	107
	Anni 1722.	267
Albini (Chr. Bernh.) Specimen Anatomicum &c.		404
Anonymi Sylloge ſcriptorum de Motu aquarum.		20
	de ſublingualibus Salivæ ductibus Epiftola ad Actorum Erud. Autores.	325
	Reſponſo ad Epiftolam præcedentem.	328
Godfrey (Ambroſii) nova Methodus exſtinguendi incendia.		181
Harris (Gualtheri) Diſſert. Medicæ & Chirurgicæ.		328
Hiemeri (Eberh. Frid.) caput Meluſæ, diluvii univerſaliſ monumentum.		376
Jurini (Jac.) Diſſ. de motu aquarum fluentium, contra P. A. Michelotti. Defenſio.		315
Keill (Jo.) Introductio ad veram Phyiſicam.		406
	de Legibus attractioniſ.	406
Maudray (Jo.) Valetudinariium mulierum.		177
Michelotti (Petr. Ant.) ad Bernh. Fontenellium Epiftola, in qua aer pulmones inſuens, cogatne an ſolvat ſanguinem, eorum canales permeantem, inquiritur.		261
	Epiftola ad Ant. de Comitibus, in qua ſententiam ſuam de motu aquarum fluentium contra Jac. Jurinum defendit.	315
Quincy (Jo.) Præleſiones Pharmaceuticæ.		69
Richteri (Ge. Frid.) de natalibus Fulminiſ Tract. phyiſ.		235
Ridley (Henr.) Anatomia cerebri &c.		544
Ruyſchii (Fred.) Curæ poſteriores, ſeu Theſaurus Anatomicuſ maximuſ.		22
Scheuchzeri (Jo. Jac.) Ουρεσιποιητιſ Helveticuſ, ſeu Itinera Alpina.		312
Sendetii (Nathan.) Electrologiæ Miſſuſ primuſ.		374
Tabor (Joh.) Exercitationeſ Medicæ.		449
Waltheri (Auguſtini Frid.) Sarcocoleſ Exemplum rariſſimuſ.		492
Wellſted (Roberti) de etate vergente liber.		23
	de adulta etate Liber.	447
		Wolffii

INDEX AUTORUM.

Wolffii (Christiani) *Meditationes Physicæ de usu partium corporis humani, animalium atque plantarum.* 398

*IV Libri Mathematici.*

<b>A</b> <i>Academiæ Regiæ Scientiarum Historia Anni 1721.</i>	107
Angeli (Mich.) <i>opera Architectonica, e verf. L. Christ. Sturmii.</i>	278
<i>Anonymi Sylloge Scriptorum de motu aquarum.</i>	20
Bernoullii (Dan.) <i>Exercitationes quædam Mathematicæ.</i>	113
<i>Explanatio Notationum suarum &amp;c.</i>	470
(Joh.) <i>Demonstratio Constructionis pro describenda</i>	
<i>trajectoria reciproca, quæ inter omnes Algebraicas possi-</i>	
<i>biles sit simplicissima.</i>	318
Buteonis (Jo.) <i>de fluentis aquæ mensura libellus.</i>	377
Carbonis (Jo. Bapt.) & Dominici Capassii <i>Observatio Lunaris</i>	
<i>Eclipsis habita Ulyssipone d. 22 Nov. 1724.</i>	74
<i>Solutio Problematis Riccatiani.</i>	673
De Folard <i>Meditationes de re militari.</i>	184
Hodgson (Jac.) <i>Systema Mathematicos.</i>	14
Leupoldi (Jac.) <i>Theatrum Machinarum Hydraulicarum.</i>	
<i>Tom. I.</i>	227
<i>Tomus II.</i>	542
Poleni (Jo.) <i>Epistola de Solis defectu A. 1724.</i>	377
De Vignola (Barozzii) <i>Institutiones totius Architecturæ Civilis</i>	
<i>ex Gallico A.C. Davibrii vertit L. Christ. Sturmius.</i>	278
Wagner (Jo. Wilh.) <i>Observatio magnæ Solis Eclipsos A. 1724</i>	
<i>d. 22 Maji.</i>	379
Weidleri (Jo. Frid.) <i>Institutiones Mathematicæ.</i>	469

*V Libri Historici, Geographici &c.*

<b>A</b> lbini (Petri) <i>Vita Georgii Sabini.</i>	29
<i>Anonymi Memorabilia Saxonica.</i>	150
<i>Elogium Martini Chladenii.</i>	477
<i>Michaelis Fartschii.</i>	526
<i>Jo. Guil. Jani.</i>	528
Belhommii (Humberti) <i>Historia Mediani in monte Vosago Mo-</i>	
<i>nasterii.</i>	67
Bruckeri (Jac.) <i>vita Eliæ Ebingeri.</i>	30
Burmanni (Petri) <i>Theaurus Antiqu. &amp; Hist. Italia. Tomi IX Pars</i>	
<i>VI, VII &amp; VIII.</i>	202
	Burman-

INDEX AUTORUM.

Burmanni (Petr.) <i>Theſaurus Antiqu. &amp; Hiſt. Siciliae, Sardiniae, Corſicae &amp;c. Tom. VI, VII, VIII, IX, X.</i>	289
Tomus XI, XII, XIII, XIV, XV.	481
Burneti (Gilb.) <i>Hiſtoria ſui temporis.</i>	49
C. A. H. vid. Heumannus.	
Carci (Richardi) <i>Conſpectus Cornwalliae.</i>	120
<i>Epiftola de praefantia linguae Anglicae.</i>	120
Crufii (Magni) <i>Singularia Pleſſiaca, ſeu vita Philippi Mornai.</i>	26
(Theodori) <i>Comment. in P. Albini vitam G. Subini.</i>	29
Q. Curtii Ruſi <i>de rebus geſtis Alexandri M. libri, ex ed. Henr. Snackenburg.</i>	97
Danielis (Gabr.) <i>Hiſtoria rei militaris Francicae. Tomi II.</i>	394
Democritus (Chriſtian.) vid. Dippelius.	
Dippelii (Jo. Conr.) <i>Conjectura in Jac. a Melle Comm. de ſimulacris aureis, quae in Boringholmia inſula eruuntur.</i>	520
<i>Reſponſoria ad Amicum de Cornu aureo in Iutlandia re- perto.</i>	520
Duellii (Raymundi) <i>Excerpta Genealogico Hiſtorica.</i>	115
Fiſcheri (Erdmann Rud.) <i>Vita Jo. Gerbarſi.</i>	32
Fontanini (Juſti) <i>de Antiquitatibus Hortae Libri III.</i>	62
Georgii (Dominici) <i>de antiquis Italiae Metropolitibus Exerc. hiſt.</i>	293
<i>Nota in Poggium de varietate Fortune.</i>	220
Marcb. Ghislerii (Ant.) <i>Ephemerides motuum caeleſtium ab A. 1721 ad 1740.</i>	407
Gimma (Hyacinthi) <i>Idea Hiſtoriae Literariae Italiae.</i>	56
Glaſey (Adami Frid.) <i>de vera quondam Miniſterialium indole Commentatio hiſtorica.</i>	258
Hahnii (Sim. Frid.) <i>Collectio Monum. vet. &amp; rec. Tomus I.</i>	214
Heumannii (Chr. Aug.) <i>Emendationes Libri I Hiſtoriae Poggianae de varietate fortuna.</i>	223
Jarckii (Jo.) <i>Specimen Hiſtoriae Academiar. Erud. Italiae.</i>	475
Johannis (Ge. Chr.) <i>Tabularum literarumque veterum Spicilegi- um. Tom. I.</i>	210
Kehr (Ge. Jac.) <i>Monarchiae Aſiatico-Saracenicae ſtatus nummiſ iſt. illustratus.</i>	452
<i>Mogolis Magni, Aurenk-Szeb Nummiſ iſt. illustratus.</i>	455
Keill (Jo.) <i>Introd. ad veram Aſtronomiam.</i>	406
<i>Trigometria.</i>	406
<i>de viribus centralibus.</i>	406
Martene (Emundi) & Urſini Durandi <i>alterum Itinerarium Lite- rarium.</i>	54

## INDEX AUTORUM.

Martene (Emundi) <i>Veterum Scriptor. &amp; Monum. amplissima Collectio. Tom. I, II, III.</i>	145
Meichelbeck (Car.) <i>Historia Frisingensis Tomus I.</i>	390
De la Motraye (Aubrii) <i>Itinera per Europam, Asiam &amp; partem Africa. Tomi. II.</i>	241
Muratorii (Lud. Ant.) <i>rerum Italicarum Scriptores. Tomus V.</i>	433
	Tomi I Pars II. 437
De Nicaastro (Jo.) <i>Descriptio Arcus triumphalis M. Ulpio Trajano Beneventi positus.</i>	125
	<i>Beneventana Pinacotheca.</i> 519
Pez (Hier.) <i>Scriptores rerum Austriacarum. Tomus II.</i>	385
Pfaffii (Christoph. Matth.) <i>Introductio in Historiam Theologiae liter. Pars II.</i>	509
Poggii Flor. <i>Historia de varietate Fortuna, cum notis Domini Georgii, ex ed. Jo. Olivæ.</i>	220
De la Roque <i>Iter in Syriam &amp; ad montem Libanum.</i>	172
Schaunat (Jo. Frid.) <i>Vindemia Literaria. Collectio II.</i>	207
	<i>Traditiones Fuldenses.</i> 296
Scheuchzeri (Jo. Jac.) <i>Οὐρεσιποίησις Helveticus, seu Itinera Alpina.</i>	312
A Seelen (Jo. Henr.) <i>Memoria Stadeniana, seu de vita, scriptis ac meritis Diderici a Stade Comm.</i>	511
Skynneri (Ib.) <i>vita Monksii cum Praef. Guil. Webstersii.</i>	400
Sparke (Joseph.) <i>Historia Anglicanae Scriptorum.</i>	488
Spelmanni (Henr.) <i>Opera Anglicana.</i>	491
Stollii (Gottlieb) <i>Introductio ad Historiam Literariam.</i>	508
De Stofsch (Phil.) <i>Gemma antiquae calatae, sculpsorum nominibus insignita.</i>	337
Theophani <i>Disquisitio historica bigae questionum &amp;c.</i>	409
Weiffii (Christiani Henr.) <i>de Saxonum Origine conjectura.</i>	86

## VI Libri Miscellanei.

A Mort (Eusebii) <i>Informatio de statu controversiae de Autore libelli de Imitatione Christi.</i>	414
Carpentarii (Franc.) <i>Observationes historicae morales &amp; Criticae.</i>	89
M. T. Ciceronis <i>Opera ex ed. Jf. Verburgii.</i>	193
Clerici (Jo.) <i>de Poesi Meditationes, Germanice versa.</i>	382
Coleri (Jo. Christoph.) <i>Anthologia. Tom. I. Fasc. I.</i>	517
Conradi (Fran. Car.) <i>de Monumento Propertii Poeta Observatio Critica.</i>	363
	Cunæi

## INDEX AUTORUM

Cunæi (Petri) <i>Epistola ex ed. P. Burmanni.</i>	464
<i>Oratio in obitum Bonav. Vulcanii.</i>	464
Facciolati (Jac.) <i>de optimis studiis Orationes X.</i>	279
<i>Comment. de Latina Lingua &amp;c.</i>	279
De Folard <i>Meditationes de re militari Dissertatione in Polybium exposita.</i>	184
Gentzenii (Frid.) <i>Systema Philosophiæ.</i>	168
Gottsched (Jo. Christ.) <i>Poemata quædam Germanica.</i>	382
Hahnii (Sim. Frid.) <i>Collectio Monumentorum veterum &amp; recentium. Tom. I.</i>	214
Heumannii (Christoph. Aug.) <i>Pæcile. Tomi I Liber IV.</i>	225
Hilligeri (Jo. Zach.) <i>Institutiones Logicæ eclesiæ.</i>	136
Johannis (Georg. Christ.) <i>Tabularum literarumque veterum Spicilegium. Tomus I.</i>	210
Juvenicii (Jof.) <i>ratio discendi &amp; docendi.</i>	188
Martene (Edmundi) & Ursini Durandi <i>veterum Scriptorum &amp; Monumentorum amplissima Collectio. Tom. I, II, III.</i>	145
Pietschii (Jo. Val.) <i>Opera Poetica vernacula.</i>	382
Schannat (Jo. Frid.) <i>Vindemiæ Literariæ. Collectio II.</i>	207
Schelhornii (Jo. Georgii) <i>Amanitates Literariæ. Tomus I.</i>	89
<i>Tomus II.</i>	428
Schurtzschii (Cour. Sam.) <i>Analecæ styli exemplis illustrata ex ed. Jo. Christ. Knauth.</i>	284
Spelinanni (Heur.) <i>Opera Anglicana.</i>	491
De Stofsch (Phil.) <i>Gemma antiquæ calatæ &amp;c.</i>	337
Thummigii (Lud. Phil.) <i>Institutiones Philosophiæ Wolfianæ. Tom. I.</i>	230
Vinholdi (Ge. Andr.) <i>Nucleus Juris Naturæ.</i>	424
Weilii (Christ. Henr.) <i>de stylo Romano Libri V.</i>	286
Weismanni (Christiani) <i>Schediasmata Academica.</i>	503
Wockenii (Franc.) <i>Elementa Philosophiæ principalis Theoreticæ ac Practicæ.</i>	234
Wollii (Jo. Christoph.) <i>Anecdota sacra &amp; profana. Tom. IV.</i>	218

## INDEX RERUM.

A.	
<p>L'Abbadie <i>laudatus.</i> 255</p> <p>Abbatiale <i>sigillum, num exist ante seculum XII.</i> 300</p> <p>Abbonis <i>obsidio Paris. a Normannis facta A. 886.</i> 396</p>	<p>Abelæ (Jo. Fr.) <i>Melita Latine versa.</i> 486</p> <p>Academia <i>italica Pythagoræ.</i> 58</p> <p>Academia, <i>num memorentur in scriptura?</i> 342</p> <p style="text-align: right;">Acade-</p>

INDEX RERUM

Academix Bassora, Damasci & Cairi.	454	Ægyptiacæ apud Boringsor reli- quæ.	522
<i>erudite Italia descri- pta.</i>	60.475	Æquationum determinatorum omnium graduum solutio.	270
Academias, num habuerint Ju- dæi?	342	S. Agathæ vita scriptores.	481
Academicorum Ital. Elogia.	57	Agrippæ (H.C.) de vanit. scient. liber integritati restitutus.	430
Acarmania quid?	315	De Agrippæ (H.C.) vita anal.	430
Accolti (Bened.) dial. de viris præst. sui ævi recusus.	203	Ahasverus idem ac Cambyses.	167
Acta Sanctorum Antwerpensia ab Inquisit. Hisp. damnata.	141	Ahasveri Epistola genuina.	167
De Actionibus Tractatus.	372	Albertus Austr. super dolium in Regem sublimatus.	208
Actionum moralium indoles. unde forensium fontes unde petendi.	373	Alberti II D. Austr. Chr.	387-389
De Actorum judiciali usu diff.	373	Alberti Sarrhianensis Epist.	150
Acus magnetica declinatio.	109	Albi heretici.	14
S. Adalberonis vita.	385	Albizii (Ant. Fr.) de paludibus & solo Pisano Disp.	20
Adamantis Medici historia.	243	Alcali Salis Ammon. volatilius est, quam phlegma & spiritus vini.	109
Adami filia.	467	Alchymia defensa.	525
<i>imago, ad quam Sobetur genitus, quid?</i>	476	Alchymistarum impostura.	270
Adamus (Leonb.) laudatus.	221	Alexander M. cum Carolo XII. R. Su. comparatus.	245
De Adamitica hæresi Tract.	388	Alexandri V R. P. epitaphium.	12
Admontensis Monasterii Chr.	386	Alexander de gestis Rogerii recu- sus.	437
Advocatiæ Monastica, quousque inter Regalia relata?	120	S. Alexandri Martyris transla- tio.	208
Aer sanguini in pulmonibus ad- miscetur.	450	Alexandri III R. P. inscriptio in Laterano.	132
<i>num cogas an solvat sangui- nem in pulmonibus?</i>	261	Alexandri VI R. P. pactum cum Carolo VIII R. G.	56
Ætas nostra literarum aurea.	225	Alexandri VII R. P. ingenium & mores.	141
De Ætate vergente Tr.	23 sq.	Alexandri VIII R. P. decretum contra peccatum Philos.	141
<i>adultæ Tr.</i>	446	Alexandrina Schola Theol. pri- ma.	346
Ægagropilarum origo.	312	Alfani (Thomasti Maria) Hist. Conc. Neap. promissa.	127
Ægidii Viterb. Epistola.	150		
<i>Romani de re milit. vet. liber editus.</i>	215		
<i>de regim. Princ.</i>	215		
<i>liber.</i>	215		
Ægyptiaca sigilla ut in septentri- onem perlasa?	524		



INDEX RERUM.

Aliptæ quid sint!	195	cur Augusti gratia exciderit?	152
Almanni seu Altmanni epitaph.	55	Anni temporum quatuor Genii.	63
Alpina itinera.	312	Sabbatici ratio ut investi-	
Altare quo sensu dicatur Mediator?		ganda?	343
in Laterano idem, quo Pe-	104	Annorum computatio Græca sin-	
trus usus.	133	gularis.	240
Altaria portatilia.	55	De Annis completis & non completis	
Altenburgensium Abbat. Catal.	386	que regula in Chronol. S. adhi-	
Alvari (Eman.) in regulis Gramma-		bende?	165
ticis multiplicandis studium.	279	Anniversaria in Necrologiis cum di-	
Amadeus Sab. Com. a Vicariatu		ebus emortalibus non confun-	
Imp. revocatus.	210	denda.	388
Ambrosii Epistola.	149	Antichristi destructio quando futu-	
Amiculum quid?	101	ra?	163
Amor parentum major quam libe-		Antimonii examen pharmaceuti-	
rorum.	3	cum.	70
Anachorcismus.	158	Antinomorum in Anglia hist.	511
Anastalius Bibl. defensus.	158	Antiocheam sedem quando consti-	
Anastasi, Patriarchæ Antioch. Ora-		tuerit Petrus?	157
tiones.	532	Antlia argento vivo agitanda.	229
Ancyranæ Concilii autoritas.	127	Antliarum variae species.	229. 543
Andreina (Isabella) laudata.	476	Antlias agitandi modi varii.	543
Anevrisimatis examen.	332	Apostolicæ sedis gratia, formulæ	
Anglicæ linguæ præstantia.	121	Episcopis usitata. origo.	120
incrementa unde?	121	Apulejus cum Mars. Ficino compa-	
suavitas unde?	121	ratus.	85
Anglicorum historicorum Collectio		Aqua fontana optima ubi?	247
nova.	488 sq.	marina ut salubris evadat?	
Animæ operationibus inservientia		aspersonis cur cum sale mix-	
organa.	500	ta?	158
superior pars quanam?	231.	Aquæ pluvialis A. 1720 quantitas.	
inferior pars quanam?	331.	A. 1721. quantitas.	268
operationes a priori expli-	332	fluentis mensura.	378
cate.	231. 232	per foramen vasis effluentis	
infuso ut fiat?	178	velocitas.	114. 315. 378
De Anima humana errores Pa-		dulcis iterata corruptio.	268
trium.	252	corruptio ut impedia-	
Animalium partium usus.	498	tur?	268
Animalis œconomia ratio.	452	usus Medicus.	330
Anna, conjux Augusti El. Sax. an &		Aquarum motus investigatus.	20
		fluentium theoria univer-	
		A a a a	sa

INDEX RERUM.

<i>sa hactenus inventa.</i>	20	<i>laudatus.</i>	510
Arabici Nummi explicati.	452 sq.	Avanturiers, militum genus.	397
	455 sq.	Augustæ Taurin. Academia.	476
Arborum incrementum ut fiat?	502	Augustini (Leonb.) Sicilia Numis-	
Archicerei quinam?	409 411	matica recusa.	289
Archimedis Tr. de iis, quæ insunt		S. Augustini Civitas Dei quo sine	
humidis.	20	scripta?	253
Archivum ut Hebrais denotetur?	242	Augustus El. Sax. lapidem philof.	
	242	invenisse dicitur.	152
Arenosa inundatio in Britannia		Avium volatus.	500
minori.	268	Aulifii (Dominici) natiuitas &	
Areopagitæ scripta vindicata.	59	mors.	341
cur a Patribus		elogium.	341
non memorata?	59	Aureng zeb, Magni Mogulis, num-	
Argentonii (Marci Renati de Voy. r		mus explicatus.	456
de Paulmy) Elogium.	112 sq.	Aures baptizatorum igne adurendi	
Ariadne in sarcophago.	67	ritus.	362
Aribonis vita S. Corbiniani.	393	Aurix (J. Vinc.) Cephædis anti-	
Aristodemi contra Nobilitatem ob-		quitates Latine versa.	485
jecta.	220	Aurora Borealis observata.	108
Arthritis senibus salutaris.	25	Austria quando pervenerit ad Fer-	
Aschamus (Reg.) Ciceroni compa-		dinandum Caroli I' fratrem? 389	
ratus.	122	Austriaca Chronica edita.	385-390
Asini cultus inter Judæos origo.	103	Axis in urvati in antiis usus.	543
Aßchaffenburgense chartulari-		Azarii (Petri) Chron. editum.	203
um editum.	212		
Affecurationis origo.	80	<b>B</b> aalzebub quid?	105
synonyma.	80	Bacchi mystia cum Ariadne in	
divisio.	80	sarcophago expressa.	64
definitio.	80	Bacchini (Bened.) mors.	434
jus ut prescribatur		Bælius (Pet.) ad Eccl. Rom. transi-	
apud Belgas?	81	turus tulit repulsam.	142
De Affecurationum jure Commen-		a Leibnitio accurate re-	
tatio nova.	79	futatus.	255
scriptores		In Bælium (P.) acris censura.	142
varii.	79	Bailleti (Adr.) Acta Sanctorum no-	
De Alle (Fr. Maria) Eccl. Hydrun-		tata.	141
tinx Epitome recusa.	206	Baliacius Apologie sue autor.	90
Astronomicæ tabula recentiff.	19	Bambergense Necrologium.	207
Atergatio quid?	104	Barlovius Catullo comparatus.	122
Athanasii fragm. ineditum.	218	Barnaboves Mediolani prescctura	
Athei cur dicti Pagani?	344	dejectus.	210
De Atheismo liber J. F. Buddci		Baronius (Cæs.) notatus.	358-359
		Baronii	

INDEX RERUM

Baronii ac Manfredis (Fr.) de Pa- normit. majest. liber recusatus. 484	Bilii (Andr.) Hist. Mediol. edita. 203
De Barreti (Fr.) Relat. de Statu Christianismi in Malabaribus ju- dicium. 123.	Billungus (Herm.) quam Saxonie partem obtinuerit? 151
Beruffaldi (Hier.) de Poetis Ferra- riensibus diss. recusa. 205	Blanchini (Franc.) Diff. de anti- quis Pontif. Rom. Catal. &c. 154
S. Basilii M. rationes syllogistica &c. 531	Chronologia Pontificia, Casarea & Consularis. 155
de sancta & orthodoxa fi- de. 531	Bleau (Jo.) Theatrum urbium Ita- lie recusum. 336
de adventu Christi. 531	Boccalinus (Traj.) castigatus. 128
Basnagius (Jac.) notatus. 343	Boccatius quando floruerit? 59
laudatus. 509	Bodmeria quid sint? 81
Basnagii (Jac.) in Canisii antiq. Lect. merito. 530. 532	Bohemie Chronica edita. 389. sq.
Bavarie Chronica edita. 386. 387	Boilavii Satyra in Alex. M. a Cavo- lo XII R. Suec. cur lacerata? 245
familie nobiles illustr. 117	Bonanni (Jac.) de antiquis Syra- cusis liber Latine versus. 481. sq.
Begeri (Laur.) vita. 508	De Bonanno (Jac.) judicium. 482
Belhommius (Hub.) laudatus. 67	Bonfilii & Constantii (Jos.) Missa- na recusa. 201
Belli omni quod ceperint Franci? 396	S. Bonifacii patrimonium descri- ptum. 301
Kellasini (Fr.) Bergomum recusum. 204	Borcholdi (Jo.) επιτομικος. 429
Benedicti XIII R. P. elogium. 516	Borelli (Jo. Alph.) disc. super Lacu- na Veneta. 21
Bulla de concilio Later. 516	de Stagno Pisano &c. 21
S. Benedicti ordines. 58	Boringi, quondam piratae. 521
Beneventi descriptio. 172	De Bolc (Nic.) Itinerarium. 56
nales. 127	Boschæ (Petri Pauli) Bibl. Ambros. recusa. 203
Historia promissa. 127	Boslueti, (J. Ben.) matrimonium clandestinum. 510
Beneventana nux. 127	Boterejus notatus. 29
Pinacotheca. 510	Bouhierii nota in Cic. Latine ver- sa. 198
Bernæ historia. 314	Boxhornii (M. Z.) elogium. 285
S. Bernardi historia illustrata. 147	Bracleolarum apud Boringos effe- sarum explicatio. 521
S. Bertholdi Abb. Garfien. vita 386	Braunius (Jo.) notatus. 344
Bertramus Sec. IX an presentiam Christi in S. Cæna negaverit? 162	Brayda, Poetarum serax. 476
Bibliorum Codices MSS. 56	Brenneri (Leop.) Hist. Maurbac. 387
Bibliotheca Harmon. Biblica. 351	Bienbergiorum familia illustr. 212
Bibliothecæ Abbatis S. Galli. 314	Bridgefii (Jo.) elogium. 489
Bignonii (Hier.) memoria stupenda. 95	S. Bri-

INDEX RERUM

<i>S. Brigidæ vita.</i>	532	<i>Camphoram exhibendi modus.</i>	72
<i>Britannia olim tota monastica</i>	160	<i>Canceri cura.</i>	332
<i>Brouverus (Christoph.) notatus.</i>	300	<i>Candidi (Hug.) Hist. Burgenf. edita.</i>	
<i>Brixii (Cas.) Casena recusa.</i>	205		489
<i>Brofchii (Casp.) Idyllion.</i>	387	<i>A Cane rabido morfi ut curandi?</i>	55
<i>Buchonia descripta.</i>	301	<i>Canes venatici cum diplomatibus</i>	
<i>unde dicta?</i>	ib.	<i>discurrunt.</i>	299
<i>in octo pagos divisa.</i>	ib.	<i>Cantoris (Petri) epitaphium.</i>	55
<i>Buckinghamius accusatus.</i>	50	<i>Capella, qualis vestitus?</i>	398
<i>Buddeus (Jo. Franc.) notatus.</i>	165	<i>Capellanus (Jo.) sordidus &amp; av-</i>	
<i>laudatus.</i>	510	<i>rus.</i>	9192
<i>De Burenio (Arn.) varia.</i>	29	<i>Capitaneus generalis in Francia</i>	
<i>Burgos (Alex.) Terra motus Siculus</i>		<i>quis?</i>	397
<i>recusus.</i>	292	<i>Capitanei definitio.</i>	260
<i>Burmanni (P.) nota in Cunai Epi-</i>		<i>Cappa quid?</i>	398
<i>stolas.</i>	468	<i>Capreolus (Helias) Guelpbis adu-</i>	
<i>Burneti (Gilb.) educatio.</i>	49	<i>ctus.</i>	204
<i>Buxtorfius (Jo.) notatus.</i>	345	<i>ejus Chron. Brixienf. inte-</i>	
<i>Buzinski (Gabr.) Russi, in literas</i>		<i>grum.</i>	204
<i>merita.</i>	240	<i>Capuani (Th.) Dictator editus.</i>	215
<i>Ad Bynkershoekii difficultates Ju-</i>		<i>obitus.</i>	217
<i>lio Paulo notas responso G. Nood-</i>		<i>Caput Meduse in agro detectum.</i>	376
<i>tii.</i>	I	<i>A Carabis exclusæ solæ.</i>	269
		<i>Caraccioli (Ant.) Nota in Chronolo-</i>	
<i>In Cæsarem (Jul.) Comment.</i>		<i>gos vet. recusa.</i>	433
<i>promissus.</i>	187	<i>Caro nec tollit jejunium.</i>	91
<i>Cajetani (Ost.) Hist. B. Conradi.</i>	483	<i>Carolus M. Imperator dictus ante</i>	
<i>Calamaria thecæ veterum.</i>	197	<i>A. 500, non semper post eundem</i>	
<i>Calamo non penna scribebant ve-</i>		<i>annum ita dictus.</i>	297 sq.
<i>teres.</i>	197	<i>Caroli M. donationis specimen.</i>	154
<i>Calculi integralis problema Ricca-</i>		<i>Caroli I R. A. peccata.</i>	50
<i>tianum solutum.</i>	473	<i>Conjugis consilia nexia.</i>	50
<i>De Calculo differentiali controver-</i>		<i>supplicium quis procurave-</i>	
<i>sæ fontis &amp; origo.</i>	407	<i>rit?</i>	50
<i>Calendarii Juliani fragm. in lapi-</i>		<i>Carolus II R. A. cujus consiliis du-</i>	
<i>de.</i>	155	<i>xerit Principem Lusitan.</i>	51
<i>Calmucci domicilia fixa non ha-</i>		<i>divortium a conjuge pa-</i>	
<i>bent.</i>	248	<i>rat.</i>	51
<i>Caloris æstivi causa generalis evo-</i>		<i>sacris Pontif. additus.</i>	52-53
<i>luta.</i>	108	<i>Caroli II R. A. character.</i>	51
<i>Calvinus cur morosus?</i>	92	<i>vaticinium de Jacobo fra-</i>	
<i>Calvinianorum &amp; Luther. in arti-</i>		<i>tre.</i>	53
<i>culo de S. Cæna harmonia.</i>	28		Caro-

I N D E X R E R U M.

Caroli II R. A. in Angl. reditus.	403	Catechismus ad gentiliū sacra male applicatus.	524
Caroli IV Imp. cura de Italia & Regno Arelatenſi.	209	Aut Catholicus, aut Deista, axioma num verum?	507
diplomata varia.	209.210	Catullus illustratus.	294
de moneta præceptum in Delphinatu & Sabaudia.	210	Catulli, Tibulli &c. editio rariffi- ma.	429
Caroli VI Imp. Elogium.	518	Caulis uſus.	501
Carolus XII R. S. cum Alex. M. com- paratus.	245	Cedrorum reliquie unica.	172
an amoris expertus?	245	rami cur æſtate diffuſi, hyeme contracti?	172
an ſui compos?	246	Centri gravitatis communis corpo- rum in ſe mutuo impingentium theoria.	112
vini abſtinens fuit.	245	Ceræ nova ſpecies.	268
Caroli XII R. Su. fortitudo & con- ſtantia.	246	Cerebri cortex vaſculoſus.	23
argute dictum.	246	anatomia.	544ff.
fata ſingularia.	245	Certe Partey quid?	81
Caroli Ludov. Pal. & Degensfeldiæ literæ amatorie ſi: ſitæ.	86	Celſes bituminofus Tigurinus.	314
Carpentarii (Franc.) obitus.	89	Chalybis præparatio.	270
iconis inſcriptio.	94	De Chaſtevil, Eremitæ, vita.	176
Carraini quinam?	345	Chaucerus Varroni comparatus.	122
Carraxæ (Plac.) Motuca recuſa.	483	Cheecus (Jo.) Demoftheni compa- ratus.	122
Carreræ (Petri) Ætna recuſa.	292	De Chesnii (Andr.) Script. Franc. recudendis conſilium irritum.	145
Cataria recuſa.	292	Chiarandæ (J. P.) Plutia Latine verſa.	482
Caruſii (I. B.) Monum. Saracenicæ- Sicula.	439	De Chiaranda (J. P.) judic.	482.19.
Cafalii (Jo.) ἐπιτάφιος Jo. Borchol- di.	429	Chiliasmus quotuplex?	252
Cafaubonus (Jf.) in religione in- conſtans.	28	Chiliasmi craſſi doctrina e Platone derivata.	253
cur obſcure verterit Polybium?	186	a Judæis derivanda.	253
notatus.	342.343	Chiliasmo qui ex Patrib. dediti.	252
Caspîi maris Tabulæ Geogr. n. v. æ. III.	248	Chiocci (Andr.) Medici & Philoſo- phi Peron. re. uſi.	205
S. Caſſianus quando vixerit?	63	Chirurgorum errores taxati.	333
ejus Acta MSS.	66	temeritas.	333
Caffini (Jo. Dom.) diſtributio aqua- rum Bonon. & Ferrar. &c.	21	Chladenii (Martini) elogium.	528
Caſtellus, ſicarius, in Henr. IV R. G. a Jeſuitis emiſſus.	27	In Cholera an veratrum conducat?	449
Caſtelli (Ben.) de menſura aqua- rum fluentium Tr.	20	Chordæ	

INDEX RERUM

Chordæ Achillis ruptura.	269	um Jctis commendatus.	285
Christina Reg. Su. androgyna.	90	Cigalini (Pauli) de patria C. Plinii	
an cum religione etiam		Sec. liber recusatus.	205
mores mutaverit?	141	Circassii filias exteris vendunt.	248
Christiani II El. Sax. mors, Rudol-		funs formæ elegantis.	247
pho II Imp. luctuosa.	152	Circuli peripheria in fractionibus	
Christianismus defensus.	256 ff.	decimalibus ad loca centum defi-	
Christus num novus Legislator?	257	nita.	15
vere cruce affixus.	458	Clarendonius Com. libertatis vin-	
quo sensu primogenitus ex		dex.	51
mortuus?	458	cur fata adversa	
Christi sanguis in Italiæ variis lo-		expertus?	52
cis asservatur.	60	De Clarendonii Com. Histor. judici-	
annus natalis.	167	um.	161.401
dies natalis.	168	Claslicorum autorum qualis uti-	
annus & dies emortualis.	168	litas?	465
anni ministerii.	168	Clavi per nares adacti.	269
resurrectio defensa.	257	De Clemangis (Nic.) libri de corru-	
incarnatio quam dignita-		pto Eccl. statu argumenta.	12
tem attulerit humanogeni? 458		Clementis XI P. R. numisma.	130
De Christi nomine adorando lis un-		Clericus (Jo.) notatus.	100
de orta?	60	Clerici (Jo.) Medit. de Poetis &	
sepulchro Dissert.	458	Poeti Germanice verse.	383
generatione ut ortum		Clerus in gradus distributus.	158
præjudicium?	503	Gallicanus a militia ægre pro-	
Christo templa a paganis posita.	256	hibitus.	395
Chronologia Sacra nova.	163 ff.	Cluverius (Phil.) laudatus.	293
Chryssippi contra Nobilit. objecta.	220	Cluverii (Phil.) Sardinia & Corsica	
Chryssorrhœæ fl. ortus & cursus.	175	recusa.	486
S. Chryssostomi (Jo.) Interpretatio		Clypei quot in Speculo Sax. & Suev.	
Evangelii S. Johannis.	531	memorati?	259.260
Chymica principia sunt spiritus,		Cochlea Archimædis.	228.543.
oleum & sal.	70	Cochlex Archimædæ multiplicatio.	543
Ciacconii (Alph.) Epistola.	150	Cochorellæ (Ben.) Insula Tremi-	
Ciccarelli (Alph.) Clitumnus fl.	206	tana recusa.	485
supplicium.	206	Codex pro persona habitus.	96
Ciceronis virtus præcipua.	281	Cœli color obscurus & erratus.	108
opera que in varia ora-		Cœmeteriorum prope Romanam	
tione commendanda?	285	enarratio topographica.	155
liber ad Trebati-		In Cœnaculis plebs Rom. habitat.	4
		Cognomina familiæ quando orta?	436
			436
		Cohæ-	

INDEX RERUM.

Coheloth, vocis explicatio nova.	225	Cordis structura & vires.	450
Cointius (Car.) notatus.	68	ventriculorum capacitas.	450
Colletet, Poeta Gallus, trium ancillarum successive maritus.	92	Cornazzani (Aut.) Vita Barth. Collei edita.	204
a Richelio donatus.	92	Cornelius (Petr.) cur librum de Imit. Chr. versu Gallico expresserit?	93
De Colonia (Dominici) liber de verit. rel. Christi. commendatus.	510	De Cornu aureo Danico conjectura.	524
Coloniense chartularium.	211	Cornua Ammonis cum nautilis comparata.	267
Coloniensium Archiep. syllabus.	217	Cornvallia conspectus.	120
Columba quid in lapide notet?	118	Coronelli (Vinc.) Ecclesia Bergom. recusa.	204
Fabiani.	303	Corporis depositio quid phrasi Biblica?	361
S. Columbani sermo editus.	332	humani partium usus.	498 ff.
De Columna bellica Tract.	187	Correctores quando praesuerint Italia?	295
Combergenses Abbates &c.	207	Corficæ situs Geographicus.	272
Comes Stabuli apud Francos quis?	397	Corlini (Octav.) de aquis Bonon. & Ferrar. Tr.	21
Cometarum reditus praedictus.	408	Corticis usus.	501
L. Cominii nomen in monum. frequens.	366	Coslinius laudatus.	243
Comitatus liberi.	211	Cosmologia generalis argumentum.	231
Conceptio tubaria.	269	Cosmus Indicoplaustes Nestorianus.	124
Conciliū Pisani historia.	10	Coupleti (Cl. Ant.) elogium.	274
Neapolit. historia.	127	Cranii structura singularis.	269
Basil. acta ubi lateant?	55	Cromwellus (Ol.) cur Regiam dignitatem detrectaverit?	51
Ancyran autoritas.	127	Judeis usus in rimandis Principum consiliis.	51
Florentini historia.	222	cur sædus inierit cum Gallis?	51
Lateran. 1725 habiti notitia.	516	Cromwelli (Ol.) consilia propagandi relig. Prot. irrita.	51
De Concilio Pisano sententia.	213	Cremifanens. Abbatum catalogus.	385
De Conciliis Germaniæ singularia.	147	Cruciatum expeditionum hist.	14
Conradus I R. Germ. dictus Rom. & Francorum Rex.	300	Cruris luxatio.	269
E Conradi Philos. Catalogo Rom. Pont. & Imp. excerpta.	387		
Conrartius Gr. & Lat. linguæ expertus.	94		
ejus scripta.	94		
Conscientiæ tenax observator.	277		
Copernicanum Systema impugnatum.	165		
Corbeja descripta.	55		
De S. Corbiniano varia.	392 ff.		

Cry-

INDEX RERUM.

Cryſtallus quid ſit?	312-313	Dei demonſtratio ex voce anima-	
Culinam intrare Imp. non debet.		lium.	462
Cumanus, Poema, vulgatum.	414	notitia inſita negata.	505
Cunæi (Petri) Satyra impugnata.	434	exiſtentiam probandi modum	
	466	optimum jaſtat omnis ſecta.	507
In Cunæum (P.) Theologorum inſi-		voluntas cauſa Iuris Nat.	426
dia.	466	De Dei providentia circa malum	
Cuniculi in lapide an Poetam no-		Diff.	505
tent?	365	Aut Deiſta aut Catholicus, axio-	
Cupiditas quid apud Grammat. no-		ma, num verum?	507
tet?	199	Delphini quid in lapide notent?	118
Curionis (Cælii Sec.) bellum Melit.	486	Delphini (Petri) Epistoſe.	150
Q. Curtii locus reſtitutus.	102	Demosthenes numerum in oratio-	
lectio Carolo XII R. Su. fa-		ne primus excoluit.	235
miliaris.	245	Deſiderii Ep. Cadurc. Epistoſe.	532
Curvæ ſunt polygonæ inſinitorum		In Deſtillatione dulcium cautela.	71 ff.
laterum.	271	Deſtillatorum examen pharmaceu-	
Cutanearum papillarum vera tex-		ticum.	71
tura.	22	Diaconi (Pauli) fragmentum Hiſt.	
Cuticulæ in ſeminibus uſus ſingu-		Longobardicæ recuſum.	438
laris.	502	Diamperenſis in India Synodi hi-	
Cutis corpus reticulare.	23	ſtoria.	124
De Abb. de S. Cyrano varia.	140	Dicemanni incuria.	151
Cyri expeditio mappa Geogr. illu-		Dictator & dictamen quid medio	
ſtrata.	111	ævo?	216
Cyropædia Xenophontis num fabu-		Didymi contra Manicheos liber.	
loſa?	94		531
Danicorum Miſſionariorum re-		Dienſtmanne, Dienſtherren, qui-	
lationes laudatæ.	510	nam?	259
Daniel, Poeta Angluſ, Ovidio com-		Dignitas naturalis, principium I.N.	
paratus.	122		425
Danorum miſſio in Malabar. de-		Diluvium quo anno Noachi factum?	
ſcripta.	125		165
Dart (Jo.) Weſtmonaſterium.	143	Diodori Siculi Epistoſe,	292
Davilius (Jo.) Martiali compara-		De Diogenis Cynici Dolio Diff.	226
tus.	122	Diplomatum olim neglectuſ.	299
Decor fundamentum.	171	Diſcæ, deaſtræ, nomina varia.	522
Degenfeldiæ Epistoſe amatoricæ		Diſcendi & docendi ratio nova.	188
ſuppoſitiæ.	86	Diſibodenburgenſe chartulari-	
Dei extenſio immenſa.	120	um.	211
		Diu ſignificat per biennium.	6
		Diuſ veteribuſ divuſ, ſeu Deuſ	200
		Divor-	



INDEX RERUM.

Divortium duplex.	9	Ehingeri (El.) de fide in citandis Aucto- ribus adhibenda Diff.	430
Doctores an creari debeant Theolo- logi?	518	Elagabalus num templum extruxe- rit Heliopoli?	174
Doglioni (Jo. Nic.) Bellum recu- sum.	205	Eleutherus fl. est Euphrat.	103
De Dolio Diogenis Cyn. Diff.	226	non est Kasemiech.	174
In Doliis pauperes olim habitavunt.	226	Elias in calum sublatus quid para- bolice notet?	95
Domini compellatio quando cepe- rit?	436	Elocutio pars praeipua in orat.	280
Donizonis vita Mathildis recusa.	434	In Emanuele Imp. Or. an trans- ferri potuerit Imper. Rom.	209
Donnoæ (Thaddei) vaticinium.	369	Emboli in antiis emendatio.	544
Dordracena Synodus Ecclesie Rom. proficua.	140	Encyclopædia nova promissa.	62
Draconitarum historia.	313	Engstlanus, fons mirabilis.	313
Draconum historia.	313	Ex Enikelii (Jo.) Gbr. excerpta.	388
Drusi ubi habitent?	173	Enim recte ponitur initio.	200
Dunquerque quo auctore Gallis ven- dita?	52	Ephemerides Gbiteriana.	408
Dupinii (El.) Bibl. nova Script. Eccl. alium autorem habet.	141	Ephraim Syrus num Gr. lingue ignarus?	347
<b>E</b> Rendorfferi de Haselbach (Th.) Chronicon Austria.	389	Episcopus, vox officii.	411. 412
Circa Ecclesiam errores refut.	507	Episcopi in Scotiam reducti, Regni perniciës.	51
Eclipsis Sinica.	166	nomen an Principibus com- petat?	409
in morte Christi universa- lis.	166. 168	Episcopatum in Belgio erectio no- va.	42
Lunaris A. 1722.	272. 273	Epistolæ obsc. vir. medicina loco sunt.	286
A. 1724.	74 ff.	Ad Epistolam scribendam requi- sita.	287
Solaris A. 1724.	378. 379	Epocha Impp. a J. Cæs. ad Henr. III.	154
Eclipticæ obliquæ mutabilitas confirmata.	111	Eppensteiniorum familia illustra- ta.	212
declinatio maxima.	272	Erasinus prælectis Epist. Obsc. Vir. curatus.	286
Effectuum purorum ratio.	112	De Erasmi Edit. 2 N. T. varia.	85
Egio, Boringorum Apostolus.	522	Erber. titulus quibus olim datus?	120
De Egker (Fr. Sig. Ant. L. B.) lau- datus.	391	Ercke (Jo. Christ.) refutatus.	41
Ehingeri (El.) vita.	30	Erfordensè Necrologium.	207
libri prope septuaginta.	32	Erfordix Canobii S. Petri Trad.	207
gliaurum fama vindicata.	32	Ex Erysipelate Sarcocole.	495. 496
		Ethica solis Poetis vindicata.	284

INDEX RERUM.

Ettmullerus ( <i>Mich. Ern.</i> ) <i>Interpres Latinus libri Ridlejani.</i>	544	Festucæ abjectio quibus olim in usu?	298
Evangeliorum emendatio, sub Anastasi Imp. facta, qualis?	256	Feudalis Juris fatis & usus.	417
Euclidis Elementa, omnis Mathematicos fundamentum.	15	cum Civili Rom. confuso noxia.	421
Eugenii III P. R. gesta.	148	Feudi nomen quando innotuerit?	421
IV P. R. historia.	222	Feudorum in Germania origo.	419
Egelippii Epistola.	532	Fibrarum in plant. cavitas.	500, 501
Eunomii confusio fidei.	531	Ficini ( <i>Marsilii</i> ) vita.	84
Apologia & Scholion.	531	Apologia.	85
Euphrat. si. i. em ac Eleutherus.	103	De S. Fide ( <i>Hier.</i> ) diff. contra Judæos.	14
Eusebius conciliatus.	159	Filias ducere, Persis licitum.	283
ab Arianismo vindicatus.	253	Filtensportii ( <i>Jo.</i> ) <i>Contin. Chronici Herm. Januensis.</i>	217
Eutychius Alex. num autor Chronici Saraceno-Siculi?	439	Fixarum catalogus consummatissimus.	19
Exhereditatio filii cur patri permiffa?	1, 2	Fizvilliam ( <i>Jo.</i> ) laudatur.	490
Exploratoris Turcici autor.	91	Flagellantium fratrum figura.	55
Extensio immensa Deo tributa.	170	Flamstedii observat. enarrata.	18
Eynvici vita B. Wilbergis.	386	Flemmingii Britannia in Pomeraniam translata.	151
<b>F</b> abretti ( <i>Raph.</i> ) vita.	508	Fleury liber de <i>Math. Stud.</i> impugnatus.	61
Fara ( <i>Jo. Frid.</i> ) de rebus Sardinicis.	486	Florentini jurant <i>Car. IV Imp.</i>	210
Farinæ ( <i>Bartk.</i> ) Bergamum recensum.	204	Flori ( <i>Gr.</i> ) de <i>Ital. libri VI recusi.</i>	203
Fausti Epistola.	531	Florentinii ( <i>Fr. Aur.</i> ) vita <i>Matthildis.</i>	434
Febriale symptoma singulare.	277	Florum usus.	502
Febrium continuarum cura.	329	Flos terre seu cæli num habeat radices?	270
intermittentium cura.	329	Fœminis sacerdotii dignitas negata.	157
Fenelonius notatus.	507	Fœrtfchii ( <i>Mich.</i> ) elogium.	477
Ferdons, rusticus, Poeta remuneratus.	90	Foliorum usus in plantis.	501
Ferrioli fatis acerba.	244	Fontes periodici.	313
Ferri cusi in balybem converso.	270	Fontium scaturigines investigare, quis d. cuerit?	274
sibi emollitio.	270	Forcipes aquis elevandis inservientes.	229
examen pharmaceuticum.	70	Formatio hominis ut fiat?	178
De Ferrerio ( <i>Vin.</i> ) varia.	14	Formulæ fori veteres.	444
Ferioni ( <i>Arn. versio Plutarchi pro Nobil. recusa.</i> )	219		

De

INDEX RERUM.

- De Formulis & diplom. Tract.* 491  
*Fornices subterr. CPli laudati.* 244  
*Fornicum soliditas determinata.* 279  
*Fortuna cur dicta Luna?* 104  
*De Fortuna varietate Hist. Poggii.* 220  
*Fossæ castrenses, veteribus notæ.* 186  
*Franciæ monumenta vetera promissa.* 431  
*Francus (Nic.) cur suspensus?* 91  
*Literatus infelix.* 520  
*De Franzola (Rob.) Apologia Conc. Pisani.* 13  
*Friderici I Imp. conventus in Burgo Tremonio memorabilis.* 208  
*Friderici II Imp. Epistola recusa.* 149  
*Fridericus III Imp. Vienna obsessus.* 387  
*ejus in Urbem ingressus.* 388  
*Fridericus Pulcher Imp. post captivitatem dictus Rex Rom.* 390  
*Fridericus Admorsus num fidem f. sellerit?* 151  
*Fridericus Sapiens El. Sax. non fuit Vicarius Imp. sed Locumtenens.* 151  
*Germ. Linguam primus in Cancellaria inuexit.* 151  
*primus inter Princ. Sax. literis incubuit.* 151  
*De Frielen (Henr. L.B.) cum P. Cuno commercium epistolicum.* 467  
*Frigoris hiberni causa gener. evoluta.* 108  
*In Frisiam Or. jus expectatiæ Saxonibus concessum.* 152  
*Frisingenlis Historia nova.* 390  
*Fructus arborum in secula redacti.* 23  
*Fulco Benevent. Chronologus.* 433  
*Fulera rotæ in machina Hydraul.* 543
- Fuldensis Ecclesiæ ambitus.* 297  
*Historia promissa.* 300  
*Scholæ Theol. doctores.* 347  
*Fuldenses Traditiones editæ.* 296  
*Abbatibus quibus jurisdictionem olim commiserint?* 301  
*Fulgurina litteraria.* 226  
*De Fulminum natalibus Diff.* 235  
*De Fulminibus politicis Diff.* 226  
*Funditores Sclopetarii prelati.* 400  
*Fureterius cur a Carpentario jugillatus?* 94  
*Furta Spartanis licita.* 283  
*Furtum sola restitutione punitur.* 247  
*Fuscus (Pallad.) de situ oræ Illyr.* 485
- G** Ad quid notet? 104  
*Gale (Thomas) refutatus.* 356  
*Galileus Romæ bis damnatus.* 140  
*Galilei de iis, quæ aquis innatant.* 20  
*Epist. de Biscentio fl.* 20  
*S. Galli Abbatia Bibliotheca.* 314  
*Gangrenæ cura.* 333  
*E Gualtheri Chronico excerpta.* 386  
*Gaufredi num duo fuerint scriptores?* 436  
*Geddesii (Mich.) Hist. eccl. Malabar.* 122  
*Gemmae sculptorum nominibus insignes.* 337  
*arborum quid sint?* 501  
*Gemmarum ex medulla eruptio stabilita.* 502  
*Genealogiæ in populo Dei ratio duplex.* 167  
*Generatio prolis numerosæ ut fiat?* 179  
*Generationsi destinata organa.* 500  
*Genius Socratis quid?* 535-537  
*Genii anni temporum quatuor.* 63-64  
*Geome-*

INDEX RERUM.

<i>Geometria subterranea promissa.</i>	<i>Græcæ lingue fata.</i>	59
469	<i>vocalium Syr. figura unde</i>	
<i>Gerarius (Dominicus) laudatus.</i>	<i>orta?</i>	454
221	<i>Grammaticorum liter notata.</i>	279
<i>Gerdesius (Ph. Balth.) refutat.</i>	<i>Grammondus notatus.</i>	28
424	<i>Grandi (Guil.) de motu aquarum &amp;c.</i>	21
<i>Gerhardi (Jo.) vita.</i>	<i>De S. Grano Abb. libri Question</i>	
33 ff.	<i>Royale raritas eximia.</i>	518
<i>utero inclusi fata.</i>	<i>Gratia vel bona vel mala.</i>	199
33	<i>De Gratia Dei univ. præjudicium ut</i>	
<i>virtutes.</i>	<i>ortum?</i>	504
38	<i>S. Gregorii Thaumaturgi 12 Anathematismi, it. de Fide capita.</i>	
<i>Bibliot. inscriptio.</i>	530 ff.	
39 ff.	<i>Gregorii VII R. P. ad Rudolphum</i>	
<i>Germani olim an ignoraverint literas?</i>	<i>Anti-Cæs. Epistola.</i>	216
227	<i>Gregorii Casin. Chronicon.</i>	154
<i>Germanicæ provinciarum divisiones.</i>	<i>Nysseni de Incarnat.</i>	531
541	<i>Theologi de S. &amp; orthodoxa</i>	
<i>De Germanicæ potentia, forma, juribus &amp; prætension. tract.</i>	<i>fide.</i>	531
541	<i>Greylii machina incendium extinguens.</i>	267
<i>In Germaniam prætensiones Principum.</i>	<i>Grillo-Borromææ (Cleliæ) semina doctæ, elogium.</i>	58
542	<i>Academia.</i>	477
<i>Germanicæ linguæ studiof.</i>	<i>De Gronovii (Jo. Frid.) notis in Cicer. judicium.</i>	197
512	<i>De Grossis (J. B.) Catanense Decachordum.</i>	292
<i>cum Tartarica</i>	<i>plagii, insimulatus.</i>	292
<i>affinitas.</i>	<i>Grotius (H.) quos in stylo imitatus?</i>	286
247	<i>De Grotii (H.) libro de ver. rel. chr. judicium.</i>	254
<i>De Germanorum eruditione judicium.</i>	<i>Gruterus (Sam.) emendatus.</i>	296
467	<i>Gruteri (Jani) vita.</i>	508
<i>Gerodensis cænobii status &amp; privileg.</i>	<i>Gryphonis (Anna Mar.) in mare transformata.</i>	63
213	<i>Gualtheri (Ge.) Tabb. Sicilia recusa.</i>	289
<i>Geyerianæ stirpis Stematogr.</i>	<i>fata adversa.</i>	291
118	<i>De Gualthero (Ge.) judicium.</i>	291
<i>De Geyersberg Comitum Stematographia.</i>		
118		
<i>Giardæ (Christoph.) Bibl. Alex. icones recusa.</i>		
203		
<i>Gladii in introitu Legati Poloni Cpli evaginati.</i>		
244		
<i>Glandularum Cuperi inventor quis?</i>		
276		
<i>Glaronensis Cantonis descript.</i>		
314		
<i>Glaferi (Casp.) vita.</i>		
214		
<i>Gluniacens. Abbatum Catalog.</i>		
387		
<i>Goldastus (Mel. b.) partium studii accusatus.</i>		
148		
<i>Goltzii (Hub.) Sicilia Numism. recusa.</i>		
289		
<i>Gottvicenf. Abbatum Catalog.</i>		
386		
<i>De Gozze (Gauges) Diff. de inscriptione Columnæ rostratæ.</i>		
206		
<i>De Gradibus matrimon. Diff.</i>		
373		

Guar-

INDEX RERUM.

Guarnerii (J.B.) <i>Diff. Catanens. recusa.</i>	481	Heliopolis urbis situs & rudera	173
Gudii (Marqu.) <i>Inscript. promissa.</i>	485	nummi & fata.	174
Guilielmi Apuli <i>Poema de rebus Norm.</i>	434	Hellenistæ quinam?	343
Guillim (Jo.) <i>Heraldica auctus recusa.</i>	142	De Helmesledt (Diet.) <i>Chron. Wimpinens. continuatio.</i>	208
Gundackerus <i>de fundat. monasterii Seittenfletensis.</i>	386	Helotius, autor libri <i>Ecolle des Fille.</i>	91
<b>H</b> Adriani <i>Imp. inscriptio.</i>	119	Henricus I R. Germ. Rex & <i>Advocatus Rom. Augustus dictus.</i>	300
Hadriani IV R. P. <i>invectiva in Frider. I. Imp.</i>	216	Henrici IV R. G. <i>caedes a Mornæo prædicta.</i>	27
Hædvi (J. Qu.) <i>Militare recusa.</i>	486	statua in Laterano <i>posita inscriptio.</i>	13E
Hættulfus <i>quis fuerit?</i>	298	Imp. <i>historia illustrata.</i>	147
De Hallis (Burch.) <i>Chron. Wimpin.</i>	208	Henricus Pius D. Sax. <i>defensus.</i>	152
Hamalunburc <i>urbs quanam?</i>	298	Heraldica <i>ad Philologiam relata.</i>	188
Hammondus a Sim. <i>Episcopo multa mutuatus.</i>	302	Herbipolensia <i>jura confirmata.</i>	209
Von der Hardt (Herm.) <i>notatus.</i>	504	Heremperti <i>Langob. Chron.</i>	453
Harmonia <i>præstabilita notata.</i>	463	Hermannus (J. Jac.) <i>laudatus.</i>	313
Harmoniarum in <i>Biblic. recensio.</i>	351	Hermes <i>Trismegistus in bracteola.</i>	523
Hærens (Jac.) <i>laudatus.</i>	226	Herniarum <i>examen.</i>	333
Havercampii (Sigeb.) <i>merita in Tbsaurum Italie Burmann.</i>	289.291.482	Hesychii <i>Glossarium emendatum.</i>	219
Hebrææ <i>literæ num res, quas exprimunt, referant?</i>	345	loca multa <i>emendata.</i>	308
num <i>primitivæ?</i>	345	Heumannus (C. A.) <i>notatus.</i>	120.460
vocales <i>quando textui adjectæ?</i>	345	de Curtio <i>bene meruit.</i>	120.121
Hebræorum <i>styli &amp; membrana.</i>	345	Van Heussen (Hugo Franc.) <i>refutatus.</i>	4E
Hebraismi in <i>N. T. num dentur?</i>	348	S. Hidulfi <i>vita.</i>	67
Hecate <i>dicta Miphlezeth.</i>	105	passiva & <i>etas.</i>	68
Hæctor <i>cur Episcopus dictus Homero?</i>	412	S. Hieronymus <i>refutatus.</i>	353.356
Heinsii (Dan.) in <i>P. Cuneum editum.</i>	466	Hieronymi in <i>Jerem. Comm. MS.</i>	55
Gratulatio <i>de fœdere inter Venetæ &amp; Belgas notata.</i>	467	Ad S. Hildegardem <i>Epistola varia.</i>	149
		Hippocrates <i>explicatus.</i>	25
		Hippocrati <i>de Hemorrhoid. liber falso adscriptus.</i>	449
		E. S. Hippolyti <i>libro de Theol. &amp; Bb bb 3</i>	175

INDEX RERUM.

<i>incarnatione excerpta.</i>	530	Jægeri <i>Theologiæ fæderalis editio</i>	
<i>Sand-Hippolytenſe Necrologium.</i>	116	<i>nova promiſſa.</i>	462
<i>Historia Philoſ. commendata.</i>	281	<i>Janſeniana controverſa.</i>	140
<i>Historiæ amor homini natural.</i>	283	<i>Janua num ancillam notet?</i>	295
<i>uſus in omni ſcientia.</i>	283	<i>S. Janarius an Beneventanus?</i>	519
<i>In Historiam liter. Introductio.</i>	508	<i>Janus an Noachus?</i>	58
<i>Historicus character.</i>	285	<i>Jani (Jo. Guſt.) elogium.</i>	526
<i>Hobhaniaus laudatus.</i>	510	<i>Jcon Regia, libri, autor.</i>	50.161
<i>Holometri obſervatio ſingularis.</i>	108	<i>Jejunium quadrageſimale.</i>	158
<i>Hoffmanni (Chriſtoph.) Chron. Bohemia.</i>	390	<i>Jerichontis mœnium deſtructio an ex vivocis?</i>	463
<i>Hohenauer (Leonh.) laudatus.</i>	392	<i>Jefuitæ in Galliam revocati.</i>	139
<i>Hollandi (Jo.) Rhythmi de famil. nobil. Bavaricis.</i>	117	<i>Contra Jefuitas in Turcia mandatum.</i>	250
<i>Homerus vindicatus.</i>	281	<i>Ignavia Sybaritis permiſſa.</i>	283
<i>Homicidii pena jure divino unde?</i>	426	<i>Ignis cœleſtis in ſepulcro Chriſti: excerptus.</i>	244
<i>Hominiſ formatio ut fiat?</i>	178	<i>in agitandis antliis uſus.</i>	543
<i>De Homodeis (A. P.) Aetna recuſa.</i>	292	<i>I. H. S. in inſigni Jefuit. origo.</i>	60
<i>Honeſti fundamentum.</i>	170 ff.	<i>Illuſtratorum Caſulis ſymbolum.</i>	476
<i>Horatius notatus.</i>	94	<i>Imaginationis matris in fatum effectus.</i>	109
<i>Hortæ Antiquitates.</i>	62 ff.	<i>De Imitatione Chriſti libellus Thoma Kempenſi aſſertus.</i>	414 ff.
<i>Hospitalitas Tartarorum Nogajenſium.</i>	247	<i>Imperator culinam intrare non debet.</i>	414
<i>Hoſtiæ euchar. forma in Gallia Sec. XII.</i>	55	<i>Imperatoris Rom. &amp; Græci appellatio quando cœperit?</i>	436
<i>De Huetio (P. D.) judicium.</i>	255	<i>dignitas olim qualis?</i>	419, 542
<i>Huſſi &amp; Huſſitarum hiſtoria.</i>	13	<i>Imperatores Rom. quo ſenſu dicti Pontifices?</i>	409
<i>Huttenus (Huldr.) ubi mortuus? ejus epitaphium.</i>	314	<i>num recte dicti Diaconi?</i>	413
<i>Hydatides in viſceribus infimi ventris.</i>	269	<i>De Imperatoris Rom. electione varia.</i>	542
<i>Hydraulicæ machine.</i>	228 ff. 542 ff.	<i>Imperſonalia num dentur?</i>	280
<b>I</b> <i>Acere, notat negligi.</i>	199	<i>Inadvertentia nec ſummis viris ignominioſa.</i>	471
<i>Jacobus I R. A. cur Pontificiis fa- verit?</i>	50	<i>Incendia exſtinguendi inventum novum.</i>	181
<i>toxico ſublatus.</i>	50	<i>Inceſtus in linea tranſverſa cur Roma-</i>	
<i>Jacobi II R. A. character. acta.</i>	52		
	53		

INDEX RERUM.

<i>Romanis prohibitus?</i>	9	Josephi testimonium de Christo vindicatum.	256
Incestum quæ gentes admittant?	8	De Josepho histor. judicium.	165 ff.
Indorum Christianismi Hist.	122	Irmensula Saxonica.	55
Infallibilitas Papæ defensa.	308 ff.	S. Irminæ testamentum.	148
Inflammationis cura.	333	Isochronismus cycloidis a difficultate liberatus.	271
Innocentii X. P. R. numisma.	130	Itali in fabulis fingendis felices.	370
imago.	141	Italia, mater scientiarum.	59
XI. P. R. imago.	141	Italiæ Historia litteraria nova.	57
Intellectus actus tres.	137	Academiæ descriptæ.	60. 415
vitia.	137	descriptiones variæ mediæ ævi recuse.	295
virtutes.	138	Theatrum novum editum.	336
Intestinarum tenuium deser.	404	Thesaurus Burmann. commendatus.	486 ff.
tunica descriptæ. ib.		divisio varia ab Imp. facta.	295
structura.	109	Italorum inventa.	61
cryptæ Barbaviana.	23	Judæi Eccl. Fuldensi subjecti.	300
Inveges (Augustini) Carthago Sicula recusa.	483	num Academiæ habuerint?	342
Panormus antiqua Latine verfa.	484	Judæorum cecitas.	514
Inventa Italorum.	61	Judas Ischariot verit. Evang. testis.	458
Inundatio arenosa.	268	Jureconsultorum autoritas explorata.	373
Job liber ipsi Jobo assertus.	166	Jurejurandum quid Ciceroni?	4
De Jobi libro varia.	346	Juris Romani ortus & progressus.	59
In Jobum Commentarius.	431	publici Germ. origines.	82
De Jodoci Imp. electione varia.	210	Nat. principium, amor Dei.	335
Jofredi (Petri) Nicæa recusa.	203	nucleus novus.	424
dictio improbata.	203	autorum notitia.	426
De Johanna Papissa varia.	85	principium novum.	425
Johannes Theologus a Johanne Evang. non diversus.	460	studium Critic. fastiditum.	2
Johannes Frid. I. El. Sax. artis militaris paramgnarus.	151	Longobardici receptio quando & quatenus facta in Camera Imp.	423
non invitus libertatem obtinuit a Cesare.	151	Jurisprudentiæ privatae in Germania facies corrupta.	424
Johannis Evang. temperamentum.	460	Justelli (Chr.) Codex eccl. Afr. correctus.	219
In Johannem Evang. Comment.	460	Jutia, Saxonum patria.	87
De Johanne Evang. varia.	460	Juvenci (Jof.) scripta varia.	188
Johannis XXIII. P. R. mores & acta.	13	Kam-	
De Jongelini Notitia Abbatiarum Cisterciensium Diss.	518		
Jordani fontes.	173		

INDEX RERUM

<b>K</b> Ammerstok, mons Helvetia, cur Agagropolis destitutus?	312	Lectionum variarum in N. T. ratio.	348
Reill (Jo.) opera.	406.407	Leges Romanae ceteris praestant.	283
AKempis (Th.) de imit. Chr. Codices MS.	55	Longob. iusto ordine edita.	437
quando natus & mortuus?	415	Leges illustratae aut explicatae:	
Knechte quinam?	261	L. 12 §. 1 ff. de bon. poss. contr. tabb.	2
Kohleireiffii (Gottfr.) Cosmotheorum Biblicum promissum.	165	13 eod.	3
Krause (Jo. Gottlieb) laudatus.	476	29 C. ad L. Jul. de adult. 4 §. 3 ff. de Condi. ob surp.	5
<b>L</b> Abbe (Phil.) institutum de recudendis Casu Lectionibus irritum.	530	56 ff. Locati cond.	10
Lactantii ed. vetusta examinata.	86	23 ff. de R. J.	468
Lambacensium Abbatum Catalogus.	385	Legum Longob. origo & autoritas.	443
S. Lamberti vita.	208	editiones varia.	443
Lanckmanni de l'altenstein (Nic.) Hist. de spons. & coron. Frid. II. Imp.	388	vetustum Codex.	445
Landulphi Jun. Hist. Mediol. edita.	435	Leibnitius (G.G.) notatus.	463
Lanzoni (Jof.) de Iatrophysicis Ferrariens. Diss. recusa.	205	refutatus.	506
Lapidum communium genesis.	108	Leibnitii (G.G.) elogium.	169
Lapidum figuratorum dives Wurtembergia.	376	refutatio Balii laud.	255
Lapponum character.	249	Leonini versus quando invaluerint?	435 436
religio.	249	Leontii libri III contra Eutych. & Nest.	532
magia qualis?	250	Levidensis, vocabulum vix Latinum.	201
Lares in bracteolis Boringicis.	521	De Leunclavli Annal. Turc. judicium.	90
Lateranensis templi status praesens.	429	Leydeckerus (Melch.) notatus.	344
inscriptiones.	130 ff.	Leyserianae stirpis stemmatographia.	118
appellationes varia.	131	Ad Libanum montem iter.	172
De Laterano Dissertatio.	518	Libri Christianorum cur in India a Jesuitis combusti?	124
Latinæ linguae fata.	59.284	Maronitarum cur combusti?	176
Launoji (Jo.) elogium.	91	Protestantium Russis commendati.	240
Lauredani (Leonh.) litera ad Remp. Memmingensem.	85	sub auspiciis Typogr. editi.	429
		publice suppressi.	429
		Aegyptiorum cur combusti?	525
		De	



INDEX RERUM.

<i>De Librorum raritate Diff.</i>	428	Lucretii editio nova promissa.	190
Liddones quinam?	301	<i>De Ludlovii Comm. judicium.</i>	401
Lienis textura.	22	Ludovici Germanici anni unde numerandi?	299
Lightfood (Jo.) notatus.	344	IV Imp. Chronicon.	387
Lignorum proventus cura.	109	In Ludovici III diplomate annus Christi.	299
<i>De Limiers Hist. sui temporis promissa.</i>	384	Ludovici XII R. G. artes.	85
Linguarum Orient. peritia ad S. scriptura S. interpretationem necessaria.	282	Ludovicus XIV R. G. cum Constantino M. comparatus.	142
Lipius (J.) rei milit. ignarus.	186	Ludovici XIV R. G. in Condaum odii causa.	53
Liquida omnia habent motum interminum.	450	XV edictum contra Protestantes.	516
Liti quinam?	301	Luna cur Fortuna dicta?	104
Littara (Vinc.) de rebus Netinis.	483	veteribus Venus.	104
Litterarum etas nostra aurea.	225	Lunæ cultus in Oriente frequens.	104
forma quadrata multo antiquior oblonga.	366	librationis causa.	110. 111
<i>De Litteratorum infelicitate Volumina VI in Bibl. Regia Paris. exstant.</i>	93	Lunulæ circulares.	114. 115
Livius emendatur.	294	Lupi Protospatha Chronologia.	433
Logica ecclesiastica nova.	136	Lustrationum aqua fluviali tantum facta?	196
Logicæ Hist. definitio, divisio.	196	Lutherus vindicatur.	59
usus.	230	Lutherani traducti.	61
natur. & artis. differentia.	230	Lycophronis contra Nobilit. objecta.	220
Londini descriptio vetus.	490	Lydii (Balth.) scriptum contra P. Cuneum.	466
Le Long (Jac.) examinatus.	352	Lyræ (Nic.) Opera MS.	54
Longitudinis maris explicatio.	272	<b>M</b> Abillonii (Jo.) liber de re diplom. unde augendus?	146
Longobardicæ leges, vide Leges.		Macanei (Dom.) Lacus Verhani.	203
<i>De Longolii (Chr.) latinitate judicium.</i>	285	Machiavellus, plagiarus.	185
Loftelneau, plagiarus.	185	Machina parallactica observationibus nocturnis inserviens.	110
Lotharii Imp. sigillum singulare.	299	hydraulica Gallica stupenda.	543
Lucani (M.A.) Ed. nova promissa.	239	Perraltiana.	544
Editio rarissima.	429	cochlea Archimedis vicem subiens.	228. 229
Lucani jurant Carolo IV Imp. jus moneta accipiunt ab Imp.	210	Cc cc	Ma-
Lucii (Jo.) quadam recusa.	485		

INDEX RERUM

Machinæ ad aquas elevandas utiles.	228. 542 ff.	libri plerique tur
Maifejus (Scipio) refutatus.	293	combusti? 176
Magi orientis quibus nominibus veniant in Vet. Testam.	105 ff.	eruditorum Cata-
Mahhadis in doctos liberalitat.	454	logus. 175
Majerus (Marc.) ruditat is accusatus.	290	Martigli (Al. Ferd. Conc.) opus Danubiale promissum. 288
ejus Neapolis Numism. nuper edita.	290	De Martialis versione Gallica Marulli judicium. 91
Maji (J. H.) de lingua Punica Diff.	486	Martini Senatorium. 389
Malaterræ (Gaufr.) Hist. Sicula recusa.	436	Martini V R. P. epitaphium. 129
Maliorigo.	505	Martini (Raym.) Pugio fidei. 254
Mammæ cancrose cura.	332	Martis parallaxis. 272
Manetti (Jannotii) vita.	206	Matucini (Laur.) Bassanum recusum. 205
Manfredi (Mart.) Monumenta Lucæ.	206	De Matrimonio clandestino Diff. 169
Mangana quid & unde dicatur?	396	Maturinus, stultorum patronus. 95
Manzonis (Fr. Bern.) Casena Chronol.	205	De Maximiliani I captivitate Bruggensi narratio. 388
Mappæ Geogr. de expeditione Cyri.	111	Maximiliani II decretum contra G. Ederum. 517
Mapparum nauticarum descriptio, correctio & usus.	16	MCCCCLX, literæ, quid notent? 95
Marana (Jo. Paul.) autor libri Explor. Turc.	91	Medi (Rich.) elogium. 488
Marchesii (Ge.) Forolivium recusum.	206	Mediani in monte Vosago monasterii Historia. 67
Mare India olim totam Europam obtexit.	267	Medicamentum præbent Epistola obs. vir. 286
De Marechallo Francia varia.	399	Medicamentorum collectio & conservatio. 70
Maresii (Sam.) scripta.	510	& succedanea. signa bonitatis 70
Pro B. Marix concept. immacul. votum Academia Colon.	60	parationes. odoratorum præparationes. 73
Maris longitudo explicata.	272	compositio sit simplex. 333
Maronitæ unde dicti?	175	De Medicamentorum compositione regule. 70
cur Mardaitæ dicti? 175		Mediolanenses Academia. 476. 477
e Libano deducti. 176		Medullæ arborum usus. 501
Maronitarum Patriarchæ Petri nomen adsciscunt.	172	substantia qualis? 502
sedes. 172		Megapolitani quando nexum Imperii Germ. agnoverint? 419
		Melanchthonis post fata combustio Monachii

INDEX RERUM.

<i>Monachii facta, urbi fatalis.</i>	27	<i>rata.</i>	399
Mellini (Dominici) <i>vita Marf. Ficiniana.</i>	84	<i>Græca ut a Romana differat?</i>	400
Memoriæ sanctæ, beatæ &c. <i>elogium etiam viventibus concessum.</i>	436	Militiæ Francicæ <i>historia.</i>	394
Mendacia quando Philosophis <i>probata?</i>	362	Militum Imp. nobilium <i>secundi gradus jura.</i>	260.261
De Menezes (Alexii) <i>artes in Christianis Indis jugo Pontificio submittendis.</i>	124	Ministeriales <i>quotuplicis generis?</i>	258 259
Meni <i>quid notet?</i>	104	Ministerialium <i>nobil. asserta.</i>	259
Menstrua <i>pro infusionibus ut eligenda?</i>	73	<i>officium &amp; jura.</i>	260
De Mercatura <i>varia.</i>	80	De Ministerialibus <i>Diff.</i>	258
Mercede magna, <i>id est, gravi dimmo.</i>	196	Miphlezeth <i>quid?</i>	105
Mercurii <i>vivi examen pharmaceuticum.</i>	70	Mirabellæ (Vinc.) <i>de antiquis Syracusis liber Latine versus.</i>	481
In Meretriciam <i>artem professas impune admissum stuprum.</i>	5	<i>ignorantia &amp; plagium.</i>	482
Meridianorum <i>variorum differentia.</i>	16.17	Missæ <i>supra sepulcris Martyrum celebrata.</i>	158
Mervvan, <i>Poeta, remuneratus.</i>	454	Moguntia <i>Judeos collectandi jus concessum.</i>	213
Mery (Jo.) <i>Elogium.</i>	275	Moguntinensium <i>privil. singulare.</i>	208
Mesenterii <i>vasa sanguinea.</i>	22	Mohammedes <i>unde religionem consripaverit?</i>	106
Metallorum <i>transmutatio an detur?</i>	270	<i>Legatus Dei dictus in nummis.</i>	453
Metropoles <i>præter Romam num plures dentur in Italia?</i>	293 ff.	<i>Antichristus Orient.</i>	163
De Mevßen, <i>familia Austr. illustrata.</i>	386	De Mohammedismo <i>ante Mohammedum Diff.</i>	106
Mezeræus <i>unde dictus?</i>	90	Monachi <i>sugillati.</i>	95.96
<i>parvus &amp; infelici vultu.</i>	90	Monachorum <i>Græcorum fraudes.</i>	244
De Mezeræi <i>Hist. Gallica judicium.</i>	90	Monaldesehi <i>caedes ut patrata?</i>	90
Michaelis (M. Ant.) <i>Bergamum recusum.</i>	204	Monasteria <i>Gallica quid in bellum quondam contulerint?</i>	395
Michelini (Franc.) <i>de fluminum directione Tr.</i>	21	De Moneta <i>in Delph. &amp; Sabaudia præceptum Caroli IV Imp.</i>	210
De Militia <i>veterum Diff.</i>	184	Mongitoris (Ant.) <i>S. domus Mansionis &amp;c. Panormi monum. recusa.</i>	484
Militia <i>veterum cum nova comparata.</i>	298	Moniales <i>suis bonis libere olim usæ.</i>	298

INDEX RERUM.

Monckius, <i>Dux bellicus, notatus.</i> 51	Mulierum <i>Valetudinarium.</i> 177
<i>ejusdem vita.</i> 401 ff.	Mundus <i>quo anni tempore conditus?</i> 165
De Monckio <i>variorum judiciorum.</i> 401	<i>noster num melior prior?</i> 458
De Monsterolio ( <i>Johannis</i> ) <i>Epistola.</i> 149	Muratorii ( <i>Lud. Ant.</i> ) <i>elogium.</i> 204
Montanari ( <i>Geminii</i> ) <i>Mare Adriaticum &amp;c.</i> 21	Muscarum <i>Deus averruncus.</i> 105
Monte <i>glaciales Grindeliani.</i> 313	Musculorum <i>oculi mechanismus.</i> 109
De Montfaucon ( <i>B.</i> ) <i>novum opus promissum.</i> 431	Musica <i>militaris antiqua.</i> 398
Montjoye S. Denis, <i>clamor militaris, quid notet?</i> 398	Musicae <i>vis in commovendis animis.</i> 463
Morbillorum <i>na ura.</i> 330	
Morinus ( <i>Steph.</i> ) <i>refutatus.</i> 345	Naldii ( <i>Naldi</i> ) <i>vita Jannotii Manetti edita.</i> 206
Mornæus ( <i>Phil.</i> ) <i>defensus.</i> 28	Nannetenſis <i>edicti Histor. autor.</i> 28
Mornæi de Plessis ( <i>Phil.</i> ) <i>vita.</i> 27	Narducci ( <i>Tb.</i> ) <i>de motu aquarum &amp;c.</i> 21
<i>de Conjugio inter diversa rel. Princ.</i> 28	Natatus <i>pisium.</i> 500
<i>de Patriarcha Cptano, num œcumenicus?</i> 29	Naudæi ( <i>Gabr.</i> ) <i>Tabularium majus templi Reatini recusum.</i> 206
De Mornæi <i>Mysterio Iniqu. censura.</i> 140	Navigacioni <i>inservientia problema soluta.</i> 16
<i>libro de verit. rel. Chr. judicium.</i> 254	<i>theoria demonstrata.</i> 15
Moses <i>Ægyptiacus refutatus.</i> 344	Navis <i>capacitas ut determinanda?</i> 110
Mosheim ( <i>Jo. Laur.</i> ) <i>de Thes. Italia merita.</i> 292. 481. 482. 484	Nausea ( <i>Frid.</i> ) <i>commendatus.</i> 213
Motrajus ( <i>Aubr.</i> ) <i>notatus.</i> 242. 243	Nauticarum <i>mapparum descriptio, correctio &amp; usus.</i> 16
Motus <i>ejusdem in universo quantitatis conservatio vindicata.</i> 112	Nautilorum <i>species.</i> 267
<i>leges demonstrata.</i> 231	Neapolis <i>numismatica M. Majeri.</i> 290
<i>muscularis acris debetur convulsivi unde?</i> 450. 451	<i>Cas. Ant.</i> 291
Motui <i>locali destinata organa.</i> 500	<i>Vergara.</i> 291
Moyſis <i>Magistri Carmen de Laudibus Bergami recusum.</i> 435	Necrologium <i>Sand. Hippolytenſe.</i> 116
Mucicæ <i>gentis antiquitas frustra asserta.</i> 435 ff.	Necrologia <i>varia edita.</i> 207. 208
Mucius ( <i>Marius</i> ) <i>fraudis convictus.</i> 435	In <i>Necrologiis anniversaria cum diebus emortalibus non confundenda.</i> 388
Mulier <i>cur velato capite Ecclesiam ingredi debeat?</i> 157	Neplachonis <i>Chronicon Bob.</i> 390

Neptu.

INDEX RERUM.

Neptuno posita inscriptio.	118	Nummi <i>Heliopolis.</i>	174
<i>monumentum positum Etr-</i>		<i>Neapolitani.</i>	290.291
<i>lingæ.</i>	213	<i>memorabilis descr.</i>	398
Nervorum <i>syss. preparatum.</i>	275	<i>Arabici illustr.</i>	452.455 ff.
<i>munia.</i>	499	Nuptiarum <i>definitio.</i>	7.8
Nestorianismi <i>historia.</i>	124	Nuptii ( <i>Ferd.</i> ) <i>Card. vita &amp; elog.</i>	64
Le Neve ( <i>J.</i> ) <i>Monum. Anglicana.</i>	144	<i>Diss. de cultura agri Rom. com-</i>	
De Nicaltro ( <i>Jo.</i> ) <i>Hist. Beneventi</i>		<i>mode suscipienda.</i>	67
<i>promissa.</i>	127	Nutritio <i>dicata organa.</i>	499
S. Nicolai <i>historia illustrata.</i>	147	Nux <i>Beneventana.</i>	127
ANiem ( <i>Theod.</i> ) <i>fides asserta.</i>	14	<i>putredine absumta vegetat &amp;</i>	
Nimptichiorum <i>epitaphia.</i>	118	<i>fructus edit.</i>	501
Nimrodi <i>origo.</i>	166	O <i>bservatorii Regio-Parisi. &amp;</i>	
Nisbet ( <i>Alex.</i> ) <i>systema herald. Sco-</i>		<i>Grenovic. differentia meridi-</i>	
<i>tia.</i>	143	<i>anorum.</i>	16
Noachus <i>an Janus?</i>	58	Obstetricandi <i>ars explicata.</i>	177
Noallius <i>notatus.</i>	142	<i>artis utilitas &amp; ne-</i>	
Nobiles <i>qua aetate sigillis uti cepe-</i>		<i>cessitas.</i>	179.180
<i>rint?</i>	120	Obstetricum <i>requisita.</i>	180
Nobilium <i>in Tartaria prerog.</i>	247	Oculi <i>tunicae corneae porositas.</i>	109
Nobilitatis <i>amittenda modi varii.</i>		De Oculi <i>iride observationes.</i>	109
	261	Oculorum <i>defectus ex imaginatio-</i>	
Contra Nobilitatem <i>objecta.</i>	220	<i>ne matris.</i>	109
De Nobilitate <i>liber Plutarchi.</i>	219	<i>musculorum mecan.</i>	109
Nogajentes <i>Tartari duplices.</i>	247	De Oculorum <i>suffusione observ.</i>	269
Nomina <i>Romanis a corporis defe-</i>		Odoratorum <i>medicam. preparati-</i>	
<i>ctibus indita.</i>	121	<i>nes.</i>	73
Nominis <i>mutatio Paulo II suspecta.</i>		Oeconomix <i>animalis idea gene-</i>	
	60	<i>ralis.</i>	269
Noodt ( <i>Gerb.</i> ) <i>octuagenario proxi-</i>		Oedematosorum <i>pedum cura.</i>	332
<i>mus.</i>	1	Officiales <i>simplic. dicti quinam?</i>	259
Norici ( <i>Bern.</i> ) <i>Catal. Abb. Cremi-</i>		Olearius ( <i>Gottfr.</i> ) <i>vindicat.</i>	573.539
<i>fan.</i>	385	Olearii ( <i>Gottfr.</i> ) <i>in conferendis sa-</i>	
Nota <i>non idem est ac adnotatio.</i>	284	<i>cris &amp; profanis autor. studium.</i>	536
Novelli ( <i>Mal. iust.</i> ) <i>numisma.</i>	118	Oleum <i>essentiale plantarum in vesti-</i>	
Numerum <i>in orat. quis primus ex-</i>		<i>culis conclusit.</i>	109
<i>coluerit?</i>	285	Oliva ( <i>Jo.</i> ) <i>laudatus.</i>	221
Numerorum, <i>quorum constantes</i>		Ontologia <i>argumentum.</i>	230.231
<i>sunt differentia prima, secun-</i>		Oratoria <i>ars quid sit Isocrati?</i>	281
<i>da &amp; c. summatio.</i>	114	<i>H. b. aorum quando cepe-</i>	
Numisma <i>Malat. Novelli.</i>	118	<i>rint in Aegypt?</i>	343
<i>Innocentii X.</i>	130	L. Orefice ( <i>Ca.</i> ) <i>nummi Maced. ex-</i>	
<i>Clementis XI.</i>	130	<i>plicati.</i>	119
Nummi <i>explicati.</i>	119	C e c c 3	Organa

INDEX RERUM.

Organa sensoria.	500	tum.	108
Orgia in sarcophago expressa.	64	Partus terminus quis?	178
Origenes notatus.	166	Parvi (Jo.) doctrinae Parisiis da-	
Orontis fl. fontes & cursus.	174	mnatae.	44
S. Orolius de s. x cogitat. Sanct.	531	Paruta (Pb.) Sicilia numism. recusa.	
Ostium carnificatio.	268.269		289
S. Otilia ubi baptizata?	68		ex ed M.
Otto M. Imp. an in Fioniam vene-		Mayeri cur tam caro vendita?	
rit?	152		290
an primus Episcopis jura		De Pascasio iudicium.	254
secularia concesserit?	152	De Patchaliu Literis provinc. judi-	
Otto II Imp. quo die mortuus?	300	cium.	141
De Ottone Frisingensi varia.	393	Pakhatis die Domin. celebratio.	158
Ovidius notatus.	94	Pathologia nova.	171
<b>P</b> ace (Marii) Antiquitates Cal-		Patinae vitreae portandae officium	158
tagironis Latine versa.	483	S. Patrum loca caute adducenda	160
Pacis instrumentum inter Cantones		S. Paulus dictus Mons. Saint Paul.	12
Tigur. & Bern. atque S. Galli		S. Pauli caput ubi asservetur?	133
Abbatem.	314	Pauli V P. R. epitaphium.	134
Packii (Ott.) Epistola ad Lutherum		cum Venetis lites.	139
de sedere commentitio.	213	Pax Passav. consilio Augusti El. Sax.	
Pagani cur dicti athei & idolol.	344	promota.	152
Palatini Principes cur ad Refor-		inter Cantones Tigur. & Bern.	
mationem accesserint?	50	atque Abbatem S. Galli.	314
Palatinorum Sociorum Symb.	476	Peccatum Adami num felix?	459
Palerini (Polyc.) de patria C. Plinii		De: Peccato originis praedudicium	
Sec. liber recusatus.	205	ut ortum?	504
Palinae (Lelii) Comm. de Imp. Rom.		Peculium quis habeat?	303
& Germ. conjunctione promiss.	144	Pelissonius, deformis.	91
Pamphiliae (Theresiae) eruditio.	477	Penates in bracteolis Boringicis.	521
Papae infallibilitas impugn.	161.310	Pendulum tempus verum indicans.	
defensa.	308 ff.		274
primatus impugnatus.	161	Penis monstruosus.	494
autoritas a S. Cypriano & S.		Peregrini (Camilli) Notae in Chro-	
August. in discrimen vocata.	310	nologos Vet.	433
Papatus historia.	160	Diff. de Ducatu Benev.	434
De Pseudo-Paracletis Diff.	457	Series Abb. Casinens.	434
Paradisi locus.	173	Perelli (Mariani) Antiq. Scicli.	483
Parallactica machina observationi-		Pereyra (Jf.) notatus.	166
onibus diurnis inserviens.	110	Perpetuum mobile sophisticum.	543
Parcae icuncula.	118	Perronii artes in fallendo Mornæo.	
Parhelii tres.	268		28
Parheliorum observat. genuinae.	108	Perse prohibent nupt. incestas	8.9
systema Hugen. proba-		Petre-	

INDEX RERUM.

Petrefacta in Gallia inventa.	107	Pipinus quando regnare cepit?	297
S. Petrus quando postremum Pascha celebraverit?	156	dictus Imperator.	297
S. Petri caput ubi afferretur?	133	Pirrus (Rocchus) refutatus.	434
& Pauli transl. prima.	158	defensus.	485
prærogativa.	309	Piscium natatus.	500
De Petri Apostoli secretis liber, ubi exstet?	244	Plantationis inversæ ratio.	501
S. Petro quando Primatus traditus a Christo?	156	Plantarum novæ species.	110.270
Contra P'falburgeros edicta.	301	fines.	500
Phalanx quid apud Græcos?	400	partium usus.	500.501
Pharmaceuticæ Prælectiones.	69	tracheæ.	501
Pharmacum quid sensu gramm.	362	In Plantis fibrillarum cavitas.	500
Philippi Augusti R. Germ. Chartarium notabile.	146	Platticæ natura explicatæ.	170
Philosophia scholastica quos habet defectus?	276	C. Plinius Secundus notatus.	174
adolescentibus dissuadenda.	281	De Plœnnies (Joach. Ge.) refut.	258
Wolfiana commendata.	230	Plutarchi lib. pro Nobilit. nunc demum vulgatus.	219
ut differat ab aliâ?	234	num genuinus?	219
hermetica rejecta.	270	character.	219.220
Philosophorum sectæ pleræque ex Italia prodire.	61	Pluto, Dominus mortis.	105
vitæ.	169	Poetæ Boruff.	382
fortuna.	221	Ad Poetarum lectionem utilis Hist. Philosophica.	281
Philosophiæ definitio.	136	Poggii Flor. librorum historia.	221
divisio.	136	Epistole.	222
historia nova.	169	contra avaritiam Dialogus cur non editus?	222
commendata.	281	India recognita, liber IV Historiæ de variet. fort.	221
ad Poetarum lectionem utilis.	281	Polizza quid?	80
experimentalis argumenta.	232 ff.	Polus (Matth.) continuatus.	350
Phylicæ argumentum.	233	Polybius Julio Cas. prælati.	185
Picardi Tr. de libellatione.	21	Polybii versio nova Gallica.	186
Picinell Lumina reflexa laud.	350	In Polybium Dissertatio.	184
Pilatus veritatis Evang. testis.	458	Comment. promissus.	185.186
Pingonii (Philib.) dug. Taurin.	202	Pontificatus quantum profuerit Imperatoribus?	410
		dignitas mere politica.	411
		Pontificis Rom. titulus ridiculus.	95
		summi potestas qualis?	409
		restricta.	410
		Pon-	

INDEX RERUM.

Pontificum variorum Epist. 149. 153	<i>cum Pontificiis liter.</i>
<i>Rom. Catalog.</i> 154	159
<i>origo.</i> 409	<i>libri Russis commen-</i>
Pontificii <i>via auctoritatis, quam</i>	<i>dati.</i> 240
<i>examinis magis assuati.</i> 255	<i>In Proverbia Salom. Comment.</i> 431
Pontificiorum <i>cum Protestantibus</i>	<i>Psalmi XCII quis autor?</i> 346
<i>Controversia.</i> 159	<i>in Psalmos Commentarius.</i> 431
Porchettus <i>Sabvaticus, plagiarius.</i>	<i>Psychologiae empirica &amp; rationa-</i>
354	<i>lis argumentum.</i> 231. 232
Portatilis <i>Episcopus quis?</i> 392	<i>Ptolemaei canon suspectus.</i> 166
Præceptor <i>quales preces ad B. Ma-</i>	<i>Pueri iidem ac servi.</i> 301
<i>riam dirigere debeat?</i> 189	<i>quibus classibus divisi?</i> 301
Præjudicia <i>in Theol. ut orta?</i> 503 ff.	<i>Pufendorfii (Sam.) Introd. ad Hist.</i>
Præputii <i>tumor singularis.</i> 496	<i>univ. Russice versa.</i> 240
<i>substantia lanuginosa</i> 496	<i>In Pulmonibus aer num cogat an</i>
Præsteri (Dan.) <i>Cbron. Waldecc.</i> 218	<i>solvat sanguinem?</i> 261
Prateolus <i>notatus.</i> 244	<i>Purgantium examen.</i> 70
Præcopiæ <i>domus quales?</i> 246	<i>Püttrich (Jacobi) carmen, der Ehren-</i>
<i>dominus &amp; reditus.</i> 247	<i>Brief.</i> 117
Priapus <i>a Slavis cultus.</i> 146	<i>Pyxidis nautica inventio Italis</i>
Primates <i>Papæ impugnatus.</i> 161	<i>vindicata.</i> 61
Principes <i>an dici possint Episc.</i> 490	<b>Q</b> uesnellius <i>refutatus.</i> 41
Principia <i>chymica quanam?</i> 70	<b>Q</b> uesnelliana <i>controversia.</i> 141
Præpegala <i>Slavis fuit Priapus.</i> 146	<b>Q</b> uilletus (Claud.) <i>fuit Medicus.</i> 90
Priscianus <i>Grammat. notatus.</i> 280	<b>R</b> abani <i>parentes quinam?</i> 298
<i>(Peregrinus) laudat.</i> 443	<b>R</b> abbanimi <i>quinam?</i> 345
<i>De Probabilitate tractatio.</i> 170	<b>R</b> acanus, <i>primus poeta Lyricus Gal-</i>
Probationis <i>per facta natura.</i> 256	<i>licus, Latina lingue ignarus.</i> 92
S. Procopii <i>Martyrium.</i> 440	<b>R</b> adicis <i>in planta usus.</i> 501
Progressionum <i>arithmeticarum</i>	<b>R</b> adicularum <i>ex ramis radicum</i>
<i>doctrina insigniter promotæ.</i> 270	<i>eruptio.</i> 502
Projectionum <i>stereographicarum</i>	<b>R</b> adulphi <i>Cadom. gesta Tancredi.</i>
<i>in solvendis problematis primi</i>	434
<i>mobilis usus.</i> 17	<b>R</b> aggi (Laur.) <i>stultitia &amp; ignorantia.</i>
Propertii <i>monumentum illustr.</i> 363	96
<i>elogium.</i> 363 368	<b>R</b> agusæ (Hier.) <i>Elogia Sicula.</i> 485
<i>patria.</i> 364 371	<b>R</b> apersvillensis <i>urbis forma.</i> 314
<i>facta iniqua.</i> 370	<i>De Raritate librorum Diff.</i> 428
Prosperi <i>Aquit. (Tironis) Cbronica.</i>	<b>R</b> eflexio <i>corporum in planum im-</i>
531. 533	<i>motum impingentium.</i> 273
Protestantes <i>num doctrinas suas</i>	<i>luminis unde fiat?</i> 273
<i>acceperint ab Indis?</i> 123	<b>R</b> efractionis <i>effectus.</i> 277
Protestantium <i>persecutiones quinque</i>	<b>R</b> egioarius <i>Episcopus quis?</i> 392
52	<b>R</b> egi-



INDEX RERUM.

Registrum honoris de Richmond, <i>liber curiosus.</i>	144	<i>na.</i>	218
Reinefius ( <i>Thomas</i> ) notatus.	518	Rufforum Monarchæ munificentia <i>in scientias.</i>	498
Religio quid Nonio?	5	Sabellicus ( <i>M.A.</i> ) imitator <i>Livii.</i>	286
<i>Rom. multiplicationi gene-     ris humani obest.</i>	95	Sabini ( <i>Georgii</i> ) vita.	29
<i>Christiana e factis proba-     ta.</i>	251	Sacerdos cur quisque Christianus audiat?	413
Religione obstringere <i>Sc.</i> quid?	196	Sacerdotis functio Regi incongrua.	413
<i>De Religione Rom. judicium.</i>	95	Sachsen-Lauenburgischer Anfall, <i>libri, autor quis?</i>	152
Religionum scrutinium.	512	Sack quid Anglis notet?	87
Reticulata femina figura quid no- tet?	522	Sagarum volatus assertus.	127
Reyna ( <i>Placidi</i> ) Messana recusa.	292	Salia plantarum essentialia ubi la- teant & quando extrahantur?	109
Rhedæ perfectio.	112	<i>Cum Sale cur mixta aqua aspersio-     nis?</i>	158
Rheni origo & descriptio.	313	Salianus ( <i>Jac.</i> ) notatus.	343
Rhodani fl. scaturigines.	313	Salis Ammon. examen pharmac.	70
Richerii ( <i>Edm.</i> ) mortis causa.	140	Salisburgense Chronicon.	387
<i>liber de potest. eccl. sub     censuram vocatus.</i>	140	Salivalium ductuum sublinguali- um inventor quis?	326
Richey ( <i>Mich.</i> ) laudatus.	476	Salium alcali volatilium volatili- tas quando minuatur?	109
Romæ regionum descriptio.	155	Salomonis R. operum rudera.	174
Romanæ urbis & Imperii occasus deploratus.	221	Saltatio Gall. & Hung. in veteri braſſeola.	523
Rosæ aureæ Pontificum origo.	14	Saltzungæ donatio.	299
Roscii ( <i>Jul.</i> ) narratio de instau- rando monte Augusti.	66	De Sancta Fide ( <i>Hier.</i> ) laudatus.	254
<i>Epigramm. in Xyflum V.</i>	66	Sanguini in pulmonibus admisce- tur aer.	450
De Rosenthalii ( <i>Henr.</i> ) Epitome Ju- ris Feudalis judicium.	418	Sanguinis menstrui ob sætum tuba- rium defectus.	269
Rota Bremensis.	228	<i>circulatio P. Sarpio vin-     dicata.</i>	61
Rota aquam elevantes.	543	<i>color rutilus unde?</i>	264
Lotharii R. Long. legis exord.	444	<i>arteriosi &amp; venosi differe-     rentia.</i>	266
Rudigeri ( <i>Andr.</i> ) vita.	508	<i>conditiones.</i>	450
<i>Phys. divina commend.</i>	170	<i>quantitas &amp; velocitas     quæ?</i>	450
Rudolphus Habsb. num sponte ab- stinuerit a titulo Imperatoris?	9	Sapientia stylo Eccl. quid?	356
Ruperti Pal. nobilitas asserta.	213	<i>Dd dd</i>	Sara-
Rupertus Tuitiens. quando mortu- us?	55		
Ruricii Epistole.	531		
Rusdorsii ( <i>Joach.</i> ) Epistole arca-			

INDEX RERUM

Sarayna (Torrelli) Verona recusa.	204.205	dum.	492
Sarcocele rara.	492	Scirrhi cura.	332
<i>ex erysipelate.</i>	495.496	Scopuli e terra motu orti.	109
Sarcophagi duo illustrati.	63	In Scotiam reducti Episcopi, Regni	
Sardanapalus a Jona conversus	166	pernicies.	51
Sarpus (P.) autor circulationis		Scotorum privilegia perierunt.	51
sanguinis.	61	Scriptura S. est θεοπνευστος.	506 ff.
Satellitum Jovis eclipses.	78	ane profanis scriptoribus	
Savonarolæ (Hier.) fata.	60	illustranda?	529
Saxe, vox, quid priscis Germanis?	87	Scripturæ veteris e singulis Saculis	
Saxonix historia nova.	150	specimina.	107
Electoatus Rudolpho colla-		Scripturæ S. loca explicata:	
tus.	209	<i>Genes. XV. 18.</i>	103
<i>In Saxonia cur major hominum co-</i>		XXXII.	105
<i>pia quam in tota Germania?</i>	95	XLIX, 8.	257
Saxonic. rerum script. promissi.	335	<i>Exod. XII. 37, 40, 41.</i>	166
Saxonum patria.	87	XXXII.	103
nomen unde?	87.88	<i>Levit. II. 13.</i>	158
quis primus meminerit?	151	<i>Deut. XXII, 5.</i>	106
De Saxonum origine Diff.	86	<i>Jos. XIII, 3.</i>	103
Saxonii (Jo.) Nota in Cicer.	196	LXV, II.	104
Scaligeri (J.C.) epistola duæ.	86	1 Reg. I.	105
(J.J.) de vetust. gentis		VI, 1.	164.167
Scalig. Epistola recusa.	205	2 Reg. V.	175
Scalptores qua fraude in servandis		<i>Jes. LXVI, 17.</i>	104
nominibus suis usi?	338	<i>Jer XLIX, 7.</i>	342
Scapa quid?	398	Dan. IX. 24.	167.257
Scarronii epitaphium.	93	XII, 10.	164
Sceptorum Regum Gallix forma		<i>Matth. III, 11.</i>	302
antiqua.	55	IV, 5.	303
De Schefferi Lapponia judicium.	249	V, 17, 19.	537
Schelhornius (Jo. Ge.) laudatus.	83	VI, 11.	303
A Schelstraten (Em.) diff. de antiquis		IX, 6.	539
Rom. Pontifi. um Catalogis.	154	XII, 20.	303
Scholæ sacræ Hebr. & Gr. descri-		XIII, 11.	537
ptæ.	341	15.	537.539
Scientiæ ab Italis ad alias nationes		52.	537
propagata.	59	XVI, 18.	303
Scioppius (Casp.) castigatus.	280	XVI, 28.	303 ff
Scirrhi scroti, penis, crurum & pe-		XVIII, 6.	539
		XX, 23.	304
		XXIV, 13.	539
			Matth.

INDEX RERUM.

<i>Matth. XXVI, 24.</i>	304	Sepultura <i>Martyrum.</i>	158
<i>Marc. III, 21.</i>	304	Serapionis liber contra <i>Manichaeos.</i>	531
<i>VI, 5.</i>	305	Series infinita ad usum <i>trigonometricum translata.</i>	15
<i>XI, 13.</i>	305	Sermonis vis in concitandis <i>animis.</i>	463
<i>XII, 4.</i>	306	Servi dicti <i>pueri.</i>	301
<i>Luc. II, 14.</i>	306	Sexti nomen ut exprimat in <i>monumentis?</i>	368
19.	306	Shakespear <i>Catullo comparatus.</i>	122
<i>Job. I, 3.</i>	307	De Sibyllinis oraculis <i>doctrina Christiana demonstrata.</i>	253
18.	307	Sibyllistæ e <i>Patribus quinam?</i>	253
III, 11.	530	Siderum influxus manifestus <i>de sensu.</i>	408
IX, 23.	307	Sidney ( <i>Phil.</i> ) <i>elogium.</i>	122
XVII, 3.	307	Sigillum <i>Abbat. an exstet ante sec. XII?</i>	300
XX, 19.	162	Sigillis qua a <i>tate uti cœperint Nobiles?</i>	120
<i>Actor. II, 23.</i>	458	Sigismundus <i>Imp. Diaconi habitus Papæ servavit.</i>	413
XII, 25.	227	Siles. <i>rerum scriptores promissi.</i>	335
XIII, 34.	458	Silicis <i>genesis.</i>	108
XXVI, 24.	227	Simonis <i>Magi volatus an verus?</i>	252
<i>Philipp. IV, 12.</i>	539	Sipho <i>Württembergicus.</i>	228
2 <i>Thessal. II.</i>	163	Situlæ aquis elevandis <i>destinatæ.</i>	543
1 <i>Petr. II, 19.</i>	411	Sixtus II <i>R. P. cujus fuerit?</i>	354
<i>Apoc. I.</i>	163	Sixti II <i>historia evoluta. 354. 359 ff. sentent. editio Hillesemiana.</i>	519
XVII, 13-16.	160	Sixto II. <i>vindicatum Enchirid.</i>	353
Scuderius cur <i>carceri mandatus?</i>	93	E Sixti IV <i>P. R. Registro excerpta.</i>	149
<i>Super Scutum sublimandi Reges mos in Germania.</i>	208	Sleidani ( <i>Jo.</i> ) <i>elogium.</i>	286
Secundi, tertii &c. <i>appellatione quanto distingui cœperint Pontif. &amp; Imp.</i>	435	De Slitese ( <i>Sim.</i> ) <i>epitaphium.</i>	300
Seligenstedt non est <i>urbis Imperii?</i>	213	Smith ( <i>Th.</i> ) <i>Platoni comparatus.</i>	122
In <i>Semine plantarum cuticula usus.</i>	502	Sobernheim, <i>villæ, jus civit. datum.</i>	213
De <i>Seneca judicium.</i>	95	Sociniani, <i>rabule exegetici.</i>	504
<i>Senectutis terminus quis? præstia.</i>	24	Socinianos qui <i>refutaverint?</i>	255
<i>Senescallus Franciæ quis?</i>	397		
De <i>Senili ætate liber.</i>	23		
<i>Septuaginta viralis verso ab invidis Judæis suscepta.</i>	165		
<i>versionis benefici um.</i>	165		
<i>Sepulcra an Christianis culta?</i>	538		
De <i>Sepulcro Christi Diff.</i>	458		

INDEX RERUM.

Socratis genius quid?	535-537	<i>Etum tulerit prodicionis?</i>	151 ff.
Sol absque radiis instar lune visus.	108	Ex Studiorum intemperantia mor- bur.	277
Soldat, vox, unde orta?	397	Stultorum patronus quis?	95
Solares tabule novæ.	17	Sturmius (L. Chr.) laudatus.	278
Solarium tabularum Cassini cum caelo consensus.	272	notatus.	543
Solearum genesis.	269	De Stylo Rom. Dissertatio.	286
Solis motus elementa.	17	De Styra (Wolfg.) Itinerarium.	387
obscuratio extraordinaria.	108	Succini examen pharmaceut.	70
parallaxis horizontalis.	272	historia.	374
Sodium triam phanom. singulare.	268	depuratio.	375
Sdiores ducere in matrimonium Atheniensibus permittum.	283	Succus nutritius in plantis ubi preparatur?	501
Sors æconomi in ludo Pharaon per calculum determinata.	114	Suctoris & pressoris rotatis ria species.	229
Sparke (Jos.) notatus.	490	Suavis (Petri) Hist. nova promissa.	29
Spencerus Luciano comparatus.	122	Subdiaconi officium singulare.	158
Sphaceli causa.	332-333	Substantiæ definitio.	170
cura.	333	Succi lapidifici notio distincta.	108
Spingeri (B. lth.) iter maritimum.	56	nutritii in plantis distribu- tio.	501
Squadroni (Al.) Reg. Lepidum.	204	Sueciæ Hist. pragm. seu Jus Publ. promissum.	287
Stabulentes Abbates suere simul E- piscopi.	148	De Superstitione tractatio.	170
AStade (Theodorici) vita.	511 ff.	De Surry, Comes, Virgilio compa- ratus.	123
Stadii quantitas.	111	De Svapham (Rob.) Hist. Burgen- sis.	489
Stamfense Chronicon.	387	Sylvii (Æn.) amores Euriali & Lu- cretiæ quorsum spectent?	217
De Steinbergia arce singularia.	216	De Synagoga Dissertatio.	342 ff.
Stella marina in lapide fissili.	337	Synodici Magni Beveregii Colle- ctio.	218
Stephanidis (W.) vita s. Thomæ Cantuar.	490	In Syriam iter.	172 ff.
Still-Gerichte quid?	211	<b>T</b> Abernaculi Federii imago.	343
Stipulæ objectio quibus olim in usu?	298	Tacitus illustratus.	227
Stockii (Chr.) vita.	508	Tactica Græca perfectior Rom.	186
Stollus (Gottlieb) laudatus.	509	De Tamerlane singularia.	221
ejus promissa.	509	Tancredi familia illustrata.	474
Stratemanni (Wilb.) Theatrum hist. Russiæ versum.	240	Tartari Nogajenses, duplices.	247
Strauchius, rusticus, quem fru-		Tartarorum nobilium prerogati- va.	247
		Tarta-	

INDEX RERUM.

Tartarorum <i>Nogajens. hospitalitas.</i>	247	Titius (G. G.) <i>notatus.</i>	82
<i>De Tartaribus singularia.</i>	246 ff.	Täckelius <i>ad Pontificios non accessit.</i>	244
Tartaricæ <i>linguæ cum Germanica affinitas unde?</i>	247	Toggeus <i>Comitatus descriptus.</i>	314
Tendinis <i>ruptura.</i>	269	Tollenonum <i>utilitas &amp; varia applicatio.</i>	229
Tentorium <i>legis diversum a Tabernaculo Fœderis.</i>	343	<i>ad antilias agitandas applicatio.</i>	543
Terræ <i>motus causa.</i>	109	Tonsura <i>clericorum.</i>	158
<i>Ex Terræ motu nova insula.</i>	268	Torneamenta <i>explicata.</i>	397
Terraquæ <i>globi historia deperdita unde restituenda?</i>	107	Tracheæ <i>in ligno observatæ.</i>	501
Territoria <i>Imperii secundaria.</i>	540	Trajani (M. Ulpii) <i>arcus Beneventani descriptio.</i>	126
Testamenti <i>V. &amp; N. editio nova.</i>	381	<i>patria quenam?</i>	128
Testiculi <i>tophus.</i>	494	<i>statue.</i>	128
Testimonium <i>in propria causa admitt.</i>	299	Pro Trajani <i>salute num Gregorius M. intercesserit apud Deum?</i>	129
Theodosii <i>Monachi Epistola de Expugnatione Syracus.</i>	439	Trajectoriæ <i>reciproce inter omnes Algebricas possibiles simplicissime demonstratio.</i>	378
Theologi <i>non nisi pii sunt.</i>	281 ff.	Transubstantiatio <i>invalide impugnata.</i>	161
Theologia <i>Patrum melior Scholastica ubi in artis formam redacta? quando doceri ceperit in Anglia, Gallia &amp; Fulda?</i>	347	Treviriæ (Genevæ) <i>eruditio.</i>	477
Theologiæ <i>institutio unde incipienda? ibetica fundamenta. naturalis argumentum.</i>	461	Trigonometria <i>novis inventis illustrata</i>	15
Theologica <i>Bibliotheca nova.</i>	515	Trigonometriæ <i>sphæricæ problemata geographicè soluta.</i>	17
Theophili <i>Edesseni etas, ser. inventum</i>	454	Trithemius (Jo.) <i>num magus?</i>	518
Thermæ <i>unde calorem contrahant?</i>	314	Trugi (Stazii) <i>de Ameno liber.</i>	204
Thermarum <i>fabriarum in Helvetia usus.</i>	313	Turcici <i>historici in R. Bibl. Paris.</i>	90
Theurgia <i>Platonica refutata.</i>	253	<i>De Turri Babylonica singularia.</i>	166
S. Thomæ <i>elogium enorme. in Christi relig. merita. Cantuariensis vita.</i>	59	Turundarum <i>usus taxatus.</i>	333
Thomasi (Christi) <i>elogium.</i>	169	Tylich (Jo.) <i>Chron. Misnense.</i>	208
Thomasi (Godofr.) <i>Apologia filiarum El. Ebingeri.</i>	32	Typho <i>quis apud Ægyptios? qua forma cultus?</i>	103
<i>De Thuani historia judicium.</i>	140	Typographicæ <i>artis inventio. specimen vetustissimi.</i>	55
Thuillerius, <i>novus Polybii interpres.</i>	186	Tyriorum <i>Epistola in lapide.</i>	155
Thunermuth (Wernb.) <i>notatus.</i>	208	Vagnillæ <i>historia naturalis.</i>	270
Thümmigius (Lud. Phil.) <i>quod studium in Philos. Wolfiana posuerit? cur Instit. Philos. Wolfianæ ediderit? in conjectando felix.</i>	233	Valetæ (Jo.) <i>Epist. de bello Mediol.</i>	486
<i>De van Thynen (Theodori) Chronologia S. judicium.</i>	234	Valletus, <i>diminutivum Vasalli.</i>	397
Ticini <i>st. scaturigines.</i>	164	Valguarnerii (Marie) <i>Antiqu. Panormitanæ Latine versæ. de eo judicium.</i>	484
Tincturæ <i>ex medicamentis odoratis ut parandæ?</i>	73	Vallæ (Laur.) <i>epitaphium. Elegantiæ inlegantæ.</i>	484
Tirnstainorum <i>insignia.</i>	118	Vallisnerius (Ant.) <i>Moderator Academiæ Physicæ.</i>	280
Titii <i>Bostrensi contra Manichæos libri.</i>	531	Valvule <i>Eustachii inventor.</i>	477
		Varicæ <i>causa &amp; cura.</i>	276
		Varillatus <i>stylo emendando viginti annos impendit.</i>	332
		Varignonii (Petri) <i>elogium.</i>	93
			276
			Vari-

INDEX RERUM.

Variolarum cura.	330	<i>Annal. Austria.</i>	249
<i>inoculatio ut fiat?</i>	330	<i>Vita Frider. III Imp.</i>	217
Varro, <i>literarum parens dictus.</i>	280	Vocis humane usus in <i>reclusione serv.</i>	463
Ubicatis <i>diviso rejecta.</i>	170	<i>natura &amp; formatio.</i>	462
Vectis ad <i>antlias agitandas applicatio.</i>	543	Ex Voce <i>demonstratio Dci.</i>	462 ff.
Vegetatio <i>plantarum ut fiat?</i>	501	De Voce <i>varia.</i>	462 ff.
Vegetationes <i>artificiales.</i>	269-270	Voltaei (Tb.) <i>Epistole.</i>	150
Vegetius <i>laudatus.</i>	185	Vomitus <i>stato tempore videns.</i>	269
Vene <i>Porte ramorum constitutio.</i>	22	Vossius (G. J.) <i>notatus.</i>	436-437
<i>&amp; Cave diversas.</i>	22	Vox, <i>genius Socratis, qualis?</i>	538
Venustationis <i>legitima administratio.</i>	331	Urbani VI P. R. <i>electio.</i>	11
Venti <i>vis in antliis.</i>	544	Urtæ <i>fl. scaturigo.</i>	313
Venus <i>eadem cum Luna.</i>	104	Ursini (Fulvii) <i>epitaphium.</i>	134
<i>a Luna eclipsata.</i>	110	In Vulcanii (Bonav.) <i>obitum Or.</i>	468
Veneris <i>parallaxis.</i>	272	Vulturæ <i>Chronicon.</i>	441
<i>a terra occultatio.</i>	272	<i>cænobium illustre.</i>	441
Vergaræ (C. A.) <i>Neapolis numism.</i>	291	Uxores <i>olim calibatus studio dimisse.</i>	361
Veritates <i>duplices, geometricæ &amp; phys.</i>	255	Uxorum <i>communio quibus permissa?</i>	293
<i>quænam adveniantur Ibeul.</i>	255	Wagenfeilii (Christ.) <i>de Joanna Pa-</i>	
Verona <i>num a Cœnomanis inessa?</i>	294	<i>pissa Diss.</i>	81
Vestium <i>utriusque sexus mutatio num in</i>		Waldeccense <i>Chronicon.</i>	218
<i>S. Scriptura prohibita?</i>	106	Wallæ <i>Principis natiuitas num genuina?</i>	53-54
Vicarius <i>Italia &amp; Roma quibus presit?</i>	295	Waltheri (Mich.) <i>Harmonia Biblica au-</i>	
De S. Victore (Hug.) <i>epitaphium.</i>	55	<i>thor promissa.</i>	352
De Vignola (Barozzius) <i>laudatus.</i>	278	Wappenknecht <i>quinam?</i>	261
Vignolius <i>notatus.</i>	164	Whigg, <i>vox Anglica, unde?</i>	50
Vindemiale <i>festum in sarcophago expres-</i>		Whittonus <i>notatus.</i>	164
<i>sum.</i>	63	B. Wilbirgis <i>vita.</i>	386
Intra <i>Vineas quid notet J. Casari?</i>	186	Wilhelmus III R. A. <i>cur Anglis minus ac-</i>	
Vini <i>usus Medicus &amp; Chirurg.</i>	331	<i>ceptus?</i>	54
A Vino <i>abstinentiam cur Mohammedes</i>		<i>cur venationi deditus?</i>	54
<i>præcepit?</i>	107	Wilhelmi III R. A. <i>amores clandestini.</i>	54
Virdunens. <i>Episc. series chronol.</i>	208	Wimpinæ (Jo.) <i>de vita Alberti Animosi</i>	
Virgili <i>Ecloga X illustrata.</i>	225	<i>Carmen.</i>	152
Vinum <i>mensura Leibnitiana oppugnata &amp;</i>		Wimpinense <i>Chronicon.</i>	208
<i>vindicata.</i>	111	De Wit, <i>autor globulorum concatenato-</i>	
<i>ratio in motu æquabili.</i>	112	<i>rum.</i>	52
<i>centralium theorema generale.</i>	407	De Witekindi <i>familia iudicium.</i>	151
Vitz <i>conservande destinata organa.</i>	499	Wolfii (Chr.) <i>adversarii quo fundamento</i>	
Vitulus <i>aureus Israelitarum an ad Apidis</i>		<i>utantur?</i>	233
<i>formam efficit?</i>	103	<i>us cum oppugnariis?</i>	234
<i>fuit figura Typhonis.</i>	103	Wolfiana <i>scripta qua attentione legenda?</i>	
<i>monstrosus.</i>	269	<i>recusa.</i>	234-235
De Vives (Ludovico) <i>iudicium.</i>	254	Württembergense <i>Chronicon.</i>	207
Viviani (Vinc.) <i>modus impediendi Fluvio-</i>		Xenophontis <i>Cyropædia non fabulosa.</i>	
<i>rum expletiones &amp;c.</i>	81	Zabæorum <i>idololatria qua lege prohibi-</i>	
Uladimerus, <i>Russie Apostolus.</i>	423	<i>ta?</i>	106
Ultrajectinæ <i>Eccl. Historia.</i>	41	Zenus (Apost.) <i>laudatus.</i>	203-204-206
Unio <i>naturalis in systemate harm. præstab.</i>			
<i>sica non caret.</i>	272		
Unrestii (Jac.) <i>Chron. Carinthiac.</i>	217		



**ENDE**